

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞÂBÂN-I ŞİFÂÎ ŞİFÂ'İYYE Fİ'T-TİB
(GİRİŞ-İNCELEME [Ses ve Şekil Bilgisi]- METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Sonay SOFUOĞLU

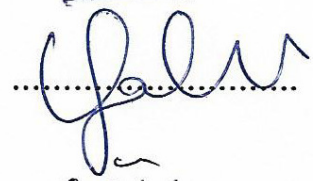
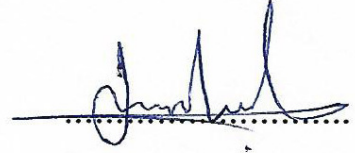
Danışman
Yrd. Doç. Dr. Uluhan ÖZALAN

BOLU 2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Sonay SOFUOĞLU'na ait “Şâbân-ı Şifâî Şifâiyyefî't-Tıb (Giriş-İnceleme [Ses ve Şekil Bilgisi]- Metin-Dizin)” adlı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyat Anabilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

16.06.2017

Unvan, Adı, Soyadı**İmza****Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Uluhan ÖZALAN****Üye : Prof. Dr. İ. Gülsel SEV****Üye : Doç. Dr. Serkan ŞEN****Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı****Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ****Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü**

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Şâbân-ı Şifâî Şifâiyye Fi’t-Tıb (Giriş-İnceleme [Ses ve Şekil Bilgisi]-Metin-Dizin)” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru kaynaklardan yapılan alıntılarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sonay SOFUOĞLU

16.06.2017

ÖN SÖZ

13. yüzyıldan sonra Anadolu’da tarihî, coğrafî, siyasî, lengüistik gibi birçok sebeplerden dolayı yeni bir yazı dili oluşmaya başlamıştır. Bunun en önemli sebeplerinden biri Anadolu Türk Beyliklerinin zuhur etmesidir. Anadolu Türk Beylikleri döneminde, hem beylerin hem de halkın Arapça ve Farsçaya yabancı olmaları bakımından beyler Türkçe yazmaya başlayan sanatkârları desteklemiş ve teşvik etmişlerdir. Bu destek ve teşvik ile önceleri dinî-tasavvufî alandaki eserler tercüme yoluyla Türkçeye kazandırılmıştır. Tercüme ile başlayan Türkçeleşme hareketi, zamanla her alanda hem tercüme hem de telif eserler verilerek Türk dili zenginleşmeye başlamıştır. Çalışmamızın konusu olan tıp alanında da ilk eserler umumiyetle Arapça ve Farsça eserlerden tercümedir. Tıp alanında ilk Türkçe telif eser 14. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır. Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış, çeşitli konulardaki eserler üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. Ancak 16. yüzyılla başlayan Osmanlı Türkçesi Dönemi eserleri üzerinde çok çalışma yapılmamıştır.

Çalışmamıza konu olan “Şâbân Şifâi’nin Şifâiyye Fi’t-Tıb” adlı eseri 17. yüzyılda kaleme alınmıştır. Eserin muhtevasını panzehir, hayvanlarda bulunan şifâli taşlar ve bu şifâli, kıymetli taşların hangi hastalıklara deva olduğunu içeren bilgiler oluşturmaktadır. Çalışmada Akil Muhtar Kütüphanesinin Çapa Tıp Tarihi bölümünde 2455 C ve 3785/1 numaralarında kayıtlı olan nüshası kullanılmıştır. Eserin hasar görmüş kısımlar, okunamayan kısımlar için Süleymaniye Kütüphanesinde kayıtlı olan nüshadan yararlanılmıştır.

Çalışmamızda, eserin transkripsiyonlu metni, imlâ özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi, incelemesi, dizini ve sözlüğü bulunmaktadır. Giriş kısmında eser ve müellif hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra 14.-17. yüzyıl arasında yazılmış tıp metinleri hakkında genel bilgi verilmiştir. Ardından yazmanın nüshaları tanıtılarak metnin içeriği

üzerinde durulmuştur. İnceleme bölümü imlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır.

Eser, dönem özelliklerini yansıtmaları bakımından, Türk tıp literatürünün söz varlığının zenginliğini ortaya koyması ve Türk tıp literatürüne katkı sağlaması çalışmamızın yegâne amacıdır.

Çalışma sürecim boyunca her türlü desteği sağlayan, bana rehberlik eden, değerli hocam Doç. Dr. Şaban Doğan'a ve tez aşaması boyunca hiçbir yardımı esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Uluhan Özalan'a teşekkürlerimi borç bilirim. Hayatım boyunca maddi ve manevi desteleriyle yanımda olan canım babama, anneme ve tüm aileme; bu aşamaya gelmemde üzerimde büyük emeği olan tüm hocalarıma ve benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım.

Sonay SOFUOĞLU

16.06.2017

ÖZET

ŞÂBÂN ŞİFÂÎ ŞİFÂ'İYYE Fİ'T-TİB (GİRİŞ-İNCELEME[SES VE ŞEKİL BİLGİSİ]-METİN-DİZİN)

Sonay SOFUOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Uluhan ÖZALAN

Haziran 2017, 331 + xvi Sayfa

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada Şâbân Şifâî'nin Şifâ'îyye Fî't-Tıb adlı eseri işlenmiştir. Çalışma, giriş, metin, imla özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi, dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

“GİRİŞ” bölümünde Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dönemi, Anadolu sahasında XIII.-XVII. yüzyılları arasında yazılmış tıp metinleri, çalışılan eserin yazarı ve eser hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın konusu, önemi, amacı ve yöntemi anlatılmıştır.

“İNCELEME” bölümünde İmla Özellikleri, Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi başlıkları altında metin art ve eş zamanlı yöntem kullanılarak metnin fonetik ve morfolojik özellikleri örneklerle incelenmiştir.

“METİN” bölümünde Şifâ'îyye Fî't-Tıb adlı eserin transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır. Eserin her sayfası ve her satırı numaralandırılarak yazılmıştır.

“DİZİN” bölümünde metindeki kelimeler hangi dile ait olduğu belirtilerek anlamlandırılmıştır. Kişi adları, eser adları ve yer adları “Özel Adlar” başlığı altında verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şifâ'yye Fi't-Tıb, Şâbân Şifâî, Osmanlı Türkçesi, Dil İncelemesi, İndeks.

ABSTRACT

ŞÂBÂN ŞİFÂÎ ŞİFÂ'İYYE Fİ'T-TİB (Introduction-Analysis [Phonetic, Morphological]-Text-Index)

Sonay SOFUOĞLU

Thesis of Master of Arts

Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Assist. Prof. Uluhan ÖZALAN

June 2017, 331 + xvi Pages

The focus of the present study, prepared as a thesis of Master of Arts, is the work named Şifâ'iyye Fî't-Tıb by Şâbân Şifâî. The study involves introduction, text, spelling properties, phonetic and morphological analysis and index.

In the introduction, some information about Old Oghuz Turkish, Ottoman Turkish, medical texts written between XIII.-XVII centuries in Anatolia are presented. There is also some information on the writer and the work itself. Moreover, the subject, importance, objective and methodology of the study are mentioned.

In the analysis, the phonetic and morphological properties of the text are analyzed through diachronic and synchronic methods with relevant examples, under specific chapters.

In the chapter of Text, the transcribed version of the work named Şifâ'iyye Fî'tTıb is given. Each page and line of the work is given in numbers.

In the Index, the meaning of the words with their origins is given. Personal names, work and place names are given under "Proper Nouns"

Key Words: Şifâ'iyye Fi't-Tıb, Şâbân Şifâî, Ottoman Turkish, Linguistic Analysis, Index.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMA LİSTESİ	xvi

GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1. İMLÂ ÖZELLİKLERİ	15
1.1. Ünlülerin İmlâsı	16
1.1.1. /a/ Ünlüsünün İmlâsı	16
1.1.2. /e/ Ünlüsünün İmlâsı	16
1.1.3. Kapalı /ê/ Ünlüsünün İmlâsı.....	16
1.1.4. /ı/, /i/ ünlülerin İmlâları	17
1.1.5. /o/, /ö/ Ünlülerin İmlâları	17
1.1.6. /u/, /ü/ Ünlülerin İmlâları	18
1.2. Ünsüzlerin İmlâsı	18
1.2.1. /ç/ Ünsüzünün İmlâsı.....	18
1.2.2. /p/ Ünsüzünün İmlâsı	18
1.2.3. /t/ Ünsüzünün İmlâsı.....	19
1.2.4. /s/ Ünsüzünün İmlâsı.....	19
1.3. Bazı Kelime ve Eklerin İmlâları	19
1.3.1. “ne” Kelimesinin İmlâsı.....	19
1.3.2. “ile” Kelimesinin İmlâsı.....	20

1.3.3. i- Cevheri Ek Fiilin İmlâsı.....	20
1.3.4. “içün” Edatının İmlâsı.....	20
1.3.5. “ki” Bağlacının İmlâsı.....	20
1.3.6. “şonra” Kelimesinin İmlâsı	21
1.3.7. “veya” Kelimesinin İmlâsı	21
1.3.8. “yâhud” Kelimesinin İmlâsı	21
1.3.9. “veyâhud” Kelimesinin İmlâsı	21
1.3.10. Zamir /n/’sinin İmlâsı.....	21
1.3.11. Kendi Dönüşlülük Zamirinin İmlâsı	22

II. BÖLÜM

2. SES BİLGİSİ.....	23
2.1.Ünlü Uyumları	23
2.1.1. Önlük-Artlık Uyumu	23
2.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu.....	24
2.1.2.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu Dışında Kalan Kelimeler	24
2.1.2.1.1. Yapım Eklerindeki Yuvarlaklıklar	24
2.1.2.1.2. Korunan Yuvarlıklar.....	24
2.1.2.1.3. Yuvarlak Ünlülü Ekler	24
2.1.2.1.4. Düz Ünlülü Ekler.....	25
2.2. Ünsüz Uyumları	26
2.2.1. Bulunma eki {+dA}	26
2.2.2. Ayrılma eki {+dAn}.....	26
2.2.3. Bildirme 3. teklik kişi eki {+dUr}.....	26
2.2.4. Görülen geçmiş zaman eki {-dI}	26
2.2.5. Sıfat-fiil eki {-dUk}	27
2.2.6. Ettirgenlik çatı eki {-dUr}	27
2.3.Ses Değişmeleri.....	27
2.3.1. Ünlüler.....	27
2.3.1.1. Ünlü Düzleşmesi.....	28
2.3.1.2. Ünlü Genişlemesi.....	28
2.3.1.3. Ünlü Daralması	28

2.3.1.4. Yuvarlaklaşma	29
2.3.1.5. Ünlü Kısılması	29
2.3.1.6. Ünlü Düşmesi	29
2.3.1.7. Ünlü Türemesi	30
2.3.2. Ünsüzler	30
2.3.2.1. Ünsüz Tekleşmesi	30
2.3.2.2. Ünsüz Türemesi	30
2.3.2.3. Göçüşme	30
2.3.2.4. Ötümlüleşme	30
2.3.2.4.1. Ekleşme İle Alakalı Ötümlüleşmeler.....	31
2.3.2.5. Ötümsüzleşme.....	31
2.3.2.6. Dudaklılaşma	32
2.3.2.7. Sızıcılaşma	32
2.3.2.8. Damaklılaşma	32
2.3.2.9. Dişsileşme	33
2.3.3. Ünlü ve Ünsüzlerde Görülen Ses Olayları	33
2.3.3.1. Büzülme	33

III. BÖLÜM

3. ŞEKİL BİLGİSİ.....	34
3.1. Türetme Ekleri	34
3.1.1. İsimden İsim Türeten Ekler.....	34
3.1.2. İsimden Fiil Türeten Ekler	37
3.1.3. Fiilden İsim Türeten Ekler	38
3.1.4. Fiilden Fiil Türeten Ekler	40
3.2. Tür Değiştirici Ekler	40
3.2.1. Fiillere Eklenenler	40
3.2.1.1. Fiilimsiler.....	40
3.2.1.1.1. Mastarlar.....	40
3.2.1.1.2. Sıfat-Fiil Ekleri.....	41
3.2.1.1.3. Zarf-Fiil Ekleri.....	42
3.2.2. İsimlere Eklenen.....	45

3.2.2.1. {+sI ₄ z} Yokluk Eki	45
3.2.2.2. {+II ₄ }	45
3.3. İşletme Ekleri	45
3.3.1. Ögeleri Belirleyiciler.....	46
3.3.1.1. İsimlerde	46
3.3.1.1.1. Ad Durum Ekleri	46
3.3.1.1.1.1. Yalın Hâl (+Ø).....	46
3.3.1.1.1.2. Belirtme Hâli {+(y)I}	46
3.3.1.1.1.3. Yönelme Hâli {+(y)A}	46
3.3.1.1.1.4. Bulunma Hâli {+dA}.....	46
3.3.1.1.1.5. Ayrılma Hâli {+dAn}	47
3.3.1.1.1.6. Vasıta Hâli {+lA} {+(y)lA}	47
3.3.1.1.1.7. Eşitlik Hâli {+CA}	47
3.3.1.2. Fiillerde.....	47
3.3.1.2.1. Çatı Ekleri.....	47
3.3.1.2.1.1. Geçişli/Ettirgenlik Ekleri {-dIr/-dUr-}.....	47
3.3.1.2.1.2. Meçhul/Edilgenlik Ekleri	48
3.3.1.2.1.3. İşteş/Karşılıklılık Ekleri.....	48
3.3.1.2.1.4. Dönüşlülük Ekleri.....	48
3.3.1.3 Şahıs Ekleri	49
3.3.1.4. Zaman Ekleri.....	49
3.3.1.5. Kip Ekleri.....	50
3.3.1.6. Bildirme Ekleri	51
3.3.2. Bağlantı Kurucu Ekler.....	51
3.3.2.1. İyelik Ekleri	51
3.3.2.2. Tamlayan Ekleri {+U ₇ } {+nU ₇ }	52
3.4. Kategori Ekleri	52
3.4.1. Çokluk Kategorisi {+lAr}	52
3.4.2. Küçültme/ Sevimlilik Kategorisi: {+cUk}	52
3.4.3. Sıralama Sayı Kategorisi {+IncI}	53
3.4.4. Üleştirme Sayı Kategorisi {+(ş)Ar}	53
3.4.5. Nitelik Dereceliyici Kategorisi {+mtırak} {+rAk}	53

3.4.6. Olumsuzluk Kategorisi.....	53

IV. BÖLÜM

4. METİN.....	54

V. BÖLÜM

5. DİZİN-SÖZLÜK VE ÖZEL ADLAR.....	119

5.1. Dizin - Sözlük	119

5.2. Özel Adlar Dizini	311

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ	321

KAYNAKLAR	325

EKLER	330

EK 1. Kullanılan transkripsiyon işaretleri.....	331

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo1: Transkripsiyon Alfabeti	331

KISALTMA LİSTESİ

Ar.	: Arapça
bk.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
ET	: Eski Türkçe
Far.	: Farsça
Gr.	: Grekçe
no.	: Numara
ö	:Ölüm
s.	: Sayfa
str.	: Satır
T.	: Türkçe
TDK	: Türk Dil Kurumu
yap.	: Yaprak
Yun.	: Yunanca

GİRİŞ

Anadolu sahasında XIII. yüzyıldan itibaren tercümeyle başlayan Türk ilmi, XIV. yüzyılda hem tercüme hem de telif eserlerle kendini göstermiştir. XIII. yüzyılda ilmî ve edebî eserlerde yazı dili olarak kullanılan Arapça ve Farsça, Beylikler dönemi ile yerini Türkçeye bırakmaya başlamıştır. Bu dönem eserlerde, dönemdeki siyasi olaylardan kaynaklı da olsa Türkçeleşme akımı hissedilmektedir. Her alanda olduğu gibi tıp ilmi de genellikle tercüme ve derleme eserlerle kendini göstermiştir. Anadolu sahasında tıp alanında verilen ilk Türkçe eserler 14. yüzyılda görülmüştür. 15. Yüzyıldan itibaren Türkçe tıp kitaplarının sayısı hızla artmış, müellifler faydalandıkları kaynakları belirterek eserlerine kendi fikirlerini eklemişlerdir.

Osmanlı Türkçesi döneminin başlama tarihi hakkında farklı görüşler vardır. Ahmet Bican Ercilasun'a göre Eski Oğuz Türkçesi 13. yüzyılda başlayıp 16. yüzyıl başlarına kadar devam eder ve 16. yüzyılda yerini Osmanlı Türkçesine bırakır (Ercilasun 2016:438). Faruk Kadri Timurtaş ise 15. yüzyılın ikinci yarısının bir geçiş devresi olmakla beraber Eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerinin 16. yüzyıl boyunca devam ettiğini, hatta 17. yüzyılda da kendini gösterdiğini söyler (Timurtaş 2011:1,2). XVI. yüzyıl dönemi, eser bakımından bir önceki yüzyıla göre daha verimsizdir. 16. yüzyıl Osmanlı Türkçesi dönemindeki bu duraksamanın birden çok sebebi vardır. “Bunun sebepleri hakkında <<i>ihtiyatlı bir varsayıma girişerek<>> İmparatorluğun sınırlarının çok genişlemesi, devamlı harpler (istila humması), ulemanın bu dönemde olayların çok içinde yaşamaları, padişahların özel eğilim ve merakları olduğunu belirtlemiştir. Bu yıllarda İmparatorluğun ihtişam ve kudretinin doruğuna erişmesinin bir doygunluk hissinin doğmasına ve atılım gücünün azalmasına yol açabildiği gibi bilimsel gelişmeyi de yavaşlatabileceği -klasik görüş olarak- kabul edilebilir (Adıvar 1991:125).

“Birçok bilim kolu gibi Eski Oğuz ve onun devamı olan Osmanlı tıbbı da Selçuklu’nun devamı niteliğindedir. Anadolu’da Oğuz Türkçesine dayalı tıp dili, Büyük Selçuklulardan Anadolu Selçuklularına onlardan da Beylikler Dönemi ve nihâyet Osmanlı tıbbına kaynaklık eden tıp anlayışının Oğuz Türkçesine yansımından ibarettir” (Doğan 2010: 315,316). Bu dönemin Osmanlı tıp alanına yansımaları, ses ve şekil özelliğinden ziyade anlayış bakımından etkisini göstermiştir. Osmanlı Dönemi eserleri ses ve şekil bakımından EAT’nin özelliklerini taşısa da bazı farklılıklar kendini göstermektedir. Bundan dolayı kimi kaynaklar 16. yüzyılı EAT’den Osmanlı Türkçesine geçiş devri olarak kabul eder.

17. yüzyılda Osmanlı-Türk tıbbının Batıya yönelmeye başladığı yüzyıldır. Bu dönemde müellifler İslâm tıbbının Arapça ve Farsça kaynak eserlerinden doğrudan ya da Türkçe çevirilerinden yararlanmakla beraber telif eserler de meydana getirmiştir. Kimi Osmanlı hekimleri Arapça ve Farsçadan başka Latince, Fransızca ve İtalyanca gibi Batı dillerini öğrenmiş ve eserlerinde yer yer bu dillerin sözcüklerini kullanmaya başlamışlar, aynı zamanda Arapça-Farsça kelime ve tamlamalara yoğun bir şekilde yer vermişlerdir. Bunun yanında “EAT”den itibaren başlayan ve İslam tıbbının da alıntılama yaptığı Grekçe kökenli sözcükler Batılılaşma akımıyla alınan sözcükler değildir. Bu sözcükler Arap ve Fars tıbbının yaptığı alıntılamanın Türk tıbbına yansımalarıdır” (Doğan 2010:163).

“17. yüzyılda basılan ilk Türkçe tıp kitabı Mustafa Reşit Efendi ve Behçet Mustafa Efendi’nin birlikte hazırladığı Tertîb-i Eczâ’dır. Batı tıbbını aktaran en önemli kitap ise modern tıbbın öncüsü Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi’nin Hamse-i Şânîzâde’sidir. Eser, Osmanlı döneminin ilk modern anatomi çalışması Mir’âtü’l-ebdân fî teşrîh-i a’zâ’l-insân, ilk modern fizyoloji kitabı Usûlü’t-tabîa, iç hastalıklarına dair Mi’yârü’l-etıbbâ (üç eser birlikte, İstanbul 1235), Kânûnü’l-cerrâhîn (Bulak 1244) ve farmakolojiyle ilgili basılamayan Mîzânü’l-edviye olmak üzere beş kitaptan meydana gelir. (İslâm Ansiklopedisi (2012). Tıp maddesi. cilt:41 s. 110).

Bizim çalışmamız Şâbân Şifâî’nin 1699 yılında kaleme aldığı şifâlı taşları anlatan Şifâ’iyye-i Fi’t-Tıbb adlı eseri üzerinedir.

Şa'bân Şifâî b. Ahmed (ö. 1116/1705)

“Şa'bân Şifâî b. Ahmed 17. yüzyılın Osmanlı tabiplerinden ve kadılarındandır. Ankara Ayaş'ta doğdu. Erken yaşlarda İstanbul'a gidip medrese tahsili gördü ve tıpla ilgilendi. Dârüssaâde Ağası Yûsuf Ağa'ya intisap ederek saray hekimleri arasında yer aldı. Hekimbaşı Hayâtî-zâde Mustafa Feyzi Efendi'den himaye gördü ve onun gözden düşmesiyle saraydakine görevine son verildi. 1095'te (1684) Anadolu Kazaskeri Minkârîzâde Abdullah Efendi'den mülâzemetle müderrisliğe başladı. 1099 Cemâziyelevvelinde (Mart 1688) Sarây-ı Galata, 1103 Ramazanında (Mart 1692) Şeyhülislâm Hüseyin Efendi, 1109 Rebûlâhîrinde (Ekim 1697) Etmekçioğlu, 1112 Cemâziyelevvelinde (Ekim 1700) Koca Mustafa Paşa, 1115 Rebûlâhîrinde (Ağustos 1703) Sinan Paşa medreselerine ve aynı yılın Cemâziyelâhîrinde (ekim) Diyarbekir kadılığına tayin edildi. Şeyhî bir yerde kadılık öncesi son görev yerinin Sinan Paşa Medresesi diye gösterirken iki ayrı yerde İsmihan Medresesi'nden ayrılarak gittiğini kaydeder. Müderrislik mesleğinden el çektilirip kadılığa tayininde II. Mustafa'nın hekimbaşısı Nuh Efendi'nin etkili olduğu söylenir. 1116 Rebûlevvelinde (Temmuz 1704) kadılıktan da azledilen Şa'bân-ı Şifâî, Diyarbekir'den dönüş yolculuğu sırasında Ankara'da aynı yılın Zilkadesinde (Mart 1705) vefat etti” (Okumuş 2010: 207-208). Şa'bân Şifâî'nin bilinen beş eseri vardır. Bunlar; Şifâ'îyye Fı't-b, Tedbirü'l-Mevlûd, Hülâsatü'l-ebdân, Fezâil-i Al-i Osmân ve Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi

Tedbirü'l-Mevlûd

“1701 tarihinde yazmıştır. Sadrazam Hüseyin Paşa ve Reisülküttab Râmî Mehmed Efendi'ye ithaf etmiştir. Mukaddimede anlattığına göre yetişkinlerde ve gençlerden daha çok sıhhi tedbirlere ihtiyaç duyan çocuklar ve bebeklerin hastalıkları, tedavileri, bakımları ve hıfzıssıhhalı için müstakil bir kitap olmadığını belirtmiş, hasta çocuk ve bebeklerin bakımında zorluk çekildiğini görerek bu kitabı yazmaya karar vermiştir. İbn Sînâ başta olmak üzere el-Râzî gibi klasik devir tabipleriyle Hacı Paşa gibi kendinden önceki Osmanlı tabiplerinin eserlerinden, çocuk bakımı ve sağlığı ile alakalı bölümleri alıp tedvin etmiş, kendi tecrübelerini de ekleyerek bu kitabı yazmıştır. Kitabın yazımına epeyce önceden başlamış, fakat ordu tabibi olması hasebiyle orduyla

beraber bazı seferlere katılmıştır. Bu yüzden müsvedde halinde bekleyen kitabı derleyip toparlaması geç olmuştur. Eser, ayrıntılı bir embriyoloji ve pediatri kitabı olarak tanımlanabilir. Bir mukaddime, sekiz bab ve bir hatimeye ayrılır. Tenasül, gebelik, ceninin teşekkülü, gebelere ve yeni doğan çocuklara yapılması gereken tedbirler, çocuk hastalıklarından bahseder. Eserde, fetüsün gelişimi ile ilgili bilgi verilirken fetüsün sağlıklı ilgili sorunlarının onun kalp atışlarının dinlenmesi yoluyla belirlenebileceğinden bahsetmiştir. Son bölüm çocuğun buluşa erene kadar nasıl yetiştirilmesi gerektiğini tedib ve terbiyesiyle alakalıdır. Bu bölümde çocukların dövülmemesi gerektiğinden bahseder” (İhsanoğlu 2008: 331).

Nüshaları:

- * Mihrişâh Sultan, nr. 344: talikle 220 yap. 24x15(18x8) cm, müellif hattı.
- * Berlin, Ms. Or. nr. 899: nesihle yap. 1-378□, 13x21(6,5x14) cm, 19 str. M. Götz, IV, 3889-391, nr. 404. Ferağ kaydı:
- * Veliyüddin, nr. 2478: nesihle 265 yap. 21x15(15x6,5) cm, 23 str. İslami Tıp Yazmaları Kataloğu, s. 265-266. Ferağ kaydı:
- * Berlin, Ms. Or. nr. 3544: nesihle 303 yap. 16x22 (9,5 x17) cm, 19 str. İstinsahı 26 Zilkade 1117’de M. Götz, IV, 319, nr. 405. Ferağ kaydı:
- * Lala İsmail, nr. 383: talikle 346 yap. 21,5x15(15x7,5) cm, 19 str, istinsahı müellif Şaban Şifai tarafından Ramazan 1117 Kadir gecesinde tamamlanmıştır.

Hamişte müellifin notları vardır.

- * Hazine, nr. 555, talikle 174 yap. 22x15,5 cm, 23 str. İstinsahı müellif tarafından H. 1117’de.
- * Esad Efendi, nr. 2460: nesihle 227 yap. 12,6x23,5(17,6x10) cm. İstinsahı Yusuf b. Mehmed tarafından H. 1120’de.
- * Hamidiye, nr. 1007/1: talikle yap. 1-264, 13,5x20,6(17x8)cm, 23 str. İstinsahı H. 1158’de.
- * Nuruosmaniye, nr. 2460: talikle 199 yap. 25,5x15(19x9) cm, 25 str. İstinsahı Mehmed Emin b. Ahmed b. Mehmed tarafından H. 1158’de.

- * Bağdat Köşkü, nr. 345: nesihle 276 yap. 21,5x14 cm, 21 str. İstinsahı Mehmed Emin eliyle H. 1159'da. Adivar, s. 141; OM, III ,220; Karatay, TY, s. 580-581.
- *Camiat al-İman Muhammed b. Suud al-İslamiyya, nr. 5706: nesihle 277 yap. 20x16 cm, 21 str. İstinsahı İsmâ'îl al-Tabîb b. al-Hâc Kâsım b. Halîfa tarafından H. 1181'de.
- * Ankara İlahiyat, nr. 36106: nesihle 349 yap. 21x15,5(16x9) cm, 17 str.
- * İsmail Sain Sencer, I, nr. 4782: nesihle 320 yap. 21x13(15,3x7) cm, 21str.
- * Hacı Beşir Ağa, nr. 501: nesihle 348 yap. 14,2x20,8 (13,5x6,5) cm. OM, III, 220-221.

Hülâsatü'l-ebdân

Hastalıkların teşhis ve tedavisini konu alan eserdir. (İhsanoğlu 2008: 330)

Fezâil-i Al-i Osmân

Mer'î b. Yûsuf el-Kermî'nin Kalâ'idü'l-ıkbân fî fezâ'ili Ali 'Osman adlı eserinin genişletilerek yapılmış bir tercümesidir. Sultan III. Ahmed'e ithaf edilmiştir. (İhsanoğlu 2008: 330)

Kısasü'l-Enbiyâ Tercümesi

Sultan IV. Mehmed'e takdim edilmiştir. Bu eserinde Şifâî'nin 'Şifâî' mahlasıyla yazdığı şiirleri bulunmaktadır. (İhsanoğlu 2008: 330)

Şifâ'iyye fıt'tıb

"Panzehirler hakkında olup Silahdar İbrahim Ağa adına, klasik devir İslâm tabiblerinin eserlerinden faydalanılarak 1111/1699'da telif edilmiştir bir mukaddime, altı bab ve bir hatimeden mürekkep bir eserdir. (Şeyhi, II, 265). Bablar fasıllara ayrılır. Eserin ilk kısmında mineral antidotlarla ilgili açıklamalar yer alır. İkinci kısmında

hayavanî antidotlar hakkında bilgi verilir. Bunu izleyen kısımlardaysa basit ve mürekkebe antidotlar anlatılır. Son kısımda şifâ vereceği düşünülen taşlar ele alınır. **Birinci bab** cinsi münasebet, iktidarsızlık, bu noksanlığın giderilmesi, cimayı kesmek. **İkinci bab** gebelik. **Üçüncü bab** madde-i hilkat-ı ceninde olan ihtilatat, meniler, ceninin keyfiyet-i hilkatı **Dördüncü bab**, hamilelik, düşük, doğum. **Beşinci bab** doğum sonrası, kundaklama, çocuk bakımı, emzirme. **Altıncı bab** dimağ-ı sibyan, teşennüc, kulak rahatsızlığı, göz hastalıkları, ağız, boğaz, kalp, mide, karaciğer, dalak, emā (bağırsaklar), hummalar, veba ve taun, çocuğun eğitim ve öğretimi, baliğ olmadan önceki ve sonraki eğitimi gibi konuları havidir” (İhsanoğlu 2008: 330). Ancak üzerine çalıştığımız nüshada bir mukaddime, üç fasıl ve bir hatime bölümü bulunmaktadır. Eser üzerine Muhittin Eliaçık Zeytinoğlu Kütüphanesindeki nüshasını kullanarak iki makale yayınlamıştır. ((Eliaçık, 2012(a): 8-31), (Eliaçık, 2012(b): 189-202)).

Nüshaları:

- * **Çapa Tıp Tarihi**, nr. 2455 C ve 3785/1 Akil Muhtar Kütüphanesinden: nesihle 55 yap. 13,7x18,8(17x6,2) cm. İstinsahı H. 1111’de.
- * İbrahim Efendi, nr. 621: talikle 55 yap. 19,9x14,3 (14,5x6,6) cm, 19 str. İstinsahı H. 1152’de.
- * Velîyüddin Efendi, nr. 2559/2: nesihle yap. 129^a-180^a, 21x12(13,5x6) cm, 23 str. İstinsahı H. XII. asırda.
- * Berlin, Ms. Or. nr. 2442: nesihle 14x14(7,5x14) cm, İstinsahı Hüseyin Hakkı Mevlevî tarafından 25 Zilhicce 1304’te. M. Götz, IV, 405-408, nr. 421.
- * Çapa Tıp Tarihi, nr. 57/1: nesihle yap. 1□ - 55□, 14x19(6,5x17) cm, 23 str.
- * Hazine, nr. 551nesihle 63 yap. 21x14 cm, 21 str. Adıvar, s. 141; OM, III, 220; Karatay, TY, s. 580.
- * Mihrişah Sultan, nr. 344: nesihle 220 yap. 24,5x15(18,4x8,7) cm, 25 str.
- * Nuruosmaniye, nr. 3544: talikle 70 yap. 21x13(13,3x6,5) cm, 17 str. Müstensih Seyyid Mustafa al-Safî (Şifâ’nin talebesidir.)
- * Tavşanlı, Zeytinoğlu, nr. 412/3: talikle yap. 113^a- 147□, 14x26,7(20x8) cm, 25 str. İslami Tıp Yazmaları Kataloğu, s. 266
- * Bağdatlı Vehbi, nr. 2229/3: nesihle yap. 144-189, 28x16,2(20x8,8) cm, 23 str.

Nüsha Özellikleri

Şifā'iyye Fi't-Tıb, Şâbân Şifâî tarafından 1699 yılında yazılmış, panzehir çeşitlerini anlatan bir tıp eseridir. Akil Muhtar Kütüphanesinde Çapa Tıp Tarihi bölümünde 2455 C ve 3785/1 numaralarında kayıtlıdır. Sultan II. Mustafa zamanında yazılmıştır. Nesihle 55 yapraktır. Eserin birinci sayfasında 18 satır, son sayfasında 21 satır ve diğer bütün sayfalarında 23 satır bulunmaktadır.

Eser hakkında, İslâm ansiklopedisinde, eserin bir mukaddime, altı bab ve bir hatimeden oluştuğu ifade edilmiştir, ancak üzerinde çalıştığımız nüshada bir mukaddime, üç fasıl ve bir hatime bölümü bulunmaktadır.

Müellif eserde Allah'ın insanlara sunmuş olduğu nimetlerden birinin taş türlerinin olduğunu ve bu taşların sayısız faydalar sağladığını söyleyerek, ziynet eşyası olarak değerlendirdiğimiz altın ve gümüşün insan mizaçlarına uygun özellikler taşıdığını belirtmiştir. Yakut, elmas, zümrüt gibi kıymetli taşların hastalıkları önleyici özelliklere sahip olduğunu ifade etmiştir.

Eserin mukaddime bölümünde müellif panzehirin tanımını yaparak, iki çeşit panzehirin var olduğu hakkında bilgi vermiştir. Birincisi ruh ve bedeni koruyup zehirlerin zararlarını gideren ilaçlar olduğunu, ikincisi madenî ve hayvanî türleri olan taşlara ait panzehir çeşidi olduğunu belirtmiştir. Birinci bölümde madenî zehirlerden bahsetmiş, bu madenleri sarı, yeşil, boz, noktalı ve beyaz olmak üzere 5 sınıfa ayırmıştır. Bu taşları, merhem, ilaç haline getirmek, yüzük yapıp takmak, gerdana ya da kollara bağlamakla zehirli hayvanların insanlara yaklaşamayacağını yazmıştır. Bu taşların zehirli böceklerin ısırıkları yerlere konulmasının ya da sürülmesinin zehrin giderilmesini sağladığını belirtmiştir.

İkinci bölümde müellif, hayvanlarda bulunan panzehirleri anlatmıştır. Dağ keçisi ve yılanın karnında bulunan taş hakkında bilgi vermiştir. Hangi hastalıklara deva olduğunu, hangi ölçülerde, hangi bitkilerle kullanılması gerektiğine dair terkipler vermiştir.

Üçüncü bölümde çeşitli taşlardan bahsedilmiş ve bu taşların panzehir nitelikleri olduğuna değinilmiştir. Anlatılan taşlar; mürvarîd, gaviş, nemir, hımar, dîk, huttaf, hut, seretan, erneb, isfencir.

Hatime bölümünde, madenî ve hayvanî taşlardan bahsetmiştir. Bu bölümde anlatılan taşlar şunlardır; Kubur, mermer, nilüfer, müte'âli, halk, ukab, besr, kamer, sufr, nevm, yakaza, kuhl, tûtîya, talk, nâr, zeyt, mıkânâtîs, berd, berf, bârân, tûfân.

Küçük hacimli bir eser olan bu risâleyi Şâbân Şifâî önemli tıp âlimlerin eserlerinden yararlanarak hazırlamıştır. Bu eserler Kânûn-ı İbni Sînâ, Şerh-i Allâme Şîrâzî, Şerh-i İmâm Fahr-ı Râzî, Şerh-i Necmüddîn Ahmed-i Nahcivânî, Kâmilü'ssinâ'a-i Melikî, Zahîre-i Seyyid İsm'îl-i Cürcânî, Hâvî-i İbni Zekerriyâ-i Râzî, Tasrîf-i Halef Bin Abbâs Zehrâvî, Telvih-i Hucendi, Tasrîh-i Lutfullâh Tebrîzî, Muhtâr-ı İbni Hübel, Muhtarât-ı Bedî'i, Mulâhhasu'l-Hac Celâl Tebrîzî, Mir'âtü's-Sıhhat LiGıyâsüddîn Isfahânî, Minhâcü'l-Beyân, Mir'âtü's-şifâ, Hayvatü'l-Hayvân li'l-İmâmü'd-Dimyârî, İrşâd-ı İbn Cümei, Câmi'ü'l-Müfredât Li'l-İbnü'l-baytâr, Mâ-lâ-yes', Şifâ-i Hacı Paşa, Bostânü'l-Etibbâ, Tezkire-i Şeyh Dâvud, Şurûh-ı Mesâ'il İbn Huneyn, Şurûh-ı Mûciz-i Kanûn, Cevâhîrnâme-i Nizâmî, Tansûknâme-i El-Hâni, Cevâhîrnâme-i Mansûrî, Cevâhîrnâme-i İshak-ı Kindî, Ezhârü'l-Efkâr-ı Tîfâşî'dir.

Harekesiz yazılan bu eserde konu geçişlerinin yapıldığı başlıklar ve tanımları yapılan taş isimleri kırmızı mürekkeple yazılmış ve sonrasında açıklaması yapılmıştır. Müellif tanıtmış olduğu taşların Arapça isimlerinin yanında Türkçe isimlerini de yazmıştır. Başka diyarlarda nasıl telâffuz edildiği hakkında da bilgiler vermiştir. Eser Osmanlı Türkçesi Döneminde yazıldığı için Arapça ve Farsça unsurlar çok fazladır. Şâbân Şifâî faydalandığı eserlerden alıntı yaptığı kısımları olduğu gibi aktarmıştır. Bu kısımları kırmızı çizgiyle belirtmiştir. Müellif bu kısımlar için hem sayfanın kenarlarına notlar düşmüş hem de o kısımları tercüme etmiştir. Bunun yanında kendi tecrübe ve düşüncelerini de ilave etmiştir. Eserin iki yerinde ikişer mısralık beyit bulunmaktadır.

Çalışmanın Konusu

Çalışma, Şâbân Şifâî'nin Şifâ'îyye-i fı't-tıb adlı eserinin transkripsiyonlu metni, metnin imlâ özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi özellikleriyle, dizin-sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Osmanlı Döneminde yazılmış çok fazla eser mevcuttur. Ancak bu dönem eserleri üzerinde yeterince çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada Osmanlı Türkçesi Dönemi eseri olan Şifâ'îyye-i fı't-tıb adlı eser incelenerek bu dönemin tıp anlayışına, tıp alanının işleyişine, dönemin dil anlayışına, ses ve şekil bilgisine, söz varlığına ışık tutmak istenilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 17. yüzyılın sonunda yazılmış olan Şifâ'îyye-i fı't-tıb adlı eseri transkribe etmek; imlâ özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi açısından incelemek; dizin ve sözlüğünü hazırlamaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, Giriş, İmlâ Özellikleri, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Metin, Dizin-Sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde çalışmanın konusu, önemi, amacı ve yöntemi anlatılmış, Anadolu sahasında yazılmış önemli eserler ve üzerinde çalıştığımız eser ve müellif hakkında kısa bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümünde imlâ özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi başlıkları altında metnin dil özellikleri incelenmiş; bulundukları sayfa ve satır numaralarıyla birlikte metinden örnekler verilmiştir. Metnimizde örneği bulunmayan eklere yer verilmemiştir.

İnceleme kısmında döneme paralel özelliklerin tekrar tekrar dile getirilmesinden ziyade, dönemle farklılaşan, sıra dışı özelliklerin vurgulanmasına dikkat edilmiştir. Kelimelerin imlâları, ekler, ses değişimleri ayrı ayrı başlıklarla belirtilmiş ve örneklendirilmiştir. Günümüz Türkçesiyle karşılaştırma yapılabilmesi açısından örnekler, metinde kullanıldığı şekilleri yanında Türkiye Türkçesinde kullanıldığı şekilleri ile birlikte verilmiştir.

Çalışmanın ana bölümlerine işaret eden başlıklar koyu yazılmıştır.

Metin bölümünde ise eserin çeviri yazı edilmiş şekli bulunmaktadır. Sayfaların baş kısmında sayfa numaraları, her satırın başında da satır numaraları verilmiştir. Transkripsiyon çalışmalarında sıklıkla kullanılan fontlardan biri olan “Münevver” fontu kullanılmıştır. Yazmada dikkatsizlik, acelecilik vb. sebeplerle yazılmamış harf ve hecelerin, son varaklardaki zamanla aşınan, silinen kısımların düzeltmelerine yardımcı nüsha olarak kullandığımız Süleymaniye Kütüphanesinde 621 numarada kayıtlı nüshadan yararlanılmıştır. Düzeltme yapılan kısımlar köşeli parantezle [] gösterilmiştir.

Sözlük bölümünde, metinde geçen tüm kelimeler gramer özellikler dikkate alınarak verilmiş ve kelimeler bulundukları yerlerin varak ve satır numaralarıyla verilmiştir. Madde başı durumundaki kelimeler, fiil kökünden sonra (-), isim kökünden sonra işaretli olarak yer almıştır. Kelimelerin anlamı verilmeden önce Türkçe ve özel isimler hariç, hangi dile ait olduğu kısaltmalarla gösterilmiştir. Madde başı kelimelerde Türkçe veya Türkçe olmayan ekleşme örneklerinde birden fazla kısaltma kullanılmıştır. Ekler, madde başı kelimenin baş harfinin yanında (+) işaretiyle verilmiştir. Kelimelerin metin içinde yalın hâlde kullanıldıkları yerler yalnızca kelimenin baş harfiyle; Farsça tamlamalar da kelimenin baş harfinin yanında (-) işareti ve tamlamanın diğer kelimeleriyle birlikte gösterilmiştir. Bazı madde başlarından sonraki (?) işareti kelimenin anlamının sözlüklerde bulunamadığını, metindeki anlamın verildiğini gösterir. Dizinde bulunan bitki isimlerinden birçoğunun Latince karşılıkları da parantez içinde kelimenin anlamından hemen sonra yazılmıştır.

Anadolu Sahasında XIV. Yüzyıldan XVII. Yüzyıl Kadar Yazılmış Tıp Eserlerine Genel Bir Bakış

Tuhfe-i Mübârizî: “İbni Sinâ’nın Kanun adlı eseri esas alınarak yazılmış olan eser Hekim Bereket tarafından ilk olarak Lübâbü’n-Nüĥab adıyla Arapça olarak yazılmış, ardından yine kendisi tarafından Farsçaya ve nihayet Türkçeye çevrilmiştir. Tuhfe-i Mübârizî’nin yazıldığı dönem hakkında kesin bilgi yoktur” (Doğan 2010: 317).

Müntahâb-ı Şifâ: “14. yüzyılın önemli hekimlerinden olan Hacı Paşa tarafından kaleme alınmış önemli bir eserdir. Hacı Paşa eserlerinin çoğunu Arapça olarak yazmıştır. Türkçe eserlerinin tamamı da Arapça yazdığı eserlerin Türkçeye tercümesidir” (Doğan 2010: 317).

Teshîl: “Hacı Paşa’nın diğer tıbbî eserlerinde verdiği tıbbî bilgilerin bazı değişikliklerle daha yüzeysel verildiği, adeta cep kitabı özelliğini taşıyan eseridir. Teshîl, Sabuncuoğlu Şerefeddin’in öğrencisi Muhiddîn Mehî tarafından, Müfîd adıyla manzum hale getirilmiştir” (Bayat 2003: 245).

Edviye-i Müfrede: 1387’de İshak bin Murad tarafından yazılan Edviye-i Müfrede’nin tarihi bilinen ilk Türkçe tıp eseri olduğu söylenmektedir. Dört bölümden oluşan eserin birinci bölümünde alfabetik sırayla tek başlarına ilaç olarak kullanılan çeşitli maddeler, ikinci bölümünde uygulamalı tıbbıya yönelik bilgiler, üçüncü bölümünde çeşitli ilaçların terkipleri ve dördüncü bölümünde Arapça – Farsça – Türkçe terimler sözlüğü bulunmaktadır. Eser Mustafa Canpolat ve Zafer Önler tarafından yayımlanmıştır (Canpolat ve Önler 2007:9-11).

Tervihü’l-Ervah: “Tervihü’l-Ervah, Ahmedî (1334?-1413) tarafından mesnevî şeklinde kaleme alınan manzum bir tıp eseridir. Teorik olan birinci kısmında anatomi ve patoloji gibi temel tıp bilimleri, uygulamalı tıp bilimleri hakkında bilgiler verilmiş, ikinci kısımdaysa hastalıklar ve tedavilerinden bahsedilmiştir” (Süveren-Uzel, 1988:132).

Mürşid: Eser, Muhammed bin Mahmud Şirvânî tarafından 1438 yılında yazılmıştır. Yazar, eserde göz hastalıklarıyla ilgili bilgi vermektedir. Göz hastalıkları konusunda Osmanlı tıbbının en kapsamlı kitabı olarak değerlendirilen ve üç bölümden oluşan eser Ali Haydar Bayat ve Necdet Okumuş tarafından yayımlanmıştır (Bayat-Okumuş 2004).

Terceme-i Zahîre-i Harzemşâhî: Eser, meşhur Osmanlı tarihçisi İdrîs-i Bitlisî'nin oğlu Ebu'l-Fazl Mehmed bin İdris bin Hüsâmeddin tarafından yapılan Ebu İbrahim Cürcânî'nin Zahire-i Harzemşâhî adlı eserinin tercümesidir. "Eser, Kânûn el-'ilâc ve Şifâ el-Emrâz li Külli Mizâc adıyla da bilinir" (Doğan 2010: 165).

Terceme-i Akribâdîn: "Cürcânî lakabıyla tanınan büyük İslâm hekimlerinden Zeyneddin Ebu'l-Fazl İsmail bin Hüseyin Cürcânî'ye ait Zahîre-i Harzemşâhî adlı Farsça eserin akribâdîn kısmının tercümesidir. Akribâdîn Yunanca "graphizon" sözcüğünün Arapça ve Farsçaya geçmiş biçimidir ve sözcük anlamı ilaç hazırlanış şekillerini içeren kitap demektir. Eser hicrî 858 mîlâdî 1454 yılında tercüme edilmiştir. Sabuncuoğlu'nun eserdeki ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla yakın çevresinden bazı kimseler tıp kitaplarının genellikle Arapça ve Farsça olması ve Anadolu insanının genelini bu dilleri bilmemesi sebebiyle kendisinden Türkçe bir akribâdîn yazmasını rica etmişler, o da mevcut tıp kitaplarının akribâdîn kısımlarını inceleyerek Zahîre-i Harzemşâhî'yi beğenmiş ve onun akribâdîn bölümünü tercüme etmiştir. Zahîre-i Harzemşâhî'yi seçme sebebini ise ilaç terkiplerindeki mükemmellik ve eserde ölçü ile bedel için ayrı bölümlerin bulunması şeklinde açıklayan Sabuncuoğlu aslen 31 bâb olan esere iki bâb da kendisi ekleyerek eseri toplam 33 bâba tamamlamıştır" (Doğan 2010: 318)

Cerrâhiyetü'l-Hâniyye: "Yazarı Şerefeddin Sabuncuoğlu'dur. XI. yüzyıl Endülüs İslam Dünyasının ünlü hekim ve cerrahı Ebul Kasım Zahravî'nin (ölm.1013) yazdığı Kitab al-Tasrif fit-Tıp eserinin son üç bölümü cerrahi konuları içerir. Sabuncuoğlu bu üç bölüme kendi de üç bölüm ekleyerek 1465 yılında Fatih Sultan Mehmed'e takdim etmiştir. Bu eserin en büyük özelliği içindeki ameliyat resimleridir. Bu yönüyle eser İslam dünyasına yenilik getirmiştir. Zira İslamiyette insan resmi

yasaktır. Ebul Kasım eserinde yalnız alet resimlerini verdiği halde Sabuncuoğlu bunlara ameliyat ve cerrahi müdahale tekniğini gösteren resimler eklemiştir. Bu eser İslam dünyasındaki ilk insan resimli eserdir. Eserde dikkati çeken bir diğer husus önsözünde yazarın Fatih'in ancak bilimsel eserlere önem vermesi nedeniyle yazdığını belirtmesidir" (Süveren-Üzel 1988: 139).

Şifâü'l-Fuâd fî Hazreti Sultan Murad: "Fatih Dârüşşifâsı başhekimlerinden Zeynelabidin bin Halil tarafından 1628 yılında yazılarak 4. Murat'a sunulan eser on yedi fasıl olarak düzenlenmiş, günlük hayatta kullanılan bitkisel ve hayvansal yiyeceklerin özellikleri, yeme içime prensipleri ile saç uzatıcı ve cinsel gücü artırıcı ilaç terkipleri verilmiştir" (Doğan 2010:170).

Resâilü'l-Müşfiye fî Emrâzi'l Müşkile: "Devrinin başarılı hekimlerinden ve asıl Moşe ben Raphael Abravanel olan Yahudi dönmesi Hayâti-zâde Mustafa Feyzi Efendi tarafında kaleme alınmış beş kitaptan meydana gelen bir eserdir. 4. Mehmet'e sunulmuştur. Eserin beş risaleden oluşturulmuş olması dolayısıyla eser Hamse-i Hayâti-zâde olarak bilinir. Bu risâleler Risâle-i Sevdâ-yı Merâkiyye, Risâle-i Maraz-ı frenc, Risâle-i Maraz-ı Pilica, Risâle-i İllet-i Merâkiyye, Risâle-i Hummâ-yı Rediyeden oluşmaktadır. Birçok nüshası bulunan eserin bazı kütüphanelerde Risâilü'l-Müşfiye fî Emrâzi'l Müşkile adıyla tek kitap halinde bulunmaktadır" (Doğan 2010:172, 173).

Risâle-i Hâsatü'l-Kilye ve'l-Mesâne: "Devrinin önemli hekimlerinden olan Âhî Çelebi tarafından böbrek ve mesane taşları üzerine yazılmış bir eserdir. Eserde taşın bedende nerelerde olduğu, belirtileri, taşın idrar yolunu zedelediği zaman yapılacak tedavi anlatılır" (Doğan 2010:170).

Tuhfetü'l-Erfbü'n-Nafîa li'r-Rûhânî ve't-Tabîb: "Sultan 4. Mehmet devri tarihçilerinden olan Hazerfen Hüseyin Efendi tarafından kaleme alınmış tıbbî bir eserdir. Kitap bir mukaddime ve çeşitli fasıllardan oluşmaktadır. Eserin mukaddimesinde tıbbın bazı konuları elli dokuz fasıl halinde açıklanmıştır. Eserin diğer bölümlerinde ise müfred ve mürekkeb ilaç terkiplerinden bahseder "(Doğan 2010:174).

Lisânü'l-Etibbâ fî Lugâti'l-Edviye: “Hazerfen Hüseyin Efendi (?- 1691) tarafından yazılan tıp sözlüğü niteliğindeki bir eser iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısmı Arapçadan Türkçeye, ikinci kısım Türkçeden Arapçaya tıp terimlerini içermektedir” (Doğan 2010:174).

Teşrîh-i Ebdân ve Tercümân-ı Kibâle-i Feylosûfan: “Şîrvânî Şemseddîn-i İtâkî tarafından yazılmış resimli bir anatomi kitabıdır. Eserin yazılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak 4. Murat için yazılmış olması ve içinde veziriazam Recep Paşa için uzunca bir methiye bulunması dolayısıyla eserin yazılış yılı Recep Paşa'nın sadareti olan 1629-1631 arası olmalıdır. Eserin birçok tıbbî yazma gibi çeviri veya adapte olmaması, çeşitli kaynaklardan alınmış otuzdan fazla şematik resim bulundurması ve bir çok anatomik terimin Türkçe olarak verilmesi eseri bilim tarihi ve Türkçe açısından önemli kılan özelliklerdir” (Doğan 2010:175).

Terceme-i Kâmusü'l-Etibbâ ve Nâmüsü'l-Elibbâ: “Medyen bin Abdurrahmân el-Mısırî el-Kusûnî'nin aynı adlı eserine Muhammed bin Ahmed bin İbrahîm el-Edinevî'nin yaptığı tercümedir. 1677'de tamamlayarak 4. Mehmet'e ve Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya ithaf etmiştir” (Doğan 2010:175).

Gâyetü'l-Beyân fî Tedbîr-i Bedeni'l-İnsân: “Salih bin Nasrullah olarak da bilinen İbni Sella el-Halebî tarafından 1664 yazılmış bir eserdir. Eser, pratik bir el kitabı niteliğindedir ve oldukça sade bir dille yazılmıştır” (Doğan 2010: 171,172).

I. BÖLÜM

1. İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Dili sözden yazıya geçirmenin aracı alfbedir. Dil zaman içinde farklı alfabeler kullanarak varlığını devam ettirir. Konuşma dili yazı dilinin kaynağı olsa da yazı dili, bağılı olduğu konuşma diline hiçbir zaman tamamen bağılı kalmamıştır. Aralarında zamanla az da olsa farklılık görölmektedir. Türk dilinin, yazıya geçirilmesinde tarihi süreçte birçok alfabe kullanılmıştır. Bunlardan en uzun süre kullanılanı ise Arap alfabesidir. Ancak bu alfabenin Türkçenin yazıya geçirilmesinde problemli bir manzara sergilediğı bazı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir. “Türkçeye bin yıl boyunca hizmet etmiş bu alfabe dilimizin asli seslerini verebilmek bakımından oldukça elverişsizdi (Tulum 1991:27).” “Türkçenin morfonolojisinde önemli olan ünlülerin ‘önlük/artlık, genişlik/darlık’ gibi özelliklerini göstermede Arap alfabesi yetersiz kalmıştır (Develi 1998b: 27-28).” Arapça ünsüzler üzerine kurulu bir alfabe iken Türkçede bu durumun tam tersi olup ünlüler üzerine kurulu bir ses sistemine sahiptir. Arapçanın ünlüleri göstermede kullandığı (l (elif), و (vav), ی (ye) harfleri ve med harfleri Türkçenin ünlü sistemi için eksik kalmıştır. Bunun yanında “Arap yazısında ünlüler için ve doğru seslendirme maksadıyla hareke denilen bir takım başka işaretler kullanılmıştır”(Kartallıoğlu 2011:19). Kullanılan bu harfler ve işaretler Türkçenin ünlü sisteminin sadece “düzlük/yuvarlaklık” özelliğini gösterirken “önlük/artlık, genişlik/darlık” karşıtlıklarını göstermemektedir. Metin harekeli olsa bile kelimelerin doğru bir şekilde okunuşunu zorlaştırmaktadır.

Arapçanın ünsüz yapısında ise “konuşma cihazındaki birbirine yakın çıkış noktalarına göre bir bolluk vardır (Korkmaz 1991:14).” Arapçada /h/, /k/, /s/, /z/

ünsüzlerini karşılayan birçok işaret bulunurken Türkçede çıkış noktalarına göre ayrı ayrı işaret kullanılmasına gerek yoktur.

İnceleme yaptığımız metin birkaç kelime dışında harekesiz yazılmıştır. vü‘il (8a/14) وَعِلِّ , ‘imru (8a/12) عَمْرُو .

1.1. Ünlülerin İmlâsı

1.1.1. /a/ Ünlüsünün İmlâsı

Metnimizde /a/ ünlüsü kelime başında ve içinde elifle (ا) bazı kelimelerde de medli elif (آ) ile gösterilmiştir. Kelime sonunda ise /a/ ünlüsü elif (ا) ve he (ه) ile gösterilmiştir. Metinde Türkçe kelimelerde medli elif kullanımına örnekler şu şekildedir:

anlardan (5a/15) (أَنْلَرْدَن)	bıraksalar (5b/10) (بِرَاقْسَالَر)	arpa (6b/3) (آر□ه)
ağzına (6b/8) (أَغْزِينَه)	alup (6b/8) (أَلُوب)	ağulı (8b/19) (أَغُولِي)
altı (28b/18) (أَلْتِي)	açılmış (18a/21) (أَچْمِش)	arılar (6b/10) (أَرِيلَر)
ancak (11a/10) (أَنْجَق)	varduk (18a/20) (وَآرْدُق)	şararur (صَارَارُور)
ağrılarına (24a/6) (أَغْرِيلَرِينَه)		

1.1.2. /e/ Ünlüsünün İmlâsı

Metnimizde /e/ ünlüsü kelime başında elif (ا), kelime ortasında he (ه) ve işaretsiz olarak, kelime sonunda he (ه) kullanılarak gösterilmiştir. Kullanıma örnekler şu şekildedir:

igneyi (21b/6) (اِيْگْنَه يِي)	derecenün (22a/3) (دَرْجَه نَك)	ter (22a/22) (تَر)
eger (23a/6) (اَكْر)	kimesne (23a/19) (كِمِسْنَه)	üzere (24b/4) (أُزْرَه)

1.1.3. Kapalı /è/ Ünlüsünün İmlâsı

Kapalı /e/ Türk dilinin henüz kesin çözüme kavuşmamış sorunlarında biridir. “Eskiden beri Türkçe’de çok yönlü (i > e, e > i, i > è, e > è, è > e) değişmelerin olması, bu meselenin kesin olarak ispatını güçleştirmiştir. Esasen kapalı e’nin tesbitini

güçleştiren en önemli husus, yazıda bu sesi gösteren belirleyici bir işaretin bulunmayışıdır. Bu bakımdan bazı araştırmacılar, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde i ile yazılan sesi kapalı e (è) olarak okumayı benimserken, bazı araştırmacılar da böyle mühim bir meselede kuvvetli bir delilin bulunmayışı yüzünden, metinlerde i ile yazılan bu sesi yazılışına bağlı kalarak i şeklinde okumayı tercih etmiştir”(Özkan 2009:99-100). Araştırmacılardan M. Mansuroğlu, B. Atalay, T. Banguoğlu, O. Pritsak kapalı e'nin varlığını kabul ederken, Z. Korkmaz, R.R. Arat, K. Eraslan kabul etmemişlerdir. Konuyla ilgili tartışmalar için şu yayınlara bakılabilir: (Yılmaz 1991: 151-165), (Kocaoğlu 2003: 266-281), (Erdem-Gül 2006: 111-148), (Argunşah 2010: 47-60). Metnimizde kapalı è'li olarak gösterdiğimiz kelimelerde müstensih kapalı è'yi bazen ye (ي) ile göstermiş bazen de göstermemiştir. Kelime başındaki kapalı è'leri her zaman elif-ye (ي) ile gösterirken kelime kökünde bulunan kapalı è'leri bazı kelimelerde göstermemiştir. Bu kelimelerin isim köklü kelimeler olduğu ve ye- fiilinin birkaç yerde elif-ye (ي) kullanılmadan yazıldığı tespit edilmiştir.

yèrlerde (8b/8) (يرلرده)	vèrdükden (16a/7) (ويرديكدن)
bèz (45a/4) (بزذن)	èrişdirüp (51a/6) (ايرشديروب)
yèdi (53a/5) (يدى)	dèdiler (48b/12) (ديديلر)
yèr (14a/14) (بير)	yèrler (16b/9) (يرلر)

1.1.4. /ı/, /i/ ünlülerin İmlâları

Metnimizde /ı/, /i/ ünlüleri kelime başında elif-ye (اى) ve sadece elif (ا) , kelime ortasında ye (ى) ve işaretli olarak, kelime sonunda ise ye (ى) kullanılarak gösterilmiştir. Kullanıma örnekler şu şekildedir:

iki (26a/6) (ايكى)	gibi (24b/6) (كىبى)	incüye (24b/8) (انجويه)
şuyı (27a/4) (صويى)	ba'zılar (25b/1) (بعضيلر)	gelince (27b/21) (كلنجه)
iplige (29b/3) (ايلكه)	kimse (31a/7) (كمسه)	delikleri (28a/7) (دلكلرى)

1.1.5. /o/, /ö/ Ünlülerin İmlâları

Metnimizde /o/, /ö/ ünlüleri kelime başında elif-vav (او), kelime içinde vav (و) ile gösterilmiştir. Kullanıma örnekler şu şekildedir:

qorlar (31a/14) (قورلر) oñuldur (33b/11) (اوكلدر) olur (34a/4) (اولور)
 otuñ (34a/8) (اوتك) gördüm (41b/20) (كوردم) şovuk (44a/6) (صوق)

1.1.6. /u/, /ü/ Ünlülerin İmlâları

Metnimizde /u/, /ü/ ünlüleri kelime başında elif-vav (و), kelime içinde vav (و) ve işaretli olarak gösterilmiştir. Kullanıma örnekler şu şekildedir:

üzerine (42b/22) (اوزرينه) yünî (42b/18) (يوكى)
 uyanmaz (43b/16) (اويانمز) uyğusı (43b/19) (اوخوسى)
 bulunur (44b/18) (بولونر) sürünseler (45a/14) (سورنسه لر)

1.2. Ünsüzlerin İmlâsı

1.2.1. /ç/ Ünsüzünün İmlâsı

“Bu ünsüzün dönem metinlerinde yazılışı ölçünlü (standart) değildir” (Türk, Doğan, Şerifoğlu 2012:30). /ç/ ünsüzü bazı metinlerde çim (چ), bazı metinlerde de cim (ج) kullanılmıştır. Üzerine çalıştığımız metnin bu nüshasında çift kullanım yaygındır. Bir sözcüğün hem cim ile hem de çim ile kullanımı vardır. Bu kullanıma örnekler şu şekildedir.

içinde (14a/5) (ايچنده) içseler (44b/23) (ايچسل)
 üç (24b/19) (اوچ) üç (3b/14) (اوچ)
 içlerinde (5a/12) (ايچلرنده) içine (9a/1) (ايچنه)

1.2.2. /p/ Ünsüzünün İmlâsı

/p/ ünsüzü zarf-fiil eklerinde be (ب), kelime başında ve ortasında pe (پ) ile gösterilmiştir.

parçasına (42b/7) (پارچهسنه) kıparar (40b/17) (قوپارر)
 saplar (11a/2) (صاپلر) arpa (6b/2) (ارپا)

Zarf-fiil ekleri be (ب) harfî ile yazılmıştır ancak okunurken /p/ sesiyle okunmuştur. Örnekler şu şekildedir.

alup (6b/8) (آلوب) eyleyüp (9b/7) (ایلیوپ)
olup (13a/17) (اولوب) birağup (17a/8) (براغوب)

1.2.3. /ŋ/ Ünsüzünün İmlâsı

/ŋ/ ünsüzü metnimizin tek bir örnek dışında tamamında kef (ک) ile gösterilmiştir. /ŋ/ sesi 15a/9 satırındaki bıñar+ kelimesinde (□) ile gösterilmiştir.

Kullanıma örnekler şu şekildedir.

benzer (39b/4) (بکزر) denizinde (42b/20) (دکزنده)
yeŋi (13b/22) (یکی) oŋuldıcı (20a/17) (اوکولدیجی)
eŋsesinde (34a/1) (اکسەسندە) bıñarlarında (15a/9) (ب□رلرنده)

1.2.4. /s/ Ünsüzünün İmlâsı

/s/ ünsüzü için Arap alfabesinde sad (ص), sin (س) ve se (ث) olmak üzere üç harf mevcuttur. Kelime içinde ve sonunda kalıplaşmış imlâya sahip kelimeler dışında sad (ص) kullanılmamıştır. Türkçe kökenli kelimelerde art ünlülü kelimelerde sad (ص), ön ünlülü kelimelerde sin (س) kullanılmıştır. Peltek se olarak adlandırılan se (ث) Türkçe kökenli kelimelerde kullanılmamış, Arap ve Farsça kelimelerde kullanılmıştır. Metnimizde bir kelimenin hem sad (ص) hem de sin (س) ile yazıldığı görülmektedir. Bu kullanımlara örnekler şu şekildedir;

suda (34a/21) (سوده) şuda (25a/17) (صوده)
nesneye (4a/15) (نسنه یه) sürdüğü (4b/4) (سوردوکی)
aşlında (4b/12) (اصلنده) şovuk (32a/13) (صوق)
cüşşeleri (25b/8) (جشه لری) şābit (28a/17) (ثابت)

1.3. Bazı Kelime ve Eklerin İmlâları

1.3.1. “ne” Kelimenin İmlâsı

Metnimizde “ne” kelimesi “vech” ve “miqḍār” kelimeleri ile hem bitişik hem de ayrı, diğer kelimelerden ise ayrı bir şekilde yazıldığı görülmektedir. Kullanıma örnekler şu şekildedir;

ne-vechle (22a/13) (نه وچهله) ne vechle (16a/10) (نه وچه)
 ne-miḳdār (22a/13) (نه مقدار) ne miḳdār (50a/17) (نه مقدار)
 her ne ise (34a/23) (هر نه ايسه) ne güne (38a/11) (نه كونه)

1.3.2. “ile” Kelimesinin İmlâsı

“ile” bağlama edatı metnimizde farklı imlâ özellikleri gösterir. Kendinden önceki kelimeye hem ekleşerek (+lA, +ylA) hem de ekleşmeden (ile) ayrı bir şekilde yazılmıştır. Örnekler şu şekildedir;

sebebi-y-le (26a/12) (سببيله) şuyı-y-la (33a/22) (صوبيله)
 şuyı ile (33a/7) (صوبى ايله) toz ile (37a/22) (طوز ايله)
 êtmegle (38a/10) (ايتمكله) olmağla (38b/17) (اولمغله)

1.3.3. i- Cevheri Ek Fiilin İmlâsı

Metnimizde i- cevheri ek fiilin kendinden önceki kelimeye hem bitişik hem de ayrı bir şekilde yazıldığı örnekler bulunmaktadır;

demişler idi (11b/11) (ديشلر ايدى) incü ise (46b/9) (انجو ايسه)
 şatarlar imiş (34a/20) (ساتارلر ايمش) cünde iken (7a/17) (جونده ايكن)
 êderlerse (26b/23) (ايدرلرسه) isterlerse (51b/16) (استرلرسه)

1.3.4. “içün” Edatının İmlâsı

“içün” edatı metnimizde “anuñ” kelimesi dışında ayrı bir şekilde yazılmıştır. “anuñ” kelimesiyle daima bitişik yazılmıştır.

ḳurısun içün (18a/17) (قوريسون ايچون)
 imdād içün (23b/13) (امداد ايچون)
 anuñiçün (29b/14) (انكيچون)

1.3.5. “ki” Bağlacının İmlâsı

Metnimizde “ki” bağlacı kef (ك) ve he (ه) harfleri işaretlenmiştir. İmlâsında karışıklık görülmektedir. Birkaç örnekte bitişik yazılan “ki” bağlacı diğer durumlarda ayrı yazılmıştır.

vèrmişki (10a/16) (ویرمشکه) èder ki (10b/22) (ایدرکه)
 bildümki (18b/6) (بلمکه) geldiki (53b/7) (کلدیکه)

1.3.6. “şonra” Kelimesinin İmlâsı

Metnimizde “şonra” kelimesi kendinden önceki kelimeyle bitişik ve ayrı yazılmış şekilleri mevcuttur. +dAn çıkma hâl ekinin bulunduğu kelimelere birkaçı hariç bitişik bir şekilde yazılmıştır. Örnekler şu şekildedir:

andanşonra (44a/13) (آندنصکره) vèrdükdenşonra (33a/11) (ویردکدنصکره)
 müddet şonra (19a/19) (مدت صکره) bulunup şonra (6b/16) (بولنوب صکره)

1.3.7. “veya” Kelimesinin İmlâsı

“veya” kelimesi metnimizde iki kere kullanılmış, vav (و), ye (ی), elif (ا) ile yazılmıştır.

veyā (10a/13, 19a/22) (ویا)

1.3.8. “yāhud” Kelimesinin İmlâsı

Farsça “yā” ve “hūd” kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur.

yāhud (6b/9, 46a/1, 48b/21, 36a/1) (یاخود)

1.3.9. “veyāhud” Kelimesinin İmlâsı

“veyāhud” kelimesi metnimizde üç defa kullanılmıştır. Arapça “ve”, Farsça “yā” ve “hūd” kelimelerinin birleşiminde oluşmuş bir bağlaçtır.

veyāhud (28a/9, 33b/2, 43a/23) (ویاخود)

1.3.10. Zamir /n/’sinin İmlâsı

Metnimizde zamir n’si tüm kelimelerde n (ن) ile yazılmıştır. Sadece iki örnekte zamir n’si damak n’si ile gösterilmiştir.

dibiñe (40a/5) (دیکه) aşlında (49a/18) (اصلنده)
 kenārından (37b/5) (کنارندن) yanlarında (34b/10) (یانلرنده)

başında (18b/17) (باشنده) yanığa (40b/12) (يانكه)

1.3.11. Kendi Dönüşlülük Zamirinin İmlâsı

Metnimizde “kendi” dönüşlülük zamirinin hem “kendi” hem de “kendü” şeklinde kullanımları vardır. “Kendü” kullanımı daha yaygındır.

kendi (21a/23, 25b/7) (کندی)

kendüsi (40b/3, 52b/1) (کندوسی)

II. BÖLÜM

2. SES BİLGİSİ

2.1. Ünlü Uyumları

Ünlü uyumu Türkçe sözlerde kök hece ünlülerinin taşıdıkları kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık niteliklerine göre öteki heceler ünlülerine yaptığı etki sonucunda ortaya çıkan benzeşme sistemi olarak tanımlamaktadır. (Korkmaz, 2007:229). Türkçede ünlü uyumu olarak bilinen iki benzeşme sistemi var.

- 1- Önlük-Artlık Uyumu
- 2- Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

2.1.1.Önlük-Artlık Uyumu

Bir kelimedede ön ünlüleri ön ünlü, art ünlüleri art ünlülerinin takip etmesi olan bu uyum “Türkçenin temel ses uyumu olan damak uyumu, EAT’de en geniş şekliyle uygulanır” (Gülsevin ve Boz 2004: 93). Türkçenin en önemli ses sistemlerinden biri olan bu olay Türkçenin her döneminde tam bir uyum göstermektedir. Metnimizde önlük-artlık uyumu tüm kelimelerde sağlamdır.

cümlenüñ (48b/17) (جمله نك)	bulunmadı (26b/5) (بولنمدی)
olundukda (24b/6) (اولندقدہ)	sürülse(14b/5) (سورلسہ)
yazılmış (32b/14) (يازلمش)	yaprağı (34a/6) (پيراغی)
toğurmakdan (34a/14) (طوغرمقدن)	bıraksalar (34b/2) (براقسہلر)

2.1.2.Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Metnimizde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi kurallaşmış bir düzlük-yuvarlaklık uyumu görülmemektedir. Önlük-artlık uyumunda görülen sağlamlık düzlük-yuvarlaklık uyumunda görülmemesinin birçok sebebi vardır. Düz ünlüyle başlayan bir heceden sonra düz; yuvarlak ünlüyle başlayan bir heceden sonra düz-geniş veya dar-yuvarlak ünlüyle devam etmesine bağlı olan bu uyum eski dönemlerden beri eklerin ünsüzlerindeki düzlük ya da yuvarlaklığı eklendikleri kelimenin düzlük-yuvarlaklık durumuna göre değişmemeleri bu durumun önemli sebeplerinden biridir. Metnimizde bu uyumun dışında kalan kullanımlara dair bazı örnekler şunlardır:

dönderür (45a/23) (دونه رر)	buyurmuşlardır (بيورمشلدر)
kuvvetlüdür (5b/13) (قوتلودر)	altun (7a/16) (التون)
sürirler(48a/18) (سريرلر)	getürürler (36a/20) (كتوررلر)
delinür (36a/22) (دلينور)	

2.1.2.1 Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu Dışında Kalan Kelimeler

2.1.2.1.1. Yapım Eklerindeki Yuvarlaklıklar

içürmek (38a/12), bitürüp (39b/10), hayırlısı (44a/17), delügi (29b/15), arturur (46a/22), kerāmetlü (2a/14)

2.1.2.1.2. Korunan Yuvarlıklar

Herhangi bir ses olayına dayanmayan yuvarlak ünlülü kelimeler vardır. Bu kelimeler ET’de, EAT’de de yuvarlak ünlülüdür.

altun (7a/16, 43b/7)	incü (24b/5, 26a/14)	kendüsi (38b/23, 40b/3)
eyü (5b/5, 44a/2)	karşu (8a/2)	

2.1.2.1.3. Yuvarlak Ünlülü Ekler

Bazı eklerin EAT’de sadece yuvarlak ünlülü şekilleri görülür. Ancak, üzerinde çalıştığımız metinde, bu eklerin eklendiği tabanla uyumlu olacak biçimde düz ünlülü alt şekilleri de mevcuttur.

İsimden isim yapma eki olan {+II₄+} eki EAT’de yuvarlak şekli kullanılmıştır. Fakat metnimizde düz ünlülü kullanım yaygındır. Yuvarlak ünlülü şekil metinde 8 kez kullanılmış ve bunların 5’i alıntı kelimelerde kullanılmıştır.

meşelli (21a/13) (مثلى)	meşellü (20b/7) (مثلولو)
semmiyetli (21a/13) (سمیتلى)	dürlü (11a/19) (دورلو)
kerāmetlü (2a/14) (کرامتلى)	hayırlısı(44a/17) (خیرلوسى)
ķuvvetlödür (5b/13)	şevketlü (2a/14) (شوکتلو)

Fiilden isim yapma eki {-(U)k-} yuvarlak ünlülü şekilde kullanılırken metnimizde bir örnek haricinde düz ünlülü kullanılmıştır.

delügi (29b/15) (دلوكى)

Eski Türkçede -(I)g, -(I)ğ ekinden geldiği düşünülen -U, -I fiilden isim yapma eki, “Ana Oğuz Türkçesinde g’nin erimesi birdendire olmamıştır. Ara safhalarını tespit edemediğimiz gelişme şöyle olmuştur (başlıg örneğinde): başlıg>başlığ>başluw>başlı” (Ercilasun 2016:453). Bu ek genellikle yuvarlak ünlölüdür. “Eski Oğuz Türkçesindeki *kamu*, *başlu*, *ölü* gibi kelimelerin son ünlüsü uzundu; çünkü ünsüz erimesinden sonra mutlaka bir telâfi uzunluğu yaşanması gerekir” (Ercilasun 2016:453). Metnimizde sadece bir örnekte düz şekilli kullanılmıştır.

ölide (43a/23) (اوليده)

2.1.2.1.4. Düz Ünlülü Ekler

{-(I)n } fiilden fiil yapma eki gör- filli ile ekleşmesinde yardımcı ünlüsü daima ye (ى) ile gösterilmiştir. Kıl- ve bil- fiili ile ekleşmesinde yardımcı ünlüsü bazen gösterilirken diğer kelimelerle ol-, bul-, del-, çek- kullanımında yardımcı ünlüsü gösterilmemiştir. Metnimizde bu eki, yardımcı ünlüsü gösterilen şekiller esas alınarak düz şekilli okunmuştur.

görinür (45b/14) (کورینور) kılinup(3b/3) (قلینوب) bulına(27b/14) (بولنه)
 bilinür (21a/14) (بلینور) olınmak (21a/4) (اولنمق) çekinmek(44a/11) (چکنمک)

{-(I)l} fiilden fiil yapma ekinin fiilden fiil yapma ekinin yardımcı ünlüsü bazı kelimelerde gösterilirken bazı kelimelerde gösterilmemiştir. Yardımcı ünlüsü gösterilen şekiller esas alınarak düz şekilli okunmuştur.

sürilüp (37a/23) (سريلوب)	dökilür (45a/6) (دكيلور)
ıtılur (55a/7) (طوتيلور)	şarıla (13b/13) (صاريله)
ezilüp (11a/6) (ازيلوب)	ķızırup (9b/18) (قزيروب)

2.2. Ünsüz Uyumları

Ötümsüz ünsüzle biten bir kelimeye ötümlü ünsüzle başlayan ek eklendiğinde ekin ünsüzünün ötümsüz olması durumuna ünsüz uyumu denir. Metnimizde ünsüz uyumu genellikle görülmektedir. Ünsüz uyumunun görölmediğı ekler aşağıda başlıklar halinde verilip altlarına örnekleri verilmiştir.

2.2.1. Bulunma eki {+dA}

olındukda (10b/1) (اولندقدہ)	ķocadukda (17a/18) (قوجادقدہ)
yakmakda (37a/9) (يقامقدہ)	tavukda (35b/5) (طاوقدہ)

2.2.2. Ayrılma eki {+dAn}

ķılındukdan (10a/15) (قلندقدن)	olındukdan (19a/19) (اولندقدن)
toğurmakdan (34a/14) (طوغرمقدن)	taşdan (34b/1) (طاشدن)

2.2.3. Bildirme 3. teklik ķişi eki {+dUr}

taşdur (42b/20) (طاشدر)	ķokdur (44b/7) (چوقدر)
yokdur (26b/22) (يوقدر)	mevķūfdur (26a/18) (موقفدر)
olınmışdur (34a/18) (اولنمشدر)	balıkdur (37b/17) (بالقدر)

2.2.4. Görülen geçmiş zaman eki {-dI }

aşdı (52b/20) (اصدى)	bırakdı (52b/23) (برآقدى)

şaçdı (53a/6)(صاچدی) tutdı (33a/15)(طوتدی)

2.2.5.Sıfat-fiil eki {-dUk}

tağdukları (40a/16)(طاقدقلى) çığduğda (37a/8)(چيقدقه)
ètdükleri (5a/8)(ايتدكلري)

2.2.6. Ettirgenlik çatı eki {-dUr}

bırağdurdı (41a/8) (برآقدردی) kuşdurmak (49b/16)(قوصدرمق)
aşdurdum (18a/18) (آصدردم) ètdürerek (42a/10) (ايتدوررك)

2.3. Ses Değişmeleri

“Dil içinde seslerin yanyana gelişi tesadüfî değildir. Seslerin kelime başında, içinde ve sonunda bulunup bulunmama durumları söz konusudur. Aynı biçimde işletme ve türetme sırasında yani ekleşme sırasında ünlü ve ünsüz çatışmaları gibi sebeplerle bazı sesler düşer, bazıları da kaynaşır, yer değiştirir ya da birbirine benzer. Bu nedenlerle ortaya çıkan değişiklikler genel olarak ses olayları veya fonetik hadiseler adıyla ele alınır” (Şirin, 2003:41).

Çalışmada hem eş zamanlı hem de art zamanlı yöntem kullanılmıştır. Art zamanlı yöntemde kelimelerin metindeki şekilleri ile günümüz Türkiye Türkçesindeki şekilleri karşılaştırılacaktır. Ses değişimleri gösterilirken Türkçe kökenli kelimeler tercih edilmiştir.

2.3.1. Ünlüler

è/ > e/

yèdi (10a/21) > yedi

èlümnden (18b/11) > elimden

vèrür (30b/5) > verür

dèrler (38a/7) > derler

èderler (26a/11) > ederler

bèş (28a/9) > beş

2.3.1.1. Ünlü Düzleşmesi

Düzleşmede “birinci hecedeki düz/geniş ünlüden (a/e) sonra gelen yuvarlak ünlü, kendinden önce gelen ünlünün tesiriyle düz/dar ünlüye (ı/i) dönüşmektedir” (Develi, 1995: 49).

u/ > ı/

karşu (8a/2) > karşı

altun (7a/16) > altın

açuk (53a/7) (آچوق) > açık

ü/ > i/

kendüsine (38a/21) > kendisine

incüye (24b/7) > inciye

eyüsi (5b/5) > iyisi

getürür (36a/13) > getirir

içün (35a/9) (ايچون) > için

2.3.1.2. Ünlü Genişlemesi

“ı, i, u, ü dar ünlüleri, çeşitli nedenlerle boğumlanma özellikleri bakımından geniş sıradan a, e, o, ö ünlülerine dönüşür” (Karaağaç, 2012:144).

i/ > e/

felāsife (5b/18) > felsefe

2.3.1.3. Ünlü Daralması

“Yanlarında geniş ünlüleri daraltma etkisi yapan bazı ünsüzlerin etkisi altında a, e, o, ö geniş ünlülerinin a > ı, o > u, e > i, ö > ü biçimindeki daralma olayı, ünlü daralması olarak bilinir” (Karaağaç, 2012:144).

è/ > i/

dèyü (52a/21) > diye

e/ > i/

eyü (25b/17) > iyi

2.3.1.4. Yuvarlaklaşma

“Kelimenin birinci hecesindeki geniş/yuvarlak (o/ö) veya dar/yuvarlak (u/ü) ünlüler kendilerinden sonra gelen dar/düz ünlüleri yuvarlaklaştırır”(Develi, 1995/55).

i/ > ü/

sürilüp (37a/23) > sürülüp

görinür (45b/14) > görünür

ölide (43a/23) > ölüde

ı/ > u/

ķurısun (18a/17) > ķurusun

ķurıdup (45a/10) > ķurutup

2.3.1.5. Ünlü Kısalması

“Türk yazı dillerinde pek görölmeyen”(Karaağaç,2012:147) bu ses olayı bir ünlünün çıkış süresinin kısalmasıdır.

ammā (10a/1) > ama ‘ilāc (22a/20) > ilaç

kitāb (22a/22) > kitap

2.3.1.6. Ünlü Düşmesi

Bu ses olayı, kelimeyi oluşturan ünlülerin yanında bulunan ünlü ve ünsüzlerle olan ilişkisi doğrultusunda ünlülerden birinin kaybolmasıdır. Ünlü düşmesi vurgunun etkisiyle de gerçekleşir. Bu olay, ünlünün düştüğü yere göre sözcük başında, ortasında veya sonunda görülür. “Türkçede en önemli ve en yaygın ünlü düşmesi olayı da üç heceli kelimelerde orta hece düşmesidir” (Banguoğlu 2007:63)

ıııcak (49a/2) > sıcak

2.3.1.7. Ünlü Türemesi

“Kelimenin aslında bulunmayan bir ünlünün kelimede ön, iç ve son ses olarak belirmesi olayına ünlü türemesi denir” (Özkan, Esin ve Tören 2001: 321)

yumşak (32a/18) > yumuşak

2.3.2. Ünsüzler

2.3.2.1. Ünsüz Tekleşmesi

Sözcük içinde bulunan ikiz ünsüzlerin tekleşmesi olan bu olay, genellikle alıntı kelimeler söyleyiş kolaylığı sağlamak için Türk dilinin ses yapısına uydurulur.

ammā (12a/19) > ama

ḥammām (46b/22) > hamam

ḥall (16a/12) > ḥal

2.3.2.2. Ünsüz Türemesi

ursalar (23b/19) (اوسلر) > vursalar

2.3.2.3. Göçüşme

Göçüşme kelime içindeki seslerin yer değiştirme olayıdır. “Ses aktarımı olarak da bilinen bu hadise yakın veya uzak sesler arasında gerçekleşebilir” (Şirin 2003:42).

çölmek (34a/23) > çömlek

2.3.2.4. Ötümlüleşme

“Oğuzcayı diğer Orta Türkçe şivelerinden ayıran en önemli fonetik özelliklerden biri kelime başında ünsüzlerin ötümlüleşmesidir. Bu ötümlüleşme hadisesi t > d, k > g, ç > c, p > b ünsüzleri arasında tespit edilebilmektedir. Ötümlüleşme başta, ortada ve sonda görülebilir” (Şahin 2003: 43).

ṭ > d Değişmesi

ṭoğurmakdan (طوغرمقدن) (34a/14) > doğurmaktan

ṭağ (50a/15) (طاغ) > dağ

ṭalar (15b/8) (طالر) > dalar

ṭamladıḡı (16a/1) (طاملدیغی) > damladığı

ṭar (25a/19) (طار) > dar

ṭaḡınık (53a/7) (طاغینیک) > daḡınık

ṭolu (52a/5) (طلو) > dolu

2.3.2.4.1 Ekleşme İle Alakalı Ötümlüleşmeler

Kelimenin sonunda bulunan ötümsüz ünsüz ünlü ile başlayan bir ek aldığında bu ötümsüz ünlü ötümlüleşir.

ḡuyruk > ḡuyruḡından (قویروغندن) (52b/19)

çoḡ > çoḡı (چوغی) (53b/7)

parmaḡ > parmaḡına (پارمغه) (6b/7)

2.3.2.5. Ötümsüzleşme

Ötümlü ünsüzlerin ses yolunu darlaştırarak çıkarılan eşleri olan ötümsüz ünsüzlere dönüşmeleri, ötümsüzleşme olarak bilinir (Karaağaç 2012:140). Bugün Türkiye Türkçesinde ötümsüz ünsüzlerle kullanılan bazı kelimeler metnimizde ötümlü ünsüzlerle yazılmıştır.

b > p

bınarlarında (15a/9) (بڭارلرنده) > pınarlarında

‘acāyib (17b/7) (اعجایب) > acayip

d > t

süd (11b/8) > süt

ard (42b/14) > art

dāne (25b/14) (دانه) > tane

paşdırma (18a/16) (پاشدیرمه) > pastırma

2.3.2.5. Dudaklılaşma

Bu ses olayı, kelime içindeki yuvarlak ünlülerin yanındaki ünlü ve ünsüzlerin, kelime içindeki ünlü ve ünsüzlerin etkisiyle yuvarlaklaşması ve dudak ünsüzüne dönüşmesidir.

bögrek (31b/16) (بـوكر كـ) > böbrek

2.3.2.7. Sızıcılaşma

“ Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli sebeplerle sızıcı bir nitelik kazanmasına sızıcılaşma denir” (Özkan, Esin ve Tören 2001:358)

ķ > h

ķankı (42a/21) (قـنـقـى) > hangi

ķangı (13a/19) (قـنـغـى) > hangi

ġ > ğ

buġday (22b/18) (بـغـدـاى) > buġday

aġaç (31a/14) (اـغـاـج) > ağaç

aġız (31b/17) (اـغـز) > ağız

baġırsak (13b/ 14) > (بـغـرـصـق) > bağırsak

g > ğ

eger (39b/7) (اـكـر) > eğer

cigere (13b/8) (چـكـرـه) > ciğer

degin (9b/13) (دـكـيـن) > deġin

igneyi (21b/6) (اـيـكـنـه يـى) > iğneyi

2.3.2.8. Damaklılaşma

t > k

etmekler (34b/4) (اـتـمـكـلـر) > ekmekler

v > ğ

şovuk (44a/6) (صوق) > soğuk

h > k

uyhu (35b/10) (اويحوده) > uykuda

koğu (31b/17) (قوحو) > koku

2.3.2.9. Dişileşme

ŋ > n

beŋzer (6b/13) (بکزر) > benzer

deŋiz (39b/4) (دکز) > deniz

şoŋra (44a/13) (صکره) > sonra

2.3.3. Ünlü ve Ünsüzlerde Görülen Ses Olayları

2.3.3.1. Büzülme

yigirmi (10b/22) (یکر می) > yirmi

III. BÖLÜM

3. ŞEKİL BİLGİSİ

Şekil bilgisi bölümünde eklerin tasnifi yapılırken, Prof. Dr. Gürer Gülsevin'in V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı'nda sunduğu "Türkçede "Sıra Dışı Ekler" ve Eklerin Tasnif-Tanımlama Sorunu Üzerine" (Gülsevin 2004:1267-1284)adlı bildirisinde yaptığı tasniften faydalanılmıştır.

3.1. Türetme Ekleri

Türetme ekleri köklerden gövdeler, gövdelerden yeni kelimeler türeten eklerdir. Bu ekler eklendikleri kök ya da gövdelerin anlamlarını değiştirir ve bu ekler ile "meydana getirilen bir kelime gövdesi, kendisinden türediği kök veya gövde ile uzak yakın bir ilgisi olmakla birlikte, ondan ayrı ve yeni bir anlam taşır" (Özkan, Esin ve Tören 2001:487).

3.1.1. İsimden İsim Türeten Ekler

Bu ekler isim kök ve gövdelere eklenerek yeni isim soylu kelimeler yapmak için kullanılan türetme ekleridir.

{+ek}

Bu ek organ isimlerinde görülür.

bögreklerde (47b/19) (بوکرکرده) (böğür+ek > bögrek) >böbrek

{+an}

Kategori eki olarak çokluk yapan bu ek kalıplaşmış örneklerde görülür. Metnimizde bir örnekte tespit edilmiştir.

oğlan (42b/13) (اوغلان) (oğul+an > oğlan)

{+erü }

Yön gösteren ektir.

içerüsine (16a/6) (ایچروسنه) > içerisine

{+cı}

Genellikle bir meslekle uğraşanı gösteren isimler türeten bu isimden isim yapma eki +cI en işlek eklerden biridir ve birçok fonksiyonu vardır. Metnimizde bir defa kullanılmıştır.

yılancılar (19a/15) (ییلانچیلر)

{+cıl}

Hayvan adları türeten isimden isim yapma ekidir.

tavşancıl (41a/21) (طوشنجل)

{+cuk}

Küçültme fonksiyonlu isim yapma ekidir.

ufacuk (36a/14) (اوفاجق) (ufak+cuk > ufacuk)

{+cA}

Eşitlik eki olan bu ek, yapım eki olarak da kullanılır ve dil isimleri yapar.

türkçe (41a/21) (ترکجه)

{+di}

Zaman zarfı fonksiyonundadır ve kalıplaşmış olarak tek örnekte görülür.

imdi (41a/2) (امدی)

{+dın}

İsimlere gelerek zarf yapar.

aydın (15b/2) (آیدین)

{+düz}

Zaman zarfı yapar ve tek örnekte görülür.

(گوندز) (40a/4) gündüz

{+kek}

Kalıplaşmış olarak tek örnekte görülmüştür.

(ارکک) (32a/5) erkek

{+II}

Renk adlarına eklenir.

(یشل) (44b/15) yeşil (قزيله) (38a/8) kızıla

{+IIk}

Birçok fonksiyonu olan bu ek, “genel oluş ve bol bulunuşu bildirir” (Gülsevin 2012:256), somut varlık adlarını soyutlaştırır, meslek, alet, bitki, yer isimleri türetir.

(یشل) (19b/8) yumşaklığından (آشغالغی) (10a/4) aşinalığı

(صوسزلغنی) (35b/12) şusuzluğunu (صاریلغی) (33a/3) şarılığı

(اوزنلغندن) (27b/21) uzunluğundan (کبابلق) (18a/15) kebâblık

(ساقزلق) (33b/3) sakızlık (سمزلك) (33a/18) semizlik

{+II₄}

İsimleri sıfat haline getiren en işlek eklerdir.

(طوزلو) (23b/21) tuzlu (قویرقلونده) (17b/21) kuyruklunda

(کوشهلی) (14a/7) köşeli (دورلو) (11a/19) dürlü

(اتلی) (12a/15) etli (زهرلی) (6b/11) zehirli

(قوّرّتلو) (5b/13) kuvvetlü (دلیکلی) (29b/5) delikli

{+miş}

Sayı isimleri yapar. “Çok eskiden ‘on’ anlamını taşıyordu” (Gülsevin 2007:118).

(یتمش) (28b/14) yêtmiş

{+ra}

İsimlere gelerek zaman ve yön gösteren zarflar yapar.

(طشره) (6b/14) taşra (صکره) (11a/20) sonra

3.1.2. İsimden Fiil Türeten Ekler

{+A-}

İşlek olmayan bu ek hem geçişli hem de geçişsiz fiil yapar.

oynar (42a/10) (اوینار) (oyun+a-r > oynar)

benzer (39b/17) (بکزر) (beñiz+e-r > beñzer) > benzer

dilediği (25a/16) (ديلديكى) > dilediği

{+te-}

İşlek olmayan bir ektir. Geçişli fiiller yapar.

ister (32a/5) (استر)

{+el-, +l-}

Bu ek, tarihî ve çağdaş bütün lehçelerde +Ar-, +r- şeklinde, Oğuz grubu lehçelerinde ise +Al-, +l- şeklinde karşımıza çıktığını söyleyen Vahit Türk, “bu eklerin her ikisinde de birden fazla yapının karışıp kaynaşması söz konusudur. –ar-/ -er-; -r- eki er- fiilinin, -al- / -el- ; -l- eki ise ol- fiilinin ekleşmesiyle oluşmuştur” (Türk 2006:183). Sıfatlardan geçişsiz fiiller türetir. Metnimizde birkaç örnekte bulunmaktadır.

incelmeye (53b/16) (انجلميه)

pĩrelmek (44a/19) (پيرلمك)

{+(I)k-}

Eklendiği ismi geçişsiz fiil yapar.

açıkmiş (18a/21) (آچقمش)

{+kır-}

Yansıma seslerden fiil türetir. “Ses çıkarma manasına gelir” (Gabain 2003:44)

tüküren (30b/11) (توكورن)

{+lA-}

En işlek eklerden biridir. Eklendiği isimleri hem geçişli hem de geçişsiz yapar.

boğazlayup (14a/11) (بوغزليوب) otlamak (14a/15) (اوتلمق)

avlarlar (14b/13) (اولرلر) bağlasalar (35b/9) (بغلسه لر)

başlayup (53b/16) (باشلیوب) yumurtalaması (41b/9) (یمرطلامه سی)
terler (8a/2) (ترلر) pāreleyüp (36b/7) (پارهلویوب)

{+lAn-}

“+lA- ekinin -n- çatısı ile genişletilmiş şeklidir” (Gülsevin 2004:157)

yaşlanup (19a/22) (یاشلنوب) zevklendük (18a/19) (زوقلندک)

‘alevlenür (48a/18) (علولنور)

{+(a)r-}

Genellikle renk isimlerinden hem geçişli hem de geçişsiz fiiller türetir.

şarardur (21a/21) (صاراردر) (sarı+ar-d-ur > sarardur)

qararmağa (55a/4) (قرآرمغه)

3.1.3. Fiilden İsim Türeten Ekler

{-az}

İşlek olmayan bir ektir.

boğaz (24a/6) (بوغار)

{-1}

“Genellikle tek heceli fiillerden bir oluş ve kılış bildiren isim ve sıfat türetir”

(Gülensoy 2010:534)

ağrısına (24a/8) (آغریسنه)

{-ici }

“Ünlüleri düz olan bu “ekin işlevinde birçokluk, aşırılık, süreklilik vardır”

(Özkan, Esin ve Tören 2001:490).

eridici (4a/21) (اریدیجی)

edici (27a/4) (ایدیجی)

{-(a)k}

Yer, alet ve sıfat fonksiyonlu isimler türetir.

yumşakdur (6a/23) (یومشاقدر)

yatağını (42b/13) (یتاغنی)

kapağında (37b/1) (قپاغنده)

bıçak (11a/2) (بیچاق)

{-(I₄)k}

“Ünlüsü daima yuvarlak ünlü ile yazılan bu ek geçişli ve geçişsiz fiillere gelerek isim, sıfat ve hastalık isimleri yapar” (Doğan 2009:80) Bu ek metnimizde sadece bir kelimede yuvarlak ünlülü kullanıldığı ve diğer kelimelerde düz ünlülü kullanıldığı tespit edilmiştir.

delügi (29b/15) (دلوگی)

büyük (11a/1) (بيوك)

şovuk (44a/6) (سوق)

açık (53a/7) (آچق)

delik (29b/3) (دليك)

{-mur}

İşlek olmayan bir ektir.

yağmura (54a/5) (يغموره)

{+(I)n}

Fiillere gelerek onları zarflaştırır.

yakındur (42a/16) (يقيندر) uzun (52b/15) (اوزون)

{-(U)n}

“Fiilin gösterdiği işin sonucu veya ürünü olma görevinde isimler türetir” (Gülensoy 2010:537)

boğunlardan (17b/22) (بوغونلردن)

tütündür (44b/8) (توتوندر)

{-t}

Geçişsiz fiillere gelerek geçişli fiil yapar.

yoğurd (21b/6) (يوگورت) > yoğurt

{-U}

“Eski Türkçe’de ‘G’lerin sızıcılaşıp kaybolması sonucunda, bünyesinde bu ünsüzü bulunduran farklı ekler EAT’de tek ünlü ile karşılanmıştır”(Gülsevin 2007:136). Bu ünlü genellikle yuvarlak ünlülü olarak kullanılır. Metnimizde düz ünlülü kullanımı tek bir örnekte görülmüştür.

ölide (43a/23) (اولیده) қоҳули (29a/19) (قوھولی)
 tolu(51a/3) (طولو)

3.1.4. Fiilden Fiil Türeten Ekler

{-y-}

“Kuvvetlendirme ekidir. Eski Türkçedeki d/’nin devamıdır” (Gülsevin 2007:160)

qoyalar (9a/2) (قویہ لار)

3.2. Tür Değiştirici Ekler

“ Bunlar, sözlüksel kelime türetmezler. Eklendikleri İsim veya fiilleri, sözlükte yer almayacak isim, sıfat ya da zarf haline getirirler” (Gülsevin 2004:1278)

3.2.1 Fiillere Eklenenler

3.2.1.1. Fiilimsiler

3.2.1.1.1. Mastarlar

“Mastarlar fiillerin isim şekilleridir. Bu yüzden herhangi bir ismin gireceği bütün hallere girer ve isimlerin aldığı bütün ekleri alırlar” (Gülsevin 2007:122).

{-mA}

Az kullanılan bir isim-fiil ekidir.

toqunmaya (55a/2) (طوقونمیه)	şoqmasını (6b/17) (صوقمه سنی)
bulınmasında (7b/21) (بولنمسندہ)	şuşama (35b/12) (صوصه مه)
yumurqlaması (41b/9) (یمرط لامه سی)	görinmesinde (45b/12) (کورنمسندہ)

{-mAk}

En işlek isim-fiil ekidir.

götürmek (42b/3) (کوترمک)	pırelmek (44a/9) (پیرلک)
çekmek (48a/22) (چکمک)	baqlamak (42b/3) (بغلمق)

kuşmak (21a/9) (قوصمق)

şarılmak (26a/20) (صارلمق)

3.2.1.1.2. Sıfat-Fiil Ekleri

“Fiillerin, zamana bağlı isim ve sıfat şekilleridirler. İsimler gibi çokluk, iyelik ve hak eklerini alırlar” (Gülsevin 2007:123)

{-dUk}

Yuvarlak ünlülü kullanılan bu ek en işlek sıfat-fiil eklerden biridir. Kelimeye geçmiş zaman anlamı katar.

tağdukları ağır şākķ (40a/16) (طاقدقلى آغر شاق)

şokdukları yerlere (6b/13) (صوقدقلى يرلره)

yazdukları (24a/13) (يازدقلى)

{-mİş}

Düz ünlülü kullanılan bu ek eklendiği kelimeyi sıfatlaştırır ve kelimeye geçmiş zaman anlamı katar.

ışlanmış şu ile boyarlar (36a/11) (اصلنمش صو يله بويارلر)

çiyenmiş günlüğe başılsa (7a/19) (جيننمش كولكه باصلسه)

pişmiş yumurta şarısı (32a/15) (پيشمش يمرطه صاريسى)

boğazlanmış keçi (41a/4) (بوغازلنمش كچى)

şıkılmış suyu (47b/8) (صقلمش صويى)

{-AcAk}

Kelimeye gelecek zaman anlamı katan en işlek sıfat-fiil ekidir.

vèrilecek evķātını (23b/8) (ويريلجك)

örtecek miķdārı(31a/15) (اورته جك مقده رى)

varılacağı maķallde (41b/23) (واريلجى محلده)

bitecek maķall (33b/7,8) (بته جك محل)

{-mAz}

Geniş zamanda olumsuzluk anlamı katan sıfat-fiil ekidir.

yaramaz ķarķalara (33b/15) (يرامز قرحه لره)

(صويه باتمز بر حجر در) (39b/4-5) suya batmaz bir hacerdür

{-ar}

Fiillere geniş zaman fonksiyonu katıp, fiilleri sıfatlaştırır

ğayrī muḥriḳ kuḥle girer göz maraḫlarında (37b/8)

{-An}

Fiillere geniş zaman fonksiyonu katan en işlek sıfat-fiil ekidir.

طوتیلان آدملرک (42b/22) tutılan âdemlerüñ

قان توکورن آدمه ایچورسلر (30b/11) qan tüküren âdama içürseler

قوқан кмسه لر (45a/13) qoқан kimseler

اوروج طوتان آدملرک (48b/20) oruç tutan âdemlerüñ

صوقان و ایصیران کمسه لره (11a/23) soқан ve işıran kimselere

چیچک چیقран آدملرک (31b/6) çiçek çıkaran âdemlerüñ

3.2.1.1.3. Zarf-Fiil Ekleri

Fiilleri başka fiillere bağlayan zarf-fiil ekleridir. Zarf-fiil ekleri iki türdür.

“Aslen zarf-fiil olan şekiller bulunduğu gibi, başka eklerin bir araya gelmesi ile zarf-fiil fonksiyonunu üstlenen yapılar da vardır {-dUk+da gibi}. Ayrıca, cümledeki başka unsurlarla bir araya gelerek zarf-fiil görevinde kullanılmış olan zaman veya kip ekleri de bulunmaktadır” (Gülsevin 2007:125).

{-Up}

Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlüyle kullanılan bu zarf fiil eki Osmanlı Türkçesinde de yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

رشح ایله طشره چکوب (11b/3) raşḥ ile ṭaşra çıkup

سحق اولنوب طلا اولنسه (31a/5) saḥḳ olınup ṭılā olınsa

فتیل یاپوب (39a/8) fitil yapup

اوزرینه چاپوب (40a/10) üzerene çapup

اوریلوب حفظ اولنسه (7b/10) örölüp ḥıfẓ olınsa

صو ایله ازیلوب (11a/6) şu ile ezilüp

{-erek}

“Oğuz lehçeleri grubuna özgü bir zarf-fiil ekidir. Eski Anadolu Türkçesi’nin XIII-XV. yüzyıl yazmalarında ancak birkaç örneğine rastlanabilen bu ek, asıl Osmanlı Türkçesi döneminde gelişmiştir.” (Korkmaz 2003:993). Ekin yapısı üzerine birden çok görüş vardır. Bunların arasında en yaygın olanı +A istek eki ile +rAk karşılaştırma ekinin ekleşmesine dayanandır. İşlek değildir.

hareket ettürerek (42a/10) (حرکت ایتدیررک)

{-medin}

Eski kullanımı –mAtI, -mAtIn olan bu ek “fiile zamanda öncelik verir” (Gülsevin 2007: 127). Eklendiği fiile olumsuz bir şart anlamı katar.

yere vaz’ etmedin (35b/18) (یره وضع ایتمدین)

{-sA}

Eklendiği fiili, asıl fiile şart anlamıyla bağlayan zarf-fiil ekidir.

yêrlere bağlansa (6b/11) (یرلره بغلنسه)

südi uyudursa (11b/8) (سودی اویودرسه)

delinmek lâzım gelse (36a/22) (دلنمک)

mikdârını içse (8a/7) (ممقدانی ای □ سه)

gerdanına bağlasalar (40a/8) (کرداننه بغلسه لر)

êlde oynatsalar (41b/13) (الده اویناتسه لر)

{-ken}

Süreklilik bildiren bu zarf-fiil eki metnimizde tüm örnekleri -i cevheri fiille kullanılmıştır.

keçi kanına ıııcaık iken (49a/2) (کچی قاننه ایصیق ایکن)

cevher hâbis iken (39a/7) (جوهر حابس ایکن)

pūte de iken (43b/6) (پوته ده ایکن)

{-dUkçA}

İki ekin birleşimiyle oluşmuş zarf-fiil ekidir. “Eski Türkçede bulunmayan bu ek, Oğuzcada ortaya çıkmıştır –dUk sıfat fiil eki üzerine eşitlik hali eki gelmiştir. Bu ek de,

öteki zarf-eylem ekleri gibi, eylemsi+durum eki yapısından doğmuştur” (Karaağaç 2012: 385)

kesmedükçe kopmaz (38a/22) (کسمدکجه)

kaldurmadukça (43b/15) (قالدرمدقجه)

{-IncA}

“Eski Türkçenin –gInçA zarf-fiilindeki ses değişimleri ile oluşan bu zarf-fiil, Türkiye Türkçesine uzanan tarihi gelişme sürecinde, ön ses g-‘sini kaybederek ve dudak benzeşmesine de uğrayarak -(y)IncA/-(y)UncA biçimine girmiştir.”(Korkmaz 2003:1004) Ek yapısı üzerine farklı görüşler bulunmaktadır. Ergin, -gIn+ça eklerinin birleşmesinden oluştuğunu belirtirken, Banguoğlu –IcAk zarf fiiline bir zamir -n-‘sinin girdiğini belirtmektedir.

sağ memeye gelince (27b/21) (صاغ ممه يه كلنجه)

kireç taşına varınca (2a/4) (كرج طاشنه وارنجه)

ahirine varıncadur (27b/18) (آخرينه وارنجه در)

kül olunca (37a/15) (كل اولنجه)

{-dukda }

“Geçmiş zaman sıfat-fiil eki üzerine bulunma haki eki gelmiştir” (Gülsevin 2007:127)

toğurdukdā (34a/13) (طوغردقده) kocadukda (17a/18) (قوجادقده)

olındukda (10b/1) (اولندقده)

{-dUkdAn}

-dUk sıfat-giil ekinin +dAn çıkma durumu ekinin birleşimiyle oluşmuş zarf-fiil ekidir. Eklendiği kelimeye zaman anlamı katar.

hāṣṣasını teslīm ētdükdenṣonra (13a/3) (حاصه سن تسلیم ایتدکدنصکره)

defn olındukdan bir müddet ṣonra (19a/19) (دفن اولندقن بر مدت صکره)

{mAGIn}

“{-mAk} isim-fiil ekinin {-I-n} vasıta durumu ekiyle birleşip kalıplaşması sonucu oluşmuş {-mAGIn} ekinin Uygur Türkçesi döneminden 20. yüzyıl başlarına

kadar *amaç*, *niteleme* ve *sıklıkla* da *sebeb* işlevinde kullanıldığı ortaya konulmuştur” (Salan 2015: 71). Erkan Salan’ın “{-mAGIn} Zarf Fiil Eki Üzerine” adlı makalesinde üzerinde durduğu *sebeb* işlevi, metnimizde de sıkça kullanılmıştır.

miḳdārı i’tibārı eṣnāf-ı ‘adīdesi derkār **olmağın** her biri elḳab-ı mütenāsibe ile vaşf olunmuşdur (24b/13,14)

şecī‘ün dişisi toğurduḳda ziyāde elem-zede **olmağın** toğurmağdan ictināb ēdüp ilhām-ı rabbānī ile tebārek ve te‘ālā ol otuñ kökünü yer andanşonra gebe olmağdan ḳurtılur (34a/13,14,15,16)

seng-I yada māverā’ün-nehr pād-şāhlarınuñ esbāb-ı muḫāribātlarından olup yada ve yad çıyan vesātātı-y-la berf ve bārān ve tūfān zuhūra **gelmeğın** a’dā’larına ḡālib olurlar dērler (53b/19,20,21,22)

3.2.2. İsimlere Eklenen

3.2.2.1. {+sI₄Z} Yokluk Eki

Yokluk, var olmadığını bildiren ektir.

uyḡusuzluḳ (24a/7) (اويخوسزلق) efsūnsuz (54a/1) (افسونسز)

şusuzluğın (35b/12) (صوسزلغنی) ‘azīmetinsüz (52a/11) (عزيمتنسز)

3.2.2.2. {+II₄}

Bir şeyin var olduğunu bildiren ektir. Metnimizde düz ve yuvalak ünlülü kullanımı mevcuttur.

zehirli (6b/7) (زهرلی) tuzlu (23b/21) (طوزلو)

meşellü (20b/7) (مثللو) yaşlı (14a/4) (ياشلی)

ḥiddetli (29b/1) (حدتلی) tūyli (32a/4) (تویلی)

3.3. İşletme Ekleri

“Bunların görevi, ne sözlüksel kelime üretmek, ne de kelimelerin türünü değiştirmektir. Cümlede kelimeler ve kelime grupları arasında ilişki kurarlar. Bir

bölümü ilişki kurarken, cümlelerin öğelerini belirlerler, yani kurdukları ilişki cümleyi ilgilendirir. Bir kısmının kurduğu ilişki ise sadece ilgili kelimeler arasında kalır, sözdiziminde bir görev üstlenmezler, öğelerde değişiklik yapmazlar” (Gülsevin 2004:1278, 1279).

3.3.1. Öğeleri Belirleyiciler

3.3.1.1. İsimlerde

3.3.1.1.1. Ad Durum Ekleri

3.3.1.1.1.1. Yalın Hâl (+Ø)

İsimde herhangi bir bağlayıcı ekin bulunmaması durumudur.

hava (32a/9) (هوا) semiz (33a/21) (سمز)

kırmızı (36a/20) (قرمزی) igne (9b/17) (اكنه)

keçi (12a/16) (كجی) yılan (20b/7) (بیلان)

3.3.1.1.1.2. Belirtme Hâli {+(y)I}

ağzını muhkem bağlarlar (31a/15,16) (اغزنی محکم باغلرلر)

ekşisi incüyi hall eder (31a/21) (اکشیسی انجویی حل ایدر)

gözün açını def eder (33a/5) (کوزک آقنی دفع ایدر)

3.3.1.1.1.3. Yönelme Hâli {+(y)A}

yétmişbin altuna (28b/14) (یتمش بین التونه)

tüküren ādama (30b/11) (توکورن آدمه)

bir atıñ gerdanına (40a/8) (بر آتک کرداننه)

deryāya dalarlar (26a/6) (دریایه دالرلر)

3.3.1.1.1.4. Bulunma Hâli {+dA}

ayda (27a/3) (آیده) şığarda (28a/8) (صغرده)

insānda (31a/3) (انسانده) torbada (45a/7) (طوربه ده)

kaşıkda (47b/13) (قاسقده) balıkda (54b/14) (بالفده) öküzde (12b/9) (اوکوزده)

3.3.1.1.1.5. Ayrılma Hâli {+dAn}

arpadan (32b/18) (ارپه دن) taşdan (34b/1) (طاشدن)
gümüşden (44b/11) (کومشدن) taşradan (48a/1) (طشره دن)
tarafdan (50b/10) (طرفدن) buğdaydan (22b/16) (بغدایدن)

3.3.1.1.1.6. Vasıta Hâli {+lA} {+(y)lA}

taşla (34a/10) (طاشله) raşhla (6b/14) (رشحله)
nemle (33b/12) (نمله) yağ-y-la (30b/9) (یاغیله)
mikdârı-y-la (28a/4) (مقداریله) igne ile (9b/17) (اکنه ایله)

3.3.1.1.1.7. Eşitlik Hâli {+CA}

fehvasınca (54b/5) (فحواسنجه) vâfirce (7b/1) (وافرجه)

3.3.1.2. Fiillerde

3.3.1.2.1. Çatı Ekleri

3.3.1.2.1.1. Geçişli/Ettirgenlik Ekleri {-dIr/-dUr-}

aşdurdum (18a/18) (آصدرم) erişdirüp (51a/6) (ایرشدیروب)
bırakdurdı (41a/8) (برآقردی) kuşdurmak (49b/16) (قوصدرمق)
êtirüp (41a/7) (ایتدیروب) kızdırup (21b/7) (قزدیروب)
öldürür (38a/10) (اولدورر)

{-D-}

eridüp (43b/6) (اریدوب) şarardur (21a/21) (صاراردر)
oñuldur (44a/21) (اوکولدر) kurıdup (45a/10) (قوریدوب)
uyudur (21b/5) (ویودر) tamladup (23a/12) (طملدوب)
eritdükleri (44b/8) (ارتدکلری) yükletdükleri (54b/22) (یوکلنتکلری)

{-Ur-}

arturur (30b/21) (آرتورر) içürseler (35a/22) (ایچورسلر)

düşürüp (37b/6) (دوشیروب) bitürür (38a/3) (بتورر)

egirdükleri (40a/16) (اکیردکلری)

{-Ar-}

çıksarsa (9b/21) (چیقرسه) koparur (38b/6) (قوپارر)

giderür (29a/21) (کیده رر)

{-der-}

dönderür (45a/23) (دونده رر)

3.3.1.2.1.2. Meçhul/Edilgenlik Ekleri

{-(I)l}

süzilür (47a/18) (سوزیلور) örilmiş (47a/20) (اورلمش)

görilmemek (49a/18) (کورلمدی) gerilen (52b/20) (کریلان)

ovılır (47a/17) (اوویلور) açılır (49b/19) (آچیلور)

{-(I)n}

bulunanlar (50a/20) (بولنان) kılınup (3b/15) (قلینوب)

görünür (4b/6) (کورینور) tokınmak (29a/20) (طوقنمق)

bilinmek (11b/7) (بلنمک) delinmiş (24b/9) (دلنمش)

3.3.1.2.1.3. İşteş/Karşılıklılık Ekleri

erişmişdür (12a/12) (ایریشمشدر) yapışmaz (8b/21) (یاپیشور)

3.3.1.2.1.4. Dönüslülük Ekleri

{-(I)n}

gül şuyı ile sürinseler (45a/14) (گول صویى ایله سورنسه لر)

sürme çekinmek (44a/11) (سورمه چکنمه)

parmağına takınsa (6b/7) (پارمغنه طاقنسه)

3.3.1.3 Şahıs Ekleri

Zamir Kaynaklı Şahıs Ekleri

Zamir kökenli şahıs ekleri şimdiki zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde görülür. Görülen geçmiş zaman, şart ve çekim eklerinde zamir kökenli şahıs ekleri görülmez.

- I . Teklik Şahıs: -vAn, -In -
- II . Teklik Şahıs: -sIn edersin (40b/8) (ايرسين)
- III. Teklik Şahıs: - gele (52b12) (كله)

- I . Çokluk Şahıs: -Uz, -vUz -
- II . Çokluk Şahıs : -sIz -
- III. Çokluk Şahıs: -lAr vèreler (23a/12) (ويرهلر)

İyelik Kaynaklı Şahıs Ekleri

Görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde iyelik kaynaklı şahıs ekleri kullanılır.

- I . Teklik Şahıs: -m gördüm (51a/20) (كوردم)
- II . Teklik Şahıs: -ŋ
- III. Teklik Şahıs: -
- I . Çokluk Şahıs:- k görmedük (9a/14) (كورمدك)
- II . Çokluk Şahıs: - ŋUz idiñüz (20a/14) (ايديكز)
- III. Çokluk Şahıs: -lAr yèdürseler (18b/8) (يدرسler)

3.3.1.4. Zaman Ekleri

{-dI}

Bilinen-görülen geçmiş zaman ekidir.

taħrîr ve beyân olındı (22a/10)

şehvâr bulunup nitekim zıkr olındı (28b/3)

aña cin tıtdı dërler (33a/15)

her maħalle ki tıqındı kılı dökildi (40b/20)

taş a şokup öñüne kodı (52b/15)

{-mİş}

Duyulan-öğrenilen geçmiş zaman ekidir.

aña bināen bir ġarīb hikāyet etmişlerdür (54a/5)

‘aynı ile taşrīḥ buyurmışlardur (4b/17)

taşrīḥ ve beyān eylememişler (5a/12)

yapışmazsa semm kalmamışdur bilürler (9a/13)

aḥbārı ḥadd-ı tevātüre erişmişdür (12a/12)

{-ecek}

Gelecek zaman ekidir.

bürüdet-i tūfānı müşāhede edecek (53b/9)

{-Ar}, {-r}

Geniş zaman ekidir.

dilediği zamān açar ve dilediği zamān kıpar (25a/16)

şatıranç ve tavla altları yaparlar (11a/3)

kasığına bağlasalar āsān-ı vechle toğururlar (42b/11)

vākıf olanlar devşürürler demişler (17b/2)

3.3.1.5. Kip Ekleri

{-sUn}

Emir ekinin ikinci teklik şahıs ekidir. Ünlüsü Metnimizde daima yuvarlak ünlülü kullanılmıştır.

miḳdār kırisun içün altında oturdığumuz (18a/17)

kanına bıraksunlar ḥāşşası zā’il olmayup (41a/5)

kanı ma‘dende bulınursa bulunsun (11b/16)

āfet erişdirüp ḥarāb etmesün içün (51a/6) (آفت ایشدیروب خراب ایتمسون ایجون)

{-alum}

1. teklik şahıs emir ekidir.

bir miqdār uyuyalum dēyü hāba vārdūḡ (18a/20) tek örnek var

3.3.1.6. Bildirme Ekleri

{+dUr}

3. teklik şahıs birdirme ekidir ve ünlüsü daima yuvarlaktır.

ıtlāk üzere bu bir taşdur ki (13b/21)

zeytūn rengine olur büyügi maḡbūldur (14a/9)

mar‘aş mābeyninde bürkeler çokdur (16b/8)

muttaşaldur ba‘zılar ḡassa-ı sem‘ ve başardan maḡrūmdur (25b/1)

iki dānaḡdan yarım dirheme degindür (30b/1)

{+i-} Cevheri Ek Fiil

tamām ḡaynar iken ol taşdan bir miqdārını (34b/1)

iki endāze yüksekliği var idi andanşonra (52b/22)

ḡālīş ise yapışur eger ḡālīş degil ise yapışmaz (8b/21)

narūk nāmına şatarlar imiş (34a/20)

3.3.2. Bağlantı Kurucu Ekler

3.3.2.1. İyelik Ekleri

{+m}

arzum (50a/16) (ارزم) diyāruma (40b/9) (ديارمه)

{+sI}

dişisi (41b/6) (ديشيسي) yuvasına (41b/8) (يواسنه)

memesi (37a/3) (ممه سي) şarısı (32a/15) (صاريسي)

{+(U)mUz}

1. çokluk şahıs iyelik ekidir.

üstādımız (42a/6) (استاديمز) zamānumuzda (19a/7) (زمانمزه)

vêrdigümüz (22b/23) (ويرديكمز)

{+lArI}

3. çokluk şahıs iyelik ekidir.

yükletdikleri (54b/22) (يوكتدكلرى)

3.3.2.2. Tamlayan Ekleri {+Uη} {+nUη}

Ünlüsü daima yuvarlak olan bu ek, ünlü ile biten bir kelimeye +Uη, ünsüzle biten kelimeye +nUη şeklinde eklenir.

burcunun (26b/19) (برجنك) parmağının (27b/20) (پرمغنك)

yavrılarının (35b/14) (يوريلرينك) ayun (37a/12) (آيك)

incünün (24b/8) (انجونك) içenlerün (23a/3) (ايچنلرن)

3.4. Kategori Ekleri

“Bunlar sözlüksel kelime de türetmez, kelimelerde tür değişikliği de yapmaz. Cümle içinde öge belirlemek ve ilişki kurmak gibi bir fonksiyonları da yoktur. Kelime bu ekleri almadan önce cümlede ne görev üstlenmişse, bu ekleri alınca da aynı durum devam eder. Eklendikleri kelimelerin kendileri ile sınırlı kalan değişik özellikler katarlar” (Gülsevin 2004: 1279, 1280)

3.4.1. Çokluk Kategorisi {+lAr}

İsme çokluk anlamı katar.

kuşlar (50a/19) (قوشلر)

kişiler (53b/11) (كشلر)

sözler (55b/1) (سوزلر)

zararları (4b/19) (ضررلرينى)

3.4.2. Küçültme/ Sevimlilik Kategorisi: {+cUk}

Eklendiği kelimeye sevgi, küçültme, acıma gibi anlamlar katar.

ufacık (36b/2) (اوفاجق)

küçücük (28a/8) (كوچوجك)

3.4.3. Sıralama Sayı Kategorisi {+IncI}

Sayıların derecelerini belirtmek ve sıralarını bildirmek için kullanılır.

ikinci (4a/8) (ایکنجی) beşinci (26b/19) (بشنجی)
sekizinci (37a/12) (سکزنجی) üçüncü (22a/2) (اوجونجی)
dördüncü (22a/2) (دوردنجی)

3.4.4. Üleştirme Sayı Kategorisi {+(ş)Ar}

“Asıl sayı isimlerinden dağıtma sayı isimleri yapar” (Özkan, Esin ve Tören 2001: 486).

otuzar (22b/4) (اوتوزر) beşer (22b/23) (بشر)
ikişer (23a/18) (ایکیشر) onar (9b/13) (اونر)

3.4.5. Nitelik Dereceliyici Kategorisi {+mtırak} {+rAk}

İsimlere karşılaştırma ve derecelendirme anlamı katar.

şarımtırak (27b/17) (صارمثیرق) yaşşırak (36b/3) (یصثیرق)
kişürek (38a/8) (کجورک) (kiçük+rek > kiçürek)

3.4.6. Olumsuzluk Kategorisi

Eklendiği fiile olumsuzluk anlamı katar.

çekmemek (41b/3) (چکمه مک) kalmamışdur (9a/3) (قالمه مشدر)
kişnemez (40a/8) (کشنه مز)

IV. BÖLÜM

4. METİN

[1b]

Bismillāhi'r-raḥmani'r-rāḥīm

1 سُبْحَانَ مَنْ خَلَقَ الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ الصُّوَرِ
2 وَعَلَّمَهُ خَوَاصِّ الْأَشْيَاءِ مِنَ النَّفْعِ وَالضَّرَرِ
3 وَاشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
4 لَهُ الْمُنَّةُ عَنِ الْإِلْمِ وَالْكَدْرِ وَاشْهَدَ أَنْ سَيِّدُ
5 وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ الَّذِي سَبَّحَ
6 فِي يَدَيْهِ الْكُرْسِيُّ الْأَعْظَمُ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ
7 عَلَى اللَّهِ وَأَصْحَابِهِ مَا لَمْ يَلْعَلْ عَلَى الْخَضِرَاءِ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
8 وَمَا طَلَعَ عَلَى الْغُبَرَاءِ النُّجُومُ وَالشَّجَرُ إِنَّمَا بَعْدَ بَرُوقِ
9 دُكَّارِ عَالَمِكَ جَلَّ نَعْمَاؤُهُ وَعَمَّ الْآؤُهُ كَافَهُ

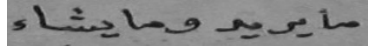
benī ādem

¹⁰ ḥaḳḳında mebzul olan na‘mā ve celīlerinden biri ¹¹ daḥı envā‘-ı aḥcārdur ki her birinde menāfi‘-i ‘adīde münde ¹² rice olmağla medār-ı ma‘āş żarūrī olmışdur ¹³ ez-cümle ḥacerān ta‘bīr olınan Ÿeheb ve fıḍḍa mu‘teberān ¹⁴ ki her ‘aşr ve avānda mūcib-i nıẓām ve intıẓām-ı umūr ¹⁵ enām oldukları müstağn[i] ‘ane’l-beyāndur ba‘zısı ¹⁶ bā‘iş zīb ve zeyneb ve mūcib-i übbehet ve şevket ¹⁷ olduğundan mā‘adā emzice-i nāsa muvāfıḳ ḥavāşş-ı ¹⁸ ‘adīdeyi müştemildür envā‘-ı yevākıt ve la‘l ve elmās

[2a]

¹ ve zümrüdd ve firūzec ve mürvārīd ferc-i iktibās ² gibi ve ba'zısı dahı dāfi'-i belıyyāt-ı sümüm ve mā ³ emrāz pūr-hümūmdur eşnāf pād-zehriyyāt ⁴ gibi el-hāşıl ahcār-ı beyābāniden kirec taşına va ⁵ rınca tefahhuş olınsa her birinde nev'-i beşere 'āide-i ⁶ fā'ide muḳarrerdür fe-tebārek-ullāh aḥsenü'l-hālikīn ⁷ bā'ış-i tenmīk risāle-i nāfi'a hicret-i 'ālīye-i sultān ⁸ ü'l-enbiyādan 'ālīyehi mine'ş-şalavāt ezkiḥā biñ ⁹ yüz onbir senesi rebī'ul-evvelinüñ evsaṭında ¹⁰ sultānū'l-ğuzāt ve'l-mücāhidīn ḳāhirü'l-fecr ve'l-müşri ¹¹ kīn nūr-i dīde-i selāṭīn cihān-ı āyīn-i 'oşmānī ¹² maḫhar-ı 'avāṭıf 'aliyye-i rābbānī gevhēr-i girān-māye-gān ¹³ ḫilāfet dürr-i ferīd-i şādef memleket ve salṭanat şev ¹⁴ ketlü kerāmetlü pād-şāhumuz gāzī sultān muşṭafa ḥān ¹⁵ ḫulled-allāh ḫilāfete ilā inḳırazu'd-devrān ḫāzretlerinüñ ¹⁶ ḳudūm-ı behcet lüzūmları ile ¹⁷ beyit ¹⁸ şehr-i ḫōş-āb ve havā ya'nī sitanbul kim eger ¹⁹ ṭarḫını görse behişt-i onu dērdi ādem ²⁰ neşir ²¹ ol sevād-ı a'zam nümüne-nümā-yı behişt-i berīn ol ²² mağın sümüm-ı iftirāk evliyā-ı ni'amlar ile ve dil-haste ²³ olanlar tiryākān-ı mülākātların cüyende olduklarından

[2b]

¹bu çeşīde-i zehr keyd-i ḫussād ve semm-i ḫürde meger a ² 'dā'-ı bed-nihād olan şifā-ī mecrūḫu'l-fevā'id ³ dahı havāşş-ı şehr-yār 'ālī ni[j]ād mekremetlerine ilticā ⁴ eyleyüp ez-cümle zīnet-efzā-yı müsned silahdārı ⁵ ve übbehet-pirā-yı pāye kām-kārī semmī ḫalīl cenāb ⁶ kibriyā-ıma'den mürüvvet ve kān 'aṭā ḫāzret-i ibrahīm ⁷ āgā yeser-allāh meclis-i muḫteremleri-y-le ⁸ şeref-yāp olduğumda bir sebz-gün bir zih-gir bī-naḫīr ⁹ ve 'ibret-nümün 'arz buyurup pād-zehr-i ma'denīden ¹⁰ saḫte olmak üzere āvīḫte-i sem' şerīfleri ¹¹ olan cevāhir kelimāti taḫrīr ve beyān buyurdılar ¹² şeref-şoḫbet 'ālīyeleri bu maḫzūnū'l-fevāide bi ¹³ 'l-hāşşa pād-zehr 'ilāc bürü's-sā'a olmağla ḳuvā-yı ¹⁴ müdrikiye bir miḳdār müknet gelüp tettebbu' ḫavza-ı ḳudre ¹⁵ tümde olan kütüb mu'teberden ol dārū-yı ¹⁶ zū'l-hāşşa aḫvālını bi-ḫasebi'l-vūs' ve elṭafa ¹⁷ tefahhuş eyleyüp bu risāle-i nāfi'ada taḫrīr ve beyān ¹⁸ eyledigümden mā'adā ḫayvāniyyāt ve ma'deniyyātdan ¹⁹ menāfi'-i ḡarībe ve āşār-ı 'acībeleri olan ba'zı ²⁰ ḫacerler dahı taḫrīr eyledüm me'müldür ki pād-zehrūñ ²¹ ḫaḳīḳati ve ma'şūş-i bu risāle-i şaḫīḫa

ile ma'lûm ²² ola nazar-ı hüceste eşerleri ta'allük eyleyen zevât-ı ²³ sûtüde-i şıfatdan 'ale'l-huşuş fenn-i celîl

[3a]

¹ tıbbda ma'ârif ve hâzâkat ile nazar buyurup hâbı ² ve ma'sûş mülâhaza eyledükleri mahallün aşlına mürâca'at ³ eyleyeler ki cümlesinün me'hazları beyân olınmışdur ⁴ ez-ân-cümle tevfiğ-i rabbânî ile ta'allûm ve ta'limine muvâfık ⁵ olduğum hâvî hâvî-i kavânîn fenn-i tıbb olan ⁶ kanûn-ı ibnû-sînâ ve müte'allikâtından şerh-i 'allâme-i ⁷ şîrâzî ve şerh-i imâm kureşî ve şerh-i fahr-râzî ⁸ ve şerh-i necmüddîn ahme[d]-i naḥcivânî ve dahı muşannefât-ı ⁹ mu'tebereden kemâlû's-şînâ'a-i meliki ve zahîre-i seyyid ¹⁰ ismâ'il cürcânî ve hâvî-i ibn-zekerriyâ-i râzî ve ¹¹ taşrîf-i hâlef bin 'abbâs zehrâvî ve telvîḥ-i hucendi ¹² ve taşrîḥ-i lutfu'l-allâh tebrîzî ve muhtâr-ı ibn-hübel ve muhtârât-ı ¹³ bedî'î ve mulâḥḥaşşu'l-hac celâl tebrîzî ve mir'âtü's-şihḥat ¹⁴ li-ğiyâşü'd-dîn ısfahânî ve münhâcü'l-beyân ve mir'ât ¹⁵ ü's-şifâ ve ḥayâtü'l-hayevân li'l-imâmü'd-demîrî ve irşâd-ı ¹⁶ ibn cümei' ve câmi'ü'l-müfredât li'l-ibnû'l-bayṭâr ve mâ-lâyes' ¹⁷ ve şifâ-i hacı paşa ve bustânü'l-etibbâ ve tezkire-i şeyḥ ¹⁸ dâvud şurûḥ-ı mesâ'il ibn ḥuneyn ve şurûḥ-ı muciz-i ¹⁹ kanûn ve cevâhîrnâme ile ma'rûfe olan mü'ellifât-ı ²⁰ mu'tebereden tansûḳnâme-i ilḥânî ve cevâhîrnâme-i ²¹ nizâmî ve cevâhîrnâme-i manşûrî ve cevâhîrnâme-i ²² işḥâk-ı kindî ve ezhârü'l-efkâr-ı tîfâşî vesâ'ir ²³ zafer-yâb olduğum kitâb ve risâle mürâca'at olunup

[3b]

¹ münâsebet ile nakl-i iktizâ eden yararda esâmîleri ² taşrîḥ olınmışdur bi-ḥasebü'l-beşeriyye sühûr-ı nisyân ³ vâkı' olan yerlerde 'afüvv ve ıgmâz ile mu'âmele ⁴ eyleyeler zîrâ bu fakîr ḳalîlül-bizâ'anun ḡaraż-ı şavâb ⁵ pe[z]îri ol mâni'ü's-sümûm dâfi'ü'l-hümûm olan ⁶ devâ bî-nazîrün envâ'ına ve eşnâfına ve havâ ⁷ şşına ve tarîḳ isti'mâline ve bād-zehre ilḥâḳ olunan ⁸ aḥcârün aḥvâline ve erbâb-ı ḥayelün pād-zehr nāmına ⁹ gūnā-gūn şeylerden sahte êtdükleri taşnîfât ¹⁰ ve 'am[el]iyyât ḥuşûşlarına ve ḳûf-ı küllî taḥşîli murād ¹¹ edenler bu risâleden âsân-ı vechle ma'lûmları o ¹² lduḳda muḥarririni ve bâ'îş-i taḥrîr olan aḡa-yı 'âlîşâ ¹³ nı du'â-ı ḥayr ile yâd êdeler ve allâhu'l-müste'ân ve 'aleyh ¹⁴ ü't-tüklân bu risâle bir muḳaddime ve üç faşıl ve bir

hâ¹⁵ timeye ma[k]şüre kılınup bi'l-münāsibe şifā'iyye¹⁶ tesmiye olındı muḳaddime pād-zehrūn lafzen ve ma'nen¹⁷ ıtlākānī ve envā' ve eşnāfī beyānundadır ve fuşul¹⁸ şelāşeden faşl-ı evvel ma'denī olan pād-zehrler¹⁹ beyānundadır faşl-ı şānī ḥayvānī olan pād-zehrler²⁰ beyānundadır faşl-ı şālīş pād-zehr 'idādından o²¹ lmayup lākin belki ḥayvānī ve zū'l-hāşşa oldukları²² cihetden pād-zehr mülḥakātından olan ḥacerler beyānunda²³ dur ḥātime ma'denī ve ḥayvānī olduklarından kaṭ'-ı nazır

[4a]

¹ ḥavāşş-ı 'acībeleri ve daḥı qar ve yağmur yağmak gibi ² āşār-ı ġarībeleri ḥikāyet olınan aḥcār beyānunda ³ dur el-muḳaddime ma'lūm ola ki pād-zehr inde'l-eṭibbā ⁴ iki ma'nāya ıtlāk olunur birisi her devā ki ⁵ eger müfred ve eger mürekkebdür ervāḥ ve kuvā-y- ḥafız ⁶ olup envā'-ı sümümüñ zararları dāfi' ola ⁷ aña pād-zehr dērler bu ma'nā envā'-ı pād-zehriyyāta ve tir ⁸ yāḳāta şāmildür ikinci beynü'n-nās ma'rūf ve ⁹ 'inde'l-eṭibbā ḥaceriyet ile mevşūf olan devā-i ¹⁰ şerīfdür ki ma'denī ve ḥayvānī olmağla iki nev'idür ¹¹ inşā'allāhü te'ālā el-mevlā her biri kendi faşıllarında 'alā ¹² ḥadde ta'rīf ve tavşīf olunur ve lafz-ı pād-zehr ¹³ bi-ḥaseb-i aşlū'l-lügat fārisī olup pād ile zehr ¹⁴ lafzlarından terkīb olunmuş 'ilmdür pād pā-i 'acemī-y-le ¹⁵ def'-i zarar ve ıtlāḥ-ı fesād eden nesneye dērler ol ¹⁶ ecluden ḥafız ervāḥ ve kavī ve dāfi' zarar envā'-ı ¹⁷ sümüm ve muşliḥ-i fesād hümüm ve ġümüm olan eşyāya ¹⁸ pād-zehr dēmişlerdür ba'z eṭibbānuñ ez-cümle şeyḥ ¹⁹ dāvuduñ 'aleyhi'r-raḥme tezkiresinde pād lafzınuñ da ²⁰ lına bedel kāf 'arabī ile pāñ zehr olmaḳ üzere ²¹ taḥrīr eyleyüp zehr eridici ma'nāsınadır 'inde'l-ta'bīr ²² kāfi ḥazf olunup pād-zehr olur gāhī kāfī ²³ dala mübeddel olup pād-zehr dēyü ve gāhī dal daḥı

[4b]

¹ ḥazf olunup dēdükleri lisān-ı fārisīyye 'adem-i ² mümāresetlerinden nāşīdür kezālīk ba'zı erbāb-ı ta'bīr ³ üñ bā-i 'arabī ile bād-zehr rüzgārı demekdür zīrā ⁴ rüzgār-ı ḥusn ve ḥāşākı sürdüğü gibi bu cevher ⁵ daḥı beden-i insāna işābet eden sümümü sürer çıḳa ⁶ rur dēdükleri egerçe ma'ni ciheti-y-le münāsebet görinür ⁷ ammā lisān-ı azbū'l-beyān-ı fārisīde mu'tebere olan ⁸ ḳā'ide-i 'aliyyete muḥālīfdür ki esāmī-i mübārekeden pād-şāh ⁹ lafzı anı mübeyyendür zīrā

dāfi‘-i zarar ‘ālem ve muşlih-i ¹⁰ fesād ve eşnāf-ı ümem ola selāṭīn-i şevket āyīne ¹¹ pād-şāh dərler ulu sulṭān demekdür şāh-ı türkīde ¹² ulu ya‘nī kebīr ve ‘aẓīm ma‘nāsınadur ve aşlında ¹³ şāh-pād idi kā‘ide-i mezkūre üzere ḥīn ‘ilmiyyetde ¹⁴ muşāffa taḳdīm olunup pād-şāh dēnildi bu kā ¹⁵ ‘ide-i laṭīfe ‘abdu’l-etibbā müte‘ārifedur ḥattā ‘allāme-i ¹⁶ rüm-ı kemāl paşazāde merḥūm daḳāyıku’l-ḥaḳāyık-ı nām te’ ¹⁷ līf şerīfnde ‘aynı ile taşrīḥ buyurmuşlardır bi-eyyi ¹⁸ vech-gān pād-zehr eger ma‘denī ve eger ḥayvānī olsun ¹⁹ şürbe[n] ve ta‘līke[n] cemī‘ zehrlerün zararlarını dāfi‘ ve ze ²⁰ hrnāk ḥayvānların maẓarratlarına māni‘ olduklarından ²¹ mā‘adā emrāz-ı ‘adīdeye nāfi‘ oldukları müttefik-i ‘aliyye ²² dūr ba‘zılar pād-zehr ma‘denī sümüm-ı ma‘deniyye nāfi‘ dūr ²³ ve pād-zehr ḥayvānī sümüm-ı ḥayvāniyye ve pād-zehr nebātī

[5a]

¹ sümüm-ı nebātīye nāfi‘ dūr dedükleri müsellemedir degild(ür) zīrā ² inde’l-ḥuẓẓāk ve ‘ale’t-taḥḳīk-i ma‘denī ve ḥayvānīden her ³ birisi envā‘-ı sümūma nāfi‘ olup lākin ḥayvānī ma‘de ⁴ nīden her vechle efḍal ve ḥayvānī envā‘ından daḥı lisān-ı ⁵ efşāḥ-ı ‘arabīde vü‘il ve üyyel tesmiye olunur türkçe taḡ keçisi ⁶ dedükleri geyik şınıfının cevflerinde bulunan pād-zehr kibār-ı ⁷ ḥuẓẓāk ‘arab ve ‘acem ve eṭibbā-i diyār-ı efrenç ve deylem katlarında ⁸ müsellemdür bā-ḥuşuş-ı ta‘rīf ve tavşīf etdükleri üze ⁹ re vezni ḥaffī ve levnī aşfer yāḥud ḥākī-i ağber ¹⁰ olup ḥaffī noktalar ile münakkaṭ ola yāḥud yeşil ¹¹ ile siyāḥ beyninde zeytun şeklinde ola ve her birinün ¹² içlerinde daḥı bir çöp pāresi bulına ki anuñ ü ¹³ zerine kat kat şarılmış olalar dāfi‘-i ḡa‘ile-i sümüm ¹⁴ ve nāfi‘-i envā‘-ı emrāz ve māni‘ ilel pür-hümüm olmakda ḥiç ¹⁵ bir cevher anlardan şerīfter degillerdür dedükleri dediler el-ḥāşıl ¹⁶ nev‘inden her birinün evşaf ve ḥavāşşları kütüb-i ¹⁷ mu‘tebere-i mezkūrede taşṭīr olındığı üzere ter ¹⁸ cüme ve taḥrīre şürü‘ olındı v‘allāhu’l-mūvaffāk faşl-ı evvel ¹⁹ dūr zıkr-i pād-zehr ma‘denī ekşer eṭibbā-i kibār müteḳaddimīn ²⁰ pād-zehrün ma‘denisini taḥrīr ve tafşīl eyleyüp ḥayvā ²¹ nīsini fī-zamānına meşhūr ve müte‘ārif oldığı üzere ²² taşrīḥ ve beyān eylememişler ve ma‘deninün eşnāfı beşdür ²³ şarı olur yeşil olur ve ḥākī ya‘nī ağber türkçe

[5b]

¹ boz olur ve münakkaṭ olur ve beyāz şāf olur ² ve münakkaṭ olanuḡ daḡı ekṣerī muḡtelif nokṭalar ile ³ mülevven olup ve bir kıṭ‘ası renk ve eḡadde bu ⁴ lınmaḡ nādir vāḡı‘ olur dēdiler ve ba‘zılar beṣ şınıf ⁵ olduḡını taṣrīḡdenşonra eyüsi çin vilāyetinden ⁶ gelendür ḡacmi küçük ve rengi şarı olup üzerinde ⁷ yeşil ḡaṭṭlar olandur ve ba‘zılar levnī bütün yeşil o ⁸ lan eyüsidür bā-ḡuşuş sāk-ı çoḡandur mānendi ⁹ ola ya‘nī levnī pāzī yapraḡı rengine ola ol pād ¹⁰ zehr āteşe biraḡsalar siyāḡ olur anda bir şey’ olur ¹¹ ki āteşe yanmaz germāniyān aḡa muḡḡāṭ-ı şeyṭān dērler dēmişler ¹² ve ba‘zılar ‘aseli ta‘bīr olınan şarısı ki beyāza ¹³ mā’ildür ve cümlesinden kuvvetlüdür dēmişler ez-cümle muḡtedā-yı ¹⁴ mü’ellifin eṭibbādan aḡvāl-i edviye tecessüsünde çā ¹⁵ bük-süvār meydān-ı ḡazāḡat olan şayyādü’d-dīnū’ş-şeyḡ ¹⁶ ‘abdullāḡ bin aḡmedü’l-memālikiyi’l-mā‘rūf bā bin el-bayṭār cāmi‘ ¹⁷ ü’l-müfredāt-ı nām te’līf-i mu‘teberinde aristotālīsdan ¹⁸ naḡl ētdiḡi üzere ol kebīr felāsife pād-zehrūḡ ¹⁹ ḡayvānīsini taṣrīḡ eyleyüp belki ‘ale’l-ıṭlāk ta‘bīrinden ²⁰ münfehim olan ancak ma‘denī olup ḡayvānīsi daḡı ²¹ olduḡından ya teḡāfūl yāḡud ‘adem i‘tibārını müş‘ir o ²² lmaḡla ‘aynı ile naḡl ve tercüme olındı ḡale ibnū’l-bayṭār ²³ ḡale aristotālīs elvān-i ḡacerü’l-fād zehri

[6a]

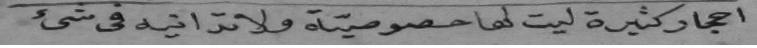
1 الأصفر ومنه الاغبر والمكنت والمشرى بحضرة والمشرى

2 بياض واجوده الاصفر ثم الاغبر وما اتى من خراسان

3 وهناك يسمى بالفاد زهر وتفسيره حجر السهم ومعادته

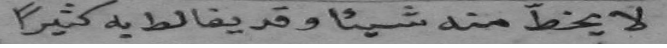
4 بلاد الصين وبلاد الهند وبالمشرق ya‘nī ḡacer-i pād-zehrūḡ ⁵ elvānı çokdur andan

ba‘zısı şarı ve ba‘zısı aḡber ⁶ ve ba‘zısı münakkaṭ ve yeşil ve beyāz olur eyüsi şarı ⁷ olandur andan şonra eyüsi aḡber olandur ve daḡı ⁸ ḡorāsāndan gelend[ür] ki ol vilāyetde aḡa fād-zehr tesmiye ⁹ olunur ḡacerü’s-semm dēmekdür dāfi‘ zehr ma‘nāsına ve pād ¹⁰ zehrūḡ ma‘denleri şīn vilāyetlerinde ve hind vilāyetlerinde ¹¹ ve maşrıḡ ṭarafındadır dēmekden şonra

12 13

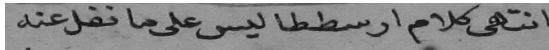
ya'nī pād-zehre benzer çok taşlar vardır ¹⁴ anların için hāşşa yokdur pād-zehr fi'linden bir

şey'e ¹⁵ karīb olamazlar

16 dēyüp pād-zehre ¹⁷ müşābih olup

pād-zehr hāşşasından naşibi olmayan ¹⁸ taşlardan kubūrī ve mermerī nāmında iki hacet dahı zikr ¹⁹ etmişler ve çok olur ki maşnū' ve 'amelī olan şeyler ²⁰ pād-zehr hālişe benzemek ile muğalağa olunur demişler ²¹ ve tefrīk için hāliş pād-zehrün ba'z evşafını beyāna ²² şürū' eyleyüp pād-zehr bir nefis ve şerīf hacerdür leyyin ²³ ü'l-muhibbe ya'nī yumşaktır lākin pek yumşak degildür ve harāreti

[6b]

¹ dahı mufarriṭe degildür hāşşası sümüm hayvānī ve nebātīye ² nef'idür zehr-nāk hevāmm ısırdıklarından ve şokduklarından ³ 'arız olan āfetleri def' eder kaçan on iki arpa ⁴ miqdārı saḥk ve saḳy olınsa mevtden hulāşa-ı sebb ⁵ olur zehri ter ile ve raşh ile çıkarur eger bir ⁶ kimse hacet-i pād-zehri boynuna bağlasa yahūd hātem edüp ⁷ parmağına takınsa zehirli cānavarlardan emīn o ⁸ lur eger ol hātimi içen ādem ağzına alup maşş ⁹ eylese nef' vērür eger ol hātem 'akreb yāhud zerārīh ¹⁰ dedükleri alaca böcek ve zenābīr arılar anların mişli ¹¹ zehirli hevāmm ve tuyūr şokdığı yerlere bağlansa nef'-i ¹² belig ile nāfi'dür ve eger saḥk olunup hevāmm-ı rāziyye ¹³ ısırdıkları ve şokdukları yerlere 'ale'l-fevr ekilse ¹⁴ zehri raşhla taşra çıkup zararını def' eyler ve e ¹⁵ ger mu'ālece tedārikinden evvel ol mevzī' te'affün etmiş ¹⁶ bulunup sonra ekilse dahı def' eder eger ol hacet-i 'akrebün ¹⁷ kuyruğına tokındursalar şokmasını ibtāl eder ve e ¹⁸ ger iki arpa miqdārı saḥk olunup ef'ānuḡ ve ¹⁹ sā'ir yılanların ağızlarına şabb olınsa boğar öldü ²⁰ rür demiş intihā-ı kelām aristotālīs ²¹ naql olunan havāşşuḡ

ekşerī pād-zehr hayvānı evşā ²² findan olduğu meşhūr mütē'arīfdür ve yine ibn baytār ²³ merḥūm takriri üzere kibār-ı eṭibbādan cāmi' mütferriḳāt

[7a]

¹ kavānīn-i ‘alem-i tıbb olan kıdvetü’l-mü’ellifin ve ‘umdet ² ü’l-ḥazıkīn muḥammed bin zekeriyyā rāzī ‘aleyhi’r-raḥme pā ³ d-zehrūn ma‘denī ve ḥayvānī olduğundan kıṭ‘a ⁴ nazar-ı ıtlāk üzere pād-zehr bir sarı ve yumşa ⁵ k taşdur ta‘mı olmaz sümūma nāfi‘dür bīṣūn ⁶ ya‘nī semm-i helāhil dēdüklerin onun zara[r]ı def‘inde ⁷ muḳāvemet ‘acībesini gördüm ol benüm gördigüm ⁸ taş sarı ve beyāza mā‘il idi ve ma‘a-zālik ⁹ yumşak ve şeb-i yemānī gibi müteşāzi (?) idi taḥḳīk bir ¹⁰ ol taşdan kuvvetinde ve bīṣ için müfā[d] ve metinde ¹¹ gördigüm te’şīri edviye-i müfrede ve tiryākāt-ı mürekkebe ¹² den birinde görmedüm ašlā demişler ve aḥmed bin yūsuf ¹³ nām-ı tabībden naql ettiği üzere ‘āl-bā hekīm-i ebū ¹⁴ ü’l-‘abbās tīfāşī-i mīşrīdür ol fāzıl-ı lebb keẓālik ¹⁵ ıtlāk üzere ḥacer-i pād-zehr ‘aḳreb zehrine nāfi‘dür ¹⁶ kaçan altun ḥātime vaz‘ edüp kamer-i ‘aḳreb zehrine ¹⁷ burcunda ve evtād-ı ṭālī‘den bürüdetde iken üzer ¹⁸ ine ‘aḳreb şüreti naḳş olınsa ve yine kamer-i ‘aḳreb ¹⁹ burcunda iken ol ḥātim çiyenmiş günlüğe başılsa ²⁰ ol günlük ‘aḳrebün zehrini def‘ eder demiş lākin ²¹ ekl ile fī-yohsa şokdıḡı yere vaz‘ ile fī-naql ²² ve taşrīḥ olunmamış ammā hekīm tīfāşī mezbūr ²³ ezḥārū’l-efkārını ḥavāşş-ı cevāhirū’l-aḥcār-ı nām nām

[7b]

¹ te’līfinde tafşīl eyleyüp vaḳt-i mezkūrede vāfirce ² günlük çiyneyüp üzerlerine ol ḥātim naḳşı ³ örilmegle müte‘addid kūrşlar düzerler ve ḥıfz ederler ⁴ ḥīn ihtiyācda anlardan birini içürürler ‘aḳrebün ⁵ les‘i zararını def‘ edüp bür-i tām vērür demiş ⁶ ve mülük-ı mīşirdan aḥmed bin yūsuf bin ṭolın ki ⁷ mütercimīndendür baṭlamyūsūn kitābü’s-şemere-i nām te’līfini ⁸ tefsīr etmişdür ol şahş-ı edīb ben tecrībe eyledüm ⁹ ol ḥātim günlükden ḡayri inṭibā‘ ḳabūl eden ¹⁰ şeylere daḡı örölüp ḥıfz olınsa ḥāşşa-ı ¹¹ mezkūreyi icrā eder dēyü taşrīḥ etdigini naql ¹² eylemiş ibn bayṭarūn zıkr ettiği aḥmed bin yūsuf ¹³ anlar ile tīfāşī beynlerinde muḥtemel olur ve taḥattüm ¹⁴ ḥuṣūşunda şeyḡ dāvud ‘aleyhi’r-raḥme ḳaḡı ḥayvān ¹⁵ şüreti olursa olsun anuḡ şüreti pād-ze ¹⁶ hr üzerine naḳş olunur taḥattüm ḳılınsa anuḡ zara ¹⁷ rından şıyānet bulunur dēdükdenşonra ba‘zılar ¹⁸ taḳvīt-i bāḥ için maymūn şüreti ve şeca‘āt ve ¹⁹ muḳābele-i mülük

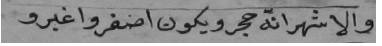
içün sebu‘ şūreti terkīm olunur ²⁰ dediler demiş ol huşūş kamerūn ‘akreb burcunda ²¹ bulunmasında ta‘līk olındı erbāb-ı nūcūmuñ pād-ze ²² hr mensūbāt-ı kamerdendür dedüklerine rāci‘dür el-‘ilm ²³ ‘inde’llāhü te‘ālā ve yine ibn baytār naklı üzere ‘uṭārid

[8a]

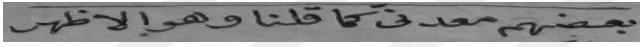
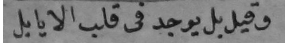
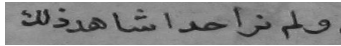
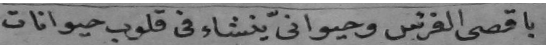
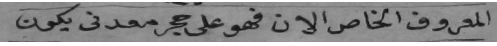
¹ bin muḥammedü’l-ḥāsib daḥı ıtlāk üzere ḥacer-i pād-zehr güneşe ² karşı kōnsa terler andan ruṭūbet seyelān eder ol ³ ruṭūbet ḥummā-yı şedīde telehhübine veremde nāfi‘dür ağızlarına ⁴ alup maşş edeler demişler ve yine ibn baytār merḥūm ⁵ ḡayriden ıtlāk üzere nakl edüp pād-zehr kavīyy ⁶ ü’l-ḥarāredür şiddet-i hend za‘īfū’l-ḳalb olan kimse ⁷ süds-i mişḳāl miḳdārını içse nef’ bulup ḳalbi ⁸ kavī olur demiş el-ḥāşıl merḥūmuñ pād-zehr huşū ⁹ şunda zıkr etdiği eṭibbādan ancak ibn cemi‘ ki şārīḥ-i ¹⁰ ḳanūn ve ṭabīb kāmīl zū-fünündür pād-zehrūn ma‘denī ¹¹ ve ḥayvānī olduğunu taşrīḥ eyleyüp medīnisi cezīre-i ¹² ‘imrū ile muşul şehri beyninde daḥı bulunur ḥayvā ¹³ nīsī ebu reyḥān bīrūnī kitābü’l-cevāhir fi-l-cevāhir-i nām te‘ ¹⁴ līfīnde zıkr eylediği üzere ‘arabīde vū’il türkçe ṭaḡ ¹⁵ keçisi dedükleri geyigün cigerinde bulunur pād-zehre ¹⁶ maḥşūşa olan evşāfuñ cümlesinde ol ḥayvānda ¹⁷ bulunan ifdāldür ḥattā andan nişf-ı dānaḡ pād-zehr-i ¹⁸ bilegi ṭaşı üzerinde maḥḳūk olup şaḥīḥü’l-mizāc o ¹⁹ lan kimesne taḡaddūm ḥıfz-ı şıḥḥat ṭarīḳı-y-la her gün içse ²⁰ sümūm-ı ḳatāleye muḳāvim olur aḡa zehr kār etmez ve işāre-i ²¹ ḥalt-ı ḥām eder dēyü meşrudīṭūsdan ḳorḳıldığı gibi ²² bundan ḳorḳılmaz ve nef’ī bi’l-ḥāşşa olmaḡla maḥrūrīn ²³ ve mebrūdīne zarar vērmez demiş intihā-i mā-fī cāmī‘

[8b]

¹ ibn baytār ibn cem[i]‘ün te’līfātından kitābü’l-irşād-ı lemaşā ² liḥü’l-enfes ve’l-ecsād-ı nām te’līf mu‘teberinden ‘aynı-y-la ibn ³ baytārūn nakl etdiği gibi meşṭūrdur ve şeyḥü’l-küll ebū ‘alī ⁴ ḥüseyn bin ‘abdullāh bin sīnā ki ‘ulūm-ı ḥikmet ve fenn-i ṭıbbda tav ⁵ şīf ve ta‘rīfden müberrādür ḥāvī ḳavānīn-i fenn-i ṭıbb olan ⁶ ḳānūnunda kitāb-ı şānīde ekşer müfredāt-ı mend olayı yaz ⁷ mış iken pād-zehre ta‘arruz etmemişlerdür muvāzī‘-ı āḥirde ⁸ bi’l-münāsibe zıkr etdükleri yerlerde ıtlāk üzere ta‘bīr ⁹ ederler ve kibār-ı eṭibbā mü’ellifinden yūsuf bin ilyās cerīni ‘aleyh ¹⁰ i’r-raḡme mā-lā-yes‘-i nām te’līf şerīfīnde ibtidā pād-zehrūn ¹¹ ma‘denī ve

ḥayvānī ve nebātī olduğunu nakl-ı tarīkī ile zikr ¹² eyleyüp ba‘de de ¹³ deyü ibn baytārūn aristo ve ¹⁴ gayriden nakl etdiği üzere evşāfin muḥarrir eyleyüp ¹⁵ ba‘dehu müşābihi olan ḥacerler ve maşnū‘ ve mağşūş ¹⁶ olan ma‘şūş şeyler ile tefrīkinde ba‘zı ḥavāşş ¹⁷ zikr eyleyüp ibtidā ‘ūtārid bin muḥammed ḥāsibden nakl olınd ¹⁸ ıgı üzre pād-zehr ḥālīşūn güneşde terledigini ḥikāyet ¹⁹ ba‘dehu ba‘zılar belki güneşde erir dediler ve ba‘zıları ağu ²⁰ lı cānavarlar şokdığı mevzi‘e vaż‘la tefrīk olunur ²¹ ḥālīş ise yapışur eger ḥālīş degil ise yapışmaz ²² ve ḥālīş olup yapışdığı şüretde zehri bedenden ²³ şürer kaçan ṭolsa düşer altına bir zarf ile şu komak

[9a]

¹ lāzımdur tā ki ol taş şu içine düşüp sür ² diği zehr şuya çıka ba‘dehu yine koyalar eger gayri ³ yapışmazsa semm kalmamışdur bilürler baña bunu ⁴ bir mu‘temed ādem tecrube etdigini ḥikāye eyledi dedi ⁵ dedükden sonra ⁶ ya‘nī vasf ⁷ etdigümüz ḥacer-i pād-zehrde ihtilāf olup ba‘zısı ⁸ ma‘denīdür dediler bizüm nakl etdigümüz gibi aḫher olan ⁹ daḥı ma‘denī olmasıdır dedigi ḥayvānīsine bā-ḥuşū ¹⁰ ş tağ keçisi ḥavfında bulunmasına zafer-yāb olmadu ¹¹ klarını meş‘urdur ki ḥayvānī nakli intihāsında ¹² ve deyü ¹⁴ ya‘nī bir eḥad görmedük ki pād-zehr ol üyyel dedükleri ¹⁵ ḥayvānuḥ yüreginde bulunduğunu görmiş ola d ¹⁶ emişdür ve kibār-ı müte‘ahḥirinden kıdvetü’l-elibbā ve’l-e ¹⁷ zkiya şeyḥ dāvud ‘aleyhi’r-raḥme tezkiyesinde ¹⁸ ma‘denī ve ḥayvānī olduğunu taşrīḥ eyleyüp ve ¹⁹ ²¹ ²⁰ ²² demişdür ya‘nī fī-zamānına ²³ ma‘rūf olan pād-zehr mağşūş-ı ḥacer [ma‘de]nīye ıtlāk ²³ olunur ki aḫşā-yı memālik-i fārisīde olur ve daḥı

[9b]

¹ hayvānīye ıtlāk olunur ki üyyel gibi hayvānātun yahūd ² nefsi-i üyyelün yüreklerinde mün‘aķid olur rūmda ve ³ ğayri diyārda öküzün ödlerinde mün‘aķid olan ⁴ ħacer gibi dēmi[ş]dür ammā taḥşīli ḥuşūşunda yazdığı ⁵ aḥvāl-i ‘acībe inşā’llāh hayvānī beyānında naķl olunur ⁶ ve ma‘denīsi içün ibtidā aķşā-yı diyār-ı fārisīde ⁷ olur dēdükdenşonra tafşīl eyleyüp aķşā-yı ⁸ hind evāḥir-i hinde serendībe karīb yerlerde tevellüd ⁹ eyler māddeyi zībaķ ile kibrītdür üzerine ruṭūbet ¹⁰ ğālib olmağın ḥarāret anlara in‘ikād vērüp ¹¹ şüret-i maḥşūşada müteḥaccir olur kezā ḳudretü’l-mu‘allim ¹² dēmişler ve nev‘inden ya‘nī ma‘denī ve hayvānīden ¹³ her biri onar mişķāle degin bulunur dēyüp ba‘zı ¹⁴ zū’l-ḥāşşa olan ħacerler ve maşnū‘āt-ı beşerden ¹⁵ olan ‘amelīler ile mağşūş olmağın ekşer nās-ı ğalaṭ ¹⁶ ederler dēyü muḳaddemā bi-l-münāsibe taḥrīr olınan tefr ¹⁷ ĩķden mā‘adā kızmış igne ile tecrībe ve imtiḥān ¹⁸ yazmışlar ya‘nī bir igneyi āteşde kızırup ol pād- ¹⁹ zehr şüretinde ola şey’e aşalar eger tūtarsa ²⁰ maşnū’dur dēmişler ve ma‘denī ve hayvānīsi beyninde ²¹ daḥı tencīr ile tefrīķ eyleyüp eger buḥār çıkarsa hayvānī ²² ve çıkamazsa ma‘denīdür dēdükleri imtiḥāna sezā o ²³ lmadığı inşā’llāhu’l-mevlā hayvānī beyānında zıkr olunur

[10a]

¹ ammā erbāb-ı kimyā pād-zehr ‘amelīyi yalnız zība[ķ] ile mā’-ı kibritden ² daḥı i‘māl ētdükleri şeyḥ dāvudun ta‘bīrine münāsebetdür ³ ḥattā bu faķīrün ṭıbb-ı şākirdlerümden ol şan‘at ile ā ⁴ şinālığı olan şāḥib-i ma‘rifet elinde pād-zehre bir fā ⁵ ḥir ħacer gördüm ondur hem zībaķ otuzdur hem mā’-ı kibrit ⁶ ile bir şīşeden gūnā-gūn şeyler ‘amele gōtördükleri muḳarrer eyledüm ⁷ zamān-ı ḳadīmede daḥı ol şan‘at-ı erbābı anlardan ve ⁸ sā’ir eşyādan gūnā-gūn şeylerden ‘amele gōtördükleri muḳarrer ⁹ dūr nitekim arişto kelāmı tercümesinde naķl olındı şeyḥ ¹⁰ dāvud ‘aleyhi’r-raḥme taķrīri üzere pād-zehr ḥālīş ile ¹¹ mağşūş olan terākībden biri daḥı budur lāceverd ¹² ebyāz-ı ruḥām aşfer-i şamgu’l-buluṭ ki taş tutķalı dēr ¹³ bir şeydür veyā ḳuvvet-i ḥurdesi ‘ale’-seviyye aḥz ve saḥķ ¹⁴ olup meraķ-ı zeytun ile ma‘cūn ve baṭın-ı semekde ¹⁵ meşvī kılındukdanşonra ba‘[zı]ı tedbīr ile da[ḥı]ı terbiye ¹⁶ olup pād-zehr ‘ilmi ḥikāyetine

bugüne intizām vermişki ¹⁷ zamānumuzda pād-zehr ‘ilmi ḥaḳīḳiden çokdur ekşer nās ¹⁸ ü’denüb pād-zehr ḥālīş-i kıyās ederler bir gün iskenderiyye ¹⁹ de cevāhir aḥvālinden ḥabīr bir üstād cevāhirī dükkā ²⁰ nında otu[r]muş idüm tüccār a’cemden bir bāz-gān ol ²¹ sūke gelüp pād-zehr olmak üzere on sekiz kıt’a ²² zībā ‘ar[ž] eyledi ve girān-bahā talebi-y-le dellāle vërdüm ²³ ve anları her kim gö[r]dise gözine pād-zehr olmak üzere

[10b]

¹ karar vërdiler cevherī mezbûre ‘arz olunduḳda im‘ān-ı ² nazar eyleyüp ancak ikisi ḥālīş ve mā‘adāsı maşnū ³ ‘dur dëyü ol iki kıt‘ayı efrāz-ı mid‘esinüñ şıḥḥatına ⁴ dil-i ibrāz eyledi ba‘de’t-tecribe ve‘l-imtiḥān ḥükmī vāḳı‘a ⁵ muṭābık bulunmaḡla istiḥsān olındı dëmişler ve meşā ⁶ hīr-i eṭibbā efrenden sıtraṭūs ve ḡayriler daḡı ol ḥikā ⁷ yetler yazmışlardır fī-zamānına daḡı maşnū‘ı keşīr ve mümeyyizi ⁸ ḳalīl olmaḡla iḥtilāl-peżīr olmuştur ve maşnū‘ātdan ⁹ ken‘ānī ile ma‘rūf olan ‘amelinüñ vesā‘ir meşḳūk ¹⁰ olanlarının ba‘zı emrāzda isti‘mālī ḡuşuşunda ¹¹ daḡı iḥtilāf olınup kimi tecvīz ve ba‘zısı men‘e ¹² tmişlerden fenn-i ṭıbbda ve ḡayd-ı ‘aşr ve ferīd-i evān ¹³ olan üstādumuz ḡayātīzāde merḡūm maşnū‘ātdan ¹⁴ olan pād-zehrün bir vechle isti‘mālīne icāzet vër ¹⁵ medükleri eelden nāmıḳu‘l-ḡurūf faḳīr daḡı ‘amel ve isti‘māl ¹⁶ line taḳayyüd eyledüm ancak bi-l-münāsibe pād-zehr maşnū‘ ¹⁷ aḡvālını daḡı iş‘ār içün bu miḳdār beyāna taşaddī ¹⁸ olındı pād-zehr ma‘deni bulunduḡı memālikden biri daḡı ¹⁹ muḳaddemā ibn cemi‘den naḳl olındıḡı üzere cezāre-i ibn ²⁰ ‘imrū ile muşul şehri mābeyndür ki iḳlīm-i rābī‘dedür ²¹ ṭulı ‘izz ya‘nī yetmiş yëdi derece ve ‘arzı gez ya‘nī ²² yigirmi yëdi derece ḡekīm tīfāşī taşrīḡ eder ki ben ²³ eşnā-ı seferde benefşe ma‘denine vāḳıf oldum ol diyārda

[11a]

¹ çokdur büyük kıt‘alar bulunur bir men ve iki mene daḡı ² bālīḡ olur andan ḡancer ve bıçak şaplar düzerler ve ³ şaṭranc ve tavla altları yaparlar rengi beyāz olur elvān ⁴ muḡtelife ile mülevven münakḡaṭ daḡı olur ve macassı yumşa ⁵ ḳdur şey’e sürilse maḡḳūkı beyāz olur bu şınıfından ⁶ bir şey sümūma nef‘ vërdür degildür ancak şü ile ezilüp ⁷ urmaḳdan ve deşmekden ‘arız olan yerlere sür ⁸ seler ‘ilācı bürü’s-sā‘a olur ben kerrātla tecribe ëtdüm ⁹ dëmiş ve zümürd

ma‘denlerinde bulundu[ğ]ını da[ğ]ı nakl edüp ¹⁰ anuñ hāşşasına ta‘rīz eylememiş ancak şīnden gelen ¹¹ pād-zehr ma‘deninüñ hāşşasına ta‘arruz eyleyüp fī-zamā ¹² nına mevcūd olan pād-zehr ma‘deniden bir nev‘ini ki ¹³ şīn vilāyetinden getürürler küçük taşlardır rengi ¹⁴ ziyāde şarı olur ba‘zısında elvān muhtelifle ile ¹⁵ mülevven küçük noktalar olur ve bir nev‘i ‘akreb ledğine ¹⁶ menfa‘at-ı yesīre ile nāfi‘dür demiş fūnūn-ı şettāde ¹⁷ yed-ṭulāsı olan naşīr ṭusī tansūk-nāme-i enelḥānī-i ¹⁸ nam te‘līfinde pād-zehr ma‘deninüñ muḳaddemā mukarrerren taḥrīr ¹⁹ olındığı üzere beş dürlü rengde bulunduğın taḥrīr ²⁰ den sonra alamut-ı nām vilāyetinde da[ğ]ı bir taş olur ²¹ rengi şarı olur ve yeşil da[ğ]ı bulunur ve yumşak ²² olur pād-zehrdür hāşşası zehr için emlere ve ze ²³ hr-nāk cānavarlar şokan ve ısrın kimselere nāfi‘dür

[11b]

¹ saḥḳ edüp içürürler mundan ḥalā[ş] bulur ve da[ğ]ı ² ol cānavarlar zaḥm-dār eylediği yerlere ururlar zehrlerini ³ ter ile raşḥ ile taşra çıkup mazarratlarını def‘ eder ⁴ ve eski ve yaramaz yaralara da[ğ]ı ekerler ve saḥḳ edüp ⁵ içmek ile da[ğ]ı ishālī men‘ eyler ve ḳalbe kuvvet vērür ⁶ ol taş kerrāt ile tecrībe ve imtiḥān olınmışdur ⁷ ḥālīş olan bilinmek murād olınsa bir miḳdārını saḥḳ ⁸ edüp süd içine bırağalar eger ol südi uyudur ⁹ sa ya‘nī yoğurt ederse ḡayet a‘lāsıdur demiş ¹⁰ muḥaḳḳaḳ merḳūmdan naḥīrisi imtiḥānda südi kesīr ya‘nī ¹¹ peynir eder demişler idi ve pād-zehr ma‘denī diyār-ı rūmda ¹² da[ğ]ı bulunmak üzeredür şīḳāt-ı erbāb lūḡāt-ı ḥalīmi ¹³ merḥūm fenn-i ṭıbbda te‘līf eylediği müfredātında yıldız eli ¹⁴ dedükleri vilāyetde da[ğ]ı bulunur ahālīsī aḡa yerātaş ¹⁵ derler demişdür el-ḥāşıl ḳaḡı memleketde olursa olsun ¹⁶ ve ḳaḡı ma‘dende bulunursa bulınsun menāfi‘-i ‘ad ¹⁷ ide ciheti-y-le pād-zehr ḡayvānīden dūn oldığı bi‘t-tecrībe ¹⁸ ve‘l-imtiḥān nümāyāndur demişler ammā bu risāle-i cāmi‘a ¹⁹ da bu mücellā degin mezkūr ola şīḳātun kendülerden ²⁰ nakl ve rivāyet olındığı üzere pād-zehrden iki ²¹ nev‘ün da[ğ]ı menfa‘atlarını ekşeriyyā sūmūmāt def‘i ile ²² taḳayyūd eyleyüp sā‘ir emrāza mūte‘allīḳa olan ḡavā ²³ [şş]larını az ya[z]mışlar lākin şīḳāt-ı eṭıbbā mūte‘aḡḡırīn

[12a]

¹ anların sümümât ahvâlinde mādâ emrâz-ı ‘adīde ² de menāfī-i keşre[t]lerini işbât etmişlerdür bā-ḥuşū[ş] pā ³ d-zehr ḥayvānī emrâz-ı keşireye ‘ale’l-ḥuşūş müz ⁴ mine ve şa‘beye nāfī‘ bir devā-i şerīf olduğu ⁵ inşā’llāhü te‘ālā tahrīr ve beyān olunur el-‘ilmü ‘inde’llāh ⁶ u’l-meliki’l-müste‘ān fasl-ı şānīdür zikr-i pād-zehr ⁷ ḥayvānī kavlı muhtār-ı kibār müte‘ahhīrīn üzere ol ⁸ nāfī‘ü’l-beşerden bir sınıfı daḥı muḥaddemā zikr olındığı ⁹ üzere lisān-ı efşah-ı ‘arabīde vü’il ve erkeğine üyyel ¹⁰ ıtlāk olunur türkiide tağ keçisi dedükler[i] geyik ¹¹ cevfinde bulunandur ki fī-zamānına müşāhede edenlerin ¹² aḥbārı ḥadd-ı tevātüre erişmişdür ve elsine-i etibbāda ¹³ esāmī-i ‘adīde ile mezkūr olmağın ḥacerü’t-teys ve ḥacer-i ¹⁴ şātī ve ḥacer-i bakarı ya’nī gāv-ı kūhi ve pād-zehr gāvı ve ¹⁵ pād-zehr māri dedükleri ‘ale’l-eşahh vü’il ve etli o ¹⁶ landur teys keçi ma’nāsına olmağla ekşer mü’ellefātda ¹⁷ ta[g] kecisine ḥaml olup ḥacerü’t-teys ile taşdır o ¹⁸ lunmuşdur ḥacer-i şātī daḥı gerçi bi-ḥasebü’l-luğa[t] koyunda bu ¹⁹ lunan pād-zehr demek olur ammā pād-zehrün koyunda ²⁰ bulındığı kavline i’tibār olunur şikātdan biri yazma ²¹ mışdur ancak lisān-ı fārsīde lafz-ı gūsfend koyun ²² ve keçi cinsinde ‘alā tarīkū’l-i iştirākı ıtlāk olunur ²³ anuḡçün fārsīde seng-i büz maḥallinde seng-i gūsfend

[12b]

¹ gūsfend yazarlar aḡa kıyās ile ‘arabī ta‘bīr edenler ² daḥı ḥacerü’t-teys yerine ḥacer-i şātī taştīr etmişlerdür ³ ve daḥı lūğāt-ı mu‘teberede vü’ilün dışına ürviye ⁴ ıtlāk olup şāt-ı vahşi ta‘bīri olunmuşdur ma’ ⁵ hazā pād-zehr ḥayvānı yabanī koyunda ve keçide bulunur ⁶ deyenlerin kavlleri daḥı redd olunmaz zīrā pād-zehr ⁷ maymūn nev‘inde bulındığı daḥı rivāyet olunmuşdur ⁸ ve daḥı ḥacer-i bakarının ve pād-zehr gāvınun ehlī öküz ⁹ de bulunan meşhūr ḥerezeye ıtlākı zāhir gör ¹⁰ inür ammā muşannefāt-ı mu‘teberede ḥacer-i bakarı pād-zehr ¹¹ gāvı yazılıp ḥacerü’l-üyyel ile tefsīr olunmuşdur ¹² ol meşhūr olan [h]erezeye ‘arabīde ve fārsīde ¹³ kāvīş derler pād-zehr mülḥakātındandur ki ¹⁴ fasl-ı şālīşde beyān ve tahrīr olındı ve pād-zehr ¹⁵ māri ta‘bīri daḥı bi-ḥasebü’l-lafz yılan nev‘inde ¹⁶ bulunan pād-zehre ıtlāk olunması zāhir görünür ¹⁷ ammā yılan beyān elde bulındığı cihetden māri ¹⁸ ıtlāk olındığı muḥarrerdür zīrā yılan cinsinde ¹⁹ ḥāşıl olan

pād-zehre lisān-ı ‘arabīde ḥacerü’l-ḥayye ve ²⁰ ḥerezü’l-ḥayyāş ve fārsīde mār-ı mühre dërler ve pād-zehr ²¹ yilanda daḥı bulındıḡı şöhret-i şî‘ār iken inkār eylemek ²² ḡudret-i bâhire perverd-ḡardan cellet-i ‘azamete ḡaflet ²³ iḡtizā eder zîrâ yılan beyân-ı ḡayvānda dāfi‘ envā’-ı

[13a]

¹sümüm olan ḡacerüñ vücūdını taşdıḡ eyleyüp ² ve mu‘azzam māddeşi lühüm-i efā’î olan tiryāk fārūḡ ³ ḡāşşasını teslīm etdükdensönra bi-ḡudret-illāḡ te‘ālā ⁴ yılanuñ ba‘zı a‘zāsında mütekevvîn olan devā ⁵ nuñ inkārına yer ḡalmaz ancak ödünde tevellüd eder ⁶ dëyenlerüñ sözleri şüretâ ṡab‘-ı selīme ba‘îd gör ⁷ inür ammā erbāb-ı tecrîbe yılanuñ ödünü zehri gibi ⁸ mü‘eşşir bulmamış nitekim şeyḡ re’îs ḡānūnda kitāb-ı ⁹ şālîşde göz marāzlarından şu māddeşi mu‘ālecesinde ¹⁰ yılan ödünü ‘asel ile ma‘cūn edüp iḡtiḡāl o ¹¹ lınsa ḡayet nāfi‘dür dëyü naḡl etdükdensönra ¹² muḡaşşalından bir ṡa’îfe yılan ödünü gereḡi gibi tecrîbe ¹³ edüp zehr gibi bulmadılar ol tecrîbe ihtirāza naḡş ¹⁴ vërür ya’nî iḡtiḡāl olınması cā’izdür dedüklerine ¹⁵ binā’ pād-zehrüñ yılan ödünde bulunması daḥı ba‘îd ¹⁶ görinmez el-ḡāşıl ḡafîz ervāḡ-ı ḡavî dāfi‘ envā’-ı ¹⁷ sümüm olan pād-zehr ḡayvānî iki şınf olup bir şınfı ¹⁸ üyyel dedükleri meşḡūr ḡayvānda ve şınf-ı āḡiri yilanda ¹⁹ bulunmuş olur ve bu iki nev’-i ḡayvānuñ pād-zehr ḡanḡı ²⁰ ‘użvlarında bulunur ihtilāf olınmışdur evvelā zıkr ²¹ olındıḡı üzere ba‘zılar ıtlāḡa üyyel cevfinde ²² bulunur dediler ve ba‘zılar gözlerinde tekevvün eder d ²³ emişler burunlarında ve boynuzlarında ve göbeklerinde bulunur

[13b]

¹dëyenlerüñ daḥı ḡavlları ‘an-ḡarîb taḡrîr olunur ammā ² cevflerinde bulunur dëyenlerüñ daḥı kimi mi‘desinde ³ ve ba‘zısı yüreginde ve ba‘zısı ödünde olur ⁴ dëmişler ammā içinde çöp-pāresi bulunan ḡacer-i maḡbūl ⁵ ḡacer-i mu‘tebere oldıḡı şüretde mi‘desinde ve şîrde ⁶ ninde bulunur dëyenlerüñ ḡavlları mu‘teberdür ol müzehheb ⁷ ihtiyār olunur zîrâ eḡer nebāt ve eḡer ḡayri aḡziye ⁸ den birinüñ cirme cigere ve yürece geçemez ancak ⁹ keylūs-ı tesmiye olınan ḡulāşaları geçer ol ḡuşū ¹⁰ şda aşlā ḡilāf yokdur öyle olsa ol ¹¹ ḡayvānuñ çigerinde ve yüreginde ne vechle çöp-pāre ¹² si bulunur ki pād-zehr anuñ üzerine ḡat ḡat ¹³ şarıla pes pād-zehr ol ḡayvānuñ

mi‘desinde ¹⁴ yāhūd şīrden dēdükleri bağırsak cinsinde teve ¹⁵ llūd eylediği müberhen olur zamān-ı şevket aqtıran ¹⁶ ġāzī sultān muḥammed ḥānīde enārallāh burhāne ve şekkal ¹⁷ yevmü’l-ḥaşr mizāne-i ziynet efzāy-ı mesned riyāset-i ṭabābet ¹⁸ olan kıdvetü’l-müte’ahḥirīn ve ‘umdetü’l-ḥāzīkīn şālīḥ efendi ¹⁹ merḥūm ġayetü’l-beyān fī-tedbīr bedenü’l-insān-ı nām ²⁰ te’līf celīlinde ma‘denī olduğına ta‘arruz eyleyüp ²¹ ibtidā-i ıtlāk üzere bu bir taşdur ki cemī‘-i sümümüñ ²² zıddıdur ḥıṭā ve ḥotenden gelür lākin yeni dünyādan geleni ²³ efḍaldur tecrube olınmışdur ol semtde tağ keçileri

[14a]

¹ olur anların büyüklüğü mu‘tedildür levnleri şarı ile ² kızıl mābeynindedür bu taş ol ḥayvānātun mi‘deler ³ inde bulunur eger ol ḥayvān genc ise çıkan taş ⁴ küçük olur eger yaşlı ise büyük olur bu ⁵ taşun içinde ince çöp-pāresi bulunur ve bu ta ⁶ ş ol çöpün üstüne kat kat olur zeytūn ⁷ ü’ş-şekldür ba‘zısı müdevver ve ba‘zısı köşe ⁸ li olur ve taşrası mücellā ve berrāk olur levni yeşil ile ⁹ siyāh beyinde zeytūn renginde olur büyüğü maḥbūldur ¹⁰ beş dirhem kadar bulunur demişler ve bir firenk ḥekīmden ¹¹ ol ḥayvānı boğazlayup ol taşı mi‘desinden ¹² çıkardığını daḥı nakl etmişler intih[ā] ol ḥayvān ¹³ yılan ekl edüp ‘arabīde muḥallaşa ve türkīde nevrüz ¹⁴ otı lisān-ı efrencde kıntura yer dēdükleri ¹⁵ nebātı otlamak ile cevfinde pād-zehr ḥāşıl olduğu ¹⁶ kıavl-i muḥtār ekşer kibārdur ḥattā içinde bulunan çöp ¹⁷ pāresi şāḥsār-ı muḥallaşadan olmak üzeredür ¹⁸ ba‘zı pād-zehre tuḥm daḥı bulunur demişler ol ḥacer-i ¹⁹ nāfi‘de mūnderic olan menāfi‘-i ‘adīde bi-ḳudret-illāh ²⁰ bu ikisinde ya‘nī lūḥūm-i efā‘ī ile nebāt muḥtelifeden ²¹ yāhūd bi’l-istiklāl yalnız her birisinden neş’et ²² eder demişler ḥuzzāk-ı cevherīyāndan muḥammed bin manşūr ²³ mülükden sultān ḥalīl bin hasan bahādır ḥān nāmına

[14b]

¹ te’līf eylediği cevāhīrnāme-i laṭīfde bād-zehr ḥālīş ḥayvānī ² şarı yāhūd şakrete mā’il aḡyer olur ve üzerinde ³ küçük noktalar görünür ve ṭabaḳātı yufka ve vezni ⁴ ḥafīf ve yumşak olur sehlū’l-inkisārdur ve ⁵ bir şey’e sürilse maḥkūkı taze süd gibi beyāz ⁶ ve yāhūd süde şebīḥ olur ve ba‘zı pād-zehr lev ⁷ ninde siyāha mā’il ve ba‘zısı kırmızı ve yeşil daḥı ⁸ olur yeşil olanı pāzī

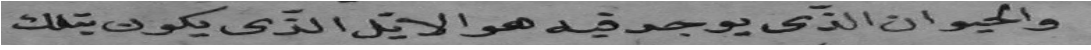
re[n]ginde olsa ğayet ⁹ maḳbūldur andan ōnra beyāza mā'il olan ōarısı ¹⁰ maḳbūldur ḥattā ōarı olan pād-zehrūn ṭa'mı acı o ¹¹ lur dēmişler ve ol ḥayvān tevābı'-ı memālik ōīrāz ¹² ōebānkāre vilāyetinde ṭoḳ olur ol diyāruñ ¹³ ōayyādları avlarlar ve taḥṣīl ētdükleri pād-zehri ¹⁴ cihet ma'āşlarına ōarf ēderler ol ḥayvān diyār-ı ¹⁵ mezkūr-ı keşret üzere bulunduğı ahālī-i 'ırāḳ 'arab ¹⁶ ve 'acemūn ma'lūmlarıdur ḥorāsān nevāḥīsinde daḥı ¹⁷ bulunur dēmişler intih[ā] ve mu'teberātđan ihtiyāt-ı bedī'i ¹⁸ mü'ellifi 'alī bin hüseyñ el-enşārī el-müştehir bi-ḥāc zeyñ ¹⁹ üddīñü'l-'atṭarī pād-zehr taḥrīrinde ibtidā ḥacerü't-teys ²⁰ ile taşđır eyleyüp ḥavāşşını minvāl-i muḥarrer üzere beyāñ ²¹ eşñasında ḥacer-i gūsfend ta'bīr eylemişdür ve ḥorāsān ²² nevāḥīsinde daḥı bulunur dēdiklerini men' eyleyüp ²³ ol rivāyet ḥilāfdur meger ol ḥayvān ōīrāz ve ōebānkār

[15a]

¹ ṭaraflarından ḥorāsān semtlerine gelmiş ola dēdiginde ² nōnra ol gūsfendūn ğıdāsı ḥayvānātđan yılan ³ ve nebātđan muḥallaşadur dēdiği gūsfendūn muḳaddemā zıkr ⁴ ve taşrīḥ olındığı üzere keçiye daḥı ıtlāḳını mü' ⁵ eyyeddür bi-eyyi vechin kāñ ḥacer-i pād-zehr ol ḥayvānuñ mi'de ⁶ sinde tekevvün ēder dēyenlerūn kelām-ı şıḥḥat-ı nızāmları ⁷ bilindükden ōnra ma'lūm ola ki kibār-ı eṭibbāđan ba'zı ⁸ ōıḳāt-ı pād-zehr muḳaddem zıkr olındığı üzere ol ḥayvā ⁹ nuñ gözleri bıñarlarında ve ba'zısı burunları deliklerinde ¹⁰ ve ba'zılar boynu[z]larında ve ba'zılar göbeklerinde ḥāşıl ¹¹ olur dēmişler ammā ta'bīr ētdükleri ṭarīḳ üzere teve ¹² llüdi şıḥḥatđan ba'īd görinür yoḥsa ḳudret-i ḳadīr-i ¹³ lā-yezel ile celle zelāle envā'-ı ḥayvānātūn a'zālarında ¹⁴ gūñā-gūñ aḥcār tevellüd eylediği şābit āşıkārdur ez- ¹⁵ cümle insānuñ meşānelerinde ve kilyelerinde ḥacer tevellüd eylediği ¹⁶ muḳarrerdür mi'delerinde daḥı zī-ḥacm taş bulunduğın ¹⁷ bulunduğın ḳay' bābında kibār yazmışlardır ve balıgūñ ¹⁸ başında ve sereṭānda vesā'ir ḥayvānātđa bulunduğın ¹⁹ ve ḥāşşalarını bi't-tecribe taḥrīr ētmışlerdür in-şā'llāh ²⁰ u'l-mevlā meşhūr ve müte'ārif ve zū'l-ḥāşşa olanları ²¹ faşl-ı şālişde taḥrīr olunur pes gözlerinde tekevvün ²² ēder dēdiklerini kibārdan cem'-i keşir rivāyet ētmışler ²³ dūr ez-cümle ḥuzzāḳ-ı müte'ahḥirīñden merci' ve me'āb-ı

[15b]

¹ talibîn şeyh ve şabb olan hıızır bin ‘alī binü’l-ḥaṭṭāb ² ki evā’il-i devlet ebed-pervend ‘oṣmānīde bi’l-istiklāl aydın ³ memleketi emīrī olan ‘īsā bin muḥammed bin aydın nāmına ⁴ te’līf eylediği şifāü’l-eskām-ı nām kitāb-ı müsteṭā ⁵ bında bu gūne gevher-geş silk takrīr olmuşlardur

6

7

8

9 ya’nī şol ḥayvānki anda pād-zehr bulunur üyyel ¹⁰ dedükleri tağ keçisidür intihā-i fārs ve diyār-ı şīnde ¹¹ olur ve zīkr olunur ki ol ḥayvān yılan ekline ¹² iştihā eder huşūşen yılanuñ küçükleri ola anuñ ¹³ mu‘azzam gıdāsıdır süzdigi yerlerde yerlerde bulur ¹⁴ ve çıkarur ekl eder ammā kaṅgı ‘użvında tevellüd eder ¹⁵ ihtilāf olunur ba‘zılar gözlerinde tevellüd eder ¹⁶ dediler zīrā kaçan ol ḥayvān yılan ferāḥını ekl ¹⁷ eylese zehrden nāşī cesedinde ḥakka ‘arız olmağla ¹⁸ kerb ve ı[ẓ]tırāba düşüp bürke-i mā’īye talar ve teneffüs ¹⁹ içün ancak başını taşra kor ol hīnde bürüdet-i ²⁰ mā-i sebebi-y-le cesedinde olan encere zāhir-i mesāmmātdan ²¹ müteḥallile olamayup başına şu‘ūd ve gözlerinüñ bıñar ²² larını rücū‘ eder ve ṭabaḳāt-ı çeşmüñ bürüdetinden nā ²³ şī ol encere māiye mübeddel olur ve ḥammām ḳubbesinde

[16a]

¹ buḥār şu olup ṭamladıgı gibi gözlerinüñ bıñarlarından ² çıkar ve havā işābetinden nāşī münce mid olup tecessüd ve taḥaccür ³ eder her-bār ol ḥayvāndan bu ḥāletdür kār olmağla ⁴ ol taḥaccür eden şey büyür ve düşer maḥallini bilenler tecessüs ⁵ edüp bulurlar demişler ammā eger ol ḥayvānuñ göz ⁶ lerinüñ bıñarlarından içerüsine muttaşılan tekevvün ederse ⁷ ol ḥayvāna ıztırāb-ı tām vèrdükden mā‘adā sonra ⁸ ne vechle düşer ve eger taşra tarafına muttaşılan tekevvün ederse ⁹ fi’l-i āḥir yāḥud şudür edüp ol ḥacer keber taḥşīl ¹⁰ edince ittişālī ne vechle olur ṭab‘-ı selīmden ba‘īd ¹¹ görünmiş idi ḥekīm tīfāşī raḥmet-ullāh ‘aleyh ol ¹² ‘uḳdeyi ḥall edüp ol buḥārdan mübeddel olan āb ¹³ gözlerinüñ bıñarlarından çıkup burnunun iki taraflar ¹⁴ ından

olan kıllar üzerine seyelān etmek ile ol ¹⁵ şa‘rāt-ı haşīnāta āvīhte kalur ba‘dehu tekerür fi‘l ¹⁶ sebebi-y-le hacmi büyüyüp şikal taḥşil etdükdensonra dü ¹⁷ şer dedigi haḳḳa ki def‘-i şübhe eylemişdür rahmet-ullāh ¹⁸ ‘aleyh ve bu şüretde içinde çöp-pāresi yoklanmak ¹⁹ müteşavver olmaz zīrā ol huşūş mi‘desinde ²⁰ bulunduğu şüretde maḥşūşdur meger ba‘zı ma‘denī ²¹ olanlarda daḳı çöp bulunmaz deyenlere göre iştibāh ²² vāḳı‘ ola ve hekīm-i mezbūr ya‘nī tīfāşī şāḥib-i ²³ şu‘ūr zamān ḥayātında memālik-i ḥaleb ve mar‘aşa

[16b]

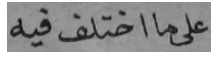
¹ mālīk olan emīr-i a‘zam ve efḥam seyf bin kılıç ar ² slāndan rivāyet eder ki ben ol şehir-yār [z]ī-ve ³ kare üyyel mārīnūn aḥvālīni ya‘nī yılan ekl etmek ile ⁴ vücūdunda ḥādīş olan ḳalaḳ ve ıztırābuḅ def‘i ⁵ için bürke-i mā‘īye girdigini ve ol ḥāletde ḥacer-i pād-zehr ⁶ gözleri bınarlarında ḥāşıl olduğunu naḳl etdigümde ⁷ ol emīr-i kebīr beni taşdıḳ eyleyüp bizüm ḥaleb ile ⁸ mar‘aş mābeyninde bürkeler çokdur ol diyāruḅ geyikleri ⁹ yılan yerler ve def‘-i ı[ż]tırāb için ol bürkelere ¹⁰ talarlar gözlerinde ḥāşıl olan pād-zehrler ol ¹¹ etrafa düşer şayyādlar bilürler ve maḥallīni tecessüs edüp ¹² düşürürler ben ol aḥvāle vāḳıf olup bir kaçını ¹³ şikār eyledüm ve renc etdürdüm gözlerinūn köşelerinde ¹⁴ teḥaccür eden ruṭūbeti buldum buyurdılar dēyü naḳl etmişler ¹⁵ ḥayātü’l-ḥayevān şāḥibi imām demīrī üyyel beyānında ¹⁶ ol ḥayvān yılan ekline mūla‘ olmaḡın gāḥīce anı ¹⁷ daḳı yılan şoḳmaḡıla veca‘ından nāşī gözinden dumū‘ ¹⁸ seyelān edüp gözlerinūn bınarlarında tecemmüd ve teḥaccür ¹⁹ etmeḡle pād-zehr ḥāşıl olur dēmişdür ve yine ḥacı ²⁰ paşa merḥūmuḅ ba‘zılar ol ḥayvānuḅ yū[re]ḡinde ve ²¹ ba‘zılar ödinde tekevvün eder dediler dēyü tereddüd üzere ²² taḥrīr ile iktifā eyledigi mi‘desinde bulunduğu zamā ²³ nlarda mübhem olduğunu müş‘irdür ba‘z etibbā rivāyetinde

[17a]

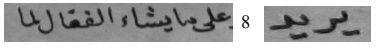
¹ o ḥayvān bürke-i mā‘īye ḡavş etdükdē teneffüs için bur ² unlarını taşra ḳomaḡla burnı deliklerinde tekevvün eder dēdü ³ kleri kezālik boynuzlarında bulunur sözleri mā-hüve‘l-meşhüre ⁴ muḥālīfdür ancak ol ḥayvānuḅ boynuzlarının kendüsünde ⁵ menāfi‘-i ‘adīde olduğunu muḳarrer muḥarriḳen ve ḡayr muḥarreḳe olin ⁶ ıḡı kitāb-ı tıbbda muşarraḥdur bu bābda ya‘nī

sümüm definde ⁷ dahı ol vechle nefini yazarlar ki eger ol boynuzlarda ⁸ bir miqdârını âteşe birağup tütsi etseler yılan ve ⁹ ‘ağreb mişilli zehr-nāk cānavarlar ol maḥallde qarār êde ¹⁰ meyüp firār êderler şeyḥ davūd ‘aleyhi’r-raḥme muḳaddemā zi ¹¹ kr olındığı üzere üyyel gibi ḥayvānātda yāḥud nefsi-i ¹² üyyelde bulunur dēyü mā-hüve’l-meşhûre muvāfıḳ yazmış ¹³ iken êle götürilmesi ḥuşuşunda ağreb-i ġaraīb şeyler ¹⁴ naql êdüp kaçan pād-zehr ol ḥayvānuḡ cevfinde ¹⁵ tevellüd eyleyüp büyüse ol ḥayvāna ma‘z-ı ‘ārız ¹⁶ olur ḥattā bedeni münşakḳ olup düşer ol ṭarīḳ ¹⁷ ile bulunur ve ba‘zılar eşnāf-ı si[b]ā’dan pelenk dēdi ¹⁸ kleri ḥayvān-ı şeci‘ ḳocaduḳda ol yüreginde pād- ¹⁹ zehr tekevvün eden ḥayvānātun şayd ve ḳatline ḳaşd ²⁰ êder tā ki ol ḥaceri aḥz ve ekl etmekle ḳuvveti ‘avdet ²¹ eyleye ol ṭarī ile ya’nī ḳatıl êtdigi maḥallde ²² düşmek ile bulunur ve ba‘zılar dahı ol ḥayvānuḡ ²³ ḳanı ḥīn aḥzda pelengün gözlerini ifsād êder

[17b]

¹ o eclden ol ḥaceri bulamayup birağup gider ² vāḳıf olanlar dēvşürürler dēmişler dēdigi kezālik ³ naql ṭarīḳi-y-le pād-zehr ol ḥayvānuḡ boynuzunda teve ⁴ llüd êder kaçan büyüse düşer açan büyüse düşer yāḥud göbeginde ⁵ misk gibi ḥāşıl olur ba‘dehu bir yere sürmek ⁶ ile düşer dēdigi mücerred ḥikāye ḳabilindendür ⁷ bi-eyyi ‘użv-gān a‘ceb-i ‘acāyib şun-ı bārīdendür ki ⁸ te‘ālā şānahu ol a‘zāsında dāfi‘-i zarar envā‘-ı ⁹ sümüm ḥalk êtdigi ḥayvānuḡ mu‘aẓẓam ġıdāsını ¹⁰ semm-i ḳātilden taḳdīr eylemiş semmī ‘ale’l-ıtlāk ḳātilden ¹¹ ḥayvānāt olan yılan yer aḡa ġıdā-i şālīḥ olup ¹² cümle bedenine sirāyet êder ve bedel mā-yeteḥallel olup ¹³ neşv ve nemā vērür ve aḥz ve zebḥ olınduḳda anı ¹⁴ belā maẓarrat eşref-i maḥlūḳāt olan insāna ¹⁵ ġıdā olur ve bi-ḳudret-illāḥ te‘ālā bir ‘użvunda pād- ¹⁶ zehr tevellüd êder ki naql olındı ¹⁷ ve ‘użv āhirinde ya’nī ḳuyruḡında pād-zehrün ¹⁸ muẓāddı olan semm-i ḳātıl tekevvün êder nitekim eṭibbā-ı ¹⁹ sümüm ḥayvānı ta‘dādında biri dahı ṭaraf zenebū’l-ü ²⁰ yyeldür dērler ‘inde’l-eṭibbā cemī‘ üyyelün eger şarkī ²¹ ve eger ġarbī ve eger rümī ve eger hindī ḳuyruḳlunda ²² olan boğunlardan bir ‘uḳdesi semm olmaḳ ²³ üzeredür ki ifrāt ile taḥdīr ve tecmīdī o

[18a]

¹ olmağla dem-i rūhîye incimād vērür ol cihetle ö ² ldürür demişler ba‘z eṭibbānuḡ takrîrlerinden mefhûm ³ olan ol zehr-i üyyel pād-zehrinüḡ kıyruğında ⁴ bulunmağdur ki ol ḡayvān cāmî‘-i zıddeyn olup ⁵ bir ‘uẓvunda dāfi‘-i sümûm ve bir ‘uẓvunda semm-i kâtil ⁶ bulunmağ ḡikmet-i bālîğaya dağı evfākğdur fe-tebārek ⁷ llāhu‘l-‘azîzi‘l-‘alîmi‘l-kādir ⁸ ol semm olan ‘uğdeyi ba‘zılar ol ⁹ ḡayvānuḡ kıyruğında ucunda olandur demişler ¹⁰ ḡekîm tîfāşî zenebde ‘uğdesi oldığına ¹¹ zāhib olup bir şayyād ma[g]ribîden bugüne rivāyet ¹² eder ki ol şayyād ḡikāyet edüp demiş bir gün ¹³ bir semiz üyyel şayd edüp kıyruğında semm olan ¹⁴ ‘uğdeyi şehir-yārumuz ḡazînesine hediye olmağ için ¹⁵ çıkardum ve bir miğdārını semiz yerini dağı kebāblık ¹⁶ için ayırdum mā‘adāsını paşdırma yapup bir ¹⁷ miğdār kırisun için altında oturdığumuz ¹⁸ ağaca aşdurdum ve ol ifrāz eyledigümüz parça ¹⁹ yı pişürüp refîklerimiz ile zevklendük ba‘dehu ²⁰ bir miğdār uyuyalum dēyü ḡāba varduğ kaçan u ²¹ yanduğ kıarınlarımız acıkmış ve paşdırmalarumuz ²² her-bār ol miğdār zamānda kırudığından ziyāde ²³ kıurumış ta‘accüb edüp getürdük şehre gitdük

[18b]

¹ dāğıl oldığumuz ḡinde ḡalk cum‘a namāzını edā etmişler ² cāmî‘lerden çıkartlar gördük bizüm ise laḡm-ı üyyel ³ zevklenüp uyudığumuz şalı günü idi ve ol maḡallden ⁴ şehre bir günlük mesāfe olmağla uyandığumuz gün şehre ⁵ gelmiş idük meğer ḡaberümüz yok biz tamām üç gün üç gece ⁶ uyumuşuz bildümki ol ‘uğdenüḡ kıuvvet-i muḡaddiresi ⁷ tarafında olan laḡme sirāyet eylemiş eğer ol ‘uğdenüḡ ⁸ kendüsini bir kimesneye yēdürseler nevm-i şakîl ‘ārız olup ⁹ muttaşıl uyur ol ḡāb eşnāsında yüreginde olan ¹⁰ dem-i rūḡî münce mid olmağla ḡayātı munkātı‘ olur gider ¹¹ elümden bir şey’ ḡiss etmez tā şabāḡ rüz-ı cezāda uyanur ¹² semmîyyeti taḡdîr ve tecmîd cihetledür ve ben mülükden ço ¹³ ḡını gördüm sayyādlara tenbîḡ edüp üyyel zenebinde ¹⁴ olan ‘uğde-i ifrāz eyleyüp ḡazînemüze teslîm edün ¹⁵ dērler dēyü ḡatm-i ḡikāye eylemiş pād-[z]ehr ḡayvānı yılan ¹⁶ larda bulunur dēyenler dağı muḡaddem zıkr olındığı ü ¹⁷ zere iḡtilāf eyleyüp

kimi başında hâşıl olur ¹⁸ demişler idi ba‘zısı ıtlāk üzere yılandan ¹⁹ tevellüd eder demiş mā-lā-yes‘ şāhibi ol ihtilāfā ²⁰ nakl edüp

21 بحج في الحقيقة وقيل بل يوجد في الافاعي العظام ثم هؤلاء اختلقوا

22 فقالوا انه يكون في مرارة الافاعي حجرة كما يوجد في مرارة التور

23 وقالوا الا ينظر بعد رقتنا بمدته عندئذ اسما حجرة وقال

[19a]

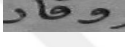
1 بعضهم انه متولد عنها انتهى cevāhīrnāme-i niẓāmī ² mü‘ellifi seyyidü’l-hükemā ve mürebbiü’l-fuẓelā şāhib-i envā‘ ³ ü’s-şinā‘āt muḥammed bin ebü’l-berekāt-ı nīsābūrī ‘aleyh ⁴ i’r-raḥme ol yılanda bulınan pād-zehri ḥezerü’l-ḥayye ⁵ ile taşdīr eyleyüp buña fārsīde mār-ı mühre dērler ⁶ pād-zehr ‘idādındandır kitāb-ı müteḥaddiminde mezkūr ⁷ ve mevşūfdur ammā zamānumuzda vücūdı görilmedi illā ⁸ erbāb-ı taşnī‘ün seng-i meryemden düzdükleri ‘amelī ⁹ hīleler görildi ve ol ḥacerün yılana nisbet o ¹⁰ lınup mār-ı mühre tesmiye olunmasında gerçi bir kaç ¹¹ vechler nakl ederler ammā ‘ale’l-eşāḥḥ yılan nev‘inde ¹² bulındığı içün mār-ı mühre denilmişdür zīrā pād-zehr ¹³ yılanda daḥı bulınur dēyenlerden ekşer ol ḥacer ḳoca ¹⁴ ef‘īlerün başında eḡsesi ṭarafında müteḥaccir ve müte‘a[kk]ıd ¹⁵ olur yılancılar şayd edüp çıkarurlar şekli müdevver ¹⁶ ve bir ṭarafı yaşıraḳ olur ve levni mürvārīd-i bī-āb gibi ¹⁷ beyāz ve ba‘zısı beyāzla āmīhte siyāh olur ¹⁸ demişler fāzıl-ı mezbūruñ bu rivāyeti ol taş ef‘ī ¹⁹ defn olınduḳdan bir müddet şoñra başı maḥallinde ²⁰ bulınur dēyenlerün ḳavllerini mü‘eyyed olur demişler ki ²¹ ol yılan kendüsinden küçük olan yılan ²² nları yer veyā yaşılanup çe[n]nesi büyük olduḳda ²³ nşoñra eḡsesi ṭarafında ol ḥacer zuhūr eder ḥattā

[19b]

¹ dört yüz ‘aded yılan ekl étdükdenshoñra vücūd ² pe[z]īr olur ve mā-dāmki yılanuñ ba[ş]ında derisi ³ içinde mazrūf ola ḥereze gibi yumşak olur ⁴ çıkarduḳlarından shoñra işābet-i havādan nāşī mūncemid ⁵ ve müteḥaccir olur ve imtiḥānından bir siyāh kilime sürseler ⁶ maḥkūkī beyāz olur dēdüklerini men‘ eyleyüp bu ⁷ tecrube i‘timāda sezā olmaz zīrā ihtimāldur taşuñ yumşaklığından

ve kilimün haşînlighinden ola bā⁹ huşuş seng-i meryemün dağı maḥkūkī beyāz olur¹⁰ ve ekseriyyā gālaṭ bu güne imtiḥāna i'tibārdan neş'āt¹¹ eder dēyü taḥkīk etmişlerdür muḥammed bin manşūr¹² ve gayrılar dağı ibn abu'l-bereḳāt yazdığı üzere¹³ naql edüp her yılanda bulunmaz ba'zı büyük yıla¹⁴ nların eṣsesi tarafında olur şekli ḥōros ḥāya¹⁵ sı gibi beyāz olur ve ba'zısı dağı mār gibi munaḳkaş¹⁶ olup üzerinde mār renginde ḥaṭṭlar çekilmiş¹⁷ olur ammā zamānumuzda nādīrū'l-vücūddür ḥacer-i ḳamer¹⁸ ve seng-i meryem vesā'ir ḥacerler ile maḡşūş ederler¹⁹ maḥkūkī ile imtiḥān mu'teber degildür def'-i sümūmda²⁰ tecrībe olınmaḡ gerek zīrā ḥālīş mār-ı mūhre olan²¹ şūrben ve ṭlā'en ve ta'līḳen cemī'-i sümūmāta nāfi'dür²² dēmişler ve ba'zılar bir ḡarīb imtiḥān yazmışlar ya'nī²³ bir ḳinī zarf içine limon şuyı koyup ol ḥaceri

[20a]

¹ içine biraḡalar eger mār-ı mūhre ise ḥareket eder d² emişler mu'teberātda rivāyet olınmış ki ibn zekeriyyā³ rāzī 'aleyhi'r-raḥme mār-ı mūhrenün yılan eṣsesinde⁴ bulunduḡını mūnkir etmişler bir gün zamānlarında şehir-yār⁵ dār u diyār olan pād-şāh cem meclisinde⁶ ḥāzır iken bir yılanı gelüp yılanlarından birinün⁷ ḳafasını yarar ve içinden mār-ı mūhre dedükleri ḥacer⁸ çıkarur ve sulṭan ḡerān bahā ile şatar muḥammed bin⁹ zekeriyyā bu aḥvālden ḡayet infī'āl ḥāşıl edüp¹⁰ ol yılanı ile dostluḡ taḡşīline sa'y eder¹¹ tamām ūlfet bulunduḡdanşonra bir gün ḥālet-i mestī¹² de ḥakīmāne su'āl edüp siz ol mūhreyi ol¹³ yılanın ḳafasına ne ṭarīḳ ile işleyüp ta'biye etmiş¹⁴ idiñüz dedükde ḥarīf-i zarīf iḳrāra gelüp bir müddet-i¹⁵ muḳaddem ol yılanın ḳafası derisini yardım ve seng-i¹⁶ meryemden perdāhte etdigüm mūhreyi içine ḳodum ba'dehu¹⁷ diküp cerāḡatini oñuldıcı merhemler ile terbiye eyledüm¹⁸ dēyü cevāb vemiş fāzıl-ı mezbūrun inkārı ve¹⁹ şahş-ı mārınun bu iḳrārı vāḳı' oldıḡı şūretde²⁰ dağı mār-ı mūhrenün bi'l-küllīyye vücūdı olmamaḡ lāzım²¹ gelmez şerī'at-ı muṭaḥharada dağı nefye şēḥādet maḡbūle²² degild[ür] zīrā ol maḡallde dağı yılanın ba[ş]ından eṣsesi²³ tarafında bulunduḡı mūteḳaddimīn ve mūte'aḥḡirīnden cem'-i keşīr

[20b]

¹ yazmışlar ve envā‘-ı sümüm def‘inde menfa‘at-ı ‘aẓīmesini ² naql etdiklerinden mā‘adā emrāzdan līşargūs ya‘nī ³ ser-sām-ı bārid dēdikleri marāz-ı helāk def‘inde şürbe ve ⁴ ʔılā’ nef‘ini tahkīk etmişler kezālik saḥḥ edüp ⁵ içürmek ile meşāne de olan ʔaşı yaralar çıkarur ⁶ demişler cālīnūsdan daḥı mār-ı mührenün vüçüdını ⁷ şürben ve ta‘līken yılan ve ‘akreb meşellü zehr-nāk cānavar ⁸ larun mazarratlarını dāfi‘ olduğunu naql etmişler ancak ⁹ emrāzdan meşāne huşuşunda medḥal menfa‘atı yokdur ¹⁰ dedi demişler muḥaşşal-ı kelām kibārdan naql olınan āşār ¹¹ ve aḥbār muḥteẓāsı üzere yılan cinsinde daḥı ¹² pād-zehr bulunduḡı muḥarrer ancak neresinde tevellüd eder i ¹³ ḥtilāf andadur ki olındı pād-zehr yılan boynuz ¹⁴ ıdur dēyenlerün ḥōd ḳavl-i tab‘a ḡayet akrebdür zīrā fi ¹⁵ zamānına yılan boynuzı olmak üzere idi nāsda ¹⁶ gūnā-gūn şeyler görilmişdür ba‘zılar ol boynuz gelen ¹⁷ vilāyeti yılanlarında olur demişler el-‘ilmü ‘inde’l-allāhü’l-mülk ¹⁸ i’l-ḳadīr ve daḥı cinsinden ya‘nī üyyeli ve māriden her birinün ¹⁹ naql ve rivāyet münāsebeti-y-le ḥāşşaları ve ḥālīş ve ḡayr ḥā ²⁰ liş olanlarınun ‘alāmetleri zıkr olınmış idi ammā ²¹ et-tekrār-ı ḥüsn mişdāḳınca envā‘-ı imtiḥānāt müctemi‘e ²² zıkr olunmak evlā görildi ola her birinün levnlere ve şekiller ²³ leri beyān olınmış idi lākin ‘amelī olanlarınun daḥı anlara kemāl-i

[21a]

¹ müşābeheti olmaḡla bāb-ı imtiḥānda o elvān ve eşkāle ² i‘tibār olunmayup fark-ı celī ḥāşşalarına mürāca‘at ³ ile nümāyān olmışdur bā-huşuş-ı sümüm def‘inde tecrube ⁴ olunmak eşaḥḥ-ı imtiḥānātdandur ki ḥālīş pād-zehrden iki ⁵ arpa miḡdārı saḥḥ olup ef‘inün aḡzına şabb ⁶ olınsa boḡar öldürür tiryāk-ı fārūk ḥālīşi daḥı ⁷ böyle tecrube ederler ve daḥı pād-zehr ḥālīş zehr-nāk cā ⁸ navarlar şoḡdıḡı kimseye üç arpadan on iki arpa ⁹ ya degin saḥḥ edüp içürseler zehri ḳuşmak ile ¹⁰ yāḥud ter ile def‘ eyler ve mücerred aḡzlarına alsalar ḳuşmak ¹¹ ile nef‘ vērür eger ‘akrebün ḳuyruḡına ṭoḡındursalar ¹² ledḡini ibṭāl eder ve ʔa‘ām-ı sümüm üzerine ṭutsa ¹³ lar ḥālīş ise terler ʔarīḳ-ı tecribesi sülūmen meşelli semmīyyetli ¹⁴ şeyler ezüp üzerine ṭutmak ile bilinür ba‘zılarınun ¹⁵ güneşde terler ve ba‘zılarınun belki erür dēdikleri daḥı ¹⁶ naql olınmış idi ba‘zı erbāb-ı tecrube ol ḥaceri bir şey’e ¹⁷ sürseler maḥḳūkı sūd gibi beyāz olur ba‘zılar sūd ¹⁸ ile

bilegi taşına sürülse hâliş olan kırmızı¹⁹ hâliş olmayan yeşil gösterür dediler ve ba‘zılar meşe²⁰ küline yâhud muṭlak her ne ma‘kûle şey’ün küli o²¹ lursa olsun sürseler ol küli şarardur²² yeşil şeklinde gösterür demişler ammâ ‘inde’l-maḥḥukūn²³ he[r] şey’ün maḥḥukū zāhirde kendi rengi her ne ise

[21b]

¹ ekşeriyyā ol levnde nümāyān olmak muḥarrerdür meger mizāc-ı şānī² taḥş[īli]nde istiḥkām bulmayan eşyādan ola ki maḥḥukū³ kendi renk zāhirisine uymaya ve mizāc-ı şānī ma‘nāsı ‘ulūm-ı⁴ ṭabī‘at erbābına hüveydādur ba‘zılar saḥḥ olunup sūd⁵ içine bırağılsa südi keser peynir eder ve ba‘zıları uyudur⁶ yoğurt eder demişler idi ba‘zılar daḥı bir igneyi⁷ kızdurup ol ḥacere şoksalar eger tatarsa maşnū‘dur⁸ dediler ol ḥuṣūṣda ba‘zı ‘amelinūn ṭu[t]madığı ve⁹ ḥayvānīnūn ṭıdğı muḥarrer olmağla tedkīk eyleyüp¹⁰ ‘amelinūn dütüni siyāh ve ḥayvānīnūn sarı olur¹¹ ol ignenūn ucu şararur demişler ve ba‘zıları demür¹² şafḥayı kızdurup ol ḥacerūn üzerine başalar¹³ hālīs olan dāğ kabūl etmez demişler ba‘zılar¹⁴ bir ḥaṣīn şey ile bir yere kōnşa rengi müteğayyir olur¹⁵ olur ba‘dehu ifrāz olınsa müddet-i ḳālilde ḥālet-i¹⁶ aṣlīsine ‘avdet eder demişler ve ba‘zılar rengi¹⁷ sarı olan pād-zehrūn ta‘mı acı olur demişler¹⁸ idi ve bunların emşālī nice vāhī imtiḥānlar yaz¹⁹ mışlar ammâ netice temiz def‘-i sümümāt ile ve daḥı²⁰ bir ṭabīb-i kāmīlūn fikr-i ṣaḥīhi ile ḥāşıl olur ki envā²¹ ‘-ı emrāzda tecrībe ve imtiḥān etmiş ola envā²² ‘-ı pād-zehrūn ṭabī‘atlarında daḥı ihtilāf olunup²³ kimi şedīdū’l-ḥarāret ve kimi şedīdū’l-bürūdet ve ekşerī mu‘tedildür

[22a]

¹ demişler ammâ ba‘zı şikāt tafşīl eyleyüp pād-zehr² ḥayvānı üçüncü derecenūn āhīrinde yâhud ve dördüncü³ derecenūn olanda ḥār ve yābisdür ve pād-zehr ma‘deni⁴ ol derecelerde bārid ve yābisdür zīrā darbe ve⁵ saḳṭada men‘-i teverrüm eylemesi bürūdetine ‘alāmetdür⁶ ammâ ‘aḳreb şokdığı yer tılā olındukda nef‘ī ḥarāretine⁷ delālet etmesi zü’l-ḥāşşa olduğunu müş‘irdür⁸ dediler bi-eyyi vech-gān nef‘ī bi’l-ḥāşşa olmağla⁹ cemī‘-i ṭabāyi‘e nāfi‘ olmak üzeredür ki her birinūn¹⁰ menāfi‘-i ‘adīdesi bi’l-münāsibe taḥrīr ve beyān olındı¹¹ ammâ fī-zamānına pād-zehr ḥayvānı

cinsinden üyyel olan ¹² şöret-i şî‘ār olmağla isti‘mālî keşîr olmağın emrā ¹³ z-ı muhtelifede ne-
 vechle isti‘māl olunur ve ne-miḳdār ¹⁴ verilir müstaḳillen takrîre şürū‘ olındı ḥuzzāk-ı ¹⁵
 müteḳaddimîn miḳdār-ı isti‘mālî muteḳaddimā zıkr olındığı ü ¹⁶ zere üç arpadan on iki arpaya
 degin saḥḳ ¹⁷ ve saḳy olinsa ebdān-ı şaḥīḥada ervāḥ ve kuvāy ¹⁸ in‘āş edüp a‘zā-i re’îseye
 kuvvet verür ve ¹⁹ tehyîc-i bâḥ eyler ve süds mişḳālîni hümüm ve gümümdan ²⁰ ḳalbi za‘îf olan
 kimesneler içseler ‘ilâc bürü’s-sā‘a ²¹ olur ve ebdān-ı mesmümede her ne ma‘ḳüle zehr ²² olursa
 olsun ter ile yāḥūd idrār ile iḥrā ²³ c edüp ol kimesne bi-emr-illāḥ te‘ālā mevtden ḥalāş

[22b]

¹ olur ammā kibār-ı müte’ahḥirîn yarım dirhemden bir dirheme ² degin tecvîz ve isti‘māl
 êtdürdükleri muḳarrerdür hattā ³ şālîḥ efendi merḥûm emrāz-ı sevdāviyyede ba‘de ‘t-tenḳiye
 otuzar ḥabbe miḳdārı isti‘mālîne müdāvemet ⁵ êtdürdüm şifā buldılar demişdür ve zamānında
 nādîr ⁶ ü’l-aḳrān bekli ibokrāṭ olan üstādumuz ḥayātî-zāde ⁷ merḥûm yarım dirhem bir dirheme
 degin isti‘māl ⁸ êtdürürler idi ol ṭabīb-i lebīb ve ol kāmîl ve ed ⁹ îbün resā’il-i ‘adīdesinden
 ḥummā-yı reddiyyeye müte‘allîḳa ¹⁰ olan risāle-i celīlesinde ta‘bîr-i dil-pe[z]îr ile ¹¹ bugüne
 takrîr ve tedvîr êtmîşlerdür ki müteḳaddimîn ve ¹² müte’ahḥirîn pād-zehr-i mārînün ya’nî yılan
 yeyen ḥayvā ¹³ nda bulunan ḥacerü’l-üyyelinün ṭā’unda ve ḥummā-yı reddiyyede v ¹⁴ êrilmesi
 ḡayet memdūḥ olduğına zāhiblerdür ancak ¹⁵ miḳdār-ı isti‘mālînde iḥtilāf eylediler
 müteḳaddimîn beş ¹⁶ buğdaydan ziyāde verilmesini tecvîz eylediler ve eger ziyāde ¹⁷ verilir ise
 zarar iḥtilālîni vêrdiler müte’ahḥirîn anları ¹⁸ men‘ eyleyüp beş buğday pād-zehrün menfa‘atı
 görilmez ¹⁹ dediler ve yarım dirheme degin verilmesini tecvîz eylediler ²⁰ ve mühre-i eṭibbā-i
 efrenc müte’ahḥirlerinden zeḳûte (?) nām ṭabīb mu‘ā ²¹ lecāt-ı ḡarîbe-i nām kitābında ḥikāyet
 êder ki bir zamān diyā ²² rumuzda ḥummā-yı reddiyye emrāz-ı vāfireden oldı mezheb-i ²³
 müteḳaddimîn üzere pād-zehri beşer buğday aḡrı vêrdigümüz

[23a]

¹ marazı helāk oldılar yarım dirhemden bir dirheme degin ² vêrdigümüz ḥalā[ş] buldılar demiş ve
 fırāḡûzo (?) nām-ı ³ ṭabīb daḡı bu ḥummāda birer dirhem içenlerün ekşerî ḥalāş ⁴ oldılar demiş

faķīr dağı zamānumuzda pād-zehrūñ keyfiyyet ⁵ isti‘mālını bu tarīķ ile ihtiyār eyledüm ki eger marīz ⁶ taze ise yarım dirhem ve eger müsinn ise bir dirhem ⁷ verile ve esnān-ı erba‘a aḥvāline ri‘āyet olına ve ⁸ ḥīn isti‘mālde bir küçük gümüş ḥavānda saḥķ o ⁹ lınup üzerine tedricle mā-i verd taķdīr etmekle ¹⁰ ḥall ederler ve bir fincan tolusu mā-i verd koyalar ba‘dehu ¹¹ iki kaṭre līmūn şuyı şıkup yāḥud bir kaç kaṭre ¹² rūḥ-i zāc ṭamladup vèreler intihā-i kelāmü’l-üstād ¹³ ve ḥāliyā ziynet efzā-yı mesned riyāset-i ṭabābet ve übbehet-i ¹⁴ pīrāy-pāye ḥazāķat ve kiyāset üstād-ı eṭibbā-i zamān ¹⁵ ve ferīdü’l-‘aşr ve’l-evān olan nūh efendi ḥazretleri ¹⁶ dağı minvāl-i muḥarrer üzere yarım dirhemden bir dirheme degin ¹⁷ isti‘māl etdürür derler şeyḥ dāvud ‘aleyhi’r-raḥme mezheb ¹⁸ müteḳaddimīn üzere ikişer ḳerrāṭı kırķ güne degin ‘ale ¹⁹ ‘t-tevālī isti‘māl olınsa müd[ā]vemet eden kimesneye ze ²⁰ hr kār etmez ve marīz olmaz dağı pād-zehr remede ve ḥummāya ²¹ ve ḥafaķana ve zıyyık-ı nefese ve istiskāya ve cünūna ²² ve cüzāma ve fālice ve yaraķāna ve meşāne ve kilāda olan ²³ ḥaşāta nāfi‘dür bāḥī tehyīc-i ‘azīm ile tehyīc eder

[23b]

¹ ve ḥavā[şş] ve ḳuvāyı in‘āş edüp a‘zā-i re’īseye ḳuvvet verür ve fażalātı idrār eder ve bādem ve ṭīn-ı ebyaz ile ³ verilse seḥci ya‘nī ishālde bağırsak şıyrındısını men‘ ⁴ eyler çok kerre ṭā‘unda ve vebāda tecribe eyledüm gül şuyı ⁵ ile ḥall edüp verdüm ḥalāş oldılar bu esīri ne ⁶ şekl isti‘māl olınsa kaṭ‘ eder ve ḳuluncı def‘ eder ⁷ demiş ammā zıkr eyledigi emrāzda miķdār-ı isti‘mālını ⁸ ve verilecek evķātını zıkr etmişler ğalibā keyfiyyet-i isti‘māl ⁹ li re’y-i ṭabīb ḥazīķa müfevvez ḳılınmaķ murād etmişler nefis ¹⁰ ü’l-emrde keyfiyyet-i isti‘mālī ṭabīb-i lebībe muḥtācdur ki ekşer ¹¹ emrāzda ba‘de’t-tenkiye verilür ve buḥrān şāḥibi olan ¹² emrāzda buḥrān-ı tāmme ve nāķış i’tibār olınan günleri ¹³ bilüp evķāt-ı buḥrānda ṭabī‘ata imdād için dağı ver ¹⁴ ilür sā’ir isti‘mālī fenn-i ṭıbb ile aşınālğı olanlara hüve ¹⁵ ydādur ba‘zı kibār-ı cemī‘ sıtmalara ‘ale’l-ḥuşuş ḥummāyı ru‘ba ¹⁶ nāfi‘dür yarım dirhemden bir dirheme degin verilür mādde-i ¹⁷ ḥummāyı ter ile yāḥud idrār ile def‘ eyler lākin bi’l-ḥāşşa ¹⁸ mu‘arriķ olmağla ekşeriyyā ter ile def‘ eyler ḥuşuşen ṭā‘una ¹⁹ nāfi‘dür ve eger ṭā‘unun üstüne dağı ursalar nef‘ verür ²⁰ kezālik ḳabarcığa dağı ekseler ğayet nāfi‘dür cerāḥatlara ²¹ dağı ekseler oñuldur ve uyuza ve ṭuzlu balğama ve

frenk ²² çiçeğine dağı nāfi'dür el-hāşıl emrāz-ı şa'benün cümle ²³ sinde nef'i nümāyāndur
dédüler şālih efendi merhūm eṭibbā

[24a]

¹ 'ilācında me'yūs oldukları emrāzda isti'māl ve ² müdāvemmet étdürdüm bür'-i tām̄m hāşıl olup
ol marāzlar ³ dan kurtıldılar dēmişler ḥekīm tīfāşī 'aleyhi'r-raḥme fīrdevs ⁴ ü'l-ḥikmet
mū'ellifinden naql étdigi üzere pād-zehr ḥummāyī ⁵ dıkkā ve sille nāfi'dür meşāne ve küllī
karḥalarına ve za'f-ı ⁶ kalb ve ḥafaḳana ve boğaz ağrılarına ve remed-i ḥārreye ve ⁷ ve nıkrısa ve
seher-i ṭavīle ya'nī uyḥusuzluḳ marāzına ⁸ ve ḥarāretten ola baş ağrısına nāfi'dür ve dağı saḥḳ ⁹
olınup ümmü's-şibyān dēdikleri şar' marāzına ve uyḥu ¹⁰ eşnāsında feza'a mübtelā olanların
burunlarına su'ūt ¹¹ olınsa şifā vērür dēmişlerdür menāfi'-i mezkūreden ¹² mā'adā kibār-ı eṭibbā
götürmek ile dağı menāfi'-i 'acibesini ¹³ yazduḳları ve teḥattüm ḥuşuşı muḳaddemā ibn bayṭār
merhūmun ¹⁴ rivāyetinde takrīr olınmış idi fe-sübḥānu'l-allāhu'l-melik ¹⁵ ü'l-ḳadīr elḥamdü'l-
illāhi rabbi'l-'alemīn ve's-şelātü ve ¹⁶ 's-selām 'alā seyyidinā muḥammed ve 'alā ālihi ve
aşḥābihi ecma'īn ¹⁷ faşl-ı şāliş zıkr-i aḥcār-ı ḥayvānāt diger-ān ¹⁸ ḳudret-i bāhire ḥayy-ı ra'ūf ile
cellet-i ḥikmetine pād-zehr ¹⁹ ma'rūf ve ḥayvānīden mā'adā berri ve mecrā envā'-ı ²⁰ ḥayvānātda
dağı gūnā-gūn aḥcār nāfi'a ḳudret-i nümün ²¹ bulunmaḡla sırḳyān-ı (?) eṭibbā müteḳaddimīn ve
müte'aḥḥirnün şandū ²² ḳa-i te'līf ve taşniflerinde ta'biye ḳalduḳları üzere ²³ şöhret-i şī'ār
olanları bu risāle-i nāfi'adan faşl-ı

[24b]

¹ şālişde ĩrād olındı tā ki mecmū'a şıḥḥat-ı medār ola inn ² ellāhu ra'ūf bi'l-'ibād mürvārīd
fārisīdür 'arabīde dürr ³ ve lū'lū' dērler türkisi incüdür ve ıştılāḥ-ı cevheriyānda ⁴ cevher dērler
zīrā cevher lafzı ıtlāk üzere zıkr olınsa ⁵ incü murād olur niteki reyāḥīn beyninde verd lafzı ıtlāk
⁶ olınduḳda gül-i ma'rūfa maḥşuş olındığı gibi cevher ⁷ dağı 'āme-i aḥcār-ı ma'deniyye nefīse
miyānında incüye maḥşuş ⁸ olmışdur ba'zı ıştılāḥda incünün büyüğine dürr ⁹ ve ḥurdesine şeẓr
ve mercān ıtlāk édüp delinmiş ¹⁰ olursa şeẓr ve mercān dēmişler ki vāḥidleri şe[z]eret ¹¹ ve
cümānedür ba'zısı eger şaḡīr ve eger kebīr delinmişine ḥāşşeten ¹² lū'lū' ve delinmedigine

ḥarīde-i ıtlāk etmişler ammā incünün elvānı ¹³ ve eşkālī ve evzān ve miqdārı i‘tibārları eşnāf-ı ¹⁴ ‘adīdesi derkār olmağın her biri elķab-ı mütēnāsibe ¹⁵ ile vaşf olunmuşdur evvelā levn ciheti-y-le beyāz ve şeffāf ¹⁶ ve bür-i tarāvet olana dürr-i şāh-vār ve dürr-i ḥōş-āb ve necmī ve ¹⁷ ‘uyūnī dērler vech-i tesmiyeleri zāhirdür ve ma‘hazā ¹⁸ şekli müdevver ve ğaltān ve miqdārı büyük olup cemī‘-i ¹⁹ ‘uyūbdan müberrā olduğından mā‘adā evzānda üç ²⁰ mişkāle bālig olursa aña dürr-i yetīm dērler bī-miśl ve bī- ²¹ mānend olmağla cümle eşnāfindan bihter olduğu için ²² yetīm dēmişler nitekim fahr-ı ‘ālem ve güzīde-i benī ādem sultānū’l- ²³ enbiyā ve bürhānū’l-aşfiyā

شهنشاه ایوان مایطق

[25a]

عن الهوى وشهريار ملكت قاب قوسين او ادنى

¹ ḥazretleri ‘aleyhi mine’ş-şalavāt-ı ezķihā serīr-i ‘izzet-i ³maşīr nübüvvette bī-miśl ve bī-mānend olmağla vaşf-ı yetīm ⁴ ol ḥaşur kerīm ve bī-hemtānuñ elķab-ı şerīfe übbehet- ⁵ pīrālarından oldu şallallāhu ‘aleyhi ve ‘alā ālihi ve aşḥabihi ⁶ ecma‘īn ba‘zı cevherīyān katlarında evşāf-ı memdū ⁷ hayı cāmī‘ olan ferīde-i girān-bahā dūrretü’l-yetīme ⁸ ile müsem mā kılındığı rivāyeti daḥı inşā’llāhu’l-mevlā ⁹ ‘an-ķarīb terķīm olunur el-ḥāşıl incü bir cevher ¹⁰ ḥacer-i ḥayvānīdür perverd-ġār ‘alemün te‘ālā şānahu ¹¹ ḳudret-i bāhiresi ile maḥlūķāt-ı baḥrīden şadef ¹² dēdükleri ḥayvānuñ cevfinde eşaḥḥ-ı rivāyāt üzere ¹³ ḳaṭarāt-ı bārān nīsāndan mütevellid ve mütekevvīn olur ¹⁴ ol ḥayvān ‘acībū’ş-şeklün cem‘ini iki şadef ihā ¹⁵ ta eylemiş güyā bāl-i murġ-ān gibi anuñ iki ḳanatlarıdır ¹⁶ dilediği zamān açar ve dilediği zamān ḳapar diled ¹⁷ igi maḥallde şuda ve ü[z]erinde eder anı simberān di ¹⁸ lberān yüregi gibi ḳatı ve aġzı dil-i ‘aşıķa-ı mehcūrān ¹⁹ gibi tar ve etinde ruṭūbet-i raķīka olur ġavvāşlar ²⁰ pişürüp yerler ve ta‘mını ḳuşlar ḳurşağı gibi bulduķ ²¹ dērler ba‘zınuñ dişleri ve ba‘zınuñ ġayet ²² şalābet üzere ḥurṭumı olur ki anuñla şadef-i ²³ āḥeri deler dēmişler başı şadefininden birine muttaşıldur

[25b]

¹ muttaşıldur ba‘zılar ḥaşşa-ı sem‘ ve başardan maḥrūmdur ² dēmişler ḥāric-i şadefinde rīşesi olur ḳa‘r-ı der ³ yāda ḳarār etdükde ol rīşeler aġaḳ köki gibi zemīne ⁴ muttaşıl olmağla ġavvāşlar

ihrâc-ı murâd êtdükde o ⁵ rağ gibi bir âlet ile ol rîşeyi altından kaç⁶ êdüp şadefi kıparurlar imiş ve ol huşûşda ⁷ ve eşdâfıñ kendi mâddesinüñ tekevvünlerinde vâfir ⁸ güfteğü êtmışler ve dahı ol hayvânüñ cüşşeleri muhtelif ⁹ olup kimi büyük ve kimi küçük olur ekseriyyâ incü ¹⁰ şağır ve kebîr beyninde mu‘tedil olanlarında bulunur büyük ¹¹ leri hâlî olur ve cevflerinde mevâzi‘-ı müte‘addidede ¹² tekevvün êder mevzi‘-i vâhıde maķşûre degildür kâh ¹³ bir şadefde lü‘lû‘-i ‘adîde bulunur ba‘zısında ¹⁴ hemân bir dâne çıkar demişler meşâhîr-i etibbâ-ı ‘ırâ ¹⁵ kıyyenden ya‘kûb bin işhak gendi-i başrî ol ¹⁶ hayvânüñ ağızı ve kulaķları taraflarına karîb-i tevellüd ¹⁷ êden incüler eyü olur ve büyük bulunan boğazında ¹⁸ tekevvün êtmış ve incünün mâdde tevellüdünde rivâyet-i ¹⁹ ‘adîde naķl olunup kibâr-ı muhaķķıķın muhtârları ²⁰ üzere her-bâr âhîr-i faşl-ı şitâda rüzgâr-ı şedîd ²¹ kubûbından nâşî deryâ ziyâde telâtum êtmekle ka‘r-ı deryâda ²² olan eşdâf şu üzerine gelürler ve etrâf-ı ²³ cevânibe perâkende olup rûy-ı deryâda emvâcı

[26a]

¹ şedîd olmayan semtlerde habâb-âsâ fevc fevc ² karar êderler ve kaţarât-ı bârân bahârı arzusıyla ³ ağızlarını açarlar fermân-ı cenâb-ı bârî ile her biri ⁴ havşala-i isti‘dâdları miķdârı hişşedâr ⁵ olup mâ-i nisyân nuţfe gibi cevflerinde karar êtdü ⁶ kde ka‘r-ı deryâyâ dalarlar ve yer iki gündensönra yine ⁷ rûy-ı deryâyâ çıkup kesb-i havâ ve barân êderler ⁸ bir kaç gün şabâh ve mesâ nüzûl ve şu‘ud eşnâsında ⁹ ol kesb êtdükleri mâdde-i cevflerinde mün‘akîd ve muncemid ¹⁰ olmağla gayri şu‘ud êtmeyüp bi‘l-küllîyye ka‘r-ı deryâda ¹¹ karar êderler kudret-i ezeli ol hayvânüñ cevfinde ¹² ta‘biye eylediği hâşşa sebebi-y-le bir müddetdenşönra ¹³ cevflerinde şığâr ve kibâr-ı dürr-i ‘ayn ve şâh-vâr hâ ¹⁴ şıl olur ve dërler ki incü evvel emrde küçük ¹⁵ mün‘akîd olup ba‘de-i mâddesi izdiyâdı ile ¹⁶ kibr tahşîl êder zîrâ incünün şığâr ve kebîrde ¹⁷ miķdâr-ı kaţarât-ı bârânüñ ta‘addüd ve tekerrürine mev ¹⁸ kûfdur ki her kaţreden bir habbe-i mün‘akîd olur kaţarât-ı ¹⁹ bârânı mükerreren bel‘ êtdükde biri biri üzerine ²⁰ kaţ kaţ şarılmaķ ile kibr tahşîl êder fe-tebârek- ²¹ ullâh ahsenü‘l-hâlikîn bu huşûşda ya‘nî incü ²² kaţarât-ı bârân nîsândan hâşıl olduğından ²³ dürr-i yetîm sultânü‘l-enbiyâ ‘aleyh ve ‘alâ ‘âliye ve aşhâbe

[26b]

¹ mine'ş-şalavāt-ı ezkīhā ḥazretlerinden daḥı ² ḥadīs-i şerīf ve ḥaber-i laṭīf vārid olmaḵ ³ üzeredür lākin evvel ḥadd-ı semīn kütüb-i eḥādīs-i ⁴ şerīfeden ḵanḡı derecede maḥfūzdur zafer ⁵ bulunmadı demişler ki evāḥir-i faşl-ı şitāda ⁶ bād-ı şimāl deryāyı hareket ve ı[ž]tırāba götürdü ⁷ kde āb-ı deryādan eczā-i laṭīfe-i reşşiyye ya'nī ⁸ ziyāde ḥurdet-i ḵatreler şudan müteferriḵa olup ⁹ rüzgār ile ma'an yukarı şu'ūd ederler şade ¹⁰ fler ki güşāde-dehān bārāna muntazarlar iken ¹¹ ol eczā-i reşşiyeden ḥavşala isti'dād ¹² larına göre ḥişşe-mend olmaḡla cevflerine ¹³ vāşıl olup minvāl-i muḥarrer üzere hareket eder ¹⁴ ler ba'de'l-müddet cevflerinde gūnā-gūn incüler ¹⁵ ḥāşıl olur el-'ilmü 'inde'l-allāhü'l-'azīzi'l-'alīm ¹⁶ ḡavvāşların ḡavş ve istiḥrāc-ı eşdāfa i ¹⁷ ştiḡalleri müddeti māh-ı nīsān evvelinden māh-ı ¹⁸ eylül āhirine varıncadır ki āftāb-ı 'ālem-tāb ¹⁹ mīzān burcunun on beşinci derecesine er ²⁰ işür demişler ve ba'zılar fuşul-ı seneden eyyām-ı ²¹ şitāda ancak iki ay miḡdārı ḡavş ve istiḥrā ²² c olunmaz yohsa bāḡī ezmānda mümāna'at yokdur ²³ her ḵanḡı faşıl da murād ederlerse istiḥrāc ederler

[27a]

¹ dēyü tevsī'-i evḵāt eylemişler naşīr tūsī tansūḡnāme ² de bir sene ancak iki ay istiḥrāc vāḡtidür ki āf-tāb-ı ³ sereṭān ve esedde ola zīrā ol iki ayda deryānuḡ ⁴ şuyı çekilmek ile ḡavvāşı helāk edici cānavarlar ḵa'rı ⁵ derin yerlere giderler maḡāş ḡayvānāt muzırradan ḡālī ⁶ ḵalır ammā havā ḡoş olduḡda ḡerü gelürler maḡāşāt-ı ⁷ maḡūf olur demiş ve daḡı aristodan naḡl ederler ⁸ ki incü cevfi şadefde nażc-ı tām bulup derece-i ḡüsn ⁹ ve bahāya irtikā eylediḡi müddetden te'ḡīr olup istiḥrāc ¹⁰ olunmasa zirve-i kemāle erişdükdensönra şāḡsārında ter ¹¹ k olınan meyveler müteḡayyir olup buruşdıḡı gibi incünün ¹² ṭar[ā]vet ve nażāreti zā'il olur ve lāḡarī ḡāşıl edüp ¹³ rengi daḡı müteḡayyir olur demiş bu rivāyet le'ālī-i ¹⁴ ma'lūma olmasını iḡtizā eder ve lākin ḵa'r-ı deryāda ¹⁵ müsteḡarr olan ḡayvānuḡ cevfinde tekevvün eşyā ¹⁶ nuḡ noḡşān ve kemālī vāḡtini 'allāmu'l-ḡuyüb celle ¹⁷ celāluhudan ḡayri bir kimse vā[ḡıf] olmaḡ emr-i maḡāllıdur ¹⁸ meger ol kān iştiḡal edenler ba'zı 'alāim delāleti-y-le ¹⁹ istiḥrāc etmiş ola el-'ilmü 'inde'llāhü te'ālā ve incü ²⁰ istiḥrāc olınan maḡāşātdan beş maḡāllde bulunan le'ālī-i memdū ²¹ ḡdur demişler

biri deryā-yı serendībdür ki anda hā²² şıl olan incü şeh-vār ve ğaltān olur ve ğayet²³ hüs-n-ü cemāl ve nihāyet faşl ve kemālde olur ki ol

[27b]

¹ mevzi'ün tūlī cezāyir-i hālīyātdan қа' ya'nī yüz yetmiş ² derece ve 'arızı ve ya'nī altı derecedür andan sonra ³ efdal olan deryā-yı kīşde bulunandur ki ol ⁴ mevzi'ün tūlī kıdd ya'nī yüz dört derece ve ⁵ 'arızı kıdd ya'nī yigirmi dört derecedür andan sonra ⁶ efdali bahreyn ve 'ummān tevābı'inde bulunandur ki tūlī ⁷ kıdd-ı 'arızı kev ya'nī yigirmi altı derecedür ve hūzek cezīre ⁸ si ki nevāhī-i kīş ile bahreyn miyānında zemīn-i fār ⁹ sīdedür anda bulunan incü hüs-n-ü bahāda deryā-yı ¹⁰ serendībde bulunanlara qarībdür ammā hicāz ve 'aden der ¹¹ yālarında ve deryā-yı kılzümde bulunan incüler şāf ¹² ve şeffāf ve ğaltān olmadukları için çendān ¹³ mu'teber degillerdür ve dahı şol incü ki deryādan deriñ ¹⁴ yerlerde bulına ve қа'ında siyāh balçık olmaya beyāz ¹⁵ ve şāf ve sīrāb olur eger қа'r-ı deryā yufқа o ¹⁶ lsa āftāb-ı 'ālem-tābuñ harāreti te'sīrinden nāşī ¹⁷ incü şarımtırak yāhud sürh-fām olur ve mağāş ¹⁸ bu'dınuñ yufқası dört peymā ve deriñi kırk peymādur ¹⁹ ve peymā iki zirā'dan 'ibāretdür anlaruñ ışıllāhında ²⁰ peymā şol elüñ orta parmağınuñ ucundan şağ memeye ²¹ gelince uzunluğında 'ibāret olmak üzeredür ve ²² ğavvāşlaruñ incü istihrācına iştiğalleri maıallinde ²³ hācer ve şecerden isti'māl ētdükleri āletleri ve deryāda

[28a]

¹ anlar helāk eden hayvānātdan keyfiyyet-i şıyānetleri ² vesā'ir ahvālleri hikāyeti mesmū'a havāşş ve 'avā ³ mdur ve ba'de'l-istihrāc ve'l-ihrāc ta'īfe-i cevheriyān ⁴ incüyi evvelā miqdārı-y-la takşīm ve takvīm eyleyüp ve şeklinde ⁵ ve levninde mümtāz olanlarını ifrāz ederler imiş miqdārını ⁶ tefrīkde meşhūr ve müte'ārif olan qalbūrdan geçür ⁷ dükleridür ki bakırdan yāhud geyik derisinden delikleri ⁸ birbirinden küçücük 'azīm ve şığarda birbirinden mütefāvit ⁹ beş veyāhud on beş 'aded ğırbāl ahz ēdüp 'ale ¹⁰ 't-tertib vaz' ederler delikleri cümlesinden tar olanı ¹¹ en altına cümlesinden vāsi's-şuqbe olan en üstüne ¹² vaz' ederler ve tahşīl ētdükleri incü ne-miqdār ise ¹³ a'lāda olan ğırbālūñ incü dokerler ve mu'tād üzere ¹⁴ tahrīk ederler cümlesinden

güzērān edüp altına geçen ¹⁵ hurdevāta tahtu'l-ğırbāl ve rīze ta'bīr ederler anlar de ¹⁶ linmek kabūl etmez me'acīn-i müferrihaya ve göz 'ilāclarına ¹⁷ konur ba'dehu 'ale't-tertib her bir ğırbālde şābit olan ¹⁸ eşnāfını başka başka ipliklere nazm ederler kaç ¹⁹ bir 'ıkd olur ve vezin olındukda anlardan kaç ²⁰ bir mişkāl gelür anlaruñ beyninde ma'ruf ve her biri bir isimle müsemmadur ²¹ bahālarını dañı ol a'dād ve evzāna kıyās ile taqdir ²² ederler ve en a'lā ğırbālde kalup miqdārları büyük ²³ ve evşāf-ı hamīde-i mezküre ile mevşūfe olanları dañı başka

[28b]

¹ başka ve çift çift ederler anlaruñ dañı kıymetleri ² ma'rufadur ba'zısı dañı müsa'ade-i rüzgār ile ferīde ³ ve yetīme-i girān-bahā ve şeh-vār bulınuñ nitekim zıkr olınd ³ ammā fi'l-hakīka incünüñ vesā'ir cevāhirüñ kıymetleri her ⁵ 'aşr ve avānda hāl üzere qarār-dāde degildür ve ru ⁶ zgār ve diyār ihtilāfiyla mütefāvit olur bā-huşūş ⁷ selātin-i şevket-i āyīn i'tibārları ile girān-bahā ⁸ olur tabāyi'-i şerīfe-i mülük dañı muhtelif olmağla ⁹ her biri envā'-ı cevāhirden bir nev'e mā'il olur ol ¹⁰ cihetden ol nev'-i kıymet ve bahāda izdiyād bulmağ emr-i ¹¹ muqarrerdür mülük-i selefden mā'il-i mürvārid olanlaruñ ¹² mālīk oldukları le'ālī-i yetīme cevāhirmāmelerde ba'zı ¹³ tevārihd[e] dañı mezkūredür ez-cümle mülük-ı emeviyreden ¹⁴ hişām bin 'abdu'l-meliküñ yetmiş biñ altuna şatun aldıñ ¹⁵ dürr-i yetīm ki müdehric ve 'uyūnī ve necmī ve hōş-āb ve sefid ¹⁶ ve pür-şarāvet ve deligi teng ve cemī'-i 'uyūb ve noqşāndan ¹⁷ müberrā bir lü'lü' bī-hemtā olup vezni üç ve ba'zı rivāyetde ¹⁸ altı mişkāl oldıñ şöhret-i şī'ardur anlaruñ inķırā ¹⁹ zlarındanşonra hulefā-i 'abbāsiyye yedlerine intikāl edüp ²⁰ emīrū'l-mü'minīn muqtedir billāh devletinde cevherī-i vakt ²¹ olan ibnū'l-ceşşās yüz yigirmi biñ altun kıymet ²² taqdir edüp eger ferīde olmayup çifti bulına idi ²³ her birine beşe biñ altun bahā taqdim ederdüm

[29a]

¹ demiş hulefā-i 'abbāsiyye ol cevher-i yektā ile mübāhāt ve ² müfāheret eyleyüp 'idlerde vesā'ir evķāt-ı ihtişā ³ mda anı tāt-ı pür-ibtihāclarında āvīhte ederler imiş ⁴ bu dürre-i bī-hemtā hakkında ve yetīme ile mevsūme oldıñ ⁵ huşūşda bi 'acīb ve ğarīb hikāye dañı naql etmişler ⁶ dūr ki ol ferīde-i girān-bahā mağāşāt-ı meşhūre ⁷ kış ve bahreyn kurbında şilāf (?) ile müte'arife

olan ⁸ medīne-i kadīme sākinelerinden bir fakīre-i yetīme t̄ālī‘inde ⁹ istihrāc olunmağla anā mensūbe olup dūrre-i yetīme d ¹⁰ enilmiş ola ol mevhibe-i rabbāniyye zuhūrını kibār rivāyet ¹¹ etmişlerdür hikāyetine vākıf olmak murād edenler tansūk ¹² nāme-i naşīre ve nizāmiyye ebū‘l-berekāta mūrāca‘at eylesünler ¹³ ve incünün muhāfazası bābında daḥı ihtimām yazmışlar ki ¹⁴ eşyā muzırır sebebi-y-le fāsīd oldığı şüretde kıymetinden ¹⁵ nokşān olduğundan mā‘adā eṭibbā sābit olan menāfi‘i ¹⁶ daḥı muzmaḥill olur evvelā āteş ḥarāretinden tebāh olup ¹⁷ rengi daḥı şararur ve insānün bedeni ḥarāretinden ve ḥammām ¹⁸ ḥarāretinden daḥı büzilür ve ter ve kir ve buḥārdan daḥı ¹⁹ mutazarrir olur ve ḥōş қоһул и misk ve kāfūr gibi ²⁰ ḥārru‘r-rāyiḥa olan eşyā daḥı zarar vērür ve yağ tоқınмақ ²¹ ve nem-nāk yerlere қомақ āb ve ṭabını giderür şīşeye koyup ²² ağızını muḥkem sedd etdikdenşonra havāsı mu‘tedil yerlere ²³ muhāfaza olunmak lāzımdur ve sirke ve nūşādūr gibi

[29b]

¹ ḥırrīf ve ḥiddetli şeyler incüyi yerler ve çürüdirlir ḥaşīn ² şeyler ile bir yere kōnşa nāzik-i mizāc olmağla ḥasta olup ³ ṭarāveti zā‘il olur ve delik delüp iplige dizmek daḥı ⁴ incüyi tebāh eder demişler anuñ içün ekşer eṭibbā müferrihāt ⁵ ve ekḥālde delikli incü isti‘māl olunmak revā degildür ⁶ zīrā içine havā duḥūlından nāşī qarībū‘z-zevāl ve serī‘ ⁷ ü‘-fesād olmak ihtimālī vardır ‘ale‘l-ḥuṣūş elmās ile ⁸ delindigi şüretde semmīyyet-i elmās anā sirāyet etmekle eşer ⁹ eyleyüp ḥāşşasında nokşān gelmek muḥarrerdür ve daḥı ¹⁰ ḥavāşş-ı eşyā şüret-i nev‘iyyesi ile oldığı şüretde ¹¹ ba‘īd degildür ki delinmek ile ol şüret-i ḥalel oldığı ¹² pe[z]īr olmağın ḥāşşasına daḥı şa‘f ṭārī ola ¹³ dediler zamān-ı kadīmde delinmiş incüyi muṭlaḳ ma‘yüb ¹⁴ ‘add ederler imiş anuñ içün müte‘ahḥirīn delinmiş oldığı ¹⁵ şüretde bārī delügi küçük olmak lāzımdur dediler ¹⁶ ba‘zı cevāhırnāmede silk taḥrīre keşīde kılındığı ¹⁷ üzere

يطوف عليهم ولدان مخلدون اذا لم يمسوا

18

حسبتم لؤلؤا أم متورا

naẓm-ı kerīminde vildān ¹⁹ behişt-i berīn evşāfi daḥı incünün meşķüb olmayan ²⁰ maḳbūl olduğına şahid ‘ādildür zīrā şaḳb-ı intizām ²¹ içündür menşūr olan meşķüb olmaz demişler ba‘zılar ²² ‘allāme-i zemaḥşerīye mensūb olan bu iki beyit faşīḥ ²³ lū‘lū meşķüb-ı ma‘yüb olmadığına delālet eder demişler

[30a]

1

beyit

2

3

⁴ buyurmuşlar ve dağı cevheriyân-ı ‘avânız hâriciyye sebebi-y-le ⁵ halel pe[z]îr olan incünün ıslâhı huşûşunda gūnâ-gūn ⁶ tedbîrler tahrîr eylemiş vazîfe-i eṭibbâdan olmamağla terk ⁷ olup bi-ḥasebü’-t-tıbb ol cevher-i şerîfden huşûl pezîr ⁸ olan menâfî-i ‘adîdine takrîrine şürû’ olındı ma‘lûm ⁹ ola ki cevheriyân katlarında incünün beyâz ve müşerref ¹⁰ ve âb-dâr-ı tarâvet ve şeh-vâr ve kebîrû’l-mikdâr olup ¹¹ gayr-ı meşkûb olanı maqbûl olduğu gibi eṭibbâ katlarında ¹² dağı ol evşâf ile mevşûf olanı mu‘teberdür ki ¹³ müdâv[â]ta sezâ-vâr ola pes kavî-i muhtâr üzere incü ¹⁴ nün tabî‘atı mu‘tedildür ba‘zılar bârid-i yâbisdür ve ¹⁵ ba‘zılar bârid-i râṭıbdur maddesi kaṭarât-ı bârân nîsân ¹⁶ olduğu bârid ve râṭıb olduğına delîldür demişler ari ¹⁷ şto dağı buña zâhib olduğu mervîdür bi-eyyi tab’¹⁸ kân edviye-i müferriha-ı kalbiyyedendür şeyh re’îs edviye-i ¹⁹ kalbiyye risâlesinde incünün ervâhı tenvîr ve ²⁰ taştî‘de kuvvet-i ‘acîbesi vardır demişler anuñ için ²¹ me‘âcîn ve ḥubûbât müferrihada derkârdur takviyet-i ²² kalb ve def‘-i endüh ve ğam ve def‘-i vesvâs ve ḥafaķan ²³ pür-elem için mün[f]eriden dağı verîlür mikdâr isti‘mâli

[30b]

¹ ekşeriyyâ iki dânağdan yarım dirheme degindür bir dirhem ² içilse dağı enfa‘ olur zîrâ incü kalbde olan ³ ğalîz kanı taşfiye etmekle emrâz-ı sevdâviyyenün ⁴ envâ‘ına nâfî‘dür ve dağı ervâh ve kuvâyı in‘âş eder ⁵ ve bâha kuvvet verür ḥuzzâķ-ı eṭibbâ-ı muġâribden ebü ⁶ ‘l- ‘alâ ibnü’z-zehr edviye-i müfrede kitâbında incüyi mücerred ⁷ ağızda alup tutmak ervâh ve kuvâyı in‘âş edüp ⁸ kalbe ve cümle bedene kuvvet verür eger saḥķ edüp şıgır ⁹ yağı-y-la içürseler şürben ve les‘en vâķı‘ olan sümûmât ¹⁰ mazarratlarını def‘ eder demiş ve nefş-i deme dağı nâfî‘dür ¹¹ ya‘nî kan tüküren âdama içürseler şifâ verür ve zû ¹² sintâriyâyı ya‘nî ishâl-i keydi giderür ve cemî‘ kan ¹³ tutan devâlara idḥâl olunur ve dişlere tılâ olınsa ¹⁴ cilâ ḥâşıl eder ḥacı paşa merḥûm

hatunlar meshūk ¹⁵ incüyi ferzece ile götürseler rahimlerinde olan [ve]remleri ¹⁶ tahlîl eder demişler ammā tezkire-i şeyh dāvuda hatunlar ¹⁷ götürseler hamli men‘ eder mücerredür dēnildiği ferzece huşūşunda ¹⁸ isti‘māl olinmamağ iktizā eder eger saḥḥ edüp göze ¹⁹ çekseler nūr-ı başara kuvvet vērür ve qarḥadan nāṣī aḳ ²⁰ düşen göz ‘illetini izāle eder ve ‘ale’d-devām iktihāl etmek ²¹ gözün şihḥatını hıfz eder ve nūrını arturur zīrā ḥāmil ²² rūḥ-ı bāşıra olan a‘zāya daḥı kuvvet vèrmekle göz ²³ mu‘ālecesinde ḥāşşa-ı ‘acībesi vardır demiş

[31a]

¹ aristodan menḳūldur ki bir kimesne incünün ḥalline ² vāḳıf olup mā-i şāfi gibi tahlîlini taḥşîl eylese ³ ol ḥāşıl eylediği ruṭūbet beden-i insānda beyāz ⁴ baraş def‘inde ‘ilāc bürü’s-sā‘adur demiş ammā ⁵ ekşer etibbā mücerred saḥḥ olup tılā olinsa bi-izn ⁶ illāh te‘ālā baraşun beyāz ve siyāhını izāle eder ⁷ dediler ve aristonun bir kimse incü ḥalline vāḳıf ⁸ olsa ta‘bīrinden münfehim olan ḥall-i mürvārīd ⁹ emr-i ‘asīr olmak iş‘ār etmegın tahlîli tarīḳını ve ¹⁰ ch-i teshîl üzere ta‘bīr ve tefhīm eyleyüp bugüne ¹¹ ḥall-i ‘uḳde işkāl etmişlerdür ki incüden isti‘māl ¹² murād olınan miḳdārı aḥz olup ağaç kavunı ¹³ ekşisinün şuyı ile ma‘an saḥḥ edüp bir tarafa ¹⁴ ḳorlar ve ağaç kavunı ekşisinün şuyı ile üze ¹⁵ rine örtecek miḳdārı āmīḥte edüp ağzını ¹⁶ muḥkem bağlarlar ve bir küçük sirke küpçüğine āvīḥte ¹⁷ ederler ki içinde sirke ve buḥārı ol zarfa şu‘ūd ¹⁸ eyleye ba‘d tāze at fişḳısı içine defn eder on ¹⁹ dört yāhud yigirmi bir güne degin münḥall olup şu ²⁰ gibi olur dediler ḥekīm tīfāşī ben tecrībe eyledüm ağaç ²¹ kavunı ekşisi incüyi ḥall eder velākin maḥlūlū ḡalīz ²² olur rūḥ-ı zāc meşelli tünd ve tīz şularda ḥall etmek ²³ daḥı evlādur intişār-ı a‘şāb-ı ‘ayn ciheti-y-le ḥādīş

[31b]

¹ olan baş ağrısını ol maḥlūl olan incü şuyı ² bir def‘a buruna çekmek ile izāle eder demiş naşīr tūṣī ³ tansūknāmede emrāz-ı mezkūrede zīkr olındığı üzere ⁴ menāfi‘ini taḥrīr eyleyüp ve daḥı şudā‘-ı mufritda ve şaḳīḳa ⁵ da gül şuyı ile ezüp buruna çekseler şifā vērür ⁶ ve çiçek çıkaran ādemlerün yüzlerinde olan āṣārı ⁷ giderür eski ḳamış ile incüyi berāber aḥz ve saḥḥ eyleyüp ⁸ ‘avret südi ile tılā ederler üç nevbetdenşonra ⁹ işşıcak şu ile yuyalar ol āṣār-ı kerīḥeyi bi’l-

küllüyye izāle ¹⁰ eder ve göz maražlarından intişār ve dem‘a zuhūrlar ibtidā ¹¹ sında incüyi meshūk göze çekmege müdāvemēt etseler ¹² şu inmesi men‘ eder ve ağrıyan dişler diblerine sür ¹³ seler ağrısını sākin eder demişler şeyḫ dāvud daḥı ¹⁴ incü tefrīḥde altuna mu‘ādildür belki andan daḥı enfa‘dur ¹⁵ tevahḥuş ve vesvās ve cünün ve ḥafaḳanı def‘ eder emrā ¹⁶ ž-ı ḳalbün cümlesine nāfi‘dür ve ciger za‘fına ve bögrek za‘fına ¹⁷ ve ḥurḳatu’l-bevle ve yaraḳāna ve baḥara ya‘nī ağız ḳoḥusına ¹⁸ ve zīḳ-i nefese ve cüzāma nāfi‘dür ve behaḳ ve beraşı tılā ile ¹⁹ izāle eder ve yaralar üzerine ekmek ile oḡuldur ve ḳa ²⁰ nını keser göz maražlarından remede ve silāḳa ve za‘f-ı başara ²¹ ve aḳ düşmesine ve seyl ve kemīne iktiḥāl ile nef‘ vērür ²² dediler ba‘zılar ḳatında incü taḥṣīlinde ‘u[ş]ret bulunduḡı ²³ şüretde bir bucuḳ vezni şādef aḡa bedel olmaḳ üzeredür

üç

[32a]

¹ ḥacer-i gāvīş ‘āmme lisānında [h]ereze demek ile mütē‘ārif ² olan ḥacer ḥayvānīdur ki öküzlerün ödlerinde bulunur ³ anuḡ içün tıbb kitāblarında ḥacerü’l-baḳar yazarlar şeyḫ dāvud ol ⁴ ḥereze baḳar cinsinden levni siyāḥ olup tüyli olan ⁵ şığırlarda bulunur ister erkek olsun ister dişi ⁶ demişdür tansūḳnāmede ekşer mu‘teberātında hind diyārı ⁷ öküzlerinde bulunmaḡa maḳşūr olmaḳ gösterilmişdür ⁸ ammā rüm-ı öküzlerinde daḥı bulunduḡı şābit ve eşḳār ⁹ dur meger am[m]ā gün ve havā muḡālifi ve işḫāş-ı ḥayvānāt ¹⁰ tefāvütünden nāşī hind memleketi öküzlerinde bulunan ¹¹ ḥerezenün ḳuvvetini ḳuvve-i zann etdikleri eclden ter ¹² cīḥ etmiş olalar ammā ḥacm ciheti-y-le rüm diyārında ¹³ ve āb ve havāsı şovuk olan memleket şığırlarında ¹⁴ bulunan büyük olur demişler şekli müdevver ve levni ¹⁵ şarı olur ammā pişmiş yumurṭa şarısı gibi tīre ¹⁶ gün olur ve māḥ-ı ‘ālem-ārā tamām beder olduḡı ve ¹⁷ ḳatre tezebbüd bulup şıḡır ve keberde mütēfāvit olur ¹⁸ ve mā-dāmki öküzün ödünde ola yumşak olur ¹⁹ iḥrāc olunduḡda havā işābeti-y-le mütēḥaccir olur eyüsi ²⁰ ağır olanıdur ebu’l-berekāt nīsābūrī vezinde ²¹ bir dānaḳdan dört dirhem ve daḥı

ziyāde bulunur ²² dēmiş bi-eyyi vech-gān pād-zehr mūlahakātındandır tabī‘atı ²³ derece-i şāniyyenūñ āhirinde hārr ve yābisdür dēmişler

[32b]

¹ mā-lā-yes‘ şāhibi ‘alā ihtilāfū’l-kitābe üçüncü ² derece hārr ve yābisdür dēyüp erbāb-ı tecrībe ³ bir mişkālī semm-i kātildür ekl olındığı gün öldürür ⁴ dēdiler dēyü hatm-i kelām şeyḥ dāvud daḥı dere ⁵ ce-i evlā hārr ve şāniyyede yābisdür dēdükden ⁶ sonra naḥl-ı tarīḳı-y-la bir mişkālī semm-i kātildür dēmiş ⁷ ibn bayṭarūñ ġāfīkīden dördüncü derecede hā ⁸ rr ve yābis olduğunu naḥl etdiği şeyḥ dāvudūñ ⁹ ve mā-lā-yes‘ şāhibinūñ bir mişkālī semm-i kātildür dēdükler ¹⁰ ine muvāfiḳdur ve tarīḳ-ı isti‘māline iḥrāc olınd ¹¹ ıgından on altı güne degin ta‘arruz olunmayup sonra ¹² isti‘māl olunmak gerek ve iki sene mürūrandan sonra ¹³ kuvveti sākıt olur dēmişler ol hācer ḥayvānūñ ḥavā ¹⁴ şş-ı ‘adīdesi yazılmış ve tecrībe olunmuşdur ez-cümle ¹⁵ naşır tūsī tansūkḥnāmede yaraḳān marazına ya‘nī ¹⁶ şarılıḳ dēdükleri ḥastalığa ġayet nāfi‘ olduğunu ¹⁷ taşrīḥ eder miḳdār isti‘mālī pād-zehre kıyās ile ¹⁸ iki arpadan iki varınca emzice ve isnān-ı i ¹⁹ ktiżāsı üzere cā‘iz olmak gerek idi ammā meşā ²⁰ hīr-i eṭibbā iki ḥabbeden ziyāde isti‘mālını tecvīz etme ²¹ mişler nitekim şeyḥ dāvuddan ve mā-lā-yes‘ şāhibinden ²² mühlikdür dēdükleri naḥl olunmuş idi ve ol hācer ²³ hārr ve yābis olmağla seddeleri tefṭīḥ edüp

[33a]

¹ bunu idrār eder ve külli ve meşānede olan ḥişāni ² tefṭīt ve iḥrāc eyler ve yüzde vesā’ir a‘zāda olan ³ şarılıḳı giderür veca‘-ı mi‘deye ve ḳulunca daḥı nāfi‘dür ⁴ eger saḥḳ edüp sirke gibi göze çekseler aḳ düşen ⁵ gözün aḳını def‘ eder ve nūr-ı başara ḳuvvet ve ḥiddet vērür ⁶ ve mercimek dānesi miḳdārını saḥḳ edüp pāzī kö ⁷ künūñ şuyı ile buruna çekseler göze şu inmesini def‘ ⁸ eder cevāhīrnāme-i manşūrīde bu bābda ġayet nāfi‘dür ⁹ dēnilmişdür ve laḳve marazına ya‘nī göz ve aḳız egilmesine ¹⁰ mübtelā olanlarūñ burunlarına okursalar fā’ide-i ‘azīme ¹¹ si müşāhide olunur ḥekīm tīfāşī ezhārū’l-efkār ¹² nda şar‘ marazına ya‘nī emrāz-ı dimāğyadan südde ¹³ ġayr-ı nāma sebīl-i a‘şāb ve ḥüsn ve ḥareket münseḍde ¹⁴ olmağla esāmī vesā’ir ḥayvānı düşüren maraz ki ‘avām ¹⁵ aḳa cinn ṭutdı dērler mercimek miḳdārı saḥḳ olunup ¹⁶ pāzī yaprağı ‘uşāresi-y-le ol

maraz işābet eden ¹⁷ ādemūñ yüzine okursalar nef'-i beyn ile nāfi'dür mışır ¹⁸ hatunları ve azerbaycān nisvānı semizlik için isti'māl ¹⁹ ederler anlar katında şāşīri (?) mücerreb ve nümāyāndur iki arpa ²⁰ miqdārını ba'zısı hāmmāmda ve ba'zısı hāmāmmdan çıkdı ²¹ kları gibi 'ale'l-fevr isti'mālī edüp üzerine semiz ²² tavuk suyu-y-la tabh olunmış çorba içerler müdāvemet ile ²³ semiz tarāvet tahşīl ederler bu tarīk ile nice arık

[33b]

¹ olan ādemler semerdigi rivāyet olunmışdur ba'zı etibbā ² huşūşda bādem içi veyāhud nārcīl dēdükleri hind ³ cevizi ve hābbetü'l-hāzra dēdükleri sakızlık yemişi yāhud ⁴ çām fıstığı ile isti'māl olınmak münāsibdür demişler ⁵ havāşş-ı 'adīdesinden biri dahı eger sahk olup ⁶ hamr dēdükleri murdār ile beyāz ve siyāh behāk ve beraşa ve dā' ⁷ -üş-şa'lebe tılā olınsa izāle eder ve eger ol mevzī' kıl bite ⁸ cek maḥall ise siyāh kıl bitürür ammā siyāh olan kılı ⁹ beyāz edemez ve a'zāda olan kelefı dahı izāle eder ¹⁰ ve 'asel ile tılā olınsa bāsūra nāfi'dür vesā'ır cerāhatları ¹¹ dahı oñuldur ba'zı buḡul mü[n]āsibe 'uşāresi-y-le cemre ¹² ve nemle müsemmi olan veremlere tılā olınsa ḥiddetlerini ¹³ teskīn eyleyüp şifā vērür ibn bayṭār merḥūm nemle ta'bīri-y-le ¹⁴ qarḥa-ı sā'īyeye ya'nī 'avāmuñ el-'ıyāz bi-llāh te'ālā qarınca yuva ¹⁵ sı ve şir-pençe dēdükleri yaramaz qarḥalara 'ilāc old ¹⁶ ıgına zāhib olmuşdur ba'zı etibbā herezetü'l-bakarun ¹⁷ tabī'atı ḥār-yābis olmağla maḥrūrū'l-mizāce muzırrdur şudā' ¹⁸ irāş eder keşīrā anuñ muşliḥidür demişler ve ekşerī mu'teber ¹⁹ bu vech üzere taḥrīr olunmış ki eger ol ḥacer baḡar şınıfınuñ ²⁰ şīr-dān dēdükleri kısım[a] bulunur ise ol şınıfı ²¹ 'aynıyla pād-zehr üyyeli rütbesindedür şürben ve ta'līken cemī'-i ²² sümümātı men' yler ḥacerü'n-nemir fārsīde seng-i pelenk dērler ²³ bir taşdur ol ḥayvānuñ bedeninde tekevvün eder ba'zılar

[34a]

¹ enşesinde ve ba'zılar kıyruğınun dibinde ve ba'zılar ² şīr-dān dēdükleri bağırsağında bulunur demişler rengi beyāz ³ olur siyāh dahı bulunur gayet şalābet üzere ⁴ olur etibbā taşā narūk-pelenk dērler vech-i tesmiye ⁵ narūk bir otuñ adıdur mā-lā-yes'de yaprağı ḥīn tūlū'da ⁶ kavun yaprağı gibi olup kemāle erişdükde kişnīz yaprağı gibi ⁷ olur germān tağlarında çok biter anda pelenk

dağı çok ⁸ olur ol otuñ ba‘de’l-kemāl kökünü çıkarmak murād eden ⁹ kimesne ibtidā zuhūrunda ki kavun yaprağı gibi tūlū‘ eder ¹⁰ eṭrāfına taşla nişān-ı vaż‘ eder ba‘dehu kökerün istihrāc ¹¹ zamānı geldükde iḥrāc eder zīrā ol maḥallde yaprağı kişniz ¹² yaprağı gibi bulunmakla evvelden bir ‘alāmet-i vaż‘ olunması ğalaṭ ¹³ olunur ol ḥayvān şeci‘ün dişisi toğurdukdā ziyāde ¹⁴ elem-zede olmağın toğurmakdan ictināb edüp ilhām-ı ¹⁵ rabbānī ile tebārek ve te‘ālā ol otuñ kökünü yēr anda ¹⁶ nşonra gebe olmakdan kırtılır ol cihetden bedeninde bu ¹⁷ güne taş peydā olur anuñ içün narūk-pelenk tesmiye o ¹⁸ lınmışdur ḥavā[şş]-ı ğarībesi olmağla zī-kıymet olmağın ¹⁹ kāvul diyārında aña müşābih sahte ve ‘amelī taşlar peydā ed ²⁰ üp narūk nāmına şatarlar imiş tefrīķi ḥavāşşından nümā ²¹ yān olur tecribesinün tārīķi eger narūk ḥālīşi suda ²² bıraķsalar serd kesilür ve dağı āteş üzerinde bulunur ²³ içinde bir nesne ṭabḥ olınan çölmek ve tencere her ne ise

[34b]

¹ tamām kaynar iken ol taşdan bir miqdārını altında olan ² āteşe bıraķsalar bi’l-ḥāşşa ol zarf kaynamaz olur ma‘ ³ hazā altında āteş sönmez ve eger ol taşı tenevvür bıraķsa ⁴ lar eṭrāfına ta’līķ olınan etmekler cümle dökilür ve dağı ol ⁵ taş yanında bulunan kimesne tenevvür olan eve girse ⁶ zıkr olındığı üzere etmekler dökilür demişler şikāt-ı ⁷ a‘cāmdan bir kimesne ol ḥuşuşı müşāhide eyledigini bu ⁸ faķīre ihtiyār eyledi ve eger ol taşı taze ciger üstüne ⁹ qosalar cigeri deler ḥālīş olanuñ ‘alāmeti bunlardur ded ¹⁰ iler ol ḥacerün ḥavā[şş]-ı ‘acībesindendür ‘avretler yanlarında ¹¹ götürseler gebe olmazlar kezālik erkek ādemler götürseler ¹² evlādları olmaz eger saḥķ edüp içseler ‘avret gebe ¹³ olmaz ve erkek olan evlād götürmez miqdār-ı isti‘mālī ¹⁴ iki arpa miqdārındur ve bir ḥāşşa-ı ğarībesi dağı eger demir zi ¹⁵ ncire sürseler pāre pāre olur bağı olan kimesne ¹⁶ ḥalāş bulur demişler ve meshūķi cerāḥatlara ekilse ‘ilāc ¹⁷ bürü’s-sā‘a olmak üzeredür ammā naşīr tūsī tansūk ¹⁸ nāmesinde şeyḥ re’īsdan naql etdiği üzere ḥavāşş-ı ¹⁹ mezkūre narūkuñ kendüsünde olmak üzeredür ki şincik ²⁰ narūk ḥaķķında işālat risālesi olmağın naşīr andan ²¹ naql eder ki ol otuñ yaprağı o şāf mezkūre üzere ²² olup müsta‘mel olan anuñ kökidür ki ol kök la‘be-i ²³ berberiyye dedükleri otuñ köki gibi beyāz olur ve şekilde

[35a]

¹ dahı anuñ gibidür lâkin cürmde andan büyük olur minvâl-i ² muharrer üzere pelenk ol otuñ kökini yer ve tükürmek ³ zahmetinden kurtılur havâşş mezkûrede pelenküñ ekl ⁴ êtdigi kök aqvâdur ki ol cānava[r]uñ tersinde bulunur ⁵ ol aḥvâli bilenler bulurlar hıfz ederler zîrâ yêdigi ⁶ gibi bütün çıkar ekşeriyyâ cevfi-pelenkde levni ḥazrete ⁷ mübeddel olmuş bulunur ve ol köküñ isti‘mâlinde ⁸ iki arpadan ziyâde cā‘iz degildür âdeme zübül getü ⁹ rür zîrâ dişi pelenk illet-i maḥşûşa için ol ¹⁰ köki isti‘mâl êtdigi evânda cümle tüyi dökilüp ¹¹ tekrâr biter dëyü şincik kelâmına ihtitâm vërdükdenşonra ¹² ba‘zılar pelengi katl êdüp ol köki karnından iḥrâc ¹³ ederler o nâdirü’l-vücüd zî-kıymet olmağla erbâb-ı ¹⁴ ḥayl zerâvend tüyli mûm ile perverde eyleyüp narûk ¹⁵ nāmına şatarlar ḥaşşasını bilenler aldanmaz dëmiş ¹⁶ ḥacerü’l-ḥimâr fâriside ḥar-mühre dërler şekilde mâr-ı ¹⁷ mühre gibidür rengi beyâz olur eger ehlî ve eger yabanî ¹⁸ ba‘zı eşeklerüñ başlarında et ile deri ara ¹⁹ sında tekevvün eder bir taşdur ṭabî‘atı bârid bi’ ²⁰ l-ḥaşşa ḥummâ-yı dıkkâ nâfi‘dür pād-zehre kıyās ile ²¹ üç arpadan bir dirheme degin saḥḥ olunup med ²² kûḫ olan kimesneye içürseler nef‘-âzîmi müşâ ²³ hide olunur pād-zehriyyeti dahı olunup envâ‘-ı sümûma

[35b]

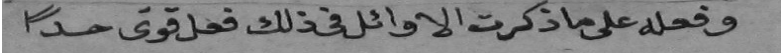
¹ nâfi‘ olmak üzeredür ḥacerü’d-dîk fâriside ² seng-i ḥōros dërler ba‘zı ḥōrosların ḳānıset ³ le[r]inde türkçe ḳatı ta‘bîr olınan ‘uzvlarında mütekevvün ⁴ olur ekşer eṭibbâ levni ağber ve ebyâz olur dëmişler ⁵ ḥekîm tîfâşî tavukda dahı bulunur rengi âsmân-gün ⁶ ya‘nî mâ‘î olur miḳdârı bakladan küçük şâf ⁷ ve şeffâf taşdur dëyüp havâşş-ı ‘adidesini yaz ⁸ mışlar ez-cümle her kim götürse şar‘ marazından emîn o ⁹ lur ve bâha kuvvet vëür şibyâna bağlasalar şar‘dan emân ¹⁰ buldığından mâ‘adâ uyḥuda feza‘dan emîn olur ¹¹ eger şuya bırağup ol şuyı ‘atş-ı şedîd ya‘nî ziyâde ¹² şuşama ‘arız olan kimesneye içürseler şusuz ¹³ lıgını def‘ eder dëmişler ḥacerü’l-ḥuṭṭâf türkçe kırlanḳıc ¹⁴ taşı dërler kırlanḳıc yavrılarının cevfinde bulunur bi-ḳudret- ¹⁵ illâh te‘âlâ ikişer ‘aded tev‘em tekevvün ederler renkleri ¹⁶ birbirine muḥâlif olur mâh-ı ‘âlem-ārâ ez-diyârında teve ¹⁷ llüd eder zebḥ olunur ol taşları bulduḳda bir ¹⁸ yere vaz‘ êtmedin tağ öküzi yâḥud o buzağısı ¹⁹ derisinden bir parça pōsta bend êdüp şar‘a mübtelâ ²⁰ olan kimesnenüñ sağ

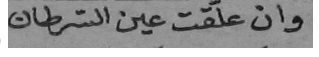
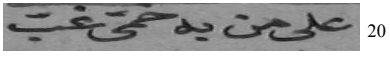
bāzūsına yāhūd boynuna ²¹ bağlasalar bi-izn-illāh te‘ālā ol maraz hā’il mündefi‘ ²² olup hālāş bulur dēmişler hekīm tīfāşī naqli ²³ üzere aristoṭālīs iskenderden bugüne rivāyet

[36a]

¹ eder ki ol şehir-yār-dānā kırlankıc buru[n]larında yāhūd ² āşiyānlarında ikişer taş bulunur biri beyāz ve biri ³ kırmızı olur gāhī ikisi daḥı beyāz bulunur beyāz ⁴ olanını maşrū‘ olan kimesnenün hālet-i şar‘da ü ⁵ zerine kosalar hālāş olup fi’l-hāl kalker ve ⁶ eger bāzūsına bağlasalar bi’l-külliyeye ol marazdan emīn ⁷ olur kırmızı olanı daḥı götürmek anuñ gibidür dēmişler ⁸ eṭibbānuñ yaraḳān taşı dēdikleri hācer daḥı ba‘zı rivāyetde ⁹ kırlankıc yuvasında bulunur eger taleb edüp bulmazlarsa ¹⁰ taḥşīlinün tarīķı budur ki kırlankıc yavrusını za‘ferān ¹¹ ıslanmış şu ile boyarlar kırlankıc hayvānāta mufāz olan ¹² ilhāmāt ehlī ile anlara yaraḳān-ı marazı işābet etmiş kıyās ¹³ ile ol taşı ma‘deninden bulup getirür rengi siyāh ¹⁴ olur ufacuk taşlardır bir şey’e sürilse maḥkūkı ¹⁵ kan gibi kırmızı olur ol taşı saḥḳ edüp yaraḳān-ı ¹⁶ aşfere mübtelā olan kimesneye içürseler şifā bulur ¹⁷ götürmek ile daḥı bi’l-hāşşa yaraḳān ‘illetinden emān bulur ¹⁸ ebū’l-berekāt nīsābūrī hācer-i yaraḳānuñ ma‘den-i ma‘rūfı ¹⁹ sibistān ve zevūlistān memleketleridür ol diyārlarda ²⁰ getirürler bir münakkaş taşdur naķışları kırmızı şa ²¹ rı olur gayet şalābet üzeredür aña ḳabūl etmez ²² delinmek lāzım gelse elmās ile delinür maḥkūkī zıkr o ²³ lındıḡı gibi kırmızı olur dēmişler hācerü’l-hūt

[36b]

¹ balıķ nev‘inden ba‘zısının başında dımāḡları yerinde ² ufacuk taşlar tekevvün etmiş bulunur rengi beyāz ve ³ şekli müferteh ya‘nī yaşşıraḳ olur şalābetli taşdur ⁴ mā-lā-yes‘ şāhibi ṭabī‘atı hār ve hārre olmaḡla müfettidür ⁵ ḥaṣāt-ı küllī ‘illetinde hāşşa-ı ‘acībesini yazmışlar ve tecrube ⁶ etmişler saḥḳ olup saḳy olınsa kilāda olan taşı ⁷ pāreleyüp çıkarur dēmiş ibn bayṭār müfredātında ⁸ ⁹ dēmişdür hācerü’s-sereṭān halk beyninde ‘aynū’s-sereṭān ¹⁰ nāmıyla mütedāvil ola ḥurde taşlar ki beyāz ve ağber görü ¹¹ lmişdür tatlı şu yengeçlerinin ve sereṭānāt-ı baḥrinün başları ¹² nda bulunmaḳ üzere naḳl ederler ve ba‘zı kimesneler tatlı şu ¹³ yengeci başından çıkardum dēyü ba‘zı ufaḳ

taşlar ¹⁴ getirüp ‘atırlara bey’ ederler ammā mu‘teberātda ‘aynū’s-sereṭān ¹⁵ nāmında ḥacer bulunmadı ekṣer eṭibbā ‘aynū’s-sereṭān yazup sibistān ¹⁶ dedükleri devā murād etmişlerdür nitekim ehlī-i endülüs erigine ¹⁷ ‘uyūnū’l-bakar dërler imiş ancak ibn bayṭār merḥūm cāmī’ ¹⁸ ü’l-müfredātında sereṭān nehri beyān-ı siyākında şerīfden ¹⁹ naql edüp   ²⁰ dediginden murād ol ḥayvānuṅ gözi old ²¹ ıgını meş’urdu lākin taş oldıḡı meşkūk ḳalır ammā ²² aḥcār-nāmelerde ḥacerū’s-sereṭān yazılıp deryā yengeçlerinden ²³ bir şınf şaḡır ve şulbu’l-ḥāric murād olınmışdur ki zāhir

[37a]

¹ a‘zāsı taş ve içerisi laḥm ve aḥşādur dërler ebū’l-berekāt ² nīsābūrī anuṅ nāfi‘-terīn olan ā‘zası iki başlar ³ ıdur ḥāşşiyyeti oldur ki bir kimesnenüṅ memesi aḡrısı ⁴ bir miḳdār ol taşdan kendüde getürse şifā bulur ⁵ ve göz ‘ilāclarında isti‘māl olunur ve maḥrūkında liṭāfet ⁶ ziyādedür ṭabī‘atı ḥārr ve yābisdür demiş ammā eṭibbā meme ⁷ aḡrısı ḥuṣūşunda sereṭānuṅ maḥrūkı ḥatunların meme ⁸ lerinde sereṭān dedükleri yer ez-çıban çıḳduḡda üzerine ⁹ ekmek ile nef’ vërür dërler ve sereṭān yakmaḡda ibn bayṭār ¹⁰ merḥūm kendi şeyḥinüṅ ‘amelini naql etmişdür ki yaz faşlında ¹¹ şī‘rā-ı ‘abūr dedükleri yıldız toḡduḡdanşonra güneş ¹² esed burcunda olup ve ayuṅ on sekizinci günü mürürunda ¹³ ‘amel olunmaḡ gerekdür ol avānda murād etdigi miḳdārı ¹⁴ sereṭānāt aḡz edüp bir kırmızı bakır tencereye ḳor ve yanup ¹⁵ kül olunca altına āteş yaḳar imiş eṭibbā ol maḥrūkuṅ ¹⁶ fevā’id-i ‘aḡzimesini yazmışlardur şeyḥ re’īs müfrādāt-ı ¹⁷ ḳanūnda demişlerdür ki ḳaçan sereṭān-i mecrā denilse ¹⁸ ‘ale’l-ıtlāk mecrāda olan sereṭān cinsi murād de ¹⁹ gildür belki ḥacerū’l-‘ā‘za olan şınfı maḳşūd olur ²⁰ anuṅ maḥrūkı cümle maḥrūḳātdan elṭafdur dişlere cilā vërür ²¹ kelef ve nemeşi giderür ḳurḫaları taḥfīf eder cerebe ²² nāfi’dür göz marāzlarından dem‘ayı men’ eder tuz ile ²³ zufraya sürilüp ḥakk olunur ve daḡı andan şāflar

[37b]

¹ düzilüp anuṅla göz ḳapaḡında olan cereb ḥakk olunup ² demişler ibn bayṭār vesā’ir kibār naql ederler ki şīn ³ deryāsında bir cins küçük sereṭān olur deryādan ⁴ çıḳup havāya mülākī olsa ol ān taşallub ve teḥaccür üç ⁵ eder kīr ve şu içine rücū’ edemez deryā kenārından dü ⁶ şirüp ol

vilāyetden aher diyārlara götürür sereṭān-ı ⁷ tām̄mü'l-halka bir taşdur ṭabī'atı üçüncü derece de bārid ve ⁸ yābisdür muḥriḳ ve ğayri muḥriḳ kuhle girer göz marazlarında menā ⁹ fi'-i 'adīdesi vardır lākin muḥriḳ efzāldur ki ḳābız ve cālī ¹⁰ ve neṣṣāfdür gözün ṭabaḳalarına munaṣṣaba olan ruṭūbeti ¹¹ taḥfīf edüp ṭabaḳāt ve 'aḍalātına kuvvet vērür emīn ¹² ü'd-düvele daḥi ol taşuṇ muḥriḳi elṭāfdur 'üzeyr dēdükleri ¹³ sürmeye ve tūtiyā-i hindīye idḥāl olunur dēmiş meṣā ¹⁴ hīr-i ḥuzzāḳdan ḥanīn isḥāḳuṇ müfredāt-ı cālīnūs tercüme ¹⁵ sinde sereṭān baḥrı tesmiye eylediği ḥayvān fi'l-ḥaḳīḳa ¹⁶ sereṭān olmayup lisān-ı rümīyānda sībiyā dēdükleri ¹⁷ balıḳdur ki ba'zı sevāhil baḥrū'l-mağrib ahālīsi aṇa ḳennāṭa ¹⁸ dērler ḳāf-ı meftūḥa ve nūn-u müṣeddede ile muṣaḥḥaḥadur deryā-yı ¹⁹ ḳulzüm ve baḥīre-i ṭaberriyede çok bulunup arḳasını ṣādef ²⁰ gibi ḥarf iḥāṭa eylemişdür cevfinde taş gibi ḳatı bulunan ²¹ herezeye lisānū'l-baḥr dēdiler ol balıḳuṇ meṣvī ve maṭbūḥı ²² isti'māl olunur ṭıbbda müsta'mel olan āḥızzḳası ve ²³ cevfinde bulunan herezesidür göz 'ilācllarında isti'māl

[38a]

¹ olunur ve ol balıḳuṇ ḥavṣalasında mürekkeb gibi siyāḥ ruṭūbet ² bulunur ki güyā anuṇ yağıdur ol ruṭūbet ṣedīdū'l-ḥarāret ³ dūr dā'ü's-ṣa'lebde ṭılā olınsa ḳıl bitürür mücerrebdür ḥacerū'l-e ⁴ rneb ebū'l-berekāt nīsābūrī ol ḥayvānuṇ ba'zı ⁵ a'zāsı taş vesā'ir a'zāsı et ve ḥaṣvdur dēmiş ⁶ taş olan başı oldığı muḥannar ekṣer kibārdur eṭibbā sümüm ⁷ ḥayvā[nā]tı ta'dādında ıtlāḳ üzere ve'l-ernebū'l-baḥrī dērler ⁸ şeyḥ re'īs erneb-i baḥrī bir kiçürek ḥayvāndur ḳızıla mā'il ⁹ ṣādef içinde olur ḥayvān-ı semmīyyedendür aḳcigeri ḳarḥa ¹⁰ etmegle öldürür dēmişler ammā ḳatli murād olınan ḥuṣemā[']ya ¹¹ ne güne vērİLür taşrīḥ etmemişler sūḳlarından mefhūm ¹² olan ṭabḥ edüp suyunı içürmek ile te'ṣīr eylesidür ¹³ mā-lā-yes' ṣāḥibi ol ḥayvānuṇ cevfinde üṣnān türkçe ¹⁴ çoḡān dēdükleri ot yaprağı gibi yeşil şeyler bulunur semm o ¹⁵ lan odur dēmiş ekṣer aḥcārnamelerde ḥacerū'l-erneb ol ¹⁶ ḥayvānuṇ başı olduğunu taşrīḥ birle ḥacerū'l-laḥm ile daḥi ¹⁷ tesmiye ḳılınmışdur zīrā bi'l-ḥāṣṣa mıḳnāṭīs-ı timurı cezb ¹⁸ etdiği gibi ol ḥacer daḥi ḥayvānātuṇ etini çeker dēmişler hekīm ¹⁹ tīfāṣī ol ḥāṣṣa bi't-tecribe ma'lūm olmuşdur eger ol ²⁰ taşı a'zā-ı ḥayvānātdan bir 'uṣvuṇ üzerine ḳosa ²¹ lar ol maḥallūṇ etini kendüsine çeker ve ḳurı ṣīṣe ya ²²

pışdığı gibi [y]apışur kesmedükçe kıoymaz ve ol yapışdığı ²³ bir cerāhat peydā édüp aşıā onulmaz anuñ için anā hācerü'l-laħm

[38b]

¹ tesmiye olınmış dēmiş ve hācerü'l-laħmuñ ma'denīsi daħı ² olduğını kibār yazmışlardır ol mertebe ki eger a'zā-yı ³ ħayvānāt zī-ħayāta mülākī olsa vecih-i mezkūr üzere ⁴ mülāşık olup mecrūh eder ve eger tecrube için olmuş ⁵ ħayvānātuñ bir 'uzvına kıosalar ol maħallde olan eti ⁶ kıoparur şol mertebe şalābet vērür ki ol et-pāre ⁷ taş gibi sa[hk]a kıabül olur dēmişler el-'ilmü 'inde'llāhü te'ālā ⁸ el-ħāşıl kıudret-bārı ile ħayvānāt-ı berri ve mecrāda muħtelif ⁹ ü'l-eşkal ve'l-elvān gūnā-gūn taşlar bulunur müteķaddimīn ¹⁰ anuñ için muħtaşar ve mufaşşal aħcār-nāmeler te'līf eylemişler ¹¹ dūr bu risālede anlardan ba'zısı bi'l-münāsibe taħrīr ¹² olındı hācerü'l-isfenc kibār-ı eṭibbā kıatlarında hācer-i isfenc ¹³ ya'nī sünger arasında bulunan taşlar daħı hācer-i ħayvānı ¹⁴ 'idādında ma'dūd olmuşdur zīrā şeyḥ re'īs süngerüñ ¹⁵ aşlında zī-ruh olduğını naķl eyleyüp ancak ¹⁶ ħareket etmedigi deryā-deynde mülākī olduğı maħalle ¹⁷ mülāşık olmağla muğterik olamaz dēmişdür allā ¹⁸ me-i kıarşı daħı zī-ruh olduğını taşrīḥ eyleyüp ¹⁹ ṭabī'atı evlāda ħārr ve şāniyye de yābisdür dēmişler ²⁰ ve kendüsünüñ ya'nī süngerüñ ve ħāvī olduğı ²¹ aħcāruñ münāfī'ni yazmışlar ba'zı eṭibbā şukbeleri ²² küçük olan süngere erkek ve büyük olan dişi ²³ ta'bīr eylemiş isfenc kendüsü derece-i evlāda

[39a]

¹ ħārr ve şāniyyede yābisdür cālī ve kıavī't-tecfīfdür ² ħuşuşā tāzesi ola anda deryānuñ ṭabī'atı kıavīyye ³ olduğı için ceyyidi olur eger āteşe yakup ⁴ külini a'zā-i ħayvānātdan kesilen yāhud yarılan ⁵ yerlere ekseler kıanını keser ħuşuşā zift ile yaymış ⁶ ola ve kıan tüküren ādemlere içürseler ħalāş ⁷ bulur ma'ħazā cevher ħābis iken tāzesinden ⁸ fitil yapup ağzı kıapanan yaralara kıosalar tamar ⁹ laruñ ağzını açar kezālık arasında bulunan ¹⁰ taşlar daħı menn ħayr-ı iħrāk ol ħāşşa muķarrerdür ¹¹ zīrā ṭabī'atları birdür dēmişler şeyḥ re'īs ol ta ¹² şlar ṭabī'atda süngere kıarībdür ħarāreti kıālīl ve menn ¹³ ħayr-ı işān ve taḥfīf-i mülāṭṭıfdur birer mişkal içür ¹⁴ seler kilā ve meşānede olan taşları yaralar kııkarur ¹⁵ cālīnūs 'uz[v]ī ba'īd olmağla ol hācerüñ te'sīri

an̄a¹⁶ eşişdigini istib‘ād edüp ancak kilāda tecvīr eylemiş¹⁷ ol huşūşda ḥaḳīḳat ḥāl-i tecrîbe ile ma‘lūm¹⁸ olur el-‘ilmü ‘inde’llāhü te‘ālā ḥātîme ma‘denī ḥayvā¹⁹ nī olduklarından ḳaṭ‘-ı nazır ba‘zı ḥavāşşı müştemile²⁰ olan ḥacerler ve daḥı bi’l-münāsibe taḥrīr ve taṣtīr olunması²¹ i[k]tizā eden taşlar beyānındadır ez-cümle faşl-ı evve²² lde pād-zehr ile mağşūşa olan aḥcārdan ḳabūrī²³ ve mermerī nāmında iki ḥacer zıkr olunmuş idi anlaruñ

[39b]

¹ ta‘rīfī taḳdīm olındı ḥacer-i ḳubūrī levni beyāz ve ağber² olur ma‘denī mübhem taşdur naşır tūsī tansūk³ nāmede taḥrīr êtdigi üzere ol ḥacer kefi deryā ya‘nī⁴ deniz köpügi dedükleri şey’e benzer ve anuñ gibi şuya ba⁵ tımar bir ḥacerdür ol taşuñ ḥāşşiyeti yazılı kâğıda sür⁶ seler yazısını maḥv eder demişler ki mıknātısı timurı⁷ çekdiği gibi bu ḥacer daḥı gümüş pâresini çeker ve eger bedende⁸ olan kılları üzerine sürseler kılları ḳoparur ve eger⁹ saḥḳ edüp dişlere sürseler beyāz eder ve eski¹⁰ yaralara ekseler et bitürüp oñuldur ḥacer-i mermerī¹¹ an̄a ḥacer-i ḥāmī daḥı dērler ebü’l-berekāt nīsābūrī cevā¹² hirnāmesinde taḥrīr êtdükleri üzere bu daḥı ḥacer-i ḳubūrī¹³ gibi beyāz ve yumşak olur ma‘deni ḥorāsān vilāyetidür¹⁴ andan gūnā-gūn şeyler üzerine dürr-i yektā şeklinde incüler¹⁵ taṣvīr ederler seyr edenler dürr-i yektā ḳıyās ederler ve andan¹⁶ ve andan bir nev‘ daḥı diyār-ı şāmda bulunur mülevvendür mermer¹⁷ dērler ve bir nev‘ daḥı aḳ olur ḥacer-i yeşīme benzer bu nev‘üñ¹⁸ iki mevzī‘dedür biri kūh-ı ğavr ve biri ḥudūd-ı türkistā¹⁹ ndur ol vilāyetlerde andan yüzükler ve kāseler düzerler²⁰ yeşīmden düzdükleri gibi farkları bu yeşīmden yumşak²¹ olur ḥāşşası bir mişḳālını muḥkem saḥḳ edüp içür²² ıtlāk ‘illetini dāfi‘dür demişler el-ḥāşıl bu iki nev‘-i²³ ḥacer ya‘nī ḳubūrī ve mermerī dedükleri taşlar ḳabil taṣvīr

[40a]

¹ olmağla pād-zehr şeklinde şeyler düzerler ve pād-zehr ile² mağşūş ederler imiş nitekim taḳrīr olındı ḥacer-i nīlūfer³ naşır tūsī ve ebü’l-berekāt nīsābūrī taḳrīrleri üze⁴ re ol taş deryā-yı muḥīṭde olup gündü[z] deryānuñ⁵ dibiñe iner ve gece yüzine çıkar imiş muḥtemel ki ḥacer-i ḥayvānī⁶ cümlesinde ola kitāb-ı aḥcārda arisṭodan menḳıldur⁷ ki ol taşdan bir dirhem ve bir

dānaḵ ve zenende olan ⁸ ḥaceri bir atunḡ gerdānına bağlasalar ol feres kişnemez ölür ⁹ ol taş iskender-i rūmī peydā eylemiş her-bār düşmān ü ¹⁰ zerine çapup şeb-hūn etmek murād etseler ol taşları ¹¹ anlarınḡ gerdānlarına bağlarlar birisinden şayyıt ve şadā sādır ¹² olmaḡla düşmāna ‘ale’l-ḡafle mülākī olup zafer-yāb o ¹³ lur imiş el-ḡudret’l-illāh te‘ālā ḥacer-i mütē‘ālī bu daḡı fāzıl-ān-ı ¹⁴ mezbūrān taḡrīrleri üzere deryā-yı maḡribde ḡāşıl ¹⁵ olup ḡüte-i deryā anları kenāra atar imiş miḡdārı ¹⁶ ḡatunlarınḡ iplik egirdükleri alta taḡduḡları ağır şāḡḡ ¹⁷ şeklinde ve rengi şufrete mā’il beyāz olur ḡāşşası anda ¹⁸ nev‘a tefrīḡ olmaḡla me‘ācīn müferrihaya ḡorlar ve bir denk ¹⁹ miḡdārı saḡḡ olup ‘illet-i meşāne şāḡibe[y]e içürseler ²⁰ şifā bulur ve daḡı ḡöz edviyelerindendür kehl edüp ḡöze ²¹ çekseler cilā vērüp nūr-ı başarı ziyāde edür ve ḡözün ²² siyāhında ‘ārız olan aḡı giderür ḡacerü’l-ḡalḡ bu ta ²³ şun o şāf ve ḡavāşşında naşīr tūsī ile ebü’l-berekāt

[40b]

¹ nīsābūrī müttefīḡleridür dērler ki buḡtīşū‘ ismi-y-le ² şöret-i şī‘ār olan taḡībün elinde bir taş ḡorılmışdır ki ³ anı bir ḡoḡḡaya ḡoyup mühr ile ḡıfz ederdı ve kendüsü ⁴ ḡalef-i ‘abbāsīyyeden müttevekkil-i ‘ale’l-allāh ḡi□metinde muḡayyed o ⁵ lmaḡın arzu etdiği diyāra sefer etmek mümkün degil idi ⁶ bir ḡün aḡa su‘āl edüp bu ḡoḡḡada ḡıfzını ihmām eyled ⁷ iḡün taş ne resme ḡacerdür ve ne ḡüne ḡāşşası vardur ki ⁸ anunḡ ḡıfzına bu mertebe sa‘y edersin dēdiler cevābında eḡer ⁹ ḡalīfe beni diyāruma ḡöndermeḡe zāmin olursa ben daḡı ¹⁰ bu taşunḡ ḡāşşasını söylerük dēdi müttevekkil ḡalīfe ¹¹ ol mükālemeye işitdükde aḡa izin vėrdigümden mā‘adā ¹² levāzımını daḡı i‘ḡā eyleyüp yanuḡa mütē‘ammid [ād]emler ta‘yīn ¹³ ede yemeḡe istediḡi memlekete īşāl etsünler dēyü yemīn ¹⁴ eyledi buḡtīşū‘ kelāma şādıḡ encām ḡalīfeye i‘timād eyleyüp ¹⁵ ol ḡaceri ḡuzūr ḡümāyūnlarına ‘arż eyledi ve dēdiki pā ¹⁶ d-şāhum bu bir taşdur ki a‘zāda olan ḡılları menn ¹⁷ ḡayr-ı zaḡmete ḡoparur ot urmaḡa ve tıraş etmeḡe ve yolmaḡa ¹⁸ ḡācet ḡomaz ḡalīfe ta‘accüb edüp tecrībe içün ḡademe ¹⁹ sinden bir bāzūsı ḡıllı ādemün bāzūsına sürdiler ²⁰ her maḡalle ki ḡoḡındı ḡılı dökildi müttevekkil ol ḡāletden mesrūr ²¹ olup buḡtīşū‘ dil-ḡāḡi üzere

revâne eyledi ol ²² dağı maqşûdı olan maħalle vâşıl olup refikâsı ²³ ric‘at-ı murād êtdüklerinde anlara dèdiki çünki ħalîfe va‘d

[41a]

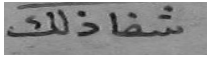
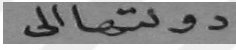
¹ va‘d-ı kerîmine vefâ eyleyüp beni merāmıma nâ‘il eyledi baña dağı vâ ² cib oldu ki vefâdârlık merâsimini idâ eyleyüm imdi ħalîfe ³ nün meclis-i hümayûnı ile müşerref olduğumda a‘lâ êde ⁴ süz ki her sene tamāmında ol taş taze boğazlanmış keçi ⁵ kanına bıraksunlar ħâşşası zâ‘il olmayup kuvveti ziyâde ⁶ ola dèdi ol kimesneler geldükde ħalîfeye bu tavşîyeyi ⁷ nakl êtdiler ħalîfe dağı sene tamāmında bir keçi zebh êtdirüp ⁸ ol taş anuñ ısıcağ kanına bırağdurdı ba‘dehu ziyâ ⁹ de kuvvet buldı ħâtırası-y-la anı kıl kopardımağda imtiĥân ¹⁰ eylediler fı‘l ve ħâşşıyyeti bi‘l-küllîyye zâ‘il olmuş buldılar ve ¹¹ tabî‘atı evlâsına ‘avdet için çok tedbîriler kanda ¹² mend olmadı cevâhirmâmelerde ħacer-i mıkñâţis münâ ¹³ sebeti-y-le mıkñâţisü‘l-şa‘r ta‘bîr êtdükleri taş ħacer-i ħalk ¹⁴ olmağ zann olunmış idi lâkin keçi kanı envâ‘-ı mıkñâţisun ¹⁵ maşlahâtından oldığı muğarrer olmağla buĥtîşü‘ ħikâ ¹⁶ yeti vâkı‘ oldığı şüretde ħacer-i ħalk mıkñâţisü‘l-şa‘run ¹⁷ ġayri olmuş olur ħacerü‘l-‘uqâb bu taş esmâ-i ‘adîde ¹⁸ ile mevsümdur evvelinde nün ile ħacerü‘n-nesr ve yâ ile ¹⁹ ħacerü‘l-yesr imlâ olunur ve ħacerü‘l-‘uqâb ve ħacerü‘l-beht ²⁰ ve‘l-mekit ve ħacerü‘l-vilâde dağı dèrler ahâlî-i mışr ħacerü‘l-mâ ²¹ sike-i ıtlâğ ederler türkçe tavşancıl taş kerkes ²² taş dèrler lisân-ı yünânda anâtîtüs dèrler ²³ tefsîri toğurmağı âsân êdici dèmek imiş

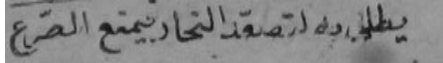
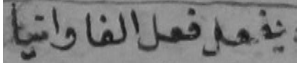
[41b]

¹ zîrâ ol taşun ħâşşası ħîn vilâyetinde ħatu ² nların oyluğına bağlasalar toğurmağda zaĥmet ³ çekmemek üzeredür anuñ için evvelinde yâ ile ħacer ⁴ ü‘l-yesr dèmişler aşında ol taş kerkes kuş ⁵ münâsebeti ile maţla‘ olmuşlar ve anuñ yöresinde ⁶ bulmuşlar meger ol ħayvânun dişisi yumurtladuğda ⁷ zaĥmet çeker imiş erkegi ilĥâm-ı rabbânî ile ol ⁸ taş bulur yuvasına götürür dişi seng altına ⁸ komağ ile yumurtlaması âsân olur imiş anuñ için ¹⁰ ħacerü‘l-nesr dèmişler ol minvâl üzere tavşancıl yuvasında ¹¹ dağı bulunur imiş vech-i tesmiyeleri odur dèdiler ¹² ol ħacer fındık mıkñârında bir boz taşdur eger elde ¹³ oynatsalar içinde bir taş dağı olmağ üzere şedâ ¹⁴ sı

işidilür lākin kırsalar bir şey' çıkmaz ol ¹⁵ bir hālet anda bir hāşşadur ammā muḥammed bin zekeriyyā rāzī ¹⁶ taş kırılduḡda içinde fındık içi gibi lübbi bulunur ¹⁷ demişdür ba'zıları ḡacerü'l- 'uḡāb taş degildür belki ¹⁸ hind cevzi ağacı gibi bir ağacın yemişidür taş ¹⁹ gibi pek olur içinde bulunan lübbidür demişler nāmıḡ ²⁰ u'l-ḡurūf faḡīr ol taşı gördüm ve taḡrīr olındıḡı ²¹ o şāfda buldum zamān-ı cihād aḡtıran sulṡān ²² muḥammed ḡān ḡāzide enār-allāḡ bürḡāne ḡehrin seferi ²³ münāsebeti-y-le selsetre-i(?) nām beldeye varılacaḡı

[42a]

¹ maḡallde ol avānda ² emīrū'l-mū'minīn maḡāmında olan dūrretü't-tāc selā ³ ṡīn-i cihān vālide sulṡān ḡulled-allāḡ ⁴ inḡirāzū'z-zamān ḡazretlerinūn mizāc-ı sa'ādet-i ⁵ imtizācları münḡarif olup 'aḡīm-i ıztırāb ḡekilmek ⁶ ile üstādumuz ḡayātī-zāde merḡūm pād-şāḡ ma'fūvre ⁷ sevḡ ēdüp ol ṡarīḡ ile taḡşīl olınmış ⁸ idi gördük serḡe yumurṡası mīḡdārında mā ⁹ 'il ki mā'il-i aḡber ve tāmmū'l-istidāre degil idi ¹⁰ ḡareket ētdürerek neḡsū'l-emr içinde bir şey' oynar ¹¹ işidük ammā kırmāḡ mümkün olmamaḡla ḡaḡīḡat ḡāde ¹² lübbi var mı yo[k] mı bilinmedi ibn bayṡār merḡūm naḡli ¹³ üzere ḡāḡīḡī nām-ı ṡabīb-ı lebīb ol taş dōrt ¹⁴ nev[idū]r yemenī ve ḡubūrīsi ve anṡākī olur ve levniye dēdū ¹⁵ kleri vilāyetden daḡı gelür cümlesinūn ḡeybetleri ¹⁶ birbirine yaḡındur ve içlerinde bir taş daḡı bulunur ¹⁷ demiş ṡeyḡū'l-küll ḡanūnunda bu vechle ta'bīr ēder ¹⁸

 ¹⁹ ya'nī şu ile ²⁰ saḡḡ olunup a'zāsından başına nicār şu'ūd ²¹ ētmek ile maşrū' olan ādemūn ḡankı 'uḡvundan ²² nicār ḡālḡarsa ol 'uḡva ṡılā olınsa nicārī ²³ men' ētmekle ol marāzdan ḡalāş olur demişler

[42b]

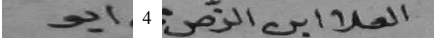
¹ şincik ḡayr-ı eṡibbā fāvāniyā ḡötürildüḡi gibi maşrū' olan ² ādem ol taşı ḡötürse şar'dan ḡalāş olur demişler ³ ḡötürmek bāzūsına baḡlamak ve ḡerdānına aşmak ile olur ⁴ ma'rūr-ı fedir ve daḡı ol taşın ḡāşşasındanda bir kimse ⁵ muḡāşama maḡallinde anı ēlinde ṡutsa ḡuşumete ḡālib olur ⁶ eger meyve ağacına aşalar meyvesi dōkilme[z] ve eger bir pōst ⁷ parḡasına şarup kırmızı iplik ile

hāmil olan hatu⁸ nlar götürseler düşdüşürmekden emīn olurlar ba‘zılar⁹ zekīyyü’r-rāyiha olan kuzu derisine bağlamak lāzımdur ma‘¹⁰ hazā toğurmak ‘alāmetleri zuhūra geldükde şol oyluğına¹¹ yāhud kasığına bağlasalar āsān-ı vechle toğururlar lākin¹² toğurdukları ān çözmek lāzımdur eger bağı kalsa¹³ oğlan yatağını çıkarmakdan korkılır demişler sā’ir¹⁴ hayvānātun dağı āsānlık ile toğurmaları için ard aya¹⁵ klarından şol oyluklarına bağlarlar ve dağı ol taşun¹⁶ havāşşındandur toğurmayan hatunlar birini saḥḥ edüp¹⁷ ‘avret südi ile mezc etseler ve bir parça koyun¹⁸ yünj ile götürseler bi-izn-illāh te‘ālā gebe olur hacrū’l-besr¹⁹ bā-i muvaḥḥide ile telaffuz olur bir müdevver incü gibi beyāz²⁰ taşdur ḥicāz denizinde cedde semtlerinde bulunur ḥāşşa²¹ sı şürben ve ta‘līken ḳalbe kuvvet vērür ve ḥāricden meşāne²² üzerine ta‘līk olınsa sidigi tutilan ādemlerün²³ bevlini idrār eyler ve bir denk miḳdārını saḥḥ edüp içseler

[43a]

¹ beqli idrār etdiginden mā‘adā bögrek ve meşānede o² lan taşları pāreler ve iḥrāc eder mā-lā-yes‘ şāḥibi³ ol taşun bir şımıfı cedde denizinde büyük şadeplerde⁴ bulunur ol şadef at tırnağı gibi müdevver olmağla ḥāfir⁵ dērler anda bulunan taş tıbben müsta‘mel degildür demiş⁶ hacrū’l-kamer buzākū’l-kamer dağı dērler bir nev‘ aḳ şeffāf ve⁷ berrāk taşdur ‘arabistānda ve mağrib diyārlarında bu⁸ lınur vezni ḥāffidür mäh-ı ‘ālem-ārā- izdiyādında peydā⁹ olur ba‘zı eṭibbā ol hacrūn māddeşi semādan nāzil¹⁰ olur tıllıdır ol ṭall taşlar üzerine yağmak ile müctemi‘¹¹ ve müteḥaccim olur ibtidā rengi ağber olup izdiyād-ı kamerde¹² şu‘ā-ı mäh-ı ‘ālem-ārā ile beyāzlık ḥāşıl eder dēdiler¹³ ol hacr şerīfün ḥāşşası eger merci[m]ek miḳdārı saḥḥ o¹⁴ lınup şar‘a mübtelā olan kimesneye içürseler şar‘ı¹⁵ bi’l-külliyeye zā’il olur götürmek ile dağı marāz-ı mezkūr¹⁶ dan ḥalāş bulur ve şāḥīhü’l-mizāc ādemler götürseler bi-‘ināyet-illah¹⁷ te‘ālā āfāt ve belāyādan emīn olurlar ve eger yemiş¹⁸ vermeyen eşcāra āvīḥte etseler meyve-dār olur eger¹⁹ ‘aḳīme hatunlar götürseler gebe olurlar dēyü havāşş-ı²⁰ ‘acībesi yazılmağla taḥrīrine taşaddī olındı şeyḥ²¹ dāvud hacrū’l-kameri hacr-i ḳubūride yazıldığı üzere hacrū’n-nuḳre²² ya’nī gümüş çiçeği taş olmak üzere taḥrīr eyleyüp²³ ṭabī‘atı sāniyyede bārid veyāḥud mu‘tedil ölide yābisdür

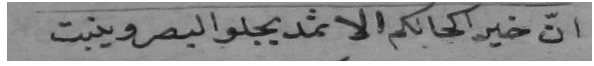
[43b]

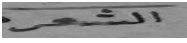
¹ beyāz bēz parçasına şarup götürseler münāsib-i ‘āliye ² ve halk beyninde iḳbāl-i ĩrāş eyler ḥavf ve ḥaşyeti giderür demişdür ³ el-‘ilmü ‘inde’l-allāhü te‘ālā ḥacerü’ş-şufr ḥuzzāk-ı muḡaribden ⁴ mücerribātü’l-ḥekimā-I nām te’līfinde bir kırmızı taşdur ⁵ keşīf ve şufrete mā’ildür anda kīryet-i aḥmeriyyet vardır eger ⁶ gümüşi eridüp pütete iken içine bu taşdan ⁷ meshūka bir miḳdār ḡubār bıraksalar ḥālīş altun rengini ⁸ vērür ve eger bir a[r]pa aḡrı meshūkından divāne olan ⁹ kimselerün burunlarına üfürseler bi-izn-illāh ḥalāş ¹⁰ olur demiş ḥacerü’n-nevm naşīr ṭūsī tansūḡnāmede ¹¹ rengi kırmızı bir dürr-i ḥōş-āne taşdur gecelerde āteş ¹² gibi şu’le vērür dērler ki eger andan bir dirhem miḳdārını ¹³ bir kimesnenün boynuna bağlasalar yāḥud yaşıdığını altına ¹⁴ ḡosalar ol kimseyi nevm-i ḡarīḡ aḡz edüp ol taşı ¹⁵ boynundan çözüp yāḥud yaşadığı altından ḡaldur ¹⁶ maduḡça uyanmaz ḥacerü’l-yaḡaza fāzıl mezbūr taḡrīri ¹⁷ üzere ḡākī renk siyāha mā’il ve ḡurşun gibi şaḡīl ve ¹⁸ saṭḡı ḡayetdür şet bir taşdur her kim ol taşdan on ¹⁹ dirhem miḳdārını kendüde götürse ḡat’en uyḡusu gelmez ²⁰ ve uyḡusuzluḡ aḡa elem vērmez ve eger sekiz ḡabbe miḳdārını ²¹ saḡḡ edüp el-‘ıyāzū bi-llāh te‘ālā ‘illet-i cüzāma mübtelā o ²² lanlara içürseler şifā bulurlar eger ol taş ele girse ²³ ‘aceb cevherdür demişler ḥacerü’l-kuḡl lisān-ı ‘arabīde işmide

[44a]

¹ türkçe sürme taşı dērler siyāh olur eyüsi işfahānī ² olandır işfahānīnün daḡı eyüsi berrāk olup ³ ecnebī ḡacer ile āmīḡte olmayanıdır ol taşı ḡayvānā ⁴ tdan o gözüḡ tāze iç yaḡı ile ce[r]leb yaḡarlar ba‘dehu ⁵ saḡḡ-ı ḡubār edüp sürme ederler ve şiyāfāta ve ekḡāle ⁶ ḡatarlar ṭabī‘atı derece evlāda şovuk ve şāniyyede ḡur ⁷ udur ḡabz ve tecfīfı vardır yalḡı[z] göze çekseler nūr-ı ⁸ bāşıra ḡuvvet vērür tecfīf sebebi-y-le göze olan ruṭūbet ⁹ fażliyyeyi giderüp şıḡḡatını ḡafz eyler ve pīrelmek sebebi-y-le ¹⁰ şa‘f-ı ‘ārız olan kimesneler müdāvemet etseler ¹¹ gözlerinin nūrına ḡuvvet vērür lākin sürme çekmek mu‘tādī ¹² olmayan kimselere ibtidā-i remed ĩrāş eyler ya’nī göz aḡrı ¹³ ısı götürür evvel tenḡıye-i dimāḡ edüp andan sonra müdāvemet ¹⁴ etmek gerekdür dediler ḡazret-i ḡayru’l-beşer ve ol mükahḡal çeşm-i ¹⁵ mā-zāḡü’l-başar şalallāhu te‘ālā ‘aleyhi

‘alā ālihi ve eşhābe ve sellemden ¹⁶ mervīdūr

¹⁷ ya‘nī sizūn sūrmelerinüzün ziyāde hayırlusı ¹⁸ işmi[d]dür göze cilā vērüp nūr-ı başarı ziyāde eder ve gerçek ¹⁹ kıllarını bitürür eger ol taşsı saḥḳ edüp merhemlere ²⁰ qosalar eski yaraları oñuldur ve nāşūrını giderür ²¹ ve cerāḥatlar daḥı oñuldur lākin cerāḥat yerinde siyāh ²² işri bākī kalur ve daḥı meshūḳını burnı ḳināyet ād ²³ emlerūn burnına okursalar eger ol ḳan dımağ

[44b]

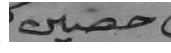
¹ perdelerinde gelürse ḳaṭ‘ eder baş ağrısını ² daḥı göze çekmek ile def‘ eder eger baş bütün ³ ağırırssa iki göze daḥı çekeler ve bu esīr ḳanı ⁴ ve ḥayz ḳanı deñmese erkekler şāf edüp ve ḥa ⁵ tunlar ferezece ile götürseler ḳanlarını keser zıkrde ⁶ olan cerāḥatlara daḥı ekse oñuruldur ḥacer-i ⁷ tūtiyā tūtiyānuḡ envā‘ı çokdur şanā‘ī olur ma‘denī ⁸ olur şanā‘i olan tütündür bakır topragını eritdükleri ⁹ ocaḳlarda terākūm eder gāḥī iḳlīmīya dedükleri şeyden ¹⁰ taş‘id ederler ḥūb-ı tūtiyā olur ve ḥacer-i tūtiyā ve ğayriden ¹¹ daḥı taş‘id olunur ve altundan ve gümüşden ve ḳur ¹² şundan daḥı i‘māl olunur ḥattā‘amelī tūtiyādan raşā ¹³ şı olan maḳbūldur ammā bizüm bu maḥallde maḳşūdumuz ¹⁴ ma‘denī olan ḥacer seyyīdür ki elvānı çokdur beyāz ¹⁵ ve yeşil ve şarı ve ḥumrete mā‘il olur eyüsi beyāz ¹⁶ olanı ve şarı olup germān diyārında bulınanıdır ¹⁷ bir şınfı daḥı diyār-ı ‘arabdan bādyāda ḳandār (?) dedükleri ¹⁸ vādīde ḳum arasında bulınur rengi yeşil ve şeffāf ¹⁹ olur ve bir şınfı daḥı hindīdür deryā-yı hind kenārında ²⁰ bulınur ki gūṭe-i āb anı kenāra atar bi-eyyi ma‘den-gāne ²¹ ṭabī‘atı ikinci derecede bārid ve yābisdür ba‘zıları derece-i ²² evlāda bāriddür demişler göz ‘ilāclarında bi‘l-ḥāşşa ²³ yed tūlāsı vardur ḥuzzāḳatı ol ekḥālleri göz edviye

[45a]

¹ lerinde ḳullanurlar nūr-ı başarı ziyāde eder ve şıḥḥatını ² ḥıfz eder ba‘de‘l-ğasl isti‘māl olunmaḳ gerekdür ³ ğaslinuḡ ṭarīḳı tūtiyā taşını muḥakkem-i saḥḳ edüp ⁴ bir şıḳ bēzden ṭorba içine ḳorlar üzerine yağmur ⁵ şuyı koyup ṭorbayı çalkarlar raḳīḳ olan şı ⁶ ile çıkup altında olan zarfa dökilür ḳumu ⁷ ve çirki ṭorbada kalur o şuyı tekrār bir āḥer kīse ⁸ ye koyup ke‘l-evvel ‘amel ederler

altında ol zarfa ⁹ çıkan şuyı terk ederler tā ki tūtiyāyı hālī[ş] d ¹⁰ ibine çöker şuyı süzüp ve kendüsini kurıdup ¹¹ hıfz ederler tūtiyānuñ cümle eşnāfı beden-i insānda ¹² olan terüñ қоһusını güzel eder bā-һuşuş semiz sebebi-y-le ¹³ қолтуғı ve ğayri a‘zāsınuñ teri қоқан kimseler ¹⁴ tūtiyāyı saһk edüp gül şuyı ile sürinseler ¹⁵ bed-rāyiһayı giderür ve tūtiyā-yı mağsūli zıkr ve maқ‘ada ¹⁶ olan yaralara ekseler oñuldur naşır tūsī tansūk ¹⁷ nāmede erbāb-ı kimyāya imdād edüp eger һacer-i tūtiyādan ¹⁸ bir pāresi aһz olunup mübzīc dedükleri һububuñ ¹⁹ bir dānesi ile saһk olınsa ve nerm āteşde büryān ²⁰ olsa ammā yanmasa ba‘dehu bir miқdār pūtede erimiş ²¹ baқıruñ üzerine ol meshūkı dökseler pūte ²² nūñ aғzını örtseler baқıruñ rengini tağyір eyleyüp ²³ zer-i hālīşe dönderür imiş dehnec ‘amme miyānında

[45b]

¹ göz müdāvātında olmaқ üzere şöһret-i şī‘ār ² olmağla īrād olındı levni yeşil ve şeffāf olur ³ anda jengāriyyet vardur üzerinde siyāh ve raқıқ ⁴ haттlar olur ba‘zısında kırmızı haттlar bulunur tür ⁵ kistān diyārında yāқūt aһmer renginde daһı dühne tekevvün ⁶ eder dediler ammā ekşeriyyā sebz-sīri ya‘nī şarımsaқ ⁷ yaprağı renginde yeşil bulınanı lisān-ı eṭibbāda sebz-I ⁸ reyһānī ve sebz-i siyāh-fām ve sebz-i sefīd-fām ve sebz-i ⁹ zümri ta‘bīr ederler evşāf ve şeffāf olan dühneye ¹⁰ şīrīn ya‘nī tatlı dehnec dērler ve küdüret-pezīr olana ¹¹ dühne-i telһ ya‘nī acı dērler ve ol taşuñ taravet ve ¹² şafvet ve tīre ve küdüret üzere görünmesinde havānuñ ¹³ medһali vardur her-bār havā şāf olsa ol taş şāf ¹⁴ ve şeffāf görünür ‘aksinde mütekerrir olur demişler ve meşһūr ¹⁵ olanı ma‘ādinı beş mevzi‘idür türkistānda efrāsiyāb ¹⁶ binā’ eyledigi şehir-i қarnabda ve germān nevāһīsinde ve ‘arabistā ¹⁷ nda benī selīm mağārasında ve diyār-i mehrden gre ¹⁸ kde kūhistān-ı ‘arabī firenkde bulunur efrenc andan қар ¹⁹ һalar düzerler ve pıçaқ ve һancer қabzaları ve kemerler yaparlar ²⁰ ol vilāyetlerde қıymeti yokdur һekīm tīfāşī memālik-i hindde ²¹ ve arz-ı һabeşde ve diyār-ı nevbde daһı bulunur ma‘da ²² iken yumşaқdur iһrāc olınduқda pekleşür hindīler anı ²³ tūtiyā nev‘inden zu‘m ederler demiş қaңğı vilāyetde olursa

[46a]

¹ olsun bakır yāhud altun ma‘deni olan yerlerde bu ² lınmak üzeredür ki bilegi taşına sürilse maḥk[ū]k³ bakır gibi çıkar aristo dehnec bakıruṅ nicārından mütekevvin ⁴ olur rengi yeşil olduğunun ‘illeti bakıruṅ nicārı ⁵ ḥumrete mā’il iken şiddet-i tekā[s]üfden nāşī sevād-ı iktizā ⁶ eder ḥumret ile sevādun izdivācından ḥudret ḥāşıl ⁷ olur demiş ṭabī‘atı mu‘tedildür dēyenler taḥtie olinmışdur ⁸ şikāt-i eṭibbā dördünci derecede ḥārr olduğına zā ⁹ hib olup meshūḳı ‘aḳreb ledḡine nāfi‘ olduğu ve kendü ¹⁰ semm-i ḳātil olduğu ile istidlāl etmişler zīrā bi ¹¹ ‘l-ḥāşşa semmdür lākin sümūma içürseler şifā vērür ded ¹² iler miḳdār-ı isti‘mālī neẓā’irine ḳıyās ile iki arpa miḳdā ¹³ rıdur daḡı göz mu‘ālecesinden olmaḡla ekḫālde i ¹⁴ sti‘māl olunur dūhne ve delinmedük incü ve tūtiyā-yı hindī ¹⁵ ‘ale’s-seviyye aḡz saḡḳ olup göze çekseler nūrını ¹⁶ arturur ve aḳ düşen gözün aḡını izāle eder eger ¹⁷ dūhneyi saḡḳ edüp sirke ile temre güye tılā etse ¹⁸ ler giderür ve kel başa daḡı tılā olinsa izāle eder hekīm ¹⁹ tīfāşī dūhne-i meshūḳa bir miḳdār misk izāfe eyleyüp ²⁰ merṭübü’l-mizāce-i ‘asel ve maḡrūrü’l-mizāce-i ‘avret südi ²¹ ile su‘ūṭ etseler şar‘ marāzını üç def‘ada izāle ²² eder demiş zeyt yaḡı dūhnenün ṭarāvetini arturur ve dūhne ²³ altunun muşliḡi olmaḡ üzeredür ve ma‘deniyyātdan dūhne-i

[46b]

¹ zehreye mensūbdur demişler ḡacer-i ṭalḳ naşīr ṭūsī ² ṭalḳun envā’ı olur bir nev’i ma‘denīdür āteş anı ³ tekellūs eder ve nev’-i āḡiri mecrādür beyāz ve şeffāf ⁴ olur incüye müşābihdür ve incü gibi ḳat ḳat tekevvin ⁵ eder ehl-i kimyā aḡa kevkebü’l-arz dērler ‘ırḳu’l-‘arūs ⁶ daḡı dēnilmişdür ve erbāb-ı şinā‘at andan ‘amelī incü ⁷ düzerler şol mertebe ki mürvārid mevzū‘mıdur yohsa ⁸ maşnū‘mıdur herkes fark edemezler meger şuya bıraḡalar ⁹ ḡāliş incü ise dibine batar ṭalḳ ise ḡabāb gibi ¹⁰ üzerinde ṭurur hekīm tīfāşī ṭalḳ havādan şebnem gibi ¹¹ nāzil olup yerden taḡaccür eder tedricle nāzil olmaḡla ¹² biri biri üzerine ṭabaḳa ṭabaḳa tekevvin eder aşl mādde ¹³ si ruṭubet-i ḡālīze mā’iyyedür ki eczā-i arzıyye aḡa ḡālīb ¹⁴ olmaḡla eczāsının birbirine tedāḡül ve ittişāli müştedd ¹⁵ ve müstaḡkem olmışdur anun için ol ḡacer ḡāven vāhin ¹⁶ ile saḡḳ ḳabül etmez vesā’ir ecsād-ı [z]e’be gibi dehāneti ¹⁷ olmayup ve aşlı māni‘ olmaḡla yübüseti daḡı

ķavīyye olmadığı ¹⁸ eclden anĵa āteş daĵı te'sīr ētmez ŗabī'atı derece-i evlāda ¹⁹ bārid ve yābisdür ba'zılar yübüseti derece-i şāniyyededür ²⁰ demişler ma'denī olan ŗalk cezīre-i kıbrısdā olur ²¹ zümrüdd ma'denlerinde ve ĵayri ma'ādinde daĵı bulunur ĵayet ²² beyāz ve berrāk olmaĵla andan ĵammāmlara cāmlar ēderler imiş ²³ ammā muŗlak ŗalk iki dürlüdür zehebī ve fıĵda ta'bīr olunur

[47a]

¹fıĵdīsı beyāz ve şāf ve zehebīsı şufrete mā'ıldür ² ve eyüsi zehebī olandur el-ĵāşıl ŗalk bir ĵacer metīndür ki ³ bir vechle daĵķ ve saĵķ ve ĵarķ ve teklīs ķabūl ⁴ ētmez ĵattā erbāb-ı ķimyā

lisānlarında ⁵ nazm ⁶

خذا الغرآر والطلقا وشيئا يشبه البرقا

⁷ ملكت الغرب والشرق

إذا احسنه سحقا

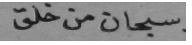
⁸ nazmı ile şöhret-i şī'ār olan ma'ni anuĵ ĵall olunması ⁹ müşekkel olduğunu mübeyyendür ammā tīfāşī vesā'ir mu'temedān ¹⁰ ŗa[l]ķuĵ ĵallini āsān-ı vechle beyān ētmemişler şeyĵ re'īsüĵ ¹¹ daĵı anı āteş yakmaz illā ĵīle ile yakar ve mükelles olanı ¹² 'amelde aķvā ve elĵafdur dēdigi şan'at ile ĵarķ ve ĵall ¹³ ķabūl ētdigi muşarraĵdur pes ne-miķdār-ı ĵall olunmak murād olunur ¹⁴ ise aĵz olup bir ĵaşīn bēzden kiseye ķoyalar ve bir ¹⁵ miķdār ufaķ ķum daĵı zamm ēdeler ve ol kise baķla yāĵud ¹⁶ ķavl-i ŗabĵ olunmuş ışıcaķ şu içine biraĵalar ba'dehu el ¹⁷ ile āheste āheste ovulur münĵall olup şīre gibi bēzden ¹⁸ süzilür ve buĵday unı gibi dibine çö[k]er ķurıdup ¹⁹ vaķt-i ĵācetde isti'māl ēderler ba'zıları ol ķīse ķıldan ²⁰ örilmiş olsa ĵalli daĵı āsān olur ve anuĵla ĵall o ²¹ lınan ŗalk ĵarīķūn gibi olur demişler ba'zılar ķişnīz ²² şuyı ile daĵı ĵall olunur dēyüp şeyĵ re'īs mā-ı maŗbūĵuĵ ²³ ĵayri bir ķaç ķıŗ'a yüz parçası ile bir bēze ķoyup

[47b]

¹ ovmak ile muĵallib olduğunu daĵı göstermiş ammā teklīs ² olunması ĵīlesini yazmamışlar ammā maĵlülā isti'mālinde mez ³ kūr olan ĵavāşşındandır ki ol maĵlüle ba'zı eczā zamm ⁴ ēdüp ebdān-ı insān ve ecsād-ı ĵayvāna vesā'ir eşyāya ⁵ ŗılā olınsa āteş te'sīr eylemez demişler ez-cümle ebū'l-'alā ⁶ **بن الرهركتاب** kitāb ĵavāşşında yazdığı üzere ŗalk maĵlül ⁷ bir miķdār zırnīĵ-ı aĵmer meşĵūk ile mezc olup ĵayy-ı 'ālem ⁸ dēdükleri ot ki türkçe ķaya ķuruĵı dērler

anun şıkılmış ⁹ şuyı ve şıgar ödi ile hâlî édüp bir kimesne bedenine ¹⁰ sürse aña âteş zarar étmez sol mertebe ki eger mîşe ¹¹ gözüni élinde tutsa kıt'a eşer eylemez dediler ve yalnız ¹² tálk-ı mañlül tılâ olinsa dañı âteş te'sîr eylemez dediler dañı ¹³ tálkuñ mañlülünü zıkrde ve hâyada ve kısıqda ve memelerde ¹⁴ ve koluğ arasında zühür eden şışlere ibtidâsında tılâ ¹⁵ eyleseler giderür ve kâbız ve hâbisü'd-dem olmağla berem ¹⁶ mişkâlini lisânü'l-hâmel ya'nî türkçe sinirli yaprak 'uşâresi ile ¹⁷ kan tüküren kimseler içseler şifâ vërür zû-sıntâriyâ ¹⁸ dedükleri ishâli ve bu esîr kanını ve rahimden nezf eden ¹⁹ kanı sakıyen ve tılâ'en keser ve bögreklerde ve meşânede olan ²⁰ taşlar pâreler ve çıkarur lâkin tılâğa zarar eder ²¹ muşlihi keşîrdür demişler ammâ şeyh re'îs nakli üzere ²² tálkuñ içmesinde hañr-ı 'azîm vardur zîrâ ma'de ²³ nün sañtında haml ta'bîr olınan hâvları arasına kan

[48a]

¹ yapışmak ile zarar vërür şavâb olan taşradan ² tılâ ile isti'mâli olınmağdur hâcerü'n-nâr hâcerü'z-z³ end dañı dërler türkçe çağmak taşı dedükleridür ol ⁴ taşuñ envâ' ve eşnâfi 'ammenüñ ma'lûmlarıdur ⁵ ammâ havâşş-ı nâfi'ası mechüle olmağın bu risâle-i ⁶ nâfi'ada derc olındı ekşer-i eñibbâ tabî'atı bâr ⁷ id ve yâbis ve şedîdü'l-yübüsetdür dediler ba'zılar ⁸ yâbisdür demişler aristodan menküldür hâmil ⁹ olan hatunlar vağ'-ı haml mağallinde bir kıt'asını ¹⁰ bir parça böz ile oyluqlarına bağlasalar bi-izn-illâh ¹¹ te'âlâ âsân-ı vechle toğururlar ba'de'l-vilâde çözü ¹² mek lâzımdur demişler ve eger sañk ve ğubâr édüp hâliş ¹³ et bitürür kezâlik 'asîrü'z-zevâl olan eski yara ¹⁴ larda dañı isti'mâl olinsa bürü-i tâmm hâşıl hâcerü'z-zeyt ¹⁵ hâcer qarâmî (?) dañı dërler ma'denî ma'lûm degil bir nev' siyâh ¹⁶ taşdur aña âteş işâbet eylese yanup fîrûzân ¹⁷ olur her-bâr üzerine şu dökseler dañı 'alevlenür ¹⁸ zeyt yağı sürirler bi'l-küllî[yye] söner

¹⁹ hâşşası her ne mağallde yağsalar tütü ²⁰ nünden hayvânât mazarra firâr etmek üzeredür ²¹ hâcerü'l-mıknâfîs bu ism ile müsemmi olan taş ²² halk beyninde ancak timurı çekmek ile meşhûr ve müte'a ²³ rridür havâşşı ahvâlinde yazıldığı üzere isti'mâline

[48b]

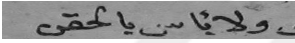
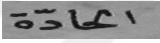
¹ takayyüd etmiş tabīb görilmedi fakīr daḥī gāfil idüm ² ancak bu risāle taḥrīri münāsebeti-y-le vākıf oldum ³ ba‘zı ḥavāşşından ğaflet olunmak revā degildür ⁴ nitekim zıkr olunur ebū’l-berekāt nīsābūrī mıknā ⁵ tīs ğayn ile lisān-ı rümīdür kaf ile daḥī ⁶ telaffuz olunur aşlında ol lisānda ism-i cins meşābe ⁷ sinde olup her taşki bir şey-i cezb eyleye aḡa mıknā ⁸ tīs dērler imiş ammā şonradan her neyi cezb ⁹ ile meşhūr ise aḡa izāfet olunup timurı cezb ¹⁰ eden ḡacere mıknāṭīs-ı āhen ve altunı cezb edene ¹¹ mıknāṭīs-ı zerr dēdiler pes kütüb ḡavāşında zıkr o ¹² lındığı üzere eşnāfi çokdur ammā meşhūr ve müte‘ā ¹³ rif olanı dōrttür mıknāṭīs-ı āhen mıknāṭīs-ı ¹⁴ zerr mıknāṭīs-ı fıddā ve mıknāṭīs-ı raşāşdur ki ¹⁵ her biri eşyā-ı mezḡüre maḡşūşen cezb ederler ¹⁶ mıknāṭīs-ı āhen timurına mertebe cezb ētdigi ¹⁷ cümleñün ma‘lūmīdür rengi muḡtelif olur eyüsi kırmızı ¹⁸ ya mā’il siyāh olandur yāḡud aḡber olandur timurı ¹⁹ çe[k]mekde daḥī muḡteliflerdür kimisi kavī ve ba‘zısı za‘īf ²⁰ olur eger mıknāṭīs-ı āhen oruç tutan ādemlerñ ²¹ ağızları bārī ile ıslatsalar yāḡud şoḡan şarımsak ²² şürseler kuvveti zā’il olur cezb-i āhen eylemez eger zeyt ²³ yāḡı şarımsak şürseler timurāndan kaçır dēmişler

[49a]

¹ ve lākin mu‘ālece-i mezḡüre ile ‘amelī bātıl olan mıknāṭīsı ² yıḡayup sür ki yāḡud koyun ya keçi ḡanına ışıcaḡ iken ³ bıraḡsalar üç gün bu minvāl üzere tekrār eyleseler yine ⁴ kuvveti ‘avret etmek üzeredür mıknāṭīs renginde ⁵ bir nev‘ taş daḥī vardur timurāndan kaçır dēmişler ve ⁶ mıknāṭīs-ı zehebñ rengi ḡubrete mā’il sarı olur ⁷ altunı çekmekde yed-tūlāsı vardur üç endāze mesāfe ⁸ den altunı kendüye cezb eder timurı daḥī cezb ⁹ eder dēmişler ve mıknāṭīs-ı fıddanñ rengi ḡubrete ¹⁰ mā’il beyāz ve vezni ḡafif olur zebedü’l-baḡr gibi şuya ¹¹ batmaz andan bir vaḡıyye taş beş vaḡıyye ḡümüşi beş ar ¹² şun mesāfeden cezb ederler eger ḡümüş bir maḡalle maḡallenmiş ¹³ olsa daḥī ḡoparur hīḡ bir nev‘ mıknāṭīs kuvvetde ¹⁴ aḡa mu‘ādil olmaz ba‘zılar ḡacerü’l-ḡubūr mıknāṭīs-ı ¹⁵ nuḡre dēmişler ol ḡacer zıkr olındı ve mıknāṭīs-ı rā ¹⁶ şaş ḡaşnı gibi bed ḡoḡar ḡalayı çeker bir taşdur ¹⁷ dēdiler lākin mıknāṭīs-ı āhenden mā‘adāsı kīmyāb ¹⁸ olmaḡla fī-zamāna görilmedi ancak görilmemek aşlında ¹⁹ mevcūd olmamak lāzım gelmediḡi eclden

‘umūm-ı fā’ide ²⁰ için tahrīr olındı pes zamānumuzda ma‘rūf o ²¹ lan mıkñāṭīs-ı ḥadīdūñ ba‘zı ahvālidür ki zıkr ²² olunur cālīnūs ıtlāk üzere ṭabī‘at-ı mıkñāṭīs ²³ ḥārr ve yābis der imiş aristodan nakl etdiği üzere

[49b]

¹ timur ile ḡayet ittihādi olmağın ṭabī‘atı anuñ gibidür ² ammā maḥrūk olsa ṭabī‘atı ve āṣarı ṣādenc āṣarı gibidür ³ demiş kibār-ı eṭibbānuñ ṣādenc iki şınıfdur ma‘denī ve ⁴ maṣnū‘ī olur maṣnū‘ī olan mıkñāṭīsūñ maḥrūkıdur ⁵ dedükleri ol kavle münāsibdür ḥavāṣṣ-ı mıkñāṭīs bir ⁶ kimseyi katl için timur bürādesi yedürmiş olsalar ⁷ ba‘zılar ḥabs-i ḥadīd ta‘bīr etmişler her kañğısı olursa ⁸ olsun beş dirhem miḡdārı ka‘il olmak üzeredür ‘ilācı ⁹ bir dirhem cebel olınmış mıkñāṭīs içürelers eczā-i āheni ¹⁰ cem‘ edüp iḥrāc eder demişler gerçi mıkñāṭīs-ı müshili ¹¹ aḥlāṭ-ı ḡalīz oldığı cihetden yalnız maḥlūlünü içürmek ¹² ile iktifā göstermişler ammā anuñ ‘akābinde müshil kavi ¹³ verilse ol mādde-i fāsıdeyi iḥrāca imdād edüp ¹⁴ daḡı ıḡvā olur mā-lā-yes‘ şāḥibi ¹⁵ demişdür ḥekīm tīfāṣī sūd ile yāḡud ıṣıcaḡ ¹⁶ şu ile içürelers kuşdurmak ile semmini def‘ eder ¹⁷ demiş naṣīr ṭūsī ḥavāṣṣ-ı ḡacer mıkñāṭīsdandur ki bir ¹⁸ kimse maḥlūlünü eline sürse her kañkı kilidūñ altından ¹⁹ yapşursa açılır demiş ve eger oḡ timurı ve teyessür ²⁰ mişilli şeyler bir maḡşūk içinde kalıba mıkñāṭīs ²¹ ḡālīṣi üzerine ba[ḡ]lasalar ol sā‘at iḥrāc eder ²² ba‘zılar saḡḡ olunup ‘avdet südi ile üzerine ²³ uralar hem ol eşyāyı çıkarur hem daḡı cerāḡatını o

[50a]

¹ oñuldur dediler kezālik zehr-i ālūd ālet ile mecrūḡ olan ² yerlere ekseler bi‘l-ḡāṣṣa oñuldur ve ḡāmile ḡatunlar ṭoḡur ³ maḡ maḡhallinde ayaklarına baḡlasalar yāḡud ellerinde ṭu ⁴ tsalar āsān-ı vechle ṭururlar ve eger nıḡrıs ve evcā‘ ⁵ mufāsıla mübtelā olanlar mıkñāṭīsı felā[ḡ]e etseler ol ⁶ emrāzdan ḡalāṣ bulurlar ellerinde ṭutmaḡ ile daḡı ⁷ nıḡrıs ve kūzāz dedükleri te[ṣ]ennüce nāfi‘dür demişler ⁸ ma‘den mıkñāṭīs-ı āhen ekşer memālik-i me‘mūrede bu ⁹ lınur ammā şöhret-i şī‘ār olan muvāẓī‘-ı hindistān ¹⁰ ṭaḡları ve şen‘ā-yı yemen ve zevūlistān ḡudūdlarıdur ¹¹ ḡicāz deryāsi ile yemen mecrā beyninde bir ṭaḡsa daḡı ¹² ḡayet a‘lāsı bulunmaḡ üzeredür diyār-ı rūmda

¹³ sivāsda ve ğayr-ı emākindē daḥı mevcūddur ḥekīm tīfā ¹⁴ şī aristodan naql ētdigi üzere deryā-yı ¹⁵ mağribde bütün mıknāṭīsdan bir tağ maḥlūkdur gemiler ¹⁶ ol tağa yakın uğramak arzum gelse ol gemide ¹⁷ ne miqdār timur kısmı var ise eger ekşerī ve eger ğayri ¹⁸ ol cebelūñ kuvvet-i cāzibesi ile yerlerinden koyup ¹⁹ kuşlar gibi tayerān ēderūk ol cebele mülāşık olur ²⁰ kiminūñ eczāsı perīşān olmağın içinde bulunan ²¹ lar ğarq olur ol eclden ol tarafa sefer ēden gemileri ²² timur āleti ile yapmayup ağacdan düzerler imiş bu a ²³ ḥvāl deryā-yı mağrībe maḥşūşa degildür belki beyt-ullāh

[50b]

¹ el-ḥarām-ı şerrefhā allāhu'l-meliki'l-'allām tarīf-ı bāhir (?) şerīflerinden ² hindistān cāniblerine sefer ēden kişilere daḥı ba'zı ³ o kayda ol ḥālet-i işābet ētmegin gemilerini līf-nār ⁴ ceyl ve ğāzbān ve ceridū'n-naḥl vesā'ir ḥaşeb ile saḥte ⁵ kıldukları meşhūr ve mūte'ārifdür ḥekīm tīfāşī rivāyet ⁶ ēder ki sāḥil hindde olan cebel mıknāṭīsdan ol diyār-ı ⁷ keşresinūñ 'ayārları beytū'ş-şanem [b]ünyād ēdüp tarḥımı ⁸ murabba' ve saḥf arzını zāviye-i kā'ime üzerine müsteviyye ⁹ muşanna' kılmışlar ve timurdan bir şanem saḥte eyleyüp ol beyānuñ ¹⁰ içinde havāya āvīḥte ētmişler ol vechle ki her taraftan ¹¹ mıknāṭīsuñ kuvvet-i cāzibesi 'ale's-seviyye olmağın havāda ¹² mu'allāk tırmağla cehele-i müşrikīn o ol hebenneḳadan aḥmak ¹³ olan melā'in ol şūrete perestiş ēderler imiş ¹⁴ ḥāzelhumu-llāh daḥı zikr olınan mıknāṭīsdan mā'adā ¹⁵ mıknāṭīsū'l-'aşr ve mıknāṭīsū'z-zıfr ve mıknāṭīs ¹⁶ ü'l-cevāhir nāmına ismi mevcūd ve cismi nā-mevcūd taşlar ¹⁷ yazmışlar ma'dūmu'l-vücud olmağla ḥavāşşlarına ta'arruz olunmadı ¹⁸ ve mıknāṭīsū'l-laḥm dēdükleri erneb mecrā beyānında terķīm ¹⁹ olındı mıknāṭīsū'l-āsān daḥı zebān-zed rivāyetdür ki ²⁰ ma'denī aristodan naql olındı üzere cenūb tarafında ²¹ cebel kāmēr nāmıyla şöhre-i afāk olan tağūñ ardındadır ²² beni ādemden mevzi' görse meyl-i tamām ve rağbet-i tām ²³ tām ile kendüyi ol tarafa atar ve kıt'a cūdā olmayup

[51a]

¹ ḥandān-ı nigerān ile muttaşıl olur iftirāk mümkün olmamak ² ile olur gider dēmişler vallāh 'ilm-i taḥkīkū'l-ḥāl ḥacerū'l-berd ³ ya'nī tolu taşı naşir tūsī tansūk-nāmede ol taş ⁴ fārīsīde bazark-ı

mühre dërler andan bi'l-hāşşa ٲolu kaçır ⁵ 'ādetā ٲolu yağdığı zamānlard[a] bağ ve bostān ve zirā'ata ⁶ āfet erişdirüp harāb etmek için ol ٲaşı ⁷ bir yüksek yere aşarlar bi-emri-illāh te'ālā ol semte ٲolu ⁸ yağmayup mezār' ve bostān amān bulur imiş el-'ilmü ⁹ 'inde'l-allāhü'l-mest'ān hacir-i berķ ve bārān ve ٲūfān ebü ¹⁰ 'l-berekāt nīsābūrī ve naşīr tūsī ve hekīm tīfāşī ve ¹¹ ve manşūrī vesā'ir şikāt ol ٲaşuñ havāşş-ı ğarībe ¹² ve hikāyāt-ı 'acībesini nakl edüp kendüler i'timād etdikleri ¹³ eşhāş-ı keşīreden istimā' etmekle şihhatına zāhib olmuşlar ¹⁴ ol ٲaşa türkān seng-i bet ve seng-i yada dërler imiş ¹⁵ envā'-ı hacerdür ba'zısı hakī renk beyāz olup üzerinde ¹⁶ kırmızı noktalar olur ve ba'zısı beyāz şāf olur ¹⁷ ve kimi aħmer-i tīre-fām ve leylāk-fām ve ba'zısı elvān muhtelif ¹⁸ ile melevven olur demişler ebü'l-berekāt bin hazāyen (?) sultāna ¹⁹ ol şāf-ı mezķüre ile mevşūf-ı eşnāf-ı 'adīdesini ²⁰ gördüm demiş ma'deninde dağı ihtilāf olup ba'zısı ²¹ ma'denīdür ıkşā-yı haṭa olmağa olur dediler naşīr ²² tūsī ma'denī olur ya'nī tercīh etmişdür ve ba'zısı ²³ hayvānīdür dediler anda dağı ihtilāf olunup hanāzīr

[51b]

¹ cinsinden ba'zınuñ cevfinde bulunur demişler ammā cem'-i ² keşīr çin ikliminde ve maşırık ve diyār-ı fārsda bir nev'i beyānı ³ ö[r]dek olur kanadı kızıl ve cüşsesi büyükdür aña ⁴ sürhāb dërler eyyām-ı rabī'de şuyı yufķa olan yerlerde ⁵ yuva yapar yaz günlerinde ol maħalluñ şuyı çekmek ile sürhā ⁶ bün yuvası maħallini iki zurrā' miķdārı kazup ol ٲaşı ⁷ bulur imiş her bir kuş yuvası muħāzīsinde bir dānesi bulunmak ⁸ üzeredür ne miķdār cem' ederler ise şehir-yārlar hazīne ⁹ sine teslīm ederler imiş ol kuş diyār-ı mısırdā dağı ¹⁰ olur semmūr dërler ve tüyi ile kimilere zīnet ederler ¹¹ ammā ol ٲaş aħvālını bilmezler demişler ve cumhūr-i türkān müttefikler ¹² dër ki her ne maħallde mışır haceri isti'māl edeler berf ve bārāndan ¹³ her ne murād ederler ise ol mevzu'da ve ol mevzi'e karīb ¹⁴ yerlerde elbette āşārı zuhūr edüp murād etdikleri berf ¹⁵ bārān yağır anlardan cemā'at ol ٲaşuñ havāşşına vāķıf ¹⁶ olmağla ol mertebe-i mahārete mālīklerdür ki isterlerse fuşul ¹⁷ seneden yaz faşlı olup güneş esed bir hīnde iken yağmur ¹⁸ ve kar ve ٲolu yağmak ve rüzgār-ı şedīd zāhir olmak kimi āşār-ı 'acibe ¹⁹ yi ol ٲaş vesāṭatı ile zuhūra götürürler bir derecede ki ²⁰ eger kaşbāt ve karadan birinün bir ٲarafında kar ve yağmur ve ٲolu yağup ²¹ ٲaraf-ı āħirinde

āftāb-ı ‘ālem-tāb nümāyān ve havā leṭāfet-resān ²² ola ve ba‘zılar yağmur için başka ve kar ve tolu tağyīr ²³ havā rüzgār ve ğubār için başka başka taşlar vardır

[52a]

¹ demişler ammā ekşer rivāyet cümlesi bir nev‘dür ki ḥacer-i maṭardur ² ancak ol āṣār-ı ğarībenün ta‘addūd ve tefāvūti ol ḥurfetün ³ ta‘addūd ile olur ya’nī bir maḥallde ḥacerün isti‘mālını bilenler ⁴ den bir kaç şahş-ı müctemi‘ birisi bārān yağmağa ⁵ ve āhiri kar yağmağa ve ol biri tolu yağmağa sa‘y edüp ⁶ ḥālīkū’l-kavī ve’l-kadr-i celle şānahu her birinün ‘ameline göre te’ ⁷ şīr-i ḥalk eder ammā yalnız bir bulınsa ancak yağmur yağmak ‘amelin ⁸ eder demişler ba‘zılar ol aḥvāl-i ‘acībe ba‘zı ‘azā’im ⁹ ve efsūn vesāṭatı-y-ladur ki anları türkān ta’īfesinden ¹⁰ bir cemā‘at bilürler anlara bett ḥarbī dērler ve ol taşlar a ¹¹ nlaruñ ‘azīmetinsüz bir şey te’şīr eylemez demişler bir cemā‘at daḥı ¹² ol zıkr olınan te’şīr türkistān vilāyetine maḥşūşdur ¹³ ğayri diyārlarda olmaz demişler muḥakḳak tūṣī anları tekzīb ¹⁴ edüp ol ḥacerdür zū’l-ḥāṣṣa ele girse her kaṅı vilāyetde ¹⁵ olursa olsun berf ve bārān maṭlūb olan vücūd ¹⁶ pezīr olur ancak a‘mālını bilür şahş muḥtācdur demişler ¹⁷ isti‘mālını beyān eylemiş mücerred bir ṭarafa şokup berf ve ¹⁸ bārān niyyeti-y-le içine ol taşlardan birini bırağurlar ¹⁹ ve bir yüksek yere aşarlar her ne niyyet ve ṭaleb ederlerse ²⁰ ol ḥuṣūṣ zuhūr bulur efsūn ve ‘azā’ime muḥtāc degildür ²¹ dēyü rivāyet etdikleri muḳaddemā ṭoludan şıyānet için ²² naḳl olınan ḥikāyet muvāfıkdur tīfāṣī ‘aliyyehi’-r-rahme rivā ²³ yeti üzere daḥı ol aḥcārūñ isti‘mālını ‘arif olan eşḥāṣa

[52b]

¹ muḥtāc oldığı sābitdür zīrā ḥekīm ve dānā kendüsi i‘timād ² eylediği şahş-ı ṣādıkdan bugüne taṣḥīḥ rivāyet eder ³ ki ol kimesne meṣāḥīr-i selāṭīn selefden sulṭān ⁴ muḥammed ḥarezmi mu‘askerinde bir pīr türkī ol ḥaceri ne keyfiyyet ⁵ ile a‘māl eyledi ve āṣār-ı ‘acībesi ne-vechle zuhūra geldi müşā ⁶ hide etmekle baña bugüne ḥikāyet eylediki ol şehir-yār nām-dār ⁷ yaz faşlinda ‘asākīr-i bī-şümār ile sefer ihtibār etmişler ⁸ idi bir şahrada şiddet-i ḥarāret-i havā ve keşret-i ğubārdan ⁹ şāh ve geda o piyāde ve süvār cümle muṣṭarībū’l-aḥvāl olup ¹⁰ sulṭān ḥāzan-ı ḥacer maṭar olan şahş fermān eylediki pīr ¹¹ ma‘hūd anı a‘māl edüp bi-emr-illāh te‘ālā bārān

zuhūra ¹² gelmek ile havāya bir miqdār i'tidāl gele hāzan-ı hācer ol pīri ¹³ ihzār eyledi benüm dahı anlar ile ülfetüm olmağla ma'an bulinup temā ¹⁴ şā eyledüm ol şahş bir hayme içinde başını ğubār eyledi ve bir ¹⁵ taşā şokup öñüne kodı ve üç kıt'a uzun ka ¹⁶ mışlar ahz edüp birini taşun sağ tarafında ve birini şol ¹⁷ tarafında pīre dikdi ve birini taşun üzerinde ol iki ¹⁸ kāmışuñ başlarına bend eyledi ba'dehu hācer-i maţar levninde ¹⁹ bir sağ yılanı kıyruğundan bağlayup ol taşuñ ²⁰ üzerine gerilen kāmışa başı aşığı aşdı şol ²¹ vechle ki yılanuñ başından taş içinde olan şuya ²² iki endāze yüksekliğı var idi andan şonra hāzan-ı hācer ²³ den iki kıt'a taş alup ol tarafuñ içine bıraktı

[53a]

¹ ba'dehu çıkarup ol taşları āheste āheste birbirine ² sürdi her birini bir tarafa atdı ba'dehu yine ahz edüp ³ şuya bıraktı ba'dehu çıkarup yine ke'l-evvel birbirine ⁴ sürdi ve atdı yine ahz edüp şuya bıraktı ⁵ yedi dağ'a bu 'ameli tekrārdanşonra ol zarfdan bir ⁶ miqdār şu ahz edüp etrāfa şaçdı bu eşnāda ⁷ ol pīrūñ başı açık tağınık ve hey'eti ğazābnāk ⁸ ve kelām-ı hafī ile tekellüm eyleyüp başı semāya ĩmā eyler gūyā ⁹ yağmur istid'ā eder iki sā'at miqdārı bu minvāl ¹⁰ üzere hareket eyledi nā-gāh etrāfdan bulutlar nümāyān o ¹¹ lup vāfir yağmur yağdız ve havā i'tidāl-i kesb eyleyüp ¹² insān ve hayvān iktisāb-ı rāhat eyler dēyü rivāyet ¹³ eylemiş ve yine ol rāvī dēmişki rabbū'l-'āleminūñ celle ¹⁴ şānuhu hükm-i 'acībesini ve maḥlūḳātında ve rey'e eylediği ¹⁵ esrār-ı ğarībesini temāşā için ol pīr ğarabet-i zamīre ¹⁶ mülāzemet eyleyüp ol hāleti kerrātla müşāhide eyledüm ¹⁷ hālet-i hāzarda yaz günleri havā ğayet ısıcağ iken ¹⁸ ziyāretine varup rücū'da keşret-i bārāndan nāşī ¹⁹ yollarda sellerden geçemezdüm lākin bu dahı şun'-i rabb ²⁰ kadīrdendür ki te'ālā şānahu ol faķīr ve pīr her-bār ol ²¹ 'aleme iḳdām eylese elbette māl ve evlād ve ensāb-ı cihetinden ²² bir zararā uğrar kimyāya yeltenen eşḥāş gibi ekşerī o katı ²³ faķr ve fāķā ile güzere imiş ma'-hazā ol 'amelūñ vücūd-

[53b]

¹ pezīr olmasına ma'mūr oldığı sultān tarafından şudūr ² eden iḥsān-i firāvān bedel noķşān olmaz imiş ³ ve tīfāşī naķl etdiği rāvīden mā'adā devāt-ı şıķāt ⁴ naķl etmişlerdür ki hārezm-şāh

mezkûr cengîz sulţândan ⁵ muqaddem çin semmine müteveccih olmuş idi ol vilâyete ⁶ karîb olduklarında bir mertebe berf ve bārān ve tūfān ⁷ zuhūra geldiki ‘askerūn çoğı helāk olmak mertebe ⁸ sine vardı şehr-yār-ı āgāh şiddet-i harāretde ol ⁹ mertebe bürüdet-i tūfānı müşāhide edecek hacere ma‘hūd ¹⁰ isti‘mālinden neş’et ettiğini idrāk edüp havāşş-ı ¹¹ huddāmından bir kaçın kişiler gāhe karîb olan gū ¹² he irsāl eyledi nāgāh ol ‘amel pür-tebāha meşğul ¹³ iki şahş mahzûl bulmuşlar hūzūr-ı müstevcibü’l-hubūr ¹⁴ larına ihzār eylediler gördüğü ān fermān eyledi ol ¹⁵ habişleri siyāh kicelere şarup hayyen yere defn eylediler ¹⁶ ol sâ‘at havā incelmeye başlayup müddet-i qālilde hā ¹⁷ let-i evlāsına ‘avdet eyledi eger ol āşarūn zuhūrına ¹⁸ sebep olan eşhāş ol vechle kâtıl olınsalar ¹⁹ ‘amellerūn āşarı medīd ve bākī kalur dediler ve seng-i ²⁰ yada māverā’ün-nehr pād-şāhlarınūn esbāb-ı muḥāribātlarından ²¹ olup yada ve yad çıyan(?) vesātātı-y-la berf ve bārān ve tū ²² fān zuhūra gelmegin a‘dā’larına gālīb olurlar dērler ²³ muqaddemā zikr olındığı özde bir cemā‘at āhvāl-i mezkûre

[54a]

¹ ol hacere mahşûşa bir hāletdür ‘azîmet ve efsûnsuz ² kar ve yağmur ve tūfāndan her kangısını nümāyān olmak murād ³ olınsa mücerred haceri şuya bırakmak ile vücūd-pezîr olur ⁴ demişler idi aña bināen bir garîb hikāyet etmişlerdür ki ⁵ ezmine-i mazīyede memālik-i a‘cāmdan semerkand şehrinde yağmura ⁶ ihtiyāc-ı müstedd olup ol taş bir taş içinde şuya ⁷ birağup bir mahalle vaz’ ederler hafız nāmına bir şahş ⁸ teşne ol şuyı gördükde ‘an-ğaflet içir ol ān bārān ⁹ yağmağa āgaz eyleyüp leyl ve nehār mütemādī olur ol ¹⁰ mertebe-i mütmedd olur ki dār ve diyārūn harāb ve yebāb vā ¹¹ līsiniñ helāk ve tebāh olmasından havfa düşüp ¹² mütehayyir kalurlar bi’l-āhire ol bārān gayr-ı ma‘hūd hafız ¹³ teşne delk āb-ı mezbûri nüş ettiğinden nāşī vücūd- ¹⁴ pezîr olduğu zamīrlerinde cāy-gīr olmağla derd-mendi şehr ¹⁵ den ihrāc ederler ol ān bārān sâkin olur ammā ¹⁶ hafız yūsrabuñ seyr eylediği sebilde sellere cereyān ¹⁷ ettiğinden mā‘adā āsāyış için karar ettiği diyār ¹⁸ da dahı kaṭarāt-ı bārān bir ān karar etmeyüp ahālisi ¹⁹ hayretmedār olular āhirü’l-emr āhvāl-i ‘ibret-māl hafız ²⁰ ma‘rûfa vukūf-ı muḥaşşıl etmekle

derd-mendi vilāyetler ²¹ inden sürerler ihrāc olındığı ān bārān münkaṭı' ²² olur derd-mend ādem her kaṅṅi vilāyete var dēse ol ²³ ḥālet zuhūra gelmek ile mezmūm olup merz-yevm māverrā'

[54b]

¹ ün-behr ve ḥorāsāndan maṭrūd olur ve bir diyārda ārām ² ve qarār edemeyüp emrū'd-dünyā ile müsemmi olan mışıra ³ ilticā eder ol buḳ'a-i müteberr ki meymeneti ile ol āsār andan ⁴ gider bir kaç eyyām-ı ārāmdanşonra ḥubbū'l-vaṭan mennū'l-imān ⁵ feḥvāsınca arzu-yı semerḳand eyler ammā ḥālet-i ḡarībe 'avretinden ⁶ ḥavf edüp ta'hīr eder 'ahd-ı ba'iddenshonra mütevekkilen ⁷ aliyy-allāh 'āzim vaṭan olup aḳrabā ve ta'alluḳatı-y-la mülākī ⁸ olduğda gerçi ol ḥālet-i ḡarībe 'avret eylemez ammā ol ⁹ ṭaşa nisbet olunup ālā āḥirū'l-'ömr ḥafız yada ile mülakḳab ¹⁰ olur ve bir cemā'at dahı ol ḥacer vesāṭatı-y-la zuhūr-peẓīr ¹¹ olan āsār-ı mücerred şuya ıslatmak ile vücūda gelmez ṭarīḳ ¹² isti'mālini 'ārif olan eşḥāş-i sihr azmaya mevḳūfdur ¹³ demişler idi ol vādīye zāhib olan rivāyetden ba'zısı ¹⁴ aḥcār-ı ḥayvānīden balıḳda ve meşāne-i insānda bulunan ¹⁵ ṭaşlar ile dahı ol 'ameli bilenler bārān ve berf ve ṭolu yaḡmak ¹⁶ ve rüzgār-ı şedīd-i bedīd olmak gibi āsār-ı ḡarībeye sebep olur ¹⁷ lar demişler ammā naşīr tūsīnūn tercīhi üzere ol ṭa ¹⁸ şlaruṅ ma'denī olması muḥammed bin zekeriyyā-ı rāzīnūn 'aḳabe ¹⁹ ḥikāyetine muvāfiḳdur ol mu'temedū'l-küll kitābü'l-ḥavāş-ı nām ²⁰ te'līf-i celīlinde taṣrīḥ ederler ki zemīn-i türkistānda ²¹ ḥūlinç ve ḥak (?) dedükleri memleket meyānında bir 'aḳabe vardır ²² ol 'ubūri murād edenler süvār oldukları ve yük yükletdü ²³ kleri ḥayvānātūn cümle ayaklarına kiceler bağlarlar ve bi-ḡayet

[55a]

¹ āheste yürürler tā ki tırnakları ol 'aḳabenūn ṭa ² şına ṭoḳınmaya eger bir ḥayvānūn tırnaḡı ṭaşa dokınursa ³ yāḥud saḥt sürmekden nāşī bir ṭaş mecrūḥ olursa ⁴ ol ān havā qararmaḡa başlayup etrāf ve eknāfdan ⁵ bulutlar zāhir olur yaḡmur yaḡmaḡa başlar eger ol eyyām-ı ⁶ kış faşlı ise tūfān 'āzīm nümāyān olup yollar ⁷ ṭutılur ol semte uğrayanlar ol ṭaşlardan aḥz ⁸ düp türkistān şehirlerine vesā'ir diyāra götürürler ve her ne ⁹ maḥallde qar ve yaḡmur yaḡmak murād etseler ol ṭaşdan ¹⁰ birini bir ṭaraf içinde şuya bıraḡup bir yüksek yere ¹¹ aşarlar istid'ā edükleri her ne

ise bi-izn-illāh te‘ālā ¹² vücūda gelür demişler naşır tūsī tansūkñāmede bu ¹³ ‘aḳabe hikāyesi muḥammed bin zekeriyyāya maḥşūşa degildür ¹⁴ türkistān diyārında anuḡ gibi ‘aḳabe-i keşir ve şöhret-i şi‘ār ¹⁵ dūr anlardan gečilür iken şadā vèrmek ve pek söylemek cā ¹⁶ ‘iz degildür ve bir şey’ ġasl ètmek olmaz ve hīç bol ve büzāk ¹⁷ şuya ilkā olunmaz ve siyāh renk olan şey’ daḡı şuya ¹⁸ bırağılmaz eger bunlardan biri vāḳı‘ olsa ol ān yaz faşlı ¹⁹ ise bārān ve eger kış faşlı ise tūfān zuhūr èder ²⁰ bu huşūş ol diyāra nisbet-i mütevātirdür ve bir kimse inkār ²¹ èdüp hilāfına zāhib olmamışdur ālā-i üstād ebü’r-reyhān ²² ‘aleyhi’r-raḡme ol hikāyetleri tezyīf eyleyüp benüm ḳatumda bu ²³ cins fi‘l ve ef‘āl nev‘-i beşer ve cemāddan müteşavver degildür

[55b]

¹ ve ol sözler ki ḡalḳ söylerler mücerred hikāye ḳabilindendür ² demişler ammā ebü’l-berekāt nīsābūrī anı redd èdüp ³ meger bize vāşıl olan aḳavīl mu‘temedān ve aḡbār-ı şıḳāt-ı ⁴ mu‘teberān aḡa vāşıl olmamışdur belī her çend nazar-ı ⁵ ‘aḡla mūrāca‘at olınsa ḡaḡ ebü reyhān altında görinür ⁶ ammā ol huşūş müşāhide èdenlerün aḡbārı ḡadd-ı ⁷ tevātürde olmaḡın bir vechle şübheye yer ḳalmaz demişdür ⁸ ḡekīm tīfāşī ise vukū‘na cāzim olup ezhār ⁹ ü’l-efkārında vech-i meşrū‘ üzere rivāyet-i şıḳātdan ¹⁰ nakl ètdükden şonra

فیضان من اودع اسرار حکته

¹¹ **فی مخلوقاتہ التي لا یعقلها الا العالمون** ¹² deyü sūre-i kerīme-i ḡazret-i yūsuf o āḡirinde

و کایت من آیتہ فی

السموات والارض یمرون علیہا وهم عنہا مرون

¹⁴ kerīme-i ḡikmet

nizāmı irādī ile kelāmına iḡtitām vèr ¹⁵ mişdür

والله اعلم بحقیقۃ الحال وهو علی کل شیئ

¹⁶ **قیر نعم المولی ونعم النصیر**

¹⁷ **الحمد لله رب العالمین والصلوة**

¹⁸ **والسلام علی سیدنا محمد**

¹⁹ **وعلى آله واصحابه**

²⁰ **ایجمعین**

V. BÖLÜM

5. DİZİN-SÖZLÜK VE ÖZEL ADLAR

5.1. Dizin-Sözlük

<u>A</u>	
āb < Far. Su -6- ā. 16a/12, 29a/21, 32a/13 ğūṭe-i ā. 44b/20 ā.-ı deryādan 26b/7 ā.-ı mezbūri 54a/13	āṣār-ı ‘a.+ leri olan 2b/19 ḥavāṣṣ-ı ‘a.+ leri 4a/1 āṣār-ı ‘a.+ si 52b/5 ḥāṣṣa-i ‘a.+ si 30b/23 ḥavāṣṣ-ı ‘a.+ si 43a/20 ḳuvvet-i ‘a.+ si 30a/20 ḥavāṣṣ-ı ‘a.+ sindendür 34b/10 ‘a.+ sini 7a/7 ḥāṣṣa-ı ‘a.+ sini 36b/5 hikāyāt-ı ‘a.+ sini 51a/12 ḥük-m-i ‘a.+ sini 53a/14 menāfi‘-i ‘a.+ sini 24a/12
āb-dār < Far. Sulu, taze -1- ā.-ı ṭarāvet 30a/10	
‘abdu’l-etibbā < Ar. Tıp ilmine hizmet edenler -1- ‘a. 4b/15	‘acībū’ş-şekl < Ar. Tuhaf şekilli. -1- ḥayvān-ı ‘a. 25a/14
‘acāyib < Ar. Çok tuhaf şey, anlaşılmaz. -1- a‘ceb-i ‘a. 17b/7	aç - Açmak -3- a.- ar 25a/16, 39a/9 a.- arlar 26a/3
a‘ceb < Ar. Tuhaf ve garip olan. -1- a.-i ‘acāyib 17b/7	açık Açık. -1- a. 53a/7
‘aceb < Ar. Gariplik, şaşılabacak şey. -1- ‘a. 43b/23	açıl - Açılmak. -1- a.- ur 49b/19
acı Acı. -3- a. 45b/11 a. olur 14b/10, 21b/17	ad Ad, isim. -1- a.+ ıdur 34a/5
acığ - Acıkmak. -1- a.- mış 18a/21	a‘dā < Ar. Düşmanlar, yağılar. -2- a.-ı bed-nihād 2b/2 a.+ larına 53b/22
‘acīb < Ar. Tuhaf. -1- ‘a. 29a/5	a‘dād < Ar. Sayılar. -1- a. 28a/21
‘acībe < Ar. Şaşılabacak şey. -15- aḥvāl-i ‘a. 52a/8, 9b/5 āṣār-ı ‘a.+ yi 51b/18	

‘aḍalāt Bedende olan sinirli kaba etler,
balık eti. -1-

‘a.+ ına 37b/11

‘add <Ar. Sayma, sayılma -1-

‘a. ederler imiz 29b/14

‘aded <Ar. Sayı -3-

‘a. 19b/1, 28a/9, 35b/15

ādem <Ar. Adam, insan. -19-

ā. 2a/19, 54a/22, 6b/8, 9a/4

ā.+ e 35a/8, 30b/11

ā.+ ler 33b/1, 34b/11, 40b/12,

43a/16

ā.+ lere 39a/6

ā.+ lerün 31b/6, 42b/22, 44a/22,

48b/20

ā. ol 42b/2

ā.+ ün 33a/17, 40b/19, 42a/21

‘adem <Ar. Yokluk, bulunmama. -2-

‘a. 5b/21

‘a.-i mümāresetlerinden 4b/1

‘ādetā <Ar. Bayağı, basbayağı. -1-

‘ā. 51a/5

‘adīd <Ar. Çok, birçok. -1-

menāfī-i ‘a.+ ine 30a/8

‘adīde <Ar. Çok, birçok. -20-

esāmī-i ‘a. 12a/13

esmā-i ‘a. 41a/17

lū’lū’-i ‘a. 25b/13

menāfī-i ‘a. 11b/16, 14a/19, 17a/5

rivāyet-i ‘a. 25b/19

emrāz-ı ‘a.+ de 12a/1

menāfī-i ‘a. olduğunu 17a/5

eşnāf-ı ‘a.+ si 24b/14

menāfī-i ‘a.+ si 22a/10, 37b/9

havāşş-ı ‘a.+ si 32b/14

havāşş-ı ‘a.+ sinden 33b/5

resā’il-i ‘a.+ sinden 22b/9

eşnāf-ı ‘a.+ sini 51a/19

havāşş-ı ‘a.+ sini 35b/7

emrāz-ı ‘a.+ ye 4b/21

havāşş-ı ‘a.+ yi 1b/18

menāfī-i ‘a. 1b/11

‘ādil <Ar. Doğru. -1-

‘ā.+ dür 29b/20

afāk <Ar. Ufuklar. -1-

şöhre-i a. olan 50b/21

āfāt <Ar. Belālar, musibetler. -1-

ā. 43a/17

āfet <Ar. Bela, musibet. -2-

ā. 51a/6

ā.+ leri 6b/3

āf-tāb <Far. Güneş. -4-

ā.-ı ‘ālemtāb 26b/18

ā.-ı ‘ālemtāb 51b/21

ā.-ı ‘ālemtābuñ 27b/16

ā.-ı sereṭān 27a/2

‘afüvv <Ar. Merhametli, daima affeden. -1-

‘a. 3b/3

ağaç Ağaç. -10

a. 25b/3, 31a/20, 31a/12, 31a/14,

42b/6

a.+ a 18a/18

a.+ dan 50a/22

a.+ ı 41b/18

a.+ ına 42b/6

a.+ uñ 41b/18

āgāh <Far. Bilgili, haberli. -1-

şehryār-ı ā. 53b/8

ağaz <Far. Başlama. -1-

a. eyleyüp 54a/9

ağber <Ar. Çok tozlu. -10-

a. 35b/4, 36b/10, 5a/23, 6a/5

mā’il-i a. 42a/9

a. olandur 48b/18, 6a/7

a. olup 43a/11

ḥākī-i a. olup 5a/9

a. olur 39b/1

ağır Ağır. -2-

- a. 40a/16
a. olanıdur 32a/20
- ağır -** Ağrımak. -2-
a.- ırsa 44b/3
a.- yan 31b/12
- ağız** Ağız. -17-
a. 31b/17, 33a/9
a.+ da 30b/7
a.+ ı 25a/18, 25b/16, 39a/8
a.+ ma 21a/5, 6b/8
a.+ ını 29a/22, 31a/15, 39a/9, 45a/22
a.+ ları 48b/21
a.+ larına 21a/10, 6b/19, 8a/3
a.+ larını 26a/3
- ağreb** <Ar. En tuhaf, en garīb. -1-
a.-i ğarayīb 17a/13
- ağrı** Ağrı. -11-
a. 22b/23, 43b/8
a.+ larına 24a/6
a.+ sa bir 37a/3
a.+ sı 37a/7, 44a/12
a.+ sına 24a/8
a.+ sını 31b/13, 44b/1
a.+ sını ol 31b/1
a. vèrdigümüz 22b/23
- ağulı** Zehirli. -1-
a. 8b/19
- ağyer** <Ar. Daha, pek gayretli -1-
a. olur 14b/2
- ağziye** <Ar. Yenip içilecek şeyler. -1-
a.+ den 13b/7
- ahālī** <Ar. Halk. -5-
a.-i 'ırāk 14b/15
a.-i mışr 41a/20
a.+ si 11b/14, 37b/17, 54a/18
- aḥbār** <Ar. Haberler. -4-
a. 20b/11
a.-ı şıķāt-ı mu'teberān 55b/3
a.+ ı 12a/12, 55b/6
- aḥcār** <Ar. Hacerler, taşlar. -13-
a.-ı beyābānīden 2a/4
envā'-i a.+ dur 1b/11
a. 15a/14, 4a/2
zıkr-i a.-ı ḥayvānāt 24a/17
a.-ı ḥayvānīden 54b/14
'āmmē-i a.-ı ma'deniyye 24b/7
a.-ı nāfī'a-i ḳudret-i nümün 24a/20
kitāb-ı a.+ da 40a/6
a.+ dan 39a/22
a.+ uḡ 38b/21, 3b/8, 52a/23
- aḥcār-nāme** <Ar. Taşlarla ilgili eserler. -3-
a.+ler 38b/10
a.+ lerde 36b/22, 38a/15
- 'ahd** <Ar. Devir, zaman, gün -1-
'a.-ı ba'īdden 54b/6
- āhen** <Ar. Demir. -8-
ma'den-i mıķnāṭīs-ı ā. 50a/8
mıķnāṭīs-ı ā. 48b/10, 48b/13
mıķnāṭīs-ı ā. 48b/16
mıķnāṭīs-ı ā. 48b/20
mıķnāṭīs-ı ā.+ den 49a/17
cezb-i ā. eylemez 48b/22
eczā-i ā.+ i 49b/9
- āher** <Ar. Gayr, başka, diğér. -3-
ā. 45a/7, 37b/6
şādef-i ā. +i 25a/23
- āheste** <Far. Ağır, yavaş, acelesiz. -5-
ā. 47a/17, 53a/1, 55a/1
- āhızka** (?) -1-
ā.+ sı 37b/22
- āhır** <Ar. Son, sonraki, en sonra. -11-
fī'l-i ā. 16a/9
ā.-i faşl-ı şitāda 25b/20
muvāzī'-ı ā.+ de 8b/7
ā.+ i 52a/5
nev'-i ā.+ i 46b/3
şınıf-ı ā.+ i 13a/18
ā.+ inde 17b/17, 22a/2, 32a/23

- taraf-ı ā.+ inde 51b/21
ā.+ ine 26b/18
- āhīr** <Ar. En son, en sondaki. -1-
ā.+ inde 55b/12
- āhirū'l-emr** <Ar. Son emir. -1-
ā. 54a/19
- ahlāt** <Ar. Karışan şeyler.-1-
a.-ı gālīz olduğu 49b/11
- aḥmaḳ** <Ar. Pek akılsız, sersem, şaşkın. -1-
a. olan 50b/12
a.-ı nām 7a/12
- aḥmer** <Ar. Kırmızı, kızıl. -3-
a. 45b/5
zırnīḥ-i a. 47b/7
a.-i tire 51a/17
- aḥmeriyyet** <Ar. Kırmızılık, kızılık. -1-
kīryet-i a. 43b/5
- aḥsenū'l-ḥalīḳīn** <Ar. Yaratıcıların en güzeli, Allah. -2-
a. 2a/6
a. 26a/21
- aḥṣā** <Ar. Vücutta bulunan bağırsaklar, ciğer gibi şeyler, içirik.-1-
a.+ dur 37a/1
- aḥvāl** <Ar. Oluşlar, bulunuşlar. -20-
a. 50a/23
a.-i edviyye 5b/14
a.-i 'acībe 52a/8, 9b/5
a.-i 'ibret-māl 54a/19
a.-i mezkūre 53b/23
a.+ den 20a/9
a.+ e 16b/12
a.+ i 35a/5
a.+ idür 49a/21
a.+ inde 48a/23
a.+ inden 10a/19, 12a/1
a.+ ine 23a/7, 3b/8
a.+ ini 10b/17, 16b/3, 2b/16, 51b/11
a.+ leri 28a/2
- aḥz** <Ar. Alma, kabul etme. -17-
a. 17a/20, 17b/13, 31b/7, 46a/15,
10a/13
a.+ da 17a/23
a. edüp 55a/7
a. edüp bir 37a/14
a. edüp ol 43b/14
a. edüp 28a/9, 52b/16, 53a/2, 53a/4,
53a/6
a. olunup bir 47a/14
a. olunup 31a/12, 45a/18
- aḳ** Beyaz. -9-
a. 30b/19, 31b/21, 33a/4, 43a/6,
46a/16
a.+ ı 40a/22
a.+ ını 33a/5, 46a/16
a. olur 39b/17
- 'aḳab** <Ar. Arka, art -1-
'a.+ ında 49b/12
- 'aḳabe** <Ar. Tepe, yokuş. -5-
'a. 54b/18, 54b/21, 55a/13
'a.-i keşir 55a/14
'a.+ nün 55a/1
- aḳāvīl** <Ar. Kelimeler, sözler. -1-
a. 55b/3
- aḳciğer** Akciğer.-1-
a.+ i 38a/9
- 'aḳl** <Ar. Akıl, us. -1-
naẓar-ı 'a.+ a 55b/5
- 'aḳīme** <Ar. Kısır.-1-
'a. 43a/19
- aḳrabā** <Ar. Aralarında soy yakınlığı olanlar. -1-
a. 54b/7
- 'aḳreb** <Ar. Zehirli ve tehlikeli hayvancık. -15-
'a. 11a/15, 17a/9, 20b/7, 46a/9,
6b/9, 7a/15, 7a/18, 22a/16
ḳamer-i 'a. 7a/16, 7a/18

- ‘a. bir 7b/20
‘a.+ üñ 21a/11, 6b/16, 7a/20, 7b/4
akreb <Ar. Yakın, en yakın.-1-
a.+ dūr 20b/14
‘aks <Ar. Yansıma. -1-
‘a.+ inde 45b/14
akṣā <Ar. Son, en son, uzak. -3-
a.-yı diyār-ı fārisīde olur 9b/6
a.-yı hind 9b/7
a.-yı memālik-i fārisīde olur 9a/23
aktır- Aktırmak -2-
a. -an 13b/15, 41b/21
akvā <Ar. Çok kuvvetli, en kavī. -2-
a. 47a/12
a.+ dūr 35a/4
al - Almak. -6-
ṣatun a.- dıǵı 28b/14
a.- salar 21a/10
a.- up 30b/7, 6b/8, 8a/4
a.- up ol 52b/23
‘alā <Ar. Büyüklük, şeref, şan. -7-
‘a. 12a/22, 17b/16, 24a/16, 26a/23,
32b/1, 4a/11, 44a/15
a‘lā <Ar. Daha yüksek. -5-
a. 28a/22
a. edesüz 41a/3
a.+ da olan 28a/13
a.+ sı 50a/12
a.+ sıdur 11b/9
ālā <Ar. İhsanlar, bahşişler. -2-
ā. 54b/9
ā.-i üstād 55a/21
alaca Alaca, alacalı. -1-
a. 6b/10
‘alāim <Ar. İzler, işaretler. -1-
‘a. 27a/18
‘alāmet <Ar. İşaret, iz, nişan, belge. -5-
‘a.-i vāz‘ olınması 34a/12
‘a.+ i 34b/9
‘a.+ dūr 22a/5
‘a.+ leri 20b/20, 42b/10
aldan - Aldanmak, yanılmak. -1-
a.- maz 35a/15
‘ale’**d-devām** <Ar. Daima, mütemadī. -1-
‘a. 30b/20
‘ale’**l-allah** <Ar. Allah ile. -1-
mütevekkil-i ‘a. 40b/4
‘ale’**l-eṣaḥḥ** <Ar. Doğrusu, hakikisi. -2-
‘a. 12a/15, 19a/11
‘ale’**l-fevr** <Ar. Hemen, derhal.-2-
‘a. 33a/21, 6b/13
‘ale’**l-ḡaḡle** <Ar. Dalgınlığa gelerek, boş
bulunmak -1-
‘a. 40a/12
‘ale’**l-ḥuṣūṣ** <Ar. Husūsiyle -4-
a. 2b/23, 12a/3, 23b/15, 29b/7
‘ale’**l-ıtlāk** <Ar. Umumiyyetle, mutlaka. -3-
‘a. 17b/10, 37a/18, 5b/19
‘ālem <Ar. Dünya, cihan. -3-
‘ā. 4b/9
fāḥr-ı ‘ā. 24b/22
ḥayy-ı ‘ā. 47b/7
‘ālem <Ar. Nişan, alāmet. -3-
ḳavanīn-i ‘a.-i tıbb olan 7a/1
‘a.+ e 53a/21
perverdigār-ı ‘a.+ üñ 25a/10
‘ālem-ārā <Ar. Dünyāyı süsleyen.-4-
māh-ı ‘ā. 32a/16, 35b/16, 43a/8
ṣu‘ā‘-ı mah-ı ‘ā. 43a/12
‘ālem-tāb <Ar. Dünyāyı aydınlatan, parlatan.
-3-
āftāb-ı ‘ā. 26b/18, 51b/21
āftāb-ı ‘ā.+ uñ 27b/16
‘ale’**s-seviyye** <Ar. Bir seviyede, aynı
boyda. -3-
‘a. 10a/13, 46a/15
‘a. olmağın 50b/11
ālet <Ar. Vāsita -4-

- ā. 25b/5, 50a/1
 ā.+ i 50a/22
 ā.+ leri 27b/23
‘ale’t-tahkik <Ar. Muhakkak surette, besbelli. -1-
 ‘a.-i ma‘denī 5a/2
‘ale’t-tertib <Ar. Sırasıyla, bir düzen üzere. -2-
 ‘a. 28a/10, 28a/17
‘ale’t-tevalī <Ar. Arka arkaya, sırası kesilmeksizin. -1-
 ‘a. 23a/19
‘alevlen - <Ar.+Tr. Yanmaya başlamak, sıcaklığı artmak. -1-
 ‘a.-ür 48a/17
‘aleyh <Ar. Karşı. -4-
 ‘a. 16a/18, 26a/23, 44a/15
 ‘a. ol 16a/11
‘aleyhi <Ar. Onun üzerine. -1-
 ‘a. 25a/2
‘aleyhi’r-raḥme <Ar. Ona rahmet olsun. -14-
 ‘a. 10a/10, 17a/10, 20a/3, 23a/17, 24a/3, 4a/19, 7a/2, 7b/14, 8b/9, 9a/17, 52a/22, 19a,3
 ‘a. ol 19a/3, 55a/22
‘aleyhū’t-tüklān <Ar. Kendisine tevekkül edilen, Allah. -1-
 ‘a. 3b/13
‘alīyehi mine’ş-şalavāt ezkiḥā <Ar. En temiz olan Salavat. -1-
 ‘a. 2a/8, 25a/2
‘aleyh ve ‘alā ‘āliye ve aşḥābe mine’ş-şalavāt-ı ezkiḥā <Ar. En temiz olan Salavat. -1-
 ‘a. 26a/23
‘āliye <Ar. Bir şeyin en yukarısı. -4-
 münāşib-i ‘ā.+ ye 43b/1
 hicret-i ‘a.-i sulṭānū’l-enbiyādan 2a/7
 ‘ā.+ leri 2b/12
 ‘ā. 2b/9
‘aliyy <Ar. Yüksek, büyük, necip. -1-
 müttefik-i ‘a.+ edür 4b/21
aliyy-allah <Ar. Allah büyük. -1-
 a. 54b/7
‘aliyye-i rābbānī <Ar. Allah büyük. -1-
 ‘a.- 2a/12
‘aliyyet <Ar. Büyükler, necipler. -1-
 kā‘ide-i ‘a.+ e 4b/8
allahu melikū’l-‘allām <Ar. Âlimlerin âlimi, Allah. -1-
 a. 50b/1
allahu’l-müste‘ān <Ar. Kendisinden yardım beklenen, Allah. -1-
 a. 3b/13
‘allāmu’l-guyūb celle celāluhu <Ar. Görünmeyen şeyleri bilen Allah. -1-
 ‘a. 27a/16
alt Alt, aşağı. -17-
 a.+ a 40a/16
 a.+ ına 28a/11, 28a/14, 37a/15, 41b/8, 43b/13
 a.+ ına bir 8b/23
 a.+ ında 18a/17, 34b/3, 55b/5
 a.+ ında ol 45a/8
 a.+ ında olan 34b/1, 45a/6
 a.+ ından 25b/5, 43b/15, 49b/18
 a.+ ları yaparlar 11a/3
altı Altı, sayı. -2-
 a. 27b/2, 28b/18
altun Altın. -12-
 a. 28b/21, 28b/23, 43b/7, 46a/1, 7a/16
 a.+ a 28b/14, 31b/14
 a.+ dan 44b/11
 a.+ ı 48b/10, 49a/7, 49a/8
 a.+ uñ 46a/23
ālūd <Ar. Bulaşık, bulaşmış -1-

- zehr-i ā. 50a/1
- a'māl** <Ar. İşler. -3-
a. edüp 52b/11
a. eyledi 52b/5
a.+ ini 52a/16
- amān** <Ar. Eminlik. -1-
a. 51a/8
- 'amel** <Ar. İş, niyet.-21-
'a. 10b/15, 53b/12
'a.+ de 47a/12
'a.+ e 10a/6, 10a/8
'a. ederler 45a/8
'a.+ i 19a/8, 34a/19, 46b/6, 49a/1,
53a/5, 54b/15
'a.+ in eder 52a/7
'a.+ ine 52a/6
'a.+ ini 37a/10
'a.+ inüñ 10b/9, 21b/10, 21b/8
'a.+ lerüñ 53b/19
'a. olunmak 37a/13
'a.+ üñ 53a/23
- 'amelī** <Ar. İşleme suretiyle, fiilen icra. -5-
'a. 44b/12
'a.- ler 9b/15
'a. olan 6a/19
'a. olanların 20b/23
'a.+ yi 10a/1
- 'amelīyyāt** <Ar. İşleyerek yapılan şeyler,
tecrübeler.-1-
'a. 3b/10
- āmīhte** <Far. Karışmış, karışık olan. -3-
ā. 19a/17
ā. edüp 31a/15
ā. olmayamıdır ol 44a/3
- ammā** <Ar. Ama, fakat, lakin.--68-
a. 10a/1, 11b/18, 12a/19, 12b/10,
12b/17, 13a/7, 13b/1, 13b/4, 15a/11,
15b/14, 16a/5, 19a/11, 19a/7,
19b/17, 20b/20, 21a/22, 21b/19, 22a/1,
22a/11,
22a/6, 22b/1, 23b/7, 24b/12, 27a/6,
27b/10, 28b/4, 30b/16, 31a/4, 32a/12,
32a/15, 32a/8, 32a/9, 32b/19, 33b/8,
34b/17, 36b/14, 36b/21, 37a/6, 38a/10,
41b/15, 42a/11, 44b/13, 45a/20,
45b/6, 46b/23, 47a/9, 47b/1, 47b/2, 47b/21,
48a/5, 48b/12, 48b/8, 49b/12, 49b/2,
4b/7, 50a/9, 51b/1, 52a/1, 52a/7,
54a/15, 54b/17, 54b/5, 55b/2, 7a/22,
9b/4
a. ol 51b/11, 54b/8, 55b/6
- 'āmmē** <Ar. Umūma, herkese ait olan. -4-
'ā. 45a/23
'ā.-i aḥcār-ı ma'deniyye 24b/7
'ā.-e 32a/1
'a.+ nūñ 48a/4
- ān** <Far. Dem, pek az bir zaman.-9-
ā. 37b/4, 42b/12, 53b/14, 54a/15,
54a/18, 54a/21, 54a/8, 55a/18, 55a/4
- aṇa** Ona.-32-
a. 11b/14, 12b/1, 17b/11, 24b/20,
29a/9, 29b/8, 31b/23, 33a/15, 34a/19,
36a/21, 37b/17, 38a/23, 39a/15,
39b/11, 40b/11, 40b/6, 43b/20, 46b/13,
46b/18,
46b/5, 47b/10, 48a/16, 48b/7, 48b/9,
49a/14, 4a/7, 51b/3, 54a/4, 55b/4,
5b/11, 6a/8, 8a/20
- anātītūs** <Yun. Keskes taşına Yunanlıların
verdiği ad. krş. kerkes taşı. -1-
a. 41a/22
- ancaḳ** Ancak, yalnızca. -25-
a. 10b/16, 10b/2, 11a/10, 11a/6,
12a/21, 13a/5, 13b/8, 15b/19, 20b/12,
20b/8, 22b/14, 26b/21, 27a/2,
36b/17, 38b/15, 39a/16, 48a/22, 48b/2,
49a/18,
52a/16, 52a/7, 5b/20, 8a/9

- a. ol 17a/4, 52a/2
- anda** Onda. -13-
a. 15b/9, 27a/21, 27b/9, 34a/7,
39a/2, 40a/17, 43a/5, 43b/5, 45b/3,
51a/23
a. bir 41b/15, 5b/10
a.+ dur 20b/13
- andan** Ondan. -26-
a. 11a/2, 14b/9, 27b/5, 31b/14,
34a/15, 34b/20, 35a/1, 37a/23, 39b/14,
39b/15, 39b/19, 44a/13, 45b/18,
46b/22, 46b/6, 51a/4, 52b/22, 54b/3, 6a/5,
6a/7, 8a/17, 8a/2
a. bir 39b/16, 43b/12, 49a/11
a.+ sonra 27b/2
- ‘ani’l-beyān** <Ar. Beyandan. -1-
‘a.+ dur 1b/15
- ‘an-ğaflet** <Ar. İstemededen, ihmālsizlikten.
-1-
‘a. 54a/8
- anı** Onu. -14-
a. 16b/16, 17b/13, 25a/17, 29a/3,
41a/9, 42b/5, 44b/20, 45b/22, 46b/2,
47a/11, 4b/9, 52b/11, 55b/2
a. bir 40b/3
- ‘an-ḳarīb** <Ar. Yakından. -2-
‘a. 13b/1, 25a/9
- anlar** Onlar. -27-
a. 28a/1, 28a/15, 33a/19, 52b/13,
7b/13
a.+ a 36a/12
a.+ dan 10a/7, 28a/19, 38b/11,
51b/15, 55a/15, 5a/15, 7b/4
a.+ ı 10a/23, 40a/15, 52a/13ğayrı
a.+ uñ 12a/1, 14a/1, 27b/19, 28a/20,
28b/18, 28b/1ve, 39a/23, 40a/11, 52a/11,
6a/14, 6b/10
- anlara** Onlara. -4-
a. 20b/23, 40b/23, 52a/10, 9b/10
- anları** Onları. -2-
a. 22b/17, 52a/9
- anun** Onun. -36-
a. 11a/10, 13b/12, 15b/12, 25a/15,
29b/14, 29b/4, 30a/20, 32a/3, 33b/18,
34a/17, 34b/22, 35a/1, 36a/7, 37a/2,
37a/20, 38a/2, 38a/23, 38b/10, 39b/4,
40b/8, 41a/8, 41b/3, 41b/5, 41b/9,
46b/15, 47a/8, 47b/8, 49b/1, 49b/12,
55a/14, 5a/12, 7b/15, 7b/16
a.+ la 25a/22, 37b/1, 47a/20
- anunḡün** Onun için. -1-
a. 12a/23
- ara** Ara, mesafe. -6-
a.+ sına 47b/23
a.+ sında 35a/18, 39a/9, 44b/18,
47b/14, 38b/13
- ārām** <Far. Yerleşme, dinlenme. -2-
ā. 54b/1
eyyām-ı ā.+ dan 54b/4
- ard** Art, arka. -3-
a. 42b/14, 53a/7
a.+ ındadır 50b/21
- arı** Arı. -1-
a.+ lar 6b/10
- ārīḡ** <Ar. Uykusuzluk. -1-
ā. olan 33a/23
- ‘ārīz** <Ar. Vaka, vaki olan şey, gelen. -8-
‘ā. olan 11a/7, 35b/12, 40a/22, 6b/3
şa‘f-ı ‘ā. olan 44a/10
‘ā. olmağla 15b/17
ma‘z-ı ‘ā. olur 17a/15
‘ā. olup 18b/8
- ‘ārīf** <Ar. İrfan sahibi, bilgili. -2-
‘ā. olan 52a/23, 54b/12
- arḡa** Arka, sırt. -1-
a.+ sını 37b/19
- arpa** Arpa. -14-
a. 21a/5, 33a/19, 34b/14, 43b/8,

- 46a/12, 6b/18, 6b/3
 a.+ dan 21a/8, 22a/16, 32b/18, 35a/8
 a.+ dan bir 35a/21
 a.+ ya 21a/8, 22a/16
- arşun** Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü. -1-
 a. 49a/11
- artur -** Arttırmak, çoğaltmak. -3-
 a.- ur 30b/21, 46a/16, 46a/22
- ‘arz** <Ar. Gösterme, sunma, belirtme. -4-
 ‘a. 2b/9
 ‘a. eyledi 10a/22, 40b/15
 ‘a. olındukda 10b/1
- ‘arz** <Ar. En, enlilik. -4-
 ‘a.+ ı 10b/21, 27b/5
 kad-ı ‘a.+ ı 27b/7, 27b/2
- arż** <Ar. Yer, küre-i zemin. -2-
 a.-ı habüşde 45b/21
 a.+ ını 50b/8
- arziyye** <Ar. Toprağa mensup. -1-
 eczā-i a. 46b/13
- arzu** <Ar. İstek, gönül meyli -4-
 a.-yı semerķand eyler 54b/5
 a. êtdiği 40b/5
 a.+ m 50a/16
 a.+ suyla 26a/2
- aş -** Asmak.-7-
 a.- alar 42b/6, 9b/19
 a.- arlar 51a/7, 52a/19, 55a/11
 a.- dı 52b/20
 a.- maķ 42b/3
- a‘şāb** <Ar. Sinirler. -2-
 sebīl-i a. 33a/13
 intişār-ı a.-ı ‘ayn 31a/23
- ‘asākir** <Ar. Erler, askerler. -1-
 ‘a.-i bī-şümār 52b/7
- āsān** <Far. Kolay. -8-
 a. êdici 41a/23
 ā.-ı vechle 3b/11, 42b/11, 47a/10,
- 48a/11, 50a/4
 ā. olur imiş 41b/9
 ā. olur 47a/20
- āsānlık** <Far.+Tr. Kolaylık. -1-
 ā. 42b/14
- āsār** <Ar. İzler, nişaneler. -16-
 ā. 20b/10, 54b/3
 ā.-ı ġarībeleri 4a/2
 ā.-ı ġarībenün 52a/2
 ā.-ı ġarībeye 54b/16
 ā.-ı kerīḥeyi 31b/9
 ā.-ı ‘acībesi 52b/5
 ā.-ı ‘acībeleri olan 2b/19
 ā.-ı ‘acayibeyi ol 51b/18
 ā.+ ı 49b/2, 54b/11, 51b/14, 31b/6,
- 53b/19
 ā.+ uñ 53b/17
- āsāyış** <Far. Rahat, huzur. -1-
 ā. 54a/17
- aşdur -** Astırmak, asma işi yaptırmak. -1-
 a.- dum 18a/18
- ‘asel** <Ar. Bal. -4-
 ‘a. 13a/10, 33b/10
 mertūbū’l-mizāce-i ‘a. 46a/20
 ‘a.+ i 5b/12
- aşfer** <Ar. Sarı. -3-
 a. 5a/9
 a.-i şamġu’l-buluţ 10a/12
 yaraķān-ı a.+ e 36a/16
- ‘asīr** <Ar. Usretli, çetin, güç. -1-
 emr-i ‘a. 31a/9
- ‘asīrū’z-zevāl** <Ar. Kurumuş.-1-
 ‘a. olan 48a/13
- ‘asker** <Ar. Er. -1-
 ‘a.+ uñ 53b/7
- aşl** <Ar. Asıl, kök.-8-
 a. 46b/12
 a.+ ı 46b/17
 a.+ ına 3a/2

- a.+ ında 49a/18, 4b/12, 38b/15
a.+ ında ol 48b/6, 41b/4
- aşlā** <Ar. Hiçbir vakit.-3-
a. 13b/10, 38a/23, 7a/12
- aşlī** <Ar. Asla mensup, hususi. -1-
hālet-i a.+ sine 21b/16
- aşlū'l-lūgāt** <Ar. Asıl kitap. -1-
bi-ḥaseb-i a. 4a/13
- āsmān-gūn** <Far. Gök mavisi. -1-
ā. 35b/5
- 'aşr** <Ar. Yüz seneden ibaret zaman. -3-
'a. 1b/14, 28b/5
ḥayd-ı 'a. 10b/12
- 'asīr** <Ar. Güç, zor. -1-
emr-i 'a. olmak 31a/9
- aşağı** Aşağı, alt. -1-
a. 52b/20
- 'aşıka** <Ar. Aşık kadın, seven kadın. -1-
dil-i 'a.-ı mehcūrān 25a/18
- āshikār** <Far. Belli, açık, meydanda. -1-
ā.+ dur 15a/14
- āshinālīk** <Far.+Tr. Birbirini bilme, tanıma,
tanışıklık. -2-
ā.+ ı olan 10a/4
ā.+ ı olanlara 23b/14
- āshiyān** <Far. Kuş yuvası, mesken. -1-
ā.+ larında 36a/2
- at** <At. -3-
a. 31a/18, 43a/4
a.+ uñ 40a/8
- at -** Atmak.-5-
a.- ar 44b/20, 50b/23
a.- ar imiş 40a/15
a.- dı 53a/2, 53a/4
- ateş** <Far. Ateş, od, hararet. -19-
a. 29a/16, 34a/22, 34b/3, 37a/15,
43b/11, 46b/18, 46b/2, 47a/11, 47b/10,
47b/12, 47b/5, 48a/16
a.+ de 45a/19, 9b/18
- a.+ e 17a/8, 34b/2, 39a/3, 5b/10,
5b/11
- 'atş** <Ar. Susuzluk, susama. -1-
'a.-ı şedīd 35b/11
- 'attār** <Ar. Güzel kokular, iğne iplik
vesaire satan; aktar.-1-
'a.+ lara 36b/14
- 'avām** <Ar. Herkes, halk. -3-
'a. 33a/14
'a.+ dur 28a/2
'a.+ uñ 33b/14
- avān** <Ar. Vakit, zaman. -4-
a.+ da 1b/14, 37a/13, 42a/1, 28b/5
- 'avārız** <Ar. Kazalar, belalar, engeller. -1-
cevheriyān-ı 'a. 30a/4
- 'avāṭif** <Ar. Merhametler. -1-
maẓhar-ı 'a. 2a/12
- 'avdet** <Ar. Geri gelme, dönme, dönüş. -5-
'a. 41a/11, 49b/22
'a. eder 21b/16
'a. eyledi 53b/17
'a. eyleye ol 17a/20
- āvīhte** <Far. Asılı, asılmış. -6-
a. 16a/15
ā.-i sem' 2b/10
ā. ederler imiş 29a/3
ā. ederler 31a/16
ā. etmişler ol 50b/10
ā. etseler 43a/18
- avla -** Avlamak.-1-
a.- rlar 14b/13
- 'avret** <Ar. Kadın, zevce. -8-
'a. 31b/8, 34b/12, 42b/17
maḥrūrū'l-mizāce-i 'a. 46a/20
'a. etmek 49a/4
'a. eylemez 54b/8
'a.+ inden 54b/5
'a.+ ler 34b/10
- ay** Ay. -4-

- a. 26b/21, 27a/2
a.+ da 27a/3
a.+ uñ 37a/12
- ayak** Ayak. -3-
a.+ larına 50a/3, 54b/23
a.+ larından 42b/14
- ‘ayār** <Ar. Altının, gümüşün ve başka kıymetli madenlerin karışma derecesi, ölçü. -1-
‘a.+ ları 50b/7
- ayır -** Ayırmak. -1-
a.- dum 18a/16
- āyīn** <Far. Gelenek, adet. -3-
selāṭīn-i şevket-i ā. 28b/7
cihān-ı ā.-i ‘oşmānī 2a/11
ā.+ e 4b/10
- ‘ayn** <Ar. Bir şeyin eşi, tıbkısı. -2-
intişār-ı a‘şāb-ı ‘a. 31a/23
kibār-ı dürr-i ‘a. 26a/13
- ‘aynı** <Ar. Benzer. -4-
‘a. 4b/17, 5b/22
‘a.+ yla 33b/21, 8b/2
- ‘aynū’s-sereṭān** <Ar. Yengeç gözü. -3-
‘a. 36b/14, 36b/15, 36b/9
- az** Az, yetersiz. -1-
a. 11b/23
- a‘zā** <Ar. Organlar. -18-
a.-ı ḥayvānātdan bir 38a/20
a.-i ḥayvānātdan 39a/4
a.-i re’īseye 22a/18, 23b/1
a.+ da olan 33a/2, 33b/9, 40b/16
a.+ larında 15a/13
a.+ sı 38a/5, 37a/1, 37a/2
a.+ sı et 38a/5
a.+ sında 13a/4, 17b/8
a.+ sından 42a/20
a.+ sınıñ 45a/13
a.+ ya 30b/22
a.-yı ḥayvānāt 38b/2
- a‘zam** <Ar. Büyük, ulu. -2-
emīr-i a. 16b/1
sevād-ı a. 2a/21
- ‘azamet** <Ar. Büyüklük, ululuk. -1-
callat-ı ‘a.+ e 12b/22
- ‘azā’im** <Ar. Tılsımlar, afetlere ve hastalıklara şifalı olması için okunan dualar. -2-
‘a. 52a/8
‘a.+ e 52a/20
- azbū’l-beyān** <Ar. Tatlı söyleyiş. -1-
lisān-ı a.-ı fārisīde 4b/7
- azher** <Ar. Pek belli, çok meydanda, besbelli. -1-
e. olan 9a/8
- ‘azīm** <Ar. Büyük, ulu. -8-
‘a. 4b/12, 55a/6, 54b/7, 28a/8
ḥaṭr-ı ‘a. 47b/22
tehyīc-i ‘a. 23a/23
‘a.-i iştirāb 42a/5
‘a.+ i 35a/22
- ‘azīme** <Ar. Büyük, ulu. -3-
fā’ide-i ‘a.+ si 33a/10
fevā’id-i ‘a.+ sini 37a/16
menfa‘at-ı ‘a.+ sini 20b/1
- ‘azīmet** <Ar. Büyü, sihir. -1-
‘a. 54a/1
- ‘azīmetinsüz (?)** <Ar.+Tr. Büyü olmaksızın. -1-
‘a. bir 52a/11
- azma -** Azmak, artmak, -1-
a.- ya 54b/12
- B**
- bā** <Ar. “b” harfinin Arapça okunuşu. --
2-
b.-i muvaḥḥade 42b/19
b.-i ‘arabī 4b/3
- bāb** <Ar. Bölüm, kısım -5-

- b.-ı imtiḥānda 21a/1
b.+ da 17a/6, 33a/8
b.+ ında 15a/17, 29a/13
- bād** <Far. Yel, rüzgâr. -1-
b.-ı şimāl 26b/6
- ba'd** <Ar. Sonra. -1-
b. 31a/18
- ba'dehu** <Ar. Ondan sonra. -20-
b. 20a/16, 21b/15, 23a/10, 26a/15,
28a/17, 41a/8, 44a/4, 47a/16, 52b/18,
53a/1, 53a/2, 53a/3, 8b/15, 8b/19,
9a/2, 34a/10, 16a/15
b. bir 17b/5, 18a/19, 45a/20
- ba'de'l-kemāl** <Ar. Olgunlaştıktan sonra. -1-
b. 34a/8
- ba'de'l-ğasl** <Ar. Yıkadıktan sonra -1-
b. 45a/2
- ba'de'l-istiḥrāc** <Ar. Çıkardıktan sonra. -1-
b.-ı ve'l-iḥrāc 28a/3
- ba'de'l-müddet** <Ar. Bir zaman sonra. -1-
b. 26b/14
- ba'de'l-vilāde** <Ar. Doğurduktan sonra.
b. 48a/11
- bādem** <Far. Badem.-2-
b. 23b/2, 33b/2
- ba'de't-tenkiye** <Ar. Temizledikten sonra.
-2-
b. 23b/11, 22b/3
- ba'de't-tecribe** <Ar. Denedikten sonra.
b. 10b/4
- bād-zehr** <Far. Panzehir. -3-
b. 14b/1, 4b/3
b.+ e 3b/7
- bağ** <Far. Yeşillik, çiçekli, ağaçlı yer,
üzümlük. -1-
b. 51a/5
- bağırsak** Bağırsak.-3-
b. 13b/14, 23b/3
- b.+ ında 34a/2
- bağla** - Bağlamak, tutmak. -18-
b.- maḳ 42b/3, 42b/9
b.- rlar 31a/16, 40a/11, 42b/15,
54b/23
b.- sa 6b/6
b.- salar 35b/21, 35b/9, 36a/6,
41b/2, 42b/11, 43b/13, 48a/10, 50a/3
b.- salar ol 40a/8, 49b/21
b.- yup ol 52b/19
- bağlan** - Bağlanmak. -1-
b.- sa 6b/11
- bağlı** Bir bağ ile tutturulmuş olan. -2-
b. 42b/12
b. olan 34b/15
- bāh** <Ar. Cinsel istek, güç. -4-
taḳvīt-i b. 7b/18
b.+ a 30b/5, 35b/9
tehyīc-i b. eyler 22a/19
- bahā** <Far. Kıymet, bedel, değer. -6-
b. 28b/23, 29a/6
b.+ da 28b/10
hüsn-ü b.+ da 27b/9
b.+ larını 28a/21
b.+ ya 27a/9
- bahār** <Far. Kışla yaz arasındaki mevsim. -1-
b.+ ı 26a/2
- baḥar** <Ar. Ağız kokusu. -1-
b.+ a 31b/17
- bāhī** <Ar. Şehvete mensup, şehvetle ilgili.
b. 23a/23
- bāhire** <Ar. Açık, rüşen, parlak. -3-
ḳudret-i b.+ si 25a/11, 12b/22
ḳudret-i b.-i 24a/18
- baḥīre** <Ar. Deniz. -1-
b.-i ṭaberriyede 37b/19
- bahreyn** <Ar. İki deniz, Basra Körfezi ile

Hint Denizi. -3-

b. 27b/6, 27b/8, 29a/7

bahrī <Ar. Denize ait, denize mensup. -4-

b. 37b/15

erneb-i b. bir 38a/8

maḥlūkāt-ı b.+ den 25a/11

seretānāt-ı b.+ nūḡ 36b/11

bā-ḥuṣūṣ <Far. Husûsuyla, en çok, hele. -8-

b. 12a/2, 19b/9, 45a/12, 9a/9, 28b/6

b.-ı sümûm 21a/3, 5b/8

b.-ı ta'rif 5a/8

bā'id <Ar. Uzak, ırak. -7-

b. 13a/6, 13a/15, 15a/12, 16a/10,

29b/11

'aḥd-ı b.+ den 54b/6

b. olmağla ol 39a/15

bā'is <Ar. Sebep olan. -3-

b. 1b/16

b.-i taḥrîr olan 3b/12

b.-i tenmîk 2a/7

baḡar <Ar. Sığır. -5-

b. 32a/4

ḡacer-i b. 33b/19

ḡacer-i b.+ ı 12b/10, 12a/14

ḡacer-i b.+ ınūḡ 12b/8

baḡır Kırmızıya mail maruf maden. -9-

b. 37a/14, 44b/8, 46a/1, 46a/3

b.+ dan 28a/7

b.+ uḡ 45a/21, 45a/22, 46a/3, 46a/4

bākī <Ar. Daimi, kalıcı. -3-

b. 44a/22, 26b/22, 53b/19

baḡla <Ar. Yeşil kabuklu, iri taneli sebze. -2-

b. 47a/15

b.+ dan 35b/6

bāl <Far. Kanat. -1-

b.-i murḡān 25a/15

balçık Balçık -1-

b. olmaya 27b/14

balḡam <Ar. Balgam. -1-

b.+ a 23b/21

balık Balık. -6-

b. 36b/1

b.+ da 54b/14

b.+ dur 37b/17

b.+ ūḡ 15a/17

b.+ uḡ 37b/21, 38a/1

bālīg <Ar. Erişmiş, vasil olmuş, varan. -3-

ḡikmet-i b.+ aya 18a/6

b. olur 11a/2

b. olursa 24b/20

baḡa Bana. -3-

b. 41a/1, 52b/6, 9a/3

bārān <Far. Yağmur. -25-

b. 51a/9, 51b/15, 52a/15, 52a/18,

52a/4, 52b/11, 53b/21, 53b/6, 54a/12,

54a/15, 54a/21, 54a/8, 54b/15,

55a/19

ḡaṭarāt-ı b. 25a/13, 26a/22, 30a/15

ḡaṭrāt-ı b. 26a/2

b.+ a 26b/10

ḡaterāt-ı b. bir 54a/18

b.+ dan 51b/12

keṣiret-i b.+ dan 53a/18

b. ederler bir 26a/7

b.+ ı 26a/19

mîḡdār-ı ḡaṭarāt-ı b.+ uḡ 26a/17

baraṣ <Ar. Vücutta yer yer beyaz ve alaca lekeler meydana getiren ve tedavisi mümkün olmayan hastalık. -2-

b. 31a/4

b.+ uḡ 31a/6

bārī <Far. Hiç olmazsa, öyleyse. -1-

b. 29b/15

bārī <Ar. Yaratıcı, yaratıcı, Allah. -2-

fermān-ı cenāb-ı b. 26a/3

ṣun'-ı b.+ dendür 17b/7

bārid <Ar. Soğuk. -12-

- b. 22a/4, 30a/16, 35a/19, 37b/7,
43a/23, 44b/21, 46b/19, 48a/6
b.-i rāṭıbdur 30a/15
b.-i yābisdür 30a/14
b.+ dür 44b/22
- bārī** <Ar. İnce kumaştan örülmüş hasır. -
1-
b.+ i 48b/21
- baş** - Basmak.-1-
b.- alar 21b/12
- başar** <Ar. Göz -7-
b.+ dan 25b/1
nūr-ı b. 30b/19, 33a/5
nūr-ı b.+ ı 40a/21, 44a/18, 45a/1
za‘f-ı b.+ a 31b/20
- başıl** - Basılmak.-1-
b.- sa ol 7a/19
- bāşıra** <Ar. Görme kuvveti ve hassası,
görüş. -2-
nūr-ı b. 44a/8
rūḥ-ı b. olan 30b/22
- bāsūr** <Ar. Kalın bağırsağın alt bölümünde
ve anüste toplardamarların genişlemesiyle
oluşan varis. -1-1-
b.+ a 33b/10
- baş** Baş, kafa. -28-
b. 31b/1, 44b/1, 44b/2, 24a/8
b.+ a 46a/18
b.+ ı 19a/19, 25a/23, 52b/20, 53a/7,
53a/8
b.+ ı olduğu 38a/6
b.+ ı olduğunu 38a/16
b.+ ına 15b/21, 42a/20
b.+ ında 15a/18, 18b/17, 19a/14,
19b/2, 36b/1
b.+ ından 20a/22, 36b/13, 52b/21
b.+ ını 15b/19, 52b/14
b.+ larıdır 37a/2
b.+ larına 52b/18
- b.+ larında 36b/11
b.+ larında et 35a/18
- başka** Birbirinden ayrı, değişik.-7-
b. 28a/18, 51b/22, 51b/23, 28a/3,
28a/23
- başla** - Başlamak -3-
b.- r 55a/5
b.- yup 53b/16, 55a/4
- bat** - Batmak.-3-
b.- ar 46b/9
b.- maz 49a/11, 39b/4
- bāṭıl** <Ar. Gerçek olmayan.-1-
b. olan 49a/1
- batın** <Ar. Karın -1-
b.-ı sümükde 10a/14
- ba‘z** <Ar. Bir kısım, bir miktar.-4-
b. 16b/23, 18a/2, 4a/18, 6a/21
- bāzer-gān** <Far. Tacir, bezirgan.-1-
b. ol 10a/20
- ba‘zı** <Ar. Bazı-126-
b. 10a/15, 10b/10, 13a/4, 14a/18,
14b/6, 15a/7, 16a/20, 19b/13, 21a/16,
21b/8, 22a/1, 23b/15, 24b/8, 25a/6,
27a/18, 28b/12, 28b/17, 29b/16, 33b/1,
33b/11, 33b/16, 35a/18, 35b/2,
36a/8, 36b/12, 36b/13, 37b/17, 38a/4,
38b/21,
39a/19, 43a/9, 47b/3, 48b/3, 49a/21,
4b/2, 50b/2, 52a/8, 8b/16
b.+ lar 13a/21, 13a/22, 15a/10,
15b/15, 16b/21, 17a/17, 21a/17, 21a/19,
21b/16,
21b/4, 21b/6, 25b/1, 26b/20, 29b/21,
30a/14, 30a/15, 31b/22, 33b/23, 34a/1,
35a/12, 42b/8, 46b/19, 47a/21,
48a/7, 49a/14, 49b/22, 49b/7, 4b/22, 51b/22,
5b/12, 5b/4, 5b/7, 7b/17, 8b/19,
9b/13, 2b/19
b.+ lar bir 19b/22, 21b/13, 15a/10,

- 17a/22
b.+ lar ol 16b/20, 18a/8, 20b/16,
52a/8
b.+ ları 21b/11, 21b/5, 41b/17,
44b/21, 8b/19
b.+ ları ol 47a/19
b.+ ları 21a/14, 21a/15
b.+ nuş 25a/21, 51b/1
b.+ sı 10b/11, 13b/3, 14a/7, 14b/7,
15a/9, 18b/18, 19a/17, 19b/15, 24b/11,
28b/2, 33a/20, 38b/11, 48b/19,
51a/15, 51a/16, 51a/17, 51a/20, 51a/22,
54b/13,
6a/5, 6a/6, 9a/7, 1b/15, 2a/2
b.+ sında 11a/14, 25b/13, 45b/4
b.+ sını 36b/1
bāzū <Far. Kol. -5-
b.+ sı 40b/19
b.+ sına 36a/6, 40b/19, 42b/3,
35b/20
bed <Far. Çirkin. -1-
b. 49a/16
bedel <Ar. Karşılık. -4-
b. 17b/12, 4a/20, 53b/2
b. olmak 31b/23
beden <Ar. Beden, vücut -12-
b.-i insāna 4b/5
b.-i insānda olan 45a/11
b.-i insānda 31a/3
b.+ de olan 39b/7
b.+ den 8b/22
b.+ e 30b/8
b.+ i 17a/16, 29a/17
b.+ inde 33b/23, 34a/16
b.+ ine 17b/12, 47b/9
bedenü'l-insān <Ar. İnsan bedeni. -1-
b.-i nām 13b/19
beder <Far. Hariç, dışarı. -1-
b. olduğu 32a/16
bedīd <Far. Meşhur, görünür. -1-
rūzgār-ı şedīd-i b. olmak 54b/16
bedī' <Ar. Eşi, benzeri olmayan. -2-
b. 3a/13
ihtiyāt-ı b. 14b/17
bed-nihād <Far. Aslı bozuk, rezil. -1-
a' dā-ı b. 2b/2
bed-rāyiha <Far.+Ar. Kötü koku -1-
b.+ yı 45a/15
behağ <Ar. İnsan derisinde pul pul beyazlık
ve alaca bir renk meydana getiren bir çeşit
hastalık. -2-
b. 31b/18, 33b/6
behcet <Ar. Güzellik. -1-
kudüm-ı b. 2a/16
behişt <Far. Cennet. -2-
b.-i berīn olmağın 2a/21
b.-i berīn 29b/19
behişti <Far. Cennetlik. -1-
b. 2a/19
bel' <Ar. Yutma, yutulma. -1-
b. étdükde 26a/19
belā <Ar. Gam, keder. -1-
b. 17b/14
belāyā <Ar. Felaketler, gamlar. -1-
b.+ dan 43a/17
belde <Ar. Şehir, kasaba. -1-
b.+ ye 41b/23
belī <Far. Evet. -1-
b. 55b/4
beliğ <Ar. Düzgün. -1-
b. 6b/12
beliyyāt <Ar. Felaketler, kederler. -1-
dāfi'-i b.-ı sümüm 2a/2
belki <Far. İhtimal, olabilir. -9-
b. 21a/15, 22b/6, 31b/14, 37a/19,
3b/21, 41b/17, 50a/23, 5b/19, 8b/19
ben Birinci teklik şahıs zamiri, ben. -14-

- b. 10b/22, 11a/8, 18b/12, 31a/20, 40b/9, 7b/8
b.+ i 16b/7, 40b/9, 41a/1
b. ol 16b/12, 16b/2
b.+ üm 52b/13, 55a/22, 7a/7
- bend** <Far. Bağ, bağlama. -2-
b. edüp 35b/19
b. eyledi 52b/18
- benefşe** <Far. Kıymetli bir taş, benefşe taşı. -1-
b. 10b/23
- benî-âdem** Ar. İnsanlar, ademoğulları. -3-
b. 1b/9
güzîde-i b. 24b/22
b.+ den 50b/22
- benze** - Benzemek. -2-
b.- mek 6a/20
b.- r 6a/13, 39b/17, 39b/4
- berâber** <Far. Birlikte, eşit, eşit miktarda. -1-
b. 31b/7
- beraş** <Ar. Abraşlık, leke hastalığı. -1-
b. +a 33b/6
b.+ ı 31b/18
- berem** <Far. Üzüm çubuklarının altına konulan ağaç, herek. -1-
b. 47b/15
- berf** <Far. Kar. -7-
b. 51b/12, 51b/14, 52a/15, 52a/17, 53b/21, 53b/6, 54b/15
- berîn** <Far. En yüksek, en yüce. -2-
behişt-i b. 29b/19
nümüne-i nümā-yı behişt-i b. olmağın 2a/21
- berrāk** <Ar. Nurlu, pek parlak. -4-
b. 43a/7
b. olmağla 46b/22
b. olup 44a/2
b. olur 14a/8
- berri** <Ar. Karaya ait, kara ile ilgili. -1-
b. 24a/19
- bêş** Beş, sayı. -13-
b. 11a/19, 14a/10, 22b/15, 22b/18, 27a/20, 28a/9, 45b/15, 49a/11, 49b/8, 5b/4
b.+ dūr 5a/22
b.+ e 28b/23
- beşer** <Ar. İnsan. -3-
nev'-i b. 55a/23
maşnū'ât-ı b.+ den olan 9b/14
nev'-i b.+ e 2a/5
- bêşer** Beşer, sayı. -1-
b. 22b/23
- bett harbi** (?) -1-
b. 52a/10
- bevl** <Ar. İdrar, sidik, çiş. -2-
b.+ i 43a/1
b.+ ini 42b/23
- bey'** <Ar. Satma, satış, satılma, satın alma. -1-
b. ederler 36b/14
- beyābānī** <Far. Çöle ait, çölle ilgili. -1-
aḥcār-ı b.+ den 2a/4
- beyān** <Ar. Bildirme, anlatma, açık söyleme. -28-
b. 12b/14, 12b/17, 14b/20, 2b/11
b.-ı ḥayvānda 12b/23
b.-ı siyākında 36b/18
b.+ a 10b/17, 6a/21
b. etmemişler 47a/10
b. eyledigümden 2b/17
b. eylememişler 5a/22
b. eylemiş 52a/17
b.+ ı 51b/2
b.+ ında 50b/18, 9b/23, 9b/5
b.+ ında ol 16b/15
b.+ ındadır 39a/21
b. olındı 22a/10

- b. olınmış idi 20b/23
b. olınmışdır 3a/3
b. olunur 12a/5
b.+ uñ 50b/9
b.+ undadur 3b/17, 3b/19, 3b/20,
3b/22
aħcar-ı b.+ undadur 4a/2
beyāz <Ar. Beyaz, ak. -43-
b. 14b/5, 19a/17, 24b/15, 27b/14,
30a/9, 31a/3, 31a/6, 33b/6, 36a/2,
36a/3, 36b/10, 36b/2, 39b/1, 39b/13,
42b/19, 43b/1, 44b/14, 46b/22, 46b/3,
47a/1, 49a/10, 51a/16, 5b/1
b.+ a 14b/9, 5b/12, 7a/8
b.+ dur 11a/3
b. edemez 33b/9
b. eder 39b/9
b.+ la 19a/17
b. olanı 44b/15
b. olanını 36a/3
b. olup 51a/15
b. olur 11a/5, 19b/15, 19b/6, 19b/9,
21a/17, 34a/2, 34b/23, 35a/17, 40a/17,
6a/6
beyāzlık <Ar.+Tr. Beyazlık, aklık. -1-
b. 43a/12
beyit <Ar. Şiir parçası.-3-
b. 2a/17, 30a/1, 29b/22
beyn <Ar. Ara, aralık, arasında. -13-
nef'-i b. 33a/17
b.+ inde 14a/9, 24b/5, 25b/10,
28a/20, 36b/9, 43b/2, 48a/22, 5a/11, 8a/12,
9b/20
b.+ inde bir 50a/11
b.+ lerinde 7b/13
beynū'n-nās <Ar. Halk arasında. -1-
b. 4a/8
beyt-ullah <Ar. Allah'ın evi. -1-
b. 50a/23
beytū's-šanem <Ar. Put evi. -1-
b. 50b/7
bēz Bez. -6-
b. 43b/1, 48a/10
b.+ den 45a/4, 47a/14, 47a/17
b.+ e 47a/23
bıçak Bıçak.-1-
b. 11a/2
bınar Göz pınarı. -7-
b.+ larına 15b/21
b.+ larında 15a/9, 16b/18, 16b/6
b.+ larından 16a/1, 16a/13, 16a/6
bırak Bırakmak.-21-
b.- alar 11b/8, 20a/1, 47a/16, 46b/8
b.- dı 52b/23, 53a/3, 53a/4
b.+ salar 5b/10
b.- mak 54a/3
b.+ up ol 35b/11, 17b/1, 17a/8,
54a/7, 55a/10
b.+ urlar 52a/18
b.- salar 34a/22, 34b/2, 34b/3,
43b/7, 49a/3
b.- sunlar 41a/5
bırakdur - Bıraktırmak.-1-
b.- dı 41a/8
bırakıl - Bırakılmak. -2-
b.- maz 55a/18
b.- sa 21b/5
bī-āb <Far. Suyu ve taraveti olmayan,
yaramaz ve faydasız bir inci. -1-
mürvārīd-i b. 19a/16
bi-emr-illāh te'ālā <Ar. Allah'ın emriyle.
-3-
b. 51a/7, 52b/11, 22a/23
bi-eyyi <Ar. Her durumda. -7-
b. 15a/5, 17b/7, 22a/8, 30a/17,
32a/22, 44b/20, 4b/17
bi-gāyet <Ar. Sona, uca. -1-
b. 54b/23

bi-ḥasbū'l-vūs' <Ar. Güç, kuvvet bakımından. -1-

b. 2b/16

bi-ḥaseb <Ar. Bakımından. -1-

b.-i aslū'l-lügāt 4a/13

bi-ḥasebū't-tıbb <Ar. Doktorluk, hekimlik bakımından. -1-

b. ol 30a/7

bi-ḥasebū'l-lafz <Ar. Söylenenler bakımından. -1-

b. 12b/15

bi-ḥasebū'l-lügāt <Ar. Sözlüklere göre. -1-

b. 12a/18

bi-ḥasebū'l-beşeriyye <Ar. İnsanlar bakımından, insanlara göre. -1-

b. 3b/2

bī-hem-tā <Far. Benzersiz, denk olmayan

-3-

dürre-i b. 29a/4

b.+ nuḡ 25a/4

b. olup 28b/17

bihter <Far. Daha, en, pek. -1-

b. oldığı 24b/21

bi-'ināyet-illāh te'ālā <Ar. Allah'ın ihsanı. -

1-

b. 43a/16

bi-izn-illāh <Ar. Allah'ın izniyle. -1-

b. 43b/9

bi-izn-illāh te'ālā <Ar. Allah'ın izniyle. -6-

b. 31a/5, 42b/18, 35b/21, 55a/11, 48a/10, 31a/6

bi-ḫudret-illāh te'ālā <Ar. Allah'ın ezeli gücüyle. -4-

b. 13a/3, 14a/19, 17b/15, 35b/14

bil - Bilmek. -12-

b.- dümki ol 18b/6

b.- enler 16a/4, 35a/15, 35a/5, 54b/15

b.- enlerden bir 52a/3

b.- mezler 51b/11

b.- üp 23b/13

b.- ür 52a/16

b.- ürlər 16b/11, 52a/10, 9a/3

bi'l-āhire <Ar. Sonra, sonradan. -1-

b. ol 54a/12

bi'l-ḥāṣṣa <Ar. Mahsus, özellikle, hususiyle -12-

b. 23b/17, 2b/12, 46a/11, 50a/2,

51a/4, 34b/2, 35a/20, 36a/17, 38a/17

b. olmağla 22a/8, 8a/22

bi'l-'ibād <Ar. Kullar ile, yaratılanlar ile. -1-

b. 24b/2

bi'l-istiqlāl <Ar. Başlıbaşına, istiklal üzerine. -2-

b. 14a/21, 15b/2

bi'l-küllīyye <Ar. Tamamen, büsbütün. -7-

b. 20a/20, 26a/10, 31b/9, 36a/6,

41a/10, 43a/15, 48a/18

bi'l-münāsibe <Ar. Uygun olarak. -7-

b. 10b/16, 22a/10, 39a/20, 9b/16,

38b/11, 3b/15, 8b/8

bilegi taşı Bileyi taşı. -3-

b.+ na 21a/18, 46a/2

pādzehr-i b. 8a/18

bilin - Bilinmek. -4-

b.- dükden 15a/7

b.- medi 42a/12

b.- mek 11b/7

b.- ür 21a/14

billah <Ar. Allah için -1-

b. 28b/20

bī-mānend <Far. Eşi benzeri olmayan. -2-

b. olmağla 24b/21, 25a/3

bī-miṣl <Far. Benzersiz. -2-

b. 24b/20, 25a/3

biṅ Bin, sayı. -1-

b. 28b/23

binā' <Ar. Yapı. -2-

b. 13a/15

b. eylediği 45b/16

bināen <Ar. Dayanarak. -1-

b. bir 54a/4

bī-nazīr <Far. Eşsiz, benzeri olmayan. -2-

b. 2b/8

b.+ üñ 3b/6

biñ yüz on bir Bin yüz on bir sayısı. -1-

b. 2a/9

bir Bir, sayı. -292-

ağrısı b. 37a/4

aḥz edüp b. 37a/14

aḥz olunup b. 47a/14

altına b. 8b/23

anda b. 41b/15, 5b/10

andan b. 39b/16, 43b/12, 49a/11

anı b. 40b/3

arışonun b. 31a/7

arpadan b. 35a/21

a'cemden b. 10a/20

a'zā-ı ḥayvānātdan b. 38a/20

barān ederler b. 26a/8

batmaz b. 39b/5

ba'dehu b. 17b/5, 18a/20, 45a/20

ba'zılar b. 19b/22, 21b/14

beyninde b. 50a/11

bırağup b. 54a/7, 55a/10

bilenlerden b. 52a/4

bināen b. 54a/4

biri b. 28a/20

birini b. 53a/2, 55a/10

birinüñ b. 51b/20

boğunlardan b. 17b/22

boynuzlarda b. 17a/8

bu b. 13b/21, 40b/16

bulduḡda b. 35b/17

bulınamıdır b. 44b/17

bulınur b. 11a/1

bunı b. 9a/4

cāmi'-i zıddeyn olup b. 18a/5

ceker b. 49a/16

cümlesi b. 52a/1

çıkamaz ol b. 41b/15

dahı b. 11a/20, 21b/20, 21b/6, 5a/12

defn olunduḡdan b. 19a/19

degil b. 48a/15

degindür b. 30b/1

demiş b. 18a/12

demişler b. 52a/11

dër b. 10a/13

derisinden b. 35b/19

dërler b. 33b/23, 43a/6

deryāsında b. 37b/3

dirhem b. 22b/7

dirhemden b. 22b/1, 23a/1, 23a/16,

23b/16

diyār-ı fārsda b. 51b/2

dühne-i maşhūḡa b. 46a/19

eger b. 42b/6, 43b/8, 55a/2, 6b/5

elinde b. 40b/2

elümden b. 18b/11

envā'-ı cevāhirden b. 28b/9

envā'ı olur b. 46b/2

erbāb-ı tecrîbe b. 32b/3

erneb-i baḥrī b. 38a/8

esed b. 51b/17

esnāb-ı cihetinden b. 53a/22

evvelden b. 34a/12

fi'linden b. 6a/14

ğayrı b. 27a/17, 47a/23

gelüp b. 20a/14

gerçe b. 19a/10

getürürler b. 36a/20

gibi b. 25b/5, 41b/18

gider b. 54b/4

götürürler b. 51b/19

gümüş b. 49a/12

- gün b. 18a/13
 ḥabīr b. 10a/19
 ḥacer-i tūtiyādan b. 45a/18
 ḥaceri b. 21a/16, 40a/8
 ḥadd-ı tevātürde olmağın b. 55b/7
 ḥademesinden b. 40b/19
 ḥāliş-i kıyās ederler b. 10a/18
 ḥalt̄ edüp b. 47b/9
 ḥāşşası b. 39b/21
 ḥāşşasındanda b. 42b/4
 ḥavāşş-ı ḥuddāmından b. 53b/11
 ḥavāşş-ı mıkñātīs b. 49b/5
 havaya b. 52b/12
 ḥayvānātun b. 38b/5
 ḥāzır iken b. 20a/6
 hemān b. 25b/14
 her b. 28a/17, 51b/7
 hiç b. 49a/13, 5a/15
 ḥikāyet eder b. 22b/21
 ḥububun b. 45a/19
 ḥuşuşda b. 29a/5
 içinde b. 34a/23, 41b/13, 42a/10
 içlerinde b. 42a/16
 idi b. 40b/6
 ihtibār etmişler idi b. 52b/8
 ile b. 10a/6, 21b/14, 29b/2, 47a/23
 imtiḥānından b. 19b/5
 incü b. 25a/9
 insān b. 31b/2
 ise b. 23a/6
 istimālde b. 23a/8
 kaçı b. 28a/19
 kaçı b. 28a/19
 kāh b. 25b/13
 kamer-i akreb b. 7a/19
 karīb olduklarında b. 53b/6
 katerāt-ı bārān b. 54a/18
 kaṭreden b. 26a/18
 kaṭ‘asını b. 48a/10
 kendüsini b. 18b/8
 kırmızı b. 43b/11
 kırsalar b. 41b/14
 ki b. 31a/1, 37a/3, 47a/3, 48b/7,
 49b/17
 kuvā-yı müdrikiye b. 2b/14
 levninde b. 52b/19
 maḥallinde b. 48a/9
 maḥlül b. 47b/7
 maḥşūsa b. 54a/1
 mashūka b. 43b/7
 ma‘deniden b. 11a/12
 meyānında b. 54b/21
 mıkñātīsdan b. 50a/15
 miḳdārında b. 41b/12
 miḳdārını b. 43b/13
 muḥakkem-i sıḥḳ edüp b. 45a/4
 muḥaşşalından b. 13a/12
 muḥāzīisinde b. 51b/7
 murād olınsa b. 11b/7
 mu‘askerinde b. 52b/4
 müberrā b. 28b/17
 mücerred b. 52a/17
 münkir etmişler b. 20a/4
 nāfi‘ b. 12a/4
 nāfi‘ü’l-beşerden b. 12a/8
 naql-ı tarīkıyla b. 32b/6
 nāmına b. 54a/7
 narūk b. 34a/5
 nāşī b. 55a/3
 özde b. 53b/23
 pādzehr b. 6a/22, 7a/4
 pādzehre b. 10a/4
 pādzehrün b. 10b/14
 paşdırma yapup b. 18a/16
 renginde b. 49a/5
 risāle b. 3b/14
 şāḥibinün b. 32b/9
 saḥḳ edüp b. 31a/13

- sākinelerinden b. 29a/8
 sebebiyle b. 26a/12
 sebzgün b. 2b/8
 sereṭān-ı tāmül#halka b. 37b/7
 sınıf olup b. 13a/17
 sınıfından b. 11a/6
 şikā-ı a'cāmdan b. 34b/7
 sonuç b. 20a/11
 şüretde b. 31b/23
 şahş b. 52b/14
 şehre b. 18b/4
 şeref-yâp olduğumda b. 2b/8
 şet b. 43b/18
 şeyler b. 49b/20
 talḳ b. 47a/2
 tamāmında b. 41a/7
 tansūkñāmede b. 27a/2
 taşdan b. 34b/1, 40a/7
 taşı b. 51a/7, 54a/6
 taşlardır b. 36a/14
 taşuḡ b. 43a/3
 ta'ifesinden b. 52a/10
 tekevvün eder b. 35a/19
 tekrār b. 45a/7
 telaffuz olur b. 42b/19
 te'ālā b. 17b/15
 te'līfinde b. 43b/4
 timurdan b. 50b/9
 vāḳıf olup b. 16b/12
 ve b. 11a/15, 14a/10, 14b/5, 18a/15,
 18a/5, 19a/16, 23a/10, 31a/16, 34b/14,
 39b/17, 3b/14, 40a/18, 40a/7,
 42b/17, 42b/23, 44b/19, 47a/14, 52a/19,
 52b/14,
 54b/1, 54b/10, 55a/16, 55a/20, 5b/3
 vezinde b. 32a/21
 yāḡud b. 23a/11
 yalnız b. 52a/7
 yapışdığı b. 38a/23
 ya'nī b. 52a/3, 9a/14, 9b/18
 ya'nī b. 19b/23
 yengeçlerinden b. 36b/23
 zāhib olup b. 18a/11
 zārfdan b. 53a/5
 zehrine b. 7a/17
 'akreb b. 7b/20
 'azīmetinsüz b. 52a/11
 'ilācı b. 49b/9
 b.+ dūr 39a/11
 b.+ i 10a/11, 10b/18, 12a/20, 1b/10,
 24b/14, 26a/3, 27a/21, 28b/9, 33b/5,
 39b/18, 4a/11, 52a/5, 55a/18, 9b/13
 b.+ i bir 28a/20
 b.+ inde 1b/11, 2a/5, 7a/12
 b.+ ine 25a/23, 28b/23
 b.+ ini 42b/16, 52a/18, 52b/16,
 52b/17, 7b/4
 b.+ ini bir 53a/2, 55a/10
 b.+ inüḡ 13b/8, 20a/6, 20b/18,
 20b/22, 22a/9, 52a/6, 5a/11, 5a/16
 b.+ inüḡ bir 51b/20
 b.+ isi 4a/4, 52a/4, 5a/3
 b.+ isinden 14a/21, 40a/11
 taḡḡīk b. ol 7a/9
birbiri Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki
 de onu. -7-
 b.+ nden 28a/8
 b.+ ne 35b/16, 42a/16, 46b/14,
 53a/1, 53a/3
birer Bir bir, birer. -2-
 b. 23a/3, 39a/13
biri Biri, kimse. -4-
 b. 17b/19, 36a/2, 48b/15
biribiri Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki
 de onu. -2-
 b. 26a/19, 46b/12
birle İle, birlikte. -1-
 b. 38a/16

bīṣ <Far. Bildircin otu denilen, Çin'de yetişir zehirli bir ot. -2-

b. 7a/10

b.+ üñ 7a/5

bī-šūmār <Far. Sayısız, pek çok -1-

‘asākir-i b. 52b/7

bit - Yok etmek, bitirmek, oluşturmak, meydana gelmek. -3-

b.- ecek 33b/7

b.- er 34a/7, 35a/11

bi't-tecribe <Ar. Tecrübe edilerek. -3-

b. 15a/19, 38a/19, 11b/17

bitür - Bitirmek, yok etmek, oluşturmak. -5-

b.- üp 39b/10

b.- ür 33b/8, 38a/3, 44a/19, 48a/13

biz Birinci çokluk şahıs zamiri, biz. -6-

b. 18b/5

b.+ e 55b/3

b.+ üm 16b/7, 18b/2, 44b/13, 9a/8

boğ - Boğmak. -2-

b.- ar 21a/6, 6b/19

boğaz Boğaz. --2-

b. 24a/6

b.+ ında 25b/17

boğazla - Boğazlamak . 1-

b.- yup ol 14a/11

boğazlan - Boğazlanmak. -1-

b.- miş 41a/4

boğun Boğum, eklem. -1-

b.+ lardan bir 17b/22

bol Bol, çok. -1-

hiç b. 55a/16

bostān <Far. Sebze bahçesi. -2-

b. 51a/5, 51a/8

boya - Boyamak. -1-

b.- rlar 36a/11

boynuz Boynuz. -9-

b. 20b/16

b.+ ı olmak 20b/15

b.+ ıdur 20b/13

b.+ larda bir 17a/7

b.+ larında 13a/23, 15a/10, 17a/3

b.+ larının 17a/4

b.+ unda 17b/3

boyun Boyun. -4-

b.+ una 35b/20, 43b/13, 6b/6

b.+ uñdan 43b/15

boz Açık toprak rengi, kül rengi. -1-

b. olur 5b/1

böcek Böcek. -1-

b. 6b/10

bögrek Böbrek. -3-

b. 31b/16, 43a/1

b.+ lerde 47b/19

böyle Böyle, bu şekilde. -1-

b. 21a/7

bu Bu. -82-

b. 10a/3, 10b/17, 11a/5, 11b/18,

11b/19, 13a/19, 14a/2, 14a/20, 14a/4,

14a/5, 15b/5, 16a/18, 16a/3, 17a/6,

19a/18, 19b/6, 20a/19, 20a/9, 23a/3,

23a/5, 23b/5, 24a/23, 26a/21,

27a/13, 29a/4, 29b/22, 2b/1, 2b/12, 2b/17,

2b/21, 33a/23, 33a/8, 33b/19, 34b/7,

38b/11, 39b/12, 39b/17, 39b/20, 39b/22,

39b/7, 3b/11, 3b/14, 3b/4, 40a/13,

40a/22, 40b/10, 40b/6, 40b/8, 41a/17,

41a/6, 42a/17, 43b/6, 44b/13, 44b/3,

47b/18, 48a/21, 48a/5, 48b/2, 49a/3,

4a/7, 4b/14, 4b/4, 50a/22, 53a/19,

53a/5, 53a/6, 53a/9, 55a/12, 55a/20,

55a/22

b. bir 13b/21, 40b/16

b.+ dur 10a/11, 36a/10

b.+ ға 19a/5, 30a/17

b.+ ndan 8a/22

b.+ nı 33a/1

- b.+ nı bir 9a/3
b.+ nlardan 55a/18
b.+ nlardur 34b/9
b.+ nlaruñ 21b/18
- buçuk** Buçuk, yarım. -1-
b. 31b/23
- bu'd** <Ar. Uzaklık. -1-
b.+ ınıuñ 27b/18
- buğday** Buğday. -4-
b. 22b/18, 22b/23, 47a/18
b.+ dan 22b/16
- bugün** Bugün. -9-
b.+ e 10a/16, 18a/11, 19b/10,
22b/11, 31a/10, 34a/16, 35b/23, 52b/2,
52b/6
- buğār** <Ar. Buhar, buğu. -5-
b. 16a/1, 9b/21
b.+ dan 16a/12, 29a/18
b.+ ı ol 31a/17
- buğrān** <Ar. Ateşli hastalıklarda ağırlaşma
dönemi, kriz dönemi. -3-
b. 23b/11
b.-ı tām 23b/12
evkāt-ı b.+ da 23b/13
- buk'a** <Ar. Yer, toprak, memleket. -1-
b.-i müteberr 54b/3
- bukul** <Ar. Sebzeler, otlar, yeşillikler. -1-
b. 33b/11
- bul** - Bulmak. -39-
b.- amayup 17b/1
b.- dı 41a/9
b.- dıgından 35b/10
b.- dılar 22b/5, 23a/2, 41a/10
b.- duğ 25a/20
b.- duğda bir 35b/17
b.- dum 16b/14, 41b/21
b.- madılar ol 13a/13
b.- mağ 28b/10
b.- mamış 13a/8
- b.- mayan 21b/2
b.- mazlarsa 36a/9
b.- mışlar 41b/6
b.- muşlar 53b/13
b.- up 36a/13, 8a/7, 32a/17
nažc-ı tām b.- up 27a/8
b.- ur 11b/1, 15b/13, 34b/16,
35b/22, 36a/16, 36a/17, 37a/4, 39a/7,
40a/20,
41b/8, 43a/16, 52a/20
b.- ur imiş 51a/8, 51b/7
b.- urlar 16a/5, 35a/5, 43b/22, 50a/6
- bulın** - Bulunmak. -144-
b.- a 27b/14, 5a/12
b.- a idi 28b/22
b.- an 12a/19, 12b/16, 12b/9, 13b/4,
14a/16, 19a/4, 22b/13, 25b/17, 27a/20,
27b/11, 27b/9, 32a/10, 32a/14,
34b/5, 37b/20, 38b/13, 39a/9, 41b/19, 43a/5,
54b/14, 5a/6, 8a/17, 37b/23
b.- andur 12a/11, 27b/3, 27b/6
b.- anı 45b/7
b.- anıdur bir 44b/16
b.- anlar 50a/20
b.- anlara 27b/10
b.- dıgı 10b/18, 12a/20, 12b/17,
12b/21, 12b/7, 14b/15, 16a/20, 16b/22,
19a/12,
20a/23, 20b/12, 31b/22, 32a/8
b.- dıgını 11a/19, 11a/9, 15a/16,
15a/18, 20a/4, 9a/15
b.- duğını 15a/17
b.- duğdan 20a/11
b.- madı 26b/5, 36b/15
b.- mağa 32a/7
b.- mağla 10b/5, 24a/21
b.- mağ 11b/12, 18a/6, 36b/12,
46a/1, 50a/12, 51b/7, 5b/3
b.- mağdur 18a/4

- b.- maḳla 34a/12
b.- ması 13a/15
b.- masına 9a/10
b.- masında 7b/21
b.- maz 16a/21, 19b/13
b.- mış olur 13a/19
b.- sa 52a/7
b.- sun 11b/16
b.- up 28b/3, 37b/19, 52b/13, 6b/16
b.- ur 11a/21, 11b/14, 12b/5, 13a/20, 13a/22, 13a/23, 13b/12, 13b/2, 13b/6, 14a/10, 14a/18, 14a/3, 14a/5, 14b/17, 14b/22, 15b/9, 17a/12, 17a/17, 17a/22, 17a/3, 18b/16, 19a/13, 19a/20, 25b/10, 25b/13, 32a/2, 32a/21, 32a/5, 34a/2, 34a/22, 34a/3, 35a/7, 35b/14, 35b/5, 36a/2, 36a/3, 36a/9, 36b/2, 38a/14, 38a/2, 38b/9, 39b/16, 41b/16, 42a/16, 42b/20, 43a/8, 44b/18, 44b/20, 45b/18, 45b/21, 45b/4, 46b/21, 50a/8, 51b/1, 7b/17, 8a/12, 8a/15, 9b/13
b.- ur bir 11a/1
b.- ur imiş 41b/11
b.- ur ise ol 33b/20
b.- ur ol 35a/4, 43a/4
b.- ursa 11b/16
- buluṭ** Bulut. -2-
b.+ lar 53a/10, 55a/5
- buṛṇ** <Ar. Buṛṇ. -3-
b.+ e 7a/17, 7b/20
b.+ e iken ol 7a/19
b.+ unda olup 37a/12
b.+ unuṭ 26b/19
- burın** Burun. -1-
b.+ larında 36a/1
- burun** Burun. -13-
b.+ a 31b/2, 31b/5, 33a/7
- b.+ ı 17a/2, 44a/22
b.+ ına 44a/23
b.+ ları 15a/9
b.+ larına 24a/10, 33a/10, 43b/9
b.+ larında 13a/23
b.+ larını 17a/2
b.+ unuṭ 16a/13
- buruṣ** - Buruṣmak, kırıṣmak, büzüṣmek. -1-
b.- dıḡı 27a/11
- buyur** - Buyurmak. -6-
b.- dılar 16b/14, 2b/11
b.- mışlar 30a/4
b.- mışlardur 4b/17
b.- up 2b/9, 3a/1
- buzāḡı** Buzaḡı. -1-
b.+ sı 35b/18
- buzākū'l-ḳamer** <Far.+Ar. Ay köpüğü taşı. -1-
b. 43a/6
- bünyād** <Far. Yapı, temel. -1-
b. édüp 50b/7
- bür** <Ar. Hastanın iyiliḡe yüz tutması. -3-
b.-i tām 24a/2
b.-i tām vērür 7b/5
b.-i ṭarāvet olana 24b/16
- bürāde** <Ar. Törpüden çıkan kırıntı. -1-
b.+ si 49b/6
- bürhāne** <Ar. Delil, ispat. -1-
b. 41b/22
- bürhānū'l-aṣfiyā** <Ar. Saflıḡın temsili. -1-
b. 24b/23
- bürke** <Ar. Küçük göl. -5-
b.-i māiye 15b/18, 16b/5, 17a/1
b.+ ler 16b/8
b.+ lere 16b/9
- bürü** <Ar. Hasta iyiliḡe yüz tutma. -1-
b.-i tām 48a/14

bürüdet <Ar. Soğukluk. -5-

b.-i ma-i sebebiyle 15b/19

b.-i tūfānı 53b/9

b.+ de iken 7a/17

b.+ inden 15b/22

b.+ ine 22a/5

bürü's-sā'a (?) -5-

b.+ dur 31a/4

b. olmağla 2b/13

b. olmak 34b/17

b. olur 11a/8, 22a/20

büryān <Ar. Büryan. -1-

b. olsa 45a/19

b. olur

bütün Bütün, parçalanmamış tam. -4-

b. 35a/6, 44b/2, 50a/15, 5b/7

büyü - Büyümek. -4-

b.- r 16a/4

b.- se 17b/4

b.- se ol 17a/15

b.- yüp 16a/16

büyük Büyük, iri -16-

b. 11a/1, 19b/13, 25b/17, 25b/9,

28a/22, 43a/3

b.+ dür 51b/3

b.+ i 14a/9

b.+ ine 24b/8

b.+ leri 25b/10

b. olan 38b/22

b. olduğdan 19a/22

b. olup 24b/18

b. olur 14a/4, 32a/14, 35a/1

büyüklik Büyüklük. -1-

b.+ i 14a/1

büz <Far. Keçi. -1-

seng-i b. 12a/23

büzāk <Ar. Tükrük, salya -1-

b. 55a/16

büzil - Büzülmek. -1-

b.- ür 29a/18

büzürg <Far. Büyük, ulu. -1-

b.-ı mühre 51a/4

C

cā'iz <Ar. Uygun, doğru, yapılabilir. -4--2-

c. 35a/8, 55a/15

c.+ dür 13a/14

c. olmak 32b/19

cālī <Ar. Parlayan, cilalı. -2--1-

c. 37b/9, 39a/1

cām <Far. Cam. -1-

c.+ lar ederler imiş 46b/22

cāmi' <Ar. İçine alan, içinde bulunduran. -3-

c. 6b/23

c.-i zıddeyn olup bir 18a/4

c. olan 25a/7

cāmi' <Ar. İçinde namaz kılınan ibadet yeri. -1-

c.+ lerden 18b/2

cāmi'a <Ar. Topluluk. --1-

risāle-i c.+ da 11b/18

cānavar <Ar. Zararlı hayvanlar. -9-

c.+ lar 11a/23, 11b/2, 21a/8, 27a/4,

8b/20

c.+ lar ol 17a/9

c.+ lardan 6b/7

c.+ ları 20b/7

c.+ u 35a/4

cānib <Ar. Taraf, cihet, yön -1-

c.+ lerine 50b

cāy-gīr <Far. Yer tutan, yerleşen. -1-

c. olmağla 54a/14

cāzibe <Ar. Cezbeden, çeken. -2-

ķuvvet-i c.+ si 50a/18, 50b/11

cāzim <Ar. Karar veren, cezmeden. -1-

c. olup 55b/8

cebel <Ar. Dağ. -5-

c. 50b/21, 50b/6

c.+ e 50a/19

c. olunmuş 49b/9

c.+ üñ 50a/18

cehele <Ar. Bilmezlik. -1-

c. -i müşrikîn 50b/12

celâl <Ar. Büyüklük, ululuk. -1-

c. 3a/13

celî <Ar. Aşıkâr, belli. -1-

farq-ı c. 21a/2

celîl <Ar. Büyük, ulu. -4-

fenn-i c. 2b/23

c.+ erinden 1b/10

c.+ inde 13b/20, 54b/20

celîle <Ar. Büyük, ulu. -1-

risâle-i c.+ sinde 22b/10

celle celâle <Ar. Yüce ve azîz olun mânâsına

bir duâ sözü. -1-

c. 15a/13

celle şānuhu <Ar. Onun şanı, yüksekliği,

büyüklüğü, artsın anlamına gelen Allah için

kullanılan saygı sözü. -2-

c. 53a/13

ve'l-ḳadr-i c. 52a/6

cellet <Ar. Yüce ve aziz olun manasına

gelen dua sözü. -2-

c.-i hitmetine 24a/18,

c.-i 'aḳamete 12b/22

cem' <Ar. Toplamak, biriktirmek. -6-

c.-i kesîr 15a/22

c.-i keşîr 20a/23, 51b/1

c. ederler 51b/8

c. edüp 49b/10

c.+ ini 25a/14

cem <Far. Padişah. -1-

c. 20a/5

cemā'at <Ar. İnsan toplulukları. -5-

c. 52a/10, 52a/11, 53b/23, 54b/10,

51b/15

cemād <Ar. Taş gibi cansız olan şey. -1-

c.+ dan 55a/23

cemāl <Ar. Yüz güzelliği, güzellik. -1-

hüsn-ü c. 27a/23

cemî' <Ar. Bütün, hepsi. -7-

c. 17b/20, 30b/12, 4b/19

kibār-ı c. 23b/15

c.- i 19b/21

c.-i sümūmatı 33b/21

c.-i sümūmuñ 13b/21

c.-i ṭabāyi'e 22a/9

c.-i 'uyüb 28b/16

c.-i 'uyūbdan 24b/18

c. 33b/11

cemre <Ar. İltihaplı kabarcıklar şeklinde

beliren ateşli bir deri hastalığı. -1-

c. 33b/11

cenāb <Ar. Şeref, onur ve büyüklük terimi

olarak kullanılır. -1-

fermān-ı c.-i bārī 26a/3

cerāḫat <Ar. Yara, irin. -9-

c. 38a/23, 44a/21

c.+ ını 49b/23

c.+ ini 20a/17

c.+ lar 44a/21

c.+ lara 23b/20, 34b/16, 44b/6

c.+ ları 33b/10

cereb <Ar. Uyuz hastalığı, uyuzluk. -3-

c. 37b/1, 44a/4

c. +e 37a/21

cereyān <Ar. Olma, oluş. -1-

c. etdiginden 54a/16

ceridū'n-naḥl <Ar. Verimsiz hurma ağacı.

-1-

c. 50b/4

cesed <Ar. Vücut, gövde. -2-

c.+ inde 15b/17

c.+ inde olan 15b/20

cevāb <Ar. Sorulan şeye verilen karşılık -2-

c.+ ında 40b/8

c. vürmiş 20a/18

cevāhir <Ar. Kıymetli taşlar, cevherler. -4-

c. 10a/19, 2b/11

envā'-ı c.+ den bir 28b/9

c.+ üç 28b/4

cevāhirī <Ar. Kıymetli taşlar alıp satan. -1-

c. 10a/19

cevāhir-nāme <Ar.+Far. Kıymetli taşları anlatan kitap. -11-

c. 3a/18

c.- i 3a/21

c.-i latīfde 14b/1

c.-i manşūrī 3a/21

c.-i menşūrīde 33a/8

c.-i niżāmī 19a/1, 3a/20

c.+ de 29b/16

c.+ lerde 28b/12, 41a/12

c.+ sinde 39b/12

cevāhirū'l-aḥcār <Ar. Taşlarla ilgili eser.

-1-

ḥavāşş-ı c.-ı nām 7a/23

cevānib <Ar. Yanlar, taraflar. -1-

eṭrāf-ı c.+ e 25b/23

cevf <Ar. Oyuk, kalp. -21-

c.-i pelenkde 35a/6

c.-i sade fde 27a/8

c.+ inde 12a/11, 13a/21, 14a/15, 17a/14, 25a/12, 26a/11, 27a/15, 35b/14, 37b/20,

38a/13, 51b/1

c.+ inde bulunan 37b/23

c.+ lerinde 13b/2, 25b/11, 26a/13,

26a/5, 26a/9, 26b/14

c.+ lerine 26b/12

cevher <Ar. Değerli taş. -10-

c. 24b/4, 24b/6, 25a/9, 39a/7, 4b/4,

5a/15

c.-i şerīfden 30a/7

c.-i yektā 29a/1

c.+ dūr 43b/23

cevherī <Ar. Cevher alıp satan kimseler, cevherden anlayan kişiler. -2-

c. 10b/1

c.-i vakt olan 28b/20

cevheryān <Ar. Kıymetli taşlar. -6-

c. 25a/6, 30a/9

ṭā'ife-i c. 28a/3

c.-ı 'avārız 30a/4

ıstılāḥ-ı c.+ da 24b/3

ḥuzzāk-ı c.+ dan 14a/22

ceviz <Ar. Ceviz. -1-

c.+ i 41b/18

ceyl <Ar. Yengeç. -1-

c. 50b/4

ceyyid <Ar. Taze, saf, iyi. -1-

c.+ i olur 39a/3

cezā <Ar. Ceza, karşılık. -1-

rūz-ı c.+ da 18b/11

cezib <Ar. Kendine çekme, çekilme. -11-

c. 48b/8

c.-i āhen eylemez 48b/22

c. eden 48b/9

c. edene 48b/10

c. eder 49a/8

c. ederler 48b/15, 49a/12

c. etdiği 38a/17, 48b/16

şey-i c. eyleye 48b/7

cezire <Ar. Ada. -2-

c.-i kıbrısdan olur 46b/20

c.+ si 27b/7

ciger <Far. Karaciğer -6-

c. 34b/8, 31b/16

c.+ e 13b/8

c.+ i 34b/9

c.+ inde 13b/11, 8a/15

cihād <Ar. Din uğruna düşmanla savaşma. -1-

zamān-ı c. 41b/21

cihān <Far. Dünya, âlem -2-

c. 42a/3

c.-i āyīn-i 'oşmānī 2a/11

cihet <Ar. Yön, taraf. -14-

c. 14b/14

c.+ den 12b/17, 34a/16, 3b/22,

49b/11

c.+ den ol 28b/10

esnāb-ı c.+ inden bir 53a/21

c.+ iyle 11b/17, 24b/15, 31a/23,

32a/12, 4b/6

c.+ le 18a/1

c.+ ledür 18b/12

cilā <Ar. Parlaklık, parlaklık -4-

c. 30b/14

c. vērüp 40a/21, 44a/18

c. vērür 37a/20

cinn <Ar. Cin, gözle görülmez, latif

cisimlerden ibaret yaratık. -1-

c. 33a/15

cins <Ar. Tür, cins. -12-

c. 37b/3, 55a/23

ism-i c. 48b/6

c.+ i 37a/18

c.+ inde 12a/22, 12b/18, 13b/14,

20b/11

c.+ inden 20b/18, 22a/11, 32a/4,

51b/1

cirm <Ar. Büyüklük, hacim, cisim. -1-

c. +i 13b/8

cism <Ar. Beden, madde. -1-

c.+ i 50b/16

cum'a <Ar. Cuma günü. -1-

c. 18b/1

cumhūr <Ar. Halk. -1-

c.-i türkān 51b/11

cüyende <Far. Arayıcı, araştırmacı. -1-

c. olduklarından 2a/23

cūdā <Ar. Ayrı, ayrılmış. -1-

c. olmayup 50b/23

cümāne <Ar. Ufak veya iri, delinmiş inciye

verilen ad. -1-

c.+ dür 24b/11

cümle <Ar. Bütün, hep. -21-

c. 17b/12, 24b/21, 30b/8, 34b/4,

35a/10, 37a/20, 45a/11, 52b/9, 54b/23

c.+ nün 48b/17

c.+ si bir 52a/1

c.+ sinde 23b/22

c.+ sinde ol 8a/16

c.+ sinde ola 40a/6

c.+ sinden 28a/10, 28a/11, 28a/14,

5b/13

c.+ sine 31b/16

c.+ sinün 3a/3, 42a/15

cünün <Ar. Delilik, delirme. -2-

c. 31b/15

c.+ a 23a/21

cürm <Ar. Suç. -1-

c.+ de 35a/1

cüsse <Ar. Gövde, kalıp, kalıp. -2-

c.+ leri 25b/8

c.+ si 51b/3

cüzām <Ar. İnsan vücudunda onulmayan

çıbanlar ve yaralar meydana getiren miskin

hastalığı. -3-

c.+ a 31b/18, 23a/22

'illet-i c.+ a 43b/21

Ç

çābūk-sūvār <Far. İyi at süren, ata iyi binen.

-1-

ç. 5b/15

çakmak taşı Çakmak taşı, demir veya demire

sürtüldüğünde kıvılcım çıkartan bir kuvars

türü. -1-

ç. 48a/3

çalka - Çalkalamak. -1-

ç.- rlar 45a/5

çam fıstığı Fıstık çamının kozalak biçimindeki meyvesinden çıkarılan sert kabuklu, yağlı ve nişastalı tohum.-1-

ç. 33b/4

çap - Yağma etmek, saldırmak, atılmak, vurmak.-1-

ç.- up 40a/10

çek - Çekmek. -23-

ç.- diği 39b/7

ç.- eler 44b/3

ç.- er 38a/18, 38a/21, 39b/7, 41b/7,

49a/16

ç.- er imiş 41b/7

ç.- mege 31b/11

ç.- mek 31b/2, 44b/2, 48a/22, 51b/5

ç.- mekde 48b/19, 49a/7

ç.- memek 41b/3

ç.- seler 31b/5, 33a/4, 33a/7, 40a/21,

44a/7, 46a/15, 30b/19

çekil - Çekilmek. -3-

ç.- mek 27a/4, 42a/5

ç.- miş olur 19b/16

çekin - Çekinmek, sürünmek. -1-

ç.- mek 44a/11

çend <Far. Her ne kadar. -1-

ç. 55b/4

çendān <Far. O kadar. -1-

ç. 27b/12

çenne <Far. Çene. -1-

ç.+ si 19a/22

çeşide <Far. Tatmış, tadılmış olan. -1-

ç.-i zehr 2b/1

çeşm <Far. Göz. -2-

ç.- i 44a/14

tabaķāt-ı ç.+ üñ 15b/22

çık - Çıkmak, belirmek. -18-

ç.- a 9a/2

ç.- an 14a/3, 45a/9

ç.- ar 16a/2, 35a/6, 46a/3

ç.- ar imiş 40a/5

ç.- arlar 18b/2

ç.- duķda 37a/8

ç.- duķları 33a/20

ç.- maz ol bir 41b/14

ç.- mazsa 9b/22

ç.- up 16a/13, 26a/7, 37b/4, 45a/6,

6b/14, 11b/3

çıkār - Çıkarmak. -21-

ç. 25b/14

ç.- an 31b/6

ç.- dıģını 14a/12

ç.- duķlarından 19b/4

ç.- dum 18a/15, 36b/13

ç.- maķ 34a/8

ç.- maķdan 42b/13

ç.- sa 9b/21

ç.- up 53a/3

ç.- up ol 53a/1

ç.- ur 15b/14, 20a/8, 20b/5, 36b/7,

39a/14, 47b/20, 49b/23, 4b/5, 6b/5

ç.- urlar 19a/15

çiçek Çiçek, çiçek hastalığı-3-

ç. 31b/6

ç.+ i 43a/22

ç.+ ne 23b/22

çift <Far. İki bir arada bulunan veya ikili. -3-

ç. 28b/1ve

ç. ederler 28b/1ve

ç.+ i 28b/22

çiger <Far. Ciğer. -2-

ç. 31b/16

ç.+ i 34b/9

çinī <Far. Çini, sırlı kap. -1-

ç. 19b/23
çirk <Far. Kir, pas. -1-
 ç.+ i 45a/7
çiyne - Çiğnemek. -1-
 ç.- yüp 7b/2
çoğān Kökü ve dalları, suyu sabun katılmış
 gibi köpürten, kir temizleyici bir bitki, sabun
 otu, çöven. -1-
 ç. 38a/14
çok Çok, fazla. -17-
 ç. 23b/4, 34a/7, 37b/19, 41a/11,
 6a/13
 ç.+ dur 11a/1, 44b/14, 44b/7,
 48b/12, 6a/5, 10a/17
 ç.+ dur ol 16b/8
 ç.+ ı 53b/7
 ç.+ ını 18b/12
 ç. olur ol 14b/12, 34a/7
 ç. olur 6a/19
çorba <Far. Çorba. -1-
 ç. içerler 33a/22
çök - Çökmek. -2-
 ç.- er 45a/9, 47a/18
çölmek Çömlmek. --1-
 ç. 34a/23
çöp Çöp, pislik. -3-
 ç. 5a/12, 16a/21
 ç.+ üñ 14a/6
çöp-pāre <Tr.+Far. Çöp parçası. -5-
 ç.+ si 13b/11, 13b/4, 14a/16, 14a/5,
 16a/18
çöz - Çözmek. -3-
 ç.- mek 42b/12, 48a/11
 ç.- üp 43b/15
çünki <Far. Çünkü. -1-
 ç. 40b/23
çürüt - Çürütmek. -1-
 ç.- irlen 29b/1

D

dāfi' <Ar. Giderici, yok edici. -13-
 d. 2a/212b/23, 13a/16, 4b/19, 6a/9,
 4a/16
 d.-i beliyāt-ı sümüm
 d.-i ġa'ile-i sümüm 5a/13
 d.-i sümüm 18a/5
 d.-i zarar 17b/8, 4b/9
 d.+ dūr 39b/22
 d. ola 4a/6
 d. oldığını 20b/8
dāfi'ū'l-hümüm <Ar. Sıkıntıları giderici.
 -1-
 d. olan 3b/5
dāğ <Far. Yanık yarası. -1-
 d. 21b/13
dahı Dahi, da, de, hālā, hem, ve, yine. -
 239-
 d. 10a/11, 10a/15, 10a/2, 10b/11,
 10b/15, 10b/17, 10b/18, 10b/7, 11a/1,
 11a/21, 11a/9, 11b/12, 11b/14,
 11b/21, 11b/4, 11b/5, 12a/18, 12a/8, 12b/15,
 12b/2, 12b/21, 12b/3, 12b/7, 12b/8,
 13a/15, 13b/1, 13b/2, 14a/12, 14a/18,
 14b/16, 14b/22, 15a/16, 15a/4,
 16a/21, 16b/17, 17b/19, 18a/15, 18a/6,
 18b/16,
 19a/13, 19b/12, 19b/15, 19b/9,
 20a/20, 20a/21, 20a/22, 20b/11, 20b/18,
 20b/23,
 20b/6, 21a/15, 21a/6, 21a/7, 23a/20,
 23a/3, 23a/4, 23b/13, 23b/20, 23b/21,
 23b/22, 24a/12, 24a/20, 24a/8,
 24b/7, 25a/8, 26b/1, 27a/13, 27a/7, 27b/13,
 28a/23, 28b/13, 28b/1ve, 28b/2,
 28b/8, 29a/13, 29a/16, 29a/17, 29a/18,
 29a/20,
 29a/5, 29b/12, 29b/19, 29b/3, 29b/9,
 2a/2, 2b/20, 2b/3, 30a/17, 30a/23,

- 30a/4, 30b/10, 30b/2, 30b/22, 30b/4,
31a/23, 31b/13, 31b/14, 31b/4, 32a/21,
32a/8, 32b/4, 33a/3, 33b/11, 33b/5,
33b/9, 34a/22, 34a/3, 34a/7, 34b/14,
35a/1, 35b/5, 36a/17, 36a/7, 36a/8,
37a/23, 38a/16, 38a/18, 38b/13, 38b/18,
39a/10, 39a/20, 39b/11, 39b/12,
39b/16, 39b/17, 39b/7, 3a/8, 40a/13, 40a/20,
40b/12, 40b/22, 40b/9, 41a/1,
41a/20, 41a/7, 41b/11, 42a/15, 42a/16,
42b/14,
43a/15, 43a/6, 44a/2, 44a/21,
44a/22, 44b/11, 44b/12, 44b/17, 44b/19,
44b/2,
44b/3, 44b/6, 45b/21, 45b/5, 46a/13,
46a/18, 46b/17, 46b/18, 46b/21, 46b/6,
47a/11, 47a/15, 47a/20, 47a/22,
47b/1, 47b/12, 48a/14, 48a/17, 48a/3, 48b/1,
48b/19, 48b/5, 49a/13, 49a/5, 49a/8,
49b/14, 49b/23, 4a/1, 4a/23, 4b/5,
50a/11, 50a/13, 50a/6, 50b/14,
50b/19, 50b/2, 51a/20, 51a/23, 52b/13,
53a/19,
54a/18, 55a/17, 5a/4, 5b/2, 6a/18,
6a/7, 6b/1, 6b/16, 7b/10, 8a/1,
8a/12, 9a/23, 9a/9, 9b/21, 12b/6,
21b/22, 23a/16, 48a/15, 1b/11,
11a/20, 21b/19, 21b/6, 5a/12, 10a/7,
10b/6, 11b/1, 17a/22, 17a/7, 25b/8,
28a/21, 30a/12, 34b/4,
37b/12, 42b/15, 42b/4, 52a/11,
52a/23, 54b/10, 54b/15
d. olduğundan 5b/20
d. olduğımı 38b/1
d. olup 35a/23
d. olmak 41b/13
d. olur 11a/4, 14b/7, 51b/9
d. ursalar 23b/19
dāḥil <Ar. İç, içeri. -1-
d. olduğumuz 18b/1
daḫ'a <Ar. Dakika. -1-
d. 53a/5
daḫḫ <Ar. Vurma. -1-
d. 47a/3
dal <Ar. Dal harfi. -3-
d. 4a/23
d.+ a 4a/23
d.+ ina 4a/19
dal - Dalmak, girmek. -1-
d.- arlar 26a/6
dānā <Far. Âlim, bilgin. -1-
d. 52b/1
dānaḫ <Ar. Bir dirhem'in dörtte biri. -4-
d. 40a/7
nişf-ı d. 8a/17
d.+ dan 30b/1, 32a/21
dāne <Far. Tane, tohum. -4-
d. 25b/14
d.+ si 33a/6, 45a/19, 51b/7
dār <Ar. Yer, yurt. -3-
şehryār-ı d. 20a/5
d. 54a/10
d.-yı zü'l-ḥaşşa 2b/15
darbe <Ar. Darbe, vurma. -1-
d. 22a/4
dā'ū's-ṣa'leb <Ar. Saçkıran, saç döken
hastalık. -2-
d. +e 33b/7
d.+ de 38a/3
dē - Demek, söylemek. -384-
d.- di 20b/10, 40b/10, 9a/4
d.- di ol 41a/6
d.- digi 15a/3, 17b/2, 17b/6, 47a/12,
9a/9
düşer d.- digi 16a/17
d.- diginden 15a/1, 36b/20
d.- diki 40b/15, 40b/23
d.- diler 13a/22, 15b/16, 16b/21,

21a/19, 22a/8, 22b/19, 29b/13, 29b/15,
31a/20,

31a/7, 31b/22, 32b/4, 40b/8, 44a/14,
45b/6, 46a/11, 47b/11, 47b/12, 48a/7,
48b/11, 49a/17, 50a/1, 51a/21,
51a/23, 53b/19, 5a/15, 5b/4, 7b/20, 8b/19,
9a/8

d.- diler ol 21b/8, 34b/9, 37b/21,
41b/11, 43a/12

d.- dükde 20a/14
d.- dükden 32b/5, 7b/17, 9a/5, 9b/7
d.- dükleri 11b/14, 12a/10, 12a/15,
13a/18, 13b/14, 14a/14, 15b/10, 17a/2,
20a/7, 37a/8

20b/3, 21a/15, 24a/9, 25a/12,
32b/16, 32b/22, 33b/15, 33b/2, 33b/20,
33b/3,

33b/6, 34a/2, 34b/23, 36a/8, 36b/16,
37a/11, 37b/12, 37b/16, 38a/14, 39b/23,
39b/4, 42a/14, 44b/17, 44b/9,

45a/18, 47b/18, 47b/8, 4b/1, 4b/6, 50a/7,
50b/18, 54b/21, 5a/15, 5a/6, 6b/10,
8a/15, 9a/14, 9b/22, 5a/1, 17a/17, 49b/5

d.- dükleridir ol 48a/3
d.- düklerin 7a/6
d.- düklerine 13a/14, 32b/9, 7b/22
d.- düklerini 14b/22, 15a/22, 19b/6
d.- düler 23b/23

d.- mek 32a/1
d.- mek imiş 41a/23
d.- mek olur 12a/19
d.- mekden 6a/11
d.- mekdür 4b/11, 4b/3, 6a/9
d.- miş 11a/16, 11a/9, 11b/9,

18b/19, 23a/2, 23a/4, 23b/7, 27a/13, 27a/7,
30b/23, 31a/4, 31b/2, 32a/22, 32b/6,
35a/15, 36b/7, 37a/6, 37b/13, 38a/15,
38a/5, 38b/1, 42a/17, 43a/5, 43b/10,
45b/23, 46a/22, 46a/7, 49b/17, 49b/19,

49b/3, 51a/20, 6b/20, 7a/20, 7b/5,
8a/23, 8a/8, 33b/18, 18a/12, 7b/20

d.- mişdür 11b/15, 16b/19, 22b/5,
32a/6, 36b/9, 38b/17, 41b/17, 49b/15, 55b/7,
29a/1, 30b/10, 43b/2

9a/16, 9a/21, 9b/4
d.- mişki 53a/13
d.- mişler 10b/5, 11b/18, 13a/23,
13b/4, 14a/10, 14a/22, 14b/11, 14b/17,
15a/11,

16a/5, 17b/2, 18a/2, 18a/9, 19a/18,
19a/20, 19b/22, 20a/2, 20b/10, 20b/17,
20b/6, 21a/22, 21b/11, 21b/13,
21b/16, 22a/1, 24a/3, 24b/10, 24b/22,
25a/23,

25b/14, 25b/2, 26b/20, 26b/5,
27a/21, 29b/21, 29b/23, 29b/4, 30a/16,
30a/20,

30b/16, 31b/13, 32a/14, 32a/23,
33b/4, 34a/2, 34b/16, 34b/6, 35b/13, 35b/22,
35b/4, 36a/23, 36a/7, 37b/2, 38a/10,
38a/18, 38b/19, 38b/7, 39a/11, 39b/22,
39b/6, 41b/19, 41b/4, 42a/23,
42b/13, 42b/2, 43b/23, 44b/22, 45b/14,
46b/1,

46b/20, 47a/21, 47b/21, 47b/5,
48a/12, 48a/8, 48b/23, 49a/5, 49a/9, 49b/10,
50a/7, 51a/18, 51a/2, 51b/1, 51b/11,
52a/1, 52a/13ğayrı, 52a/16, 52a/8, 54b/17,
55a/12, 55b/2, 5b/11, 5b/13, 6a/20,
7a/12, 8a/4, 9b/12, 9b/20, 52a/11

d.- mişler idi ol 54b/13
d.- mişler idi 11b/11, 18b/18,
21b/17, 21b/6, 54a/4
d.- mişler ol 14a/18, 32b/13, 41b/10,
49a/15

d.- mişlerdür 24a/11, 37a/17, 4a/18
d.- r 51b/12, 10a/12
d.- r imiş 49a/23

d.- rdi 2a/19
d.- rler 11b/15, 12b/13, 12b/20, 17b/20, 18b/15, 19a/5, 23a/17, 24b/17, 24b/20,
24b/3, 24b/4, 25a/21, 26a/14, 33a/15, 34a/4, 35a/16, 35b/2, 37a/1, 37a/9, 37b/18, 38a/7, 39b/11, 39b/17, 40b/1, 41a/20, 41a/22, 43a/5, 43b/12, 44a/1, 45b/10, 45b/11, 46b/5, 47b/8, 48a/15, 48a/3, 4a/7, 4b/11, 51a/4, 51b/10, 51b/4, 52a/10, 53b/22, 5b/11, 35b/14, 33b/22, 43a/6
d.- rler imiş 36b/17, 48b/8, 51a/14
d.- rler ol 4a/15
d.- se ol 54a/22
d.- yenler 18b/16, 46a/7
d.- yenlerden 19a/13
d.- yenlere 16a/21
d.- yenlerün 12b/6, 13a/6, 13b/1, 13b/2, 13b/6, 15a/6, 19a/20, 20b/14
d.- yü 13a/11, 16b/14, 16b/21, 17a/12, 18a/20, 18b/15, 19b/11, 20a/18, 32b/4,
35a/11, 36b/13, 40b/13, 43a/19, 4a/23, 52a/21, 53a/12, 7b/11, 8a/21, 8b/13, 9a/12, 9b/162, 7a/1, 10b/3
d.- yüp 32b/2, 35b/7, 47a/22, 6a/16, 9b/13
def <Ar. Savmak, gidermek. -32-
d.-i endüh 30a/22
d.-i ıztırâb 16b/9
d.-i sümümât 21b/19
d.-i sümümde 19b/19
d.-i şüphe eylemişdür 16a/17
d.-i vesvâs 30a/22
d.-i zarar 4a/15
d. eder 11b/3, 23b/6, 30b/10, 31b/15, 33a/5, 33a/7, 35b/13, 44b/2, 49b/16, 6b/16, 6b/3, 7a/20

d. edüp 7b/5
d. eyler 21a/10, 23b/17, 23b/18, 6b/14
d.+ i 11b/21, 16b/4
d.+ inde 17a/6, 20b/1, 20b/3, 21a/3, 31a/4, 7a/6
def'a <Ar. Kere, defa, kez. -2-
d. 31b/2
d.+ da 46a/21
defn <Ar. Yere gömmek, gömülmek. -3-
d. eder 31a/18
d. eylediler ol 53b/15
d. olınuğdan bir 19a/19
degil Değil.-26-
d. 40b/5
d. bir 48a/15
d.+ dür 11a/6, 19b/19, 20a/22, 25b/12, 28b/5, 29b/11, 29b/5, 35a/8, 37a/19, 41b/17, 43a/5, 48b/3, 50a/23, 52a/20, 55a/13, 55a/16, 55a/23, 5a/1, 6a/23, 6b/1
d. idi 42a/9
d. ise 8b/21
d.+ lerdür 27b/13, 5a/15
degin Kadar, dek. -15-
d. 11b/19, 21a/9, 22a/16, 22b/19, 22b/2, 22b/7, 23a/16, 23a/18, 23b/16, 31a/19, 32b/11, 35a/21, 9b/13
d.+ dür bir 30b/1
d. vèrdigümüz 23a/1
dehānet <Ar. Yağ, yağlılık. -1-
d.+ i olmayup 46b/16
dehnec <Ar. Zümrüt gibi kıymetli bir taş. -3-
d. 45a/23, 45b/10, 46a/3
del - Delmek.-3-
d.- er 25a/23, 34b/9
d.- üp 29b/3
delâlet <Ar. Tanıklık, bir şeyin delili

olmak. -3-

d. eder 29b/23

d. etmek 22a/7

d.+ iyle 27a/18

delik Delik, -6-

d. 29b/3

d.+ i 28b/16

d.+ leri 28a/10, 28a/7

d.+ lerinde 15a/9, 17a/2

delikli Delikli. -1-

d. 29b/5

delil <Ar. Delil, ispat. -1-

d.+ dür 30a/16

delin - Delinmek. -11-

d.- diği 29b/8

d.- medigine 24b/12

d.- medük 46a/14

d.- mek 28a/16, 29b/11, 36a/22

d.- miş 29b/13

d.- miş olduğu 29b/14

d.- miş olursa 24b/9

d.- mişine 24b/11

d.- ür 36a/22

delk <Ar. El ile ovmak. -1-

d. 54a/13

dellāl <Ar. Satılacak şeyi satan, alıcı ile

satıcı arasında vasıta olan kimse. -1-

d.+ e vèrdüm 10a/22

delük *bk.* Delik. -1-

d.+ i 29b/15

dem <Far. Kan. -3-

d.-i rūhīye 18a/1

d.-i rūhī 18b/10

nefs-i d.+ e 30b/10

dem'a <Far. Gözyaşı damlası. -2-

d. 31b/10

d.+ yı 37a/22

demir Demir.-1-

d. 34b/14

demür *bk.* Demir.-1-

d. 21b/11

dēḡ - Söylemek, belirtmek. -1-

d.- mese 44b/4

dēnil - Denilmek, söylenmek. -7-

d.- di 4b/14

d.- diği 30b/17

d.- miş ola ol 29a/10

d.- mişdür 19a/12, 33a/9, 46b/6

d.- se 37a/17

deḡiz Deniz.-3-

d. 39b/4

d.+ inde 42b/20, 43a/3

denk Denk, eşit. -2-

d. 40a/18, 42b/23

derc <Ar. Dâhil etmek, edilmek. -1-

d. olındı 48a/6

derd-mend <Far. Dert sahibi, tasalı, dertli.

-3-

d. 54a/22

d.+ i 54a/20, 54a/14

derece <Ar. Ölçü, miktar. -26-

d. 10b/21, 10b/22, 27b/2, 27b/4,

32b/2, 44a/6

d.-i evlā 32b/4

d.-i evlāda 38b/23, 44b/21, 46b/18

d.-i hüsn 27a/8

d.-i ḡāniyenüḡ 32a/23

d.-i ḡāniyyededür 46b/19

d.+ de 26b/4, 32b/7, 37b/7, 44b/21,

46a/8, 51b/19

d.+ dür 27b/2, 27b/5, 27b/7

d.+ lerede 22a/4

d.+ nūḡ 22a/2

d.+ nūḡ olanda 22a/3

d.+ sine 26b/19

deri Deri. -6-

d. 35a/18

d.+ si 19b/2

- d.+ sinden 28a/7
d.+ sinden bir 35b/19
d.+ sine 42b/9
d.+ sini 20a/15
- derin** Derin. -3-
d. 27a/5, 27b/13
d.+ i 27b/18
- derkār** <Far. Malum, aşikār, bilinen, belli. -2-
d.+ dur 30a/21
d. olmağın 24b/14
- deryā** <Far. Deniz. -36-
d. 25b/21, 36b/22, 37b/5
ğute-i d. 40a/15
ka‘r-ı d. 27b/15
kef-i d. 39b/3
d. -yı deynde 38b/16
d.-yı hind 44b/19
d.-yı kışde 27b/3
d.-yı kılzum 37b/18
d.-yı kılzümde 27b/11
d.-yı mağribde 40a/14, 50a/14
d.-yı mağribe 50a/23
d.-yı muhītde olup 40a/4
d.-yı serendībde 27b/9
d.-yı serendībdür 27a/21
d.+ da 27b/23
ka‘r-ı d.+ da 25b/2, 26a/10, 27a/14
rüy-ı d.+ da 25b/23
ka‘r-ı d.+ da olan 25b/21
d.+ dan 27b/13, 37b/3
āb-ı d.+ dan 26b/7
d.+ larında 27b/11
d.+ nuş 27a/3, 39a/2, 40a/4
d.+ sı 50a/11
d.+ sında bir 37b/3
ka‘r-ı d.+ ya 26a/6
rüy-ı d.+ ya 26a/7
d.+ yı 26b/6
- deş** - Oymak, delmek. -1-
d.- mekden 11a/7
- devā** <Ar. İlaç, çare. -7-
d. 36b/16, 4a/4, 3b/6
d.-i şerīf olduğu 12a/4
d.-i şerīfdür 4a/9
d.+ lara 30b/13
d.+ nuş 13a/4
- devāt** <Ar. Divit.1-
d.-ı şikāt 53b/3
- devlet** <Ar. Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.-2-
evā’il-i d. 15b/2
d.+ inde 28b/20
- dévşür** - Toplamak, derlemek. -1-
d.- ürler 17b/2
- dıkk** <Ar. İnce ağırı, erime hastalığı, verem. -2-
d.+ a 24a/5
humma-yı d.+ a 35a/20
- dımāğ** Damak. -1-
d.+ ları 36b/1
- dīb** Dip, kök. -6-
d.+ inde 34a/1
d.+ ine 45a/9, 46b/9, 47a/18
d.+ lerine 31b/12
d.+ üne 40a/5
- ďide** <Far. Göz. -1-
nūr-i d.-i selāṭin 2a/11
- digerān** <Far.+Ar. Diğerleri. -1-
d. 24a/17
- dik** - Dikmek. -2-
d.- di 52b/17
d.- üp 20a/17
- dil** Dil, lisan. -2-
d.-i ibrāz eyledi 10b/4
d.-i ‘aşikā-ı mehcūrān 25a/18
- dil-berān** <Far. Güzeller. -1-
d. 25a/18

- dile -** Dilemek, istemek. -3-
d.- diğ 25a/16
- dil-ḥāh** <Far. Gönül isteği, gönül dileği.
-1-
d. +i 40b/21
- dil-ḥaste** <Far. Gönülü hasta, hasta gönüllü.
-1-
d. olanlar 2a/22
- dil-peẓīr** <Far. Gönüle hoş gelen, gönülün beğendiği. -1-
ta'bir-i d. 22b/10
- dimāğ** <Ar. Beyin, akıl, şuur. -1-
natḳiyye-i d. edüp 44a/13
- dimāğiye** <Ar. Dimağla ilgili. -1-
emrāz-ı d.+ yadan 33a/12
- dirhem** <Ar. Eski okkanın dört yüzde biri.-
24-
d. 14a/10, 23a/3, 23a/6, 30b/1,
32a/21, 40a/7, 43b/12, 43b/19, 49b/8,
49b/9
d. bir 22b/7
d.+ den bir 22b/1, 23a/1, 23a/16,
23b/16
d.+ e 22b/1, 22b/19, 22b/7, 23a/1,
23a/16, 23b/16, 30b/1, 35a/21
- diş** Diş. -6-
d.+ i 35a/9
d.+ ler 31b/12
d.+ lere 30b/13, 37a/20, 39b/9
d.+ leri 25a/21
- dişi** Dişi. -6-
d. 32a/5, 38b/22, 41b/8
d.+ si 34a/13, 41b/6
d.+ sine 12b/3
- divāne** <Far. Deli, budala. -1-
d. olan 43b/8
- diyār** <Ar. Memleket, ülke. -37-
d. 28b/6
eṭibbā-i d.-ı efenc 5a/7
- aḳṣā-yı d.-ı fāriside olur 9b/6
d.-ı fārsda bir 51b/2
d.-ı kifresinüñ 50b/6
d.-ı mezkūr-ı keşret 14b/14
d.-ı mışırda 51b/9
d.-ı nevbde 45b/21
d.-ı rümde 11b/11, 50a/12
d.-ı şinde olur 15b/10
d.-ı şāmda 39b/16
d.-ı 'arabdan 44b/17
d.-i mehrden 45b/17
d.+ a 40b/5, 55a/20, 55a/8
d.+ da 10b/23, 54a/17, 54b/1, 9b/3
d.+ ı 32a/6
d.+ ında 32a/12, 34a/19, 44b/16,
45b/5, 55a/14
d.+ lara 37b/6
d.+ larda 36a/19
d.+ larda olmaz 52a/13ğayrı
d.+ larında 43a/7
d. olan 20a/5
d.+ uma 40b/9
d.+ umuzda 22b/21
d.+ uñ 14b/12, 16b/8, 54a/10
- diz -** Dizmek, sıralamak. -1-
d.- mek 29b/3
- doḳın -** Dokunmak. -1-
d.- ursa 55a/2
- dostluk** <Far.+Tr. Dostluk, arkadaşlık. -1-
d. 20a/10
- dök -** Dökmek. -3-
d.- erler 28a/13
d.- seler 45a/21, 48a/17
- dökil -** Dökülmek. -6-
d.+ di 40b/20
d.- mez 42b/6
d.- üp 35a/10
d.- ür 34b/4, 34b/6, 45a/6
- dönder -** Döndürmek, çevirmek. -1-

- d.- ür imiş 45a/23
- dördünci** Dördüncü, sayı. -3-
d. 22a/2, 32b/7, 46a/8
- dört** Dört. -5-
d. 19b/1, 27b/18, 32a/21, 42a/13
d.+ dür 48b/13
- du‘ā** <Ar. Allah’a yalvarma. -1-
d.-ı hayr 3b/13
- duḥūl** <Ar. İçeri, içine girme. -1-
d.+ ından 29b/6
- dumū‘** <Ar. Gözyaşları.--1-
d. 16b/17
- dün** <Ar. Aşağı, altta. -1-
d. olduğu 11b/17
- dühne** <Ar. Ottan, yemiştan çıkarılan yağ. -9-
d. 45b/5, 46a/14, 46a/22
d.-i maşhūka bir 46a/19
d.-i telh 45b/11
d.-i zehreye 46a/23
d.+ nūj 46a/22
d.+ ye 45b/9
d.+ yi 46a/17
- dükkān** <Ar. Dükkān, -1-
d.+ ında 10a/19
- dürlü** Türlü, çeşit çeşit. -2-
d. 11a/19
d.+ dür 46b/23
- dürr** <Ar. İnci. -7-
d. 24b/2, 24b/8
d.-i ferid-i şadef 2a/13
d.-i şāhvār 24b/16
d.-i yektā 39b/14, 39b/15
kibār-ı d.-i ‘ayn 26a/13
- dürr-i hoş-āb** <Ar.+Far. Bir damla suya benzer, içinde başka renk olmayan, ak ve şeffaf bir inci. -1-
d. 24b/16
- dürr-i hoş-ān** <Ar.+Far. *bk. dürr-i hoş-āb.* -1-
d. 43b/11
- dürr-i yetīm** <Ar. Yarım veya bir miskal ağırlığında, bütün sıfatları yerinde olan, benzeri ve dengi bulunmayan ve gerdanlıkların ortasına konuln tek bir inci.
d. 24b/20, 26a/23, 28b/15
- dürre** <Ar. Büyük inci tanesi. -1-
d.-i bī-hemtā 29a/4
- dürre-i yetīme** <Ar. *bk. dürr-i yetim* -1-
d. 29a/9
- dürretü’l-yetīme** <Ar. Eşi benzeri olamayan büyük inci tanesi. -1-
d. 25a/7
- dürretü’t-tāc** <Ar. İnci taç. -1-
d. 42a/2
- düş -** Düşmek. -16-
d.- en 30b/20, 33a/4, 46a/16
d.- er 16a/4, 16a/8, 16b/11, 17b/4, 17b/6, 8b/23
d.- er dedigi 16a/16
d.- er ol 17a/16
d.- mek 17a/22
d.- mesine 31b/21
d.- üp 15b/18, 54a/11, 9a/1
- düşir -** Düşürmek. -1-
d.- üp ol 37b/6
- düşmān** <Far. Düşman, yağı. -2-
d. 40a/9
d.+ a 40a/12
- düşür -** Düşürmek. -3-
d.- en 33a/14
d.- mekden 42b/8
d.- ürler 16b/12
- dütün** Duman. -1-
d.+ i 21b/10
- düz -** Tertip etmek. -9-
d.- dükleri 19a/8, 39b/20
d.- erler 11a/2, 39b/19, 40a/1,

45b/19, 46b/7, 7b/3

d.- erler imiş 50a/22

düzil - Tertip edilmek. -1-

d.- üp 37b/1

E

ebdān <Ar. Bedenler, vücutlar. -3-

e.-ı insān 47b/4

e.-ı mesmūmede 22a/21

e.-ı şahīḥada 22a/17

ebed-peyvend <Ar.+ Far. Sonu olmayan. -1-

e. 15b/2

ebyaz <Ar. Beyaz, ak. -3-

ṭīn-ı e. 23b/2

e.-ı ruḥām 10a/12

e. olur 35b/4

ecl <Ar. Sebep, illet. -7-

e.+ den 10b/15, 32a/11, 46b/18,

49a/19, 4a/16

e.+ den ol 17b/1, 50a/21

ecma'īn <Ar. Hepsî, cümlesi, topu. -1-

e. 24a/16

ecnebī <Ar. Yabancı. -1-

e. 44a/3

ecsād <Ar. Vücutlar, gövdeler. 2-

e.-ı ḥayvāna 47b/4

e.-ı ze'be 46b/16

eczā <Ar. Ecza, ilaç ham maddesi. -7-

e. 47b/3

e.-i āheni 49b/9

e.-i arziyye 46b/13

e.-i laṭīfe 26b/7

e.-i reşiyeden 26b/11

e.+ sı 50a/20

e.+ sını 46b/14

edā <Ar. Yerine getirmek. -1-

e. etmişler 18b/1

edīb <Ar. Edepli, terbiye. -2-

şahş-ı e. 7b/8

e.+ üñ 22b/9

edviyye <Ar. İlaçlar. -4-

aḥvāl-i e. 5b/14

e.-i müferriḥa-ı kalbiyyedendür

30a/18

e.+ lerinde 44b/23

e.+ lerindendür 40a/20

efā <Ar. Engerek yılanı. -1-

e.+ nuñ 6b/18

efā'ī <Ar. Engerek yılanları. -2-

luḥūm-ı e. olan 13a/2

luḥūm-i e. 14a/20

efāl <Ar. İşler, ameller. -1-

e. 55a/23

efdal <Ar. Daha faziletli, üstün. -5-

e. 5a/4,

e.+ dur 13b/23, 8a/17

e.+ i 27b/6

e. olan 27b/3

efḥam <Ar. Çok şeref sahibi, en ulu. -1-

e. 16b/1

ef'ī <Ar. Engerek yılanı -3-

e. 19a/18

e.+ lerün 19a/14

e.+ nün 21a/5

efrāz <Far. Yükselten, kaldıran. -1-

e.-ı mid'āsınun 10b/3

efşah <Ar. Düzgün, güzel ve açık

konuşan. -2-

lisān-ı e.-ı 'arabīde 5a/5, 12a/9

efsūn <Far. Büyü, sihir. -2-

e. 52a/20, 52a/9

efsūnsuz <Far.+Tr. Büyüsüz, sihirsiz. -1-

e. 54a/1

efzā <Far. Arttıran, çoğaltan. -1-

e.+yı mesned 23a/13

efzāl <Ar. Daha faziletli, üstün. -1-

e.+ dur 37b/9

- eger** <Far. Eğer. -95-
e. 13b/7, 14a/4, 16a/8, 17b/20,
17b/21, 20a/1, 21a/11, 21b/7, 22b/16,
23a/5, 23a/6, 23b/19, 24b/11,
27b/15, 28b/22, 2a/18, 30b/18, 30b/8, 33a/4,
33b/5, 34a/21, 34b/12, 34b/14,
35a/17, 35b/11, 36a/6, 36a/9, 38b/2, 38b/4,
39a/3, 39b/7, 39b/8, 40b/8, 41b/12,
42b/12, 42b/6, 43a/13, 43a/17, 43a/18,
43b/12, 43b/20, 43b/5, 44b/2,
45a/17, 46a/16, 47b/10, 48a/12, 48b/20,
48b/22,
49a/12, 49b/19, 4a/5, 4b/18, 50a/17,
50a/4, 51b/20, 55a/18, 55a/19, 6b/12,
6b/15, 6b/18, 8b/21, 9a/2, 9b/19,
9b/21
e. bir 42b/6, 43b/8, 55a/2, 6b/5
e. ol 11b/8, 14a/3, 16a/5, 17a/7,
18b/7, 33b/19, 33b/7, 34b/3, 34b/8,
38a/19, 43b/22, 44a/19, 44a/23,
53b/17, 55a/5, 6b/16, 6b/8, 6b/9
- egerçi** <Far. Her ne kadar, olsa da, ise de. -1-
e. 4b/6
- egil-** Eğilmek -1-
e.- mesine 33a/9
- egir -** Eğirmek, yün, pamuğu iğ ile büküp
iplik durumuna getirmek. -1-
e.- dükleri 40a/16
- eḥad** <Ar. Bir adedi, tek -2-
e. 9a/14
e.+ de 5b/3
- ehādīṣ** <Ar. Haberler, sözler. -1-
kütüb-i e.-i şerīfeden 26b/3
- ehl** <Ar. Maharetli, usta. -1-
e.-i kimyā 46b/5
- ehlī** <Ar. Alışmış, alışkın. -4-
e. 12b/8, 35a/17, 36a/12
e.-i endülüs 36b/16
- ek -** Ekmek, yaraya veya bir nesne
üzerine toz cinsinden dövülmüş şeyleri
serpmek, sürmek. -10-
e.- erler 11b/4
e.-mek 31b/19, 37a/9
e.- se 44b/6
e.- seler 23b/20, 23b/21, 39a/5,
45a/16, 50a/2
e.- seler et 39b/10
- ekḫāl** <Ar. Göze çekilen sürmeler. -1-
e.+ de 29b/5 46a/13
e.+ e 44a/5
e.+ leri 44b/23
- ekil -** Ekilmek. -3-
e.- se 34b/16, 6b/13, 6b/16
- ekl** Eklemek, dökmek, sürmek. -9-
e. eder 15b/14
e. edüp 14a/13
e. ettiği 35a/3
e. öldükden 19b/1
e. etmek 16b/3
e. etmekle 17a/20
e. eylese 15b/16
e. olındığı 32b/3
- ekl** <Ar. Bir şey yemek, yenilmek. -2-
e. 7a/21
e.+ ine 15b/11, 16b/16
- eknāf** <Ar. Yanlar, taraflar. -1-
e.+ dan 55a/4
- ekşer** <Ar. Çoğunlukla, genellikle, en çok.
-18-
e. 10a/17, 12a/16, 14a/16, 23b/10,
29b/4, 31a/5, 32a/6, 35b/4, 36b/15,
38a/15, 38a/6, 50a/8, 52a/1, 8b/6,
9b/15, 5a/19, 48a/6, 19a/13
- ekşerī** <Ar. Çok defa, çoğu. -7-
e. 21b/23, 23a/3, 33b/18, 53a/22,
5b/2, 6b/21, 50a/17
- ekşerīyyā** <Ar. Çok defa olarak, çoğu

zaman, sık sık. -8-

e. 11b/21, 30b/1, 45b/6, 25b/9,
21b/1, 35a/6, 19b/10, 23b/18

ekşi Ekşi. -3-

e.+ si 31a/21
e.+ sinünj 31a/13, 31a/14

el El. -12-

è. 47a/16
è.+ de 12b/17, 41b/12
è.+ inde 10a/4, 42b/5, 47b/11
è.+ inde 40b/2
è.+ ine 49b/18

è.+ lerinde 50a/3, 50a/6

è.+ ümden bir 18b/11

è.+ üñ 27b/20

el İl, memleket. -3-

è.+ e 17a/13, 43b/22, 52a/14

elbette <Ar. Eninde sonunda, mutlaka. -2-

è. 51b/14, 53a/21

elem <Ar. Ağrı, sızı, sancı. -1-

e. vèrmez 43b/20, 30a/23

elem-zede <Ar+Far. Eleme uğramış, çok
ağrılı. -1-

e. olmağın 34a/14

el-enşārī <Ar. Yardımcılardan olan. -1-

e. 14b/18

elḥamdü'l-illāh rabbi'l-'alemīn ve's-şelātü

ve's-selāmu'alā seyyidinā muḥammed ve

'alā ālihi ve aşḥābihi ecma'īn <Ar. Salavat. -
1-

a. 24a/15

el-ḥāşıl <Ar. Kısacası, netice, sözün kısası.
-10-

e. 11b/15, 13a/16, 23b/22, 25a/9,
2a/4, 38b/8, 39b/22, 47a/2, 8a/8, 5a/15

el-'ıyāz bi-llāh te'ālā <Ar. Allah'a
sığındık, Allah korusun, esirgesin. -2-

e. 33b/14, 43b/21

el-'ilm 'inde'llahü te'ālā <Ar. İlim Allah

katındadır, ancak Allah bilir. -8-

e. 12a/5, 39a/18, 43b/3, 27a/19,
38b/7, 27a/19, 7b/22, 7b/23 -1-

el-'ilm 'inde'llahü'l-meliki'l- müste'ān <Ar.

Her şeyin sahibi olan Allah'a yazdım. -2-

e. 38b/7, 51a/9

el-'ilmü 'inde'llahü'l-mülki'l-ḳadīr <Ar. Her

şeyi bilen, her şeye gücü yeten, Allah. -1-

e. 20b/17

el-'ilmü 'inde'l-allāhü'l-'azīzi'l-'alīm <Ar.

İzzet, yücelik sahibi, her şeyi bilen, Allah. -
1-

e. 26b/15

elḳab <Ar. Ünvanlar, lakaplar. -2-

e.-ı mütenāsibe 24b/14

e.-ı şerīfe-i übbehet 25a/4

el-ḳudret'illah te'ālā <Ar. Allah'ın

kudreti, gücü. -1-

e. 40a/13

elmās <Yun. Kıymetli taş, bütün taşları

delip kesebilen saydam bir taş. -4-

e. 1b/18, 29b/7, 36a/22

semmiyet-i e. 29b/8

el-mevlā <Ar. Allah. -1-

e. 4a/11

el-muḳaddime <Ar. Giriş, başlangıç,

önsöz. -1-

e. 4a/3

el-müştehir <Ar. Şöhret bulan, meşhur. -1-

e. 14b/18

elsine <Ar. Diller. -1-

e.-i eṭibbāda 12a/12

elṭaf <Ar. İyi muameleler, iyilikler -4-

e.+ a 2b/16

e.+ dur 37a/20, 47a/12, 37b/12

el-tekrār <Ar. İki veya daha ziyade kere

yapılması, söylenmesi. -1-

e.-ı ḥüsn 20b/21

elvān <Ar. Renkler, çeşitler. -8-

- e. 11a/14, 11a/3, 21a/1, 51a/17
e.-i ḥacerü'l-fād 5b/23
e.+ ı 24b/12, 44b/14, 6a/5
- em** İlaç. -1-
e.+ lere 11a/22
- emān** <Ar. Eminlik, kesinlik. -2-
e. 35b/9, 36a/17
- emākīn** <Ar. Mekanlar, yerler. -1-
ğayr-ı a.+ nde 50a/13
- emīn** <Ar. Emniyet sahibi, emniyetli, güvenilir, emin. -6-
e. olur 35b/10, 35b/8, 36a/6, 6b/7
e. olurlar 42b/8, 43a/17
- emīnū'd-düvel** <Ar. Güvenilir devlet. -1-
e. +e 37b/11
- emīr** <Ar. Bir kavmin, bir şehrin başı. -2-
e.-i a'zam 16b/1
e.-i kebīr 16b/7
e. +i olan 15b/3
- emīrū'l-mū'minīn** <Ar. Müminlerin emiri, Hz. Muhammed'in halifesi. -1-
e. 28b/20, 42a/2
- emr** <Ar. Emir, buyruk, iş. -4-
e.-i maḥāllidur 27a/17
e.-i muḥarrerdür 28b/10
e.-i 'asīr olmak 31a/9
e.+ de 26a/14
- emrāz** <Ar. Hastalıklar, marazlar. 22-
nāfi'-i envā'-ı e. 5a/14
e.-ı 'adīdeye 4b/21
e.-ı dimāğyadan 33a/12
e.-ı ḳalbün 31b/15
e.-ı keşīreye 12a/3
e.-ı mezkūrede 31b/3
e.-ı muhtelifede 22a/12
e.-ı şa'abenün 23b/22
e.-ı sevdāviyyede 22b/3
e.-ı sevdāviyyenün 30b/3
e.-ı vāfireden oldı 22b/22
- e.-ı 'adīdede 12a/1
e.+ a 11b/22
e.+ da 10b/10, 23b/12, 23b/7, 24a/1, 23b/11
envā'-ı e.+ da 21b/21
e.+ dan 20b/2, 20b/9, 50a/6
- emrū'd-dünyā** <Ar. Dünya işi. -1-
e. 54b/2
- emşāl** <Ar. Örnekler, benzerler. -1-
e.+ i 21b/18
- emvāc** <Ar. Dalgalar. -1-
e.+ ı 25b/23
- emzice** <Ar. Tabiatlar, huylar, mizaçlar. -2-
e. 32b/18
e.-i nāsa 1b/17
- eñ** En, en yüksek derece. -3-
e. 28a/11, 28a/22
- enām** <Ar. Bütün yaratılmış olan canlılar. -1-
e. oldukları 1b/15
- enār-allah** <Ar. Allah aydınlatsın. -1-
e. 41b/22
- encām** <Ar. Nihayet, son. -1-
e. 40b/14
- encere** <Far. Kurdeşen, vücuttaki kaşıntılı döküntüler, ürtiker. -2-
e. 15b/20, 15b/23
- endāze** <Far. Altmış santimetrelik bir ölçü, ölçek. -2-
e. 49a/7, 52b/22
- endūh** <Far. Gam, keder, tasa. -1-
def'-i e. 30a/22
- enfa'** <Ar. Daha faydalı, en faydalı. -2-
e.+ dur 31b/14
e. olur 30b/2
- ensāb** <Ar. Soylar, baba tarafından hısımlar. -1-
e.-ı cihetinden bir 53a/21
- eñse** Ense, arka. -6-

e.+ si 19a/14, 19a/23, 19b/14,
20a/22

e.+ sinde 20a/3, 34a/1

envā' <Ar. Çeşit, tür. -27-

e. 3b/17, 48a/4

e.-ı ahcārdur 1b/11

e.-ı cevāhirden bir 28b/9

nāfi'-i e.-ı emrāz 5a/14

e.-ı emrāzda 21b/20

e.-ı hacerdür 51a/15

e.-ı hayvānātda 24a/19

e.-ı hayvānātun 15a/13

e.-ı imtiḥānāt 20b/21

e.-ı miḡnāṭısuḡ 41a/14

e.-ı pādzehriyyāta 4a/7

e.-ı pādzehrūḡ 21b/21

e.-ı sümüm olan 12b/23, 13a/16

e.-ı sümüm 17b/8, 20b/1, 4a/16

e.-ı sümūma 35a/23, 5a/3

e.-ı sümümüḡ 4a/6

e.-ı yevākıt 1b/18

e.+ ı 44b/7

e.+ ı olur bir 46b/2

e.+ ina 30b/4, 3b/6

e.+ ından 5a/4

envā'ü'ş-şinā'āt <Ar. Çeşitli sanatlar,
zanaatlar. -1-

şāhib-i e. 19a/3

erba'a <Ar. Dört sayısı. -1-

esnān-ı e. 23a/7

erbāb <Ar. Sahip, başkan, usta. -17-

şıḡāt-ı e. 11b/12

e.-ı ḡayl 35a/13, 7b/21

e.-ı ḡiyelūḡ 3b/8

e.-ı kimyā 10a/1, 47a/4

e.-ı kimyāya 45a/17

e.-ı şinā'at 46b/6

e.-ı taşnī'ūḡ 19a/8

e.-ı ta'bīrūḡ 4b/2

e.-ı tecrube bir 32b/2

e.-ı tecrube ol 21a/16

e.-ı tecrube 13a/7

şan'at-ı e.+ ı 10a/7

e.+ ina 21b/4

eri - Erimek. -2-

e.- miş 45a/20

e.- r 8b/19

erik Erik. -1-

e.+ ine 36b/16

eriş - Ulaşmak, olgunlaşmak. -5-

è.- digini 39a/16

è.- dükde 34a/6

è.- dükden 27a/10

è.- mişdür 12a/12

è.- ür 26b/19

erişdir - Ulaştırmak, olgunlaştırmak. -1-

è.- üp 51a/6

erit - Eritmek. -3-

e.- dükleri 44b/8

e.- ici 4a/21

e.- üp 43b/6

erkek Erkek. -7-

e. 34b/11, 38b/22

e.+ i 41b/7

e.+ ine 12a/9

e.+ ler 44b/4

e. olan 34b/13

e. olsun 32a/5

erneb <Ar. Tavşan. -2-

e. 50b/18

e.-i baḡrī 38a/8

erü - Erimek. -1-

e.- r 21a/15

ervāḡ <Ar. Ruhlar. -7-

e. 22a/17, 30b/4, 30b/7, 4a/16, 4a/5

e.-ı ḡavī 13a/16

e.+ ı 30a/19

eşahḡ <Ar. Daha sahih, doğru. -2-

- e.-ı imtiḥānātdandır 21a/4
e.-ı rivāyāt 25a/12
- esāmī** <Ar. İsimler, adlar. -4-
e. 33a/14
e.-i ‘adīde 12a/13
e.+ leri 3b/1
e.-i mübārekeden 4b/8
- esbāb** <Ar. Sebepler. -1-
e.-ı muḥāribātlarından olup 53b/20
- eṣdāf** <Ar. Sedefler, inci kabukları. -3-
e. 25b/22
istiḥrāc-ı e.+ a 26b/16
e.+ uñ 25b/7
- esed** <Ar. Arslan. -3-
e. 37a/12, 51b/17
e.+ de ola 27a/3
- eşer** <Ar. İz, belirti. -3-
e. eylemez 47b/11
e. eyleyüp 29b/8
e.+ leri 2b/22
- eṣīr** <Ar. Hayz kanı. -1-
e. 47b/18, 44b/3
e.+ i 23b/5
- eski** Eski, müzmin. -5-
e. 11b/4, 31b/7, 39b/9, 44a/20,
48a/13
- esmā** <Ar. İsimler. -1-
e.-i ‘adīde 41a/17
- eṣnā** <Ar. Ara, vakit, sıra. -6-
e.-ı safirde 10b/23
e.+ da ol 53a/6
e.+ sında 14b/21, 18b/9, 24a/10
e.+ sında ol 26a/8
- eṣnāf** <Ar. Sınıflar, neviler, çeşitler. . -12-
e. 2a/3
e.-ı sibā‘dan 17a/17
e.-ı ümem ola 4b/10
e.-ı ‘adīdesi 24b/13
e.-ı ‘adīdesini 51a/19
- e.+ ı 45a/11, 48a/4, 48b/12, 5a/22
e.+ ına 3b/6
e.+ ından 24b/21
e.+ ını 28a/18
- eṣnāfī** <Ar. Sınıfa ait. -1-
e. 3b/17
- esnān** <Ar. Yaşlar. -1-
e.-ı erba‘a 23a/7
- esrār** <Ar. Gizlenen ve bilinmeyen
şeyler. -1-
e.-ı ġarībesini 53a/15
- eṣcār** <Ar. Ağaçlar. -1-
e.+ a 43a/18
- eşek** Eşek. -1-
e.+ lerüñ 35a/18
- eṣḥāş** <Ar. Kişiler, şahıslar. -6-
e. 53a/22, 53b/18
e.+ a 52a/23
e.-ı ḥayvānāt 32a/9
e.-ı keṣīreden 51a/13
e.-i siḥr 54b/12
e. ol
- eṣkāl** <Ar. Şekiller, tarzlar, biçimler. -2-
e.+ e 21a/1
e.+ i 24b/13
- eṣkār** <Ar. Al renkli. -1-
e.+ dur 32a/8
- eşref** <Ar. En şerefli. -1-
e.-i maḥlūkāt olan 17b/14
- eṣyā** <Ar. Eşya, şeyler. -10-
e. 29a/14, 29a/20
ḥavāṣṣ-ı e. 29b/10
e.-ı mezkūre 48b/15
e.+ dan 10a/8
e.+ dan ola 21b/2
e.+ nuñ 27a/15
e.+ ya 47b/4, 4a/17
e.+ yı 49b/23
- ét -** Etmek, yapmak. -514-

- isti'māl è.- eler 51b/12
 iślāh-ı fesād è.- en 4a/15
 def' è.- er 31b/15, 49b/16
 izāle è.- er 46a/18
 seylān è.- er ol 8a/2
 hıfz è.- erler 7b/3 ta'yīn e.- e 40b/13
 müşāhede e.- ecek 53b/9
 yād e.- eler 3b/13
 zamm e.- eler 47a/15
 karar e.- emeyüp 17a/9
 qarār e.- emeyüp 54b/2
 beyāz e.- emez 33b/9
 rücū' e.- emez 37b/5
 fark e.- emezler 46b/8
 cezḡ e.- en 48b/10
 helāk e.- en 28a/1
 iktizā e.- en 39a/21
 iṣābet e.- en 33a/16, 4b/5
 kabūl e.- en 7b/9
 qarīb-i tevellūd e.- en 25b/17
 murād e.- en 34a/8
 müāvemmet e.- en 23a/19
 naql-i iktizā e.- en 3b/1
 nezf e.- en 47b/18
 sefer e.- en 50a/21, 50b/2
 şudūr e.- en 53b/2
 taḥaccür e.- en 16a/4
 teḥaccur e.- en 16b/14
 tekevvün e.- en 17a/19
 zuhūr e.- en 47b/14
 cezḡ e.- ene 48b/10
 iştigāl e.- enler 27a/18
 murād e.- enler 29a/11, 54b/22
 seyr e.- enler 39b/15
 ta'bīr e.- enler 12b/1
 müşāhede e.- enlerün 12a/11
 müşāhede e.- enlerün 55b/6
 beyāz e.- er 39b/9
 cezḡ e.- er 49a/8, 49a/9
 defn e.- er 31a/18
 def' e.- er 11b/3, 23b/6, 30b/10,
 33a/5, 33a/8, 35b/13, 44b/2, 6b/16, 6b/3,
 7a/20
 delālet e.- er 29b/23
 ekl e.- er 15b/14
 güzel e.- er 45a/12
 ḡall e.- er 31a/21
 ḡareket e.- er 20a/1
 ḡāşıl e.- er 30b/14, 43a/12
 hıfz e.- er 30b/21, 45a/2
 ibtāl e.- er 21a/12, 6b/17
 icrā e.- er 7b/11
 idrār e.- er 23b/2, 33a/1
 ifsād e.- er 17a/23
 iḡrāc e.- er 34a/11, 43a/2, 49b/10,
 49b/21
 iktizā e.- er 12b/23, 27a/14, 30b/18
 in'āş e.- er 30b/4
 ĩrāş e.- er 33b/18
 iṣāre-i ḡalt-ı ḡām e.- er 8a/21
 istid'ā e.- er 53a/9
 iştihā e.- er 15b/12
 izāle e.- er 30b/20, 31a/6, 31b/10,
 31b/19, 31b/2, 33b/7, 33b/9, 46a/16, 46a/22
 kaşḡ e.- er 17a/20
 kaṭ' e.- er 23b/6
 kaṭ' e.- er 44b/1
 maḡv e.- er 39b/6
 mecruḡ e.- er 38b/4
 men' e.- er 30b/17, 31b/12, 37a/22
 merv e.- er 46b/7
 naql e.- er 34b/21
 neş'āt e.- er 19b/11
 neş'et e.- er 14a/22
 nişān-ı vaż' e.- er 34a/10
 peynir e.- er 11b/11, 21b/5
 rivāyet e.- er 16b/2, 18a/12, 36a/1,
 50b/6, 52b/2

- rücū' e.- er 15b/22
 sākīn e.- er 31b/13
 sa'y e.- er 20a/10
 sevād-ı iktizā e.- er 46a/6
 sirāyet e.- er 17b/12
 taḥaccür e.- er 16a/3, 46b/11
 taḥfīf e.- er 37a/21
 taḥlīl e.- er 30b/16
 taḥşīl e.- er 26a/16, 26a/20
 taşrīḥ e.- er 10b/22, 32b/17
 ta'bīr e.- er 42a/17
 ta'hīr e.- er 54b/6
 teḥaccür e.- er 37b/5
 tehyic e.- er 23a/23
 tekellüs e.- er 46b/3
 tekevvün e.- er 13a/22, 15a/22,
 15a/6, 16b/21, 17a/2, 17b/18, 25b/12,
 33b/23, 45b/6,
 46b/12, 46b/5
 terāküm e.- er 44b/9
 tevellüd e.- er 13a/5, 15b/14,
 15b/15, 17b/16, 17b/4, 18b/19, 20b/12,
 35b/17
 te'sīr-i ḥulḳ e.- er 52a/7
 tibā' e.- er 29b/4
 tulū' e.- er 34a/9
 üzerinde e.- er 25a/17
 yogurt e.- er 21b/6
 zarar e.- er 47b/20
 ziyāde e.- er 44a/18, 45a/1
 zuhūr e.- er 19a/23, 55a/19
 'amelin e.- er 52a/8
 'avdet e.- er 21b/16
 ḥikāyet e.- er bir 22b/21
 tekevvün e.- er bir 35a/19
 ilticā e.- er ol 54b/3
 ḥıfz e.- erdi 40b/3
 taḳdīm e.- erdüm 28b/23
 āvīḥte e.- erler 31a/17
 bey' e.- erler 36b/14
 cem' e.- erler 51b/8
 cezb e.- erler 48b/15, 49a/12
 çift e.- erler 28b/1ve
 firār e.- erler 17a/10
 ḥall e.- erler 23a/10
 ḥareket e.- erler 26b/13
 ḥıfz e.- erler 35a/5, 45a/11
 ıtlāk e.- erler 41a/21
 iḥrāc e.- erler 35a/13
 istiḥrāc e.- erler 26b/23
 isti'māl e.- erler 33a/19, 47a/19
 karar e.- erler 26a/2
 karar e.- erler 26a/11
 kıyās e.- erler 39b/15
 mağşuş e.- erler 19b/18
 murād e.- erler 51b/13
 nakl e.- erler 19a/11, 27a/7, 36b/12,
 37b/2
 nās-ı gālaṭ e.- erler 9b/16
 nazm e.- erler 28a/18
 şu'ūd e.- erler 26b/9
 sürme e.- erler 44a/5
 taḥrīk e.- erler 28a/14
 taḥşīl e.- erler 33a/23
 taḳdīr e.- erler 28a/22
 taşrīḥ e.- erler 54b/20
 taşvīr e.- erler 39b/15
 taş'īd e.- erler 44b/10
 ta'bīr e.- erler 28a/15, 45b/9, 8b/9
 tecrībe e.- erler 21a/7
 tekevvün e.- erler 35b/15
 terk e.- erler 45a/9
 tılā e.- erler 31b/8
 vaż' e.- erler 28a/10, 28a/12, 54a/7
 zīnet e.- erler 51b/10
 zu'm e.- erler 45b/23
 'amel e.- erler 45a/8
 barān e.- erler bir 26a/7

- hāliş-i kıyās e.- erler bir 10a/18
 teslīm e.- erler imiş ol 51b/9
 āvīhte e.- erler imiş 29a/3
 cāmlar e.- erler imiş 46b/22
 ifrāz e.- erler imiş 28a/5
 mağşūş e.- erler imiş 40a/2
 perestīş e.- erler imiş 50b/13
 ‘add e.- erler imiş 29b/14
 iħrāc e.- erler ol 54a/15
 şarf e.- erler ol 14b/14
 murād e.- erlerse 26b/23
 taleb e.- erlerse ol 52a/19
 tekevvün e.- erse 16a/8
 yoğurt e.- erse 11b/9
 tekevvün e.- erse ol 16a/6
 sa‘y e.- ersin 40b/8
 tayērān e.- erük ol 50a/19
 a‘lā e.- esüz 41a/3
 maşş è.- eler 8a/4
 arzū è.- digi 40b/5
 cezḅ è.- digi 38a/18, 48b/16
 ekl è.- digi 35a/4
 ḥalk è.- digi 17b/9
 isti‘māl è.- digi 35a/10
 kabūl è.- digi 47a/13
 qarār è.- digi 54a/17
 katl è.- digi 17a/21
 murād è.- digi 37a/13
 naql è.- digi 24a/4, 32b/8, 34b/18,
 49a/23, 50a/14, 53b/3, 5b/18, 7a/13, 8b/14,
 8b/3
 taħrīr è.- digi 39b/3
 zikr è.- digi 7b/12, 8a/9
 cereyān è.- diginden 54a/17
 idrār è.- diginden 43a/1
 nūş è.- diginden 54a/13
 neş’et è.- digini 53b/10
 taşrīḥ è.- digini 7b/11
 tecribe è.- digini 9a/4
 perdāhte è.- digüm 20a/16
 naql è.- digümde ol 16b/6
 naql è.- digümüz 9a/8
 vaşf è.- digümüz 9a/7
 naql è.- diler 41a/7
 bel’ è.- dükde 26a/19
 ğavş è.- dükde 17a/1
 iħrāc-ı murād è.- dükde 25b/4
 karar è.- dükde 26a/5
 qarār è.- dükde ol 25b/3
 ekl è.- dükden 19b/1
 naql è.- dükden 13a/11
 sedd è.- dükden 29a/22
 taḥşīl è.- dükden 16a/16
 teslīm è.- dükden 13a/3
 nākl è.- dükdenşonra 55b/10
 istid‘a è.- dükleri 55a/11
 isti‘māl è.- dükleri 27b/23
 i‘māl è.- dükleri 10a/2
 i‘timād è.- dükleri 51a/12
 kesb è.- dükleri 26a/9
 kuvve-i zann è.- dükleri 32a/11
 murād è.- dükleri 51b/14
 rivāyet è.- dükleri 52a/21
 sāhte è.- dükleri 3b/9
 taḥrīr è.- dükleri 39b/12
 taḥşīl è.- dükleri 14b/13, 28a/12
 tavsīf è.- dükleri 5a/8
 ta‘bīr è.- dükleri 15a/11, 41a/13
 zikr è.- dükleri 8b/8
 ric‘at-ı murād è.- düklerinde 40b/23
 naql è.- düklerinden 20b/2
 tecribe è.- düm 11a/8
 asān e.- ici 41a/23
 helāk e.- ici 27a/4
 taḥşīl e.- ince 16a/10
 hareket è.- medigi 38b/16
 vaż’ è.- medin 35b/18
 tıraş è.- mege 40b/17

hālet-i iṣābet è.- megin 50b/3	iṣābet è.- miş 36a/12
iş'ār è.- megin 31a/9	muvażza'-ı te'affün è.- miş 6b/15
karḥa è.- megle 38a/10	taḥrīr è.- miş 9a/13
teḥaccür è.- megle 16b/19	taḳayyüd è.- miş 48b/1
eḳl è.- mek 16b/3	tekevvün è.- miş 25b/18, 36b/2
firār è.- mek 48a/20	ta'biye è.- miş idiñüz 20a/13
ḥall è.- mek 31a/22	imtiḥan è.- miş ola 21b/21
iktiḥāl è.- mek 30b/20	istiḥrāc è.- miş ola 27a/19
müdāvemet è.- mek 44a/14	tercīḥ è.- miş olalar 32a/12
sefer è.- mek 40b/5	naḳl è.- mişdür 37a/10
seyelān è.- mek 16a/14	tercīḥ è.- mişdür 51a/22
şu'ūd è.- mek 42a/21	tefsīr è.- mişdür ol 7b/8
şebḥūn è.- mek 40a/10	edā è.- mişler 18b/1
'avret è.- mek 49a/4	güftegü è.- mişler 25b/8
ğasl è.- mek olmaz 55a/16	ḥarīde-i ıtlāk è.- mişler 24b/12
eḳl è.- mekle 17a/20	istidlāl è.- mişler 46a/10
istimā' è.- mekle 51a/13	murād è.- mişler 23b/9
müşāide è.- mekle 52b/6	naḳl è.- mişler 14a/12, 16b/14,
sirāyet è.- mekle 29b/8	20b/8
taḳdīr è.- mekle 23a/9	taḥḳīḳ è.- mişler 20b/4
taşfiye è.- mekle 30b/3	ta'bīr è.- mişler 49b/7
telātum è.- mekle 25b/21	tecrite è.- mişler 36b/6
vukūf-ı muḥaşşıl è.- mekle 54a/20	zıkr è.- mişler 23b/8, 6a/19
men' è.- mekle ol 42a/23	münkir è.- mişler bir 20a/4
beyān è.- memişler 47a/10	iḥtibār è.- mişler idi bir 52b/7
taşrīḥ è.- memişler 38a/11	āvīḥte è.- mişler ol 50b/10
tecvi'z è.- memişler 32b/20	men' è.- mişlerden 10b/12
ta'arruz è.- memişlerdür 8b/7	ḥikāyet è.- mişlerdür 54a/4
delālet è.- mesi 22a/7	işbāt è.- mişlerdür 12a/2
harāb è.- mesün 51a/6	işkāl è.- mişlerdür 31a/11
ḳarār è.- meyüp 54a/18	murād è.- mişlerdür 36b/16
şu'ūd è.- meyüp 26a/10	naḳl è.- mişlerdür 29a/5, 53b/4
ḥiss è.- mez 18b/11	rivāyet è.- mişlerdür 15a/22, 29a/11
ḳabūl è.- mez 21b/13, 36a/21,	taḥḳīḳ è.- mişlerdür 19b/11
46b/16, 47a/4	taḥrīr è.- mişlerdür 15a/19
ḳabul è.- mez 28a/16	taşṭīr è.- mişlerdür 12b/2
kār è.- mez 23a/20, 8a/20	tedvīr è.- mişlerdür 22b/11
te'sīr è.- mez 46b/18	āvīḥte è.- seler 43a/18
zarar è.- mez 47b/10	mezc è.- seler 42b/17

- müdāvemēt è.- seler 31b/11, 44a/10
 su'ût è.- seler 46a/21
 tîlā è.- seler 46a/17
 tûtsî è.- seler 17a/8
 felāze è.- seler ol 50a/5
 murād è.- seler ol 40a/10, 55a/9
 îşāl è.- sünler 40b/13
 teslīm e.- üp 18b/14
 def' è.- üp 7b/5
 ekl è.- üp 14a/13
 saḥḳ è.- üp 43b/21
 sıḥḳ è.- üp 39b/9
 ṭabḥ è.- üp 38a/12
 aḥz e.- üp 28a/9, 52b/16, 53a/2,
 53a/4, 53a/6
 aḥz e.- üp 55a/8
 āmīhte e.- üp 31a/15
 a'māl e.- üp 52b/11
 bend e.- üp 35b/19
 būnyād e.- üp 50b/7
 cem' e.- üp 49b/10
 ğubār e.- üp 48a/12
 ğūzerān e.- üp 28a/14
 ḥall e.- üp 23b/5
 ḥāşıl e.- üp 27a/12
 ḥātīm e.- üp 6b/6
 ḥavf e.- üp 54b/6
 ḥikāyet e.- üp 18a/12
 ıtlāk e.- üp 24b/9
 ictināb e.- üp 34a/14
 idrāk e.- üp 53b/10
 imdād e.- üp 45a/17, 49b/13
 inkār e.- üp 55a/21
 intikāl e.- üp 28b/19
 in'āş e.- üp 22a/18, 23b/1, 30b/7
 istib'ād e.- üp 39a/16
 isti'māli e.- üp 33a/21
 kaṭ' e.- üp 25b/6
 kehl e.- üp 40a/20
 ma'cūn e.- üp 13a/10
 naql e.- üp 11a/9, 17a/14, 18b/20,
 19b/13, 36b/19, 51a/12, 8a/5
 natḳiyye-i dimāğ e.- üp 44a/13
 peydā e.- üp 34a/19, 38a/23
 redd e.- üp 55b/2
 saḥḳ e.- üp 11b/1, 11b/4, 11b/8,
 20b/4, 21a/9, 30b/18, 30b/8, 33a/4, 33a/6,
 34b/12, 36a/15, 42b/16, 42b/23,
 44a/19, 45a/14, 46a/17
 saḥḳ-ı ğubār e.- üp 44a/5
 şayd e.- üp 18a/13, 19a/15
 sa'y e.- üp 52a/5
 seyelān e.- üp 16b/18
 sıḥḳ e.- üp 39b/21
 su'āl e.- üp 20a/12, 40b/6
 şāf e.- üp 44b/4
 taḥfif e.- üp 37b/11
 taḳdīr e.- üp 28b/22
 ṭaleb e.- üp 36a/9
 ta'accüb e.- üp 18a/23, 40b/18
 tecessüs e.- üp 16a/5, 16b/11
 tecribe e.- üp 13a/13
 teftīḥ e.- üp 32b/23
 tenbīh e.- üp 18b/13
 vaż' e.- üp 7a/16
 zamm e.- üp 47b/4
 zuhūr e.- üp 51b/14
 aḥz e.- üp bir 37a/14
 ḥalt e.- üp bir 47b/9
 muḥakkem-i sıḥḳ e.- üp bir 45a/3
 saḥḳ e.- üp bir 31a/13
 aḥz e.- üp ol 43b/14
 ḥall e.- üp ol 16a/12
 ḥāşıl e.- üp ol 20a/9
 kaṭl e.- üp ol 35a/12
 kitāb e.- üp ol 22a/23
 sevḳ e.- üp ol 42a/7
 şudūr e.- üp ol 16a/9

	tekzīb e.- üp ol 52a/14		e.+ dan 5b/14, 8a/9
	ziyāde e.- ür 40a/21		kibar-ı e.+ dan 6b/23
et	Et. -8-		kibār-ı e.+ dan 15a/7
	a‘zāsı e. 38a/5		vażife-i e.+ dan olmamağla 30a/6
	başlarında e. 35a/18		e.+ nuñ 18a/2, 36a/8, 4a/18
	ekseler e. 39b/10		kibār-ı e.+ nuñ 49b/3
	hāliş e. 48a/13		e. ol 37a/15, 43a/9
	e.+ i 38b/5	etli	Etli. -1-
	e.+ inde 25a/19		e. olandur 12a/15
	e.+ ini 38a/18, 38a/21	etmek	Ekmek. -2-
ètdir -	<i>bk. etdür-1-</i>		e.+ ler 34b/4, 34b/6
	zebḥ è.- üp ol 41a/7	et-pāre	<Tr.+Far. Et parçası. -1-
ètdür -	Ettirmek, yaptırmak. -7-		e. 38b/6
	isti‘māl è.- dükleri 22b/2	eṭrāf	<Ar. Taraflar, etraf -7-
	müdāvetmet è.- düm 22b/5, 24a/2		e. 55a/4
	renc è.- düm 16b/13		e.+ a 16b/11, 53a/6
	hareket è.- erek 42a/10		e.-ı cevānibe 25b/22
	isti‘māl è.- ür 23a/17		e.+ ma 34a/10, 34b/4
	isti‘māl è.- ürleri idi ol 22b/8		e.+ dan 53a/10
eṭibbā	<Ar. Tabipler. -44-	ev	Ev. -1-
	e. 16b/23, 23b/23, 29a/15, 29b/4,		e.+ e 34b/5
30a/11, 31a/5, 33b/1, 33b/16, 34a/4,		evāḥir	<Ar. Sonlar, son zamanlar -2-
35b/4, 36b/15, 37a/6, 38a/6, 48a/6			e.- i 9b/8
ğayr-ı e. 42b/1			e.-i faşl-ı şitāda 26b/5
kibār-ı e. 24a/12, 38b/12, 8b/9		evān	<Ar. Vakit, zaman, çağ. -2-
müşāḥīr-i e. 10b/6, 32b/20			e.+ da 35a/10
şıḳāt-ı e. 11b/23			ferīd-i e. olan 10b/12
şıḳāt-i e. 46a/8		evā’il	<Ar. Başlar, ilk günler. -1-
şırkyān-ı e. 24a/21			e.-i devlet 15b/2
e.-ı muğārbeden 30b/5		evcā’	<Ar. Ağrılar, sancılar. -1-
meşāḥīr-i e.-ı ‘irāḳīyyenden 25b/14			e. 50a/4
e.-i diyār-ı efrenc 5a/7		evfāk	<Ar. Daha, pek uygun, muvafık. -1-
mühre-i e.-i efrenc 22b/20			e.+ dur 18a/6
e.-i kibār 5a/19		evḳāt	<Ar. Vakitler -4-
e.-i şuḳbeleri 38b/21			e.-ı buḥrānda 23b/13
e.-i sümüm 17b/18			e.-ı ihtişāmda 29a/2
üstād-ı e.-i zamān 23a/14			tevsi‘-i e. eylemişler 27a/1
elsine-i e.+ da 12a/12			e.+ mı 23b/8
lisān-ı e.+ da 45b/7		evlā	<Ar. En iyi, en uygun, öncelikli. -

10-

e. 20b/22
derece-i e. 32b/5
e.+ da 38b/19, 44a/6
derece-i e.+ da 38b/23, 44b/22,

46b/18

e.+ dur 31a/23
e.+ sına 41a/11
hâlet-i e.+ sına 53b/17

evlād <Ar. Çocuklar. -3-

e. 34b/13, 53a/21
e.+ ları olmaz 34b/12

evliyā <Ar. Keramet sahibi olanlar, erenler.

-1-

e.-ı ni'amlar 2a/22

evşāf <Ar. Vasıflar, sıfatlar, kaliteler. -10-

e. 30a/12, 45b/9, 5a/16
e.-ı hamīde-i mezkūre 28a/23
e.-ı memdūhayı 25a/6
e.+ ı 29b/19
e.+ ın 8b/14
e.+ ından olduğu 6b/21
e.+ ını 6a/21
e.+ uñ 8a/16

evsaṭ <Ar. Bir şeyin ortası. -1-

e.+ ında 2a/9

evtād <Ar. Ağaç veya demir, kazıklar, direkler. -1-

e.-ı ṭālī'den 7a/17

evvel <Ar. Önce, ilk, birinci. -11-

e. 26a/14, 26b/3, 44a/13
faşl-ı e. 3b/18
faşl-ı e.+ de 39a/21
e.+ den bir 34a/12
faşl-ı e.+ dür 5a/18
e.+ inde 41a/18, 41b/3
e.+ inden 26b/17
e. ol 6b/15

evvelā <Ar. Birinci olarak, her şeyden

önce, ilk önce. -4-

e. 13a/20, 24b/15, 28a/4, 29a/16

evzān <Ar. Tartılar, ağırlıklar, ölçüler. -3-

e. 24b/13
e.+ a 28a/21
e.+ da 24b/19

eyle - Yapmak, etmek. -169-

aḥzār e.- di 52b/13
a'māl e.- di 52b/5
bend e.- di 52b/18
dil-i ibrāz e.- di 10b/4
gubār e.- di 52b/14
hareket e.- di 53a/10
hikāye e.- di 9a/4
ihtiyār e.- di 34b/8
irsāl e.- di 53b/12
nā'il e.- di 41a/1
yemīn e.- di 40b/14
'arz e.- di 10a/22, 40b/15
'avdet e.- di 53b/17
fermān e.- di ol 53b/14
revāne e.- di ol 40b/21
binā e.- digi 45b/16
ḥāşıl e.- digi 31a/3
iktifā e.- digi 16b/22
irtikā e.- digi 27a/9
i'timād e.- digi 52b/2
rey'e e.- digi 53a/14
sīr e.- digi 54a/16
ta'biye e.- digi 26a/12
tesmiye e.- digi 37b/15
tevellüd e.- digi 13b/15, 15a/14,
15a/15
te'līf e.- digi 11b/13, 14b/1, 15b/4
zaḥmdār e.- digi 11b/2
zıkr e.- digi 23b/7, 8a/14
müşāhede e.- digini 34b/7
beyān e.- digümden 2b/18
ifrāz e.- digümüz 18a/18

- ihmām e.- digün 40b/6
 fermān e.- diki 52b/10
 hikāyet e.- diki ol 52b/6
 ihtilāf e.- diler 22b/15
 ihzār e.- diler 53b/14
 imtiḥān e.- diler 41a/10
 tecvīz e.- diler 22b/16, 22b/19
 defn e.- diler ol 53b/15
 mülāḥaza e.- dükleri 3a/2
 ihtiyār e.- düm 23a/5
 muḳarrir e.- düm 10a/6
 müşāhede e.- düm 53a/16
 şikār e.- düm 16b/13
 taḥrīr e.- düm 2b/20
 taḳayyüd e.- düm 10b/16
 tecrībe e.- düm 23b/4, 31a/20
 terbiye e.- düm 20a/17
 tecrībe e.- düm ol 7b/8
 temāşā e.- düm ol 52b/14
 inkār e.- mek 12b/21
 ta'rīz e.- memiş 11a/10
 beyān e.- memişler 5a/22
 men'-i teverrüm e.- mesi 22a/5
 te'sīr e.- mesidür 38a/12
 cezb-i āhen e.- mez 48b/22
 eşer e.- mez 47b/11
 te'sīr e.- mez 47b/5, 52a/11
 te'sir e.- mez 47b/12
 'avret e.- mez 54b/8
 beyān e.- miş 52a/17
 ḥatm-i hikāye e.- miş 18b/15
 ihāta e.- miş 25a/15
 naql e.- miş 7b/12
 peydā e.- miş 40a/9
 rivāyet e.- miş 53a/13
 sirāyet e.- miş 18b/7
 taḥrīr e.- miş 30a/6
 taḳdīr e.- miş 17b/10
 ta'bīr e.- miş 38b/23
 tecvīr e.- miş ol 39a/16
 def'-i şüphe e.- mişdür 16a/17
 ihāta e.- mişdür 37b/20
 ta'bīr e.- mişdür 14b/21
 tevsī'-i evkāt e.- mişler 27a/1
 te'līf e.- mişlerdür 38b/10
 arzū-yı semerḳand e.- r 54b/5
 def' e.- r 21a/10, 23b/17, 23b/18,
 6b/14
 ḥafz e.- r 44a/9
 idrār e.- r 42b/23
 ihrāc e.- r 33a/2
 iḳbāl-i ĩrāş e.- r 43b/2
 iktisāb-ı rāḥat e.- r 53a/12
 imā e.- r 53a/8
 ĩrāş e.- r 44a/12
 men' e.- r 11b/5, 23b/4, 33b/22
 tehyīc-i bāh e.- r 22a/19
 tevellüd e.- r 9b/9
 ekl e.- se 15b/17
 iḳdām e.- se 53a/21
 işābet e.- se 48a/16
 maşş e.- se 6b/9
 taḥşīl e.- se ol 31a/2
 tekrār e.- seler 49a/3
 tīlā e.- seler 47b/15
 mūrāca'at e.- sünler 29a/12
 şu'ūd e.- ye 31a/18
 şey-i cezb e.- ye 48b/7
 'avdet e.- ye ol 17a/21
 mu'āmele e.- yeler 3b/4
 mūrāca'at e.- yeler 3a/3
 ta'allūk e.- yen 2b/22
 idā e.- yüm 41a/2
 aḡaz e.- yüp 54a/9
 eşer e.- yüp 29b/9
 ihtilāf e.- yüp 18b/17
 ilticā e.- yüp 2b/4
 im'an-ı nażar e.- yüp 10b/2

- izāfe e.- yüp 46a/19
i'tā e.- yüp 40b/12
i'tidāl-i kesb e.- yüp 53a/11
men' e.- yüp 19b/6, 22b/18
müfāheret e.- yüp 29a/2
müteḥarrir e.- yüp 8b/14
naql e.- yüp 38b/15
perverde e.- yüp 35a/14
saḥḥ e.- yüp 31b/7
şürü' e.- yüp 6a/22
tafşil e.- yüp 22a/1, 5a/20, 7b/1,
9b/7
tağyir e.- yüp 45a/22
taḥrir e.- yüp 31b/4, 43a/22, 4a/21
taḥayyüd e.- yüp 11b/22
taḥvīm e.- yüp 28a/4
taşdik e.- yüp 13a/1, 16b/7
taşdir e.- yüp 14b/20, 19a/5
taşriḥ e.- yüp 38b/18, 5b/19, 8a/11,
9a/18
ta'arruż e.- yüp 11a/11, 13b/20
tedkik e.- yüp 21b/9
tefeḥuşş e.- yüp 2b/17
tefhīm e.- yüp 31a/10
tefrik e.- yüp 9b/21
tekellüm e.- yüp 53a/8
teskīn e.- yüp 33b/13
tevellüd e.- yüp 17a/15
tezyif e.- yüp 55a/22
vefā e.- yüp 41a/1
zıkr e.- yüp 8b/12, 8b/17
'uḳde-i ifrāz e.- yüp 18b/14
i'timād e.- yüp ol 40b/14
men' e.- yüp ol 14b/22
mülāzemet e.- yüp ol 53a/16
saḥte e.- yüp ol 50b/9
eylül <Ar. Eylöl ayı. -1-
māh-ı e. 26b/18
eyü İyi -11-
e. olur 25b/17
e.+ si 32a/19, 44b/15, 47a/2, 48b/17,
5b/5, 6a/6, 6a/7, 44a/1, 44a/2
e.+ sidür 5b/8
eyyām <Ar. Günler, gündüzler. -4-
e.-ı ārāmdan 54b/4
e.-ı kış 55a/5
e.-ı rabī'de 51b/4
e.-ı şitāda 26b/20
ez - Ezmek, bir şeyi dövüp toz haline
getirmek. -2-
e.- üp 21a/14, 31b/5
ez-ān-cümle <Far.+Ar. O cümleden
olarak. -1-
e. 3a/4
ez-cümle <Far.+Ar. Bu arada, başlıca,
özellekle. -11-
e. 15a/14, 15a/23, 1b/13, 28b/13,
2b/4, 32b/14, 35b/8, 39a/21, 47b/5,
4a/18, 5b/13
ez-çıban <Far. Çıbandan. -1-
e. 37a/8
ez-diyār <Far.+ Ar. Diyardan -1-
e.+ ında 35b/16
ezel <Ar. Başlangıcı olmayan,
öncesizlik. -1-
ḳudret-i e.+ i ol 26a/11
ezil - Ezilmek. -1-
e.- üp 11a/6
ezmān <Ar. Vakitler, zamanlar. -1-
e.+ da 26b/22
ezmine <Ar. Zamanlar, çağlar. -1-
e.-i māzīyede 54a/5
F
fād-zehr <Far. Panzehir. -1-
f. 6a/8
fā'ide <Ar. Fayda, menfaat. -3-
'āide-i f. 2a/6

- ‘umūm-ı f. 49a/19
f.-i ‘aẓimesi 33a/10
- fahır-ı ‘ālem** <Ar. Hz. Muhammed. -1-
f. 24b/22
- fāhir** <Ar. Büyüklük, ün, şöhet. -1-
f. 10a/5
- fākā** <Ar. Eksiklik, yoksunluk. -1-
f. 53a/23
- fakīr** <Ar. Yoksul, parasız, kimsesiz. -8-
f. 10b/15, 23a/4, 48b/1, 53a/20,
3b/4
f.+ e 34b/8
f.-i +e yetīme 29a/8
f. ol 41b/20
f.+ üñ 10a/3
- fakr** <Ar. *bk. faķir*. 1-
f. 53a/23
- fālic** <Ar. Felç, felç hastalığı. -1-
f.+ e 23a/22
- fām** <Far. Renk. -2-
f. 51a/17
leylaķ-ı f. 51a/17
- farķ** <Ar. Ayrıcalık, ayrılık, başkalık. -3-
f.-ı cellī 21a/2
f. edemezler 46b/8
f.+ ları 39b/20
- fāsīd** <Ar. Bozan, bozucu. -1-
f. oldığı 29a/14
- fāsīde** <Ar. *bk. fāsīd*. -1-
mādde-i f.+ yi 49b/13
- faşīh** <Ar. Güzel, düzgün ve açık
konuşan. -1-
f. 29b/22
- faşl** Ar. 1. Bölüm 2. Dört mevsimden her
biri. -22-
f. 3b/14, 27a/23
f.-ı evvel 3b/18
f.-ı evvelde 39a/21
f.-ı evveldür 5a/18
- f.-ı şālīşde 12b/14, 15a/21, 24a/23,
24a/17, 3b/20
f.-ı şānī 3b/19
f.-ı şānīdür 12a/6
āhır-i f.-ı şitāda 25b/20
evāhır-i f.-ı şitāda 26b/5
f.+ da 26b/23
f.+ ı 55a/18, 55a/19
f.+ ı ise 55a/6
f.+ ı olup 51b/17
f.+ ında 37a/10, 52b/7
f.+ larında 4a/11
- fāvāniyā** <Yun. Ayıgülü, Türkçede baladı
otu da denilen bitki. (*Paeonia officinalis*).
krş. şakāyık -1-
f. 42b/1
- fāzalāt** <Ar. Fazlalıklar, pislikler. -1-
f.+ ı 23b/2
- fāzıl** <Ar. Faziletli, erdem sahibi. -4-
f. 43b/16
f.-ı lebb 7a/14
f.-ı mezbūruñ 19a/18, 20a/18
- fāzılān** <Ar.+Far. Faziletler, -1-
f.-ı mezbūrān 40a/13
- fāzliyye** <Ar. Fazlalık, çokluk -1-
f.+ yi 44a/9
- fedir** <Ar. Akılsız, ahmak kimse. -1-
ma‘rūr-ı f. 42b/4
- fehṽā** <Ar. Bir sözden anlaşılan anlam. -1-
f.+ sınca 54b/5
- felāsife** <Ar. Filozof, felsefe ile uğraşan
kimse. -1-
f. 5b/18
- felāze** <Ar. Parçalamak. -1-
f. etseler ol 50a/5
- fenn** <Ar. Hünere, sanat, ilim. -7-
f.-i celīl 2b/23
f.-i tıbb olan 3a/5
ķavānīn-i f.-i tıbb olan 8b/5

- f.-i tıbb 23b/14
f.-i tıbbda 10b/12, 11b/13, 8b/4
- ferāh** <Ar. Ferah, rahatlık veren. -1-
f.+ mı 15b/16
- ferc** <Ar. 1. Aralık, yarık, çatlak. 2.
Dişilerin cinsel yeri. -1-
mürvārid-i f.-i iktibās 2a/1
- feres** <Ar. At, beygir. -1-
f. 40a/8
- ferīd** <Ar. Tek, yekta. -2-
f.-i evān olan 10b/12
dürr-i f.-i şādef 2a/13
- ferīde** <Ar. *bk. ferīd.* -4-
f. 28b/2
f.-i girān 29a/6
f.-i girān bahā 25a/7
f. olmayup 28b/22
- ferīdū'l-‘aşr** <Ar. Asrın bir tanesi. -1-
f. 23a/15
- fermān** <Far. Emir, buyruk. -3-
f.-ı cenāb-ı bārī 26a/3
f. eyledi ol 53b/14
f. eylediki 52b/10
- ferzece** <Ar. Fitol. -3-
f. 44b/5, 30b/15, 30b/17
- fesād** <Ar. Bozulma, fasid olma. -3-
muşliḥ-ı f. 4a/17
muşliḥ-i f. 4b/10
ıslāḥ-ı f. eden 4a/15
- fe-sübḥānallahi'l-meliki'l-ḳādīr** <Ar. Kadir olan mülkün sahibine tesbih ederim. -1-
f. 24a/14
- fe-tebārek-ullah aḥsenü'l-ḥālikīn** <Ar. Yaratıcıların en güzeli mübarek etsin. -2-
f. 26a/20, 2a/6
- fe-tebārek-ullāhu'l-‘azīzi'l-‘alīmi'l-ḳādīr** <Ar. Kadir olan her şeye gücü yeten Allah'a şükr ederim. -1-
f. 18a/7
- fevā'id** <Ar. Faydalar, yararlar. -1-
f.-i ‘azīmesini 37a/16
- fevc** <Ar. Bölüm, takım. -2-
f. 26a/1
- feza'** <Ar. 1. Korkma, ürkme. -2-
f.+ a 24a/10
f.+ dan 35b/10
- findık** <Far. Fındık. -2-
f. 41b/12, 41b/16
- fişkı** <Rum. Atın taze dışkısı. -1-
f.+ sı 31a/18
- fiḍḍa** <Far. Gümüş. -4-
f. 1b/13, 46b/23
mıḳnāṭīs-ı f. 48b/14
mıḳnāṭīs-ı f.+ nuḡ 49a/9
- fiḍḍi** *bk. fiḍḍa.* -1-
f.+ sı 47a/1
- fiḥ** <Far. Onun hakkında, ona dair. -1-
f. 17b/16
- fikr** <Ar. Fikir, düşünce, idrak. -1-
f.-i şaḥīḥi 21b/20
- fi'l** <Ar. İş, etki, fiil. -5-
f. 16a/15, 41a/10, 55a/23
f.-i āḥir 16a/9
f.+ inden 6a/14
- fi'l-ḥakīka** <Ar. Gerçekte, doğrusu. -2-
f. 28b/4, 37b/15
- fi'l-ḥāl** <Ar. İş, etki, fiil. -1-
f. 36a/5
- fincan** Fincan. -1-
f. 23a/10
- firār** <Ar. Kaçmak, ortadan kaybolma. -2-
f. ederler 17a/10
f. etmek 48a/20
- firāvān** <Far. Çok, bol, fazla. -1-
iḥsān-i f. 53b/2
- firūzec** <Ar. Firuze denilen mavi renkli taş. -1-

- f. 2a/1
fıtil <Ar. Anüs, kulak, burun vb.
organlara konulan donmuş yağ kıvamında
ve koni biçiminde ilaç, fitil. -1-
f. yapup 39a/8
fî-zamân <Ar.+Far. Zamanda. -6-
f.+ a 49a/18
f.+ ına 10b/7, 20b/15, 22a/11, 5a/21,
9a/21, 11a/11, 12a/11
fuşul <Ar. Kısım, bölüm, mevsim. -3-
f. 51b/16, 3b/17
f.-ı seneden 26b/20
fünûn <Ar. İlimler, hünerler. -1-
f.-ı şettâde 11a/16
fürûzân <Far. Parlaticı, parlak. -1-
f. olur 48a/16

G

- ğāfil** <Ar. Gaflette bulunan, ihmal eden. -1-
ğ. idüm 48b/1
ğaflet <Ar. Gafillik, boş bulunma,
dikkatsizlik. -2-
ğ. 12b/22
ğ. olunmak 48b/3
ğā'ile <Ar. Dert, sıkıntı, musibet. -1-
dāfî-i ğ.-i sümüm 5a/13
ğaltān <Far. Değirmiliğinde hiçbir kusuru
olmayan bir inci çeşidi. -2-
ğ. olur 27a/22
ğ. olmadıkları 27b/12
ğam <Ar. Keder, tasa, kaygı, dert. -1-
ğ. 30a/22
ğarabet <Ar. Gariplik, tuhaflik. -1-
ğ.-i zāmire 53a/15
ğaraib <Ar. Tuhaf, şaşılacak şey. -1-
ağreb-i ğ. 17a/13
ğaraż <Ar. Maksat, niyet. -1-
ğ.-ı şavāb-peżīri ol 3b/4

- gāh** <Far. Mekan, yer. -1-
g. +e 53b/11
gāhī <Far. Bazen, kimi zaman. -4-
g. 36a/3, 4a/22, 4a/23, 44b/9
gāhice <Far. *bk. gāhī*. -1-
g. 16b/16
galaţ <Ar. Yanlış, yanılma. -3-
ğ. 19b/10
nās-ı ğ. ederler 9b/15
ğ. olunur ol 34a/12
ğālib <Ar. Fazla, üstün, çok. -4-
ğ. olmağın 9b/10
ğ. olmağla 46b/13
ğ. olur 42b/5
ğ. olurlar 53b/22
ğalibā <Ar. Sağlam bir ihtimale göre,
belki, görünüşe göre. -1-
ğ. 23b/8
ğālīz <Ar. Yoğun, kesif, kalın, kaba. -3-
ğ. 30b/3
aḥlāţ-ı ğ. olduğu 49b/11
ğ. olur 31a/21
ğalīze <Ar. *bkz. ġālīz*. -1-
ruṭūbet-i ğ. 46b/13
ğaltān <Far. Yuvarlak. -1-
ğ. 24b/18
ğarīb <Ar. Tuhaf, şaşılacak, bambaşka.
-3-
ğ. 19b/22, 29a/5, 54a/4
ğarībe <Ar. *bk. ġarīb*. -10-
ḥālet-i ğ. 54b/5, 54b/8
ḥavāşş-ı ğ. 51a/11
menāfī-i ğ. 2b/19
āşār-ı ğ.+ leri 4a/2
āşār-ı ğ.+ nün 52a/2
ḥāşşa-i ğ.+ si 34b/14
ḥavāşş-ı ğ.+ si olmağla 34a/18
esrār-ı ğ.+ sini 53a/15

- aşar-ı ğ.+ ye 54b/16
- ğarîk** <Ar. *bk. ğark*. -1-
nevm-i ğ. 43b/14
- ğarîkûn** <Ar. Katran köpüğü. -1-
ğ. 47a/21
- ğark** <Ar. 1. Suya batma, batma,
boğulma. -1-
ğ. olur ol 50a/21
- ğasl** <Ar. Ölüyü yıkama, temizleme. -2-
ğ. etmek olmaz 55a/16
ğ.+ inuñ 45a/3
- gāv** <Far. Öküz, sığır. -2-
g. +ı 12a/14, 12b/11
g.+ nuñ 12b/8
- gāv-ı kūhi** <Far. Öküzün ödünden çıkarılan,
kaskatı pişmiş yumurta sarısına benzer bir
mühre. krş. hacere'l-bakar. -1-
g.-ı kūhi 12a/14
- ğavr** <Ar. Dip. -1-
kūh-ı ğ. 39b/18
- ğavş** <Ar. Suya dalma. -3-
ğ. 26b/16, 26b/21
ğ. êtdükde 17a/1
- ğavvāş** <Ar. Dalgıç. -5-
ğ.+ ı 27a/4
ğ.+ lar 25a/19, 25b/4
ğ.+ laruñ 26b/16, 27b/22
- ğayet** <Ar. Gayet, oldukça. -18-
ğ. 11b/9, 13a/11, 14b/8, 20b/14,
22b/14, 23b/20, 25a/21, 27a/22, 33a/8,
34a/3, 36a/21, 46b/21, 50a/12,
53a/17, 20a/9, 32b/16, 49b/1
ğ.+ dūr 43b/18
- ğayn** Gayn Ğ harfi. -1-
ğ. 48b/5
- ğayr** <Ar. Başka, diğer. -10-
ğ. 17a/5, 20b/19
ğ.-ı amākīnde 50a/13
ğ.-ı eṭibbā 42b/1
- ğ.+ ısı 11b/10
ğ.-ı iḥrāk ol 39a/10
ğ.-ı iṣḥān 39a/13
ğ.-ı ma'hūd 54a/12
ğ.-ı meşkūb olanı 30a/11
ğ.-ı zaḥmete 40b/17
- ğayri** <Ar. *bkz. ğayr*. -17-
ğ. 13b/7, 26a/10, 45a/13, 46b/21,
9a/2, 9b/3, 37b/8, 7b/9, 27a/17, 47a/23,
50a/17
ğ.+ den 44b/10, 8a/5, 8b/14
ğ.+ lar 19b/12
ğ.+ ler 10b/6
ğ. olmuş olur 41a/17
- ğayr-ı nām** <Ar. Diğer ad. -1-
sūdde-i ğ. +a 33a/13
- ğazāb-nāk** <Ar.+Far. Gazaplı, öfkeli,
dargın. -1-
ğ. 53a/7
- ğazbān** <Far. Mancınık. -1-
ğ. 50b/4
- gebe** Gebe, hamile. -5-
g. olmağdan 34a/16
g. olmaz 34b/12
g. olmazlar 34b/11
g. olur 42b/18
g. olurlar 43a/19
- gece** Gece. -3-
g. 18b/5, 40a/5
g.+ lerde 43b/11
- geç** - Geçmek. -4-
g.- emez 13b/8
g.- emezdüm 53a/19
g.- en 28a/14
g.- er ol 13b/9
- geçil** - Geçilmek. -1-
g.- ür iken 55a/15
- geçür** - Geçirmek. -1-
g.- dükleridür 28a/6

- gedā** <Far. Dilenci, yoksul. -1-
k. 52b/9
- gel -** Gelmek. -35-
g.- di 52b/5
g.- diki 53b/7
g.- dükde 34a/11, 41a/6, 42b/10
g.- e 52b/12
g.- en 11a/10, 20b/16
g.- endür 5b/6, 6a/8
g.- eni 13b/22
g.- ince 27b/21
g.- medigi 49a/19
g.- megin 53b/22
g.- mek 29b/9, 52b/12, 54a/23
g.- mez 20a/21, 43b/19, 54b/11
g.- miş idük 18b/5
g.+ miş ola 15a/1
g.- se 36a/22
g.- se ol 50a/16
g.- üp 10a/21, 20a/6, 2b/14
g.- üp bir 20a/14
g.- ür 13b/22, 28a/20, 42a/15,
55a/12
g.- ürler 25b/22, 27a/6
g.- ürse 44b/1
- gemi** Gemi. -4-
g.+ de 50a/16
g.+ ler ol 50a/15
g.+ leri 50a/21
g.+ lerini 50b/3
- genc** Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyat
karşıtı. -1-
g. 14a/3
- gerçek** Doğru, hakikat. -1-
g. 44a/18
- gerçi** <Far. Her ne kadar, ise de. -4-
g. 12a/18, 49b/10, 19a/10, 54b/8
- gerdān** <Far. Gerdan. -3-
g.+ ına 42b/3, 40a/8
- g.+ larına 40a/11
- gerek** Gerek, ihtiyaç. -7-
g. 19b/20, 32b/12
g.+ dür 44a/14, 45a/2
g.+ dür ol 37a/13
g.+ i 13a/12
g. idi 32b/19
- geril -** Gerilmek. -1-
g.- en 52b/20
- gêrû** Geri. -1-
g. 27a/6
- getür -** Getirmek. -8-
g.- dük 18a/23
g.- se 37a/4
g.- seler 42b/18
g.- üp 36b/14
g.- ür 35a/8, 36a/13
g.- ürler 11a/13
g.- ürler bir 36a/20
- gevher** <Far. Cevher. -1-
g.-i girānmāyegān 2a/12
- gevher-geş** <Far. Güzel cevher. -1-
g. 15b/5
- geyik** Geyik. -5-
g. 12a/10, 28a/7, 5a/6
g.+ leri 16b/8
g.+ üp 8a/15
- gez** <Far. Arşın, endaze. -1-
g. 10b/21
- ğidā** <Ar. Besin. -5-
ğ.-i şālih olup 17b/11
ğ. olur 17b/15
ğ.+ sı 15a/2
ğ.+ sıdur 15b/13
ğ.+ sın 17b/9
- ğurbāl** <Ar. Kalbur, elek. -4-
ğ. 28a/9
ğ.+ de 28a/17, 28a/22
ğ.+ üp 28a/13

- gibi** Gibi. -84-
 g. 13a/12, 13a/13, 13a/7, 14b/5,
 16a/1, 17a/11 zıkr, 17b/5, 19a/16, 19b/15,
 19b/3, 21a/17, 24b/6, 25a/15,
 25a/19, 25a/20, 25b/3, 26a/5, 27a/11,
 29a/19,
 29a/23, 2a/2, 2a/4, 30a/11, 31a/2,
 32a/15, 33a/21, 33a/4, 34a/12, 34a/9,
 34b/23, 35a/6, 36a/15, 36a/23,
 37b/20, 38a/1, 38a/14, 38a/22, 38b/7,
 39b/13,
 39b/20, 39b/4, 39b/7, 41b/16,
 41b/19, 42b/1, 42b/19, 43a/4, 43b/12,
 43b/17,
 46a/3, 46b/10, 46b/16, 46b/4,
 46b/9, 47a/17, 47a/18, 49a/10, 49a/16, 4a/1,
 4b/4, 50a/19, 53a/22, 54b/16,
 55a/14, 7a/9, 8a/21, 8b/3, 9a/8, 9b/1,
 9b/4, 25b/5, 41b/18, 38a/18
 g.+ dūr 35a/1, 35a/17, 36a/7, 49b/1,
 49b/2
 g. olup 34a/6
 g. olur 31a/20, 34a/6, 47a/21
- gider -** Gidermek, ortadan kaldırma. -12-
 g.- üp 44a/9
 g.- ür 29a/21, 30b/12, 31b/7, 33a/3,
 37a/21, 40a/22, 43b/2, 44a/20, 45a/15,
 46a/18, 47b/15
- gir -** Girmek. -5-
 g.- digini 16b/5
 g.- er 37b/8
 g.- se 34b/5, 43b/22, 52a/14
- girān-bahā** <Far. Kıymet ve pahası çok
 olan. -5-
 g. 10a/22
 ferīde-i g. 25a/7, 29a/6
 yetīme-i g. 28b/3
 g. olur 28b/7
- girān-māye-gān** <Far. Değerli, pahalı -1-
 gevher-i g. 2a/12
- git -** Gitmek. -6-
 g.- dük 18a/23
 g.- er 17b/1, 18b/10, 54b/4, 51a/2
 g.- erler 27a/5
- göbek** Göbek. -3-
 g.+ inde 17b/4
 g.+ lerinde 13a/23, 15a/10
- gönder -** Göndermek. -1-
 g.- mege 40b/9
- gör -** Görmek. -20-
 g. -e 16a/21, 26b/12, 52a/6
 g.- digi 53b/14
 g.- digüm 7a/11, 7a/7
 g.- dise 10a/23
 g.- dük 18b/2, 42a/8
 g.- dükde 54a/8
 g.- düm 10a/5, 18b/13, 41b/20,
 51a/20
 g.- düm ol 7a/7
 g.- medük 9a/14
 g.- medüm 7a/12
 g.- miş ola 9a/15
 g.- se 50b/22, 2a/19
- göril -** Görülmek. -10-
 g.- di 19a/9
 g.- di ola 20b/22
 g.- medi 19a/7, 48b/1, 49a/18
 g.- memek 49a/18
 g.- mez 22b/18
 g.- mişdür 20b/16, 36b/10, 40b/2
- görin -** Görünmek. -11-
 g.- mesinde 45b/12
 g.- mez 13a/16
 g.- miş idi 16a/11
 g.- ür 12b/16, 12b/9, 13a/6, 14b/3,
 15a/12, 45b/14, 4b/6, 55b/5
- göster -** Göstermek. -4-
 g.- miş 47b/1

- g.- mişler 49b/12
g.- ür 21a/19, 21a/22
- gösteril** - Gösterilmek. -1-
g.- mişdür 32a/7
- götür-** Götürmek. -26-
g.- dükde 26b/6
g.- dükleri 10a/6, 10a/8
g.- mek 24a/12, 36a/17, 36a/7,
42b/3, 43a/15
g.- mez 34b/13
g.- se 35b/8, 42b/2, 43b/19
g.- seler 30b/15, 30b/17, 34b/11,
42b/8, 43a/19, 43b/1, 44b/5, 43a/16
g.- ür 37b/6, 41b/8, 44a/13
g.- ürlər 55a/8
g.- ürlər bir 51b/19
- götüril-** Götürülmek. -2-
g.- dügi 42b/1
g.- mesi 17a/13
- göz** Göz, organ. -53-
g. 13a/9, 28a/16, 30b/20, 30b/22,
31b/10, 31b/20, 33a/9, 37a/22, 37a/5,
37b/1, 37b/23, 37b/8, 40a/20,
44a/12, 44b/22, 44b/23, 45b/1, 46a/13
g.+ e 30b/18, 31b/11, 33a/4, 33a/7,
40a/20, 44a/18, 44a/7, 44b/2, 44b/3,
46a/15
g.+ e olan 44a/8
g.+ i oldığını 36b/20
g.+ inden 16b/17
g.+ ine 10a/23
g.+ leri 15a/9, 16b/6
g.+ lerinde 13a/22, 15a/21, 15b/15,
16b/10
g.+ lerini 17a/23
g.+ lerinüñ 15b/21, 16a/1, 16a/13,
16a/5, 16b/13, 16b/18
g.+ lerinün 44a/11
g.+ üñ 30b/21, 33a/5, 37b/10,
40a/21, 44a/4, 46a/16
g.+ üni 47b/11
- ğubār** <Ar. Toz. -6-
ğ. 43b/7, 51b/23
keşiret-i g.+ dan 52b/8
ğ. edüp 48a/12
saḥḥ-ı ğ. edüp 44a/5
ğ. eyledi 52b/14
- ğubret** <Ar. Bozarak renkli olmak. -2-
ğ.+ e 49a/6, 49a/9
- günā-gün** <Far. Renkli renkli, türlü türlü. -10-
g. 10a/6, 10a/8, 15a/14, 20b/16,
24a/20, 26b/14, 30a/5, 38b/9, 39b/14,
3b/9
- güsferd** <Far. Koyun. -5-
g. 12b/1
ḥacer-i g. 14b/21
lafz-ı g. 12a/21
g.+ üñ 15a/2, 15a/3
- ğūte** <Far. Suyu dalıp, çıkma. -2-
ğ.-i āb 44b/20
ğ.- i deryā 40a/15
- gūyā** <Far. Sanki, sözde. -3-
g. 53a/8, 25a/15, 38a/2
g. 46a/17
- gūftū** <Far. Dedikodu. -1-
g. etmişler 25b/8
- gül** <Far. 1. Gül. 2. Çiçek. -3-
g. 31b/5, 45a/14
g.-i ma'rūfa 24b/6
- gül şuyı** <Far.+Tr. Gül suyu. -1-
g. 23b/4
- gümüm** <Ar. Kederler, tasalar, dertler. -2-
ğ.+ dan 22a/19
ğ. olan 4a/17
- gümüş** Gümüş. -7-
g. 23a/8, 39b/7, 43a/22
g. bir 49a/12

g.+ den 44b/11
g.+ i 43b/6, 49a/11
gün Gün.-22-
g. 10a/18, 18b/4, 18b/5, 20a/11,
20a/4, 26a/8, 32a/9, 32b/3, 40b/6,
49a/3, 8a/19, 18a/12
g.+ den 26a/6
g.+ e 23a/18, 31a/19, 32b/11,
38a/11
g.+ i 37a/12
g.+ i idi 18b/3
g.+ leri 23b/12, 53a/17
g.+ lerinde ol 51b/5
gündüz Gündüz. -1-
g. 40a/4
güne <Far. Türlü, tarz, yol . -2-
g. 15b/5, 40b/7
güneş Güneş. -6-
g. 37a/11, 51b/17
g.+ de 21a/15, 8b/18, 8b/19
g.+ e 8a/1
günlük Günlük ağacı ve bu ağaçtan elde
edilen zamk (*Liuidambar orientalis miller*).
-5-
g. 18b/4, 7a/20, 7b/2
g.+ den 7b/9
g.+ e 7a/19
güşāde-dehān <Far. Ağzı açık. -1-
g. 26b/10
güzel Güzel. -1-
g. eder 45a/12
güzer <Far Geçit, yol. -1-
g. imiş 53a/23
güzerān <Far. Geçici, geçen. -1-
g. edüp 28a/14
güzīde <Far. Seçkin. -1-
g.-i benī-ādem 24b/22

H

hāb <Far. Uyku. -1-
h. 18a/20, 18b/9
habāb <Ar. Su üzerinde peyda olan
kabarcık. -1-
h. 46b/9
habāb-āsā <Ar.+Far. Su üzerinde olan hava
kabarcıkları gibi. -1-
h. 26a/1
habbe <Ar. Dinarın doksan altıda ikisine
denk gelen bir ölçü. -4-
h. 22b/4, 43b/20
h.-i mün'aqid olur 26a/18
h.+ den 32b/20
habbetü'l-hazrā <Ar. Menegüş ağacının
meyvesi, meneviş. -1-
h. 33b/3
haber <Ar. Haber, bilgi. -2-
h.-i laṭīf 26b/2
h.+ ümüz 18b/5
arż-ı h.+ de 45b/21
habīr <Ar. Haberli, bilgili. -1-
h. 10a/19
habış <Ar. Kötü, pis. -1-
h.+ leri 53b/15
habisü'd-dem <Ar. Kan pıhtılaşması. -1-
h. olmağla 47b/15
hābs <Ar. 1. Hapis, bir yere çıkarmama,
tutma. -1-
h. iken 39a/7
habş <Ar. Murdar, pis, kötü. -1-
h.-i ḥadīd 49b/7
habṭ <Ar. Yanlış hareket etme, yanılma.
-1-
h. 3a/1
hacer <Ar. Taş. -79-
h. 10a/5, 15a/15, 19a/13, 19a/23,
20a/7, 27b/23, 32a/2, 32b/13, 32b/22,
36a/8, 36b/15, 38a/18, 39a/23,

39b/3, 39b/7, 41b/12, 44a/3, 46b/15,
48a/15,

49a/15, 54b/10, 6a/18, 9b/4, 9a/22

ḥavāṣṣ-ı ḥ. 49b/17

ḥāzan-ı ḥ. 52b/10

nev'-ı ḥ. 39b/23

ḥ.-i ḥayvānı 38b/13

ḥ.-i ḥayvānī 40a/5

ḥ.-i ḥayvānīdür 25a/10

ḥ.-i keber 16a/9

ḥ.-i maḥbūl 13b/4

ḥ.-i ma'hūd 53b/9

ḥ.-i metīndür 47a/2

ḥ.-i mu'tebere olduğu 13b/5

ḥ.-i müte'ālī 40a/13

ḥ.-i nāfī'de 14a/18

ḥ.-i pādzeḥr ol 15a/5

ḥ.-i pādzeḥr 16b/5, 7a/15, 8a/1

ḥ.-i pādzeḥrde 9a/7

ḥ.-i pādzeḥri 6b/6

ḥ.-i pādzeḥrūḡ 6a/4

ḥ.-i şerīfūḡ 43a/13

ḥāzan-ı ḥ.+ den 52b/22

ḥ.+ dür 40b/7, 52a/14, 6a/22

envā'-ı ḥ.+ dür 51a/15

ḥ.+ dür 39b/5

ḥ.+ e 21b/7, 48b/10, 54a/1

ḥ.+ i 17b/1, 19b/23, 52b/4, 54a/3,

6b/16, 44b/14, 17a/20, 40b/15, 51b/12,
21a/16, 40a/8

ḥ.+ ler 19b/18, 2b/20, 39a/20,

3b/22, 8b/15, 9b/14

ḥāzan-ı ḥ. 52b/12

ḥ.+ üḡ 13a/1, 19a/9, 21b/12,

34b/10, 39a/15, 43a/9, 52a/3

ḥacer-ān <Ar.+Far. Taşlar. -1-

ḥ. 1b/13

ḥacer-i baḡar <Ar. Öküzün ödünden
çıkarılan kaskatı pişmiş ve iyice kurumuş

yumurta sarısına benzer bir taş. . -3-

ḥ +12a/14, 12b/10

ḥ +nuḡ 12b/8

ḥacer-i berḡ <Ar. Şişmek çaktığında ortaya
çıkan taşlardan biri. Yağmur yağdıran taşlar
olarakta bilinir. Bunun yanında, bārān ve
tufān taşlarıda zikr edilir. -1-

ḥ. 51a/9

ḥacer-i ḡalk <Ar.Kıl döken taş. -2-

ḥ. olmak 41a/13

ḥ. 41a/16

ḥacer-i ḡāmī <Ar. Hacer-i mermer taşının
başka bir adı. -1-

ḥ. 39b/11

ḥacer-i isfenc <Ar. *bk. ḡacerü'l-isfenc.* -1-

ḥ. 38b/12

ḥacer-i ḡāvīṣ <Ar. Öküzlerin ödlerinde
bulunan taş, hereze. *bk. ḡacer-i baḡar.* -1-

ḥ. 32a/1

ḥacer-i ḡüs fend <Ar *bk. ḡacerü't-teys.* -1-

ḥ. 14b/21

ḥacer-i ḡamer <Ar. Ay arttığı günlerde (
veya bu günlerde uçuk utanlara asılan),
parlak, beyaz, ve hafif bir taş. -1-

ḥ. 19b/17

ḥacer-i ḡarāmī (?) -1-

ḥ. 48a/15

ḥacer-i ḡubūri <Ar. Gümüş çiçeği taşı. -3-

ḥ. 39b/1, 39b/12

ḥ. +de 43a/21

ḥacer-i maḡar <Ar. Yağmur yağtıran taş. -2-

ḥ. 52b/18

ḥ. +dur 52a/1

ḥacer-i mermerī <Ar.+Yun. Mermer taşı. -
1-

ḥ. 39b/10

ḥacer-i mīḡnātīs <Ar.+Gr. Mıknatıs taşı. -1-

ḥ. 41a/12

ḥacer-i nīlūfer <Ar.+Far. Nılüfer taşı. -1-

h. 40a/2
hacer-i şātī <Ar. *bk. hacere* 't-teys. -3-
 h. 12a/13, 12a/18, 12b/2
hacer-i talk <Ar. Çiğne benzer rutubetin
 üstüste yağarak meydana getirdiği bir taş. -
 1-
 h. 46b/1
hacer-i tūtiyā <Ar. Sürme taşı. -3-
 h. 44b/6, 44b/10
 h. +dan 45a/17
hacer-i yarakān <Ar. Sürekli bakanları
 sarılık hastalığından kurtaran bir taş.-1-
 h. +uñ 36a/18
hacer-i yeşīm <Ar. Yeşil de denilen sert ve
 kıymetli taş.-1-
 h. +e 39b/17
haceriyet <Ar. Taşlarla ilgili. -1-
 'inde'l-etibbā-ı h. 4a/9
hacerü'd-dīk <Ar. Yaban tavuğunun
 tkarnında ve kursağında bulunan kristal
 rengine benzer, bakla büyüklüğünde taş.
 krş. bidnös mühresi.. -1-
 h. 35b/1
hacerü'l-'ā'za (?) . -1-
 h. olan 37a/19
hacerü'l-bakar <Ar. *bk. hacere-i bakar*. -1-
 h. 32a/3
hacerü'l-beht <Ar. Tavşancıl taşı. -1-
 h. 41a/19
hacerü'l-berd <Ar. Dolu taşı. -1-
 h. 51a/2
hacerü'l-besr <Ar. Bir inci türü. -1-
 h. 42b/18
hacerü'l-erneb <Ar. Derya tavşanı . -2-
 h. 38a/3, 38a/15
hacerü'l-fād-zehr <Ar.+Far. Panzehir taşı. -
 1-
 elvān-i h. 5b/23
hacerü'l-halk <Ar. Kıl döken taş. -1-

h. 40a/22
hacerü'l-hayye <Ar. Yılan taşı; kimisi koyu
 siyah ve kimisi kül rengine benzer;
 kimisinin üzerinde noktalar, kimisinin
 üzerinde ince ve beyaz çizgiler bulunan katı
 bir taş. -1-
 h. 12b/19
hacerü'l-hımār <Ar. Yabani bazı eşeklerin
 başlarında et ile deri arasında bulunan taş.
 -1-
 h. 35a/16
hacerü'l-hūt <Ar. Balığın beyinde
 bulunan taş. -1-
 h. 36a/23
hacerü'l-ḥuṭṭāf <Ar. Kırlangıç ve sarılık
 taşı. -1-
 h. 35b/13
hacerü'l-isfenc <Ar. Sünger taşı. -1-
 h. 38b/12
hacerü'l-kamer <Ar. *bk. hacere-i kamer*. -1-
 h. 43a/6, 43a/21
hacerü'l-kubūri <Ar. Gümüş çiçeği taşı.
 -1-
 h. 49a/14
 h. +de 43a/21
hacerü'l-kuhl <Ar. Sürme taşı. -1-
 h. 43b/23
hacerü'l-laḥm <Ar. Et çeken taş diye
 tanımlanan taş. -3-
 h. 38a/16, 38a/23
 h.+ uñ 38b/1
hacerü'l-māsike <Ar. Tavşancıl taşıdır.
 Mısır halkı bu şekilde tarif eder. *bk.*
hacerü'l-'uḳāb. -1-
 h. 41a/20
hacerü'l-mıknātīs <Ar.+Gr. Mıknatıs taşı.
 -1-
 h. 48a/21
hacerü'l-'uḳāb <Ar. Serçe yumurtasına

benzer, yassılığa mail, donuk renkli ve içinde bir taş daha bulunduran bir taş. -3-

h. 41a/17, 41a/19, 41b/17

ḥacerü'l-üyyel <Ar. Dağ keçisinden çıkarılan şifalı taş. -2-

h. 12b/11

h. +inüñ 22b/13

ḥacerü'l-vilāde <Ar. bk. ḥacerü'l-'uḳāb. -1-

h. 41a/20

ḥacerü'l-yakaza <Ar. Uyku getirmeyen taş, cüzzam hastalığına iyi gelen bir taş. -1-

h. 43b/16

ḥacerü'l-yesr <Ar. bk. ḥacerü'l-'uḳāb. -2-

h. 41a/19, 41b/3

ḥacerü'n-nār <Ar. Çakmak taşı. -1-

h. 48a/2

ḥacerü'n-nesr <Ar. bk. ḥacerü'l-'uḳāb. -2-

h. 41a/18, 41b/10

ḥacerü'n-nevm <Ar. Uyku getiren taş. -1-

h. 43b/10

ḥacerü'n-nemir <Ar. Farsça'da seng-i peleng olarak bilinen taş. -1-

h. 33b/22

ḥacerü'n-nukre <Ar. Gümüş çiçeği. -1-

h. 43a/21

ḥacerü's-semm <Ar. Zehirli taş. -1-

h. 6a/9

ḥacerü's-seretān <Ar. Yengeçlerde buluna taş. -2-

h. 36b/22, 36b/9

ḥacerü'ş-şufr <Ar. Gümüşü eriten bakır, tunç taşı. -1-

h. 43b/3

ḥacerü't-teys <Ar. Keçilerde bulunan taş. -4-

h. 12a/13, 12a/17, 12b/2, 14b/19

ḥacerü'z-zend <Ar. Çakmak taşı. -1-

h. 48a/2

ḥacerü'z-zeyt <Ar. Zeytin rengine benzer

bir yakut. -1-

h. 48a/14

ḥācet <Ar. İhtiyaç, gereklilik. -2-

h. 40b/18

vakt-i ḥ.+ de 47a/19

ḥacm <Ar. Bir cismin kapsadığı boşluk. -3-

h. 32a/12

h.+ i 5b/6, 16a/16

ḥadd <Ar. Sınır, derece, mertebe. -4-

h. +e 4a/12

h.-ı şemīn 26b/3

h.-ı tevātüre 12a/12

h.-ı tevātürde olmağın 55b/6

ḥademe <Ar. Hizmetçiler, yardımcılar. -1-

h.+ sinden bir 40b/18

ḥadīd <Ar. Öfkeli, hiddetli. -2-

ḥabş-i ḥ. 49b/7

mıḳnāṭīs-ı ḥ.+ üñ 49a/21

ḥādīş <Ar. Peygamberimizin kutsal sözü. -3-

h.-i şerīf 26b/2

h. olan 16b/4, 31a/23

ḥafakān <Ar. Kalp sıkışması, çarpıntı, ıstırap, sıkıntı. -4-

h.+ a 24a/6, 23a/21, 30a/22

h.+ ı 31b/15

ḥafız <Ar. Muhafaza eden, saklayan, koruyan. -6-

h. 13a/16, 4a/16, 54a/12, 54a/7,

54a/19

h. olup 4a/5

ḥafī <Ar. Gizli, saklı. -2-

kelām-ı ḥ. 53a/8

h. 5a/10

ḥafif <Ar. Ağır olmayan. -2-

h. 14b/4, 5a/9

h.+ dür 43a/8

h. olur 49a/10

- ḥāfir** <Ar. At gibi hayvanların tırnağı. -1-
ḥ. 43a/4
- ḥafz** Ar. Ölçülülük. -1-
ḥ. eyler 44a/9
- ḥā'il** <Ar. Korkunç. -1-
h. 35b/21
- ḥākī** <Far. Toprak rengi. -3-
ḥ. 5a/23, 43b/17, 51a/15
ḥ.-i ağber olup 5a/9
- ḥakikat** <Ar. Bir şeyin aslı ve esası, gerçek. -3-
ḥ. 39a/17, 42a/11
ḥ.+ i 2b/21
- ḥakīkī** <Ar. Gerçeğe mensup. -1-
ḥ.+ den 10a/17
- ḥakīm-āne** <Ar.+Far. Hikmet sahibi, hakimcesine. -1-
h. 20a/12
- ḥakḳ** <Ar. Bir insana ait olan şey. -3-
ḥ.+ ında 1b/10, 29a/4, 34b/20
- ḥakk** <Ar. Bir kimseye ait olan şey. -3-
ḥ. 55b/5
ḥ. olınup 37b/1
ḥ. olunur 37a/23
- ḥakḳa** <Ar. Doğrusu. -2-
ḥ. 16a/17, 15b/17
- ḥāl** <Ar. Hal, durum. Şimdiki durum, şimdiki zaman. -3-
ḥ. 28b/5
ḥ.+ de 42a/11
ḥ.-i tecrube 39a/17
- ḥalāş** <Ar. Kurtulma, kurtuluş, hastalıktan kurtulma. -14-
ḥ. 11b/1, 23a/2, 35b/22, 39a/6, 43a/16, 50a/6, 34b/16
ḥ. oldılar 23a/3, 23b/5
ḥ. olup 36a/5
ḥ. olur 22a/23, 42a/23, 42b/2, 43b/9
- ḥaleb** <Ar. Halep. -2-
ḥ. 16b/7
memālik-i ḥ. 16a/23
- ḥalef** <Ar. Arkadan gelen, birinin veya bir şeyin yerine geçen bir sonraki kimse veya şey. -1-
ḥ.-i 'abbāsīyyeden 40b/4
- ḥalel** <Ar. 1. Bozukluk, eksiklik. Başkası tarafından verilen zarar. -1-
şūret-i ḥ. oldığı 29b/11
- ḥalel-pezīr** <Ar.+Far. Halel bulucu, bozucu. -1-
ḥ. olan 30a/5
- ḥālet** <Ar. Hal, suret, keyfiyet. Takdir. -15-
ḥ. 41b/15, 54a/23
ḥ.-i aṣlīsine 21b/15
ḥ.-i evlāsına 53b/16
ḥ.-i ḡarībe 54b/5, 54b/8
ḥ.-i ḥāzarda 53a/17
ḥ.-i iṣābet etmegin 50b/3
ḥ.-i mestīde 20a/11
ḥ.-i şar' da 36a/4
ḥ.+ de 16b/5
ḥ.+ den 40b/20
ḥ.+ dūr 16a/3, 54a/1
ḥ.+ i 53a/16
- ḥālī** <Ar. 1. Gamsız, galesiz, kayıtsız. 2. Boş. -2-
ḥ. 27a/5
ḥ. olur 25b/11
- ḥalīfe** <Ar. 1. Birinin yerine geçen kimse. 2. Padişah, hükümdar. -8-
ḥ. 40b/18, 40b/23, 40b/9, 41a/7
ḥ.+ nūḡ 41a/2
ḥ. ol 40b/10
ḥ.+ ye 41a/6, 40b/14
- ḥālīkū'l-ḳavī** <Ar. Kuvvetli yaratıcı, Allah. -1-
ḥ. 52a/6

- ḥalīm** <Ar. Yumuşak huylu. -1-
lügāt-ı ḥ.+ i 11b/12
- ḥālīş** <Ar. Katıksız, saf gerçek. -29-
ḥ. 10a/10, 10b/2, 19b/20, 20b/19,
21a/7, 45a/9, 8b/21, 6a/21, 14b/1, 21a/4,
43b/7, 46b/9
ḥ.-i kıyās ederler bir 10a/18
ḥ.+ e 6a/20
zer-i ḥ.+ e 45a/23
ḥ. et 48a/12
ḥ.+ i 21a/6, 34a/21, 49b/21
ḥ. ise 21a/13, 8b/21
ḥ. olan 11b/7, 21a/18, 21b/13
ḥ. olanlarının 20b/19
ḥ. olanın 34b/9
ḥ. olmayan 21a/19
ḥ. olup 8b/22
ḥ.+ üñ 8b/18
- ḥāliyyā** <Ar. Şimdiki halde, şimdiki
zamanda. -1-
ḥ. 23a/13
- ḥalk** <Ar. İnsanlar. -5-
ḥ. 18b/1, 43b/2, 48a/22, 36b/9,
55b/1
- ḥalk** <Ar. Yaratma, yaratılma.
ḥ. ettiği 17b/9
- ḥall** <Ar. Ezme, eritme, yumuşatma,
çözme, çözülme. -16-
ḥ. 47a/12
ḥ.-i mürvārīd 31a/8
ḥ.-i ‘uḳde 31a/11
ḥ. eder 31a/21
ḥ. ederler 23a/10
ḥ. edüp ol 16a/12
ḥ. edüp 23b/5
ḥ. etmek 31a/22
ḥ.+ i 47a/20
ḥ.+ ine 31a/1, 31a/7
ḥ.+ ini 47a/10
- ḥ. olınan 47a/20
nemiḳdār-ı ḥ. olunmak 47a/13
ḥ. olunması 47a/8
ḥ. olunur 47a/22
- ḥalt** <Ar. Karıştırmak, bir şeyi bir şeye
karıştırmak. -2-
işāre-i ḥ.-ı ḥām eder 8a/21
ḥ. edüp bir 47b/9
- ḥām** <Far. Ham, olgunlaşmamış,
işlenmemiş, pişmemiş -1-
işāre-i ḥalt-ı ḥ. eder 8a/21
- ḥamīde** <Ar. Övülmeye değer. -1-
evşāf-ı ḥ.-i mezkūre 28a/23
- ḥāmil** <Ar. Gebe kadın. krş. yüklü. -3-
ḥ. 30b/21
ḥ. olan 42b/7, 48a/8
- ḥāmīle** <Ar. *bk. hamil*. -1-
ḥ. 50a/2
- ḥaml** <Ar. İnce tüy. -3-
ḥ. 47b/23
- ḥaml** <Ar. Gebe olma, gebelik.
vaż‘-ı ḥ. 48a/9
ḥ. +i 30b/17
ḥ. olunup 12a/17
- ḥammām** <Ar. Sıcak kaplıca. -5-
ḥ. 15b/23, 29a/17
ḥ.+ da 33a/20
ḥ.+ dan 33a/20
ḥ.+ lara 46b/22
- ḥamr** “ḥall-i ḥamr” <Ar.+Far. Sirke. -1-
ḥ. 33b/6
- ḥanāzīr** <Ar. Sıracı adı da verilen bir tür
çıban. -1-
ḥ. 51a/23
- ḥancer** <Ar. Ucu sivri, iki yanı keskin
bıçak, hançer. -2-
ḥ. 11a/2, 45b/19
- ḥandān** <Far. Sevinçli, gülücü, güler. -1-
ḥ.-ı tekrār 51a/1

- ḥarāb** <Ar. Bozulmuş, harap -2-
 ḥ. 54a/10
 ḥ. étmesün 51a/6
- ḥarāret** <Ar. Hararet, sıcaklık. -11-
 ḥ. 9b/10
 ṣiddet-i ḥ.-i hava 52b/8
 ṣiddet-i ḥ.+ de ol 53b/8
 ḥ.+ den ola 24a/8
 ḥ.+ i 27b/16, 39a/12, 6a/23
 ḥ.+ inden 29a/16, 29a/17, 29a/18
 ḥ.+ ine 22a/6
- ḥarbī** <Ar. Harbe mensup, harble ilgili. -1-
 ḥ. 52a/10
- hareket** <Ar. Hareket. -7-
 ḥ. 26b/6, 33a/13
 ḥ. eder 20a/1
 ḥ. ederler 26b/13
 ḥ. ètdürerek 42a/10
 ḥ. ètmedigi 38b/16
 ḥ. eyledi 53a/10
- ḥarf** <Ar. Harf. -1-
 ḥ. 37b/20
- ḥāric** <Ar. Dış, dışarı, hariç -2-
 ḥ.-i şadefinde 25b/2
 ḥ.+ den 42b/21
- ḥāriciyye** <Ar. Hariçle ilgili, dışında. -1-
 ḥ. 30a/4
- ḥarīde** <Ar. Delinmemiş inci. -1-
 ḥ.-i iṭlāk ètmişler 24b/12
- ḥarīf** <Ar. Meslektaş. -1-
 ḥ.-i żarīf 20a/14
- ḥark** <Ar. Yakma. -2-
 ḥ. 47a/12, 47a/3
- ḥar-mühre** <Far. Katır boncuğu. -1-
 ḥ. 35a/16
- ḥārr** <Ar. Kızgın, sıcaklık, sıcak. -13-
 ḥ. 32a/23, 32b/2, 32b/23, 32b/5,
 32b/7, 37a/6, 38b/19, 39a/1, 49a/23, 22a/3,
 36b/4, 33b/17
- ḥ. olduğına 46a/8
- ḥārre** <Ar. Kızgın, sıcaklık, sıcak. -2-
 ḥ. olmağla 36b/4
 remed-i ḥ.+ ye 24a/6
- ḥārru'r-rāyiḥa** <Ar. Keskin koku (?). -1-
 ḥ. olan 29a/20
- ḥaṣāt** <Ar. Mesane, karaciğer, böbrek
 gibi yerlerde peyda olan taş. -2-
 ḥ.+ a 23a/23
 ḥ.-ı külli 36b/5
- ḥāşıl** <Ar. Meydana gelme, meydana
 gelen şey. -22-
 ḥ. 48a/14
 ḥ. eder 30b/14, 43a/12
 ḥ. èdüp ol 20a/9, 27a/12
 ḥ. eyledigi 31a/3
 ḥ. olan 12b/19, 16b/10, 27a/21
 ḥ. oldığı 14a/15
 ḥ. olduğundan 26a/22
 ḥ. olduğunu 16b/6
 ḥ. olup ol 24a/2
 ḥ. olup 40a/14
 ḥ. olur 15a/10, 16b/19, 18b/17,
 21b/20, 26a/13, 26b/15, 46a/6, 17b/5
- ḥāşşa** <Ar. Bir kimseye, ya da bir şeye
 özel olan nitelik, kuvvet, güç. -32-
 ḥ. 26a/12, 39a/10, 38a/19, 6a/14
 ḥ.-ı mezkûreyi 7b/10
 ḥ.-ı 'acībesini 36b/5
 ḥ.-ı ġarībesi 34b/14
 ḥ.-ı 'acībesi 30b/23
 ḥ.-ı sem' 25b/1
 ḥ.+ dur 41b/15
 ḥ.+ ları 20b/19
 ḥ.+ larına 21a/2
 ḥ.+ larını 15a/19
 ḥ.+ sı 11a/22, 40a/17, 40b/7, 41b/1,
 42b/20, 43a/13, 41a/5, 48a/19, 6b/1
 ḥ.+ sı bir 39b/21

- h.+ sına 11a/10, 11a/11, 29b/12
h.+ sında 29b/9
h.+ ından 6a/17
h.+ sındanda bir 42b/4
h.+ sını 35a/15, 40b/10, 13a/3
- hāṣṣeten** <Ar. Hususi olarak, özellikle. -1-
h.-ı lü'lü' 24b/11
- hāṣṣiyyet** <Ar. Bir şeye mahsus olan. -2-
h.+ i 39b/5, 41a/10
h.+ i oldur 37a/3
- hasta** <Far. Hasta, rahatsız. -1-
h. olup 29b/2
- hastalık** <Far. Hastalık. -1-
h.+ a 32b/16
- hāṣāk** <Far. Çöp, süprüntü. -1-
h. +ı 4b/4
- haṣeb** <Ar. Kereste yapılan kalın, kuru ağaç, odun. -1-
h. 50b/4
- haṣīn** <Ar. Katı, sert. -2-
h. 29b/1, 47a/14, 21b/14
- haṣīnāt** <Ar. Sertlik, katılık. -1-
ṣa'rāt-ı h.+ a 16a/15
- haṣīnlik** <Ar. Katılık, sertlik. -1-
h.+ inden ola 19b/8
- haṣur** <Ar. 1. Peygamber. 2. Öncü, lider. ? -1-
h. 25a/4
- haṣv** <Ar. Fazlalık. -1-
h.+ dur 38a/5
- haṣyet** <Ar. Korku, korkma, dehşet. -1-
h.+ i 43b/2
- haṭa** <Ar. Yanlış, yanlışlık. -1-
ıḳṣā-yı h. olmağa olur 51a/21
- haṭır** <Ar. Fikir, zihin. -1-
h.-ı 'aẓīm 47b/22
- hātıra** <Ar. Hatıra gelen, hatırda kalan şey. -1-
h.+ sıyla 41a/9
- hātem** <Ar. Yüzük. -1-
h. edüp 6b/6
- hātim** <Ar.(?) -6-
h. 6b/9, 7a/19, 7a/16, 7b/2, 7b/9
h. +i 6b/8
- hatm** <Ar. Hitama erdirmе, bitirme. -2-
h.-i hikāye eylemiş 18b/15
h.-i kelām 32b/4
- hātime** <Ar. Son, nihayet. -3-
h. 39a/18, 3b/23
h.+ ye 3b/14
- hatt** <Ar. Çizgi. -4-
h.+ lar 19b/16, 45b/4
h.+ lar olandur 5b/7
h.+ lar olur 45b/4
- hattā** <Ar. Hatta, fazla olarak, kadar, bile, dahi, hem de. -10-
h. 10a/3, 14a/16, 14b/10, 17a/16, 19a/23, 22b/2, 44b/12, 47a/4, 4b/15, 8a/17
- hatun** Kadın. krş. 'avrat. -12-
h.+ lar 30b/14, 30b/16, 48a/9, 50a/2, 44b/5, 42b/16, 43a/19, 42b/7
h.+ ları 33a/18
h.+ ları 37a/7, 40a/16, 41b/1
- hāv** <Ar. Şeftalide olduğu gibi bazı meyvelerin üstündeki ince tüy. -1-
h.+ ları 47b/23
- havā** <Ar. Hava. -24-
h. 16a/2, 27a/6, 29b/6, 2a/18, 32a/19, 32a/9, 45b/13, 51b/21, 51b/23, 53a/11, 53a/17, 53b/16, 55a/4
kesb-i h. 26a/7
şiddet-i ḥarāret-i h. 52b/8
h.+ da 50b/11
h.+ dan 46b/10
işābet-i h. +dan 19b/4
h.+ nuḡ 45b/12
h.+ sı 29a/22, 32a/13

- h.+ ya 37b/4, 50b/10
h.+ ya bir 52b/12
havān <Far. İçinde çeşitli şeylerin dövülüp ufalandığı ağaç, mâden veya taştan yapılmış çukurca kap, havan -1-
h.+ da 23a/8
hāvan <Far. bk. *havān*. -1-
h. 46b/15
havāşş <Ar. Hisler, duygular -37-
h. 35a/3, 8b/16, 23b/1
mesmū‘a-i h. 28a/2
h.-ı eşyā 29b/10
h.-ı ġarībe 51a/11
h.-ı ġarībesi olmağla 34a/18
h.-ı hācer 49b/17
h.-ı mezkūre 34b/18
h.-ı mīknāṭīs bir 49b/5
h.-ı nāfi‘ası 48a/5
h.-ı şehriyār 2b/3
h.-ı ‘acībesi 43a/19
h.-ı ‘acībesindendür 34b/10
h.-ı ‘adīdesinden 33b/5
h.-ı ‘adīdesini 35b/7
h.-ı ‘adīdesi 32b/13
h.-ı ‘adīdeyi 1b/17
h.+ ı 39a/19, 48a/23
h.-ı cevāhirü’l-aḥcār-ı nām 7a/23
h.-ı huddāmından bir 53b/10
h.-ı ‘acībeleri 4a/1
h.+ ına 3b/6, 51b/15
h.+ ında 40a/23, 47/6, 48b/11
h.+ ından 34a/20, 48b/3
h.+ indandur 42b/16, 47b/3
h.+ ını 14b/20
h.+ ları 5a/16
h.+ larına 50b/17
h.+ larını 11b/22
h.- uñ 6b/21
havf <Ar. Korku -4-
h. 43b/2
h.+ a 54a/11
h. edüp 54b/6
h.+ ında 9a/10
hāvī <Ar. İçine alan, ihtiva eden, kaplayan. -4-
h. 3a/5, 8b/5
h.-i kavānīn 3a/5
h. olduğu 38b/20
havşala <Ar. 1. Kuş kursağı. 2. Zihnün bir şeyi kavrama derecesi, anlayış. -2-
h. 26a/4, 26b/11
h.+ sında 38a/1
havza <Ar. Bir şeyin dahil-i idaresi, dairesinin içi, hududunun dahili. -1-
h.-ı kudretümde olan 2b/14
hāya <Far. Taşak, testis. -2-
h.+ da 47b/13
h.+ sı 19b/14
hayāt <Ar. Hayat, yaşam, canlılık -1-
h.+ ı 18b/10
h.+ ında 16a/23
hayd <Ar. Dağın yüksek kısmı. -1-
h.-ı ‘aşr 10b/12
hayırlı <Ar.+Tr. Hayırlı. -1-
h.+ sı 44a/17
hayl <Ar. Zümre, takım. -1-
erbāb-ı h. 35a/14
erbab-ı h.+ üñ 3b/8
hayme <Ar. Çadır. -1-
h. 52b/14
hayr <Ar. Hayır, iyilik. -1-
du‘ā-ı h. 3b/13
hayret-medār <Ar. Şaşırma sebebi, nedeni. -1-
h. olular 54a/19
hayru’l-beşer <Ar. İnsanların hayırlısı, Hz. Muhammed. -1-
hāzret-i h. 44a/14

ḥayvān <Ar. Hayvan. -63-

ḥ. 14a/12, 14a/3, 14b/11, 14b/14,
14b/23, 15b/11, 15b/16, 16b/16, 17a/1,
18a/4, 34a/13, 53a/12, 7b/14,
37b/15
ḥ.-ı semmiyyedendür 38a/9
ḥ.-ı şecī' 17a/18
ḥ.-ı 'acībū'ş-şeklün 25a/14
ḥ.+ a 16a/7, 17a/15
ecsād-ı ḥ.+ a 47b/4
ḥ.+ da 13a/18, 22b/12, 8a/16
beyān-ı ḥ.+ da 12b/23
ḥ.+ dan 16a/3
ḥ.+ dur 38a/8
ḥ.+ ı 14a/11, 17b/19, 18b/15,
22a/11, 22a/2, 33a/14, 6b/21
ḥacer-i ḥ.+ ı 38b/13
ḥ.+ ki 15b/9
ḥ.+ larun 4b/20
ḥ.+ un 13b/11, 13b/13, 15a/5,
15a/8, 16a/5, 16b/20, 17a/14, 17a/4, 17b/3,
17b/9, 18a/9, 25a/12, 25b/16,
25b/8, 26a/11, 27a/15, 32b/13, 33b/23,
36b/20,
38a/13, 38a/16, 38a/4, 41b/6, 55a/2,
9a/15, 7a/22
nev'-ı ḥ.+ un 13a/19

ḥayvānāt <Ar. Hayvanlar. -25-

ḥ. 27a/5, 48a/20
azā-yı ḥ. 38b/3
işhāş-ı ḥ. 32a/9
zıkr-i aḥcār-ı ḥ. 24a/17
ḥ.-ı bürī 38b/8
ḥ.+ a 36a/11
ḥ.+ da 15a/18, 17a/11 zıkr
envā'-ı ḥ.+ da 24a/20
ḥ.+ dan 15a/2, 28a/1, 44a/3
a'zā-i ḥ.+ dan 39a/4
a'zā-ı ḥ.+ dan bir 38a/20

ḥ.+ ı 38a/7

ḥ. olan 17b/11

ḥ.+ un 14a/2, 17a/19, 38a/18,
42b/14, 54b/23

envā'-ı ḥ.+ un 15a/13

ḥ.+ un bir 38b/5, 9b/1

ḥayvānī <Ar.+Far. Hayvanla ilgili, hayvana ait. -42-

ḥ. 12a/3, 12a/7, 12b/5, 13a/17,
14b/1, 3b/21, 4b/23, 5a/3, 5a/4,
6b/1, 8b/11, 9a/11, 9b/21, 9b/23,
9b/5
ḥacer-i ḥ. 40a/5
ḥ.+ den 11b/17, 24a/19, 5a/2, 9b/12
āḥcār-ı ḥ.+ den 54b/14
ḥ.+ dur 32a/2, 51a/23
ḥacer-i ḥ.+ dūr 25a/10
ḥ.+ nün 21b/10, 21b/9
ḥ. olan 3b/19
ḥ. olduğunu 8a/11, 9a/18
ḥ. olduğundan 7a/3
ḥ. ḥ.+ nuḥ 17a/22 olduklarından
39a/18, 3b/23

ḥ. olmağla 4a/10

ḥ. olsun 4b/18

ḥ.+ si 5b/20, 8a/12, 9b/20

ḥ.+ sine 9a/9

ḥ.+ sini 5a/20, 5b/19

ḥ.+ ye 9b/1

sümüm-ı ḥ.+ ye 4b/23

ḥayvāniyyāt <Ar. Hayvanla ilgili olanlar. -1-

ḥ. 2b/18

ḥayy <Ar.-Far. "ḥayy-i 'ālem" Kaya koruğu (*Rhodiola rosea*). -2-

ḥudret-i bāhire-i ḥ.-ı ra'ūf 24a/18

ḥ.-ı 'ālem 47b/7

ḥayyen <Ar. Canlı, diri olarak. -1-

ḥ. 53b/15

ḥayz <Ar. Bir tür sancı. Kolera hastalığı.

Adet olma, regl olma -1-

ḥ. 44b/4

ḥazākat <Ar. Üstatlık, ustalık. -3-

ḥ. 3a/1, 23a/14

meydān-ı ḥ. olan 5b/15

ḥāzan-ı hacir <Far.+Ar. Yağmur taşı. -3-

ḥ. 52b/12, 52b/10

ḥ. +den 52b/22

ḥazar <Ar. Barış ve güven. -1-

ḥālet-i ḥ.+ da 53a/17

ḥazelhumu-llah <Ar. Allah utandırmasın

anlamında bir dua. -1-

ḥ. 50b/14

ḥazf <Ar. Aradan çıkarma, ortadan

kaldırma, silme. -1-

ḥ. olınup 4a/22

h. olınur 4b/1

ḥāzık <Ar. İşinin ehli, usta. -1-

ḥ.+ a 23b/9

ḥāzır <Ar. Huzurda, meydanda, göz

önünde olan. -1-

ḥ. iken bir 20a/6

ḥazīne <Ar. Her şeyin biriktiği yer. -2-

ḥ.+ müze 18b/14

ḥ.+ sine 18a/14, 51b/8

ḥazret <Ar. Saygı, sayma için büyüklere

verilen unvan. -8-

ḥ.-i ḥayru'l-beşer 44a/14

ḥ.-i yūsuf 55b/12

ḥ.+ e 35a/6

ḥ.+ leri 23a/15, 25a/2

ḥ.+ lerinüj 2a/15, 42a/4

ḥ.+ lerinden 26b/1

hedn <Ar. Zayıf, yavaş. -1-

şiddet-i h. 8a/6

hebenneka <Ar. Ahmak, aptal. -1-

h.+ dan 50b/12

hediye <Ar. Hediye, armağan. -1-

h. olmak 18a/14

ḥekīm <Ar. Hekim, tabip, doktor. -3-

ḥ. 52b/1

ḥ.-i mezbūr 16a/22

ḥ.+ den ol 14a/10

helāhil <Ar. Çaresi, panzehiri olmayan,

öldürücü zehir. -1-

semm-i h. 7a/6

helāk <Ar. Yok olma, ölme. -6-

h. 54a/11

maraz-ı h. 20b/3

h. eden 28a/1

h. edici 27a/4

h. oldılar 23a/1

h. olmak 53b/7

hem <Far. Hem, ve daha. -4-

h. 10a/5, 49b/23

h. ol 49b/23

hemān <Far. Hemen, derhal. -1-

h. bir 25b/14

her <Far. Her. -54-

h. 10a/23, 14a/21, 19b/13, 1b/11,

1b/14, 20b/18, 20b/22, 21a/20, 21a/23,

22a/21, 22a/9, 24b/14, 26a/18,

26a/3, 26b/23, 28a/20, 28b/23, 28b/4,

28b/9,

2a/5, 34a/23, 35b/8, 40b/20, 41a/4,

43b/18, 48a/19, 48b/15, 48b/7, 48b/8,

49b/18, 49b/7, 4a/11, 4a/4, 50b/10,

51b/12, 51b/13, 52a/14, 52a/19, 52a/6,

53a/2, 54a/2, 54a/22, 55a/11, 55a/8,

55b/4, 5a/11, 5a/16, 5a/2, 5a/4,

8a/19, 9b/13

h. bir 28a/17, 51b/7

her-bār <Far. Her defa, daima. -7-

h. 25b/20, 40a/9, 45b/13, 48a/17

h. ol 16a/3, 18a/22, 53a/20

hereze <Ar. bk. hacirü'l-bakar.

Endelüsiler vers ve versin derler. Türkçe de

hereze olarak bilinir. -8-

h. 19b/3, 32a/1, 32a/4

h.+ nüñ 32a/11

h.+ sidür 37b/23

h.+ ye 12b/12, 12b/9, 37b/21

herezetü'l-bakar <Ar. *bk. hacerü'l-bakar*.

-1-

h.+ uñ 33b/16

herezü'l-hayyâş <Ar. *bk. hacerü'l-hayye*. -

1-

h. 12b/20

herkes <Far. Herkes. -1-

h. 46b/8

hevâmm <Ar. Böcekler, haşereler. -3-

h. 6b/11, 6b/2

h.-ı rāziyye 6b/12

heybet <Ar. Korku ile saygı duygularını

birden uyandıran hal veya gösteriş -1-

h.+ leri 42a/15

hey'et < Ar. Şekil, suret, görünüş.-1-

h.+ i 53a/7

hezretü'l-hayye <Ar. *bk. hacerü'l-hayye*. -1-

h. 19a/4

hıfz <Ar. Saklama, koruma, ezberleme.

-10-

h. eder 30b/21, 45a/2

h. ederdi 40b/3

h. ederler 35a/5, 45a/11, 7b/3

h.+ ina 40b/8

h.+ ını 40b/6

h.-ı şihhāt 8a/19

h. olınsa 7b/10

hırrīf <Ar. Acı krş. mürr. -1-

h. 29b/1

hışān (?) -1-

h.+ i 33a/1

hicret <Ar. Memleketten memlekete göç.

-1-

h.-i 'alīye-i sultānū'l-enbiyādan

2a/7

hīç <Far. Hiç. -3-

h. bir 49a/13, 5a/14

h. bol 55a/16

hiddet <Ar. Öfke, kızgınlık, dargınlık,

hışım. -2-

h.+ lerini 33b/12

h. vērür 33a/5

hiddetli <Ar.+Tr. Öfkeli, kızgınlık. -1-

h. 29b/1

hikāyāt <Ar. Hikayeler -1-

h.-ı 'acībesini 51a/12

hikāye <Ar. Hikaye. -6-

h. 29a/5, 55b/1, 17b/6

h. eyledi 9a/4

hatm-i h. eylemiş 18b/15

h.+ si 55a/13

hikāyet <Ar. Masal, hikaye -14-

h. 52a/22, 8b/18

h. eder bir 22b/21

h. edüp 18a/12

h. etmişlerdür 54a/4

h. eylediki ol 52b/6

h.+ i 28a/2, 41a/15

h.+ ine 54b/19, 10a/16, 29a/11

h.+ ler 10b/6

h.+ leri 55a/22

h. olınan 4a/2

hikmet <Ar. Sebep -4-

h. 55b/14

'ulūm-ı h. 8b/4

h.-i bālīgaya 18a/6

h.+ ine 24a/18

hilāf <Ar. Karşı, zıt. -3-

h. 13b/10

h.+ dur 14b/23

h.+ ina 55a/21

hilāfet <Ar. Birinin yerini tutma. -2-

h. 2a/13

- h.+ e 2a/15
- ẖile** <Ar. Çare. Aldatacak tarz ve tedbir. -3-
h. 47a/11
h.+ ler 19a/9
h.+ sini 47b/2
- ẖin** <Ar. An, vakit, zaman, sıra. -9-
h. 17a/23, 23a/8, 34a/5, 41b/1, 4b/13, 7b/4
h.+ de 18b/1, 15b/19
h.+ de iken 51b/17
- hind cevizi** <Ar. Hindistan cevizi, nārcīl. -1-
h. 33b/3
- ẖiss** <Ar. Duyma kuvveti, duygu. -1-
h.  tmez 18b/11
- ẖi   ** <Ar. Pay, hisse, nasip. -1-
h.-i mend olma la 26b/12
- ẖi   -d  r** <Ar.+Far. Hisse sahibi, hissesi olan. -1-
h. olup 26a/4
- ẖizmet** <Ar.   , i  g rme, vazife. -1-
h.+ inde 40b/4
- ẖ  ** <Far. Kendi -1-
h. 20b/14
- ẖ ros** <Far. Horoz -2-
h. 19b/14
h.+ laru  35b/2
- ẖurt m** <Ar. Hortum. -1-
h.+ ı olur 25a/22
- ẖ  ** <Far. Ho , g zel. -1-
h. oldu da 27a/6
h. 29a/19
- ẖ  - b** <Far. 1. Parlak, berrak. 2.  nci, yakut, elmas gibi  eylerin parlaklı ı. -2-
h. 28b/15
d rr-i h. 24b/16
 ehr-i h. 2a/18
- ẖ  - ne** <Far. G zel. -1-
d rr-i h. 43b/11
- ẖ b** <Far. G zel. --1-
h.-ı t tiy  olur 44b/10
- ẖubb 'l-va an** <Ar. Vatan sevgisi. -1-
h. 54b/4
- ẖubub** <Ar. Su  zerinde peyda olan kabarcıklar. -1-
h.+ u  bir 45a/18
- ẖubub t** <Ar. Su  zerinde peyda olan kabarcıklar. -1-
h. 30a/21
- ẖuceste** <Far. U urlu, m barek, kuvvetli. -1-
na ar-ı h. 2b/22
- ẖudd m** <Ar. Yardımcılar, hizmetkarlar. -1-
h v   -ı h.+ ından bir 53b/11
- ẖudret** <Ar. Ye illik, ye il renklilik. -1-
h. 46a/6
- ẖud d** <Ar. Sınırlar, iki devlet topra ının birbirine biti ti i yerler. -2-
h.-ı t rksit ndur ol 39b/18
h.+ larıdur 50a/10
- ẖu  a** <Ar.  la , m rekkep vesair mayiat koymaya mahsus i i oyuk kap. -2-
h.+ da 40b/6
h.+ ya 40b/3
- ẖul  a** <Ar. Bir  eyin, bir s z n  z . -2-
h.-ı sebb olur 6b/4 -
h.+ ları 13b/9
- ẖulef ** <Ar. Halifeler. -2-
h.-i 'abb siyye ol 29a/1
h.-i 'abb siyye 28b/19
- ẖalk** <Ar. M knat-ı  a'r olarak tabir edilen bir m knat s t r . -1-
te'  r-i h.  der 52a/7
- ẖulled-all h** <Ar. Allah daim ve baki etsin. -2-
h. 2a/15, 42a/3

ḥummā <Ar. Başta sıtma olmak üzere ateşli hastalıklara verilen genel ad. -10-

- ḥ.-yı dıkkā 35a/20
- ḥ.-yı reddiye 22b/22
- ḥ.-yı reddiyye 22b/9
- ḥ.-yı reddiyyede 22b/13
- ḥ.-yı şedīde 8a/3
- ḥ.+ da 23a/3
- ḥ.+ ya 23a/20
- ḥ.+ yı 23b/15, 24a/4
- mādde-i ḥ.+ yı 23b/17

ḥumret <Ar. Kırmızılık, kızarıklık. -3-

- ḥ. 46a/6
- ḥ.+ e 44b/15, 46a/5

ḥurdevāt <Far. Ufak tefek kıymetsiz şeyler, kırıntılar. -1-

- ḥ.+ a 28a/15

ḥürde <Far. Yemiş, yenilmiş. -1-

- semm-i ḥ. 2b/1

ḥurde <Ar. Ufak değersiz şey, kırıntı. -4-

- ḥ. 36b/10
- ḥuvvet-i ḥ.+ si 10a/13
- ḥ.+ sine 24b/9
- ḥ.-i kaṭreler 26b/8

ḥurfet <Ar. Mahrumiyet, mahrumluk.

Bedbaht oluş. -1-

- ḥ.+ ün 52a/2

ḥurḳatu'l-bevle <Ar. Bel soğukluğu. -1-

- ḥ. 31b/17

ḥuşemā' <Ar. Düşmanlar, karşı taraflar, muhalıfler. -1-

- ḥ.+ ya 38a/10

ḥuseyn grek (?) -1-

- ḥ. +de 45b/17

ḥussād <Ar. Haset edenler, kıskananlar. -1-

- keyd-i ḥ. 2b/1

ḥuşül-pezir <Ar.+Far. Hasıl olmuş, husul bulmuş. -1-

ḥ. olan 30a/7

ḥuşumet <Ar. Hasımlık, düşmanlık. -1-

- ḥ.+ e 42b/5

ḥuşuş <Ar. Konu. -24-

- ḥ. 52a/20, 55b/6, 7b/20, 16a/19

- ḥ.+ da 13b/9, 21b/8, 25b/6, 26a/21,

33b/2, 39a/17

- ḥ.+ da bir 29a/5

- ḥ.+ ı 24a/13, 34b/7

- ḥ.+ larına 3b/10

- ḥ. ol 55a/20

- ḥ.+ unda 10b/10, 17a/13, 20b/9,

30a/5, 30b/17, 37a/7, 7b/14, 9b/4, 8a/8

ḥuşuşā <Ar. Başkaca, ayrıca. -1-

- ḥ. 39a/5, 39a/2

ḥuşuşen <Ar. Hususi olarak, hele, ayrıca -1-

- ḥ. 23b/18, 15b/12

ḥuzūr <Ar. Rahat. -2-

- ḥ. 40b/15

- ḥ.-ı müstevcibü'l-hubūrlarına

53b/13

ḥuzzāk <Ar. İşin ehli olanlar, ustalar. -7-

- kibār-ı ḥ. 5a/7

- ḥ.-ı 30b/5

- ḥ.-ı cevheriyyāndan 14a/22

- ḥ.-ı muğāribeden 43b/3

- ḥ.-ı müte'aḥḥirinden 15a/23

- ḥ.-ı müteḳaddimīn 22a/14

- ḥ.+ dan 37b/14

ḥuzzākāt <Ar. bk. ḥuzzāk -1-

- ḥ.+ ı ol 44b/23

ḥükḡ <Ar. Hüküm, karar, emir. -1-

- ḥ.-i 'acībesini 53a/14

ḥükḡ <Ar.+Far. Kararla ilgili, emire ait. -1-

- ḥ. 10b/4

ḥümāyūn <Ar. 1. Mübarek, kutlu. 2.

Padişaha ait. -2-

- meclis-i h.+ ı 41a/3
 h.+ larına 40b/15
hümüm <Ar. Gamlar, kederler, tasalar. -4-
 h. 22a/19, 4a/17
 pür-i h.+ dur 2a/3
 h. olmakda 5a/14
hüsn <Ar. İyi, güzel. -6-
 h. 33a/13
 et-tekrār-ı h. 20b/21
 rüzgār-ı h. 4b/4
 derece-i h. 27a/8
 h.-ü bahāda 27b/9
 h.-ü cemāl 27a/23
hüveydā <Far. Açık, belli, besbelli. -2-
 h.+ dur 21b/4, 23b/14

I

- ıgmāz** <Ar. Hoş görme. -1-
 ı. 3b/3
‘ıkd <Ar. 1. Boyuna takılan dizilmiş
 kıymetli şey, otuz altı taneden meydana
 gelen inci dizisi.
 ‘ı. olur 28a/19
ıķşā <Ar. Uzaklaştırma, uzaklaştırılma. -
 1-
 ı.-yı haṭa olmağa olur 51a/21
‘ırķu’l-‘arūs <Ar. Kükürt kökü. -1-
 ‘ı. 46b/5
ıṣālat <Ar. Hamle etmek, ulaşmak. -1-
 ı. 34b/20
ıṣıcak Sıcak. -5-
 ı. 41a/8, 47a/16, 49b/15
 ı. iken 49a/2, 53a/17
ıṣır - Isırmak. -3-
 ı.- an 11a/23
 ı.- dukları 6b/13
 ı.- duklarından 6b/2
ıṣlāh <Ar. Düzeltme, ıslah etme. -2-
 ı.-ı fesād eden 4a/15

- ı.+ ı 30a/5
ıṣlan Islanmak. -1-
 ı.+ mış 36a/11
ıṣlat - Islatmak. -2-
 ı.- maḵ 54b/11
 ı.- salar 48b/21
ıṣṣıcak bk. ıṣıcak. -1-
 ı. 31b/9
ıṣılāh <Ar. İlim sözü, tabir, terim. -3-
 ı.-ı cevheriyānda 24b/3
 ı.+ da 24b/8
 ı.+ ında 27b/19
ıṭlāk <Ar. Demek, denilmek, tabir. -26-
 ı. 18b/18, 24b/4, 38a/7, 39b/22,
 49a/22, 7a/15, 8a/1, 8a/5, 8b/8
 ibtidā-i ı. 13b/21
 naṣar-ı ı. 7a/4
 ı.+ a 13a/21
 ı. ederler 41a/21
 ı. edüp 24b/9
 ḥarīde-i ı. etmişler 24b/12
 ı.+ ı 12b/9
 ı.+ ını 15a/4
 ı. olındığı 12b/18
 ı. olındukda 24b/5
 ı. olunması 12b/16
 ı. olunup 12b/4
 ı. olunur 12a/10, 12a/22, 4a/4,
 9a/22, 9b/1
ıṭlākānī <Ar. Söylendiği üzere. -1-
 ı. 3b/17
ıṣtırāb <Ar. Acı, ızdırap. -6-
 ‘aṣīm-i ı. 42a/5
 def-i ı. 16b/9
 ı.-ı tām̄m vèrdükden 16a/7
 ı.+ a 26b/6, 15b/18
 ı.+ uḡ 16b/4

İ

i - i- cevher ek fiil. -88-
 beyân olunmuş i.- di 20b/23
 bizüm i.-se lahmı 18b/2
 bulına i.- di 28b/22
 değil i.- di 42a/9,40b/5
 demişler i.- di 11b/11, 18b/18,
 21b/18, 21b/6, 54a/4
 faslı i.- se 55a/19
 gerek i.- di 32b/19
 görünmüş i.- di 16a/11
 günü i.- di 18b/3
 māl' il i.- di 7a/8
 müteşazi i.- di 7a/9
 nakl olunmuş i.- di 21a/16, 32b/22
 şahpād i.- di 4b/13
 tahşil olunmuş i.- di 42a/8
 takrîr olunmuş i.- di 24a/14
 üzere i.- di 20b/15
 var i.- di 52b/22
 zikr olunmuş i.- di 20b/20, 39a/23
 ihtibār etmişler i.- di bir 52b/8
 demişler i.- di ol 54b/13
 isti'māl ettürürler i.- di ol 22b/8
 müteveccih olmuş i.- di ol 53b/5
 ta'biye etmiş i.- di 20a/14
 gelmiş i.- dük 18b/5
 gāfil i.- düm 48b/1
 oturmuş i.- düm 10a/20
 bürüdetde i.- ken 7a/17
 geçilür i.- ken 55a/15
 hābis i.- ken 39a/7
 hīnde i.- ken 51b/17
 ışıcağ i.- ken 49a/2, 53a/17
 ma'da i.- ken 45b/22
 mā'il i.- ken 46a/5
 pütede i.- ken 43b/6
 şöhet-i şî'ār i.- ken 12b/21
 yazmış i.- ken 17a/13, 8b/7

hāzır i.- ken bir 20a/6
 cünde i.- ken ol 7a/19
 kaynar i.- ken ol 34b/1
 muntazırlar i.- ken ol 26b/10
 āsān olur i.- miş 41b/9
 atar i.- miş 40a/15
 āvīhte ederler i.- miş 29a/3
 bulunur i.- miş 41b/11
 bulur i.- miş 51a/8, 51b/7
 cāmlar ederler i.- miş 46b/22
 çeker i.- miş 41b/7
 çıkar i.- miş 40a/5
 demek i.- miş 41a/23
 dēr i.- miş 49a/23
 dērler i.- miş 36b/17, 48b/8, 51a/14
 dönderür i.- miş 45a/23
 düzerler i.- miş 50a/22
 güzër i.- miş 53a/23
 ifrāz ederler i.- miş 28a/5
 koparurlar i.- miş 25b/6
 mağsūs ederler i.- miş 40a/2
 nokşān olmaz i.- miş 53b/2
 perestiş ederler i.- miş 50b/13
 şatarlar i.- miş 34a/20
 yaqar i.- miş 37a/15
 zaferyāb olur i.- miş 40a/13
 'add ederler i.- miş 29b/14
 teslīm ederler i.- miş ol 51b/9
 değil i.- se 8b/21
 faşlı i.- se 55a/6
 hāliš i.- se 21a/13, 8b/21
 mār-ı mühre i.- se 20a/1
 ne i.- se 21a/23, 34a/23, 55a/11
 nemiḳdār i.- se 28a/12
 var i.- se 50a/17
 bulunur i.- se ol 33b/20
 olunmuş i.- di 41a/4
 'ibāret <Ar. İbare. -2-
 'i.+ dūr 27b/19

- ‘i. olmak 27b/21
- ibrāz** <Ar. Meydana çıkarma, gösterme. -1-
dıl-i i. eyledi 10b/4
- ‘ibret-nümün** <Ar.+Far. İbret gösteren, ibret olan.-1-
‘i. 2b/9
- ‘ibret-māl** <Ar. Şaşılabak şey. -1-
aḥvāl-i ‘i. 54a/19
- ibtāl** <Ar. Geçersiz kılma, kaldırma, bozma -2-
i. eder 21a/12, 6b/17
- ibtihāc** <Ar. Her şeyde bolluk. -1-
i. +larında 29a/3
- ibtidā** <Ar. Başlangıç. -10-
i. 14b/19, 34a/9, 43a/11, 8b/10, 8b/17, 9b/6
i.-i ıtlāk 13b/21
i.-i remed 44a/12
i.+ sında 31b/10, 47b/14
- icāzet** <Ar. İzin, ruhsat. -1-
i. vèrmedükleri 10b/14
- icrā** <Ar. Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme. -1-
i. eder 7b/11
- ictināb** <Ar. Sakınma, çekinme. -1-
i. edüp 34a/14
- iç** İç, insanın ya da herhangi bir şeyin içi -41-
i. 44a/4
i.+ erisi 37a/1
i.+ erüsine 16a/6
i.+ i 33b/2, 41b/16
i.+ inde 13b/4, 14a/16, 14a/5, 16a/18, 19b/3, 31a/17, 41b/16, 41b/19, 49b/20,
50a/20, 50b/10, 52b/14, 54a/6, 55a/10
i.+ inde bir 34a/23, 41b/13, 42a/10
- i.+ inde olan 52b/21
i.+ inde olur 38a/9
i.+ inden 20a/7
i.+ ine 11b/8, 19b/23, 20a/1, 20a/16, 21b/5, 29b/6, 31a/18, 37b/5, 43b/6, 45a/4, 47a/16, 52b/23, 9a/1
i.+ ine ol 52a/18
i.+ lerinde 5a/12
i.+ lerinde bir 42a/16
- iç -** İçmek. -13-
i.- en 6b/8
i.- enlerün 23a/3
i.- er ol 54a/8
çorba i.- erler 33a/22
i.- mek 11b/5
i.- mesinde 47b/22
i.- se 8a/19, 8a/7
i.- seler 22a/20, 34b/12, 42b/23, 47b/17
i.- ür 39b/21
- içil -** İçilmek.-1-
i.- se 30b/2
- içün** İçin. -46-
i. 10b/17, 11a/22, 15b/19, 16b/5, 17a/1, 18a/14, 18a/16, 18a/17, 19a/12, 23b/13, 24b/21, 27b/12, 29b/14, 29b/4, 30a/20, 30a/23, 32a/3, 33a/18, 34a/17,
38a/23, 38b/10, 39a/3, 40b/18, 41a/11, 41b/3, 41b/9, 42b/14, 49a/20, 49b/6,
51b/22, 51b/23, 52a/21, 54a/17, 6a/14, 6a/21, 7a/10, 7b/18, 7b/19, 9b/6
i.+ dür 29b/21
i. ol 16b/9, 35a/9, 46b/15, 51a/6, 53a/15
i. olmuş 38b/4
- içür -** İçirmek. -19-
i.- eler 49b/16, 49b/9

- i.- mek 20b/5, 38a/12, 49b/11
i.- seler 21a/9, 30b/11, 30b/9,
35a/22, 35b/12, 36a/16, 39a/13, 39a/6,
40a/19,
43a/14, 43b/22, 46a/11
i.- ürlr 11b/1, 7b/4
- ‘īd** <Ar. Bayram. -1-
‘ī.+ lerde 29a/2
- idā** <Ar. Emanet olarak verme. -1-
i. eyleyüm 41a/2
- ‘idād** <Ar. Sayı, hesap. -3-
‘i.+ ında 38b/14
‘i.+ ından olmayup 3b/20
‘i.+ ındandır 19a/6
- idhāl** <Ar. Dahil etme, içeri sokma. -2-
i. olunur 30b/13, 37b/13
- idrāk** <Ar. Anlayış, kavrayış, akıl
erdirme. -1-
i. edüp 53b/10
- idrār** <Ar. Sidik, bevl. Çokça akıtmak. -6-
i. 22a/22, 23b/17
i. eder 23b/2, 33a/1
i. etdiginden 43a/1
i. eyler 42b/23
- ifrāt** <Ar. Aşırılık -1-
i. 17b/23
- ifrāz** <Ar. Bir bütünden parçalar
ayırmalar, ayırma, ayrılma. -4-
i. ederler imiş 28a/5
i. eyledigümüz 18a/18
‘uqde-i i. eyleyüp 18b/14
i. olinsa 21b/15
- ifsād** <Ar. Aşırı gitme, bozmak. -1-
i. eder 17a/23
- iftirāk** <Ar. Ayrılma, dağılma. -2-
i. 51a/1
sümüm-ı i. 2a/22
- igne** İgne. -4-
i. 9b/17
i.+ nün 21b/11
i.+ yi 21b/6, 9b/18
- iḥāt** <Ar. bkz. iḥāṭa. -1-
i.+ a eylemiş 25a/14
- iḥāṭa** < Ar. Kuşatma, sarma, çevreleme. -1-
i. eylemişdür 37b/20
- iḥmām** ? <Ar. Ziyade lazım, gerekli nesne. -1-
i. eyledigün 40b/6
- iḥrāc** <Ar. Çıkarmak, dışarı atmak. -14-
i. 22a/22
i.+ a 49b/13
i. eder 34a/11, 43a/2, 49b/10,
49b/21
i. ederler ol 54a/15
i. ederler 35a/12
i. eyler 33a/2
i. olındığı 54a/21
i. olındığından 32b/10
i. olunduğda 32a/19, 45b/22
i.-ı murād étdükde 25b/4
- iḥrāk** <Ar. Yakmak, yandırmak. -1-
ğayr-ı i. ol 39a/10
- iḥsān** <Ar. Lütuf, iyilik, bağış. -1-
i.-i firāvān 53b/2
- iḥtibār** <Ar. Yoklama, deneme, sınama. -1-
i. étmişler idi 52b/7
- iḥtilāf** <Ar. Anlaşmazlık, uyuşmazlık,
karışıklık. -11-
i. 20b/13
i. eylediler 22b/15
i. eyleyüp 18b/17
i.+ ıyla 28b/6
i. olınmışdur 13a/20
i. olınup 10b/11, 21b/22, 51a/23,
9a/7
i. olunur 15b/15

- i. olup 51a/20
- iḥtilāfāt** <Ar. Anlaşmazlıklar, uyuşmazlıklar. -1-
i.+ ı 18b/19
- iḥtilāl** <Ar. Ayaklanma, bozukluk, karışıklık, düzensizlik. -1-
i.+ ini vèrdiler 22b/17
- iḥtilāl-pezīr** <Ar.+Far. Karışıklık bulan. -1-
i. olmuşdur 10b/8
- iḥtimāl** <Ar. İhtimal, olasılık. -2-
i.+ dur 19b/7
i.+ i 29b/7
- iḥtimām** <Ar. Dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme. -1-
i. 29a/13
- iḥtirāz** <Ar. Sakınmak, çekinmek, kaçınmak. -1-
i.+ a 13a/13
- iḥtişām** <Ar. Şanlı görünüş. -1-
evḳāt-ı i.+ da 29a/2
- iḥtitām** <Ar. Sona erme, bitme. -2-
i. vèrdükden 35a/11
i. vèrmişdür 55b/14
- iḥtiyāc** <Ar. İhtiyaç, zaruret, gereklilik. -2-
i.-ı müştedd olup ol 54a/6
i.+ da 7b/4
- iḥtiyār** <Ar. 1. Seçme, seçilme. 2. Kendi arzusuyla hareket etme. 3. Olgunlaşma, yaşlanma. -2-
i. eyledi 34b/8
i. olunur 13b/7
i. eyledüm 23a/5
- iḥzār** <Ar. Huzura getirmek, hazırlama, hazır etme. -2-
i. eyledi 52b/13
i. eylediler 53b/14
- ikbāl** <Ar. İşlerin yolunda gitmesi, baht, talih. -1-
i.-i ĩrāş eyler 43b/2
- ikdām** <Ar. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. -1-
i. eylese 53a/21
- iki** İki. -46-
i. 10b/3, 11a/1, 11b/20, 13a/17, 13a/19, 16a/13, 21a/4, 23a/11, 25a/14, 25a/15, 26a/6, 26b/21, 27a/2, 27a/3, 27b/19, 29b/22, 30b/1, 32b/12, 32b/18, 32b/20, 33a/19, 34b/14, 35a/8, 37a/2, 39a/23, 39b/18, 39b/22, 44b/3, 46a/12, 46b/23, 49b/3, 4a/10, 4a/4, 51b/6, 52b/17, 52b/22, 52b/23, 53a/9, 53b/13, 6a/18, 6b/18, 9a/13
i.+ si 10b/2, 36a/3
i.+ sinde 14a/20
- ikinci** İkinci. -2-
i. 44b/21, 4a/8
- ikişer** İkişer. -3-
i. 23a/18, 35b/15, 36a/2
- iklim** <Ar. Bir ülke veya bölgenin ortalama hava koşullarıyla beliren durumu. -2-
i.-i rābī‘dedür 10b/20
i.+ inde 51b/2
- iklīmīya** <Gr. Bakır, gümüş ve altın gibi madenlerin eritilmesi sırasında meydana gelen köpük, çökeklere ve posalara verilen ad. -1-
i. 44b/9
- ikrār** <Ar. Söyleme, dil ile söyleme. -2-
i.+ ı 20a/19
i.+ a 20a/14
- iktibās** <Ar. Ödünç alma. -1-
mürvārid-i ferc-i i. 2a/1
- iktifā** <Ar. Yetinme, aza kanaat etme. -2-
i. 49b/12
i. eylediği 16b/22

iktihāl <Ar. Göze sürme çekme. -4-

i. 31b/21

i. etmek 30b/20

i. olunması 13a/14

i. olinsa 13a/10

iktisāb <Ar. Kazanma, edinme. -1-

i.-ı rāḥat eyler 53a/12

iktizā <Ar. İşe yarama, gerektirme,

gerekleme. -7-

i. eden 39a/21

naḳl-i i. eden 3b/1

i. eder 12b/23, 27a/14, 30b/18

sevād-ı i. eder 46a/5

isnān-ı i.+ sı 32b/19

ikvā <Ar. Hata. -1-

i. olur 49b/14

ilā <Ar. Son, nihayet, dek, değin, -A

kadar -1-

i. 2a/15

‘ilāc <Ar. İlaç, deva. -11-

‘i. 22a/20, 31a/4, 34b/16, 2b/13

‘i.+ ı 11a/8

‘i.+ ı bir 49b/8

‘i.+ ında 24a/1

‘i.+ larına 28a/16

‘i.+ larında 37a/5, 37b/23, 44b/22

‘i. olduğına 33b/15

ile İle. -254-

i. 10a/1, 10a/10, 10a/14, 10a/15,

10a/3, 10b/20, 10b/9, 11a/14, 11a/16,

11a/4, 11a/6, 11b/21, 11b/3, 11b/5,

11b/6, 12a/13, 12a/17, 12b/1, 12b/11,

13a/10, 14a/1, 14a/15, 14a/20,

14a/8, 14b/20, 15a/13, 16b/22, 16b/3,

16b/7,

17a/17, 17a/21, 17a/22, 17b/23,

17b/6, 18a/19, 19a/5, 19b/18, 19b/19,

20a/10,

20a/13, 20a/17, 20a/8, 20b/5,

21a/10, 21a/11, 21a/14, 21a/18, 21a/3,

21a/9,

21b/19, 21b/20, 22a/22, 22b/10,

23a/23, 23a/5, 23b/14, 23b/17, 23b/18,

23b/2,

23b/5, 24a/12, 24a/18, 24b/15,

25a/11, 25a/8, 26a/15, 26a/20, 26a/3, 26b/9,

27a/4, 27b/8, 28a/21, 28a/23, 28b/2,

28b/7, 29a/1, 29a/4, 29a/7, 29b/7,

2a/16, 2a/22, 2b/21, 2b/7, 30a/12,

30b/15, 31a/13, 31a/14, 31b/18, 31b/19,

31b/2, 31b/21, 31b/5, 31b/7, 31b/8,

31b/9, 32a/1, 32b/17, 33a/17, 33a/22,

33a/23, 33a/7, 33b/10, 33b/4,

33b/6, 34a/15, 35a/14, 35a/18, 35a/20,

36a/11,

36a/12, 36a/17, 36a/22, 37a/22,

37a/9, 37b/18, 38a/12, 38a/16, 38b/8,

39a/17,

39a/22, 39a/5, 3a/1, 3a/18, 3a/4,

3b/1, 3b/13, 3b/3, 40a/1, 40a/23,

40b/3, 41a/18, 41a/3, 41b/3, 41b/5,

41b/9, 42a/19, 42a/21, 42a/6, 42a/7,

42b/14, 42b/17, 42b/18, 42b/19,

42b/7, 43a/10, 43a/12, 43a/15, 44a/3, 44a/4,

44b/2, 44b/5, 45a/14, 45a/19, 45a/6,

46a/10, 46a/12, 46a/17, 46a/21, 46a/6,

46b/16, 47a/11, 47a/12, 47a/17,

47a/22, 47a/8, 47b/1, 47b/16, 47b/7, 47b/9,

48a/1, 48a/10, 48a/2, 48a/21,

48a/22, 48b/21, 48b/5, 48b/9, 49a/1, 49b/1,

49b/12, 49b/15, 49b/16, 49b/22,

4a/13, 4a/20, 4a/9, 4b/17, 4b/3, 50a/1,

50a/11, 50a/18, 50a/6, 50b/23,

50b/4, 51a/1, 51a/18, 51a/19, 51b/10,

51b/19,

51b/5, 52b/12, 52b/13, 52b/5,

52b/7, 53a/23, 53a/8, 54a/23, 54a/3, 54b/11,

54b/15, 54b/2, 54b/9, 55b/14,

- 5a/10, 5a/11, 5b/2, 5b/22, 6a/20, 6b/12,
6b/5, 7a/21, 7b/13, 8a/12, 8b/11,
8b/16, 8b/23, 9b/15, 9b/17, 9b/21,
9b/9
i. bir 10a/6, 21b/14, 29b/2, 47a/23
i. ol 16a/14, 25b/5, 29b/11, 36a/13,
41b/7, 54b/3
i. olduğu 29b/10
i. olur 42b/3, 51a/2, 52a/3
i. yapmayup 50a/22
- ilhāk** <Ar. İlave etmek, eklemek, katmak.
-1-
i. olınan 3b/7
- ilhām** <Ar. Allah tarafından insan gönlüne
bir şey doğdurulma, içe, gönüle doğma. -2-
i. -ı rabbānī 34a/14, 41b/7
- ilhāmāt** <Ar. *bk. ilhām*. -1-
i. 36a/12
- ilkā** <Ar. Bırakma, bırakılma. -1-
i. olunmaz 55a/17
- illā** <Ar. Olmadığı suretle, mutlaka,
illa, meğer, aksi halde, ne olursa olsun,
ancak. -2-
i. 19a/7, 47a/11
- ‘illet** <Ar. Hastalık. -8-
‘i. -i cüzāmete 43b/21
‘i. -i meşāne 40a/19
‘i. + i 46a/4
‘i. + inde 36b/5
‘i. + inden 36a/17
‘i. + ini 30b/20, 39b/22
‘i. -i maḥṣūṣa 35a/9
- ‘ilm** <Ar. Bilim. -4-
‘i. -i taḥkīkūl#ḥāll 51a/2
‘i. + dūr 4a/14
‘i. + i 10a/16, 10a/17
- ‘ilmiyyet** <Ar. Bilgi nazariyesi. -1-
‘i. + de 4b/13
- ilticā** <Ar. Sığınma, barınma. -2-
i. eder ol 54b/3
i. eyleyüp 2b/3
- īmā** <Ar. İşaret, işaretle anlatma. -1-
i. eyler 53a/8
- i‘māl** <Ar. Yapma, yapılma, işleme. -2-
i. söyledikleri 10a/2
i. olunur 44b/12
- im‘ān** <Ar. Bir işte çok dikkatli olma. -1-
i. -ı naẓar eyleyüp 10b/1
- imdād** <Ar. Yardım. -3-
i. 23b/13
i. edüp 45a/17, 49b/13
- imdi** Şimdi. -1-
i. 41a/2
- imlā** <Ar. Bir dilin cümlelerini,
kelimelerini doğru yazmak. -1-
i. olunur 41a/19
- imtiḥān** <Ar. Deneme, sınama, tecrübe. -
12-
i. 19b/19, 19b/22, 9b/17
i. + a 19b/10, 9b/22
i. + da 11b/10
bāb-ı i. + da 21a/1
i. etmiş ola 21b/21
i. eylediler 41a/9
i. + ından bir 19b/5
i. + lar 21b/18
i. olunmuşdur 11b/6
- imtiḥānāt** <Ar. Denemeler, sınamalar,
tecrübeler. -2-
envā‘-ı i. 20b/21
eṣaḥḥ-ı i. + dandur 21a/4
- imtizāc** <Ar. Karışabilirlik, kaynaşma. -1-
i. + ları 42a/5
- in -** İnmek. -2-
i. - er 40a/5
i. - mesi 31b/12
i. + mesini 33a/7
- in‘āş** <Ar. Harekete getirme, canlılık

kazandırma. Yukarı kaldırma. -4-

i. eder 30b/4

i. edüp 22a/18, 23b/1, 30b/7

ince İnce. -1-

i. 14a/5

incel - İncelmek. -1-

i.- meye 53b/16

incimād <Ar. Donma, buz haline girme.

-1-

i. vür ol 18a/1

incü İnci. -55-

i. 24b/5, 25b/9, 26a/14, 26a/21,

27a/19, 27a/22, 27a/8, 27b/13, 27b/17,

27b/22, 27b/9, 28a/12, 28a/13,

29b/5, 30b/2, 31a/7, 31b/1, 31b/14, 31b/22,

42b/19, 46a/14, 46b/4, 46b/6, 46b/9

i. bir 25a/9

i.+ den 31a/11

i.+ dür 24b/3

i.+ ler 25b/17, 26b/14, 27b/11,

39b/14

i.+ nün 24b/12, 24b/8, 25b/18,

26a/16, 27a/11, 28b/4, 29a/13, 29b/19,

30a/13,

30a/19, 30a/5, 30a/9, 31a/1

i.+ ye 24b/7, 46b/4

i.+ yi 28a/4, 29b/1, 29b/13, 29b/4,

30b/15, 30b/6, 31a/21, 31b/11, 31b/7

'inde'l-eṭibbā <Ar. Tabiblere, hekimlere göre. -3-

'i. 17b/20, 4a/3, 4a/9

inde'l-ḥuzzāk <Ar. İşin ehli olanlarına göre.

-1-

i. 5a/2

'inde'l-maḥkukūn <Ar. Doğrusu. -1-

'i. 21a/22

'inde'l-ta'bīr <Ar. Tabire göre. -1-

'i. 4a/21

infi'āl <Ar. Hareketlenme. Harici bir

sebepe ve etkiyle ortaya çıkan durum, etki veya hareket. -1-

i. 20a/9

in'ikād <Ar. Bağlanma, kurulma, toplanma. -1-

i. vür 9b/10

inkār <Ar. İnkâr etme, kabul etmeme, reddetme. -4-

i. edüp 55a/20

i. eylemek 12b/21

i.+ ı 20a/18

i.+ ma 13a/5

inkırāz <Ar. Sönme, zeval bulma, tükenme. -1-

i.+ larından 28b/18

inkırāzu'd-devrān <Ar. Tükenen zaman. -1-

i. 2a/15

inkırāzü'z-zamān <Ar. Tükenen zaman.

-1-

i. 42a/4

inne'llāhu ra'uf bi'l-'ibād <Ar. Kullarına çok acıyan, merhamet eden, Allah. -1-

i. 24b/2

insān <Ar. İnsan. -11-

i. 31b/1, 53a/12

ebdān-ı i. 47b/4

i.+ a 17b/14

beden-i i.+ a 4b/5

i. bir 31b/1

beden-i i.+ da 31a/3

meşāne-i i.+ da 54b/14

beden-i i.+ da olan 45a/11

i.+ u 15a/15, 29a/17

inşā'llāhu te'ālā <Ar. İnşallahü teala. -1-

i. 12a/5, 4a/11, 12a/5

inşā'llāhu'l-mevlā <Ar. İnşallahü mevla.

-3-

i. 15a/19, 9b/23, 25a/8

inşā'llah <Ar. Allah isterse. -1-

- i. 9b/5
- intı̄bā'** <Ar. Zihinde iz bırakma. -1-
i. 7b/9
- intihā** <Ar. Nihayet, son. -7-
i. 14b/17
i.-ı kelām 6b/20
i.-i fārs 15b/10
i.-i kelāmü'l-üstād 23a/12
i.-i māfī 8a/23
i. ol 14a/12
i.+ sında 9a/11
- intikāl** <Ar. Göçmek, geçmek, sirayet, bulaşmak. -1-
i. edüp 28b/19
- intişār** <Ar. Dağılmak, yayılmak, üremek. Yorgunluktan damarlar şişip kabarmak. -2-
i. 31b/10
i.-ı a'sāb-ı 'ayn 31a/23
- intizām** <Ar. Nizamlı, düzgün, tertibli olma. -3-
şakb-ı i. 29b/20
i.-ı umūr 1b/14
i. vemişki 10a/16
- iplik** İplik. -4-
i. 40a/16, 42b/7
i.+ e 29b/3
i.+ lere 28a/18
- irād** <Ar. Söyleme. -3-
İ. +i 55b/14
İ. olındı 45b/2, 24b/1
- irāş** <Ar. Sebep olma, gerekme. -3-
İ. eder 33b/18
İ. eyler 44a/12
ikbāl-i İ. eyler 43b/2
- irsāl** <Ar. Gönderme, yollama, havale kılma. -1-
i. eyledi 53b/12
- irşād** <Ar. Doğru yolu göstermek. -1-
i. 3a/15
- irtikā** <Ar. Yükselme, yukarı çıkma. -1-
i. eylediği 27a/9
- işābet** <Ar. Rast gelme, yerini bulma. -8-
i.-i havadan 19b/4
i. eden 33a/16, 4b/5
hālet-i i. etmegın 50b/3
i. etmiş 36a/12
i. eylese 48a/16
i.+ inden 16a/2
i.+ iyle 32a/19
- işāl** <Ar. Vusul buldurma, ulaştırma. -1-
İ. etsünler 40b/13
- işāre** <Ar. Tozu havaya kaldırma. -1-
i.-i hāl-ı hām eder 8a/20
- işbāt** <Ar. Şahit ve delil göstererek doğrusunu ortaya çıkarma. -1-
i. etmişlerdür 12a/2
- ise** İse. -14-
i. 14a/3, 14a/4, 22b/17, 23a/6, 33b/8, 46b/9, 47a/14, 48b/9, 51b/8, 55a/19, 55b/8
i. bir 23a/6
i. ol 51b/13
- isfenc** <Far. Sünger. -2-
i. 38b/23
hacer-i i. 38b/12
- ishāl** <Ar. Hafifleme, azalma, sehl olma, ishal. -4-
i.-i keydi 30b/12
i.+ de 23b/3
i.+ i 11b/5, 47b/18
- ishān** <Ar. Isıtma, ısıtılma, kızdırma. -1-
ğayr-ı i. 39a/13
- ism** <Ar. İsim, ad. -5-
i. 48a/21
i.-i cins 48b/6
i.+ i 50b/16
i.+ iyle 40b/1
i.+ le 28a/20

işmid <Ar. Sürme taşı, antimon. krş.
sürme-i isfahānī. -2-

i.+ dūr 44a/18

i.+ e 43b/23

isnān <Ar. Yaşlanma, ihtiyarlama. -1-

i.-ı iktizāsı 32b/18

işr <Ar. İz, eser, alamet. -1-

i. +i 44a/22

iste - İstemek. -4-

i.- diğ 40b/13

i.- r 32a/5

i.- rlerse 51b/16

istib'ād <Ar. İhtimal verme, uzak görme. -

1-

i. edüp 39a/16

istid'ā <Ar. Yalvararak isteme. -2-

i. eder 53a/9

i. etdikleri 55a/11

isti'dād <Ar. Akıllılık, anlayışlılık,

kabiliyet. -2-

i.+ ları 26a/4

i.+ larına 26b/11

istidlāl <Ar. Bir delile dayanarak bir
şeyden bir netice çıkarma, delil ile anlama.

-1-

i. etmişler 46a/10

istihkām <Ar. Sağlamlık, kuvvet. -1-

i. 21b/2

istihrāc <Ar. Çıkarma, anlam, netice
çıkarma. -10-

i. 27a/2

i.-ı eşdāfa 26b/16

i. ederler 26b/23

i. etmiş ola 27a/19

i.+ ı 34a/10

i.+ ına 27b/22

i. olunan 27a/20

i. olunmağla 29a/9

i. olunmasa 27a/9

i. olunmaz 26b/21

istihsān <Ar. Müdafaa etme, savunma. -1-

i. olındı 10b/5

istimā' <Ar. Birinin ziyaretine gitme. -1-

i. etmekle 51a/13

isti'māl <Ar. Kullanma. -53-

i. 24a/1

i.+ de bir 23a/8

i. edeler 51b/12

i. ederler 33a/18, 47a/19

i. etdiği 35a/10

i. etdikleri 27b/23

i. etdurdükleri 22b/2

i. etdürür 23a/17

i. etdürürler idi ol 22b/7

i.+ i 10b/10, 22a/12, 23b/14,

30a/23, 31a/11, 32b/17

keyfiyyet-i i.+ i 23b/10, 23b/8

miqdār-ı i.+ i 22a/15, 34b/13,

46a/12

i.+ i edüp 33a/21

i.+ i olunmağdur 48a/2

i.+ inde 35a/7, 47b/2

miqdār-ı i.+ inde 22b/15

i.+ inden 53b/10

i.+ ine 10b/14, 10b/15, 22b/4, 3b/7,

48a/23, 52a/23

tarīk-ı i.+ ine 32b/10

i.+ ini 23a/5, 32b/20, 52a/17, 52a/3,

54b/12

miqdār-ı i.+ ini 23b/7

i. olunmağ 29b/5, 32b/12, 33b/4,

45a/2

i. olunmamağ 30b/18

i. olınsa 23a/19, 23b/6, 48a/14

i. olunur ol 37b/23

i. olunur 22a/13, 37a/5, 37b/22,

46a/14

istiskā <Ar. Vücudun bir tarafında veya

karında su birikmesi, siroz hastalığı. -1-
i.+ ya 23a/21

iş‘ār <Ar. Yazı ile bildirme, haber verme. -2-

i. 10b/17
i. etmegin 31a/9

işidil - İştirilmek. -1-
i.- ür 41b/14

işit - İştirmek. -2-
i.- dük 42a/11
i.- dükde 40b/11

işkāl Güçlük, güçleştirme. -1-
i. etmişlerdür 31a/11

işle - İşlemek. -1-
i.- yüp 20a/13

iştibāh <Ar. Şüphelenme, şüphe etme. -1-
i. 16a/21

iştigāl <Ar. Meşgul olma, bir şeyle uğraşma. -3-
i. edenler 27a/18
i.+ leri 27b/22, 26b/17

iştihā <Ar. İştah, yemek yeme isteği. -1-
i. eder 15b/12

i‘tā <Ar. Verme, verilme, ödeme. -1-
i. eyleyüp 40b/12

i‘tibār <Ar. Saygı gösterme, ehemmiyet verme. -7-

i.+ dan 19b/10
i.+ ını 5b/21
i.+ ları 24b/13, 28b/7
i. olunmayup 21a/2
i. olunan 23b/12
i. olunur 12a/20

i‘tidāl <Ar Yumuşaklık, uygunluk. Aşırı olmama hali, ölçülülük. -2-

i. 52b/12
i.-i kesb eyleyüp 53a/11

i‘timād <Ar. Güvenmek. -4-
i.+ a 19b/7

i. etdikleri 51a/12

i. eylediği 52b/1

i. eyleyüp ol 40b/14

ittihād <Ar. Bir olma, birlik. -1-
i.+ i olmanın 49b/1

ittişāl <Ar. Bitişme, yakınlık. -2-
i.+ i 16a/10, 46b/14

izāfe <Ar. Zammetme, katma, karıştırma. -1-
i. eyleyüp 46a/19

izāfet <Ar. Katma, ekleme. -1-
i. olunup 48b/9

izāle <Ar. Giderme, yok etme. -10-
i. eder 30b/20, 31a/6, 31b/19,
31b/2, 31b/9, 33b/7, 33b/9, 46a/16, 46a/18,
46a/21

izdivāc <Ar. Birbirine eş olma, birleşme. -1-
i.+ ından 46a/6

izdiyād <Ar. Artma, çoğaltma. -4-
i. 28b/10
i.-ı kâmerde 43a/11
i.+ ı 26a/15

i.+ ında 43a/8

izn <Ar. İzin, müsaade. -1-
i. vèrdigümden 40b/11

‘iz <Ar. Ebced hesabı yeymiş yedi sayısı. -1-
‘i. 10b/21

J

jengāriyyet <Far. Bakır pası. -1-
j. 45b/3

K

ka‘ <Ar. Ebced hesabı yüz yetmiş. -1-
k. 27b/1

kabarcık Kabarcık, vücutta oluşan sivilce gibi küçük şişkinlik -1-

- ķ.+ a 23b/20
- ķābīz** <Ar. Kabzeden, alan, tutan.-2-
ķ. 37b/9, 47b/15
- ķābil** <Ar. Kabul eden, kabul edici. -3-
ķ. 39b/23
ķ.+ indendür 17b/6, 55b/1
- ķābūl** <Ar. Kabul. -7-
ķ. eden 7b/9
ķ. etdigi 47a/13
ķ. etmez 21b/13, 36a/21, 46b/16,
47a/3, 28a/16
ķ. olur 38b/7
- ķābż** <Ar. Peklik, amelsizlik, peklik. -1-
ķ. 44a/7
- ķābża** <Ar. Sap. -1-
ķ.+ ları 45b/19
- ķaç** Kaç. Herhangi bir şeyin niceliğini
sormak için kullanılan soru sıfatı. -10-
ķ. 26a/8, 47a/23, 54b/4, 23a/11,
52a/4, 19a/10
ķ.+ ı bir 28a/19, 28a/18
ķ.+ ın 53b/11
ķ.+ ını 16b/12
- ķaç -** Kaçmak. -3-
ķ.- ar 48b/23, 49a/5, 51a/4
- ķaçan** Ne zaman, ne zaman ki -6-
ķ. 17a/14, 17b/4, 37a/17, 6b/3,
8b/23, 18a/20, 7a/16,
ķ. ol 15b/16
- ķadd** <Ar. Boy. -3-
ķ. 27b/4, 27b/5
ķ.-ı ‘arżı 27b/7
- ķadar** Kadar, dek, değin. -1-
ķ. 14a/10
- ķadīm** <Ar. Eski. -1-
zamān-ı ķ.+ de 29b/13
- ķadīme** - *bk. ķadīm.* 2-
medine-i ķ. 29a/8
zamān-ı ķ.+ de 10a/7
- ķadīr** <Ar. Kudret sahibi, Allah. -1-
ķudret-i ķ.-i lāyezel 15a/12
ķ.+ dendür 53a/20
- ķāf** <Ar. Kaf harfi. -3-
ķ. 4a/20
ķ.+ ı 4a/22
ķ.+ i 4a/22
- ķāf** <Ar. *bk. ķāf.* -2-
ķ. 48b/5
ķ.-ı meftūħa 37b/18
- ķafā** <Ar. Kafa baş. -3-
ķ.+ sı 20a/15
ķ.+ sına 20a/13
ķ.+ sını 20a/7
- ķāfūr** <Ar. Kafur otu ve bundan elde
edilen koku (*Camphorosma monspeliaca*). -
1-
ķ. 29a/19
- ķāğīd** <Far. Kağıt. -1-
ķ.+ a 39b/5
- ķāh** <Far. Bazen, bazı vakit. -1-
ķ. bir 25b/12
- ķāhirū’l-fecr** <Ar. Aydınlığı yok eden. -1-
ķ. 2a/10
- ķā’ide** <Ar. Temel, esas, usul, nizam. -3-
ķ.-i laṭife 4b/15
ķ.-i mezkūre 4b/13
ķ.-i ‘aliyyete 4b/8
- ķa’il** <Ar. Razi olmak. -1-
ķ. olmak 49b/8
- ķā’ime** <Ar. Kitap yaprağı. -1-
zāviye-i ķ. 50b/8
- ķal -** Kalmak. -13-
ķ.- duķları 24a/22
ķ.- mamışdur 9a/3
ķ.- maz 13a/5, 55b/7
ķ.- sa 42b/12
ķ.- up 28a/22
ķ.- ur 16a/15, 27a/6, 36b/21,

44a/22, 45a/7, 53b/19

ķ.- urlar 54a/12

ķalay Kalay. -1-

ķ.+ ı 49a/16

ķalak <Ar. Gönül darlığı, iç sıkıntısı. -1-

ķ. 16b/4

ķalb <Ar. Kalp, yürek hastalığı. -9-

taķviyet-i ķ. 30a/22

emrāz-ı ķ.+ üñ 31b/16

za‘f-ı ķ. 24a/6

ķ.+ de olan 30b/2

ķ.+ e 30b/8, 11b/5, 42b/21

ķ.+ i 22a/20, 8a/7

ķalbiyye <Ar. Kalple ilgili. -2-

edviyye-i müferriħa-ı ķ.+ dendür

30a/18

ķalbūr <Ar. Tahıl ve başka iri taneli

maddeleri elemek için kullanılan büyük

delikli elek. -1-

ķ.+ dan 28a/6

ķaldur- Kaldırmak. -1-

ķ.- maduķça 43b/15

ķale <Ar. Söyledi. -2-

ķ. 5b/22

ķalıb <Ar. Herhangi bir şeye bir şekil

vermek için kullanılan ve o biçimi taşıyan

kalıp, vasıta. -1-

ķ.+ a 49b/20

ķalıl <Ar. Az, çok olmayan. -4-

ķ. 39a/12

müddet-i ķ.+ de 21b/15, 53b/16

ķ. olmağla 10b/8

ķalılū‘l-bizā‘a <Ar. Bilgisi, sermayesi. -1-

ķ.+ nuñ 3b/4

ķalk - Kalkmak. -2-

ķ.- ar 36a/5

ķ.- arsa ol 42a/22

ķamer <Ar. Ay. -7-

ķ. 50b/21

ķ.-i ‘akreb bir 7a/18

ķ.-i ‘aķreb 7a/16

izdiyād-ı ķ.+ de 43a/11

mensübāt-ı ķ.+ dendür 7b/22

ķ.+ üñ 7b/20

ķamiş Kamış.-2-

ķ. 31b/7

ķ.+ a 52b/20

ķ.+ lar 52b/15

ķ.+ uñ 52b/18

ķāmil <Ar. Bilgin, kemale ermiş, olgun. -

3-

k. 22b/8, 8a/10

ṭabīb-i k.+ üñ 21b/20

ķām-kārī <Far. Mutluluk, merama nail

olmaklık. -1-

k. 2b/5

ķān <Far. Maden ocağı, bir şeyin

kaynağı. -2-

k. 15a/5, 27a/18, 2b/6

ķan Kan. -20-

ķ. 30b/11, 30b/12, 36a/15, 39a/6,

44a/23, 47b/17

ķ.+ da 41a/11

ķ.+ ı 17a/23, 30b/3, 41a/14, 44b/3,

44b/4, 47b/19

ķ.+ ına 41a/5, 41a/8, 49a/2

ķ.+ ını 31b/19, 39a/5, 47b/18

ķ.+ larını 44b/5

ķanat Kanat. -2-

ķ.+ ı 51b/3

ķ.+ larıdur 25a/15

ķangı Hangi. -12-

ķ. 11b/15, 11b/16, 13a/19, 15b/14,

26b/23, 26b/4, 45b/23, 52a/14, 54a/22,

7b/14

ķ.+ sı olursa olsun 49b/7

ķ.+ sını 54a/2

ķānıset <Ar. Kuş vb. hayvanların sindirim

kanalları üzerinde bulunan kaslı, öğütücü
mide, katı. -1-

ķ.+ lerinde 35b/2

ķankı Hangi. -2-

ķ. 42a/21, 49b/18

ķennāṭa (?) Mürekkeb balığı. -1-

ķ. 37b/17

ķanūn <Ar. Kanun, kaide, kural -5-

ķ. 3a/18

ṣāriḥ-i ķ. 8a/10

ķ.+ da 13a/8

ķ.+ unda 42a/17, 8b/6

ķapa - Kapamak. -1-

ķ.- r 25a/16

ķapak Kapak. -1-

ķ.+ ında olan 37b/1

ķapan- Kapanmak. -1-

ķ.- an 39a/8

ķar Kar. -7-

ķ. 4a/1, 51b/18, 51b/20, 51b/22,

52a/5, 54a/2, 55a/9

ķār <Far. İş, güç, kazanç. -4-

k. 20a/5

k. etmez 23a/20, 8a/20

k. olmağla ol 16a/3

ķa'r <Ar. Dip, derinlik. -8-

ķ.-ı deryā 27b/15

ķ.-ı deryāda olan 25b/21

ķ.-ı deryāda 25b/2, 26a/10, 27a/14

ķ.-ı deryāya 26a/6

ķ. +ı 27a/4

ķ.+ ında 27b/14

ķara Yer, zemin, toprak. -1-

ķ.+ dan 51b/20

ķarār <Ar. Karar, devamlılık, süreklilik. -9-

ķ. edemeyüp 54b/2, 17a/9

ķ. ederler 26a/11, 26a/2

ķ. etdiği 54a/17

ķ. etdükde ol 25b/3, 26a/5

ķ. etmeyüp 54a/18

ķ. vërdiler 10b/1

ķarar - Kararmak. -1-

ķ.- mağa 55a/4

ķarār-dāde <Ar.+Far. Kararı verilmiş,

pazarlığı kesilmiş. -1-

ķ. 28b/5

ķarḥa <Ar. Yara, sivilce, ülser. -5-

ķ.+ dan 30b/19

ķ. etmeğle 38a/9

ķ.+ lar 45b/18

ķ.+ lara 33b/15

ķ.+ larına 24a/5

ķarḥa-ı sā'īye <Ar. Büyük kan çıbanı,

kanser, şir-pençe -1-

s.+ ye 33b/14

ķarın Karın. -2-

ķ.+ ından 35a/12

ķ.+ larumuz 18a/21

ķarınca yuvası Büyün kan çıbanı, kanser.

-1-

ķ. 33b/14

ķarīb <Ar. Yakın, uzak olmayan. -8-

ķ. 51b/13, 9b/8

ķ.-i tevellüd eden 25b/16

ķ.+ dür 27b/10, 39a/12

ķ. olamazlar 6a/15

ķ. olan 53b/11

ķ. olduklarında bir 53b/6

ķarībū'z-zevāl <Ar. Yok olmaya yakın. -

1-

ķ. 29b/6

ķarṣu Karşı, -e doğru. -1-

ķ. 8a/2

ķaṣbāt <Ar. Kamışlık. -1-

ķ. 51b/20

ķaṣd <Ar. Bir işe isteyerek, bilerek

girişmek. -1-

ķ. eder 17a/19

- kāse** <Far. Kase, çanak. -1-
k.+ ler 39b/19
- kaşık** Vücudun karın ile uyluk arasındaki bölümü. -2-
k.+ da 47b/13
k.+ ina 42b/11
- kaşnı** Kadı ağacı, şeytanboku otu ve bundan elde edilen zamk (*Ferula assa-foetida*). -1-
k. 49a/16
- kat** Kat, kısım, bölüm. -18-
k. 13b/12, 14a/6, 26a/20, 46b/4, 5a/13
k.+ ında 31b/22, 33a/19
k.+ larında 25a/6, 30a/11, 30a/9, 38b/12, 5a/7
k. olur 14a/6
k.+ umda 55a/22
- kaṭ'** <Ar. Kesme, karar verme, bitirme. -5-
k.-ı nazır 39a/19, 3b/23
k. eder 23b/6, 44b/1
k. edüp 25b/5
- kat -** Katmak, eklemek. -1-
k.- arlar 44a/6
- kattāle** <Ar. Öldürücü. -1-
sümüm-ı k.+ ye 8a/20
- kaṭarāt** <Ar. Su damlaları. -7-
k.-ı bārān 25a/13, 26a/22, 30a/15, 26a/18, 54a/18, 26a/2
miḳdār-ı k.-ı bārānuḡ 26a/17
- kaṭ'en** <Ar. Asla, hiçbir zaman. -1-
k. 43b/19
- katı** Sert, pek, çok, oldukça, şiddetli -4-
k. 25a/18, 35b/3, 37b/20, 53a/22
- kātil** <Ar. Katil, öldüren. -8-
semm-i k. 17b/18, 18a/5
k.+ den 17b/10
semm-i k.+ den 17b/10
- semm-i k.+ dūr 32b/3, 32b/6, 32b/9
semm-i k. oldığı 46a/10
k. olınsalar 53b/18
- katl** <Ar. Kesmek, öldürmek -5-
k. 49b/6, 38a/10
k. edüp ol 35a/12
k. etdiği 17a/21
k.+ ine 17a/19
- kaṭre** <Ar. Damla -5-
k. 23a/11, 32a/17
k.+ den bir 26a/18
ḡurdet-i k.+ ler 26b/8
- kuvā** <Ar. Güçler, kuvvetler. -1-
k.+ yı 4a/5
- kaṭān** <Ar. Kanunlar. -2-
ḡāwī-i k. 3a/5
k.-i 'alem-i tıbb olan 7a/1
k.-i fenn-i tıbb olan 8b/5
- kavī** <Ar. Kuvvetli, güçlü, güvenilir, sağlam. -5-
k. 4a/16, 48b/19, 49b/12
ervāḡ-ı k. 13a/16
k. olur 8a/8
- gāviş** <Ar. Hereze. -1-
k. 12b/13
- kavī't-tecḡf** <Ar. Şiddetli kuruluk, aşırı kuruluk. -1-
k.+ dūr 39a/1
- kaviyye** <Ar. Güçlülük, sağlamlılık. -1-
k. olduğu 39a/2
k. olmadığı 46b/17
- kavl** <Ar. Söz, kelam. -11-
k. -i muḡtār 30a/13
k.+ e 49b/5
k.-i muḡtār 14a/16
k.-i muḡtār-ı kibār 12a/7
k. -i tab'a 20b/14
k.-i ṭabḡ olunmuş 47a/16
k.+ ine 12a/20

- k.+ ları 13b/1, 13b/6
 k.+ leri 12b/6
 k.+ lerini 19a/20
ķavun Kavun. -5-
 k. 34a/6, 34a/9
 k.+ ı 31a/12, 31a/14, 31a/21
ķaviyyū'l-ķarāret <Ar. Etkisi, sıcaklığı
 kuvvetli. -1-
 k.+ dūr 8a/6
ķaya <Ar. Kaya. -1-
 k. 47b/8
ķayd <Ar. Bağlama, bağlanma, alaka. -1-
 k. +a ol 50b/3
ķayna- Kaynamak. -2-
 k.- maz olur 34b/2
 k.- r iken ol 34b/1
ķay' <Ar. Kusma. -1-
 k. 15a/17
ķaz - Kazmak. -1-
 k.- up ol 51b/6
ķebāblık <Ar.+Tr. Kebablık. -1-
 k. 18a/15
ķebīr <Ar. Büyük, ulu. -6-
 k. 24b/11, 25b/10, 4b/12, 5b/18,
 16a/9
 emīr-i k. 16b/7
 k.+ de 26a/16, 32a/17
ķebīrū'l-miķdār <Ar. Miktarı çok. -1-
 k. olup 30a/10
ķeçi Keçi. -15-
 k. 12a/16, 12a/22, 41a/14, 41a/4,
 41a/7, 49a/2
 k.+ de 12b/5
 k.+ leri olur 13b/23
 k. +si 12a/10, 5a/5, 8a/14, 9a/10
 k.+ sidūr 15b/10
 k.+ sine 12a/17
 k.+ ye 15a/4
ķef <Far. Köpük. -1-
 k.-i deryā 39b/3
ķefr (?) -1-
 diyār-ı k.+ esinūñ 50b/7
ķehl <Ar. Göze sürme çekme. -1-
 k. édüp 40a/20
ķel Saçı dökülmüş olan. -1-
 k. 46a/18
ķe'l-evvel <Ar. Önceki gibi. -1-
 k. 45a/8, 53a/3
ķelām <Ar. Söz, ibare, söyleyiş, nutuk. -9-
 ĥatim-i k. 32b/4
 intihā-ı k. 6b/20
 muĥaşşal-ı k. 20b/10
 k.-ı ĥafī 53a/8
 k.-ı şıĥĥat-ı niżāmları 15a/6
 k.+ a 40b/14
 k.+ ı 10a/9
 k.+ ina 35a/11, 55b/14
ķelāmū'l-üstād <Ar.+Far. Söz ustası. -1-
 intihā-i k. 23a/12
ķelef <Ar. Yüzdeki benek, siyah veya
 kırmızı noktalar. -2-
 k. 37a/21
 k. +i 33b/9
ķelimāt <Ar. Kelimeler, lakırdılar, sözler.
 -1-
 k.+ ı 2b/11
ķemāl <Ar. Olgunluk, yetkinlik. -5-
 k.-i müşābeheti olmağla 20b/23
 k.+ de olur 27a/23
 k.+ e 34a/6
 zirve-i k.+ e 27a/10
 k. +i 27a/16
ķemālū'ş-şinā'a <Ar. Sanatın, zanaatın en
 mükemmeli, son hali. -1-
 k.-i meliki 3a/9
ķemer Kemer. -1-
 k.+ ler yaparlar ol 45b/19
ķemīn <Ar. Belirsiz ve gizli yer. -1-

- k.+ e 31b/21
- kenār** <Far. Kenar.-4-
k.+ a 44b/20, 40a/15
k.+ ında 44b/19
k.+ ından 37b/5
- kendi** Kendi. -5-
k. 21a/23, 21b/3, 25b/7, 37a/10,
4a/11
- kendü** Kendi. -17-
k. 46a/9
k.+ de 37a/4, 43b/19
k.+ ler 51a/12
k.+ lerden 11b/19
k.+ si 38b/23, 40b/3, 52b/1
k.+ sinde 17a/4
k.+ sinde olmak 34b/19
k.+ sinden 19a/21
k.+ sine 38a/21
k.+ sini 45a/9
k.+ sini bir 18b/8
k.+ sinüj 38b/20
k.+ ye 49a/8
k.+ yi ol 50b/23
- kerāmetlū** <Ar.+Tr. Kerametli. -1-
k. 2a/14
- kerb** <Ar. Gam, tasa, keder, endişe -1-
k. 15b/18
- keriḥe** <Ar. İğrenç, çirkin, pis. -1-
āṣār-ı k.+ yi 31b/9
- kerīm** <Ar. Kerem sahibi, cömert. -3-
k. 25a/4
naẓm-ı k.+ inde 29b/18
va‘d-ı k.+ ine 41a/1
- kerīme** <Ar. Ayet. -2-
sūre-i k. 55b/12
k.- i 55b/14
- kerkes kuşı** <Ar.+Tr. Akbaba. -1-
k. 41b/4
- kerkes taşı** <Ar.Tr. Yunancada anâtītūs
- denilen ektemküt taşının Türkçesi.. -1-
k. 41a/21
- kerrāt** <Ar. Kereler, defalar. krş. merrāt. -4-
k. 11b/6
k.+ ı 23a/18
k.+ la 11a/8, 53a/16
- kerre** <Ar. Defa, kere, kez. -1-
k. 23b/4
- kes -** Kesmek. -5-
k.- er 21b/5, 31b/20, 39a/5, 44b/5,
47b/19
- kesb** <Ar. Çalışıp kazanma. -3-
k.-i hava 26a/7
k. söyledikleri 26a/9
i‘tidāl-i k. eyleyüp 53a/11
- keşif** <Ar. Yoğun, sık. -1-
k. 43b/5
- kesil -** Kesilmek. -2-
k.- en 39a/4
k.- ür 34a/22
- keşir** <Ar. Çok bulunan, bol. -5-
k. 10b/7
cem‘-i k. 20a/23, 51b/2
k.+ dür 47b/21
k. olmanın 22a/12
- kesir** <Ar. Parçalanmış, dağıtılmış,
kırılmış. -1-
k. 11b/10
- keşir** <Ar. Çok, bol, türlü, çeşitli. -2-
‘aḳabe-i k. 55a/14
cem‘-i k. 15a/22
- keşirā** <Ar. Geven dikeninden çıkarılan
bir tür zımk -1-
k. 33b/18
- keşire** <Ar. bkz. keşir. -2-
eşḥāş-ı k.+ den 51a/13
emrāz-ı k.+ ye 12a/3
- keşret** <Ar. Çokluk, bolluk, ziyadelik -3-

- diyār-ı mezkūr-ı k. 14b/15
 k.-i bārāndan 53a/18
 k.-i gubārdan 52b/8
- kesme-** Kesmek. -1-
 k.-i dükçe 38a/22
- keşret** <Ar. Çokluk, bolluk. -1-
 menāfi‘-i k.+ lerini 12a/2
- keşide** <Ar. Yazılmış, tertip edilmiş. -1-
 k. kılındığı 29b/16
- kev** <Ar. Ebced hesabı yirmi altı. -1-
 k. 27b/7
- kevkebū’l-arz** <Ar. Yer yıldızı da denen
 ve Kıbrıs adasından getirilen beyaz toprak.
 krş. tīn-i şāmūs. . -1-
 k. 46b/5
- keyd** <Ar. 1. Kötülük, hile. 2. Menetmek.
 3. Kusmak. -2-
 k.-i hussād 2b/1
 ishāl-i k.+ i 30b/12
- keyfiyyet** <Ar. Nitelik, madde, husus, iş.
 -5-
 k. 23a/4, 52b/4
 k.-i isti‘mālī 23b/10, 23b/8
 k.-i şıyānetleri 28a/1
- keylūs** <Ar. Hazmı kolay olan gıda. -1-
 k.-i tesmiye olunan 13b/9
- kezā** <Ar. Böylece, böyle, bu da böyle. -1-
 k. 9b/11.
- kezālik** <Ar. Aynı şekilde. -11-
 k. 17a/3, 17b/2, 20b/4, 23b/20,
 34b/11, 48a/13, 50a/1, 7a/14, 39a/9, 4b/2
- kıdvetü’l-elibbā** <Ar. Zekilerin en zekisi
 olan. -1-
 k. 9a/16
- kıdvetü’l-müte’ahhırin** <Ar. Son zamanlarda
 yetişenlerin en iyisi. -1-
 k. 13b/18
- kıdvetü’l-mü’ellifin** <Ar. Ese verenlerin
 en iyisi olan. -1-
 k. 7a/1
- kıl** Kıl. -12-
 k. 33b/7, 33b/8, 38a/3, 41a/9
 k.+ dan 47a/19
 k.+ ı 33b/8, 40b/20
 k.+ lar 16a/14
 k.+ ları 39b/8, 40b/16
 k.+ larını 44a/19
- kıl -** Kılmak, yapmak, etmek. -2-
 k.- duqları 50b/5
 muşanna‘ k.- mışlar 50b/9
- kılın-** Kılınmak, yapılmak. -7-
 keşide k.- dığı 29b/16
 müsemma‘ k.- dığı 25a/8
 meşvī k.- duqdan 10a/15
 müfevvez k.- maq 23b/9
 tesmiye k.- mışdur 38a/17
 tahtattüm k.- sa 7b/16
 maqşüre k.- up 3b/15
- kıllı** Kıllı. -1-
 k. 40b/19
- kır -** Kırmak. -2-
 k.- maq 42a/11
 k.- salar bir 41b/14
- kırıl -** Kırılmak. -1-
 k.- duqda 41b/16
- kırk** Kırk, sayı. -2-
 k. 23a/18, 27b/18
- kırlangıc** Kırlangıç. -2-
 k. 36a/10, 36a/11
- kırlankıc** bk. *kırlangıc*. -4-
 k. 35b/13, 35b/14, 36a/1, 36a/9
- kırmızı** Kırmızı. -14-
 k. 14b/7, 21a/18, 36a/20, 37a/14,
 42b/7, 43b/4, 45b/4, 51a/16
 k. bir 43b/11
 k. olanı 36a/7
 k. olur ol 36a/15

	ķ. olur 36a/23, 36a/3	15b/2, 16a/17, 16b/2, 17a/7,
	ķ.+ ya 48b/17	17b/16, 17b/23, 17b/7, 1b/11, 1b/14, 20a/2,
ķısım	<Ar. Kısım, bölüm. -2-	21a/4, 21b/2, 21b/20, 22a/9,
	ķ.+ da 33b/20	22b/11, 23a/5, 23b/10, 24b/1, 24b/10,
	ķ.+ ı 50a/17	25a/22,
ķış	ķış. -2-	26a/14, 26a/18, 26b/10, 26b/18,
	ķ. 55a/19	26b/5, 27a/2, 27a/21, 27a/8, 27b/13, 27b/6,
	eyyām-ı ķ. 55a/6	27b/8, 28a/7, 28b/15, 29a/13,
ķıķ'a	<Ar. Parķa, bölüm, cüz. -11-	29b/11, 2b/20, 30a/12, 30a/9, 31a/11,
	ķ. 10a/21, 47a/23, 47b/11, 52b/15,	31a/17,
	52b/23, 7a/3, 50b/23	32a/2, 33a/14, 33b/19, 34a/9,
	ķ.+ lar 11a/1	34b/19, 36a/10, 36b/10, 36b/23, 37a/10,
	ķ.+ sı 5b/3	37a/17,
	ķ.+ sını bir 48a/9	37b/17, 37b/2, 37b/9, 38a/2, 38b/2,
	ķ.+ yı 10b/3.	39b/6, 3a/3, 40a/5, 40b/1, 40b/16,
ķıyās	<Ar. Denk sayma, karşılaştırma, bir	40b/2, 40b/20, 40b/7, 41a/2, 41a/4,
tutma. -8-		42a/9, 43b/12, 44b/14, 44b/20, 45a/9,
	ķ. 12b/1, 28a/21, 32b/17, 35a/20,	46a/2, 46b/13, 46b/7, 47b/10,
	36a/12, 46a/12	47b/8, 48b/14, 49a/2, 49a/21, 4a/10, 4a/3,
	ķālīş-i ķ. ederler bir 10a/18	4a/4, 4b/8, 50b/10, 50b/19, 50b/6,
	ķ. ederler 39b/15	51b/12, 51b/16, 51b/19, 52a/1, 52a/9,
ķıymet	<Ar. Değer, itibar. -6-	52b/21, 53a/20, 53b/4, 54a/10,
	ķ. 28b/21	54a/4, 54b/20, 54b/3, 55a/1, 55b/1, 5a/12,
	nev'-i ķ. 28b/10	5b/11, 5b/12, 6a/19, 7b/6, 8a/9,
	ķ.+ i 45b/20	8b/4, 9a/11, 9a/14, 9a/23, 9b/1
	ķ.+ inden 29a/14	k. bir 31a/1, 37a/3, 47a/2, 48b/7,
	ķ.+ leri 28b/1ve, 28b/4	49b/17
ķız -	ķızmak, ısınmak -1-	k. ol 15b/11, 17a/20, 18a/12, 18a/4,
	ķ.- mış 9b/17	19a/20, 27a/23, 27b/3, 29a/6, 34b/21,
ķızdır -	ķızdırmak, ısıtmak. -2-	34b/22, 35a/4, 36a/1, 38b/6, 40a/7,
	ķ.- up ol 21b/12, 21b/7	47b/3, 52b/3, 6a/8, 9a/1
ķızıl	ķızıl, kırmızı. -3-	k. olındı 20b/13
	ķ. 14a/2, 51b/3	ķibār <Ar. Büyük. -22-
	ķ.+ a 38a/8	k. 15a/17, 29a/10, 37b/2, 38b/2
ķızır -	ķızdırmak. -1-	eķibbā-i k. 5a/19
	ķ.- up ol 9b/18	ķavl-i muķtār-ı k. 12a/7
ķi	<Far. Ki, ki edatı. -143-	k.-ı cemī' 23b/15
	k. 10a/12, 10b/20, 10b/22, 11a/12,	k.-ı dürr-i 'ayn 26a/13
	12a/11, 12b/13, 13b/12, 13b/21, 15a/7,	k.-ı eķibbā 24a/12, 38b/12, 8b/9,

- k.-ı eṭibbādan 15a/7, 6b/23
k.-ı eṭibbānuḡ 49b/3
k.-ı ḥuzzāk 5a/6
k.-ı müte'aḥḥirīn 22b/1
k.-ı müte'aḥḥirinden 9a/16
k.-ı 25b/19
k.+ dan 15a/22, 20b/10
k.+ dur 14a/16, 38a/6
- kibr** <Ar. Büyük. -2-
k. 26a/16, 26a/20
- kibrīt** <Ar. Kibrit, kükürt. -1-
k.+ dür 9b/9
- kibriyā** <Ar. Büyüklük, ululuk. -1-
k.-ı ma'den 2b/6
- kice** Keçi kılının dövülmesiyle ekde
edilen kalın kumaş. -2-
k.+ ler 54b/23
k.+ lere 53b/15
- kiçürek** Küçük, küçükçe, daha küçük,
ufacık -1-
k. 38a/8
- kilā** <Ar. Yumurtalık. -5-
k. 39a/14, 33a/1
k.+ da 39a/16
k.+ da olan 23a/22, 36b/6
- kilim** <Far. Kilim. -2-
k.+ e 19b/5
k.+ üḡ 19b/8
- kilit** Kilit, anahtar. -1-
k.+ üḡ 49b/18
- kilye** <Ar. Böbrek. -1-
k.+ lerinde 15a/15
- kim** Kim, ki edatı. -4-
k. 10a/23, 2a/18, 35b/8
k. ol 43b/18
- kimesne** Kimse, herhangi biri. -23-
k. 22a/23, 31a/1, 34a/9, 34b/15,
34b/5, 47b/9, 52b/3, 8a/19
k.+ ler 22a/20, 36b/12, 41a/6,
- 44a/10
k.+ nūḡ 35b/20, 36a/4, 37a/3,
43b/13
k. ol 34b/7
k.+ ye 18b/8, 23a/19, 35a/22,
35b/12, 36a/16, 43a/14
- kimi** Kimi. -12-
k. 10b/11, 13b/2, 18b/17, 21b/23,
25b/9, 51a/17, 51b/18
k.+ lere 51b/10
k.+ nūḡ 50a/20
k.+ si 48b/19
- kimse** Kimse, herhangi biri -15-
k. 27a/17, 31a/7, 42b/4, 49b/18,
55a/20, 6b/6, 8a/6
k.+ ler 45a/13, 47b/17
k.+ lere 11a/23, 44a/12
k.+ lerüḡ 43b/9
k.+ ye 21a/8
k.+ yi 43b/14, 49b/6
- kimyā** <Ar. Kimya. -5-
ehl-i k. 46b/5
erbāb-ı k. 10a/1, 47a/4
k.+ ya 53a/22
erbāb-ı k.+ ya 45a/17
- kīmyāb** <Ar. Nadir, az olan. (kam-yāb) -1-
k. olmaḡla 49a/17
- kir** Kir, leke. -1-
k. 29a/18
- kīr** <Ar. Zift, katran. -1-
k. 37b/5
- kireç** <Far. Kireç. -1-
k. 2a/4
- kīryet-i aḥmeriyyet** <Ar. Katran, zift
kırmızılığı. -1-
k. 43b/5
- kīse** <Far. Kese, küçük torba. -4-
k. 47a/15, 47a/19
k.+ ye 47a/14, 45a/7

- kişi** Kişi. -2-
k.+ ler 53b/11
k.+ lere 50b/2
- kişne -** Kişnemek. -1-
k.- mez 40a/8
- kişnîz** <Far. Kişniş, güzel kokulu bir tohum, karakimyon. -3-
k. 34a/11, 34a/6, 47a/21
- kitāb** <Ar. Kitap. -10-
k. 3a/23, 47a/6
k.-ı aḥcārda 40a/6
k.+ ında 22b/21, 30b/6
k.+ larıda 32a/3
k.-ı tıbbda 17a/6
k.-ı şālîşde 13a/8
k.-ı şānîde 8b/6
k. édüp ol 22a/22
k.-ı mütekaddiminde 19a/6
k.-ı müsteṭābında 15b/4
- kiyāset** <Ar. Zeyreklik, uyanıklık, anlayışlılık. -1-
k. 23a/14
- ko -** Koymak, bırakmak. -23-
k.- dı 52b/15
k.- dum 20a/16
k.- maḡla 17a/2
k.- maḡ 29a/21, 41b/9, 8b/23
k.- maz 40b/18
k.- r 37a/14
k.- r ol 15b/19
k.- rlar 40a/18, 45a/4, 31a/14
k.- salar 34b/9, 36a/5, 39a/8, 44a/20
k.- salar ol 38a/20, 38b/5, 43b/14
k.- yalar 47a/14
k.- yup 45a/5, 45a/8, 47a/23
- koça** Büyük, iri. -1-
k. 19a/13
- koça-** Kocamak, yaşlanmak. -1-
k.+ duḡda ol 17a/18
- koḡu** Koku. -2-
k.+ sına 31b/17
k.+ sını 45a/12
- koḡulı** Kokulu. -1-
k. 29a/19
- kok -** Kokmak. -2-
k.- an 45a/13
k.- ar 49a/16
- koltuḡ** Koltuk altı. -1-
k.+ ı 45a/13
- koluḡ** bk. koltuḡ. -1-
k. 47b/14
- kon -** Konmak. -4-
k.- sa 21b/14, 29b/2, 8a/2
k.- ur 28a/17
- kontura** (?) Nevruz otu. -1-
k. 14a/14
- kop-** Kopmak. -1-
k. 38a/22
- kopar** Koparmak. -6-
k.+ urlar imiş 25b/6
k.- maḡda 41a/9
k.- ur 38b/6, 39b/8, 40b/17, 49a/13
- korḡıl-** Korkulmak. -3-
k.- dıḡı 8a/21
k.- maz 8a/22
k.- ur 42b/13
- koy -** Koymak. -7-
k.- alar 23a/10, 9a/2
k.- maz 38a/22
k.- up 29a/21, 40b/3, 50a/18
k.- up ol 19b/23
- koyun** Koyun. -6-
k. 12a/21, 42b/17, 49a/2
k.+ da 12a/18, 12a/19, 12b/5
- kök** Kök. *krş. dib.* -13-
k. 34b/22, 35a/4
k.+ i 25b/3, 34b/23, 35a/10, 35a/12
k.+ idür 34b/22

- k.+ ini 35a/2
k.+ lerüñ 34a/10
k.+ üñ 35a/7
k.+ üni 34a/15, 34a/8
k.+ ünün 33a/7
- köpük** Köpük. -1-
k.+ i 39b/4
- köşe** Köşe. -1-
k.+ lerinde 16b/13
- köşeli** Köşeli. -1-
k. olur 14a/7
- kubbe** <Ar. Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet. -1-
k.+ sinde 15b/23
- kubüb** <Ar. Kuruluk. -1-
k.+ ından 25b/21
- kubürî** *bk. hacet-i kubür.* -4-
k. 39b/23, 6a/18, 39a/22
k. +si 42a/14
- kudret** <Ar. Güç, kuvvet. -7-
k.-i bâhâresi 25a/11
k.-i bâhire 12b/22
k.-i bâhire-i hayy-ı ra'ûf 24a/18
k.-i ezeli ol 26a/11
k.-i kâdir-i lâyezeli 15a/12
aḥcâr-ı nâfi'a-i k.-i nümün 24a/20
ḥavza-ı k.+ ümde olan 2b/14
- kudret-bârî** <Ar. Alla'nın kuvveti, kudreti. -1-
k. 38b/8
- kudretü'l-mu'allim** <Ar. Öğretenin gücü, kuvveti. -1-
k. 9b/11
- kudüm** <Ar. Uzak bir yoldan gelme, ayak basma. -1-
k.-i behcet 2a/16
- kūf** <Ar. Birinin ardınca gitme. -1-
k.-i küllî 3b/10
- kūh** <Far. Dağ. -2-
k.-i ğavr 39b/18
gāv-ı k. +i 12a/14
- kuhl** <Ar. Göze çekilen sürme. -1-
k.+ e 37b/8
- kulak** Kulak. -1-
k.+ ları 25b/16
- kullan-** Kullanmak. -1-
k.- urlar 45a/1
- kulunç** <Ar. Şiddetli omuz ve sırt ağrısı -2-
k.+ a 33a/3
k.+ ı 23b/6
- kum** Kum. -3-
k. 44b/18, 47a/15
k.+ ı 45a/6
- kurb** <Ar. Yakınlık, yakın. -1-
k.+ ında 29a/7
- kurḥa** <Ar. *bk. karḥa.* -1-
k.+ ları 37a/21
- kurı -** *bk. kuru.* -1-
k.- sun 18a/17
- kurı** *bk. kuru.* -1-
k. 38a/21
- kurıt-** Kurutmak. -2-
k.- up 45a/9, 47a/18
- kurş** <Ar. Küre, daire ve her türlü daire şeklinde nesne. -1-
k.+ lar 7b/3
- kurşak** Kursak, gırtlak. -1-
k.+ ı 25a/20
- kurşun** Kurşun. -2-
k. 43b/17
k.+ dan 44b/11
- kurtıl-** Kurtulmak. -3-
k.- dılar 24a/3
k.- ur 34a/16, 35a/3
- kuru -** Kurumak. -2-
k.- dığından 18a/22
k.- mış 18a/23

- ķuru** Kuru. -1-
ķ.+ dur 44a/6
- ķuř** - Kusmak. -2-
ķ.- maķ 21a/10, 21a/9
- ķuřdur-** Kusturmak. -1-
ķ.- maķ 49b/16
- ķuř** Kuş. -4-
ķ. 51b/7, 51b/9
ķ.+ lar 25a/20, 50a/19
- ķuvā** <Ar. Kuvvetler, güçler. -5-
ķ.- yı 30b/7
ķ.-yı müdrikiye bir 2b/13
ķ.+ yı 22a/17, 23b/1, 30b/4
- ķuvve** <Ar. Kuvvet, güç, kabiliyet. -1-
ķ.-i zann ettükleri 32a/11
- ķuvvet** <Ar. Güç, kuvvet, kudret. -27-
ķ. 33a/5, 41a/9
ķ.-i cāzibesi 50a/18, 50b/11
ķ.-i ĥurdesi 10a/13
ķ.-i muĥaddiresi 18b/6
ķ.-i ‘acībesi 30a/20
ķ.+ de 49a/13
ķ.+ i 17a/20, 32b/13, 41a/5, 48b/22,
49a/4
ķ.+ inde 7a/10
ķ.+ ini 32a/11
ķ. vermekle 30b/22
ķ. vērūr ol 11b/5
ķ. vērūr 22a/18, 23b/1, 30b/19,
30b/5, 30b/8, 35b/9, 37b/11, 42b/21,
44a/11,
44a/8
- ķuvvetlü** <Ar.+Tr. Kuvvetli, güçlü. -1-
ķ.+ dūr 5b/13
- ķuyruk** Kuyruk. -9-
ķ.+ ı 47b/8
ķ.+ ina 21a/11, 6b/17
ķ.+ ında 17b/17, 18a/13, 18a/9,
18a/3
- ķ.+ ından 52b/19
ķ.+ ınıñ 34a/1
- ķuyruklu** Kuyruklu. -1-
ķ.+ nda olan 17b/21
- ķuzu** Kuzu. -1-
ķ. 42b/9
- ķüçücük** Küçücük. -1-
ķ. 28a/8
- ķüçük** Küçük. -15-
ķ. 11a/13, 11a/15, 14b/3, 23a/8,
26a/14, 31a/16, 35b/6, 37b/3, 5b/6
ķ.+ leri ola 15b/12
ķ. olan 19a/21, 38b/22
ķ. olmaķ 29b/15
ķ. olur 14a/4, 25b/9
- ķüdūret** <Ar. 1. Bulanıklık. 2. Tasa. -1-
ķ. 45b/12
- ķūdūret-pezīr** <Ar. 1. Bulanıklık bulan. 2.
Dert, sıkıntı çeken. . -1-
ķ. olana 45b/10
- ķül** Kül. -4-
ķ.+ i 21a/20, 21a/21
ķ.+ ini 39a/4
ķ. olunca 37a/15
- ķüllī** <Ar. Umumi, bütün. -3-
ķ. 24a/5
ķūf-ı ķ. 3b/10
ĥařāt-ı ķ. 36b/5
- ķen‘ānī** <Ar. Kenana ait, Kenanla ilgili
olan. (?) -1-
ķ.+ i 10b/9
- ķüpçük** Küçük küp. -1-
ķ.+ ine 31a/16
- ķütüb** <Ar. Kitaplar. -3-
ķ. 2b/15, 48b/11
ķ.-i eĥādīs-i řerīfedden 26b/3
ķ.-i mu‘tebere-i mezkūrede 5a/16
- ķüzāz** <Ar. Sinir gerilmesi. -1-
ķ. 50a/7

L

- lāceverd** <Ar. Lacivert, koyu mavi. -1-
l. 10a/11
- lafz** <Ar. Söz. -7-
l.-ı gūsfend 12a/21
l.-ı pādzeħr 4a/12
l.+ ı 24b/4, 24b/5, 4b/9
l.+ ınuḡ 4a/19
l.+ larından 4a/14
- lafzen** <Ar. Sözlü olarak, söze bağlı olarak. -1-
l. 3b/16
- lāgarī** <Far.+Ar. Zayıflık, cılızlık. -1-
l. 27a/12
- laħm** <Ar. Et. -3-
l. 37a/1, 18b/7
l. -ı üyyel 18b/2
- lākīn** <Ar. Ama, fakat, ancak. -23-
l. 11b/23, 13b/22, 20b/23, 23b/17,
26b/3, 27a/14, 35a/1, 36b/21, 3b/21,
41a/14, 41b/14, 44a/11, 44a/21,
46a/11, 49a/1, 49a/17, 53a/19, 5a/3, 6a/23,
7a/20, 37b/9, 42b/11, 47b/20
- laķve** <Ar. Ağız arpılması, yüz felci. -1-
l. 33a/9
- latīf** <Ar. Temiz, hoş, hoşa giden. -1-
cevāħirnāme-i l.+ inde 14b/1
ħaber-i l. 26b/2
- laṭīfe** <Ar. Güzol söz ve hikaye. -2-
eczā-i l. 26b/7
ķā‘ide-i l. 4b/15
- lā-yezel** <Ar. Zevalsız, bitimsiz. -1-
ķudret-i ķādir-i l. 15a/13
- lāzım** <Ar. Gerekli, lazım. -9-
l. 20a/20, 36a/22, 49a/19
l.+ dur 29a/23, 29b/15, 42b/12,
42b/9, 48a/12, 9a/1
- la‘l** <Ar. Lal taşı. -1-
l. 1b/18

- le‘ālī** <Ar. İnci. -3-
l.-i ma‘lūma olmasını 27a/13
l.-i memdūħdur 27a/20
l.-i yetīme 28b/12
- lebīb** <Ar. Zeki. -4-
fāzıl-ı l. 7a/14
ṭabīb-i l. 22b/8
ṭabīb-i l.+ e 23b/10
ṭabīb-ı l. ol 42a/13
- ledğ** <Ar. Yılan veya akrep sokması. -3-
l.+ ine 11a/15, 46a/9
l.+ ini 21a/12
- les‘en** <Ar. Yılan, akrep ve benzeri gibi şeylerin sokması. -1-
l.- 30b/9
l.+ i 7b/5
- leṭāfet-resān** <Ar.+Far. Güzelliğe, latifliğe erişenler. -1-
l. ola 51b/21
- levāzım** <Ar. Lazım olan şeyler. -1-
l.+ ını 40b/12
- levn** <Ar. Renk. -18-
l. 24b/15
l.+ de 21b/1
l.+ i 14a/8, 19a/16, 32a/14, 32a/4,
35a/6, 35b/4, 39b/1, 45b/2, 5a/9,
5b/7, 5b/9
l.+ inde 14b/6, 28a/5
l.+ inde bir 52b/18
l.+ leri 14a/1, 20b/22
- leyl** <Ar. Gece. -1-
l. 54a/9
- leylāk-fām** <Ar. Leylak renkli, mor. -1-
l.- 51a/17
- leyyinū‘l-muħibbe** <Ar. Yumuřak. -1-
l. 6a/23
- līf-nār** <Ar. Ateşli teller, lifler. -1-
l. 50b/3

līmūn <Gr. Limon (*Citrus limonum*). -1-
l. 19b/23

līmūn suyu <Gr.+Tr. Limon suyu. -1-
l. 23a/11

lisān <Ar. 1. Dil, konuşma organı. 2. Dil, lisan. -15-

- l.-ı arabīde 43b/23
- l.-ı azbū'l-beyān-ı fārisīde 4b/7
- l.-ı efrencde 14a/14
- l.-ı efşah-ı 'arabīde 5a/4
- l.-ı efşah-ı 'arabīde 12a/9
- l.-ı eṭibbāda 45b/7
- l.-ı fārsīde 12a/21
- l.-ı fārsīyye 4b/1
- l.-ı rümīdür 48b/5
- l.-ı rūmyānda 37b/16
- l.-ı yūnānda 41a/22
- l.-ı 'arabīde 12b/19
- l.+ da 48b/6
- 'amma-i l.+ ında 32a/1
- l.+ larında 47a/4

lisānū'l-bahr <Ar. Hereze. -1-
l. 37b/21

lisānū'l-ḥamel <Ar. Su kenarlarında biten ve geniş yaprağı iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılan bir bitki, sinirotu. -1-
l. 47b/16

lišargus <Yun. Bir tür felç. krş. sersām-bārid. -1-
l. 20b/2

liṭāfet <Ar. bk. laṭīf-1-
l. 37a/5

lu'be-i berberīyye <Ar. Surincan denilen bitki -1-
l. 34b/22

lūgāt <Ar. Kelimeler, sözlükler. -2-
l.-ı ḥalīmi 11b/12
l.-ı mu'teberede 12b/3

lutfu'l-allah <Ar. Alla'n lūtfu. -1-

taṣrīḥ-i l. 3a/12

lūbb <Ar. İç, öz. -2-
l. 41b/16, 42a/12
l.+ dūr 41b/19

lūḥūm <Ar. Etler. -2-
l.-ı efā'i olan 13a/2
l.-ı efā'ī 14a/20

lüzūm <Ar. Lazım olma, gereklilik, bir işe yarama. -1-
l.+ ları 2a/16

lū'lū <Ar. Delinmiş veya delinmemiş büyük taneli inci. -5-
l. 24b/3, 29b/23, 28b/17
ḥāṣṣat-ı l. 24b/12
l.-ı 'adīde 25b/13

M

mā <Ar. Su. -1-
m. 31a/2
m.-ı maṭbūḥuṣ 47a/22
m.-i nisyān 26a/5
m.-i verd 23a/10, 23a/9
būrūdet-i m.-i sebebiyle 15b/20

mā <Ar. Olumsuzluk edatı . -1-
m. 17b/16

mā'-ı kibrit <Ar. Hidrosülfirik. -2-
m. 10a/5
m.+ den 10a/1

mā'adā <Ar. -den başka, gayrı, başka, fazla. -19-

m. 12a/1, 1b/17, 20b/2, 24a/12, 24a/19, 24b/19, 29a/15, 35b/10, 40b/11, 43a/1, 4b/21, 50b/14, 53b/3, 54a/17, 9b/17, 16a/7, 2b/18
m.+ sı 10b/2, 49a/17
m.+ sını 18a/16

ma'adin <Ar. Madenler. -2-
m.+ i 45b/15
m.+ de 46b/21

- ma'an** <Ar. Birlikte, beraber. -3-
m. 26b/9, 31a/13, 52b/13
- ma'arif** <Ar. Bilimler, bilgi, kültür. -1-
m. 3a/1
- ma'aş** <Ar. Yaşayış, dirlik, geçinecek şey.
-2-
medar-ı m. 1b/12
m.+ larına 14b/14
- ma'azālik** <Ar. Bununla birlikte. -1-
m. 7a/8
- mābeyn** <Ar. Ara, orta. -3-
m.+ dür 10b/20
m.+ inde 16b/8
m.+ indedür 14a/2
- macass** (?) -1-
m.+ ı 11a/4
- ma'cūn** <Ar. Macun, bir grup ilacın genel
adı -2-
m. 10a/14
m. edüp 13a/10
- mā-dāmki** <Ar. Madem, çünkü, değil mi ki.
-2-
m. 19b/2, 32a/18
- mādde** <Ar. Madde, element, öge.-12-
m. 25b/18, 26a/9
m.-i fāsideyi 49b/13
m.-i ḥummāyı 23b/16
m.+ si 13a/2, 13a/9, 26a/15, 30a/15,
43a/9, 46b/12, 9b/9
m.+ sinüñ 25b/7
- ma'den** <Ar. Maden -20-
kibriyā-ı m. 2b/6
m.-i ma'rūfi 36a/18
m.-i mīḡnāṭīs-ı āhen 50a/8
m.+ de 11b/16
m.+ i 10b/18, 11b/11, 39b/13
m.+ i ol 22a/3
m.+ i olan 46a/1
m.+ i olması 54b/18
- m.+ iden bir 11a/12
m.+ inde 51a/20
m.+ inden 36a/13
m.+ ine 10b/23
m.+ inüñ 11a/11, 11a/18
m.+ leri 6a/10
m.+ lerinde 11a/9, 46b/21
m.+ üñ 47b/22
- ma'den-gāne** <Ar.+Far. Madenlik. -1-
m. 44b/20
- ma'denī** <Ar. Madenle ilgili, madenle
yapılmış. . -36-
m. 39a/18, 39b/2, 44b/14, 48a/15,
49b/3, 4a/10, 4b/18, 4b/22, 50b/20,
5a/19, 7a/3, 8a/10, 8b/11, 9a/18,
9b/12, 9b/20
ḡātime-i m. 3b/23
'ale't-taḡḡīḡ-i m. 5a/2
pād-zehr-i m. +den 2b/9
m.+ den 5a/3
m.+ dür 46b/2, 51a/21, 9a/8, 9b/22
m.+ nūñ 5a/22
m. olan 3b/18, 46b/20
m. olanlarda 16a/20
m. olduğına 13b/20
m. olmasıdır 9a/9
m. olup 5b/20
m. olur 44b/7, 51a/22
m.+ si 38b/1, 9b/6
m.+ sini 5a/20
sümüm-ı m.+ ye 4b/22
m.+ye 9a/22
- ma'deniyyāt** <Ar. Madenden yapılmış
nesneler, madenler. -2-
m.+ dan 46a/23, 2b/18
- ma'deniyye** <Ar. bk. ma'denī.-1-
'āmmē-i aḡcār-ı m. 24b/7
- ma'dūd** <Ar. Sayılı, sayılmış. -1-
m. olmuştur 38b/14

ma'dūmu'l-vūcud <Ar. Mevcut olmayan.

-1-

m. olmağla 50b/17

mā-emrāz <Ar. Hastaliksız. -1-

m. 2a/3

ma'fūr <Ar. Çıplak arazi. -1-

m.+a 42a/6

mağāra <Ar. Mağara. -1-

m.+ sında 45b/17

mağāş <Ar. Bağırsak ağrısı, bağırsak iltihabı. -2-

m. 27a/5, 27b/17

mağāşāt <Ar. Bağırsak ağrıları, bağırsak iltihabları. -3-

m.-ı maḥūf olur 27a/6

m.-ı meṣhūre 29a/6

m.+ dan 27a/20

maḡsūl <Ar. Yıkanmış. -1-

tūtiyā-yı m. +i 45a/15

maḡşūş <Ar. Karışık, saf olmayan, başka nesnelerle karışmış. -6-

m.+ a olan 39a/22

m. éderler imiş 40a/2

m. éderler 19b/18

m. olan 10a/11, 8b/15

m. olmağın 9b/15

māh <Far. 1. Ay 2. Senenin on ikide bir kısmı, ay. -6-

m.-ı eylül 26b/17

m.-ı nīsān 26b/17

m.-ı 'ālemārā 32a/16, 35b/16, 43a/8

şu'ā'-ı m.-ı 'ālem-ārā 43a/12

maḥall <Ar. Yer, mekan. -31-

m. 33b/8

m.+ de 17a/21, 17a/9, 20a/22,

25a/17, 27a/20, 34a/11, 44b/13, 48a/19,

51b/12,

52a/3, 55a/9

m.+ de ol 42a/1

m.+ de olan 38b/5

m.+ den 18b/3

m.+ e 38b/16, 40b/20, 40b/22,

49a/12, 54a/7

m.+ inde 12a/23, 19a/19, 27b/22,

42b/5, 50a/3

m.+ inde bir 48a/9

m.+ ini 16a/4, 51b/6

m.+ uñ 51b/5

m.+ üñ 38a/21, 3a/2

maḥall <Ar. bk. maḥall. -1-

m.+ ini 16b/11

maḥāll <Ar. Yer. -1-

emr-i m.+ dur 27a/17

maḥallen <Ar.+Tr. Yerleşmek. -1-

m.- miş olsa 49a/12

mahāret <Ar. Ustalık, beceriklilik. -1-

mertebe-i m.+ e 51b/16

ma' hazā <Ar. Bununla birlikte, beraber. .

-6-

m. 34b/2, 42b/9, 39a/7, 12b/4,

24b/17, 53a/23

maḥfūz <Ar. Korunmuş, saklanmış. -1-

m.+ dur 26b/4

maḥkūk <Ar. Doğru, gerçek, çelik kalemle sert bir şey üzerine kazımak. -12-

m.+ ı 14b/5, 19b/19, 19b/6, 19b/9,

21a/17, 21a/23, 21b/2, 36a/14, 36a/22,

46a/2, 11a/5

m. olup 8a/18

maḥlūk <Ar. Yaratık, mahluk. -1-

m.+ dur 50a/15

maḥlūkāt <Ar. Yaratıklar, mahlukatlar. -3-

eşref-i m. olan 17b/14

m.-ı baḥrīden 25a/11

m.+ nında 53a/14

maḥlūl <Ar. Hallolunmuş, çözülmüş,

erimiş, eritilmiş. -9-

talḳ-ı m. 47b/12

- m.+ a 47b/2, 47b/3
m. bir 47/6
m.+ ını 47b/13
m.+ ini 49b/18
m. olan 31b/1
m.+ ü 31a/21
m.+ üni 49b/11
- maḥrūk** <Ar. Yanan, yanmış. -6-
m.+ ı 37a/20, 37a/7
m.+ ıdur 49b/4
m.+ ında 37a/5
m. olsa 49b/2
m.+ uñ 37a/15
- maḥrūkāt** <Ar. Yakılanlar. -1-
m.+ dan 37a/20
- maḥrūm** <Ar. İsteddiğini, dilediğini elde edemeyen, nasipsiz. -1-
m.+ dur 25b/1
- maḥrūrīn** <Ar. Hararetli, ateşli, kızmış olanlar. -1-
m. 8a/22
- maḥrūrū'l-mizāce** <Ar. Sıcak tabiatlı. -2-
m. 33b/17
m.-i 'avret 46a/20
- maḥşūk** (?) -1-
m. 49b/20
- maḥşūş** <Ar. Hususi olarak, özel. -11-
m.-ı ḥacernīye 9a/22
m.+ a 55a/13, 54a/1, 50a/23
m.+ a olan 8a/16
illet-i m.+ a 35a/9
şüret-i m.+ ada 9b/11
m.+ dur 52a/12, 16a/20
m. olındığı 24b/6
m. olmışdur 24b/7
- maḥşūşen** <Ar. Mahsus olarak, bile bile. -1-
m. 48b/15
- ma'hūd** <Ar. Sözü geçen, bilinen. -3-
m. 52b/11
ğayr-ı m. 54a/12
ḥacer-i m. 53b/9
- maḥūf** <Ar. Korkulu, tehlikeli. -1-
mağāşāt-ı m. olur 27a/7
- mā-hūve'l-meşhūre** <Ar. Faydalı olan şeyler. -2-
m. 17a/12, 17a/3
- maḥv** <Ar. Yok etme, ortadan kaldırma. -1-
m. eder 39b/6
- maḥzūl** <Ar. Hor, hakir, perişan. -1-
m. 53b/13
- maḥzūnū'l-fevāide** <Ar. Faydalı şeylerin saklandığı hazine. -1-
m. 2b/12
- mā'ī** <Ar. Suyu ait, su renginde, mavi. -5-
m.+y e 15b/23
bürke-i m.+ ye 15b/18, 16b/5, 17a/1
m.-i olur 35b/6
- mā'ıyye** <Ar. Susallar. -1-
m.+ dür 46b/13
- mā'il** <Ar. Eğri, eğilimli. -18-
m. 14b/2, 38a/8, 40a/17, 43b/17, 48b/18, 49a/10, 49a/6
m.-i ağber 42a/9
m.-i mürvārīd olanların 28b/11
m.+ dür 43b/5, 47a/1, 5b/13
m. idi 7a/8
m. iken 46a/5
m. olan 14b/9
m. olur 44b/15, 28b/9
m. 14b/7, 42a/8.
- maḥ'ad** <Ar. Anüs, oturak yeri. -1-
m. +a olan 45a/15
- maḥam** <Ar. Durulan, durulacak yer, durak. -1-

- m.+ ında olan 42a/2
- maḳbūl** <Ar. Kabul edilmiş. -8-
hacer-i m. 13b/4
m.+ dur 14a/9, 14b/10, 14b/9,
44b/13
m.+ e 20a/21
m. olduğu 30a/11
m. olduğına 29b/20
- maḳşūd** <Ar. İstek, emel. -3-
m.+ ı olan 40b/22
m. olur 37a/19
m.+ umuz 44b/13
- maḳşūr** <Ar. Bir şeye ayrılmış, kabuğu
çıkarılmış, alıkonulmuş. -1-
m. olmak 32a/7
- maḳşūre** <Ar. *bk. maḳşūr.* -2-
m. 25b/12
m. kılınup 3b/15
- ma'ḳūl** <Ar. Akla uygun, mantıklı, uygun.
-2-
m.+ e 21a/20, 22a/21
- māl** <Ar. Bir kimsenin tasarrufunda
bulunan kıymetli, lüzumlu şey. -1-
m. 53a/21
- mālik** <Ar. Bir şeye sahip olma, bir şeyi
yapabilme. -3-
m.+ lerdür 51b/16
m. olan 16b/1
m. oldukları 28b/12
- ma'lūm** <Ar. Bilinen, belli. -12-
m. 48a/15
le'ālī-i m.+ a olmasını 27a/14
m.+ ıdur 48b/17
m.+ ları olduğda 3b/11
m.+ larıdur 14b/16, 48a/4
m. ola 15a/7, 30a/8, 4a/3, 2b/21
m. olmışdur 38a/19
m. olur 39a/17
- ma'mūr** <Ar. Tanımlanmış, belirtilmiş. -1-
m. olduğu 53b/1
- ma'nā** <Ar. İç, iç yüz. Anlam, mana. -7-
m. 4a/7
m.+ sı 21b/3
m.+ sına 6a/9
m.+ sinadur 4a/21, 4b/12
m.+ sına olmağla 12a/16
m.+ ya 4a/4
- ma'nen** <Ar. Gönülce, yürekçe. -1-
m. 3b/16
- mānend** <Far. Benzer, eş. -1-
m. +i ola 5b/8
- ma'ni** <Ar. Mana, anlam, akla yakın
sebeb. -2-
m. 47a/8, 4b/6
- māni'** <Ar. Engel. -2-
m. 5a/14
m. olduklarından 4b/20
m. olmağla 46b/17
- māni'ū's-sümūm** <Ar. Panzehir. -1-
m. 3b/5
- mār** <Far. Yılan. -9-
m. 19b/15, 19b/16
m. +i 12a/15, 12b/15, 12b/17
m.+ iden 20b/18
m.+ inüj 16b/3
pādzehr-i m.+ i nūj 22b/12
şahş-ı m.+ inüj 20a/19
- mār-ı mūhre** <Far. Büyük yılanlardan
çıkarılan uzun ve donuk bir mūhre. -11-
m. 12b/20, 19a/10, 19a/12, 19a/5,
20a/7, 35a/17
m. ise 20a/1
m.+ nūj 20a/20, 20a/3, 20b/6
m. olan 19b/20
- maraz** <Ar. Hastalık. -22-
m. 33a/14, 33a/16, 35b/21
m.-ı helāk 20b/3
m.-ı mezkūrdan 43a/15

- m.+ dan 36a/6, 42a/23
m.+ ı 23a/1
yaraḳān-ı m.+ ı 36a/12
m.+ ına 24a/7, 24a/9, 32b/15,
33a/12, 33a/9
m.+ ından 35b/8
m.+ ını 46a/21
m.+ lardan 24a/2
m.+ larında 37b/8
m.+ larından 13a/9, 31b/10, 31b/20,
37a/22.
- ma‘rifet** <Ar. Bilme, biliş, herkesin yapamadığı ustalık.. -1-
şāhib-i m. 10a/4
- marīz** <Ar. Marazlı, hasta. -2-
m. 23a/5
m. olmaz 23a/20
- ma‘rūf** <Ar. Herkesçe bilinen. -11-
m. 24a/19, 28a/20, 4a/8
m.+ a 54a/20
m.+ adur 28b/2
gül-i m.+ a 24b/6
m.+ e 3a/18
ma‘den-i m.+ ı 36a/18
m. olan 10b/9, 9a/22, 49a/20
- ma‘rūr** <Ar. Uyuz hastalığı. -1-
m.-ı fedir 42b/4
- maşīr** <Ar. Müracaat edilecek yer. -1-
serīr-i ‘izzet-i m. 25a/3
- maşlahāt** <Ar. Husus, madde. -1-
m.+ ından olduğu 41a/15
- maşnū‘** <Ar. Yapma, düzme, uydurma. -8-
m. 10b/16, 6a/19, 8b/15
m.+ dur 10b/2, 21b/7, 9b/20
m.+ ı 10b/7
m.+ mıdur 46b/8
- maşnū‘āt** <Ar. Uydurma, düzme şeyler. -3-
m.-ı beşerden olan 9b/14
m.+ dan 10b/8
- m.+ dan olan 10b/13
- maşnū‘ī** <Ar. Uydurma ile ilgili olan, düzme şeylerle alakalı. -2-
m. olan 49b/4
m. olur 49b/4
- maşrū‘** <Ar. Sara hastalığına tutulmuş. -3-
m. olan 36a/4, 42a/21, 42b/1
- maşş** <Ar. Emme, emerek çekme, soğurma. -2-
m. edeler 8a/4
m. eylese 6b/8
- maşrık** <Ar. Doğu. -1-
m. 6a/11, 51b/2
- ma‘şūş** <Ar. Zayıf, arık. -3-
m. 3a/2, 8b/16
m.+ i 2b/21
- maṭar** <Ar. Yağmur. -3-
ḫacer-i m. 52b/18
ḫacer-i m.+ dur 52a/1
m. olan 52b/10
- maṭbūḥ** <Ar. 1. Pişirilmiş, kaynatılmış ilaç. -2-
m. +ı 37b/21
mā-ı m.+ uḡ 47a/22
- maṭla‘** <Ar. Ortaya çıktığı yer. -1-
m. olmuşlar 41b/5
- maṭlūb** <Ar. İstenilen şey, maksut. -1-
m. olan 52a/15
- maṭrūd** <Ar. Kovulmuş. -1-
m. olur 54b/1
- māverā‘ün-nehr** <Ar. Orta Asya’da Ceyhun nehrinin kuzeyinde bulunan ülke. -1-
m. 53b/20
m. 54a/23
- mā-yeteḫallel** <Ar. Hallonulabilir. -1-
m. olup 17b/12
- maymūn** <Ar. Maymun. -2-
m. 12b/7, 7b/18
- ma‘yūb** <Ar. Bir eksigi, kusuru olan. -2-

- m. 29b/13
meşküb-ı m. olmadığına 29b/23
- ma‘ż** <Ar. Kalp hastalığı. -1-
m.-ı ‘arız olur 17a/15
- māzāğū’l-başar** - <Ar. Her şeyi gören. -1-
m. 44a/15
- mażarr** <Ar. Zararlar, zararlı şeyler. -1-
m.+ a 48a/20
- mażarrat** <Ar. Zarar, ziyan. -4-
m.+ larına 4b/20
m.+ larını 20b/8, 30b/10, 11b/3
- mażhar** <Ar. Şereflenme, nail olma. -1-
m.-ı ‘avāţif 2a/12
- māzī** <Ar. Geçmiş zaman. -1-
ezmine-i m.+ yede 54a/5
- mażrūf** <Ar. Kalıplı, zarflı. -1-
m. ola 19b/3
- me’āb** <Ar. Sığınılacak yer.-1-
m.-ı ŧalibīn 15a/23
- me’ācīn** <Ar. Macunlar, ilaçlar. -3-
m.-i muferrihaya 28a/16
m. 40a/18,30a/21
- mebrūdīn** <Ar. Soğumuş, soğuk olanlar.-1-
m.+ e 8a/23
- mebzul** <Ar. Bol, çok. -1-
m. olan 1b/10
- mechul** <Ar. Bilinmeyen, meçhul. -1-
m.+ e olmağın 48a/5
- meclis** <Ar. Oturulacak, toplanılacak yer. -3-
m. 2b/7
m.-i hümāyūnı 41a/3
m.+ inde 20a/5
- mecmū’a** <Ar. Toplanıp biriktirilme. -1-
m. 24b/1
- mecrā** <Ar. Bir şeyin dolaştığı yer. -7-
m. 50a/11, 50b/18, 24a/19
sereţān-i m. 37a/17
m.+ da 38b/8
- m.+ da olan 37a/18
m.+ dūr 46b/3
- mecrūh** <Ar. Yaralanmış, çürütölmüş. -3-
m. éder 38b/4
m. olan 50a/1
m. olursa ol 55a/3
- mecrūhu’l-fevā’id** <Ar. Faydası yok olmuş, bitmiş. -1-
şifā-i m. 2b/2
- medār** <Ar. Bir şeyin etrafında döñülen nokta. -2-
m.-ı ma‘āş 1b/12
mecnū’a-ı şihhat-ı m. ola 24b/1
- medhal** <Ar. 1. Başlangıç. 2. Giriş. -2-
m. 20b/9
m.+ i 45b/13
- medīd** <Ar. Uzun, uzatılmış. -1-
m. 53b/19
- medīne** <Ar. Şehir, Medine. -1-
m.-i qadīme 29a/8
- medīni** <Ar. Şehre mensup.-1-
m.+ si 8a/11
- medkūk** <Ar. Döğölmüş, inceltölmüş, toz haline getirölmüş. -1-
m. olan 35a/21
- mefhūm** <Ar. Sözdön çıkarölan mana, anlam. -2-
m. olan ol 18a/2
m. olan 38a/11
- mefţūha** <Ar. Üstün ile, e ile okunan. -1-
ķāf-ı m. 37b/18
- meğer** <Far. Eğer, o durumda. -10-
m. 16a/20, 18b/5, 21b/1, 2b/1, 32a/9, 46b/8, 55b/3
m. ol 14b/23, 27a/18, 41b/6
- me’ħaz** <Ar. Bir şeyin alındığı, çıkaröldığı yer. -1-
m.+ ları 3a/3
- mehcūrān** <Ar. Kullanılmaz ölmüş. -1-

- dil-i 'aşıkā-ı m. 25a/18
- mekremet** <Ar. Kerem, izzet, şeref. -1-
m.+ lerine 2b/3
- melā'in** <Ar. Melunlar, lanetlenmiş olan.
-1-
m. ol 50b/13
- melik** <Ar. Mal sahibi, hakan. -1-
kemālū's-şinā'a-i m.+ i 3a/9
- memālik** <Ar. Memleketler, ülkeler. -7-
akşā-yı m.-i fārisīde olur 9a/23
m.- i 54a/5
m.-i haleb 16a/23
m.-i hindde 45b/20
m.-i me'mūrede 50a/8
m.+ den 10b/18
tevābı'-ı m. 14b/11
- memdūh** <Ar. Övülmüş, övülecek. -2-
le'ālī-i m.+ dur 27a/20
m. olduğına 22b/14
- memdūha** <Ar. *bk. memdūh* -1-
evşāf-ı m. +y1 25a/6
- meme** Meme. -5-
m. 37a/6
m.+ lerde 47b/13
m.+ lerinde 37a/7
m.+ si 37a/3
m.+ ye 27b/20
- memleket** <Ar. Memleket, ülke toprağı. -8-
m. 2a/13, 32a/13, 54b/21
m.+ de olursa olsun 11b/15
m.+ e 40b/13
m.+ i 15b/3, 32a/10
m.+ leridür ol 36a/19
- me'mūl** <Ar. Emel edilen, umut olunan. -1-
m.+ dūr 2b/20
- me'mūre** <Ar. Görevli. -1-
memālik-i m.+ de 50a/8
- men** <Far. Kırk astara denk gelen ölçü, batman. -2-
m. 11a/1
m.+ e 11a/1
- men'** <Ar. Engelleme, engel olma. -12-
m.-i teverrüm eylemesi 22a/5
m. eder 30b/17, 31b/12, 37a/22
m. etmekle ol 42a/23
m. etmişlerden 10b/11
m. eyler 11b/5, 23b/3, 33b/22
m. eyleyüp ol 14b/22
m. eyleyüp 19b/6, 22b/18
- menāfi'** <Ar. Menfaatler, yararlar. -13-
m.-i gārībe 2b/19
m.-i keşrelerini 12a/2
m.-i mezkūreden 24a/11
m.-i 'acibesini 24a/12
m.-i 'adīde olduğunu 17a/5
m.-i 'adīde 11b/16, 14a/19, 1b/11
m.-i 'adīdine 30a
m.-i 'adīdesi 22a/10, 37b/8
m.+ i 29a/15
m.+ ini 31b/4
- mend** <Far. -li anlamı veren ek. -3-
müfredāt-ı m. 8b/6
m. olmadı 41a/12
hışse-i m. olmağla 26b/12
- menfa'at** <Ar. Menfaat, yarar. -5-
m.-ı yesīre 11a/16
m.-ı 'azīmesini 20b/1
m.+ ı 20b/9
m.+ i 22b/18
m.+ larını 11b/21
- menkūl** <Ar. Nakledilmiş, bir yerden bir yere taşınmış. -3-
m.+ dur 31a/1, 40a/6
m.+ dūr 48a/8
- menn** <Ar. İyilik etme, bağışlama. -3-
m. 39a/10, 39a/12, 40b/16
- mennū'l-imān** <Ar. İyiliğe iman eden. -1-

- m. 54b/4
- mensüb** <Ar. Bir şeye veya kimseye alakası olan, bir şeyle ilgili olan. -2-
m.+ dur 46b/1
m. olan 29b/22
- mensübāt** <Ar. Mensub olanlar. -1-
m.-ı kamerdendür 7b/22
- mensübe** <Ar. *bk. mensüb.* -1-
m. olup 29a/9
- menşür** <Ar. Dağılmış, saçılmış. -1-
m. olan 29b/21
- merak** <Ar. Çorba, et suyu.-1-
m.-ı zeytun 10a/14
- merām** <Ar. Maksat, niyet, arzu. -1-
m.+ ıma 41a/1
- merāsım** <Ar. Resmi muameleler, törenler. -1-
m.+ ini 41a/2
- mercān** <Ar. Mercan.-2-
m. 24b/10, 24b/9
- merci** <Ar. Müracaat olunacak, başvurulacak yer, kimse. -1-
m. 15a/23
- mercimek** <Far. Mercimek (*Lens culinaris*). -3-
m. 33a/15, 33a/6, 43a/13
- merhem** <Ar. Merhem. -2-
m.+ ler 20a/17
m.+ lere 44a/19
- merhūm** <Ar. Ölmüş, ölü. -18-
m. 10b/13, 11b/13, 13b/19, 22b/3, 22b/7, 23b/23, 30b/14, 33b/13, 36b/17, 37a/10, 42a/12, 42a/6, 4b/16, 6b/23, 8a/4
m.+ uñ 16b/20, 24a/13, 8a/8
- merķūm** <Ar. Yazılmış, adı geçmiş. -1-
m.+ dan 11b/10
- mermer** <Gr. Mermer. -1-
m. 39b/16
- mermerī** <Gr.+Ar. Mermere ait olan. -4-
m. 39a/23, 39b/23, 6a/18
hacer-i m. 39b/10
- mertebe** <Ar. Derece, basamak. -11-
m. 38b/2, 38b/6, 40b/8, 46b/7, 47b/10, 48b/16, 53b/6, 53b/9
m.-i mehārete 51b/16
m.-i mümtedd olur 54a/10
m.+ sine 53b/7
- merṭūbū'l-mizāce** <Ar. Tabiat derecesi. -1-
m.-i 'asel 46a/20
- mervī** <Ar. Rivayet olunan, sağlam olarak bilinmeyen. -2-
m.+ dūr 30a/17, 44a/16
- merz-yevm (?)** -1-
m. 54a/23
- mesā** <Ar. Akşam. -1-
m. 26a/8
- meşābe** <Ar. Derece. -1-
m. +sinde olup 48b/6
- mesāfe** <Ar. Ara, uzaklık. -3-
m.+ den 49a/12, 49a/7
m. olmağla 18b/4
- mesāmmāt** <Ar. Cilt üzerindeki küçük delikler. -1-
zāhir-i m.+ dan 15b/20
- meşāne** <Ar. Sidik torbası. -12-
m. 20b/9, 23a/22, 24a/5, 42b/21
'illet-i m. 40a/19
m.-i insānda 54b/14
m.+ de olan 20b/5, 33a/1, 39a/14, 43a/1, 47b/19
m.+ lerinde 15a/15
- meşelli** <Ar.+Tr. Benzer, örnek.-2-
m. 21a/13, 31a/22
- meşellū** <Ar.+Tr. *Bk. meşelli.* -1-
m. 20b/7
- meşhūk** <Ar. Dövülmüş, ezilmiş, toz haline getirilmiş. -10-

- m. 30b/14, 31b/11, 34b/16, 47b/7
m.+ a bir 43b/7
dühne-i m.+ a bir 46a/19
m.+ ı 45a/21, 46a/9
m.+ ından 43b/8
m.+ ını 44a/22
- meşküb** <Ar. Delikli, delinmiş. -4-
m.-ı ma'yüb olmadığına 29b/23
ğayr-ı m. olanı 30a/11
m. olmayan 29b/19
m. olmaz 29b/21
- mesmū** <Ar. Duyulmuş, işitilmiş. -1-
m.+a 28a/2
- mesmūm** <Ar. Zehirli, zehirlenmiş. -1-
ebdān-ı m.+ ede 22a/21
- mesned** <Ar. Mertebe, makam. -1-
efzāy-ı m. 23a/13
- meşrudīṭus** <Gr. İsmi bir Yunan hükümdarından alan macun, mesir macunu.
-1-
m.+ dan 8a/21
- mesrūr** <Ar. Sevinçli, mutlu.-1-
m. olup 40b/20
- meṣtī** <Far. . Sarhoşluk. -1-
ḥālet-i m.+ de 20a/11
- meṣṭūr** <Ar. Yazılmış, çizilmiş. -1-
m.+ dur 8b/3
- meṣāhīr** <Ar. Meşhur olanlar, çok kimselerce tanınanlar. -1-
m.-i eṭibbā 10b/5, 32b/19, 25b/14
m.-i ḥuzzākdan 37b/13
m.-i selāṭīn 52b/3
- meşe küli** Meşe külü. -1-
m.+ ne 21a/19
- meṣḡūl** <Ar. Bir işle uğraşan, iş görmekte olan, meşgul. -1-
m. 53b/12
- meṣhūr** <Ar. Herkes tarafından bilinen, meşhur.-13-
m. 12b/9, 13a/18, 15a/20, 28a/6, 48a/22, 48b/12, 48b/9, 50b/5, 5a/21, 6b/22
m.+ e 9a/12
m. olan 12b/12
m. olanı 45b/14
- meṣhūre** <Ar. bk. meṣhur. -1-
mağāṣāt-ı m. 29a/6
- meṣkūk** <Ar. Şüpheli. -2-
m. 36b/21
m. olanlarının 10b/9
- meṣrū** <Ar. Doğru, yanlış olmayan. -1-
m. 55b/9
- meṣ'ur** <Ar. Bir şeyi iyice idrak eylemek, tanımak, bilmek. -2-
m.+ dur 36b/21, 9a/11
- meṣvī** <Ar. Pişirmek, ısıtmak.-2-
m. 37b/21
m. kılınıduktan 10a/15
- metin** Metin, eser. -1-
m.+ de 7a/10
- metīn** <Ar. Metanetli, sağlam, dayanıklı. -1-
ḥacer-i m.+ dūr 47a/2
- mevāzī** <Ar. Mevziler, yerler. -1-
m.-ı mūte'addide 25b/11
- mevcūd** <Ar. Var olan, bulunan. -4-
m. 50b/16
m.+ dur 50a/13
m. olan 11a/12
m. olmamak 49a/19
- mevhibe-i rabbāniyye** <Ar. Allah'ın ihsan ve hediyesi. -1-
m.-i rabbāniyye 29a/10
- mevīzec** <Far. Yabancı üzüm (*Delphinium staphisagria*). -1-
m. 45a/18
- mevkūf** <Ar. Bağlı. -2-
m.+ dur 26a/17, 54b/12

- mevşūf** <Ar. Vasıflanmış. -5-
m. 51a/19
m.+ dur 19a/7
m. olan 4a/9
m. olanı 30a/12
- mevşūfe** <Ar. *bk. mevsuf.* -1-
m. olanları +e 28a/23
- mevsūm** <Ar İsimlendirilmiş, damgalanmış.
-1-
m.+ dur 41a/18
- mevsūme** <Ar. *bk. mevsūm.* -1-
m. 29a/4
- mevt** <Ar. Ölüm. -2-
m.+ den 22a/23, 6b/4
- mevzi** <Ar. Yer, mahal, mekan. -9-
m. 50b/22, 33b/7, 6b/15
m.-i vāhīde 25b/12
m.+ dedür 39b/18
m.+ e 51b/13, 8b/20
m.+ üj 27b/1, 27b/4
- mevzi** <Ar. Bir yere mahsus, bir yerde
olan. -1-
m.+ dūr 45b/15
- mevzu** <Ar. Doğal olmayan. -1-
m.+ mıdur 46b/7
- mevzu** <Ar. Konu. -1-
m.+ da 51b/13
- meyān** <Ar. Orta, ara. -1-
m.+ ında bir 54b/21
- meydān** <Ar. Düz yer, alan. -1-
m.-i hāzākat olan 5b/15
- meyl** <Ar. Eğilim, istek, yönelme, arzu.-
1-
m.-i tamām 50b/22
- meymenet** <Ar. Bereket, uğurluluk,
mutluluk. -1-
m.+ i 54b/3
- me'yūs** <Ar. Ümitsiz, ümidi kesilmiş. -1-
m. oldukları 24a/1
- meyve** <Far. Meyve, yemiş.-3-
m. 42b/6
m.+ ler 27a/11
m.+ si 42b/6
- meyve-dār** <Far. Meyveli, yemişli. -1-
m. olur 43a/18
- mezār** <Ar. Kabir, ziyaret yeri. -1-
m. 51a/8
- mezbūr** <Ar. Adı geçen, adı yukarıda zikr
edilen. -7-
m. 43b/16, 7a/22, 10b/1
hekīm-i m. 16a/22
āb-ž m.+ i 54a/13
fāzıl-ı m.+ uñ 19a/18, 20a/18
- mezbūrān** <Ar. Adı geçenler, adı zikr
edilenler. -1-
fāzılān-ı m. 40a/14
- mezc** <Ar. Karıştırma, katma. -2-
m. etseler 42b/17
m. olup 47b/7
- mezheb** <Ar. Yol, gidilen yol. -2-
m. 23a/17
m.-i mütēkaddimīn 22b/22
- mezkūr** <Ar. Zikredilmiş olan, önceden
bahsi geçen. -7-
m. 19a/6, 53b/4
vecih-i m. 38b/3
diyār-ı m.-ı keşret 14b/15
maraž-ı m.+ dan 43a/15
m. ola 11b/19
m. olan 47b/2
m. olmağın 12a/13
- mezküre** <Ar. Adı geçmiş, anılmış. -
15-
m. 34b/21
āhvāl-i m. ol 53b/23
eşyā-ı m. 48b/15
evşāf-ı hāmīde-i m. 28a/23
hāşşa-ı m.+ yi 7b/11

- havāşş-ı m. 34b/19
 kıā‘ide-i m. 4b/13
 ma‘ālce-i m. 49a/1
 şāf-ı m. 51a/19
 emrāz-ı m.+ de 31b/3
 kütüb-i mu‘tebere-i m.+ de 5a/17
 menāfi‘-i m.+ den 24a/11
 m.+ de 35a/3, 7b/1
 m.+ dür 28b/13
- mezmūm** <Ar. Beğenilmemiş. -1-
 m. olup 54a/23
- mi** Soru edatı. -2-
 m. 42a/12
- mıknāṭis** <Gr. Mıknatis. -36-
 m. 48b/4, 48b/7, 49a/13, 49a/4,
 49b/20, 49b/9, 41a/12
 ṭabi‘at-ı m. 49a/22
 envā‘-ı m.+ uñ 41a/14
 m.-ı āhen 48b/10, 48b/13, 48b/20
 ma‘den-i m.-ı āhen 50a/8, 48b/16
 m.-ı āhenden 49a/17
 m.-ı fıddā 48b/14
 m.-ı fıddanuñ 49a/9
 m.-ı ḥadīdūñ 49a/21
 m.-ı müshili 49b/10
 m.-ı nukre 49a/14
 m.-ı raşaş 49a/15
 m.- raşāşdur 48b/14
 m.-ı timurı 38a/17
 m.-ı zehebūñ 49a/6
 m.-ı zerr 48b/13, 48b/11
 havāşş-ı m. bir 49b/5
 m.+ dan 50b/14
 m.+ dan bir 50a/15
 m.+ dan ol 50b/6
 m.+ dandur 49b/17
 m.+ ı 49a/1, 50a/5, 39b/6
 m.+ uñ 49b/4, 50b/11
- mıknāṭisü’l-āsān** <Gr.+Far. Kolaylık
 sağlayan taş. -1-
 m. 50b/19
- mıknāṭisü’l-‘aşr** <Gr.+Ar. Bir tür mıknatis.
 -1-
 m. 50b/15
- mıknāṭisü’l-cevāhir** <Gr.+Ar.
 Mıknatıslı cevherler.-1-
 m. 50b/15
- mıknāṭisü’l-laḥm** <Gr.+Ar. Et çeken taş.
 -1-
 m. 50b/18
- mıknāṭisü’l-şa‘r** <Gr.+Ar. Kıl çeken taş.-2-
 m. 41a/13
 m.+ uñ 41a/16
- mıknāṭisü’z-zifr** <Gr.+Ar. Bir tür mıknatis.
 -1-
 m. 50b/15
- mışdāk** <Ar. Bir şeyin doğru olduğunu
 ispat eden şey, ölçüt.-1-
 m.+ inca 20b/21
- mışrī** <Ar. Mısırla ilgili, mısıra ait.-1-
 m.+ dür ol 7a/14
- mi** Soru eki. -2-
 m. 7a/21
- mi‘de** Ar. Mide, kursak. -11-
 m.+ lerinde 14a/2, 15a/16
 m.+ sinde 13b/13, 13b/2, 13b/5,
 15a/5, 16a/19, 16b/22
 m.+ sinden 14a/11
 efrāz-ı m.+ sinūñ 10b/3
 veca‘-ı m.+ ye 33a/3
- mıkdār** <Ar. Miktar. -60-
 m. 10b/17, 18a/17, 18a/20, 18a/22,
 2b/14, 30a/23, 32b/17, 43b/7, 45a/20,
 46a/19, 47a/15, 47b/7, 50a/17,
 51b/8, 52b/12, 53a/6
 m.-ı isti‘māli 22a/15, 34b/13,
 46a/12
 m.-ı isti‘mālinde 22b/15

m.-i isti'mālını 23b/7
m.-i қағарāt-ı bārānuḡ 26a/17
m.+ ı 21a/5, 22b/4, 24b/13, 24b/18,
26a/4, 26b/21, 31a/12, 31a/15, 33a/15,
35b/6, 37a/13, 40a/15, 40a/19,
43a/13, 49b/8, 51b/6, 53a/9, 6b/18, 6b/4
m.+ ıdur 34b/14, 46a/12
m.+ ında 42a/8
m.+ ında bir 41b/12
m.+ ını 11b/7, 17a/8, 18a/15, 28a/5,
33a/20, 33a/6, 34b/1, 42b/23, 43b/19,
43b/20, 8a/7
m.+ ını bir 43b/12
m.+ ıyla 28a/4
m.+ ları 28a/22
m. ol 37a/4
minvāl <Ar. Suret, tarz. -7-
m. 41b/10, 49a/3, 53a/9
m.-i muḡarrer 26b/13, 35a/1,
14b/20, 23a/16
mişilli <Ar.+Tr. Benzeri. -2-
m. 17a/9, 49b/20
misk <Ar. Misk otu (*Moschiferus*). Bir
cins güzel koku.-3-
m. 17b/5, 29a/19, 46a/19
mişkal <Ar. Yaklaşık 4,5 grama denk
gelen bir ağırlık ölçüsü. -12-
m. 28a/19, 39a/13
süds-i m. 8a/7
m.+ e 24b/20, 9b/13
m.+ i 32b/3, 32b/6, 32b/9
m.+ ini 22a/19, 47b/16, 39b/21
m. oldığı 28b/18
mişl <Ar. Benzer, eş, tıpkı. -1-
m. +i 6b/10
mīş <Ar. Karışım. -1-
m. +e 47b/10
miyān <Far. Ara, orta. -3-
m.+ ında 24b/7, 27b/8, 45a/23

mizāc <Ar. Bünye özelliği, mizac, dört
ana unsur olan kan, sevda, safra ve balgam
maddelerinden oluşur; bu maddelerin
oranları mizaç özelliklerini meydana getirir.
-4-
m.-ı şānī 21b/1, 21b/3
m.-ı sa'ādet 42a/4
nāzik-i m. olmağla 29b/2
mīzān <Ar. Terazî. -1-
m. 26b/19
mu Bu, işaret zamiri. -1-
m.+ ndan 11b/1
mu'add <Ar. Hazırlanmış. -1-
m. +a iken 45b/21
mu'ādil <Ar. Eşit, denk. -2-
m.+ dūr 31b/14
m. olmaz 49a/14
mu'ālece <Ar. İlaçla tedavi, sağaltım. -5-
m. 6b/15
m.-i mezkūre 49a/1
m.+ sinde 13a/9, 30b/23
m.+ sinden olmağla 46a/13
mu'allāk <Ar. Asılmış, asılı. -1-
m. 50b/12
mu'āmele <Ar. Davranış, davranma. -1-
m. eyleyeler 3b/3
mu'arriḡ <Ar. Terletici ilaç. -1-
m. olmağla 23b/18
mu'asker <Ar. Asker karargahı. -1-
m.+ inde bir 52b/4
mu'azzam <Ar. Kocaman, ulu. -3-
m. 13a/2, 17b/9, 15b/13
mūcib <Ar. Sebep, vesile.-2-
m.-i nīzām 1b/14
m.-i ūbbehet 1b/16
mudāḡrec <Ar. Değirmiliğinde hiç kusuru
olmayan iyi cins bir inci çeşiti. -1-
m. 28b/15
mufarriḡ <Ar. Aşırı giden. -1-

- m.+e 6b/1
mafāsıl <Ar. Eklem. -1-
 m. +a 50a/5
mufaşşal <Ar. Geniş malumatlı, kısımlara ayrılıp anlatılmış. -1-
 m. 38b/10
mufāz <Ar. Çok, bol. -1-
 m. olan 36a/11
muğalaṭa <Ar. Yanıltmak için, yanıltacak yolda söz söyleme. -1-
 m. olunur 6a/20
muğārib <Ar. Batı, garp. -2-
 etibbā-ı m.+ den 30b/5
 huzzāk-ı m.+ den 43b/3
muğterik <Ar. Suyu batan. -1-
 m. olamaz 38b/17
muḥaddir <Ar. Uyuşturucu, uyuşturan. -1-
 kuvvet-i m.+ esi 18b/6
muḥāfaẓa <Ar. Saklama, barındırma. -2-
 m.+ sı 29a/13
 m. olunmak 29a/23
muḥakkak <Ar. Doğruluğu anlaşılmış, belli. -2-
 m. 11b/10, 52a/13 gayrı
muḥakkem <Ar. Sağlam kılınmış, sağlam. -1-
 m.-i sıhḫ edüp bir 45a/3
muḥakkıḳīn <Ar. Hakikati, gerçeği bulup ortaya çıkaranlar. -1-
 m. 25b/19
muḥālif <Ar. Uymayan, uygun olmayan -4-
 m.+ dür 17a/4, 4b/8
 m.+ i 32a/9
 m. olur 35b/16
muḥallaṣa <Ar. Nevruz otu. -3-
 şāḥsār-ı m.+ dan olmak 14a/17
 m. 14a/13
 m.+ dur 15a/3
muḥallib (?) -1-
 m. olduğunu 47b/1
muḥāribāt <Ar. Muharebe edenler, savaşanlar. -1-
 esbāb-ı m.+ larından olup 53b/20
muḥarreḳ <Ar. Çok susatan, çok hararet veren. -1-
 m.+ e olındığı 17a/5
muḥarrer <Ar. Yazılı, yazılmış. -4-
 minvāl-i m. 26b/13, 35a/2, 14b/20, 23a/16
muḥarriken <Ar. Tahrik edenlere göre. -1-
 m. 17a/5
muḥarrir <Ar. Yazıyı yazan, yazar. -2-
 m.+ ini
 m. eyleyüp 8b/14
muḥāsama <Ar. İki taraf arasındaki düşmanlık. -1-
 m. 42b/5
muḥaşşal <Ar. Tahsil olunmuş, elde edilmiş. -2-
 m.-ı kelām 20b/10
 m.+ ından bir 13a/12
muḥannar (?) -1-
 m. 38a/6
muḥaşşıl <Ar. Hasıl eden, meydana getiren. -1-
 vuḳūf-ı m. etmekle 54a/20
muḥāt-ı şeytān <Ar. Öğle sıcaklığında tel tel gibi görünen Güneş'in ışığı. -1-
 m.- ı şeytan 5b/11
muḥāzī <Ar. Birbirinin karşısında ve bir hizada bulunan. -1-
 m.+ sinde bir 51b/7
muḥkem <Ar. Sıkı, sağlam. -3-
 m. 29a/22, 31a/16, 39b/21
muḥriḳ <Ar. Yakan, yakıcı. -4-
 m. 37b/8, 37b/9
 m.+ i 37b/12
muḥtāc <Ar. Muhtaç. -4-

- m. 52a/20
m.+ dur 23b/10, 52a/16
m. olduğu 52b/1
- muhtār** <Ar. Seçilmiş, seçkin. -4-
kavl-i m. 14a/16
peskavl-i m. 30a/13
kavl-i m.-ı kibār 12a/7
m.+ ları 25b/19
- muhtarāt** <Ar. Seçilmişler, seçkinler. -1-
m. 3a/12
- muhtaşar** <Ar. Kısaltılmış, kısa. -1-
m. 38b/10
- muhtelif** <Ar. Çeşitli. -6-
m. 5b/2
m.+ e 11a/14, 51a/17
m.+ eden 14a/20
m. olup 25b/8
m. olur 48b/17
- muhtelif** <Ar. *bk. muhtelif*. -1-
m.+ lerdür 48b/19
- muhtelif** <Ar. *bk. muhtelif*. -2-
emrāz-ı m.+ de 22a/13
m. olmağla 28b/8
- muhtelifü'l-eşkāl** <Ar. Çeşitli şekiller. -1-
m. 38b/8
- muhtemel** <Ar. İhtimali olan, olası,
beklenir. -2-
m. 40a/5
m. olur 7b/13
- muhterem** <Ar. Saygıdeğer kimseler.-1-
m.+ ler 2b/7
- muḳabele** <Ar. Karşılık verme, karşılama.
-1-
m.-i mülük 7b/19
- muḳaddem** <Ar. Takdim edilen, sunulan,
önce. -4-
m. 15a/8, 18b/16, 53b/5
müddet-i m. ol 20a/15
- muḳaddemā** <Ar. Önce, eskiden. -10-
m. 11a/18, 12a/8, 15a/3, 10b/19,
24a/13, 52a/21, 53b/23, 9b/16, 22a/15
m. olındığı 17a/10
- muḳaddime** <Ar. Giriş, önsöz. -1-
m. 3b/14, 3b/16
- muḳarrer** <Ar. Kararlaştırılmış, karar verilmiş. -14-
m. 17a/5, 20b/12
m.+ dūr 10a/8, 12b/18, 15a/16,
21b/1, 22b/2, 29b/9, 39a/10, 2a/6
emr-i m.+ dūr 28b/11
m. eyledüm 10a/6
m. olmağla 21b/9, 41a/15
- mukarrer** <Ar. Kararlaştırarak. -1-
m. 11a/18
- muḳāvem** <Ar. Karşı durmak, dayanmak,
direnme. -1-
m. 7a/7
- muḳāvim** <Ar. Sağlam, dayanıklı. -1-
m. olur 8a/20
- muḳayyed** <Ar. Bir işe ehemmiyet verme,
sahip çıkma. -1-
m. olmağın 40b/4
- muḳtedā** <Ar. Kendisine uyulan, önde
giden. -1-
m. -yı 5b/13
- muḳtedir** <Ar. Güçlü, kuvvetli, becerikli.
-1-
m. 28b/20
- muḳtezā** <Ar. İktiza etmiş, lazım gelmiş.
-1-
m.+ sı 20b/11
- mūla'** <Ar. Dahil edilen. -1-
m. olmağın 16b/16
- mūm** <Far. Mum. -1-
m. 35a/14
- munaşşab** <Ar. Birbirinin üzerine
tertiplenmiş olan. -1-
m. +a olan 37b/10

munkāṭi' <Ar. Son bulma, bitme, ayrılma.

-1-

m. olur 18b/10

muntāzar <Ar. Beklenen, gelmesi umulan.

-1-

m.+ lar iken ol 26b/10

murabba' <Ar. Dört köşeli şekil. Dörde çıkarılmış. Dörtlü. Dört şeyden oluşmuş.

-1-

m. 50b/8

murād <Ar. İstek, arzu. -23-

m. 37a/18, 3b/10

m. eden 34a/8

m. edenler 29a/11, 54b/22

m. ederler 51b/13

m. ederlerse 26b/23

m. etdiği 37a/13

ihrāc-ı m. etdikde 25b/4

m. etdikleri 51b/14

ric'at-ı m. etdiklerinde 40b/23

m. etmişler 23b/9

m. etmişlerdür 36b/16

m. etseler ol 40a/10, 55a/9

m. ol 36b/20

m. olınan 31a/12, 38a/10

m. olınmışdur 36b/23

m. olınsa bir 11b/7

m. olınsa 54a/2

m. olunur 47a/13

m. olur 24b/5

murdār <Far. Murdar, kirli, pis. -1-

m. 33b/6

murğ-ān <Far.+Ar. Kuşlar. -1-

bāl-i m. 25a/15

muşāffa <Ar. Tasfiye edilmiş, süzölmüş.

-1-

m. 4b/14

muşahhaha <Ar. Tashih olunmuş, düzeltilmiş. -1-

m.+ dur 37b/18

muşanna' <Ar. Tasni edilmiş, sonradan yapılmış. -1-

m. kılmışlar 50b/9

muşannefāt <Ar. Tasnif edilmiş kitaplar. -2-

m.-ı mu'teberede 12b/10

m.-ı mu'tebereden 3a/8

muşarraḥ <Ar. Belirtilmiş, açık söylenmiş,

-2-

m.+ dur 17a/6, 47a/13

muşliḥ <Ar. İslah eden, iyileştiren. -5-

m.+ i 47b/21

m.+ idür 33b/18

m.+ i olmak 46a/23

m.-i fesād 4a/17, 4b/9

muṭābik <Ar. Uyan, birbirine uygun -1-

m. 10b/5

mu'tād <Ar. Alışılmış, adet olunmuş. -1-

m. 28a/13

mu'tādī <Ar. Alışılmış. -1-

m. olmayan 44a/11

muṭahhara <Ar. Temizlenmiş, temiz. -1-

şerī'at-ı m.+ da 20a/21

mutāzarir <Ar. Zarar gören, zarara uğrayan. -1-

m. olur 29a/19

mu'teber <Ar. Hatrı sayılır, geçerli. -9-

muşannefāt-ı m.+ eden 3a/9

m. 19b/19, 27b/13, 33b/18

m.+ den ol 2b/15

m.+ dür 30a/12

m.+ dür ol 13b/6

m.+ inde 5b/17

m.+ inden 8b/2

mu'teberān <Ar. Hatrı sayılır olanlar, geçerli olanlar. -2-

m. 1b/13

aḥbār-ı şikāt-ı m. 55b/4

mu'teberāt <Ar. bk. mu'teberān. -4-

- m.+ da 20a/2, 32a/6, 36b/14
m.+ dan 14b/17
- mu'tebere** <Ar. *bk. mu'teber.* -6-
kütüb-i m.-i mezkûrede 5a/17
lügât-ı m.+ de 12b/3
muşennefât-ı m.+ de 12b/10
mü'ellifât-ı m.+ den 3a/20
hacer-i m. olduğu 13b/5
m. +e 4b/7
- mu'tedil** <Ar. Mûnasip, uygun biçimli, ılıman, ölçülü. -7-
m. 29a/22, 43a/23
m.+ dür 14a/1, 21b/23, 30a/14, 46a/7
m. olanlarında 25b/10
- mu'temed** <Ar. İtimat edilen, güvenilen. -1-
m. 9a/4
- mu'temedân** <Ar. İtimat edilenler, güvenilenler. -2-
m. 47a/9, 55b/3
- mu'tlak** <Ar. Yalnız, tek. -2-
m. 21a/20, 29b/13, 46b/23.
- muttasıl** <Ar. Bitişen, aralıksız, devam eden. -5-
m. 18b/9
m.+ dur 25a/23, 25b/1
m. olmağa 25b/4
m. olur 51a/1
- muttaşılan** <Ar. Bitişik olarak, aralıksız olarak. -2-
m. 16a/6, 16a/8
- muvâfık** <Ar. Uygun, yerinde -7-
m. 17a/12, 1b/17, 9a/12
m.+ dur 32b/10, 52a/22
m.+ dur ol 54b/19
m. olduğum 3a/4
- muvaḥḥade** <Ar. be harfî. -1-
bâ-i m. 42b/19
- muvâzî** <Ar. Köyler, meydana gelme -2-
m. -ı hindistân 50a/9
m.-ı âhîrde 8b/7
- muẕâdd** <Ar. Zıt, karşıt. -1-
m.+ ı olan 17b/18
- muẕırr** <Ar. Zararlı, zarar veren -3-
m. +a 29a/14
m.+ adan 27a/5
m.+ dur 33b/17
- muẕmaḥill** <Ar. Darmadağın olmak, yok olmak. -1-
m. olur 29a/16
- muẕtaribü'l-aḥvâl** <Ar. Durumdan rahatsız olma. -1-
m. olup 52b/9
- mübâhât** <Ar. Övünme. -1-
m. 29a/1
- mübâreke** <Ar. Bereketli, uğurlu, mübarek. -1-
esâmi-i m.+ den 4b/8
- mübeddel** <Ar. Değişmiş. -4-
m. olan 16a/12
m. olmuş 35a/7
m. olup 4a/23
m. olur 15b/23
- müberhen** <Ar. Kanıtlanmış, delilli. -1-
m. olur 13b/15
- müberrâ** <Ar. Temizlenmiş. -3-
m. bir 28b/17
m.+ dür 8b/5
m. olduğundan 24b/19
- mübeyyen** <Ar. Açıklanmış, izah edilmiş. -2-
m.+ dür 47a/9, 4b/9
- mübhem** <Ar. Belirsiz, mutlak aşîkar olmayan. -2-
m. 39b/2
m. olduğunu 16b/23
- mübtelâ** <Ar. Tutulmuş, tutkun,

yakalanmış, bir şeye (kötü) düşkün olan.

-7-

m. olan 35b/19, 36a/16, 43a/14

m. olanlar 50a/5

m. olanlara 43b/21

m. olanların 24a/10, 33a/10

mücellâ <Ar. Parlak, parlatılmış. -2-

m. 14a/8, 11b/19

mücerreb <Ar. Denenmiş, sınanmış, makbul. -3-

m. 33a/19

m.+ dür 30b/17, 38a/3

mücerred <Ar. Yalnız, tek. Halis, saf, katışıksız. -8-

m. 17b/6, 21a/10, 30b/6, 31a/5, 54a/3, 54b/11, 55b/1

m. bir 52a/17

müctemî <Ar. Toplu, topluca. Bir araya gelmiş. -3-

m. 43a/10

şahş-ı m. 52a/4

m.+ e 20b/21

müdāvāt <Ar. Deva bulma, tedavi etme. -2-

m.+ a 30a/13

m.+ ında olmak 45b/1

müdāvet <Ar. Devamlılık. Aralıksız bir işe devam etmek. -7-

m. 33a/22

m. eden 23a/19

m. ettürdüm 22b/4, 24a/2

m. etmek 44a/13

m. etseler 31b/11, 44a/10

müddet <Ar. Zaman, vakit. -7-

m. 19a/19

m.-i qālilde 21b/15, 53b/16

m.-i muqaddem ol 20a/14

m.+ den 26a/12, 27a/9

m.+ i 26b/17

müdevver <Ar. Yuvarlak. -6-

m. 14a/7, 19a/15, 24b/18, 42b/19,

32a/14

m. olmağla 43a/4

müdrık <Ar. Akıl, anlayış. -1-

quvā-yı m.+ iye bir 2b/14

mü'ellifāt <Ar. Telif olunmuş, yazılmış kitaplar, eserler. -1-

m.+ da 12a/16

mü'ellif <Ar. Kitap yazan, eser sahibi. -3-

m.+ i 19a/2, 14b/18

m.+ inden 24a/4

mü'ellifāt <Ar. Yazılmış kitaplar, eserler.

-1-

m.-ı mu'tebereden 3a/18

mü'ellifin <Ar. Kitap yazanlar, eser sahipleri. -2-

m. 5b/14

m.+ den 8b/9

mü'eşşir <Ar. Tesir eden, iz bırakan. -1-

m. 13a/8

mü'eyyed <Ar. Kuvvetlendirilmiş, doğrulanmış. -2-

m. olur 19a/20

m.+ dür 15a/5

müfād <Ar. İfade edilen. -1-

m. 7a/10

müfāheret <Ar. Övünme. -1-

m. eyleyüp 29a/2

müferṭeh (?) Yassırak. -1-

m. 36b/3

müferrih <Ar. Ferahlık veren, iç açıcı -3-
edviyye-i m.-ı qalbiyyedendür

30a/18

m.+ ada 30a/21

m.+ aya 40a/18, 28a/16

müferrihāt <Ar. Ferahlık verenler, iç açıcılar -1-

m. 29b/4

müfettit <Ar. Kıran, ezen ilaç. -1-

- m.+ dūr 36b/4
müfevvez <Ar. İhale ve sipariş olunmuş.
 -1-
 m. kılınmak 23b/9
müfred <Ar. Basit, saf, karışık olmayan. -1-
 m. 4a/5
müfredāt <Ar. Bir bütünü meydana getiren
 şeylerin her biri, müfredat. -4-
 m.-ı cālīnūs 37b/14
 m.-ı mend 8b/6
 m.+ ında 11b/13, 36b/7
müfriṭ <Ar. Aşırı, ileri. -1-
 şudā‘-ı m.+ da 31b/4
mühlik <Ar. Öldüren, öldürücü. -1-
 m.+ dūr 32b/22
mühr <Far. Mühür. -1-
 m. 40b/3
mühre <Far. Çeşitli Hayvanların
 vücudundan çıkarılan ve tıpta kullanılan
 kemiğe benzer bir nesne. -4-
 büzürg-i m. 51a/4
 m.-i eṭibbā-i efrenç 22b/20
 m.+ yi ol 20a/12, 20a/16
mukahhal <Ar. Sürme çekilmiş göz. -1-
 m. 44a/14
mükāleme <Ar. Konuşma. -1-
 m.+ ye 40b/11
mükelles <Ar. Yıkanmış olan. -1-
 m. olanı 47a/11
mükerreren <Ar. Tekrar tekrar. -1-
 m. 26a/19
müknet <Ar. Kudret ve kuvvet. -1-
 m. 2b/14
mülāhaza <Ar. İyic düşünüp bir işin
 hakikatını tetik etmek. -1-
 m. eyledükleri 3a/2
mülākāt <Ar. Görüşme, buluşma. -1-
 tiryākān-ı m.+ ların 2a/23
mülākī <Ar. Buluşan, kavuşan. -5-
 m. olduğu 38b/16
 m. olduğda 54b/7
 m. olsa ol 37b/4
 m. olsa 38b/3
 m. olup 40a/12
mülakḳab <Ar. Lakaplanmış, adlandırılmış.
 -1-
 m. olur 54b/9
mülāşık <Ar. Yapışık, yanyana bulunan.
 -3-
 m. olmağla 38b/17
 m. olup 38b/4
 m. olur 50a/19
mülattıf <Ar. Yumuşatıcı. -1-
 taḥfīf-i m.+ dur 39a/13
mülāzemet <Ar. Devamlı bir işle meşgul
 olma, bir işe sınıksız bağlılık. -1-
 m. eyleyüp ol 53a/16
mülevven <Ar. Renk renk, renkli, boyalı.
 -5-
 m. 11a/15, 11a/4
 m.+ dūr 39b/16
 m. olup 5b/3
 m. olur 51a/18
mülhakāt <Ar. Ekler, katmanlar. -3-
 m.+ ından olan 3b/22
 m.+ indandur 32a/22, 12b/13
mülket <Ar. Memleket, ülke. -1-
 şehriyār-ı m. 25a/1
mülük <Ar. Milikler, hükümdarlar. -6-
 muḳābele-i m. 7b/19
 ṭabāyi‘-i şerīfe-i m. 28b/8
 m.-ı emeviyyeden 28b/13
 m.-ı mışırdan 7b/6
 m.-i selefdan 28b/11
 m.+ den 18b/12, 14a/23
mümāna‘at <Ar. Karşı durma, önleme. -1-
 m. 26b/22
mümāreset <Ar. Alışma, el yatkınlığı,

- alışıklık. -1-
‘adem-i m.+ lerinden 4b/2
- mümeyyiz** <Ar. Seçen, ayıran. -1-
m.+ i 10b/7
- mümkin** <Ar. Mümkün, olabilir, olabilen.
-3-
m. 40b/5
m. olmamağla 42a/11
m. olmamağ 51a/1
- mümtāz** <Ar. Diğerlerinden üstün, seçkin.
-1-
m. olanlarını 28a/5
- mümtedd** <Ar. Uzayan, sürekli, devamlı.
-1-
mertebe-i m. olur 54a/10
- münāfi** <Ar. Zıt, aykırı. -1-
m.+ ni 38b/21
- mün‘akid** <Ar. Düşümlenmiş, bağlanmış,
bağlı. -5-
m. 26a/9
m. olan 9b/3
m. olup 26a/15
m. olur 9b/2
ḥabbe-i m. olur 26a/18
- münakkaş** <Ar. Nakışlı, işlemeli. -2-
m. 36a/20
m. olup 19b/15
- münakkaṭ** <Ar. Noktalanmış. -5-
m. 11a/4, 6a/6
m. ola 5a/10
m. olanuṭ 5b/2
m. olur 5b/1
- münasebet** <Ar. Uygunluk, bağlılık,
yakınlık. -8-
m. 3b/1, 4b/6
m.+ dür 10a/2
m.+ i 41b/5
m.+ iyle 20b/19, 41a/12, 41b/23,
48b/2
- münāsib** <Ar. Benzer, uygun, layık,
münasip. -3-
m.+ dür 33b/4, 49b/5
m.-i ‘āliyye 43b/1
- münāsibe** <Ar. *bk. münāsib* -1-
m. 33b/11
- müncemid** <Ar. Donmuş, buz haline gelmiş.
-4-
m. 19b/4
m. olmağla 18b/10, 26a/9
m. olup 16a/2
- mündefi** <Ar. Def olunmuş, atlatılmış,
savuşturulmuş. -1-
m. olup 35b/21
- münderic** <Ar. Yer almış, içinde bulunan.
-2-
m.+ e olmağla 1b/11
m. olan 14a/19
- münfehim** <Ar. Anlaşılan, kavranılan. -2-
m. olan 31a/8, 5b/20
- münferid** <Ar. Yalnız, tek. -1-
m.+ en 30a/23
- münḥall** <Ar. Açılan, çözülen. -2-
m. olup 31a/19, 47a/17
- münḥarif** <Ar. Sapan, doğru gitmeyen,
doğru olmayan. -1-
m. olup 42a/5
- münkaṭi** <Ar. Kesilmiş, kesik. -1-
m. olur 54a/21
- münkir** <Ar. İnkâr eden, reddeden. -1-
m. etmişler bir 20a/4
- münsedde** <Ar. Kapanan, tıkanan, tıkalı.
-1-
m. olmağla 33a/13
- münşakk** <Ar. Yarılan, yarılmış. -1-
m. olup 17a/16
- mürāca‘at** <Ar. Baş vurmak. -5-
m. 21a/2
m. eylesünler 29a/12

- m. eyleyeler 3a/2
m. olinsa 55b/5
m. olunup 3a/23
mürebbiü'l-fuzelâ <Ar. Faziletliilerin hocası, faziletliilerin faziletlisi. -1-
m. 19a/2
mürekkab <Ar. Birkaç maddeden yapılmış. -2-
m. 38a/1
m.+ dür 4a/5
mürekkabe <Ar. Birleşik, terkip edilmiş. -1-
tiryākāt-ı m.+ den 7a/11
mürür <Ar. Geçme, bir yandan gelip öte yandan geçme. -2-
m.+ unda 37a/12
m.+ undan 32b/12
mürüvvet <Ar. Cömertlik, iyilikseverlik. -1-
m. 2b/6
mürvārīd <Ar. İnci. -6-
m. 24b/2, 46b/7
ḥall-i m. 31a/8
m.-i bīāb 19a/16
m.-i ferc-i iktibās 2a/1
mā'il-i m. olanlaruñ 28b/11
müsa'ade <Ar. Yardım, izin. -1-
m.-i rüzgār 28b/2
müsellem <Ar. Doruluğu kabul edilen, tasdik edilen. -2-
m. 5a/1
m.+ dür 5a/8
müsemma <Ar. aynı ismi olan, isimlendirilen. -2-
m.+ dur 28a/20
m. kılındığı 25a/8
müsemmi <Ar. bk. *müsemma*. -3-
m. olan 33b/12, 54b/2, 48a/21
müşil <Ar. Müşil, bünyedeki herhangi bir maddeyi hafifletici, sehl edici. -2-
m. 49b/12
miḫnāṭis-ı m.+ i 49b/10
müsin <Ar. Yaşlı, ihtiyar. -1-
m. 23a/6
müsnid <Ar. Zaman, dehr. -1-
zīnet-efzā-yı m. 2b/4
müstağni <Ar. Kimseden bir şey istemeyen, kimseye ihtiyacı olmayan. -1-
m. 1b/15
müstaḥkem <Ar. Sağlam, -1-
m. olmuşdur 46b/15
müstaḳillen <Ar. Başlı başına, kendi başına. -1-
m. 22a/14
müsta'mel <Ar. İstimal eden, kullanan, kullanılmış. -3-
m. 43a/5
m. olan 34b/22, 37b/22
müstekarr <Ar. Bir yerde sabit duran, durulan yer. -1-
m. olan 27a/15
müsteṭāb <Ar. Güzel, hoş. -1-
kitāb-ı m.+ ında 15b/4
müstevcibü'l-hubūr <Ar. Saygıdeğer alimler. -1-
ḥuzūr-ı m.+ larına 53b/13
müsteviyye <Ar. Düz bir şekilde. -1-
m. 50b/8
müşabehet <Ar. Benzeyiş, benzeme. -1-
kemāl-i m.+ i olmağla 21a/1
müşabih <Ar. Benzeyen, benzer. -4-
m. 34a/19
m.+ dür 46b/4
m. +i olan 8b/15
m. olup 6a/17
müşahede <Ar. Görülmüş, görülen. -1-
m. edenleruñ 12a/11
müşahede <Ar. Seyreden, gören. -7-

- m. edecek 53b/9
 m. edenlerüj 55b/6
 m. eyledigini 34b/7
 m. eyledüm 53a/16
 m. olunur 35a/22, 33a/11
 m. etmekle 52b/5
- müşeddede** <Ar. İki defa yanyana okunan harf, şeddeli harf. -1-
 nün-u m. +e 37b/18
- müşekkel** <Ar. Şekil verilmiş, şekillendirilmiş. -1-
 m. olduğımı 47a/9
- müşerref** <Ar. Şereflenmiş, şerefli. -2-
 m. 30a/9
 m. olduğumda 41a/3
- müş'ir** <Ar. Haber veren, bildiren. -3-
 m.+ dür 16b/23, 22a/7
 m. olmağla 5b/21
- müşrikîn** <Ar. Ortak koşanlar. -1-
 cehle-i m. 50b/12
- müştedd** <Ar. Şiddetlenen, şiddetlenmiş. -2-
 m. 46b/14
 ihtiyâc-ı m. olup ol 54a/6
- müştemil** <Ar. Kavrayan, içine alan. -2-
 m.+ dür 1b/18
 m.+e olan 39a/19
- müte'addid** <Ar. Türlü türlü, çoğalmak. -1-
 m. 7b/3
- müte'addide** <Ar. bk. müte'addid. -1-
 mevâzı'-ı m.+ de 25b/11
- müte'ahhîr** <Ar. Teahhür eden, sonraya kalan. -3-
 kibâr-ı m.+ inden 9a/16
 m.+ inüj 24a/21
 m.+ lerinden 22b/20
- müte'ahhîrîn** <Ar. Son zamanlarda gelenler, yetişenler. -7-
 m. 11b/23, 22b/12, 22b/17, 29b/14
 kibâr-ı m. 22b/1
 huzzâk-ı m.+ den 15a/23
 m.+ den 20a/23
- müte'ahhîrîn** <Ar. müte'ahhîrîn. -1-
 m. 12a/7
- müte'akkıd** <Ar. Karışık, düğümlenen. -1-
 m. olur 19a/14
- müte'âlî** <Ar. -1-
 hacar-i m.+ i 40a/13
- müte'allika** <Ar. Asılı, bağlı, ilgili. -2-
 m. olan 11b/22, 22b/9
- müte'allikât** <Ar. Yakın kimseler, akrabalar. -1-
 m.+ ından 3a/6
- müte'ammid** <Ar. Bilerek, tasarlayarak. -1-
 m. 40b/12
- müte'ârif** <Ar. Bilinen, tanınan. -7-
 m. 15a/20
 m.+ dür 50b/5, 6b/22
 m. olan 32a/1, 28a/6
 m. olanı 48b/12
 m. olduğu 5a/21
- müte'ârife** <Ar. bk. müte'ârif. -2-
 m.+ dür 4b/15
 m. olan 29a/7
- müte'arrif** <Ar. Arif olan, irfan sahibi. -1-
 m.+ dür 48a/22
- müteberrike** <Ar. Teberrük eden, mübarek sayılan, uğurlu. -1-
 buḡ'a-i m. 54b/3
- mütedâvil** <Ar. Tedavülde bulunan, kullanılan. -1-
 m. ola 36b/10
- mütefâvit** <Ar. Birbirinden farklı, çeşitli olan. -3-
 m. 28a/8
 m. olur 28b/6, 32a/17
- müteferrika** <Ar. Ayır ayrı, dağınık. -1-

- m. olup 26b/8
- müteferrikāt** <Ar. Ayrılmışlar. -1-
m. 6b/23
- müteğayyir** <Ar. Değişen, başkalaşan. -3-
m. olup 27a/11
m. olur olur 21b/14
m. olur 27a/13
- müteḥaccim** <Ar. Hacimli, cüsseli.-1-
m. olur 43a/11
- müteḥaccir** <Ar. Taş haline gelmiş, taşlaşmış. -4-
m. 19a/14
m. olur 19b/5, 32a/19, 9b/11
- müteḥallile** <Ar. Çözülmüş, erimiş. -1-
m. olamayup 15b/21
- müteḥayyir** <Ar. Şaşmış, şaşırmış. -1-
m. 54a/12
- müteḥaddimīn** <Ar. Eskiler, eski insanlar. -10-
m. 20a/23, 22b/11, 22b/15, 23a/18, 24a/21, 38b/9, 5a/19
ḥuzzāk-ı m. 22a/15
mezḥeb-i m. 22b/23
kitab-ı m.+ de 19a/6
- müteḥerrir** <Ar. Tekerrür eden, birkaç kere olan. -1-
m. olur 45b/14
- müteḥevvin** <Ar. Mevcut bulan, var olan. -4-
m. olan 13a/4
m. olur ol 25a/13
m. olur 35b/3, 46a/3
- mütemādī** <Ar. Uzayan, süren, arası. -1-
m. olur ol 54a/9
- mütenāsib** <Ar. Münasip, uygun olan. -1-
elḳab-ı m.+ e 24b/14
- mütercimīn** <Ar. Tercüme edenler. -1-
m.+ dendür 7b/7
- müteşavver** <Ar. Tasavvur olunmuş, zihinde suret verilmiş. -2-
m. 55a/23
m. olmaz 16a/19
- müteşazi** (?) -1-
m. idi 7a/9
- mütevātir** <Ar. Halk arasında söylenilen. -1-
nisbet-i m.+ dūr 55a/20
- müteveccih** <Ar. Yönelen, bir tarafa dönen. -1-
m. olmuş idi ol 53b/5
- mütevekkil** <Ar. Tevekkül eden. -3-
m. 40b/10
m.-i ‘ale’l-allah 40b/4
m. ol 40b/20
- mütevekkilen aliyy-allāh** <Ar. Allah’a sığınarak, tevekkül ederek. -1-
m. 54b/6
- mütevellid** <Ar. Meydana gelen. -1-
m. 25a/13
- müttefik** <Ar. Fikirce beraber olan, birleşmiş. -3-
m.-i ‘aliyyedür 4b/21
m.+ ler 51b/11
m.+ leridür 40b/1
- müzehheb** <Ar. Tezhib olunmuş. -1-
m. 13b/6
- müzmine** <Ar. Üzerinden zaman geçmiş, eskimiş hastalık. -1-
m. 12a/4
- N**
- nādir** <Ar. Nadir, az bulunur. -1-
n. 5b/4
- nādirü’l-aḳrān** <Ar. Akranı, yaşıtı az. -1-
n. 22b/5
- nādirü’l-vücūd** <Ar. Varlığı nadir olan.-2-
n. 35a/13
n.+ dūr 19b/17

nāfi‘ <Ar. Gideren, giderici, yok eden. -37-

n.-i envā‘-ı emrāz 5a/14

n. bir 12a/4

hacer-i n.+ de 14a/19

n.+ dūr 11a/16, 11a/23, 13a/11,

23a/23, 23b/16, 23b/19, 23b/20, 23b/22,

24a/5, 19b/21, 33a/17, 33a/3, 37a/22, 4b/22,

50a/7, 33b/10, 5a/1, 6b/12, 24a/8, 30b/10,

30b/4, 31b/16, 31b/18, 33a/8, 35a/20,

7a/15, 7a/5, 8a/3

n. olduğu 46a/9

n. oldığını 32b/16

n. oldukları 4b/21

n. olmak 35b/1, 22a/9

n. olup 5a/3

nāfi‘a <Ar. Faydalı işler. -6-

aḥcār-ı n.-i kudret-i nümün 24a/20

risale-i n. 2a/7

risāle-i n.+ da 2b/17, 48a/6

risāle-i n.+ dan 24a/23

ḥavāşş-ı n.+ sı 48a/5

nāfi‘terīn <Ar.+Far. En faydalı. -1-

n. olan 37a/2

nāfi‘ü’l-beşer <Ar. Hayırlı insan. -1-

n.+ den bir 12a/8

nāgāh <Far. Ansızın, birdenbire. -2-

n. 53a/10

n. ol 53b/12

nā’il <Ar. Ulaşmak, kavuşmak, erişmek. -1-

n. eyledi 41a/1

nākış <Ar. Tam olmayan, kusurlu, eksik. -1-

n. 23b/12

nākış <Ar. Desen. -1-

n.+ ları 36a/20

nākıl <Ar. Taşıma, aktarma, geçirme. -62-

n. 11b/20, 17b/3, 20b/19, 5b/22,

9a/13, 7a/21

n.-ı tārīk 8b/11

n.-ı tārīkıyla bir 32b/6

n.-i iktizā eden 3b/1

n. eder 34b/21

n. ederler 19a/11, 27a/7, 36b/12,

37b/2

n. edüp 11a/9, 17a/14, 18b/20,

19b/13, 36b/19, 51a/12, 8a/5

n. ettiği 24a/4, 32b/8, 34b/18,

49a/23, 50a/14, 53b/3, 5b/18, 7a/13, 8b/14,

8b/3

n. ettiğümde ol 16b/6

n. ettiğümüz 9a/8

n. etdiler 41a/7

n. ettükden 13a/11, 55b/10

n. ettüklerinden 20b/2

n. etmişdür 37a/10

n. etmişler 14a/12, 16b/14, 20b/8

n. etmişlerdür 29a/5, 53b/4

n. eylemiş 7b/11

n. eyleyüp 38b/15

n.+ i 35b/22, 42a/12, 47b/21, 7b/23,

9a/11

n. olınan 20b/10, 52a/22, 6b/21

n. olındı 10a/9, 17b/16, 50b/20

n. olındığı 10b/19, 8b/17

n. olunmuş idi 21a/16, 32b/22

n. olunup 25b/19

n. olunur 9b/5

nākş <Ar. Noksanlık, eksiklik. -1-

n. vērür 13a/13

nākş <Ar. Desene. -3-

n.+ ı 7b/2

n. olınsa 7a/18

n. olunur 7b/16

nām <Far. Ad. Adında, adlı. Ün, şöhet.

-32-

- n. 22b/20, 7a/23
aḥmed bin yūsuf-ı n. 7a/13
alamut-ı n. 11a/20
bedenü'l-insân-ı n. 13b/19
cāmi'ü'l-müfredât-ı n. 5b/17
daḳāyıkü'l-ḥaḳāyık-ı n. 4b/16
ġāfakī-i n. 42a/13
ḥavāşş-ı cevāhirü'l-aḥcār-ı n. 7a/23
kitābü'l-cevāhir fi'l-cevāhir-i n.
8a/13
kitābü'l-ḥavāşş-ı n. 54b/19
kitābü'l-irşād lemaşāliḥü'l-enfes
ve'l-ecsād-ı n. 8b/2
kitābü's-şemere-i n. 7b/7
mālāyes'-i n. 8b/10
mu'ālecāt-ı ġarībe-i n. 22b/21
mücerribātü'l-ḥekimā-i n. 43b/4
selsetre-i n. 41b/23
şifāü'l-esḳām-ı n. 15b/4
tansūknāme-i enelḥānī-i n. 11a/18
n.-ı ṭabīb 23a/2
n.+ ına 14a/23, 15b/3, 34a/20,
35a/15, 3b/8, 50b/16
n.+ ına bir 54a/7
n.+ ında 36b/15, 39a/23, 6a/18
n.+ ıyla 36b/10, 50b/21
na'mā <Ar. Armağan, bahşiş, ihsan. -1-
n. 1b/10
namāz <Far. Namaz, ibadet. -1-
n.+ ını 18b/1
nām-dār <Far. Ünlü, namlı. -1-
n. 52b/6
nā-mevcūd <Far.+Ar. Mevcut olmayan. -1-
n. 50b/16
nāmıku'l-ḥurūf <Ar. Eser sahibi. -2-
n. 10b/15, 41b/19
nārcıl <Far. Hindistan cevizi.1-
n. 33b/2
narūk <Far. Bir bitki türü. -6-
n. 34a/20, 34a/21, 34b/20, 35a/14
n. bir 34a/5
n.+ uḡ 34b/19
narūk-pelenk <Far. Narūk otu yendikten
sonra midede ortaya çıkan taş. -2-
n. 34a/17, 34a/4
nās <Ar. İnsanlar, halk, herkes.-3-
emzice-i n. 1b/17
n.-ı ġalaṭ ederler 9b/15
n.+ da 20b/15
naşīb <Ar. Bir kimsenin elde edebileceği
şey, pay. -1-
n. +i olmayan 6a/17
naşīre <Ar. Nesir ustası. -1-
n. 29a/12
nāşūr <Ar. Basur deliği, basur,
hemoroid.-1-
n.+ ını 44a/20
nāşī <Ar. İleri gelen, kaynaklanan,
dolayı. -15-
n. 15b/17, 16a/2, 19b/4, 27b/16,
29b/6, 30b/19, 32a/10, 46a/5, 53a/18,
16b/17, 25b/21, 54a/13
n. bir 55a/3
n.+ dür 4b/2
n. ol 15b/22
naẓar <Ar. Bakma, bakış. -5-
n. 3a/1
n.-ı ḥuceste 2b/22
n.-ı ıtlāk 7a/4
n.-ı 'aḳla 55b/4
im'ān-ı n. eyleyüp 10b/2
naẓāret <Ar. Parlaklık, güzellik, hoşluk. -1-
n. +i 27a/12
naẓc <Ar. Pişme, kıvam, olma. -1-
n.-ı tām bulup 27a/8
naẓır <Ar. Benzer, eş.-2-
ḳat'-ı n. 3b/23
ḳāt'-ı n. 39a/19

- nāzik** <Far. İnce, kibar. -1-
n.-i mizāc olmağla 29b/2
- nāzil** <Ar. İnen. -3-
n. olmağla 46b/11
n. olup 46b/11
n. olur 43a/9
- naẓm** <Ar. Dizme, sıraya koyma, beyit. -4-
n. 47a/5
n.+ ı 47a/8
n.-ı kerîminde 29b/18
n. ederler 28a/18
- ne** Ne. -21-
n. 13b/11, 16a/10, 16a/8, 20a/13,
21a/20, 22a/21, 23b/5, 38a/11, 40b/7,
48a/19, 50a/17, 51b/12, 51b/13,
51b/8, 52a/19, 52b/4, 55a/8
n. ise 21a/23, 34a/23, 55a/11
- nebāt** <Ar. Bitki. -4-
n. 13b/7, 14a/20
n.+ dan 15a/3
n.+ ı 14a/15
- nebātī** <Ar. Bitkiyle ilgili -4-
n. 4b/23
n. oldığımı 8b/11
n.+ ye 6b/1
sümüm-ı n.+ ye 5a/1
- necmī** <Ar. Yıldızlarla alakalı, yıldıza ait. -2-
n. 24b/16, 28b/15
- nef** <Ar. Menfaat, fayda. -14-
n. 35a/22, 8a/7
n.- i 6b/11
n.-i beyn 33a/17
n.+ i 23b/23, 22a/6
n.+ ini 17a/7, 20b/4
n. vērür 11a/6, 21a/11, 23b/19,
31b/21, 37a/9, 6b/9
- nefes** <Ar. Soluk, nefes. -2-
zıyyık-ı n.+ e 23a/21
zīk-ı n.+ e 31b/18
- nef'ī** <Ar. Faydalı. -3-
n. 8a/22, 22a/8
n.+ dūr 6b/2
- nefis** <Ar. Değerli, lezzetli, enfes. -1-
n. 6a/22
- nefise** <Ar. *bk. nefis*. -1-
n. 24b/7
- nefs** <Ar. İç, iç taraf-2-
n.-i üyyelde 17a/11
n.-i üyyelün 9b/2
- nefs-i dem** <Ar. Kan tükürmek. -1-
n. +e 30b/10
- nefsü'l-emr** <Ar. Aslında. -2-
n. 42a/10
n.+ de 23b/10
- nefy** <Ar. Onaylama. -1-
n.+ e 20a/21
- nehār** <Ar. Gündüz. -1-
n. 54a/9
- nehir** <Ar. Nehir. -1-
n.+ i 36b/18
- nem** <Ar. Nem, rutubet. -2-
n.+ le 33b/12, 33b/13
- nemā** <Ar. Gelişme, büyüme. -1-
n. vērür 17b/13
- nemeş** <Ar. Yüzde olan siyah ve beyaz noktalar. -1-
n.+ i 37a/21
- ne-mikdār** Ne kadar. -3-
n. 22a/13
n.-ı hāl olunmak 47a/13
n. ise 28a/12
- nemnāk** <Far. Nemli, ıslak. -1-
n. 29a/21
- nere** Nere, neresi. -1-
n.+ sinde 20b/12
- nerm** <Far. Yumuşak. -1-

- n. 45a/19
- neşir** <Ar. Manzum olmayan söz veya yazı. -1-
n. ol 2a/20
- nesne** Nesne. -2-
n. 34a/23
n.+ ye 4a/15
- neş'ât** <Ar. Sevinç. -1-
n. eder 19b/10
- neşşâf** <Ar. Emen, bir şeyi kendine çeken. -1-
n.+ dür 37b/10
- neşv** <Ar. Büyüme, gelişme. -1-
n. 17b/13
- neş'et** <Ar. Çıkmak, kaynak olmak. -2-
n. eder 14a/21
n. etdiğini 53b/10
- netice** <Ar. Sonuç. -1-
n. 21b/19
- nev'** <Ar. Çeşit, tür, sınıf. -30-
n. 39b/16, 39b/17, 48a/15, 49a/13, 49a/5, 43a/6
n.-i âhiri 46b/3
n.-i beşer 55a/23
n.-i beşere 2a/5
n.-i hâcer 39b/22
n.-i hayvânûş 13a/19
n.-i kıymet 28b/10
n.+ a 40a/18
n.+ dür 52a/1
n.+ e 28b/9
n.+ i 11a/15, 46b/2, 51b/2
n.+ idür 4a/10, 42a/14
n.+ inde 12b/15, 12b/7, 19a/11
n.+ inden 36b/1, 45b/23, 9b/12
elhâşıl-ı n.+ inden 5a/16
n.+ ini 11a/12
n.+ üş 11b/21, 39b/17
- nevâhî** <Ar. Yanlar, taraflar. -4-
n.-i kîş 27b/8
n.+ sinde 14b/16, 14b/22, 45b/16
- nevbet** <Ar. Sıra, nöbet. -1-
n.+ den 31b/8
- ne-vech** <Tr.+Ar. Ne sebeple, ne suretle. -2-
n.+ le 22a/13, 52b/5
- nev'iiyye** <Ar. Çeşitle, cinsle, sınıfla ilgili. -1-
şûret-i n.+ si 29b/10
- nevm** <Ar. Uykü. -2-
n.-i ğarık 43b/14
n.-i şakîl 18b/8
- nevrûz otı** <Far.+Tr. Nevruz otu. -1-
n. 14a/13
- neyi** Neyi. -1-
n. 48b/8
- neẓā'ir** <Ar. Benzerler, emsal olanlar. -1-
n.+ ine 46a/12
- nezf** <Ar. Tamamen boşaltma. -1-
n. eden 47b/18
- nıkrıs** <Ar. Gut hastalığı, ayak şişmesi. -3-
n. 50a/4
n.+ a 24a/7, 50a/7
- nışf** <Ar. Yarım, yarı. -1-
n.-ı dānağ 8a/17
- ni'am** <Ar. Nimetler. -1-
evliyā-ı n.+ lar 2a/22
- nicār** <Ar. Asıl, kök, esas. -5-
n. 42a/20, 42a/22
n.+ ı 46a/4, 42a/22
n.+ ından 46a/3
- nice** Nice, nasıl. -2-
n. 21b/18, 33a/23
- nigerān** <Far. Bakış. -1-
ḥandān-ı t. 51a/1
- nihāyet** <Ar. Son, -1-
n. 27a/23

- nīsān** <Ar. Nisan ayı. -4-
māh-ı n. 26b/17
n.+ dan 25a/13, 26a/22
n. olduğu 30a/15
- nisbet** <Ar. Oran, oranla. -3-
n.-i mütevâtirdür 55a/20
n. olup 19a/9, 54b/9
- nisvān** <Ar. Kadınlar. -1-
n.+ ı 33a/18
- nisyān** <Ar. Unutma, unutulma. -2-
mā-i n. 26a/5
sühūr-ı n. 3b/2
- nişān** <Ar. İş, belirti. -1-
n.-ı vāz' eder 34a/10
- nite** Gerçekten, hakikaten. -1-
n. 24b/5
- nitekim** Gerçekten, hakikaten. -9-
n. 10a/9, 13a/8, 17b/18, 24b/22,
28b/3, 32b/21, 36b/16, 40a/2, 48b/4
- niyyet** <Ar. Niyet. -2-
n. 52a/19
n.+ ile 52a/18
- nizām** <Ar. Düzen. -3-
mücib-i n. 1b/14
n.+ ı 55b/14
kelām-ı şihhat-ı n.+ ları 15a/6
- nizāmiyye** <Ar. Kanun ve nizama ait,
düzenli. -1-
n. 29a/12
- nokşān** <Ar. Eksik. -5-
n. 27a/16, 29b/9
n.+ dan 28b/16
n. olduğundan 29a/15
n. olmaz imiş 53b/2
- nokta** <Ar. Nokta, benek. -5-
n.+ lar 14b/3, 5a/10, 5b/2
n.+ lar olur 11a/15, 51a/16
- nukre** <Ar. Külçe halinde gümüş. -1-
mıknāṭis-ı n. 49a/15
- nūn** <Ar. Nun harfı. -2-
n. 41a/18
n.-u müşeddede 37b/18
- nūr** <Ar. Aydınlık, parıltı, parlaklık. -10-
n.-ı başara 30b/19, 33a/5
n.-ı başarı 40a/21, 44a/18, 45a/1
n.-ı başıre 44a/7
n.-i dīde-i selāṭin 2a/11
n.+ ına 44a/11
n.+ ını 30b/21, 46a/15
- nūş** <Ar. Tatlı, bal. -1-
n. etdiginden 54a/13
- nūşādūr** <Far. Nişadır, amonyak. -1-
n. 29a/23
- nuṭfe** <Ar. Döl suyu, saf su. -1-
n. 26a/5
- nübüvvet** <Ar. Peygamberlik. -1-
n.+ de 25a/3
- nücūm** <Ar. Yıldızlar. -1-
n.+ uş 7b/21
- nūmā** <Far. Gösteren, bildiren
manalarıyla kelimelere katılır. -1-
nümüne-i n.-yı behişt-i berīn
olmanın 2a/21
- nümāyān** <Far. Görünen, meydana olan.
-10-
n. 51b/21, 55a/6
n.+ dur 33a/19, 11b/18, 23b/23
n. olmak 21b/1, 54a/2
n. olmuştur 21a/3
n. olup 53a/10
n. olur 34a/20
- nūmūn** <Far. Gösteren manasıyla
kelimelere katılır. -1-
aḥcār-ı nāfi'a-i kudret-i n. 24a/20
- nümüne** <Far. Örnek. -1-
n.-i nūmā-yı behişt-i berīn olmanın
2a/21

nüzül <Ar. Aşağı inme, dalma. -1-
n. 26a/8

Q

o O. -19-
o. 17a/1, 17b/1, 21a/1, 34b/21,
35a/13, 35b/18, 40a/23, 41b/21, 44a/4,
45a/7, 50b/3, 52b/9, 53a/22, 55b/12
o.+ dur 38a/15, 41b/11
o.+ nu 2a/19
o.+ nuñ 7a/6
o. ol 50b/12

ocak Ocak. -1-
o.+ larda 44b/9

oğlan Çocuk. -1-
o. 42b/13

ok Ok. -1-
o. 49b/19

oku - Okumak. -3-
o.- rsalar 33a/10, 33a/17, 44a/23

ol - Olmak. -854-
cümlesinde o.- a 40a/6
dāfī' o.- a 4a/6
esedde o.- a 27a/3
eşnāf-ı ümem o.- a 4b/10
eşyadan o.- a 21b/2
gelmiş o.- a 15a/1
görildi o.- a 20b/22
görmüş o.- a 9a/15
harāretten o.- a 24a/8
haşīnliginden o.- a 19b/8
imtiḥan ètmüş o.- a 21b/21
istiḥrāc ètmüş o.- a 27a/19
küçükleri o.- a 15b/12
leṭāfetresān o.- a 51b/22
mānendī o.- a 5b/9
maẓrūf o.- a 19b/3
ma'lūm o.- a 15a/7, 30a/9
ma'lūm o.- a 4a/3

ma'lūm o.- a 2b/22
mecmū'a-ı şīḥḥat-ı medār o.- a

24b/1

meẓkūr o.- a 11b/19
münakkaṭ o.- a 5a/10
mütedāvil o.- a 36b/10
ödünde o.- a 32a/18
sezāvār o.- a 30a/13
şūretinde o.- a 9b/19
şeklinde o.- a 5a/11
ṭārī o.- a 29b/12
tāzesi o.- a 39a/2
vāqı' o.- a 16a/22
yaymış o.- a 39a/6
ziyāde o.- a 41a/6
dēnilmiş o.- a ol 29a/10
renginde o.- a ol 5b/9
şarılmış o.- alar 5a/13
tercīḥ ètmüş o.- alar 32a/12
müteḥallile o.- amayup 15b/21
muḡterik o.- amaz 38b/17
ḵarīb o.- amazlar 6a/15
aḥmak o.- an 50b/13
altında o.- an 34b/1, 45a/6
ārık o.- an 33b/1
āṣār-ı 'acībeleri o.- an 2b/19
āşinālīgı o.- an 10a/4
a'lāda o.- an 28a/13
a'zāda o.- an 33a/2, 33b/9, 40b/16
bağlı o.- an 34b/15
bāṭıl o.- an 49a/1
bā'ış-i taḥrīr o.- an 3b/12
beden-i insānda o.- an 45a/12
bedende o.- an 39b/8
bed-nihād o. – an 2b/2
büyük o.- an 38b/22
cāmi' o.- an 25a/7
cesedinde o.- an 15b/20
cevherī-i vaḳt o.- an 28b/21

- dāfī'ü'l-hümüm o.- an 3b/5
 divāne o.- an 43b/8
 diyār o.- an 20a/5
 efdal o.- an 27b/3
 emīrī o.- an 15b/3
 envā'-ı sümüm o.- an 13a/1, 13a/17
 erkek o.- an 34b/13
 eşref-i maḥlūkāt o.- an 17b/14
 ezhar o.- an 9a/8
 fenn-i tıbb o.- an 3a/5
 ferīd-i evān o.- an 10b/13
 ġāzī sultān muḥammed ḥānīde o.-
 an 13b/18
 göze o.- an 44a/8
 ġümüm o.- an 4a/17
 ḥacerü'l-'ā'za o.- an 37a/19
 ḥādiş o.- an 16b/4, 31b/1
 ḥalel-peẓīr o.- an 30a/5
 ḥāliş o.- an 11b/7
 ḥālis o.- an 21a/18, 21b/13
 ḥamel o.- an 48a/9
 ḥāmil o.- an 42b/7
 ḥāru'r-rāyiḥa o.- an 29a/20
 ḥāşıl o.- an 12b/19, 16b/10, 27a/22
 ḥavza-ı kudretümde o.- an 2b/15
 ḥayvānāt o.- an 17b/11
 ḥayvānī o.- an 3b/19
 hindde o.- an 50b/6
 ḥuşul-peẓīr o.- an 30a/8
 ibokrāt o.- an 22b/6
 içinde o.- an 52b/21
 kalbde o.- an 30b/2
 kaḡağında o.- an 37b/1
 qarīb o.- an 53b/11
 kavānīn-i fenn-i tıbb o.- an 8b/5
 kavanīn-i 'alem-i tıbb o.- an 7a/1
 ka'r-ı deryāda o.- an 25b/22
 kilāda o.- an 23a/22, 36b/6
 kuyruḡlunda o.- an 17b/22
 küçük o.- an 19a/21, 38b/22
 luḡüm-ı efā'i o.- an 13a/2
 maġşuş o.- an 10a/11, 8b/16
 maġşuşa o.- an 39a/22
 maḥallde o.- an 38b/5
 maḥlül o.- an 31b/1
 maḥuşuşa o.- an 8a/16
 maḡamında o.- an 42a/2
 maḡşudı o.- an 40b/22
 maḡ'ada o.- an 45a/16
 mālik o.- an 16b/1
 mār-ı mühre o.- an 19b/20
 maşlūb o.- an 52a/15
 maşnū'āt-ı beşerden o.- an 9b/15
 maşnū'ātdan o.- an 10b/14
 maşnū'ī o.- an 49b/4
 maşrū' o.- an 36a/4, 42a/21, 42b/1
 maḡar o.- an 52b/10
 ma'denī o.- an 3b/18, 46b/20,
 44b/17, 44b/8
 ma'deni o.- an 46a/1
 ma'rūf o.- an 10b/9, 9a/22
 ma'rūf o.- an 49a/21
 mā'il o.- an 14b/9
 mebzul o.- an 1b/10
 mecrāda o.- an 37a/18
 mecruḡ o.- an 50a/1
 medkūḡ o.- an 35a/22
 mefhūm o.- an 38a/12
 mensūb o.- an 29b/22
 menşūr o.- an 29b/21
 meşānede o.- an 20b/5, 33a/1,
 39a/14, 43a/2, 47b/19
 meşhūr o.- an 12b/12
 mevcūd o.- an 11a/12
 mevşūf o.- an 4a/9
 meydān-ı ḥazāḡat o.- an 5b/15
 mezkūr o.- an 47b/3
 mufāz o.- an 36a/11

	munaşşaba o.- an 37b/10		şeffâf o.- an 45b/9
	mużâddı o.- an 17b/18		şerîfleri o.- an 2b/11
	mübeddel o.- an 16a/12		şöhre-i afâk o.- an 50b/21
	mübtelâ o.- an 35b/20, 36a/16,		şöhret-i şî'âr o.- an 47a/8, 50a/9,
43a/14		40b/2	
	mülhâkâtından o.- an 3b/22		tarafında o.- an 18b/7
	münderic o.- an 14a/19		taraflarından o.- an 16a/14
	münfehim o.- an 31a/8, 5b/20		taş o.- an 38a/6
	mün'aqid o.- an 9b/3		tenevvür o.- an 34b/5
	müsemmi o.- an 33b/12, 54b/2		tüyli o.- an 32a/4
	müsemmî o.- an 48a/21		üyyel o.- an 22a/11
	müsta'mel o.- an 34b/22		vâkı' o.- an 30b/9, 3b/3
	müsteķarr o.- an 27a/15		vâşıl o.- an 55b/3
	müste'mel o.- an 37b/22		vâsi's-şukbe o.- an 28a/11
	müşâbihî o.- an 8b/15		ve'l-evân o.- an 23a/15
	müştemile o.- an 39a/20		yed-tûlâsı o.- an 11a/17
	mütekevvın o.- an 13a/4		yeşil o.- an 5b/8
	müte'allika o.- an 11b/22, 22b/10		yufka o.- an 51b/4
	müte'âref o.- an 28a/6		yüreginde o.- an 18b/9
	müte'ârif o.- an 32a/2		yüzlerinde o.- an 31b/6
	müte'ârif o.- an 29a/7		zâhib o.- an 54b/13
	mü'tebere o.- an 4b/7		za'if o.- an 22a/20
	nâfî'terîn o.- an 37a/2		za'îfü'l-kalb o.- an 8a/6
	rahımlerinde o.- an 30b/15		zekîyyü'r-râyiha o.- an 42b/9
	raķîķ o.- an 45a/5		zenebinde o.- an 18b/14
	raşâsı o.- an 44b/13		zenende o.- an 40a/7
	renk o.- an 55a/17		zıkrde o.- an 44b/6
	rûh-ı bâşıra o.- an 30b/22		zuhûr-peżîr o.- an 54b/11
	sâbit o.- an 28a/17, 29a/15		zû'l-hâşşa o.- an 9b/14
	şâhibi o.- an 23b/11		'amelî o.- an 6a/19
	saķîl-hü'l-mizâc o.- an 8a/18		'ârız o.- an 11a/7, 35b/12, 40a/22,
	şarı o.- an 14b/10, 21b/17	6b/3	
	şavâb o.- an 48a/1		'arif o.- an 52a/23
	şa'f-ı 'ârız o.- an 44a/10		'arif o.- an 54b/12
	sebeb o.- an 53b/18		'asîrû'z-zevâl o.- an 48a/13
	semm o.- an 18a/13, 38a/15, 18a/8		ma'rufe o. – an 3a/18
	siyâh o.- an 33b/8		mefhûm o.- an ol 18a/3
	şovuk o.- an 32a/13		bür-i tarâvet o.- ana 24b/16
	şâbb o.- an 15b/1		küdûret-peżîr o.- ana 45b/10

derecenün o.- anda 22a/3
 ağber o.- andur 48b/18, 6a/7
 etli o.- andur 12a/16
 haflar o.- andur 5b/7
 işfahānī o.- andur 44a/2
 şarı o.- andur 6a/7
 siyāh o.- andur 48b/18
 ucunda o.- andur 18a/9
 zehebī o.- andur 47a/2
 beyāz o.- anı 44b/16
 ğayr-ı meşküb o.- anı 30a/11
 kırmızı o.- anı 36a/7
 meşhūr o.- anı 45b/15
 mevşūf o.- anı 30a/12
 mükellis o.- anı 47a/11
 müte‘ārif o.- anı 48b/13
 tar o.- anı 28a/10
 yeşil o.- anı 14b/8
 ağır o.- anıdur 32a/20
 beyāz o.- anını 36a/4
 dilhaste o.- anlar 2a/23
 mübtelā o.- anlar 50a/5
 vākıf o.- anlar 17b/2
 aşinalığı o.- anlara 23b/14
 mübtelā o.- anlara 43b/22
 ma‘denī o.- anlarda 16a/21
 mevşūfe o.- anları 28a/23
 şöhret-i şi‘ār o.- anları 24a/23
 zū’l-hāşşa o.- anları 15a/20
 mu‘tedil o.- anlarında 25b/10
 mümtāz o.- anlarını 28a/5
 hāliş o.- anlarının 20b/20
 meşkūk o.- anlarının 10b/10
 mā’il-i mürvārīd o.- anların 28b/11
 mübtelā o.- anların 24a/10, 33a/10
 ‘amelī o.- anların 20b/23
 hāliş o.- anın 34b/9
 münakkaṭ o.- anın 5b/2
 emrāz-ı vāfireden o.- dı 22b/22

pīralarından o.- dı 25a/5
 vācib o.- dı 41a/2
 ahlāt-ı ğalīz o.- dığı 49b/11
 başı o.- dığı 38a/6
 beder o.- dığı 32a/16
 bihter o.- dığı 24b/21
 delinmiş o.- dığı 29b/14
 devā-i şerīf o.- dığı 12a/4
 dūn o.- dığı 11b/17
 evşāfından o.- dığı 6b/22
 fāsīd o.- dığı 29a/14
 hacet-i mu‘tebere o.- dığı 13b/5
 hāşıl o.- dığı 14a/15,
 ile o.- dığı 29b/10
 maḳbūl o.- dığı 30a/11
 maşlahātından o.- dığı 41a/15
 mā’mur o.- dığı 53b/1
 mevsūme o.- dığı
 mişḳāl o.- dığı 28b/18
 muhtāc o.- dığı 52b/1
 mülāki o.- dığı 38b/16
 müte‘ārif o.- dığı 5a/21
 nāfi‘ o.- dığı 46a/9
 nīsān o.- dığı 30a/16
 semm-i kātıl o.- dığı 46a/10
 şūret-i halel o.- dığı 29b/11
 taş o.- dığı 36b/21
 vākı‘ o.- dığı 20a/19, 41a/16
 vücūd-pezir o.- dığı 54a/14
 zāhib o.- dığı 30a/17
 maḳbūl o.- dığına 29b/20
 rāṭib o.- dığına 30a/16
 ‘ilāc o.- dığına 33b/15
 ‘uḳdesi o.- dığına 18a/10
 daḳı o.- dığından 5b/21
 hāşıl o.- dığından 26a/22
 hayvanī o.- dığından 7a/3
 müberrā o.- dığından 24b/19
 noḳşān o.- dığından 29a/15

- şevket o.- dıgından 1b/17
 dāfi‘ o.- dıgını 20b/8
 daḥı o.- dıgını 38b/2
 gözi o.- dıgını 36b/21
 ḥāşıl o.- dıgını 16b/6
 ḥayvānī o.- dıgını 8a/11, 9a/18
 menāfi‘-i ‘adīde o.- dıgını 17a/5
 muḥallib o.- dıgını 47b/1
 mübhem o.- dıgını 16b/23
 müşekkel o.- dıgını 47a/9
 nāfi‘ o.- dıgını 32b/16
 nebātī o.- dıgını 8b/11
 şınıf o.- dıgını 5b/5
 yābis o.- dıgını 32b/8
 zīruḥ o.- dıgını 38b/15, 38b/18
 zū’l-ḥāşşa o.- dıgını 22a/7
 yeşil o.- dıgınuḡ 46a/4
 muvaffıḡ o.- dıgum 3a/5
 müşerref o.- dıgumda 41a/3
 şerefyāp o.- dıgumda bir 2b/8
 dāḥil o.- dıgumuz 18b/1
 ḥalāş o.- dılar 23a/4, 23b/5
 helāk o.- dılar 23a/1
 ḥāvī o.- duğı 38b/20
 kavıyye o.- duğı 39a/3
 ḥār o.- duğına 46a/8
 ma‘denī o.- duğına 13b/20
 memdūḡ o.- duğına 22b/14
 başı o.- duğına 38a/16
 zaferyāb o.- duğına 3a/23
 hoş o.- duğda 27a/6
 ma‘lūmları o.- duğda 3b/11
 mülākī o.- duğda 54b/8
 büyük o.- duğdan 19a/22
 enām o.- duğları 1b/15
 mālīk o.- duğları 28b/12
 me’yūs o.- duğları 24a/1
 nāfi‘ o.- duğları 4b/21
 süvār o.- duğları 54b/22
- zū’l-ḥāşşa o.- duğları 3b/21
 karīb o.- duğlarında bir 53b/6
 cüyende o.- duğlarından 2a/23
 ḥayvānī o.- duğlarından 39a/19,
 3b/23
 māni‘ o.- duğlarından 4b/20
 vākıf o.- dum 48b/2
 vākıf o.- dum ol 10b/23
 ḥāşşıyyeti o.- dur 37a/3
 kül o.- ınca 37a/15
 mend o.- madı 41a/12
 kavıyye o.- madığı 46b/17
 sezā o.- madığı 9b/23
 meşķūb-ı ma‘yūb o.- madığına
 29b/23
 ġalṭan o.- maduğları 27b/12
 zaferyāb o.- maduğlarını 9a/10
 ıķşā-yı ḥaṭa o.- mağa olur 51a/21
 derkār o.- mağın 24b/14
 elemzede o.- mağın 34a/14
 ġālib o.- mağın 9b/10
 ittiḥādi o.- mağın 49b/1
 keşir o.- mağın 22a/12
 mağşūş o.- mağın 9b/15
 mechūle o.- mağın 48a/5
 mezkūr o.- mağın 12a/13
 muḡayyid o.- mağın 40b/5
 mūla‘ o.- mağın 16b/16
 nümüne-i nümā-yż behızt-i berķn
 o.- mağzn 2a/21
 perķzān o.- mağın 50a/20
 pezir o.- mağın 29b/12
 risālesi o.- mağın 34b/20
 zıķıymet o.- mağın 34a/18
 ‘ales#seviyye o.- mağın 50b/11
 ḡadd-ı tevātürde o.- mağın bir
 55b/7
 berrāk o.- mağla 46b/22
 bil#ḥāşşa o.- mağla 22a/8, 8a/22

- bīmānend o.- mağla 24b/21, 25a/3
 bürüs#sā'a o.- mağla 2b/13
 cāygır o.- mağla 54a/14
 ġālib o.- mağla 46b/14
 ḥabisü'd-dem o.- mağla 47b/15
 ḥārre o.- mağla 36b/4
 ḥāryābis o.- mağla 33b/17
 ḥavāşş-ı ġarībesi o.- mağla 34a/18
 ḥayvānī o.- mağla 4a/10
 ḥişşe-i mend o.- mağla 26b/12
 ḳalīl o.- mağla 10b/8
 kemāl-i müşābeheti o.- mağla 21a/1
 kīmyāb o.- mağla 49a/18
 ma'dūmu'l-vücut o.- mağla 50b/17
 mā'ni o.- mağla 46b/17
 ma'nasına o.- mağla 12a/16
 mesāfe o.- mağla 18b/4
 muḥtelife o.- mağla 28b/8
 muḳarrer o.- mağla 21b/9, 41a/15
 muttaşıl o.- mağla 25b/4
 mu'ālicesinden o.- mağla 46a/13
 mu'arriḳ o.- mağla 23b/18
 müdevver o.- mağla 43a/4
 mülāşıḳ o.- mağla 38b/17
 mūncemid o.- mağla 18b/10,
 26a/10
 münderice o.- mağla 1b/12
 münsedde o.- mağla 33a/14
 müş'ir o.- mağla 5b/22
 nāzik-i mizāc o.- mağla 29b/2
 nāzil o.- mağla 46b/11
 şarur o.- mağla 40a/12
 şöhret-i şi'ār o.- mağla 22a/12,
 45b/2
 taşvır o.- mağla 40a/1
 tecmīdī o.- mağla 18a/1
 tefrīḥ o.- mağla 40a/18
 ülfetüm o.- mağla 52b/13
 yābis o.- mağla 32b/23
 zīḳıymet o.- mağla 35a/13
 'arız o.- mağla 15b/17
 ba'īd o.- mağla ol 39a/15
 kār o.- mağla ol 16a/3
 vāḳıf o.- mağla ol 51b/16
 bedel o.- maḳ 31b/23
 boynuzı o.- maḳ 20b/15
 bürü's'sā'a o.- maḳ 34b/17
 cā'iz o.- maḳ 32b/19
 daḥı o.- maḳ 41b/13
 emr-i 'asır o.- maḳ 31a/9
 ḥacer-i ḥulḳ o.- maḳ 41a/14
 hediye o.- maḳ 18a/14
 helāk o.- maḳ 53b/7
 ḳā'il o.- maḳ 49b/8
 kendüsünde o.- maḳ 34b/19
 küçük o.- maḳ 29b/15
 maḳşūr o.- maḳ 32a/7
 maşlahı o.- maḳ 46a/23
 müdāvātında o.- maḳ 45b/1
 nāfī' o.- maḳ 22a/9
 nāfī' o.- maḳ 35b/1
 nümāyān o.- maḳ 21b/1, 54a/2
 pādzehr o.- maḳ 10a/21, 10a/23
 rūzgār-ı şedīd-i bedīd o.- maḳ
 54b/16
 sāḥte o.- maḳ 2b/10
 semm o.- maḳ 17b/22
 serī'ü'l-fesād o.- maḳ 29b/7
 şāḥsār-ı muḥallasadan o.- maḳ
 14a/17
 taş o.- maḳ 43a/22
 vāḳıf o.- maḳ 27a/17, 29a/11
 vārid o.- maḳ 26b/2
 zāhir o.- maḳ 51b/18
 zehr o.- maḳ 4a/20
 'ibāret o.- maḳ 27b/21
 pürhümüm o.- maḳda 5a/14
 gebe o.- maḳdan 34a/16

mümkün o.- mamağla 42a/11
 vazīfe-i eṭibbādan o.- mamağla
 30a/6
 mevcūd o.- mamağ 49a/19
 mümkün o.- mamağ 51a/1
 vücūdı o.- mamağ 20a/20
 vāşıl o.- mamışdur 55b/4
 zāhib o.- mamışdur 55a/21
 ma‘deni o.- ması 54b/18
 ma‘denī o.- masıdur 9a/9
 vücūd-peẓīr o.- masına 53b/1
 tebāh o.- masından 54a/11
 le‘ālī-i ma‘lūma o.- masını 27a/14
 balçık o.- maya 27b/14
 ḥāliş o.- mayan 21a/19
 meşķūb o.- mayan 29b/19
 mu‘tedi o.- mayan 44a/12
 naşībī o.- mayan 6a/17
 şedīd o.- mayan 26a/1
 āmīhte o.- mayanıdur ol 44a/3
 cūdā o.- mayup 50b/23
 dahāneti o.- mayup 46b/17
 ferīde o.- mayup 28b/22
 sereṭān o.- mayup 37b/16
 zā’il o.- mayup 41a/5
 ‘idādından o.- mayup 3b/21
 diyārlarda o.- maz 52a/13ğayrı
 evlādları o.- maz 34b/12
 ğasl etmek o.- maz 55a/16
 gebe o.- maz 34b/13
 marīz o.- maz 23a/20
 meşķūb o.- maz 29b/21
 mu‘ādil o.- maz 49a/14
 müteşavver o.- maz 16a/19
 sezā o.- maz 19b/7
 ta‘mı o.- maz 7a/5
 nokşāñ o.- maz imiş 53b/2
 gebe o.- mazlar 34b/11
 içün o.- mış 38b/4

zā’il o.- mış 41a/10
 müteveccih o.- mış idi ol 53b/5
 ğayrı o.- mış olur 41a/17
 ihtilal-peẓīr o.- mışdur 10b/8
 maḥşūş o.- mışdur 24b/8
 ma‘lūm o.- mışdur 38a/19
 müstaḥkem o.- mışdur 46b/15
 nümāyān o.- mışdur 21a/3
 zarūrī o.- mışdur 1b/12
 maṭla‘ o.- mışlar 41b/5
 zāhib o.- mışlar ol 51a/13
 taḳrīr o.- mışlardur 15b/5
 mübeddel o.- muş 35a/7
 ma‘dūd o.- muşdur 38b/14
 zāhib o.- muşdur 33b/16
 büryān o.- sa 45a/20
 maḥallenmiş o.- sa 49a/13
 maḥrūk o.- sa 49b/2
 mülākī o.- sa 38b/3
 örilmiş o.- sa 47a/20
 renginde o.- sa 14b/8
 yufķa o.- sa 27b/16
 mülākī o.- sa ol 37b/4
 öyle o.- sa ol 13b/10
 şāf o.- sa ol 45b/13
 vâkıf o.- sa 31a/8
 vâķi‘ o.- sa ol 55a/18
 yêdürmiş o.- salar 49b/6
 boğ olursa o.- sun 21a/21
 erkek o.- sun 32a/5
 ḥayvānī o.- sun 4b/18
 kañısı olursa o.- sun 49b/8
 memleketde olursa o.- sun 11b/15
 şūreti olursa o.- sun 7b/15
 vilāyetde olursa o.- sun 46a/1,
 52a/15
 zehr olursa o.- sun 22a/22
 ḥayretmedār o.- ular 54a/19
 ağber o.- up 43a/11

- berrāk o.- up 44a/2
 beyāz o.- up 51a/15
 bīhemtā o.- up 28b/17
 burcunda o.- up 37a/12
 büyük o.- up 24b/18
 cāzim o.- up 55b/8
 deryā-yı muḥītde o.- up 40a/4
 esbāb-ı muḥāribātlarından o.- up 53b/21
 fārisī o.- up 4a/13
 faşlı o.- up 51b/17
 ğidā-i şālih o.- up 17b/11
 gibi o.- up 34a/6
 ḥāfız o.- up 4a/6
 ḥākī-i ağber o.- up 5a/10
 ḥalāş o.- up 36a/5
 ḥālīş o.- up 8b/22
 ḥāşıl o.- up 40a/15
 hasta o.- up 29b/2
 ḥişşedār o.- up 26a/5
 ihtilāf o.- up 51a/20
 kebīrū'l-miḳdār o.- up 30a/10
 maḥkūl o.- up 8a/18
 māyetehāllel o.- up 17b/12
 ma'denī o.- up 5b/20
 mensūbe o.- up 29a/9
 mesrūr o.- up 40b/21
 mezmūm o.- up 54a/23
 muḥtelif o.- up 25b/9
 muẓtarībū'l-ḥavāl o.- up 52b/9
 mübeddel o.- up 4a/23
 mülākī o.- up 40a/12
 mülāşık o.- up 38b/4
 mülevven o.- up 5b/3
 munaḳkaş o.- up 19b/16
 muncemid o.- up 16a/2
 mündefi' o.- up 35b/22
 münḥāll o.- up 31a/19
 münḥall o.- up 47a/17
 münḥarif o.- up 42a/5
 münşakḳ o.- up 17a/16
 mün'aḳid o.- up 26a/15
 müşābesinde o.- up 48b/7
 müşābih o.- up 6a/17
 müteferriḳa o.- up 26b/8
 müteğayyir o.- up 27a/11
 nāfi' o.- up 5a/3
 nāzil o.- up 46b/11
 nümāyān o.- up 53a/11, 55a/6
 perākende o.- up 25b/23
 şarı o.- up 44b/16, 5b/6
 siyāh o.- up 32a/4
 şu o.- up 16a/1
 tebāh o.- up 29a/16
 üzere o.- up 34b/22
 vāḳıf o.- up 31a/2
 vāşıl o.- up 26b/13, 40b/22
 vaṭan o.- up 54b/7
 zāhib o.- up 46a/9
 'arız o.- up 18b/8
 cāmi'-i zıddeyn o.- up bir 18a/4
 şınıf o.- up bir 13a/17
 vāḳıf o.- up bir 16b/12
 zāhib o.- up bir 18a/11
 ḥāşıl o.- up ol 24a/2
 ihtiyāc-ı müştedd o.- up ol 54a/6
 acı o.- ur 14b/11, 21b/17
 ağber o.- ur 39b/2
 ağyar o.- ur 14b/2
 aḳ o.- ur 39b/17
 aḳşā-yı diyār-ı fārisīde o.- ur 9b/7
 aḳşā-yı memālik-i fārisīde o.- ur 9a/23
 anṭākī o.- ur 42a/14
 āsān o.- ur 47a/20
 bālīg o.- ur 11a/2
 berrāk o.- ur 14a/8
 beyāz o.- ur 11a/5, 19b/15, 19b/6,

19b/9, 21a/17, 34a/3, 34b/23, 35a/17,
40a/17,

6a/6

boz o.- ur 5b/1

bulunmuş o.- ur 13a/19

bürüs#sā'ā o.- ur 11a/8

bür'ü's-sā'a o.- ur 22a/21

büyük o.- ur 14a/4, 32a/14, 35a/1

ceyyidi o.- ur 39a/3

cezire-i kıbrısdā o.- ur 46b/20

çekilmiş o.- ur 19b/17

çok o.- ur 6a/19

dağı o.- ur 11a/4, 14b/8, 51b/10

demek o.- ur 12a/19

diyār-ı şinde o.- ur 15b/11

ebyāz o.- ur 35b/4

emīn o.- ur 35b/10, 35b/9, 36a/7,

6b/7

enfa' o.- ur 30b/2

eyü o.- ur 25b/17

fīrūzān o.- ur 48a/17

ğālib o.- ur 42b/5

ğālīz o.- ur 31a/22

ğaltān o.- ur 27a/22

ğayrı olmuş o.- ur 41a/17

gebe o.- ur 42b/18

ğıdā o.- ur 17b/15

gibi o.- ur 31a/20, 34a/7, 47a/21

girānbahā o.- ur 28b/8

ğabbe-i mün'aqid o.- ur 26a/18

ğafīf o.- ur 49a/10

ğalāş o.- ur 22b/1, 42a/23, 42b/2

ğalāş o.- ur 43b/10

ğālī o.- ur 25b/11

ğāşıl o.- ur 15a/11, 16b/19, 18b/17,

21b/20, 26a/14, 26b/15

ğāşıl o.- ur 46a/7

ğāşıl o.- ur 17b/5

ğatlar o.- ur 45b/4

ğorğūmı o.- ur 25a/22

ğüb-ı tūtiyā o.- ur 44b/10

ğulāşa-ı sebb o.- ur 6b/5

ıķşā-yı ģaṭa olmağa o.- ur 51a/21

içinde o.- ur 38a/9

iķvā o.- ur 49b/14

ile o.- ur 42b/3, 51a/2, 52a/3

ķābul o.- ur 38b/7

ķat o.- ur 14a/6

ķavvī o.- ur 8a/8

ķaynamaz o.- ur 34b/2

ķeçileri o.- ur 14a/1

ķemālde o.- ur 27a/23

ķırmızı o.- ur 36a/23, 36a/3

ķoşeli o.- ur 14a/8

küçük o.- ur 14a/4, 25b/9

mā-i o.- ur 35b/6

mağāşāt-ı maḥūf o.- ur 27a/7

maķşūd o.- ur 37a/19

maşnū'ī o.- ur 49b/4

maṭrūd o.- ur 54b/1

ma'denī o.- ur 44b/8, 51a/22

ma'lūm o.- ur 39a/18

ma'z-ı 'arız o.- ur 17a/16

mā'il o.- ur 44b/15

mertebe-i mūmtedd o.- ur 54a/10

meyvedār o.- ur 43a/18

muḥālif o.- ur 35b/16

muḥtelif o.- ur 48b/17

muḥtemel o.- ur 7b/13

muķāvim o.- ur 8a/20

munkāti' o.- ur 18b/10

murād o.- ur 24b/5

mutaẓarrir o.- ur 29a/19

muttaşıl o.- ur 51a/1

muẓmaḥill o.- ur 29a/16

mübeddel o.- ur 15b/23

müberhen o.- ur 13b/15

mūlakķab o.- ur 54b/10

- mülâşık o.- ur 50a/19
 mülevvin o.- ur 51a/18
 münakkaṭ o.- ur 5b/1
 münkaṭı' o.- ur 54a/22
 mün'aḳid o.- ur 9b/2
 mütefāvid o.- ur 32a/17
 mütefāvit o.- ur 28b/6
 müteḡayyir o.- ur 27a/13
 müteḡayyir olur o.- ur 21b/15
 müteḡaccim o.- ur 43a/11
 müteḡaccir o.- ur 19b/5, 32a/19,
 9b/11
 mütekerrer o.- ur 45b/14
 mütekevvin o.- ur 35b/4, 46a/4
 müte'aḳḳid o.- ur 19a/15
 mü'eyyed o.- ur 19a/20
 nāzil o.- ur 43a/10
 nokṭalar o.- ur 11a/15, 51a/16
 nümāyān o.- ur 34a/21
 ödinde o.- ur 13b/3
 ördek o.- ur 51b/3
 pādzeḡr o.- ur 4a/22
 pāre o.- ur 34b/15
 pek o.- ur 41b/19
 peydā o.- ur 34a/17, 43a/9
 renginde o.- ur 14a/9
 rişesi o.- ur 25b/2
 ruṭūbet-i raḳīka o.- ur 25a/19
 şāf o.- ur 51a/16, 5b/1
 sāḳıṭ o.- ur 32b/13
 sākin o.- ur 54a/15
 şanā'ī o.- ur 44b/7
 şarı o.- ur 11a/14, 11a/21, 32a/15,
 36a/21, 49a/6, 5a/23
 sereṭān o.- ur 37b/3
 sīrāb o.- ur 27b/15
 siyāḡ o.- ur 19a/17, 36a/14, 5b/10,
 44a/1
 sürḡ-fām o.- ur 27b/17
 şebīḡ o.- ur 14b/6
 şeffāf o.- ur 44b/19, 45b/2, 46b/4
 şey' o.- ur 5b/10
 ṭarafında o.- ur 19b/14
 ṭaş o.- ur 11a/20
 tīregūn o.- ur 32a/16
 üzere o.- ur 34a/4
 vāḳı' o.- ur 5b/4
 vechle o.- ur 16a/10
 vücūdepeṣīr o.- ur 19b/2
 vücūdepeṣīr o.- ur 52a/16, 54a/3
 yaşşırak o.- ur 36b/3
 yaşşīrak o.- ur 19a/16
 yeşil o.- ur 5a/23
 yılanlarında o.- ur 20b/17
 yumşak o.- ur 11a/22, 14b/4, 19b/3,
 32a/18
 yumşak o.- ur 39b/13
 zāḡir o.- ur 55a/5
 za'īf o.- ur 48b/20
 zā'il o.- ur 27a/12
 zā'il o.- ur 29b/3, 43a/15, 48b/22
 'ıkd o.- ur 28a/19
 envā'ı o.- ur bir 46b/2
 telaffuz o.- ur bir 42b/19
 āsān o.- ur imiş 41b/9
 zaferyāb o.- ur imiş 40a/13
 çok o.- ur ol 14b/12
 çok o.- ur ol 34a/8
 ḡarḡ o.- ur ol 50a/21
 kırmızı o.- ur ol 36a/15
 mā'īl o.- ur ol 28b/9
 yumşak o. – ur 39b/21
 mütekevvin o.- ur ol 25a/13
 mütemādī o.- ur ol 54a/9
 şarı o.- ur ol 21b/10
 müteḡayyir o.- ur olur 21b/14
 emīn o.- urlar 42b/8, 43a/17
 ḡālib o.- urlar 53b/22

- gebe o.- urlar 43a/19
 sebab o.- urlar 54b/16
 bālig o.- ursa 24b/20
 delinmiş o.- ursa 24b/10
 zāmin o.- ursa 40b/9
 mecrūh o.- ursa ol 55a/3
 boğ o.- ursa olsun 21a/21
 kaṅgısı o.- ursa olsun 49b/7
 memleketde o.- ursa olsun 11b/15
 şūreti o.- ursa olsun 7b/15
 vilāyetde o.- ursa olsun 45b/23,
 52a/15
 zehr o.- ursa olsun 22a/22
ol O. -372-
 ādem o. 42b/2
 aḡrısını o. 31b/1
 āhvāl-i mezkūre o. 54a/1
 aḡz edüp o. 43b/14
 altında o. 45a/8
 alup o. 52b/23
 āmiḥte olmayanıdır o. 44a/3
 ammā o. 51b/11, 54b/8, 55b/6
 ancak o. 17a/4, 52a/2
 aṣār-ı ‘acayibeyi o. 51b/19
 aṣlında o. 41b/4, 48b/6
 āvīḥte etmişler o. 50b/10
 bağlasalar o. 40a/8, 49b/21
 bağlayup o. 52b/19
 başılsa o. 7a/20
 bāzgān o. 10a/20
 ba‘īd olmağla o. 39a/15
 ba‘zılar o. 16b/20, 18a/8, 20b/16,
 52a/8
 ba‘zıları o. 47a/19
 ben o. 16b/12, 16b/2
 beyānında o. 16b/16
 bırağup o. 35b/11
 bi-ḥasebi’-t-tıbb o. 30a/7
 bi’l-āḥire o. 54a/12
 bi’l-ḥāṣṣa o. 34b/2
 bi’l-kūlliyye o. 36a/6
 bildümki o. 18b/6
 boğazlayup o. 14a/11
 buḥārı o. 31a/17
 bulunur ise o. 33b/20
 bulunur o. 35a/5, 43a/4
 bulmadılar o. 13a/13
 büyüse o. 17a/15
 cānavarlar o. 17a/9
 cemā‘at o. 51b/15
 cihetden o. 28b/10
 cümlesinde o. 8a/16
 cünde iken o. 7a/19
 çıkarup o. 53a/1
 çok olur o. 14b/12
 çok olur o. 34a/8
 çokdur o. 16b/8
 daḡı o. 10a/7, 10b/6, 11b/2, 17a/22,
 17a/7, 25b/8, 28a/21, 30a/12, 34b/4,
 37b/12, 42b/15, 42b/4, 52a/12,
 52a/23, 54b/10, 54b/15
 dedi o. 41a/6
 dediler o. 21b/8, 34b/10, 37b/21,
 41b/12, 43a/13
 dedükleri o. 49b/5
 dedükleridür o. 48a/3
 defn eylediler o. 53b/16
 demiş o. 7b/20
 demişler idi o. 54b/13
 demişler o. 14a/18, 32b/13, 41b/10,
 49a/15
 denilmiş ola o. 29a/10
 derler o. 4a/15
 dese o. 54a/22
 dēyü o. 10b/3
 düşer o. 17a/16
 düşürüp o. 37b/6
 eelden o. 17b/1, 50a/21

- eger o. 11b/8, 14a/3, 16a/5, 17a/7,
18b/7, 33b/19, 33b/7, 34b/3, 34b/8,
38a/19, 43b/22, 44a/19, 44a/23,
53b/17, 55a/5, 6b/16, 6b/8, 6b/9
ekşer o. 19a/13
ekşeriyā o. 21b/1
erbāb-ı tecrîbe o. 21a/16
eşnāda o. 53a/7
eşnāsında o. 26a/9
eşhāş o. 53b/18
eṭibbā o. 37a/15, 43a/9
evfākḍur o. 18a/8
evvel o. 6b/15
faḳīr o. 41b/20
felāze ḗtseler o. 50a/5
fermān eyledi o. 53b/14
ḡalaṭ olunur o. 34a/13
ḡarḳ olur o. 50a/21
ḡayr-ı iḥrāk o. 39a/10
ḡayrı o. 50a/18
geçer o. 13b/9
gelse o. 50a/16
gemiler o. 50a/16
gerçi o. 54b/8
gerekdür o. 37a/13
gibi o. 38a/18
gördüm o. 7a/7
ḡurż-ı şavāb-peżīri o. 3b/5
günlerinde o. 51b/5
ḡacer-i pādzeḥr o. 15a/5
ḡacerdür o. 39b/5
ḡacerü'l-danb o. 38a/15
ḡalīfe o. 40b/11
ḡall ḗdüp o. 16a/12
ḡāşıl ḗdüp o. 20a/10
ḡāşıl olup o. 24a/2
ḡāzan-ı ḡacer o. 52b/12
hekīmden o. 14a/11
hekim tīfāşī o. 38a/19
hem o. 49b/23
herbār o. 16a/3, 18a/22, 53a/20
ḡikāyet eylediki o. 52b/6
ḡudūd-ı türksitāndur o. 39b/19
ḡulefā-i ‘abbāsiyye o. 29a/1
ḡuşuş o. 55a/20
ḡuzzāḳatı o. 44b/23
içer o. 54a/8
içine o. 52a/18
içün o. 16b/9, 35a/9, 46b/15, 51a/6,
53a/15
iḥrāc ḗderler o. 54a/15
iḡtiyāc-ı müştedd olup o. 54a/6
ile o. 16a/14, 25b/5, 29b/11,
36a/13, 41b/7, 54b/3
ilticā ḗder o. 54b/3
incimād vērür o. 18a/1
intihā o. 14a/12
ise o. 51b/13
isti‘māl ḗtdürürler idi o. 22b/8
isti‘māl olunur o. 38a/1
i‘timād eyleyüp o. 40b/15
ḳaçan o. 15b/16
ḳalkarsa o. 42a/22
ḳār olmaḡla o. 16a/4
ḳarār ḗtdükde o. 25b/3
ḳatlı ḗdüp o. 35a/12
ḳayda o. 50b/3
ḳaynar iken o. 34b/1
ḳazup o. 51b/6
kemerler yaparlar o. 45b/20
kendüyi o. 50b/23
ḳırmızı olur o. 36a/15
ḳızdırup o. 21b/12, 21b/7
ḳızırup o. 9b/18
ki o. 15b/11, 17a/20, 18a/12, 18a/4,
19a/21, 27a/23, 27b/3, 29a/6, 34b/21,
34b/22, 35a/4, 36a/1, 38b/6, 40a/7,
47b/3, 52b/3, 6a/8, 9a/1

- kim o. 43b/18
 kimesne o. 34b/7
 kitāb edüp o. 22a/23
 kocadukda o. 17a/18
 kor o. 15b/19
 kosalar o. 38a/21, 38b/5, 43b/14
 koyup o. 19b/23
 kudret-i ezeli o. 26a/11
 kurtulur o. 34a/16
 kuvvet vür o. 11b/6
 maḥallde o. 42a/1
 ma‘deni o. 22a/4
 ma‘hazā o. 53a/23
 mā‘il olur o. 28b/9
 mecrūḥ olursa o. 55a/4
 mefhūm olan o. 18a/3
 meger o. 14b/23, 27a/18, 41b/6
 melā‘in o. 50b/13
 memleketleridür o. 36a/19
 men‘ etmekle o. 42a/23
 men‘ eyleyüp o. 14b/23
 mıkṇāṭısdan o. 50b/6
 mıṣrīdür o. 7a/14
 mıkḍār o. 37a/4
 muntazırlar iken o. 26b/11
 murād etseler o. 40a/10, 55a/9
 murād o. 36b/20
 muvāfiḳdur o. 54b/19
 mu‘teberdür o. 13b/6
 mu‘teberden o. 2b/15
 müddet-i muḳaddem o. 20a/15
 mühreyi o. 20a/12
 mülākī olsa o. 37b/4
 mülāzemet eyleyüp o. 53a/16
 mütekevvın olur o. 25a/14
 mütemādī olur o. 54a/9
 müteveccih olmuş idi o. 53b/5
 mütevekkil o. 40b/20
 nāgāh o. 53b/12
 naḳl etdigümde o. 16b/7
 nāṣī o. 15b/23
 neşir o. 2a/21
 nīsābūrī o. 38a/4
 o o. 50b/12
 ölür o. 40a/9
 öyle olsa o. 13b/10
 pādzeḥr o. 13b/13, 17a/14, 17b/3,
 9a/14
 pādzeḥrler o. 16b/10
 pīrtürkī o. 52b/4
 renginde ola o. 5b/9
 revāne eyledi o. 40b/21
 rivāyeti o. 19a/18
 şāf olsa o. 45b/13
 şāḥibi o. 18b/19, 43a/3
 şāḥibi o. 38a/13
 saḥte eyleyüp o. 50b/9
 şarf ederler o. 14b/14
 şarı olur o. 21b/11
 sevḳ edüp o. 42a/7
 seylān eder o. 8a/2
 şıḳāt o. 51a/11
 siz o. 20a/12
 sonra o. 15a/2, 53a/5
 şudür edüp o. 16a/9
 sulṭāna o. 51a/19
 sürseler o. 21a/21
 şānahu o. 17b/8, 53a/20
 şeyḥdāvūd o. 32a/3
 şeyḥre‘is o. 39a/11
 şiddet-i ḥarāretde o. 53b/8
 ṭabīb-ı lebīb o. 42a/13
 taḥḳīk bir o. 7a/10
 taḥşīl eylese o. 31a/3
 ṭaleb ederlerse o. 52a/20
 tamāmında o. 41a/4
 tansūḳnāmede o. 51a/3
 ṭarafında o. 19a/23

- taş o. 14a/2, 14a/6
 taşdur o. 33b/23
 tayerān ederük o. 50a/19
 tecribe eyledüm o. 7b/9
 tecribe olunmuşdur o. 13b/23
 tecvīr eylemiş o. 39a/17
 tefāvüti o. 52a/2
 tefsīr etmişdür o. 7b/8
 tefsīr olunmuşdur o. 12b/12
 tekevvün ederse o. 16a/7
 tekzīb edüp o. 52a/14
 temāšā eyledüm o. 52b/14
 teslīm ederler imiş o. 51b/9
 teşne o. 54a/8
 te‘ālā o. 34a/15, 35b/21, 51a/7
 tıbb-ı şākirdlerümden o. 10a/3
 tırnakları o. 55a/1
 tıllıdır o. 43a/10
 tutilur o. 55a/7
 uğrayanlar o. 55a/7
 uyur o. 18b/9
 üzere o. 12a/7, 15a/8, 39b/3, 40a/4,
 54b/17, 5b/18
 üzerinde o. 52b/17
 üzerine o. 45a/21
 üzerlerine o. 7b/2
 vākıf oldum o. 10b/23
 vākıf olmağla o. 51b/16
 vāki‘ olsa o. 55a/18
 vardır o. 54b/22
 vaşf-ı yetīm o. 25a/4
 ve o. 14b/11, 16b/5, 18a/18, 18b/3,
 19a/9, 22b/8, 25b/6, 32b/22, 35a/7,
 38a/22, 44a/14, 45b/11, 47a/15,
 51b/13, 52a/10, 52a/5, 55b/1
 verilse o. 49b/13
 yağıdır o. 38a/2
 yazmışlardır o. 38b/2
 ya‘kūb bin işhak kindi başrī o.
 25b/15
 yine o. 53a/13
 yuyalar o. 31b/9
 zāhib olmuşlar o. 51a/14
 zebh etdirüp o. 41a/8
 zebh olunur o. 35b/17
 zīrā o. 16a/19, 20a/22, 27a/3,
 34a/11, 41b/1
 ‘aleyh o. 16a/11
 ‘aleyhir#rahme o. 19a/4, 55a/22
 ‘aşāresiyle o. 33a/16
 ‘avdet eyleye o. 17a/21
 çıkmaz o. bir 41b/14
 pelenk o. otuñ 35a/2
olay Olay. -1-
 o.+ 1 8b/6
olın - Olunmak. -252-
 ri‘āyet o.- a 23a/7
 hall o.- an 47a/21
 hikāyet o.- an 4a/2
 ilhāk o.- an 3b/7
 istihrāc o.- an 27a/20
 i‘tibār o.- an 23b/12
 keylūs-ı tesmiye o.- an 13b/9
 murād o.- an 31a/12, 38a/10
 naql o.- an 20b/10, 52a/22, 6b/21
 tabh o.- an 34a/23
 tahrīr o.- an 9b/16
 ta‘bīr o.- an 35b/3, 47b/23, 5b/12
 ta‘līk o.- an 34b/4
 ta‘bīr o.- an 1b/13
 terk o.- an 27a/11
 zıkr o.- an 50b/14, 52a/12
 beyān o.- dı 22a/10
 derc o.- dı 48a/6
 irād o.- dı 24b/1
 irād o.- dı 45b/2
 istihsān o.- dı 10b/5
 ki o.- dı 20b/13

- naql o.- dı 10a/9, 17b/16, 50b/20
 şurū' o.- dı 22a/14
 şurū' o.- dı 30a/8, 5a/18
 taḥrīr o.- dı 12b/14, 38b/12, 49a/20
 taḥdīm o.- dı 39b/1
 taḥrīr o.- dı 40a/2
 taṣaddi o.- dı 10b/18
 taṣaddī o.- dı 43a/20
 ta'ālīk o.- dı 7b/21
 tercibe o.- dı 5b/22
 terḳīm o.- dı 50b/19
 tesmiye o.- dı 3b/16
 zıkr o.- dı 28b/3, 49a/15
 ekl o.- dı 32b/3
 ıtlāk o.- dı 12b/18
 iḥrāc o.- dı 54a/21
 maḥşūş o.- dı 24b/6
 muḥarriḳe o.- dı 17a/5
 muḳaddemā o.- dı 17a/11 zıkr
 naql o.- dı 10b/19, 8b/17
 rivāyet o.- dı 11b/20
 taḥrīr o.- dı 11a/19, 41b/20
 taṣrīḥ o.- dı 15a/4
 taṣṭīr o.- dı 5a/17
 zıkr o.- dı 12a/8, 13a/21, 15a/8,
 18b/16, 22a/15, 31b/3, 34b/6, 48b/12,
 53b/23
 zıkr o.- dı 36a/23
 iḥrāc o.- dı 32b/10
 ıtlāk o.- dı 24b/6
 iḥrāc o.- dı 32a/19, 45b/22
 tılā o.- dı 22a/6
 vezin o.- dı 28a/19
 zebh o.- dı 17b/13
 'arz o.- dı 10b/1
 defn o.- dı 19a/19
 ta'aruz o.- dı 50b/17
 istiḥrāc o.- dı 29a/9
 ḡaflet o.- dı 48b/3
 isti'māl o.- dı 29b/5, 32b/12,
 33b/4, 45a/2
 muḥāfāza o.- dı 29a/23
 nemikdār-ı ḥall o.- dı 47a/13
 tecrube o.- dı 19b/20, 21a/4
 zıkr o.- dı 20b/22
 'amel o.- dı 37a/13
 isti'mālī o.- dı 48a/2
 isti'māl o.- dı 30b/18
 taṣrīḥ o.- dı 7a/22
 istiḥrāc o.- dı 27a/10
 ḥall o.- dı 47a/8
 ıtlāk o.- dı 12b/16
 iḳtiḥāl o.- dı 13a/14
 taṣṭīr o.- dı 39a/20
 tekliş o.- dı 47b/2
 'alāmet-i vaż' o.- dı 34a/12
 tesmiye o.- dı 19a/10
 ta'aruz o.- dı 32b/11
 'itibār o.- dı 21a/2
 ilkā o.- dı 55a/17
 istiḥrāc o.- dı 26b/22
 redd o.- dı 12b/6
 cebel o.- dı 49b/9
 ḳavl-i ṭabḥ o.- dı 47a/16
 rivāyet o.- dı 20a/2
 ṭabḥ o.- dı 33a/22
 taḥrīr o.- dı 33b/19
 terkīb o.- dı 4a/14
 tesmiye o.- dı 38b/1
 ḳann o.- dı 41a/14
 beyān o.- dı 20b/23
 naql o.- dı 21a/16, 32b/22
 taḥşīl o.- dı 42a/7
 taḥrīr o.- dı 24a/14
 zıkr o.- dı 20b/20, 39a/23
 beyān o.- dı 3a/3
 iḥtilāf o.- dı 13a/20
 imtiḥān o.- dı 11b/6

- murād o.- mışdur 36b/23
 rivāyet o.- mışdur 12b/7, 33b/1
 tahtie o.- mışdur 46a/7
 taşdīr o.- mışdur 12a/18
 taşrīh o.- mışdur 3b/2
 ta‘bīri o.- mışdur 12b/4
 tecrībe o.- mışdur 32b/14
 tesmīye o.- mışdur 34a/18
 vaşf o.- mışdur 24b/15
 tecrībe o.- mışdur ol 13b/23
 tefsīr o.- mışdur ol 12b/11
 hıfz o.- sa 7b/10
 ifrāz o.- sa 21b/15
 iktihāl o.- sa 13a/11
 isti‘māl o.- sa 23a/19, 23b/6, 48a/14
 murād o.- sa 54a/3
 mūrāca‘at o.- sa 55b/5
 naqş o.- sa 7a/18
 şabb o.- sa 21a/6, 6b/19
 saḥk o.- sa 45a/19
 saḳy o.- sa 22a/17, 36b/6, 6b/4
 su‘ūt o.- sa 24a/11
 ta‘līk o.- sa 42b/22
 tefāhḥuş o.- sa 2a/5
 tılā o.- sa 30b/13, 33b/10, 33b/12,
 33b/7, 38a/3, 42a/22, 46a/18, 47b/12, 47b/5
 tılā’ o.- sa 31a/5
 zıkr o.- sa 24b/4
 murād o.- sa bir 11b/7
 katīl o.- salar 53b/18
 aḥz o.- up 31a/12, 45a/18
 daḥı o.- up 35a/23
 ḥakk o.- up 37b/1
 ḥaml o.- up 12a/17
 ḥazf o.- up 4a/22
 ıtlāk o.- up 12b/4
 iḥtilāf o.- up 10b/11, 21b/22,
 51a/23, 9a/7
 izāfet o.- up 48b/9
 mezc o.- up 47b/7
 mūrāca‘at o.- up 3a/23
 naql o.- up 25b/19
 nisbet o.- up 19a/10, 54b/9
 saḥk o.- up 10a/14, 21a/5, 21b/4,
 23a/9, 24a/9, 31a/5, 33a/15, 33b/5, 35a/21,
 36b/6, 40a/19, 42a/20, 43a/14,
 46a/15, 49b/22, 6b/12, 6b/18
 taqḍīm o.- up 4b/14
 terbiye o.- up 10a/16
 terk o.- up 30a/7
 te‘hīr o.- up 27a/9
 aḥz o.- up bir 47a/14
 beyān o.- ur 12a/5
 ḥakk o.- ur 37a/23
 ḥall o.- ur 47a/22
 ḥazf o.- ur 4b/1
 ıtlāk o.- ur 12a/10, 12a/22, 4a/4,
 9a/23, 9b/1
 idḥāl o.- ur 30b/13, 37b/13
 iḥtilāf o.- ur 15b/15
 iḥtiyār o.- ur 13b/7
 imlā o.- ur 41a/19
 isti‘māl o.- ur 22a/13, 37a/5,
 37b/22, 46a/14
 i‘māl o.- ur 44b/12
 muḡalaṭa o.- ur 6a/20
 murād o.- ur 47a/13
 müşāhide o.- ur 33a/11, 35a/23
 naql o.- ur 9b/5
 naqş o.- ur 7b/16
 taḥrīr o.- ur 13b/1
 taḥrīr o.- ur 15a/21
 taş‘id o.- ur 44b/11
 tavşīf o.- ur 4a/12
 ta‘bīr o.- ur 46b/23
 tefrīk o.- ur 8b/20
 telaffuz o.- ur 48b/6
 terkīm o.- ur 7b/19

- terķīm o.- ur 25a/9
 tesmiye o.- ur 5a/5, 6a/9
 zikr o.- ur 15b/11, 48b/4, 49a/22,
 9b/23
 ‘itibār o.- ur 12a/20
 ğalaṭ o.- ur ol 34a/13
 isti‘māl o.- ur ol 38a/1
 zebḥ o.- ur ol 35b/17
- on** On sayısı. -2-
 o. 43b/18
 o.+ dur 10a/5
- on altı** On altı sayısı. -1-
 o. 32b/11
- onar** Onar. -1-
 o. 9b/13
- on beş** On beş. -1-
 o. 28a/9
- on beşinci** On beşinci. -1-
 o. 26b/19
- ondört** On dört. -1-
 o. 31a/18
- on iki** On iki. -3-
 o. 21a/8, 22a/16, 6b/3
- on sekiz** On sekiz. -1-
 o. 10a/21
- on sekizinci** On sekizinci. -1-
 o. 37a/12
- oñul-** Onarmak, iyileşmek. -1-
 o.-dur 31b/19
 o.- maz 38a/23
- oñuldıcı** Onarıcı, iyileştirici. -1-
 o. 20a/17
- oñult-** Hastalığı, yarayı iyileştirmek. -8-
 o.- ur 23b/21, 33b/11, 39b/10,
 44a/20, 44a/21, 45a/16, 50a/1, 50a/2
- oñurul-** Onarmak, iyileştirmek. -1-
 o.- dur 44b/6
- orak** Orak -1-
 o. 25b/5
- orta** Orta. -1-
 o. 27b/20
- oruç** <Far. Oruç. -1-
 o. 48b/20
- ‘oşmānī** <Ar. Osmanlı Devletine mensup.
 -2-
 cihān-ı āyīn-i ‘. 2a/11
 ‘o.+ de 15b/2
- ot** Ot. -8-
 o. 38a/14, 47b/8
 o.+ uñ 34a/15, 34a/5, 34a/8,
 34b/21, 34b/23
 pelenk ol o.- uñ 35a/2
- otla -** Otlamak. -1-
 o.- maḵ 14a/15
- otur -** Oturmak. -3-
 o.- dıgumuz 18a/17
 o.- maḡa 40b/17
 o.- mış idüm 10a/20
- otuz** Otuz sayısı. -1-
 o.+ dur 10a/5
- otuzar** Otuzar. -1-
 o. 22b/4
- ov -** Ovmak. -1-
 o.- maḵ 47b/1
- ovıl -** Ovalamak, ovulmak. -1-
 o.- ur 47a/17
- oyluḵ** Kalçadan dize kadar olan başak
 kısmı. -4-
 o.+ ına 41b/2, 42b/10
 o.+ larına 42b/15, 48a/10
- oyna -** Oynamak, hareket etmek. -1-
 o.- r 42a/10
- oynat -** Oynatmak, hareket ettirmek. -1-
 o.- salar 41b/13
- Ö**
- öd** Öd maddesi. krş. şafrā. -10-
 ö.+ inde 13a/15, 16b/21
 ö.+ inde olur 13b/3

ö.+ lerinde 32a/2, 9b/3
 ö.+ ünde 13a/5
 ö.+ ünde ola 32a/18
 ö.+ üni 13a/10, 13a/12, 13a/7
öküz Öküz. -8-
 ö.+ de 12b/8
 ö. +i 35b/18
 ö.+ lerinde 32a/10, 32a/7
 rûm-ı ö.+ lerinde 32a/8
 ö.+ lerünj 32a/2
 ö.+ üñ 32a/18, 9b/3
öl - Ölmek. -1-
 ö.- ür ol 40a/8
öldür - Öldürmek. -5-
 ö.- ür 18a/2, 21a/6, 32b/3, 38a/10,
 6b/19
öli Ölü. -1-
 ö.+ de 43a/23
önj Ön. -1-
 ö.+ üne 52b/15
ördek Ördek. -1-
 ö. olur 51b/3
öril - Örülme. -3-
 ö.- meğle 7b/3
 ö.- miş olsa 47a/20
 ö.- üp 7b/10
ört - Örtmek, kaplamak. -2-
 ö.- ecek 31a/15
 ö.- seler 45a/22
öyle Onun gibi olan, ona benzer. -1-
 ö. olsa ol 13b/10
öz Özde, hakikatte, gerçekte. -1-
 ö.+ de bir 53b/23

P

pā <Far. Pe harfi. -1-
 p.-i ‘acemīyle 4a/14
pād <Far. 1. Koruyan. 2. Hıfzeden,
 saklayan -3-

p. 4a/13, 4a/14,
pād-şāh <Far. Padişah, hükümdar. -8-
 p. 42a/6, 20a/5, 4b/11, 4b/14, 4b/8
 p.+ larınunj 53b/20
 p.+ um 40b/16
 p.+ umuz 2a/14
pād-zehr <Far.+Ar. Panzehir. -135-
 p. 10a/1, 10a/10, 10a/16, 10a/17,
 10a/18, 10b/16, 10b/18, 11a/11, 11a/12,
 15b/9, 4a/19, 17a/14
 11a/18, 11b/11, 11b/17, 12a/14,
 12a/15, 12a/19, 12a/3, 12b/10, 12b/13,
 12b/14,
 12b/20, 12b/5, 12b/6, 12b/8,
 13a/17, 13a/19, 13b/12, 14a/15, 14b/19,
 14b/6,
 16b/19, 17a/18, 17b/15, 18b/15,
 19a/12, 19a/6, 20b/12, 20b/13, 21a/7, 22a/1,
 22a/3, 23a/20, 24a/18, 24a/4, 2b/13,
 32a/22, 33b/21, 39a/22, 3b/20,
 3b/22, 3b/8, 40a/1, 4a/18, 4a/23,
 4a/3, 4a/7, 4b/18, 4b/22,
 5a/6, 5b/9, 6a/14, 6a/17, 6a/20,
 6b/21, 7b/15, 7b/21, 8a/5, 8a/8,
 8b/18, 9a/22, 9b/18
 ḥacer-i p. 16b/5, 7a/15, 8a/1
 lafz-ı p. 4a/12
 sıkāt-ı p. 15a/8
 zıkr-i p. 12a/6, 5a/19
 p.-i bileği taşı 8a/17
 p.-i mārīnünj 22b/12
 p.-i ma‘denīden 2b/9
 p. bir 6a/22, 7a/4
P ḥacer-i p.+ de 9a/7
 p.+ den 11b/20, 21a/4
 p.+ dür 11a/22
 p.+ e 12b/16, 12b/19, 14a/18,
 32b/17, 35a/20, 6a/13, 6a/16, 8a/15, 8b/7
 p.+ e bir 10a/4

- p.+ i 14b/13, 19a/4, 22b/23
 Һacer-i p.+ i 6b/6
 p.+ inüŋ 18a/3
 p.+ ler 3b/18, 3b/19
 p.+ ler ol 16b/10
 p. ol 13b/13, 17b/3, 9a/14
 Һacer-i p. ol 15a/5
 p. olmak 10a/21, 10a/23
 p. olur 4a/22
 p.+ üŋ 12a/19, 13a/15, 14b/10,
 17b/17, 21b/17, 22b/18, 23a/4, 2b/20,
 3b/16,
 5a/20, 5b/18, 6a/10, 6a/21, 7a/3,
 8a/10, 8b/10
 envā‘-ı p.+ üŋ 21b/22
 Һacer-i p.+ üŋ 6a/4
 p.+ üŋ bir 10b/14
- pād-zehr Һayvānī** <Far.+Ar. Geyikten
 alınan, sarı ile toprak rengi arasında, hafif
 gevrek bir panzehir. -2-
 p. 22a/11, 4b/23
- pād-zehriyyāt** <Far.+Ar. Panzehirle ilgili
 olanlar. -2-
 p. 2a/3
 envā‘-ı p.+ a 4a/7
- pād-zehriyyet** <Far.+Ar. Panzehirli ilgili
 olanlar. -1-
 p.+ i 35a/23
- pāŋ** <Far. *bk. pād.* -1-
 p. 4a/20
- parça** <Far. Parça, küçük şey. -7-
 p. 35b/19, 42b/17, 48a/10
 p.+ sı 47a/23
 p.+ sına 42b/7, 43b/1
 p.+ yı 18a/18
- pāre** <Far. Parça. -7-
 p. 34b/15
 p.+ ler 43a/2, 47b/20
 p. olur 34b/15
- p.+ si 45a/18, 5a/12
 p.+ sini 39b/7
- pārele** - <Far.+Tr.Parçalamak. -1-
 p.- yüp 36b/7
- parmak** Parmak. -2-
 p.+ ina 6b/7
 p.+ inuŋ 27b/20
- paşdırma** Pastırma. -2-
 p.+ larumuz 18a/21
 p. yapup bir 18a/16
- pāye** <Far. Rütbe, derece. -2-
 übbehet pirā-yı p. 2b/5, 23a/14
- pāzī** Ispanakgillerden, yaprakları sebze
 olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı,
 yabani ispanak (*Beta vulgaris varicicla*). -
 4-
 p. 33a/16, 33a/6, 5b/9, 14b/8
- pek** Katı, sağlam, sert, sıkı. -3-
 p. 55a/15, 6a/23
 p. olur 41b/19
- pekleş** Sertleşmek, katılaşmak. -1-
 p.- ür 45b/22
- pelenk** <Far. Leopar, kaplan. -8-
 p. 17a/17, 34a/7, 35a/9
 cevfi-i p.+ de 35a/6
 p.+ i 35a/12
 p. ol otuŋ 35a/2
 p.+ üŋ 17a/23, 35a/3
- perakende** <Far. Dağınık, darmadağan. -1-
 p. olup 25b/23
- perdāhte** <Far. Düzenlenmiş, parlatılmış.
 -1-
 p. êtdigüm 20a/16
- perde** <Far. Perde, örtü. -1-
 p.+ lerinde 44b/1
- perestiş** <Far. Şittetli sevgi, tapınış. -1-
 p. êderler imiş 50b/13
- perişān** <Far. Dağınık, karışık. -1-
 p. olmağın 50a/20

perverde <Far. Beslenmiş, yetiştirilmiş. -1-

p. eyleyüp 35a/14

perver-gār <Far. Besleyici, rızıklandırıcı,

Allah. -2-

p. 25a/10

p.+ dan 12b/22

pes <Far. 1. Sonuç olarak. 2. Öyle ise

şimdi. 3. Arka, geri. -6-

p. 13b/13, 15a/21, 47a/13, 48b/11,

49a/20, 30a/13

peydā <Far. Meydanda, açıkta. -5-

p. edüp 34a/19, 38a/23

p. eylemiş 40a/9

p. olur 34a/17, 43a/8

peymā <Far. Ölçen, ölçücü manalarıyla

birleşik kelimeler yapar. -4-

p. 27b/18, 27b/19, 27b/20

p.+ dur 27b/18

peynir <Far. Peynir. -2-

p. eder 11b/11, 21b/5

pezīr <Ar. Kabul eden, edici, kabul

edebilir manalarıyla birleşik kelimeler

yapar. -1-

p. olmağın 29b/12

pıçak Bıçak. -1-

p. 45b/19

pīr <Far. Yaşlı, ihtiyar. -7-

p. 52b/10, 53a/15, 53a/20, 52b/4

p.+ e 52b/17

p.+ i 52b/12

p.+ ü 53a/7

pīrā <Far. Süsleyici, düzenleyici

manalarıyla birleşik kelimeler yapar. -1-

p.+ larından oldu 25a/5

p.+ yı 23a/14, 2b/5

pīrel - <Far.+Tr. Yaşlanmak,

ihtiyarlanmak. -1-

p.- mek 44a/9

piş - Pişmek. -1-

p.- miş 32a/15

pişür - Pişirmek. -2-

p.- üp 18a/19, 25a/20

piyāde <Far. Piyade, askeri bir sınıf. -1-

p. 52b/9

pōst <Far. Hayvan derisi. -2-

p. 42b/6

p. +a 35b/19

pūte <Far. İçinde aden eritilen tava. -3-

p.+ de 45a/20

p.+ de iken 43b/6

p.+ nün 45a/21

pūr <Far. Dolu, çok fazla. -6-

p. 2a/3, 28b/16, 5a/14, 53b/12

ḥafaḳān-ı p. 30a/23

tāc-ı p.+ larında 29a/3

R

rabb <Ar. Allah, sahip, efendi. -1-

şun'-i r. 53a/19

rabbānī <Ar. Allah'la ilgili, rab'la ilgili. -4-

tevfik-i r. 3a/4

'aliyye-i r. 2a/12

ilhām-ı r. 34a/15, 41b/7

rabbāniyye <Ar. *bk. rabbānī*. -1-

mevhıbe-i r. 29a/10

rabbul'ālem <Ar. Alemlerin sahibi. -1-

r.+ inün 53a/13

rābī' <Ar. Dördüncü. -1-

iklim-i r.+ dedür 10b/20

rabī' <Ar. *bk. rābī'*-1-

eyyām-ı r.+ de 51b/4

rāci' <Ar. Münaseberi, ilgisi olan. -1-

r.+ dūr 7b/22

rağbet <Ar. İstekle karşılama, istek, arzu. -1-

r.-i tām 50b/22

rāḥat <Ar. Üzüntüsüz, gönlü rahat. -1-

iktisāb-ı r. eyler 53a/12

- raḥim** <Ar. Dölyatağı. -2-
r.+ den 47b/18
r.+ lerinde olan 30b/15
- raḥmet-ullah ‘aleyh** <Ar. Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun. -2-
r. 16a/11, 16a/17
- raḳīḳ** <Ar. İnce. -2-
r. 45b/3
r. olan 45a/5
- raḳīka** <Ar. *bk. raḳīḳ*. -1-
ruṭūbet-i r. olur 25a/19
- raşāş** <Ar. Kurşun, kalay. -3-
r.+ ı olan 44b/12
mıḳnāṭīs-ı r. 49a/15
mıḳnāṭīs- r.+ dur 48b/14
- raşh** <Ar. Terleme. -3-
r. 11b/3, 6b/5
r.+ la 6b/14
- rāṭīb** <Ar. Rutubetli, nemli, ıslak. -2-
bārid-i r.+ dur 30a/15
r. oldığına 30a/16
- rāvī** <Ar. Rivayet eden, söyleyen. -2-
r. 53a/13
r.+ den 53b/3
- rāziyye** <Ar. Rıza gösteren, kabul eden. -1-
hevāmm-ı r. 6b/12
- ra’ūf** <Ar. Çok merhamet eden. -2-
r. 24b/2
ḳudret-i bāhire-i ḥayy-ı r. 24a/18
- rebī-ül-evvel** <Ar. İlkbahar. -1-
r.+ inüñ 2a/9
- redd** <Ar. Geri çevirme, kabul etmeme. -2-
r. ödüp 55b/2
r. olunmaz 12b/6
- reddiyye** <Ar. Kabul etmeme. -3-
ḥummā-yı r. 22b/22
ḥummā-yı r.+ de 22b/13
ḥummā-yı r.+ ye 22b/9
- refīḳ** <Ar. Arkadaş, dost. -1-
r.+ lerümüz 18a/19
- refīkā** <Ar. Arkadaşlar, dostlar. -1-
r.+ sı 40b/22
- re’īs** <Ar. Baş, başkan. -2-
a‘zā-i r.+ eye 22a/18, 23b/1
- remed** <Ar. Göz ağrısı. -4-
ibtidā-i r. 44a/12
r.-i ḥārreye 24a/6
r.+ e 31b/20, 23a/20
- renc** <Far. Zahmet, eziyet, sıkıntı. -1-
r. étdürdüm 16b/13
- renk** <Far. Renk. -38-
r. 21b/3, 43b/17, 51a/15, 5b/3
r.+ de 11a/19
r.+ i 11a/13, 11a/21, 11a/3, 21a/23,
21b/14, 21b/16, 27a/13, 29a/17, 34a/2,
35a/17, 35b/5, 36a/13, 36b/2,
40a/17, 43a/11, 43b/11, 44b/18, 46a/4,
48b/17,
49a/6, 49a/9, 5b/6
r.+ inde 19b/16, 45b/5, 45b/7
r.+ inde bir 49a/4
r.+ inde ola ol 5b/9
r.+ inde olsa 14b/8
r.+ inde olur 14a/9
r.+ ini 45a/22
r.+ ini vērür 43b/7
r.+ leri 35b/15
r. olan 55a/17
- resā’il** <Ar. Küçük kitaplar, mecmualar. -1-
r.-i ‘adīdesinden 22b/9
- resm** <Ar. Resim, suret. -1-
r.+ e 40b/7
- reşşiiyye** <Ar. Serpinti yağmur, çisenti. -2-
r. 26b/7
eczā-i r.+ den 26b/11
- revā** <Far. Yakışır, uygun. -2-

- r. 29b/5, 48b/3
- revāne** <Far. Giden, yürüyen. -1-
r. eyledi ol 40b/21
- re'y** <Ar. Görme, görüş, fikir, düşünce. -1-
r.-i ṭabīb 23b/9
- rey'e** <Ar. Hasıl olan, elde edilen. (?) -1-
r.+ eylediği 53a/14
- reyāhīn** <Ar. Feslegenler. -1-
r. 24b/5
- reyhānī** <Ar. Reyhan yaprağı rengine benzer bir zümrüd çeşidi. -1-
sebz-i r. 45b/8
- ri'āyet** <Ar. Gözetme, sayma. -1-
r. olına 23a/7
- ric'at** <Ar. Geri dönme. -1-
r.-ı murād ettüklerinde 40b/23
- risāle** <Ar. Kısa yazılmış küçük kitap. -14-
r. 3a/23, 48b/2
r.-i cāmi'ada 11b/18
r.-i celīlesinde 22b/10
r.-i nāfi'a 2a/7
r.-i nāfi'ada 2b/17, 48a/5
r.-i nāfi'adan 24a/23
r.-i saḥīḥa 2b/21
r. bir 3b/14
r.+ de 38b/11
r.+ den 3b/11
r.+ si olmağın 34b/20
r.+ sinde 30a/19
- rīše** <Ar. İnce, saçaklı kök. -3-
r.+ ler 25b/3
r.+ si olur 25b/2
r.+ yi 25b/5
- rivāyāt** <Ar. Rivayetler, söylentiler. -1-
eṣaḥḥ-ı r. 25a/12
- rivāyet** <Ar. Söylenti, söz ve hadisenin hikayesi. -28-
r. 14b/23, 20b/19, 27a/13, 52a/1
r.-i şıḳātdan 55b/9
r.-i 'adīde 25b/18
r.+ de 28b/17, 36a/8
r.+ den 54b/13
r.+ dūr 50b/19
r. éder 16b/2, 18a/11, 35b/23, 50b/5, 52b/2
r. étdükleri 52a/21
r. étmışlerdür 15a/22, 29a/10
r. eylemiş 53a/12
r.+ i 25a/8, 52a/22
r.+ i ol 19a/18
r.+ inde 16b/23, 24a/14
r. olındığı 11b/20
r. olınmış 20a/2
r. olınmışdır 12b/7, 33b/1
- riyāset** <Ar. Baş olma, başkanlık. -1-
r.-i ṭabābet 23a/13
- rīze** <Far. 1. Ufak parça, döküntü. 2. Sedeften çıkan inci dar delikli kalbura konulup çalkalandığında aşağı inen, delinmeyecek kadar küçük inci. -1-
r. 28a/15
- ru'b** <Ar. Korku. -1-
r.+ a 23b/15
- rūḥ** <Ar. Bitki ve isimlerden damıtımla elde edilen uçucu madde, esans, ruh, öz. -3-
r.-ı bāşıra olan 30b/22
r.-i zāc 31a/22, 23a/12
- ruḥām** <Ar. Mermer. -1-
ebyaz-ı r. 10a/12
- rūḥī** <Ar. Ruha ait, ruhla ilgili. -2-
dem-i r.+ ye 18a/1
dem-i r. 18b/10
- ruṭūbet** <Ar. Nem, nemli özellikte, yaşlık. -11-
r. 31a/3, 38a/1, 38a/2, 44a/8, 8a/2, 8a/3, 9b/9

- r.-i gālīza 46b/13
r.-i raḳīka olur 25a/19
r.+ i 16b/14, 37b/10
rūy <Far. Yüz, yüzey. -2-
r.-ı deryāda 25b/23
r.-ı deryāya 26a/7
rūz-ı cezā <Far.Ar. Kıyamet günü.
r. +da 18b/11
rūcū‘ <Ar. Dönme, geri dönme. -3-
r.+ da 53a/18
r. edemez 37b/5
r. eder 15b/22
rūtbe <Ar. Derece, basamak, sıra. -1-
r.+ sindedür 33b/21
rūzgār <Far. Rüzgar, yel. -9-
mūsā‘ade-i r. 28b/2
r.-ı şedīd-i bedīd olmak 54b/16
r. 26b/9, 28b/5, 51b/23
r.-ı hūsn 4b/4
r.-ı şedīd 25b/20, 51b/18
r.+ ı 4b/3
- S**
- sa‘adet** <Ar. Mutluluk. -1-
mizāc-ı s. 42a/4
sā‘at <Ar. Saat, vakit. -3-
s. 53a/9, 53b/16, 49b/21
şabāḥ <Ar. Sabah. -2-
ş. 18b/11, 26a/8
şibyān <Ar. Çocuklar. -1-
ş.+ a 35b/9
şabb <Ar. Dökme, dökülme, boşaltma. -2-
ş. olınsa 21a/5, 6b/19
şa‘be <Ar. Güç, zor, çetin. -1-
emrāz-ı ş.+ nūn 23b/22
ş.+ ye 12a/4
şābit <Ar. Hareketsiz, kımıldamayan. -5-
ş. 15a/14, 32a/8
- ş.+ dūr 52b/1
ş. olan 28a/17, 29a/15
şaç - Saçmak-1-
ş.- dı 53a/6
şadā <Ar. Ses. -2-
ş. 40a/11
ş. vèrmek 55a/15
şadef <Ar. Sedef, inci kabuğu. -15-
ş. 25a/11, 25a/14, 31b/23, 38a/9,
43a/4, 37b/19
cevf-i s.+ de 27a/8
dürr-i ferid-i ş. 2a/13
ş.-i āḥarī 25a/22
ş.+ de 25b/13
ş.+ i 25b/6
ḥāric-i ş.+ inde 25b/2
ş.+ ininden 25a/23
ş.+ ler 26b/9
ş.+ lerde 43a/3
şādık <Ar. Doğru, gerçek. -2-
ş. 40b/14
şahş-ı ş.+ dan 52b/2
şādır <Ar. Meydana gelmek. -1-
ş. olmağla 40a/11
şāf <Ar. Saf, berrak. -12-
ş. 27b/11, 27b/15, 34b/21, 35b/6,
40a/23, 45b/13, 47a/1
ş.-ı mezkūre 51a/19
ş.+ da 41b/21
ş. olsa ol 45b/13
ş. olur 51a/16, 5b/1
şa‘f <Ar. Genellikle çocukların başında
ve yüzünde beliren kaşıntılı cilt hastalığı
türü. -2-
ş. 29b/12
ş.-ı ‘arız olan 44a/10
şafḥa <Ar. İnce, yassı ve geniş cisim,
levha. -1-
ş.+ yı 21b/12

- şāfi** <Ar. Safī, saf, katışıksız. -1-
ş. 31a/2
- şafvet** <Ar. Saflık, temizlik, arılık. -1-
ş. 45b/12
- şağ** Canlı, ölmemiş. -1-
ş. 52b/19
- sağ** Sağ taraf, yön. -3-
ş. 27b/20, 35b/2052b/16,
- şağīr** <Ar. Küçük. -3-
ş. 24b/11, 36b/23, 25b/10
- şāhib** <Ar. Sahip. -13-
ş.-i envā‘ü’ş-şinā‘āt 19a/2
ş.-i ma‘rufat 10a/4
ş.-i şu‘ūr 16a/22
ş. +i ol 18b/19, 16b/15, 32b/1,
38a/13, 36b/4, 49b/14, 43a/2
ş. + i olan 23b/11
ş. + inden 32b/21
ş. + inüñ bir 32b/9
- şāhibe** <Ar. *bk. şāhib*. -1-
ş. + ye 40a/19
- şāhīh** <Ar. Gerçek, doğru, kusursuz. -1-
fıkr-i ş. +i 21b/20
- şāhīha** <Ar. Gerçek, doğru. -2-
ebdān-ı ş. + da 22a/17
risāle-i s. 2b/21
- şāhīhū’l-mizāc** <Ar. Kusursuz doğası. -2-
ş. 43a/16
ş. olan 8a/18
- sāhil** <Ar. Kıyı, deniz kenarı. -1-
s. 50b/6
- sahk** <Ar. Dövme, ezme. -47-
s. 22a/16, 46b/16, 47a/3, 48a/12,
6b/4
s.-ı ğubār edüp 44a/5
s. + a 38b/7
muḥakkem-i s. edüp bir 45a/3
s. edüp bir 31a/13
s. edüp 11b/1, 11b/4, 11b/7, 20b/4,
- 39b/21, 39b/9, 21a/9, 30b/18, 30b/8, 33a/4,
33a/6,
34b/12, 36a/15, 42b/16, 42b/23,
43b/21, 44a/19, 45a/14, 46a/17
s. eyleyüp 31b/7
s. olinsa 45a/19
s. olunup 10a/13, 21a/5, 21b/4,
23a/8, 24a/8, 31a/5, 33a/15, 33b/5, 35a/21,
36b/6, 40a/19, 42a/20, 43a/13,
46a/15, 49b/22, 6b/12, 6b/18
- şahra** <Ar. Çöl. -1-
ş. + da 52b/8
- saht** (?) -1-
s. + ında 47b/23
- saht** (?) -1-
s. 55a/3
- sahte** <Far. Sahte, yapmacık, doğal
olmayan. -5-
s. 34a/19, 50b/4
s. etdikleri 3b/9
s. eyleyüp ol 50b/9
s. olmak 2b/10
- şakb** <Ar. Bir taraftan öteki tarafa kadar
açık olan delik -1-
ş.-ı intizām 29b/20
- sāk-ı çoğan** <Ar.+Tür. Çöven otunun sapı.
-1-
s. +dur 5b/8
- sakf** <Ar. Çatı, dam. -1-
s. 50b/8
- sākıt** <Ar. Düşmüş, düşen. -1-
s. olur 32b/13
- sakızlık** Sakızlık. -1-
s. 33b/3
- şakīl** <Ar. Ağır, sıkıntılı, can sıkıcı. -2-
nevm-i ş. 18b/8
s. 43b/17
- sākin** <Ar. Sakin, dindirilmiş. -2-
s. eder 31b/13

- s. olur 54a/15
- sākine** <Ar. Hareketsiz olan, oynamayan. -1-
s.+ lerinden bir 29a/8
- sak̄ta** <Ar. Bozukluk. -1-
s.+ da 22a/5
- sak̄y** <Ar. İçirmek. -3-
s. olınsa 22a/17, 36b/6, 6b/4
- sak̄yen** <Ar. İççerek. -1-
s. 47b/19
- şalābet** <Ar. Metanet, katılık, peklik, dayanma, sağlamlık. -3-
ş. 25a/22, 34a/3, 36a/21
s. vērūr 38b/6
- şalābetli** <Ar.+Tr. Metanetli, sağlam. -1-
ş. 36b/3
- şalı** Salı günü. -1-
ş. 18b/3
- şālīh** <Ar. Yararlı, elverişli, uygun. -1-
ğīdā-i ş. olup 17b/11
- şālīş** <Ar. Üçüncü. -4-
fasl-ı ş. 24a/17, 3b/20
fasl-ı ş.+ de 12b/14
faşl-ı ş.+ de 15a/21, 24b/1
kitāb-ı ş.+ de 13a/9
- şallallahu ‘aleyhi ve ‘alā ālihi ve aş̄habihī ecma‘īn** <Ar. Hz. Muhammed için söylenen bir saygı ifadesi. -1-
ş. 25a/5
- şallāluhu te‘ālā ‘aleyhi ‘alā ālihi ve eş̄hābe ve sellem** <Ar. Hz. Muhammed için söylenen bir saygı ifadesi. -1-
ş. +den 44a/15
- şaltanat** <Ar. Padişahlık, kudret, şatafatlı hayat. -1-
s. 2a/13
- şam̄gu’l-buluṭ** <Ar. Taşları birbirine yapıştırmak için kullanılan bir tür yapışkan, zamk. -1-
aşfer-i ş. 10a/12
- şanā‘ī** <Ar. Sanayi, endüstriyel. -2-
ş. 44b/8
ş. olur 44b/7
- şan‘at** <Ar. İlaç yapma formülü, ilacı terkip etme şekli. -3-
ş. 10a/3, 47a/12
ş.-ı erbābı 10a/7
- şandūka** <Ar. Mermerden veya çuhadan yapılmış mezar üstü. -1-
ş.-i te’līf 24a/21
- şanem** <Ar. Güzel, hoş. -1-
ş. 50b/9
- şānī** <Ar. İkinci. -5-
faşl-ı ş. 3b/19
mizāc-ı ş. 21b/1, 21b/3
kitāb-ı ş.+ de 8b/6
faşl-ı ş.+ dūr 12a/6
- şāniyye** <Ar. İkinci. -7-
ş.+ de 32b/5, 38b/19, 39a/1, 43a/23, 44a/6
derece-i ş.+ dedūr 46b/19
derece-i ş.+ nūḡ 32a/23
- şap** Sap. -1-
ş.+ lar 11a/2
- şar‘** <Ar. Sara hastalığı. -10-
ş. 24a/9, 33a/12, 35b/8, 46a/21, 35b/19, 43a/14
hālet-i ş.+ da 36a/4
ş.+ dan 35b/9, 42b/2
ş.+ ı 43a/14
- şar -** Sarmak. -3-
ş.- up 42b/7, 43b/1, 53b/15
- şarar -** Sararmak. -2-
ş.- ur 21b/11, 29a/17
- şarart-** Sarartmak. -1-
ş.- ur 21a/21
- şarf** <Ar. Harcama, kullanma. Men etme. -8-

- ş. ederler ol 14b/14
şarı Sarı, renk. -21-
 ş. 14a/1, 14b/2, 44b/15, 6a/5, 7a/4,
 7a/8
 ş. olan 14b/10, 21b/17
 ş. olandur 6a/6
 ş. olup 44b/16, 5b/6
 ş. olur ol 21b/10
 ş. olur 11a/14, 11a/21, 32a/15,
 36a/20, 49a/6, 5a/23
 ş.+ sı 14b/9, 32a/15, 5b/12
şarıl - Sarılmak. -3-
 ş.- a 13b/13
 ş.- mak 26a/20
 ş.- miş olalar 5a/13
şarılık Sarılık hastalığı. -2-
 ş. 32b/16
 ş.+ ı 33a/3
şarımsak Sarımsak (*Allium sativum*). -3-
 ş. 48b/21, 48b/23, 45b/6
şarımtrak Sarımtrak. -1-
 ş. 27b/17
şāşiri (?) -1-
 ş. 33a/19
şat - Satmak. -3-
 ş.- ar 20a/8
 ş.- arlar 35a/15
 ş.- arlar imiş 34a/20
saṭḥ <Ar. Bir şeyin dış tarafı, dış yüzü. -1-
 s.+ ı 43b/18
şatun Satın. 1-
 ş. aldığı 28b/14
şavāb <Ar. Doğru hareket, doğru davranış,
 doğruluk, dürüstlük. -1-
 ş. olan 48a/1
şavāb-peẓīr <Ar.+Far. Doğruyu bulan. -1-
 ğurẓ-ı ş.+ i ol 3b/4
sa'y <Ar. Çalışma, çabalama, gayret
 etme. -3-
 s. eder 20a/10
 s. edersin 40b/8
 s. édüp 52a/5
şayd <Ar. Av, avlanmak. -3-
 ş. 17a/19
 ş. édüp 18a/13, 19a/15
şayyād <Avcl. -5-
 ş. 18a/11, 18a/12
 ş.+ lar 16b/11
 s.+ lara 18b/13
 ş.+ ları 14b/13
şayyıt <Ar. Gürültü, yüksek ses. -1-
 ş. 40a/11
sā'ir <Ar. Diğer, başka, gayri. -3-
 s. 11b/22, 23b/14, 42b/13
sebu ' <Ar. Yırtıcı hayvan. -1-
 s. 7b/19
sebeb <Ar. Sebep, neden. -1-
 s.+ iyle 16a/16, 29a/14, 30a/4,
 44a/8, 44a/9, 45a/12
 bürüdet-i ma-i s.+ iyle 15b/20
 s.+ iyle bir 26a/12
 s. olan 53b/18
 s. olur 6b/4
 s. olurlar 54b/16
sebīl <Ar. Sevil, su dağıtılan yer. -2-
 s.-i a'şāb 33a/13
 s.+ de 54a/16
sebz <Far. Yeşil, yeşil renk. -4-
 s.-i reyḥānī 45b/7
 s.-i sefīd-fām 45b/8
 s.-i siyah-fām 45b/8
 s.-i zümri 45b/8
sebz-gün <Far. Yeşil renk. -1-
 s. bir 2b/8
sebz-sīr <Far. Sarımsak. -1-
 s.+ i 45b/6
şedā <Ar. Ses. -1-

- ş.+ sı 41b/13
- sedd** <Ar. Kapama, tıkama, engel olma. -1-
s. ëtdükden 29a/22
- sefer** <Ar Yolculuk. -5-
s. 52b/7
s. eden 50a/21, 50b/2
eşnā-ı s.+ de 10b/23
s. etmek 40b/5
- sefid** <Far. Beyaz. -1-
s. 28b/15
- sefid-fām** <Far. Beyaz renkli. -1-
sebz-i s. 45b/8
- sehc** <Ar. Bağırsaktaki yara, ülser. -1-
s. +i 23b/3
- seher** <Ar. Uykusuzluk, gece uyuyamama hastalığı. -1-
s.-i tavīle 24a/7
- sehlū'l-inkisār** <Ar. Kolay kırılan. -1-
s.+ dur 14b/4
- sekiz** Sekiz. -1-
s. 43b/20
- sel** <Ar. Sel. -2-
s.+ lerden 53a/19
s.+ lere 54a/16
- selāşe** <Ar. Üç. -1-
ş.+ den 3b/18
- selāṭīn** <Ar. Sultanlar. -5-
s.-i şevket 4b/10
s.- i 42a/2
müşāhīr-i s. 52b/3
nūr-i dīde-i s. 2a/11
s.-i şevket-i āyīn 28b/7
- selef** <Ar. Bir yerde, bir işte başka birinden önce bulunmuş olan kimse. -2-
s.+ den 52b/3
mülūk-i s.+ den 28b/11
- selīm** <Ar. Sağlam, kusursuz, doğru. -2-
ṭab' -ı s.+ den 16a/10
- ṭab' -ı s.+ e 13a/6
- sem'** <Ar. İşitme, işitiş. -2-
ḥassa-ı s. 25b/1
āvīḥte-i s. 2b/10
- semā** <Ar. Gökyüzü, sema -2-
s.+ dan 43a/9
s.+ ya 53a/8
- semer** <Ar. Gece sohbeti, gece toplantısı. -1-
s.- diği 33b/1
- semīn** <Ar. Pahalı, kıymetli. -1-
ḥadd-ı ş. 26b/3
- semiz** Semiz otu. -5-
s. 18a/13, 18a/15, 33a/21, 33a/23, 45a/12
- semizlik** Semizlik. -1-
s. 33a/18
- semm** <Ar. Zehir. -17-
s. 18a/8, 9a/3
s.-i helāhil 7a/6
s.-i ḥürde 2b/1
s.-i kātīl olduğu 46a/10
s.-i kātīl 17b/18, 18a/5
s.-i kātilden 17b/10
s.-i kātildür 32b/3, 32b/6, 32b/9
s.+ dūr 46a/11
s.+ ine 53b/5
s.+ ini 49b/16
s. olan 18a/13, 38a/14
s. olmak 17b/22
- semmī** <Ar. Zehirli. -2-
s. 17b/10, 2b/5
- semmīyyet** <Ar. Zehirle ilgili. -2-
s.+ i 18b/12
s.-i elmās 29b/8
- semmīyyetli** <Ar.+Tr. Zehirli. -1-
s. 21a/13
- semmīyye** <Ar. bk. *semmīyyet*. -1-
ḥayvān-ı s.+ dendür 38a/9

- semmūr** <Ar. Samur. -1-
s. 51b/10
- semt** <Ar. Taraf, yön. -6-
s.+ de 13b/23
s.+ e 51a/7, 55a/7
s.+ lerde 26a/1
s.+ lerinde 42b/20
s.+ lerine 15a/1
- sene** <Ar. Yıl. -7-
s. 27a/2, 32b/12, 41a/4, 41a/7
s.+ den 51b/17
fuşül-i s.+ den 26b/20
s.+ si 2a/9
- seng** <Far. Taş. -12-
s. 41b/8
- seng-i bet** <Far.Tr. Yada taşı, yağmur taşı.
s. 51a/14
- seng-i büz** <Far. Yabani koyun ve keçilerden çıkarılan tılsımlı taş. -1-
s. 12a/23
- seng-i güsferend** <Far. bk. *seng-i büz*. -1-
s. 12a/23
- seng-i hōros** <Far. Horozların midelerinde bulunan şifalı taş. bk. *hacerüd'dik*. -1-
s. 35b/2
- seng-i meryem** <Far.+Ar. Meryem taşı. -4-
s. 19b/18
s.+den 19a/8, 20a/15
s.+ün 19b/9
- seng-i pelenk** <Far. bk. *hacerü'n-nemir*. -1-
s. 33b/22
- seng-i yada** <Far.+Tr. Yağmur yağdıran tılsımlı taş, yağmur taşı. -1-
s. 51a/14, 53b/19
- serçe** Serçe. -1-
s. 42a/8
- serd** <Far. Sert, soğuk. -1-
s. 34a/22
- seretān** <Ar. Yengeç, deniz yengeci. -12-
s. 36b/18, 37a/18, 37a/8, 37a/9, 37b/15
- seretānāt** <Ar. Yengeçler. -2-
s. 37a/14
s.-ı tāmü'l-halka bir 37b/6
s.-i mecrā 37a/17
s.+ da 15a/18
s. olmayup 37b/16
s. olur 37b/3
s.+ uñ 37a/7
- serīr** <Ar. Taht. -1-
s.-i 'izzet-i maşīr 25a/2
- serī' -ül-fesād** <Ar. Çabuk bozulma, hızlı bozulma. -1-
s. olmak 29b/6
- ser-sām-ı bārid** <Far. Menenjit hastalığı. -1-
s. 20b/3
- sevād** <Ar. Kara, siyah. -3-
s.-ı a'zam 2a/21
s.-ı iktizā eder 46a/5
s.+ uñ 46a/6
- sevāhil** <Ar. Kıyılar. -1-
s. 37b/17
- sevdāviyye** <Ar. Eskilerin insan micazında kabul ettikleri dört hılttan biri, kara safra maddesi. -2-
emrāz-ı s.+ de 22b/3
emrāz-ı s.+ nün 30b/3
- sevķ** <Ar. Gönderme, yollama. -1-
s. edüp ol 42a/7
- seyelān** <Ar. Akma, akıntı. -3-
s. eder ol 8a/2
s. edüp 16b/18
s. etmek 16a/14
- seyl** <Ar. Şiddetle gelen şey. -1-
s. 31b/21
- seyr** <Ar. Yolculuk, bakma. -1-

- s. edenler 39b/15
s. eylediği 54a/16
- seyyī** <Far. Bir taş türü. -1-
s.+ dür 44b/14
- seyyidü'l-hükemā** <Ar. Alimlerin başı. -1-
s. 19a/2
- sezā** <Far. Uygun, münasip, yaraşır. -2-
s. olmadığı 9b/22
s. olmaz 19b/7
- sezā-vār** <Far. Uygun, münasip. -1-
s. ola 30a/13
- şifat** <Ar. Sıfatlar, vasıflar. -1-
zēvāt-ı sūtūde-i ş.+ dan 2b/23
- şığār** <Ar. Küçükler. -1-
ş. 26a/13
- şığar** <Ar. Küçükler. -2-
ş. 26a/16
ş.+ da 28a/8
- şığır ödi** Sığır ödü. -1-
ş. 47b/9
- şığır** Sığır. -4-
ş. 30b/8, 32a/17
ş.+ larda 32a/5
ş.+ larında 32a/13
- şihhat** <Ar. Sağlık, sıhhat. -9-
hıfz-ı ş. 8a/19
mecmū'a-ı ş.-ı medār ola 24b/1
kelām-ı ş.-ı niẓāmları 15a/6
ş.+ dan 15a/12
ş.+ ına 10b/3, 51a/13
ş.+ ını 30b/21, 44a/9, 45a/1
- şık -** Sıkamak. -1-
ş.- up 23a/11
- şık** Sık, sıkı. -1-
ş. 45a/4
- şıkıl -** Sıkılmak. -1-
ş.- mış 47b/8
- şinā'at** <Ar. Sanatlar, zanaatlar. -1-
erbāb-ı ş. 46b/6
- şınıf** <Ar. Sınıf. -15-
ş. 36b/23
ş.-ı āhiri 13a/18
ş.+ dur 49b/3
ş.+ ı 12a/8, 13a/17, 33b/20, 37a/19,
43a/3, 44b/17, 44b/19
ş.+ ından bir 11a/5
ş.+ ını 33b/19, 5a/6
ş. olduğunu 5b/4
ş. olup bir 13a/17
- şırkyān (?)** -1-
ş.-ı etibbā 24a/21
- sıtma** Sıtma hastalığı. -1-
s.+ lara 23b/15
- şıyānet** <Ar. Koruma, korunma. -3-
ş. 52a/21, 7b/17
keyfiyyet-i ş.+ leri 28a/1
- şıyrındı** Kazıntı, sıyrıntı. -1-
ş.+ sını 23b/3
- sibā'** <Ar. Yırtıcı hayvanlar. -1-
eşnāf-ı s.+ dan 17a/17
- sibistān** <Far. Sibistan ağacı ve meyvesi
(*Cordia myxa*). -1-
s. 36b/15
- sībiyā** <Ar. Mürekkib balığı. -1-
s. 37b/16
- sidik** Sidik, idrar. -1-
s.+ i 42b/22
- sihr** <Ar. Büyü, büyücülük. -1-
eşhāş-i s. 54b/12
- şikāl** <Ar. Ağır şeyler. -1-
ş. 16a/16
- şikāt** <Ar. İnanılır kimseler. -12-
ş. 22a/1
devāt-ı ş. 53b/3
ş.-ı a'cāmdan bir 34b/6
ş.-ı erbāb 11b/12
ş.-ı etibbā 11b/23
ahbār-ı ş.-ı mu'teberān 55b/3

- ş.-ı pādzeħr 15a/8
 ş.-i eṭibbā 46a/8
 ş.+ dan 12a/20
 rivāyet-i ş.+ dan 55b/9
 ş. ol 51a/11
 ş.+ uñ 11b/19
- silah-dār** <Ar.+Far. Silahları muhafaza eden kimse. -1-
 s.+ ı 2b/4
- silāk** <Ar. Dış dibinde olan kabarcıklar. -1-
 s.+ a 31b/20
- silk** <Ar. Sıra, dizi 2. Yol. -2-
 gevher-geş-i s. 15b/5
 s. 29b/16
- sill** <Ar. Verem. -1-
 s.+ e 24a/5
- sim-berān** <Far. Gögsü gümüş gibi olanlar -1-
 s. 25a/17
- şīn** <Ar. Çin. -5-
 ş. 11a/13, 37b/2, 6a/10
 ş.+ den 11a/10
 diyār-ı ş. olur 15b/10
- şinirli yaprak** Sinirotu, bağa yaprağı. -1-
 s. 47b/16
- şīr-āb** <Far. Taze. -1-
 s. olur 27b/15
- sirāyet** <Ar. Bulaşma, yayılma. -3-
 s. eder 17b/12
 s. etmekle 29b/8
 s. eylemiş 18b/7
- sirke** <Far. Sirke. -5-
 s. 29a/23, 31a/16, 31a/17, 33a/4, 46a/17
- sitanbul** İstanbul. -1-
 s. 2a/18
- şayyādū'd-dīnū's-şeyh** (?) -1-
 ş. 5b/15
- siyāh** <Far. Kara. -25-
 s. 14a/9, 19b/5, 21b/10, 27b/14, 33b/6, 33b/8, 34a/3, 38a/1, 44a/1, 44a/21, 45b/3, 48a/15, 53b/15, 55a/17, 5a/11
 s.+ a 14b/7, 43b/17
 s.+ ında 40a/22
 s.+ ını 31a/6
 s. olan 33b/8
 s. olandur 48b/18
 s. olup 32a/4
 s. olur 19a/17, 36a/13, 5b/10
- siyah-fām** <Far. Siyah renkli. -1-
 sebz-i s. 45b/8
- siyāk** <Ar. Sözü gelışı, ifade şekli. -1-
 beyān-ı s.+ ında 36b/18
- siz** Siz. -1-
 s. ol 20a/12
- sizün** Sizin. -1-
 s. 44a/17
- şoğan** Soğan. -1-
 ş. 48b/21
- şok** - Sokmak, girdirmek. -13-
 ş.- an 11a/23
 ş.- dığı 21a/8, 22a/6, 6b/11, 7a/21, 8b/20
 ş.- duıkları 6b/13
 ş.- duıklarından 6b/2
 ş.- mağıla 16b/17
 ş.- masını 6b/17
 ş.- salar 21b/7
 ş.- up 52a/17, 52b/15
- şol** Sol. -4-
 ş. 27b/20, 42b/10, 42b/15, 52b/16
- şonra** Sonra. -40-
 ş. 10a/15, 11a/20, 13a/11, 13a/3, 15a/7, 16a/16, 16a/7, 19a/19, 19a/23, 19b/1, 19b/4, 26a/12, 26a/6, 27a/10, 27b/5, 28b/19, 29a/22, 31b/8, 32b/11,

- 32b/12, 32b/6, 34a/16, 35a/11,
37a/11, 44a/13, 52b/22, 54b/4, 54b/6, 5b/5,
6a/11, 6a/7, 6b/16, 7b/17, 9a/5,
9b/7, 14b/9
ş. bir 20a/11
ş.+ dan 48b/8
ş. ol 15a/2, 53a/5
- şovuk** Soğuk. -2-
ş. 44a/6
ş. olan 32a/13
- sön -** Sönmek. -2-
s.- er 48a/18
s.- mez 34b/3
- söyle -** Söylemek. -3-
s.- mek 55a/15
s.- rler 55b/1
s.- rük 40b/10
- söz** Söz, kelim. -3-
s.+ ler 55b/1
s.+ leri 13a/6, 17a/3
- şu** Su. -56-
ş. 11a/6, 13a/9, 25b/22, 31a/19,
31b/12, 31b/9, 33a/7, 36a/11, 37b/5,
36b/11, 36b/12
42a/19, 45a/5, 47a/16, 48a/17,
49b/16, 53a/6, 8b/23, 9a/1
ş.+ da 25a/17
ş.+ dan 26b/8
ş.- larda 31a/22
ş. olup 16a/1
ş.+ ya 35b/11, 39b/4, 46b/8, 49a/10,
52b/21, 53a/3, 53a/4, 54a/3, 54a/6,
54b/11, 55a/10, 55a/17, 9a/2
ş.+ yı 19b/23, 27a/4, 31a/13,
31a/14, 31b/1, 31b/5, 33a/7, 35b/11,
45a/14,
45a/5, 45a/7, 45a/9, 47a/22, 47b/9,
51b/4, 54a/8
ş.- yı 51b/5
- ş.+ yını 38a/12
ş.+ yıyla 33a/22
- su** bk. *şu*. -1-
s.+ da 34a/21
- su'al** <Ar. Soru sorma, soru. -2-
s. edüp 20a/12, 40b/6
- şudā'** <Ar. Baş ağrısı. -2-
ş. 33b/17
ş.-ı mufritda 31b/4
- şudūr** <Ar. Meydan çıkma, olma. -2-
ş. eden 53b/1
ş. edüp ol 16a/9
- şufret** <Ar. Sarılık, sarı renk. -3-
ş.+ e 40a/17, 43b/5, 47a/1
- sūk** <Ar. Bacaklar. -1-
s.+ larından 38a/11
- sūk** <Ar. Çarşı, Pazar, alım satım yeri. -1-
s.+ e 10a/21
- şukbe** <Ar. Delik. -1-
ş.+ leri 38b/21
- şakret** <Ar. Gün ışığı rengi. -1-
ş. +e 14b/2
- şulbu'l-hāric** <Ar. Dışı sert. -1-
ş. 36b/23
- sultān** <Ar. Hükümdar, padişah. -5-
s. 42a/3, 4b/11, 52b/10, 53b/1
s.+ a ol 51a/18
- sultānū'l-enbiyā** <Ar. Peygamberlerin
sultanı. -3-
s. 26a/23, 24b/22
hicret-i 'alīye-i s. +dan 2a/7
- sultānū'l-guzāt** <Ar. Gazilerin sultanı. -1-
s. 2a/10
- şun'** <Ar. Yapma, yapış. -2-
ş.-ı bārīdendür 17b/7
ş.-i rabb 53a/19
- sūre** <Ar. Süre. -1-
s.-i kerīme 55b/11

şüret <Ar. Biçim, görünüş, kılık. -21-
 ş.-i hâlel olduğu 29b/11
 ş.-i mahşüşada 9b/11
 ş.-i nev'iyyesi 29b/10
 ş.+ de 13b/5, 16a/18, 16a/20,
 29a/14, 29b/10, 29b/15, 29b/8, 41a/16,
 8b/22, 20a/19

ş.+ de bir 31b/23
 ş.+ e 50b/13
 ş.+ i 7a/18, 7b/15, 7b/18, 7b/19
 ş.+ i olursa olsun 7b/15
 ş.+ inde ola 9b/19

şüretâ <Ar. Görünüşte. -1-
 ş. 13a/6

şuşama Susamak. -1-
 ş. 35b/12

şusuzlık Susuzluk. -1-
 ş.+ ını 35b/12

şu'üd <Ar. Yükselme.-6-
 ş. 15b/21, 26a/8
 ş. ederler 26b/9
 ş. etmek 42a/20
 ş. etmeyüp 26a/10
 ş. eyleye 31a/17

su'ût <Ar. Enfiye, buruna çekilmek
 suretiyle alınan ilaçlara verilen genel ad. -2-
 s. etseler 46a/21
 s. olinsa 24a/10

süd Süt. -14-
 s. 11b/8, 14b/5, 21a/17, 21b/4,
 49b/15

s.+ e 14b/6
 s.+ i 11b/10, 11b/8, 21b/5, 31b/8,
 42b/17, 46a/20, 49b/22

südde <Ar. Vücudun bir yerinde görünen
 tutukluk.-2-

s.-i gayr-nāme 33a/12
 s.+ leri 32b/23

süds <Ar. Altıda bir. -2-

s.-i mişkāl 8a/7
 s. 22a/19

sühür <Ar. Uyanık olma. -1-
 s.-i nisyān 3b/2

sülūmen <Ar. Kalomen, civa klorür. -1-
 s. 21a/13

sümūm <Ar. Zehirler. -28-
 s. 17a/6, 21a/12, 38a/6, 6b/1, 4b/5
 bâhuşuş-ı s. 21a/3
 dāfi'-i ğa'ile-i s. 5a/13
 dāfi'-i s. 18a/5
 dāfi'-i beliyyāt-ı s. 2a/2
 envā'-ı s. 17b/9, 20b/1, 4a/17
 etibbā-ı s. 17b/19
 s.-i hayvāniye 4b/23
 s.-i iftirāk 2a/22
 s.-i katāleye 8a/20
 s.-i ma'deniye 4b/22
 s.-i nebātiye 5a/1
 s.+ a 11a/6, 46a/11, 7a/5
 envā'-ı s.+ a 35a/23, 5a/3
 def'-i s.+ da 19b/19
 envā'-ı s. olan 13a/1, 13a/17
 cemī'-i s.+ uñ 13b/21
 envā'-ı s.+ uñ 4a/6

sümūmāt <Ar. *bk. sümūm.* -6-
 s. 11b/21, 12a/1, 30b/9
 def'-i s. 21b/19
 s.+ a 19b/21
 cemi'-i s.+ ı 33b/22

sümük Sümük. -1-
 başın-ı s.+ de 10a/14

sünger <Rum. Sünger. -5-
 s. 38b/13
 s.+ e 38b/22, 39a/12
 s.+ üñ 38b/14, 38b/20

sür - Sürmek. -22-
 s. 49a/2
 s.- di 53a/2, 53a/4

s.- diler 40b/19
s.- dügi 4b/4
s.- er 4b/5
s.- erler 54a/21
s.- irlar 48a/18
s.- mek 17b/5
s.- mekten 55a/3
s.- se 47b/10, 49b/18
s.- seler 11a/7, 19b/5, 21a/17,
31b/12, 34b/15, 39b/5, 39b/8, 39b/9, 48b/22
s.- seler ol 21a/21
şür - *bk. sür-* -3-
ş.- diği 9a/1
ş.- er 8b/23
ş.- seler 48b/23
sürh-âb <Far. Kırmızı su. -2-
s. 51b/4
s.+ ün 51b/5
sürh-fâm <Far. Kırmızı renkli. -1-
s. olur 27b/17
süril - Sürülmek. -6-
s.- se 11a/5, 14b/5, 21a/18, 36a/14,
46a/2
s.- üp 37a/23
sürin - Sürünmek. -1-
s.- seler 45a/14
sürme <Far. Sürme. -5-
s. 44a/1, 44a/11
s. ederler 44a/5
s.+ leriñüzün 44a/17
s.+ ye 37b/13
sütüde <Far. Övülmüş, övülmeye değer. -1-
zevât-ı s.-i şıfatdan 2b/23
süvâr <Far. Ata binmiş, binici. -2-
s. 52b/9
s. oldukları 54b/22
süz - Süzmek. -2-
s.- diği 15b/13

s.- üp 45a/9

süzil - Süzülmek. -1-
s.- ür 47a/18

Ş

şābb <Ar. Genç, delikanlı. -1-
ş. olan 15b/1

şādenc <Far. Daha çok göz hastalıkları için
hazırlanan edviyelerde kullanılan ve
Hindistan'dan getirilen bir çeşit taş, kan
taşı. krş. hamāṭiyūs, hacerü'd-dem. -2-
ş. 49b/2, 49b/3

şāf <Far. Fitol. -2-
ş. édüp 44b/4
ş.+ lar 37a/23

şāh <Far. Padişah. -2-
ş. 52b/9
ş.-ı türkīde 4b/11

şāhid <Far. Şahid. -1-
ş. 29b/20

şāh-pād <Far. Padişah, hükümdar. -1-
ş. idi 4b/13

şahş <Ar. *bk. şahş.* -1-
ş.-ı edīb 7b/8

şahş <Ar. Kişi, kimse. -9-
ş. 53b/13, 54a/7
ş.-ı mārīnün 20a/19
ş.-ı müctemi' 52a/4
ş.-ı şadīkdan 52b/2
ş.+ a 52a/16, 52b/10
ş. bir 52b/14

şāh-sār <Far. Dallık, ağaçlık, koruluk. -1-
ş.+ ında 27a/10
ş.-ı muhallasadan olmak 14a/17

şāh-vār <Far. İri ve iyi cins inci. -2-
ş. 26a/13
dürr-i ş. 24b/16

şākird <Far. Talebe, çırak. -1-
tıbb-ı ş.+ lerümden ol 10a/3

- şakk** <Ar. Zahmetli, eziyetli. -1-
ş. 40a/16
- şakīka** <Ar. Migren, yarım baş ağrısı. -1-
ş.+ da 31b/4
- şāmil** <Ar. İçine alan, kaplayan, çevreleyen. -1-
ş.+ dūr 4a/8
- şa‘rāt** <Ar. Kıllar. -1-
ş.-ı ḥaṣīnāta 16a/15
- şāriḥ** <Ar. Bir kitap açıklama yazan kimse. -1-
ş.-i ḵanūn 8a/9
- şarkī** <Ar. Şarka, doğu ile ilgili. -1-
ş. 17b/20
- şāt** <Ar. Koyun. -1-
ş.-ı vaḥṣī 12b/4
- şaṭranc** <Ar. Satranç oyunu. -1-
ş. 11a/3
- şeb-i yemānī** <Ar. Göztaşı, bakır sülfat. -1-
ş. 7a/9
- şeb-ḥūn** <Far. Gece baskını. -1-
ş. etmek 40a/10
- şebīh** <Ar. Benzer, benzeyen. -1-
ş. olur 14b/6
- şebnem** <Far. Çiğ, rutubet. -1-
ş. 46b/10
- şeca‘āt** <Ar. Yiğitlik, cesaretlik. -1-
ş. 7b/18
- şecer** <Ar. Ağaç. -1-
ş.+ den 27b/23
- şecī‘** <Ar. Pelenk. -2-
ḥayvān-ı ş. 17a/18
ş.+ üṣ 34a/13
- şedīd** <Ar. Şiddetli, sert, katı. -5-
rūzgār-ı ş. 25b/20, 51b/18
‘aṭş-ı ş. 35b/11
rūzgār-ı ş.-i bedīd olmak 54b/16
ş. olmayan 26a/1
- şedīde** <Ar. *bkz. şedīd*. -1-
ḥummā-yı ş. 8a/3
- şedīdū’l-bürüdet** <Ar. Şiddetli soğukluk. -1-
ş. 21b/23
- şedīdū’l-ḥarāret** <Ar. Şiddetli, yoğun sıcaklık. -2-
ş. 21b/23
ş.+ dūr 38a/2
- şedīdū’l-yübüset** <Ar. Yoğun, aşırı kuruluk. -1-
ş.+ dūr 48a/7
- şeffāf** <Ar. Şeffaf, saydam. -9-
ş. 24b/15, 27b/12, 35b/7, 43a/6, 45b/14
ş. olan 45b/9
ş. olur 44b/18, 45b/2, 46b/3
- şehadet** <Ar. Tanıklık, şahitlik -1-
ş. 20a/21
- şehir** <Far. Şehir, kent. -10-
ş. 10b/20
ş.-i ḥoṣāb 2a/18
ş.-i ḵarnabda 45b/16
ş.+ den 54a/14
ş.+ e 18a/23, 18b/4
ş.+ e bir 18b/4
ş.+ i 8a/12
ş.+ inde 54a/5
ş.+ lerine 55a/8
- şehr-yār** <Far. Padişah, hükümdar. -8-
ḥavāṣṣ-ı ş. 2b/3
ş.-ı āgāh 53b/8
ş.-ı mülket 25a/1
ş. 20a/4, 16b/2, 52b/6
ş.+ lar 51b/8
ş.+ umuz 18a/14
- şehr-yār-dānā** <Far. Alimlerin başı. -1-
ş. 36a/1
- şeh-vār** <Far. İri ve iyi cins inci. -3-
ş. 27a/22, 28b/3, 30a/10

- şekil** <Ar. Biçim, dış görünüş, şekil. -3-
ş.+ de 34b/23, 35a/16
ş.+ leri 20b/22
- şekl** <Ar. *bk. şekil.* -11-
ş. 23b/6, 24b/18, 32a/14, 36b/3
ş.+ i 19a/15, 19b/14
ş.+ inde 28a/4, 40a/1, 40a/17,
21a/22, 39b/14
ş.+ inde ola 5a/11
- şeref-şöhbet** <Ar. Güzel sohbet. -1-
ş. 2b/12
- şeref-yâp** <Ar.+Far. Şeref bulan, şeref kazanan. -1-
ş. olduğumda bir 2b/8
- şerî'at** <Ar. Doğru yol. -1-
ş.-ı muṭahharada 20a/21
- şerîf** <Ar. Şerefli, mübarek, kutsal. -10-
ş. 6a/22
ḥadîş-i ş. 26b/2
ş.+ den 36b/18
cevher-i ş.+ den 30a/7
devâ-i ş.+ dūr 4a/10
ş.+ inde 4b/17, 8b/10
ş.+ leri olan 2b/10
devâ-i ş. olduğu 12a/4
ş.+ üñ 43a/13
- şerîfe** <Ar. *bk. şerîf.* -2-
ṭabāyî'-i ş.-i mülük 28b/8
elḳab-ı ş.-i übbehet 25a/4
kütüb-i eḥādîş-i ş.+ eden 26b/4
- şerif-ter** <Ar.+Far Daha şerefli, daha mübarek. -1-
ş. 5a/15
- şet** <Ar. Ayrı, dağınık olma. -1-
ş. bir 43b/18
- şettâ** <Ar. Değişik, çeşitli türlü. -1-
fünûn-ı ş.+ de 11a/16
- şevket** <Ar. Büyüklük, heybet. -4-
salâṭîn-i ş. 4b/10
- zamân-ı ş. 13b/15
selâṭîn-i ş.-i âyîn 28b/7
ş. olduğundan 1b/16
- şevketlü** <Ar.+Tr. Şevketli, azamet ve heybet sahibi. -1-
ş. 2a/13
- şey** <Ar. *bk. şey'.* -22-
ş. 11a/6, 16a/4, 21b/14, 52a/11
ş.-i cezb eyleye 48b/7
ş.+ den 44b/9
ş.+ dūr 10a/13
ş.+ ler 10a/6, 17a/13, 20b/16,
21a/14, 29b/1, 29b/2, 38a/14, 39b/14,
40a/1,
6a/19, 8b/16
ş.+ ler bir 49b/20
ş.+ lerden 10a/8, 3b/9
ş.+ lere 7b/10
- şeyh** <Ar. Yaşlı adam, ihtiyar. -3-
ş. 15b/1, 32b/21
ş.+ inün 37a/10
- şeytân** <Ar. Şeytan. -1-
ş. 5b/11
- şey'** <Ar. Şey, nesne. -15-
ş. 18b/11, 41b/14, 42a/10, 55a/16,
55a/17
ş.+ e 11a/5, 14b/5, 21a/16, 36a/14,
39b/4, 6a/14, 9b/19
ş. olur 5b/10
ş.+ üñ 21a/20, 21a/23
- şezr** <Ar. 1. İşlenmeden madenin içinden çıkarılan altın. 2. Süs olarak kullanılan inci ve altın. -2-
ş. 24b/10, 24b/9
- şezzeret** <Ar. *bk. şezr.* -1-
ş. 24b/10
- şî'âr** <Ar. İyi, üstünlük veren işaret, adet manalarına gelerek birleşik kelimeler meydana getirir. -9-

- şöhret-i ş.+ dur 28b/18
şöhret-i ş.+ dür 55a/14
şöhret-i ş. iken 12b/21
şöhret-i ş. olan 40b/2, 47a/8, 50a/9
şöhret-i ş. olanları 24a/23
şöhret-i ş. olmağla 22a/12, 45b/1
- şiddet** <Ar. Fazlalık, sertlik. -4-
ş.-i harâret-i hava 52b/8
ş.-i harâretde ol 53b/8
ş.-i hend 8a/6
ş.-i tekâşüfden 46a/5
- şifâ** <Ar. Hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağalma. -12-
ş. 22b/5, 36a/16, 37a/4, 40a/20, 43b/22
ş.-î mecrûhul#fevâ'id 2b/2
ş. vürür 24a/11, 30b/11, 31b/5, 33b/13, 46a/11, 47b/17
- şikâr** <Ar. Avlanma, ganimet. -1-
ş. eyledüm 16b/13
- şimâl** <Ar. Sol, sol taraf. -1-
bâd-ı ş. 26b/6
- şincik** Şimdi. -3-
ş. 34b/19, 35a/11, 42b/1
- şi'râ-ı 'abûr** <Ar. Sirius yıldızı. -1-
ş.37a/11
- şirdân** <Far. bk. *şirdân*. -2-
ş. 33b/20, 34a/2
- şirden** <Far. Geviş getiren hayvanların midesi, geviş bağırsağı, şirden. -2-
ş. 13b/14
ş.+ inde 13b/5
- şire** <Far. Süt. -1-
ş. 47a/17
- şirîn** <Far. Tatlı, sevimli, cana yakın. -1-
ş. 45b/10
- şir-pençe** <Ar. Kanser, büyük kan çıbanı. -1-
ş. 33b/15
- şiş** Şiş. -1-
ş.+ lere 47b/14
- şîşe** <Far. Şişe. -3-
ş. 38a/21
ş.+ ye 29a/21
ş.+ den 10a/6
- şitâ** <Ar. Kış. -3-
âhîr-i faşl-ı ş.+ da 25b/20
evâhîr-i faşl-ı ş.+ da 26b/5
eyyâm-ı ş.+ da 26b/21
- şiyâfât** <Ar. Göz için yapılan bir tür merhemler, fitiller. -1-
ş.+ a 44a/5
- şol** Şu. -6-
ş. 15b/9, 27b/13, 38b/6, 46b/7, 47b/10, 52b/20
- şöhre** <Ar. Şöhretli, ünlü. -1-
ş.-i afâk olan 50b/21
- şöhret** <Ar. Ün, şan, ad. -9-
ş.-i şi'âr iken 12b/21
ş.-i şi'âr olan 40b/2, 47a/8, 50a/9
ş.-i şi'âr olanları 24a/23
ş.-i şi'âr olmağla 22a/12, 45b/1
ş.-i şi'ârdur 28b/18
ş.-i şi'ârdür 55a/14
- şu'â'** <Ar. Işın, Güneş'ten veya başka bir ışık kaynağından uzanan tel tel ışıklar. -1-
ş.-ı mah-ı 'âlemârâ 43a/12
- şu'le** <Ar. Alev, ateş alevi. -1-
ş. vürür 43b/12
- şu'ür** <Ar. Kullar. -1-
şâhîb-i ş. 16a/23
- şübhe** Şüphe, kuşku. -1-
ş.+ ye 55b/7
def'-i ş. eylemişdür 16a/17
- şürben** <Ar. İçerek, içilerek. -7-
ş. 19b/21, 20b/7, 4b/19, 30b/9, 33b/21, 42b/21, 20b/3
- şürü'** <Ar. Başlama, başlangıç. -4-

ş. eyleyüp 6a/22
 ş. olındı 30a/8, 5a/18, 22a/14
şürüh <Ar. Şerhler, izahlar, açıklamalar. -2-
 ş.-ı mesā'il 3a/17
 ş.-ı muciz 3a/17

T

tā <Far. Kadar, dek. -6-
 t. 17a/20, 18b/11, 24b/1, 45a/9, 55a/1, 9a/1
ta'accüb <Ar. Şaşırma. -2-
 t. edüp 18a/23, 40b/18
ta'addüd <Ar. 1. Çokluk. 2. Çoğalma. -3-
 t. 52a/2, 52a/3, 26a/17
ta'affün <Ar. Çürüyüp kokma, kökü koku çıkarma. -1-
 muvazza'-ı t. etmiş 6b/15
ta'allük <Ar. Bağlılık, alakalı oluş. -1-
 t. eyleyen 2b/22
ta'allüm <Ar. Öğrenme, öğrenilme. -1-
 t. 3a/4
ta'allukāt <Ar. Bir kimsenin yakınları, akrabaları. -1-
 t.+ ıyla 54b/7
ta'am <Ar. Yemek, yiyecek. -1-
 t.- ı 21a/12
ta'arruz <Ar. Saldırı -5-
 t. etmemişlerdür 8b/7
 t. eyleyüp 11a/11, 13b/20
 t. olunmadı 50b/17
 t. olunmayup 32b/11
tab' <Ar. Tabiat, huy. -3-
 t. +a 20b/14
 t.-ı selimden 16a/10
 t.-ı selime 13a/6
tab <Far. Sıcaklık, hararet. -1-
 t.+ ını 29a/21
tabābet <Ar. Hekimlik, doktorluk. -1-

riyāset-i t. 23a/13
tabaka <Ar. Kat, katman, sınıf. -3-
 t. 46b/12
 t.+ larına 37b/10
tabakāt <Ar. Tabakalar, katmanlar. -3-
 t. 37b/11
 t.-ı çeşmün 15b/22
 t.+ ı 14b/3
tabāyi' <Ar. Tabiatlar, huylar. -2-
 t.-i şerife-i mülük 28b/8
 cemī-i t.+ e 22a/9
tab' <Ar. Mizaç. -1-
 t. 30a/17
tabh <Ar. Pişirme, suda haşlama. -4-
 t. edüp 38a/12
 t. olınan 34a/23
 t. olunmuş 33a/22
 kavli-i t. olunmuş 47a/16
tabi'at <Ar. Mizaç özelliği; eski tıpta bünyenin kan, kara safra, safra ve balgamdan meydana geldiği kabul edilmiştir. Bu dört ögenin her biri soğuk-nemli, sıcak-kuru olmak üzere iki özelliğe sahiptir. Bütün nesneler buna bağlı olarak soğuk-nemli (yaş), sıcak-kuru özelliklerine sahiptir. Nesnelerin bu özelliklerine "tabiat" denmiştir. -25-
 'ulüm-ı t. 21b/4
 t.+ a 23b/13
 t.+ da 39a/12
 t.+ ı 32a/22, 37b/7, 38b/19, 44a/6, 44b/21, 46b/18, 48a/6, 49b/1, 49b/2, 33b/17, 35a/19, 36b/4, 37a/6, 39a/2, 43a/23, 46a/7, 30a/14, 41a/11
 t.-ı miḳnā'is 49a/22
 t.+ ları 39a/11
 t.+ larında 21b/22
tabīb <Ar. Tabip, hekim. -11-
 t. 22b/20, 48b/1, 8a/10

- nām-ı t. 23a/3
 re'y-i t. 23b/9
 t.-ı lebīb ol 42a/13
 t.-i kāmīlūñ 21b/20
 t.-i lebīb 22b/8
 t.-i lebībe 23b/10
 t.+ den 7a/13
 t.+ üñ 40b/2
- ta'bīr** <Ar. Tabir, ifade. -24-
 t. 31a/10
 t.-i dilpezīr 22b/10
 t. edenler 12b/1
 t. eder 42a/17
 t. ederler 28a/15, 45b/9, 8b/8
 t. êtdükleri 15a/11, 41a/13
 t. êtmişler 49b/7
 t. eylemiş 38b/23
 t. eylemişdür 14b/21
 t.+ i 12b/15
 t. olınan 1b/13
 t.+ i olınmışdur 12b/4
 t.+ inden 31a/8, 5b/19
 t.+ ine 10a/2
 t.+ iyle 33b/13
 t. olınan 35b/3, 47b/23, 5b/12
 t. olunur 46b/23
 erbāb-ı t.+ üñ 4b/2
- ta'biye** <Ar. Hazırlama. -3-
 t. 24a/22
 t. êtmiş idinüz 20a/13
 t. eylediği 26a/12
- tāc** <Ar. Taç. -1-
 t.-ı pūr-ibtihāclarında 29a/3
- ta'dād** <Ar. Sıralamak, sayı, sayma. -2-
 t.+ ında 17b/19, 38a/7
- tafşīl** <Ar. Etraflı olarak bildirmek, açıklamak. -4-
 t. eyleyüp 22a/1, 5a/20, 7b/1, 9b/7
- tağ** Dağ. -13-
 t. 13b/23, 50a/15, 12a/10, 5a/5,
 8a/14, 9a/10, 12a/17, 15b/10, 35b/18
 t.+ a 50a/16
 t.+ ları 50a/10
 t.+ larında 34a/7
 t.+ sa 50a/11
 t.+ uñ 50b/21
- tağınık** Dağınık. -1-
 t. 53a/7
- tağyīr** <Ar. Değiştirme, başkalaştırma. -2-
 t. 51b/22
 t. eyleyüp 45a/22
- taḥaccūr** <Ar. Kabuk bağlama. -3-
 t. eden 16a/4
 t. eder 16a/2, 46b/11
- taḥattüm** <Ar. Yüzük takınmak, hatem. -3-
 t. 7b/13, 24a/13
 t. kılinsa 7b/16
- taḥdīr** <Ar. Uyşturma. -2-
 t. 17b/23, 18b/12
- taḥfīf** <Ar. Hafifletme. -3-
 t. eder 37a/21
 t. êdüp 37b/11
 t.-i mülattıfıdır 39a/13
- ta'hīr** <Ar. Temiz. -1-
 t. eder 54b/6
- taḥkīk** <Ar. Doğrulatma, doğruluğunu ortaya koyma. -3-
 t. bir ol 7a/9
 t. êtmişler 20b/4
 t. êtmişlerdür 19b/11
- taḥkīkū'l-hāl** <Ar. Doğrulatılmış durum. -1-
 'ilm-i t. 51a/2
- taḥlīl** <Ar. Halletmek, geçirmek, dağıtmak. -3-
 t. eder 30b/16
 t.+ i 31a/9
 t.+ ini 31a/2

taḥrīk <Ar. Harekete geçirmek. -1-
t. ederler 28a/14

taḥrīr <Ar. 1. Yazma, yazılma. 2. Kitap yazma. -30-

t. 12a/5, 16b/22, 22a/10, 39a/20,
5a/20

t.+ den 11a/19

t.+ e 5a/18

silk-i t.+ e 29b/16

t. ettiği 39b/3

t. ettükleri 39b/12

t. etmiş 9a/13

t. etmişlerdür 15a/19

t. eyledüm 2b/20

t. eylemiş 30a/6

t. eyleyüp 31b/4, 43a/22, 4a/21

t. +i 48b/2

t.+ ine 43a/20

t.+ inde 14b/19

bā'ış-i t. olan 3b/12

t. olınan 9b/16

t. olındı 12b/14, 38b/11, 49a/20

t. olındığı 11a/18, 41b/20

t. olunmuş 33b/19

t. olunur 13b/1, 15a/21

taḥşīl <Ar. İlim öğrenmek. Aşık etmek. -15-

t. eder 26a/16, 26a/20

t. ederler 33a/23

t. edince 16a/9

t. ettükden 16a/16

t. ettükleri 14b/13, 28a/12

t. eylese ol 31a/2

t.+ i 3b/10, 9b/4

t.+ inde 21b/2, 31b/22

t.+ ine 20a/10

t.+ inün 36a/10

t. olunmuş idi 42a/7

taḥtīe <Ar. Hata bulma. -1-

t. olunmuşdur 46a/7

taḥtu'l-ğurbāl <Ar. Kalburun altında kalanlar, kırıntı. -1-

t. 28a/15

ṭa'īfe <Ar. Hususi bir sınıf meydana getiren insanlar, kavim, kabile, takım. -1-

ṭ.13a/12

ṭ.-i cevheriyān 28a/3

ṭ.+ sinden bir 52a/9

ṭak - Takmak. -1-

ṭ.- dukları 40a/16

taḥaddüm <Ar. 1. Öncelik. 2. Öne geçme. -1-

t. 8a/19

taḥayyüd <Ar. Bağlanma. -3-

t. etmiş 48b/1

t. eyledüm 10b/16

t. eyleyüp 11b/22

taḥdīm <Ar. Sunma. -3-

t. ederdüm 28b/23

t. olındı 39b/1

t. olunup 4b/14

taḥdīr <Ar. 1. Değerendirilme. 2. beğenilmek. -4-

t. ederler 28a/21

t. edüp 28b/22

t. etmekle 23a/9

t. eylemiş 17b/10

ṭakın - Takınmak. -1-

ṭ.- sa 6b/7

taḥrīr <Ar. Anlatma, anlatmak. -14-

t. 22b/11, 2b/11, 2b/17

t.+ e 22a/14

t.+ i 10a/10, 43b/16, 6b/23

t.+ ine 30a/8

t.+ leri 40a/14, 40a/3

t.+ lerinden 18a/2

t. olındı 40a/2

t. olunmuş idi 24a/14

- t. olmuşlardır 15b/5
- taḫsīm** <Ar. Bölme, bölüm. -1-
t. 28a/4
- taḫvīm** <Ar. Düzeltme. -1-
t. eyleyüp 28a/4
- taḫvīt** <Ar. Yedirip içirme. İyi besleme.. -1-
t.-i bāh 7b/18
- taḫviyet** <Ar. Kuvvetlendirme. -1-
t.-i ḳalb 30a/21
- ṭal -** Dalmak. -2-
ṭ.- ar 15b/18
ṭ.- arlar 16b/10
- ṭaleb** <Ar. İstek, isteme, istenme. -3-
ṭ. ederlerse ol 52a/19
ṭ. edüp 36a/9
ṭ.+ iyle 10a/22
- ṭālī‘** <Ar. Sonradan gelen, bir şeyin arkası sıra giden. -2-
evtād-ı ṭ.+ den 7a/17
ṭ.+ inde 29a/8
- ṭalīb** <Ar. 1. İsteyen, istekli. 2. Öğrenci. -1-
me‘āb-ı ṭ. +in 15b/1
- ta‘līḳ** <Ar. Asma, asılma, askıda bırakma. -3-
t. olınan 34b/4
t. olındı 7b/21
t. olınsa 42b/22
- ta‘liḳen** <Ar. Asarak, asılarak. -5-
t. 19b/21, 33b/21, 42b/21, 4b/19, 20b/7
- ta‘lim** <Ar. Öğretme, öğretim. -1-
t.+ ine 3a/4
- ṭalḳ** <Ar. Alçı taşı. -12-
ṭ. 46b/10, 46b/20, 46b/23, 46b/9, 47/6, 47a/21
ṭ.-ı maḥlūl 47b/12
ṭ. bir 47a/2
- ṭ.+ uḡ 46b/2, 47a/10, 47b/13, 47b/22
- ṭall** <Ar. Çiselemek. -2-
ṭ. 43a/10
ṭ.+ dur ol 43a/10
- ṭa‘m** <Ar. Tat, lezzet. -4-
ṭ. 21b/17
ṭ. +ı 14b/10
ṭ.+ ını 25a/20
ṭ. olmaz 7a/5
- tamām** <Ar. Tam, eksiksiz. -7-
t. 18b/5, 20a/11, 32a/16, 34b/1
meyl-i t. 50b/22
t.+ ında bir 41a/7
t.+ ında ol 41a/4
- ṭamar** Damar. -1-
ṭ.+ ları 39a/8
- ṭamlā** Damlamak. -1-
ṭ.+ dıḡı 16a/1
- ṭamlat-** Damlatmak. -1-
ṭ.- up vèreler 23a/12
- tāmm** <Ar. Olgun, eksiksiz -8-
t. 50b/23
buḥrān-ı t. 23b/12
bür-ü-i t. 48a/14
bür’-i t. 24a/2
raḡbet-i t. 50b/22
bür-i t. vèrür 7b/5
nażc-ı t. bulup 27a/8
ıztırāb-ı t. vèrdükden 16a/7
- tāmmü’l-istidāre** <Ar. Tam yuvarlak. -1-
t. 42a/9
- tāmmü’l-ḥalka** <Ar. Tam halka, daire. -1-
seretān-ı t. bir 37b/7
- tansūknāme** <Ar. Değerli sözler. -1-
t. 29a/12.
- ṭar** Dar. -2-
ṭ. 25a/19
ṭ. olanı 28a/10

- taraf** <Ar. Taraf, yan. -26-
 t. 17b/19, 55a/10
 t.-i āhirinde 51b/21
 t.+ a 31a/13, 50a/21, 50b/23,
 52a/17, 53a/2
 t.+ dan 50b/10
 t.+ ı 19a/16
 t.+ ına 16a/8
 t.+ ında 19a/14, 20a/23, 50b/20,
 51b/20, 52b/16, 52b/17
 t.+ ında ol 19a/23
 t.+ ında olan 18b/7
 t.+ ında olur 19b/14
 t.+ ındadır 6a/11
 t.+ ından 53b/1
 t.+ larına 25b/16
 t.+ larından 15a/1
 t.+ larından olan 16a/13
 t.+ uñ 52b/23
- tarāvet** <Ar. Tazelik, taze olma. -8-
 t. 27a/12, 33a/23, 28b/16, 45b/11
 ābdār-ı t. 30a/10
 t.+ i 29b/3
 t.+ ini 46a/22
 bür-i t. olana 24b/16
- tarḥ** <Ar. Desen, plan. -2-
 t.+ ını 2a/19, 50b/7
- ta'rīf** <Ar. Etrafiyla anlatma. -4-
 t. 4a/12
 bāḥuş-ı t. 5a/8
 t.+ den 8b/5
 t.+ i 39b/1
- ta'rīz** <Ar. Dokunaklı söz söyleme. -1-
 t. eylememiş 11a/10
- tārī** <Ar. Ansızın, birden bire çıkma,
 görünme. -1-
 t. ola 29b/12
- tarīk** <Ar. Yol, usul. -19-
 t. 17a/16, 17a/21, 20a/13, 23a/5,
 33a/23, 3b/7, 42a/7, 54b/11
 t.-i isti'māline 32b/10
 t.-i tecribesi 21a/13
 t.+ ı 34a/21, 45a/3, 36a/10
 naql-ı t.+ ı 8b/11
 t.+ ını 31a/9
 t.+ ıyla 17b/3, 8a/19
 naql-ı t.+ ıyla bir 32b/6
- tarīkū'l-iştirāk** <Ar. Ortak yol. -1-
 t.+ ı 12a/22
- taş** Tas. -5-
 t. 52b/21, 54a/6
 t.+ a 52b/15
 t.+ un 52b/16, 52b/17
- taşaddi** <Ar. Girişme, başlama, el atma. -2-
 t. olındı 10b/17, 43a/20
- taşallub** <Ar. Sağlamlaşmak, katılaşmak.
 -1-
 t. 37b/4
- taşdīk** <Ar. Onay, doğrulama. -2-
 t. eyleyüp 13a/1, 16b/7
- taşdīr** <Ar. Yazma, yazılma. -3-
 t. eyleyüp 14b/20, 19a/5
 t. olınmışdur 12a/17
- taşfiye** <Ar. Arıtma, temizleme. -1-
 t. etmekle 30b/3
- taşhīḥ** <Ar. Düzeltmek, daha iyi daha
 doğru hale getirmek. -1-
 t. 52b/2
- taş'īd** <Ar. 1. Eritme. 2. Buharlaştırarak
 temizleme. -2-
 t. ederler 44b/10
 t. olunur 44b/11
- taşnī'** <Ar. Yapma, düzme. -1-
 erbāb-ı t.+ uñ 19a/8
- taşnif** <Ar. Sınıflandırma. -1-
 t.+ lerinde 24a/22
- taşnīfāt** <Ar. Sınıflandırmalar. -1-
 t. 3b/9

taşrîh	<Ar. Açıkça belirtme. -15- t. 4b/17, 5a/22 t.-i lütfül#allah 3a/12 t. éder 10b/22, 32b/17 t. éderler 54b/20 t. étdigini 7b/11 t. étmemişler 38a/11 t. eyleyüp 38b/18, 5b/19, 8a/11, 9a/18 t. olındığı 15a/4 t. olunmamış 7a/22 t. olunmuşdur 3b/2	36a/20, 36b/3, 37b/7, 39b/2, 40b/16, 41b/12, 42b/20, 43a/7, 43b/11, 43b/18, 43b/4, 48a/16, 49a/16, 7a/5 t.+ dur ol 33b/23 t.+ ı 14a/11, 20b/5, 34b/3, 34b/8, 35b/14, 36a/13, 36a/15, 36b/6, 38a/20, 40a/9, 41a/8, 41b/20, 41b/8, 42b/2, 43b/14, 44a/1, 44a/19, 44a/3, 51a/3, 51b/6 t.+ ı bir 51a/6, 54a/6, 41a/4 t.+ ına 2a/4, 46a/2, 55a/1 t.+ ını 45a/3 t.+ la 34a/10 t.+ lar 34a/19, 36b/10, 36b/13, 36b/2, 38b/13, 38b/9, 39a/10, 39a/11, 39a/21, 39b/23, 43a/10, 47b/20, 50b/16, 51b/23, 52a/10, 54b/15, 6a/13 t.+ lardan 52a/18, 55a/7, 6a/18 t.+ lardur 11a/13 t.+ lardur bir 36a/14 t.+ ları 35b/17, 39a/14, 40a/10, 43a/2, 53a/1 t.+ ları 54b/18 t. ol 14a/2, 14a/5 t. olan 38a/6 t. oldığı 36b/21 t. olmak 43a/22 t. olur 11a/20 t.+ u 14a/5, 19b/7, 37b/12, 39b/5, 40a/22, 40b/10, 41b/1, 42b/15, 42b/4, 45b/11, 48a/4, 51a/11, 51b/15, 52b/19 t.+ u bir 43a/3
taşrîh	<Ar. <i>bk. taşrîh</i> . -2- t. 38a/16 t.+ den 5b/5	t.+ ını 45a/3 t.+ la 34a/10 t.+ lar 34a/19, 36b/10, 36b/13, 36b/2, 38b/13, 38b/9, 39a/10, 39a/11, 39a/21, 39b/23, 43a/10, 47b/20, 50b/16, 51b/23, 52a/10, 54b/15, 6a/13 t.+ lardan 52a/18, 55a/7, 6a/18 t.+ lardur 11a/13 t.+ lardur bir 36a/14 t.+ ları 35b/17, 39a/14, 40a/10, 43a/2, 53a/1 t.+ ları 54b/18 t. ol 14a/2, 14a/5 t. olan 38a/6 t. oldığı 36b/21 t. olmak 43a/22 t. olur 11a/20 t.+ u 14a/5, 19b/7, 37b/12, 39b/5, 40a/22, 40b/10, 41b/1, 42b/15, 42b/4, 45b/11, 48a/4, 51a/11, 51b/15, 52b/19 t.+ u bir 43a/3
taşî	(?) -1- t.+ de 30a/20	t.+ ını 45a/3 t.+ la 34a/10 t.+ lar 34a/19, 36b/10, 36b/13, 36b/2, 38b/13, 38b/9, 39a/10, 39a/11, 39a/21, 39b/23, 43a/10, 47b/20, 50b/16, 51b/23, 52a/10, 54b/15, 6a/13 t.+ lardan 52a/18, 55a/7, 6a/18 t.+ lardur 11a/13 t.+ lardur bir 36a/14 t.+ ları 35b/17, 39a/14, 40a/10, 43a/2, 53a/1 t.+ ları 54b/18 t. ol 14a/2, 14a/5 t. olan 38a/6 t. oldığı 36b/21 t. olmak 43a/22 t. olur 11a/20 t.+ u 14a/5, 19b/7, 37b/12, 39b/5, 40a/22, 40b/10, 41b/1, 42b/15, 42b/4, 45b/11, 48a/4, 51a/11, 51b/15, 52b/19 t.+ u bir 43a/3
taşîr	<Ar. Yazı yazma. -3- t. étmışlerdür 12b/2 t. olındığı 5a/17 t. olunması 39a/20	t.+ ını 45a/3 t.+ la 34a/10 t.+ lar 34a/19, 36b/10, 36b/13, 36b/2, 38b/13, 38b/9, 39a/10, 39a/11, 39a/21, 39b/23, 43a/10, 47b/20, 50b/16, 51b/23, 52a/10, 54b/15, 6a/13 t.+ lardan 52a/18, 55a/7, 6a/18 t.+ lardur 11a/13 t.+ lardur bir 36a/14 t.+ ları 35b/17, 39a/14, 40a/10, 43a/2, 53a/1 t.+ ları 54b/18 t. ol 14a/2, 14a/5 t. olan 38a/6 t. oldığı 36b/21 t. olmak 43a/22 t. olur 11a/20 t.+ u 14a/5, 19b/7, 37b/12, 39b/5, 40a/22, 40b/10, 41b/1, 42b/15, 42b/4, 45b/11, 48a/4, 51a/11, 51b/15, 52b/19 t.+ u bir 43a/3
taşvîr	<Ar. Resmetme, niteleme. -2- t. éderler 39b/15 t. olmağla 39b/23	t.+ ını 45a/3 t.+ la 34a/10 t.+ lar 34a/19, 36b/10, 36b/13, 36b/2, 38b/13, 38b/9, 39a/10, 39a/11, 39a/21, 39b/23, 43a/10, 47b/20, 50b/16, 51b/23, 52a/10, 54b/15, 6a/13 t.+ lardan 52a/18, 55a/7, 6a/18 t.+ lardur 11a/13 t.+ lardur bir 36a/14 t.+ ları 35b/17, 39a/14, 40a/10, 43a/2, 53a/1 t.+ ları 54b/18 t. ol 14a/2, 14a/5 t. olan 38a/6 t. oldığı 36b/21 t. olmak 43a/22 t. olur 11a/20 t.+ u 14a/5, 19b/7, 37b/12, 39b/5, 40a/22, 40b/10, 41b/1, 42b/15, 42b/4, 45b/11, 48a/4, 51a/11, 51b/15, 52b/19 t.+ u bir 43a/3
taş	Taş. -144- t. 11b/6, 14a/3, 15a/16, 19a/18, 34a/17, 34b/5, 36a/2, 37a/1, 37b/20, 10a/12 38a/5, 38b/7, 40a/4, 40b/2, 40b/7, 41a/13, 41a/17, 41b/13, 41b/16, 41b/17, 41b/18, 42a/13, 42a/16, 43a/5, 43b/22, 48a/21, 48b/7, 49a/11, 49a/5, 51b/11, 45b/13 51b/19, 52b/23, 55a/3, 7a/8, 9a/1 t.+ a 34a/4, 41b/4, 51a/14, 54b/9, 55a/2 t.+ dan 37a/4, 43b/18, 43b/6, 55a/9, 7a/10 t.+ dan bir 34b/1, 40a/7 t.+ dur 13b/21, 35a/19, 35b/7,	t.+ ını 45a/3 t.+ la 34a/10 t.+ lar 34a/19, 36b/10, 36b/13, 36b/2, 38b/13, 38b/9, 39a/10, 39a/11, 39a/21, 39b/23, 43a/10, 47b/20, 50b/16, 51b/23, 52a/10, 54b/15, 6a/13 t.+ lardan 52a/18, 55a/7, 6a/18 t.+ lardur 11a/13 t.+ lardur bir 36a/14 t.+ ları 35b/17, 39a/14, 40a/10, 43a/2, 53a/1 t.+ ları 54b/18 t. ol 14a/2, 14a/5 t. olan 38a/6 t. oldığı 36b/21 t. olmak 43a/22 t. olur 11a/20 t.+ u 14a/5, 19b/7, 37b/12, 39b/5, 40a/22, 40b/10, 41b/1, 42b/15, 42b/4, 45b/11, 48a/4, 51a/11, 51b/15, 52b/19 t.+ u bir 43a/3 taşra Dış, dışarı. -7- t. 11b/3, 15b/19, 16a/8, 17a/2, 6b/14 t.+ dan 48a/1

- t.+ sı 14a/8
tatlı Tatlı. -3-
 t. 45b/10, 36b/11, 36b/12
tā'ūn <Ar. Veba. -4-
 t.+ a 23b/18
 t.+ da 23b/4, 22b/13
 t.+ uñ 23b/19
tavīl <Ar. Uzun. -1-
 sehere-i t.+ e 24a/7
tavla <Ar. Tavla. -1-
 t. 11a/3
tavşif <Ar. Vasıflandırma, niteleme. -1-
 t. 8b/4
 t. êtdükleri 5a/8
 t. olunur 4a/12
tavşīye <Ar. Öğüt verme, ısmarlama. -1-
 t.+ yi 41a/6
tavşancıl Tavşancıl. -1-
 t. 41b/10
tavşancıl taşı Tavşancıl taşı. -1-
 t. 41a/21
tavuk Tavuk. -1-
 t. 33a/22
 t.+ da 35b/5
tayerān <Ar. Uçma. -1-
 t. êderük ol 50a/19
ta'yīn <Ar. Atırma, belli etme -1-
 t. êde 40b/12
tāze <Far. Taze, yeni, körpe. -8-
 t. 14b/5, 23a/6, 31a/18, 34b/8,
 41a/4, 44a/4
 t.+ si ola 39a/2
 t.+ sinden 39a/7
te'ālā <Ar. Yüksek olsun. Allah adıyla
 birlikte kullanılır. -2-
 t. 17b/8, 34a/15
te'ālā şānahu <Ar. Yüksek olsun. Allah
 adıyla birlikte kullanılır. -3-
 ş. 25a/10
 ş. ol 17b/8, 53a/20
tebāh <Far. Mahvolmuş, bozuk, yıkılmış.
 -4-
 t. +a 53b/12
 t. êder 29b/4
 t. olmasından 54a/11
 t. olup 29a/16
tebārek <Ar. Mübarek etsin.-1-
 t. 34a/15
tecemmüd <Ar. Donma, sertleşme,
 katılaşma. -1-
 t. 16b/18
tecessüd <Ar. Oluşmak, vücut peyda etme.
 -1-
 t. 16a/2
tecessüs <Ar. Araştırmak, kurutulma. -3-
 t. êdüp 16a/4, 16b/11
 t.+ ünde 5b/14
tecñif <Ar. Kurutma, kurutulma. -2-
 t. 44a/8
 t.+ i 44a/7
tecmīd <Ar. Donma, dondurulma. -1-
 t. 18b/12
tecmīdī <Ar. *bkç tecmīd.* -1-
 t. olmağla 17b/23
tecribe <Ar. Tecrübe, deneme. -25-
 t. 11b/6, 13a/13, 19b/7, 21b/21,
 38b/4, 40b/18, 9b/17
 erbāb-ı t. 13a/7
 hāll-i t. 39a/17
 erbāb-ı t. bir 32b/2
 t. êderler 21a/7
 t. êdüp 13a/12
 t. êtdigini 9a/4
 t. êtdüm 11a/8
 t. êtmişler 36b/5
 t. eyledüm ol 7b/8
 t. eyledüm 23b/4, 31a/20
 erbāb-ı t. ol 21a/16

- t. olunmak 19b/20, 21a/3
t. olunmuşdur ol 13b/23
t. olunmuşdur 32b/14
tarîk-ı t.+ si 21a/13
t.+ sinün 34a/21
- tecvir** <Ar. Zora, sıkıya koyma. -1-
t. eylemiş ol 39a/16
- tecviz** <Ar. İzin verme. -5-
t. 10b/11, 22b/2
t. etmemişler 32b/20
t. eylediler 22b/16, 22b/19
- tedâhül** <Ar. Karışma, içine girme. -1-
t. 46b/14
- tedarik** <Ar. Hazırlık. -1-
t.+ inden 6b/15
- tedbir** <Ar. Karışma, içine girme. -3-
t. 10a/15
t.+ iler 41a/11
t.+ ler 30a/6
- tedkik** <Ar. İnceleme, tetkik. -1-
t. eyleyüp 21b/9
- tedric** <Ar. Derece derece, basamak, basamak. -2-
t.+ le 23a/9, 46b/11
- tedvir** <Ar. Döndürme, idare etme. -1-
t. etmişlerdür 22b/11
- tefahhuş** <Ar. Derinlemesine araştırma. -2-
t. eyleyüp 2b/17
t. olınsa 2a/5
- tefâvüt** Ar. Farklılık. -2-
t.+ i ol 52a/2
t.+ ünden 32a/10
- tefhîm** <Ar. Anlatmak, bildirmek. -1-
t. eyleyüp 31a/10
- tefrih** <Ar. Ferahlandırma. -2-
t.+ de 31b/14
t. olmağla 40a/18
- tefrîk** <Ar. Ayırma, ayırt etme. -7-
t. 6a/21
- t.+ de 28a/6
t.+ den 9b/16
t. eyleyüp 9b/21
t.+ i 34a/20
t.+ inde 8b/16
t. olunur 8b/20
- tefsir** <Ar. Yorum, açıklamak. -3-
t. +i 41a/23
t. etmişdür ol 7b/8
t. olunmuşdur ol 12b/11
- teftih** <Ar. Açmak, bırakmak. Yarmak, yardırmak. Geçirmek. -1-
t. edüp 32b/23
- teftit** <Ar. Parça parça etme, ufalama. -1-
t. 33a/2
- teğâful** <Ar. Bilmezlikten gelme, anlamazlıktan gelme. -1-
t. 5b/21
- tehaccür** <Ar. Taşlamak, taş kesilmek, donup kalma. -3-
t. eden 16b/14
t. eder 37b/4
t. etmeğle 16b/18
- te'hîr** <Ar. Geciktirme, erteleme. -1-
t. olınup 27a/9
- tehyic** <Ar. Heyecanlandırma, coşturma. -3-
t. eder 23a/23
t.-i bâh eyler 22a/19
t.-i 'azîm 23a/23
- tekâşuf** <Ar. Kesifleşme, yoğunlaşma. -1-
şiddet-i t.+ den 46a/5
- tekellüm** <Ar. Konuşma. -1-
t. eyleyüp 53a/8
- tekellüs** <Ar. Kireçleşme. -1-
t. eder 46b/3
- tekerrür** <Ar. Tekrarşanmak. -2-
ba'de-i t. 16a/15
t.+ ine 26a/17

tekevvün <Ar. Meydana gelmek, olmak.

-20-

t. 27a/15

t. eden 17a/19

t. eder bir 35a/19

t. eder 13a/22, 15a/21, 15a/6,

16b/21, 17a/2, 17b/18, 25b/12, 33b/23, 45b/5,

46b/12, 46b/4

t. ederler 35b/15

t. ederse ol 16a/6

t. ederse 16a/8

t. etmiş 25b/18, 36b/2

t.+ lerinde 25b/7

teklīs <Ar. Kireç haline getirme, kireçleştirme. -2-

t. 47a/3

t. alınması 47b/1

tekrar <Ar. Tekrar, yine, bir daha -4-

t. 35a/11

t. bir 45a/7

t.+ dan 53a/5

t. eyleseler 49a/3

tekzīb <Ar. Yalanlama. -1-

t. edüp ol 52a/13ğayrı

telaḥḥūz <Ar. Söyleyiş, söyleniş. -2-

t. olunur 48b/6

t. olur bir 42b/19

telātum <Ar. Çalkantı, birbiri ile çarpışmak, vuruşmak. -1-

t. etmekle 25b/21

telehhüb <Ar. Alevlenme, alevlenip yanma.

-1-

t.+ ine 8a/3

telh <Far. Acı. -1-

dühne-i t. 45b/11

te'līf <Ar. Kitap, eser. -1-

t. 8a/14

temāšā <Far. Seyretme. -2-

t. 53a/15

t. eyledüm ol 52b/13

temiz Temiz -1-

t. 21b/19

temregū Temriye hastalığı. -1-

t. +ye 46a/17

tenbīh <Ar. Uyandırma, uyarı. -1-

t. edüp 18b/13

ṭencere Tencere. -2-

ṭ. 34a/23

ṭ.+ ye 37a/14

tencīr <Ar. Korkutmak. -1-

t. 9b/21

teneffūs <Ar. Nefes, soluk alma. Dinlenme.

-2-

t. 15b/18, 17a/1

tenevvür <Ar. Parlama. -2-

t. 34b/3

t. olan 34b/5

teng <Far. Dar. -1-

t. 28b/16

tenḳīye <Ar. Temizleme, ayıklama. -1-
n.-i dimāğ edüp 44a/13

tenvīr <Ar. Aydınlatma, ışıklandırma. -1-

t. 30a/19

ter <Far. Ter, yaş, nemli özelliğe sahip.

-9-

t. 11b/3, 21a/10, 22a/22, 23b/17,

23b/18, 29a/18, 6b/5

t.+ i 45a/13

t.+ üñ 45a/12

terākīb <Ar. Terkibler, birleştirmeler. -1-

t.+ den 10a/11

terāküm <Ar. Birikim, yığılma. -1-

t. eder 44b/9

terbiye <Ar. Terbiye, belirli işlemden geçirme -3-

t. eyledüm 20a/17

t. olunup 10a/15

- tercîh** <Ar. Tercih. -3-
t. etmiş olalar 32a/11
t. etmişdür 51a/22
t.+ i 54b/17
- tercûme** <Ar. Tercüme, çeviri. -4-
t. 5a/18,
t. olındı 5b/22
t.+ sinde 37b/14, 10a/9
- tereddüd** <Ar. Kararsızlık, şüphede kalmak. -1-
t. 16b/21
- terk** <Ar. Bırakma, vazgeçme. -3-
t. ederler 45a/9
t. olınan 27a/10
t. olunup 30a/6
- terkîb** <Ar. Birleştirme. -1-
t. olunmuş 4a/14
- terkîm** <Ar. Yazma, nişan eylemek. -3-
t. olındı 50b/18
t. olunur 25a/9, 7b/19
- terle** - Terlemek. -4-
t.- digini 8b/18
t.- r 21a/13, 21a/15, 8a/2
- ters** İnsan ya da hayvan dışkısı -1-
t.+ inde 35a/4
- teshîl** <Ar. Kolaylaştırma. -1-
vech-i t. 31a/10
- teskîn** <Ar. Rahatlatma, yatıştırma. -1-
t. eyleyüp 33b/13
- teslîm** <Ar. Teslim, bir emaneti verme. -3-
t. ederler imiş ol 51b/9
t. edüj 18b/14
t. etdükden 13a/3
- tesmiye** <Ar. Ad koyma, adlandırma. -12-
vech-i t. 34a/4
t. eylediği 37b/15
t. kılınmışdur 38a/17
vech-i t.+ leri 24b/17, 41b/11
- keylûs-ı t. olınan 13b/9
t. olındı 3b/16
t. olınmasında 19a/10
t. olunmuş 38b/1
t. olunmuşdur 34a/17
t. olunur 5a/5, 6a/8
- teşennüc** <Ar. Spazm, büzüşme. -1-
t.+ e 50a/7
- teşne** <Far. Susuz, susamış. -2-
t. 54a/13
t. ol 54a/8
- tetebbu'** <Ar. Derinlemesine araştırmak, incelemek. -1-
t. 2b/14
- tevâbî'** <Ar. Bir merkeze bağlı yerler. -2-
t.-ı memalik 14b/11
t.+ inde 27b/6
- tevaḥḥuş** <Ar. Korkmak, ürme. -1-
t. 31b/15
- tevâriḥ** <Ar. Tarihler. -1-
t.+ de 28b/13
- tevâtür** <Ar. Bir şeyin ağızdan ağıza söylenmesi. Mûteaddid şeyler birbirine ardınca zahir olmak. -2-
ḥadd-ı t.+ de olmağın bir 55b/7
ḥadd-ı t.+ e 12a/12
- tevellüd** <Ar. Meydana gelme, doğma. -16-
ḳarîb-i t. eden 25b/16
t. eder 13a/5, 15b/14, 15b/15,
17b/16, 17b/3, 18b/19, 20b/12, 35b/16
t. eylediği 13b/14, 15a/14, 15a/15
t. eyler 9b/8
t. eyleyüp 17a/15
t.+ i 15a/11
t.+ ünde 25b/18
- teverrüm** <Ar. Şişme, verem olma. -1-
men'-i t. eylemesi 22a/5
- tevfîḳ-i rābbānî** <Ar. Allah'ın yardımı. -1-

- t.- 3a/4
- tevsî'** <Ar. Genişletme, bollaştırma. -1-
t.-i evkât eylemişler 27a/1
- tev'em** <Ar. 1. İkiiz. 2. Benzer, eş.-1-
t. 35b/15
- teyessür** <Ar. Kolaylaşma, kolay olma. -1-
t. 49b/19
- teys** <Ar. Erkek keçi, teke. -1-
t. 12a/16
- tezebbüd** <Ar. Köpürme, köpüklenme. -1-
t. bulup 32a/17
- tez_kire** <Ar. şeyh Davud'un eseri. -2-
t.+ sinde 4a/19, 9a/17
- tezyîf** <Ar. Değersiz olarak gösterme. . -1-
t. eyleyüp 55a/22
- te'alā** <Ar. "Namı büyük" anlamında
hürmet gösteren kelime, Allah. -1-
t. 44a/15
- te'lîf** <Ar. Eser yazmak, çeşitli şeyleri
birleştirip karıştırmak. -15-
t. 13b/20, 4b/16, 5b/17, 8b/10,
8b/2, 54b/20
řandūka-i t. 24a/22
t. eylediği 11b/13, 14b/1, 15b/4
t. eylemişlerdür 38b/10
t.+ inde 11a/18, 7b/1
t.+ inde bir 43b/4
t.+ ini 7b/7
- te'lîfāt** <Ar. *bk. te'lif*. -1-
t.+ dan 8b/1
- te'şîr** <Ar. Etki, tesir. -10-
t. 52a/12
t.-i hulk eğer 52a/6
t. ețmez 46b/18
t. eylemesidür 38a/12
t. eylemez 47b/5, 52a/11, 47b/12
t.+ i 39a/15, 7a/11
t.+ inden 27b/16
- tıbb** <Ar. Tıp, hekimlik. -12-
t. 32a/3
fenn-i t. 23b/14
t.-ı řākirdlerümden ol 10a/3
t.+ da 37b/22, 3a/1
fenn-i t.+ da 10b/12, 11b/13, 8b/4
kitab-ı t.+ da 17a/6
fenn-i t. olan 3a/5
ķavānîn-i fenn-i t. olan 8b/5
ķavanîn-i 'alem-i t. olan 7a/1
- tıbben** <Ar. Tıp alanına göre. -1-
t. 43a/5
- tılā** <Ar. Sürülerek kullanılan ilaçlar,
merhem. -16-
t. 31b/18, 48a/2
t. eğerler 31b/8
t. ețseler 46a/17
t. eyleseler 47b/14
t.+ ğa 47b/20
t. olunduķda 22a/6
t. olınsa 30b/13, 33b/10, 33b/12,
33b/7, 38a/3, 42a/22, 46a/18, 47b/12, 47b/5
- tılā'** <Ar. *bk. tılā*. -2-
t. 20b/4
t. olınsa 31a/5
- tılā'en** <Ar. Sürülerek. -2-
t. 19b/21, 47b/19
- tıraş** <Far. Tıraş. -1-
t. ețmege 40b/17
- tırnaķ** Tırnak. -3-
t.+ ı 43a/4, 55a/2
t.+ ları ol 55a/1
- timur** Demir. -13-
t. 49b/1, 49b/6, 50a/17, 50a/22
t.+ dan bir 50b/9
mıķnātîs-ı t. +i 38a/17
t. +ı 49a/8, 39b/6, 48a/22, 48b/18,
48b/9, 49b/19
t.+ ina 48b/16

- timurān** <Tr.+Far. Demirler. -2-
t.+ dan 48b/23, 49a/5
- ṭīn** <Ar. Kil, çamur -1-
ṭ.-ı ebyaz 23b/2
- tīre** <Far. Karanlık, bulanık. -1-
t. 45b/12
- tīre-fām** <Far. Siyah renkli. -1-
aḥmer-i t. 51a/17
- tīre-gūn** <Far. Bulanık renkli, kara renkli.
-1-
t. olur 32a/15
- tiryak-ı fārūḳ** <Ar.+Far. Bağırsak
ağrılarına iyi gelen bir panzehir terkibi.-2-
t. 13a/2, 21a/6
- tiryākān** <Ar. Genellikler panzehir
niteliğinde olan bir grup macunlar.. -1-
t.-ı mülāḳatların 2a/23
- tiryākāt** <Ar. *bk. tiryākān.* -1-
t.+ a 4a/7
- tīz** <Far. Keskin, etkili. -1-
t. 31a/22
- ṭoġ -** Doğmak. -1-
ṭ.- duḳdan 37a/11
- ṭoġur -** Doğurmak. -11-
ṭ.- duḳda 34a/13
ṭ.- duḳları 42b/12
ṭ.- maġı 41a/23
ṭ.- maḳ 42b/10, 50a/2
ṭ.- maḳda 41b/2
ṭ.- maḳdan 34a/14
ṭ.- maları 42b/14
ṭ.- mayan 42b/16
ṭ.- urlar 42b/11, 48a/11
- ṭoḳın -** Dokunmak. -3-
ṭ.- dı 40b/20
ṭ.- maḳ 29a/20
ṭ.- maya 55a/2
- ṭoḳındur -** Dokundurmak. -2-
ṭ.- salar 21a/11, 6b/17
- ṭol -** Dolmak. -1-
ṭ.- sa 8b/23
- ṭolu** Dolu. -11-
ṭ. 51a/3, 51a/4, 51a/5, 51a/7,
51b/18, 51b/20, 51b/22, 52a/5, 54b/15
ṭ.+ dan 52a/21
ṭ.+ sı 23a/10
- ṭopraq** Toprak. -1-
ṭ.+ ını 44b/8
- ṭorba** Torba.-3-
ṭ. 45a/4
ṭ.+ da 45a/7
ṭ.+ yı 45a/5
- ṭūfān** <Ar. Çok şiddetli ve her tarafı
kaplayan yağmur. -7-
ṭ. 51a/9, 53b/21, 53b/6, 55a/6,
55a/19
ṭ.+ dan 54a/2
būrūdet-i ṭ.+ ı 53b/9.
- tuḥm** <Far. Tohum. -1-
t. 14a/18
- ṭūl** <Ar. Uzunluk, boylam. -4-
ṭ. +ı 10b/21, 27b/1, 27b/4, 27b/6
- ṭulū‘** <Ar. Doğma, doğuş, birden zuhur
etme. -2-
ṭ.+ da 34a/5
ṭ. eder 34a/9
- ṭur -** Durmak. -3-
ṭ.- maġla 50b/12
ṭ.- ur 46b/10
ṭ.- urlar 50a/4
- ṭut -** Tutmak. -14-
ṭ.- an 30b/13, 48b/20
ṭ.- arsa 21b/7, 9b/19
ṭ.- dı 33a/15
ṭ.- dıġı 21b/9
ṭ.- madıġı 21b/8
ṭ.- maḳ 21a/14, 30b/7, 50a/6
ṭ.- sa 42b/5, 47b/11

- ʧ.- salar 21a/12, 50a/3
ʧutıl - Tutulmak. -2-
 ʧ.- an 42b/22
 ʧ.- ur ol 55a/7
tūtiyā <Far. Göz hastalıklarının tedavisinde kullanılan toz haline getirilmiş sürme taşı. -11-
 t. 45a/3, 45b/23
 t.-i hindiye 37b/13
 t.-yī hindī 46a/14
 t.-yī maḡsūli 45a/15
 t.+ dan 44b/12
 t.+ nuḡ 44b/7, 45a/11
 ḡūb-ı t. olur 44b/10
 t.+ yī 45a/14, 45a/9
tutḡal Tutkal, yapışkan. -1-
 t. 10a/12
tuyūr <Ar. Kuşlar. -1-
 t. 6b/11
ʧuz Tuz. -1-
 ʧ. 37a/22
ʧuzlu Tuzlu. -1-
 ʧ. 23b/21
tūccār <Ar. Tacirler. -1-
 t. 10a/20
tūkūr - Tükürmek. -4-
 t.- en 30b/11, 39a/6, 47b/17
 ʧ.- meḡ 35a/2
tūnd <Far. Şiddetli, hızlı. -1-
 t. 31a/22
türkān <Tr.+Far. Türkler. -3-
 t. 51a/14, 52a/9
 cumhūr-i t. 51b/11
türkçe Türkçe. -10-
 t. 35b/13, 35b/3, 38a/13, 41a/21, 44a/1, 47b/16, 47b/8, 48a/3, 5a/23, 8a/14 5a/5
türkī <Tr.-Far. Türkçe, Türklere ait, Türklerle ilgili. -4-
 t.+ de 14a/13, 12a/10
 şāh-ı t.+ de 4b/11
 t.+ si 24b/3
tütsi Tütsü. -1-
 t. etseler 17a/8
tütün Duman. -2-
 t.+ dūr 44b/8
 t.+ ünden 48a/19
tüy Tüy. -2-
 t.+ i 35a/10, 51b/10
tüyli Tüylü. -1-
 t. olan 32a/4
ʧüyli bk. tüyli. -1-
 ʧ. 35a/14

U

‘ubūr <Ar. Geçiş. -1-
 ‘u. +i 54b/22
uç Uç. -3-
 u. 21b/11
 u.+ undan 27b/20
 u.+ unda olandur 18a/9
ufacuk Ufacık, küçücük. -2-
 u. 36a/14, 36b/2
ufak Ufak, küçük. -2-
 u. 36b/13, 47a/15
uḡra - Uḡramak. -3-
 u.- maḡ 50a/16
 u.- r 53a/22
 u.- yanlar ol 55a/7
‘uḡde <Ar. Düğüm, boğum. -9-
 ḡall-i ‘u. 31a/11
 ‘u.-i ifrāz eyleyüp 18b/14
 ‘u.+ nūḡ 18b/6, 18b/7
 ‘u.+ si 17b/22
 ‘u.+ si olduğına 18a/10
 ‘u.+ yī 16a/12, 18a/14, 18a/8
ulu Ulu, büyük. -2-
 u. 4b/11, 4b/12

- ‘ulūm** <Ar. İlimler, bilgiler. -2-
‘u.-ı ẖikmet 8b/4
‘u.-ı ṭabī‘at 21b/3
- ‘umdetū’l-ẖāzīkīn** <Ar. İşin ehline
güvenme, dayanma. -1-
‘u. 13b/18, 7a/1
- ‘ummān** <Ar. Ulu, büyük deniz. -1-
‘u. 27b/6
- ‘umūm** <Ar. Bütün, hep, herkes. -1-
‘u.-ı fā’ide 49a/19
- umūr** <Ar. İşler, hususlar. -1-
intiṣām-ı u. 1b/14
- un** Un. -1-
u.+ ı 47a/18
- ur -** Vurmak, ilaç sürmek; sokmak,
ısırmak. -4-
üzerine u.- alar 49b/23
ezilüp u.- maḳdan 11a/7
dahı u.- salar 23b/19
yêrlere u.- urlar 11b/2
- ‘uşāre** <Ar. Özsu, sıkılan şeylerden çıkan
su. -2-
‘u.+ si 47b/16
‘u.+ siyle 33b/11, 33b/16
- ‘uşret** <Ar. Zor, güçlük, zahmet, sıkıntı. -1-
‘u. 31b/22
- uy -** Uymak. -1-
u.- maya 21b/3
- uyan -** Uyanmak. -4-
u.- dıḡumuz 18b/4
u.- duḡ 18a/21
u.- maz 43b/16
u.- ur 18b/11
- uyḡu** Uyku. -3-
u. 24a/9
u.+ da 35b/10
u.+ sı 43b/19
- uyḡusuzluk** Uykusuzluk. -3-
u. 24a/7, 43b/20
- uyu -** Uyumak. -4-
u.- dıḡumuz 18b/3
u.- muşuz 18b/6
u.- r ol 18b/9
u.- yalum 18a/20
- ‘uyūb** <Ar. Ayıplar, kusurlar. -2-
cemī‘-i ‘u. 28b/16
cemī‘-i ‘u.+ dan 24b/19
- uyud -** Uyumak. -2-
u.- ur 21b/5
u.- ur 11b/8
- ‘uyūnī** <Ar. Deḡirmiliḡinde hiç kusuru
olmayan deḡerli bir inci çeşidine ait. -1-
‘u. 28b/15, 24b/17
- ‘uyūnū’l-baḡar** <Ar. İri ve siyah taneli bir
çeşit üzüm. -1-
‘u. 36b/17
- uyuz** Uyuz, uyuz hastalığı -1-
u.+ a 23b/21
- uzun** Uzun. -1-
u. 52b/15
- uzunluk** Uzunluk. -1-
u.+ ından 27b/21
- ‘uzv** <Ar. Uzu, organ. -11-
‘u. 17b/17
‘u.+ a 42a/22
‘u.+ ına 38b/5
‘u.+ ında 15b/14
‘u.+ larında 35b/3, 13a/20
‘u.+ uḡ 38a/20
‘u.+ unda 17b/15, 18a/5
‘u.+ undan 42a/21
- ‘uzv-gān (?)** -1-
‘u. 17b/7
- ‘uzvī** <Ar. Uzunla, organla ilgili, alakalı.
-1-
‘u. 39a/15

Ü

übbebet <Ar. Büyüklük, ululuk. -5-
 elkab-ı şerîfe-i ü. 25a/4
 mucib-i ü. 1b/16
 ü. +larından 25a/5
 ü.-i pîrâ-yı pâyê 2b/5, 23a/13

üç Üç. -13-
 ü. 18b/5, 21a/8, 22a/16, 24b/19,
 28b/17, 31b/8, 35a/21, 3b/14, 46a/21,
 49a/3, 49a/7, 52b/15

üçünci Üçüncü. -3-
 ü. 22a/2, 32b/1, 37b/7

üfür - Üfürmek. -1-
 ü.- seler 43b/9

ülfet <Ar. 1. Konuşma, görüşme. 2.
 Ahbaplık, dostluk. -2-
 ü. 20a/11
 ü.+ üm olmağla 52b/13

ümem <Ar. Ümmetler. -1-
 eşnâf-ı ü. ola 4b/10

ümmü's-şibyân <Ar. Sara hastalığı,
 epilepsi. -1-
 ü. 24a/9

ürviyye <Ar. Dişi keçi.-1-
 ü. 12b/3

üst Üst. -4-
 ü.+ üne 14a/6, 23b/19, 28a/11,
 34b/8

üstâd <Far. Muallim, usta, sanatkar. -6-
 ü. 10a/19
 âlâ-i ü. 55a/21
 ü.-i eţibbâ-i zamân 23a/14
 ü.+ umuz 10b/13, 22b/6, 42a/6

üşnân <Ar. Çoğan otu. -1-
 ü. 38a/13

üyyel <Ar. Dağ keçisi. -20-
 ü. 12a/9, 13a/18, 13a/21, 15b/9,
 16b/15, 16b/3, 17a/11zıkr, 18a/13, 18b/13,
 18b/2, 5a/5, 9a/14, 9b/1

zehr-i ü. 18a/3

nefs-i ü.+ de 17a/12

ü.+ i 20b/18, 33b/21

ü. olan 22a/11

ü.+ üñ 17b/20

nefs-i ü.+ üñ 9b/2

üzer Üst. -155-

ü.+ e 10a/10, 10a/21, 10a/23,

10b/19, 11a/19, 11b/20, 12a/9, 13a/21,

13b/21,

14b/15, 14b/20, 15a/11, 15a/4,

16b/21, 17a/11zıkr, 18b/17, 18b/18, 19b/12,

20b/11,

22a/16, 22b/23, 23a/16, 23a/18,

24a/22, 24a/4, 24b/4, 25a/12, 25a/22,

25b/20,

26b/13, 28a/13, 28b/5, 29b/17,

2b/10, 30a/13, 31a/10, 31b/3, 32b/19,

33b/19,

34b/18, 34b/6, 35a/2, 35b/23,

36b/12, 38a/7, 38b/3, 39b/12, 40a/14,

40b/21,

41b/10, 41b/13, 42a/13, 43a/21,

43a/22, 43b/17, 45b/1, 45b/12, 47/6,

47b/21,

48a/23, 48b/12, 49a/22, 49a/23,

49a/3, 4a/20, 4b/13, 50a/14, 50b/20, 52a/23,

53a/10, 55b/9, 5a/17, 5a/21, 5a/8,

6b/23, 7a/13, 7a/15, 7a/4, 7b/23,

8a/1, 8a/14, 8a/5, 8b/14, 8b/18,

8b/8

ü.+ e idi 20b/15

ü.+ e ol 12a/7, 15a/8, 39b/3, 40a/3,

54b/17, 5b/18

ü.+ e olup 34b/21

ü.+ e olur 34a/3

ü.+ edür 11b/12, 14a/17, 17b/23,

22a/9, 26b/3, 27b/21, 31b/23, 34b/17,

34b/19,

35b/1, 36a/21, 41b/3, 46a/2, 46a/23,
 48a/20, 49a/4, 49b/8, 50a/12, 51b/8
 ü.+ inde 14b/2, 19b/16, 34a/22,
 45b/3, 46b/10, 51a/15, 5b/6, 8a/18
 ü.+ inde eder 25a/17
 ü.+ inde ol 52b/17
 ü.+ ine 13b/12, 16a/14, 21a/12,
 21a/14, 21b/12, 23a/9, 25b/22, 26a/19,
 31a/14,
 31b/19, 33a/21, 36a/5, 37a/8,
 38a/20, 39b/14, 39b/8, 40a/10, 42b/22,
 43a/10,
 45a/4, 46b/12, 48a/17, 49b/21,
 50b/8, 52b/20, 5a/13, 7a/17, 7b/16, 9b/9
 ü.+ ine ol 45a/21
 ü.+ ine uralar 49b/22
 ü.+ lerine ol 7b/2
‘üzeyr (?) Bir sürme çeşidi. -1-
 ‘ü. 37b/12

V

vācib <Ar. Yapılması gerekli olan. -1-
 v. oldu 41a/2
va‘d <Ar. Yapılmasına söz verilen şey,
 söz verme. -2-
 v. 40b/23
 v.-ı kerîmine 41a/1
vādī <Ar. İki dağ arasındaki uzun çukur,
 dere. -2-
 v.+ de 44b/18
 v.+ ye 54b/13
vāfir <Ar. Çok, bol. -2-
 v. 25b/7, 53a/11
vāfirce <Ar.+Tr. Bolca. -1-
 v. 7b/1
vāfire <Ar. *bk. vāfir.* -1-
 emrāz-ı v.+ den oldu 22b/22
vāh <Ar. Çöl ortasında suyu ve yeşilliği
 olan yer. -1-

mevzi‘-i v.+ ide 25b/12
vāhī <Ar. Boş, manasız, faydasız. -1-
 v. 21b/18
vāhid <Ar. Yalnız, tek. -1-
 v.+ leri 24b/10
vāhin <Ar. Zayıf. -1-
 v. 46b/15
vahşi <Ar. Yabani, vahşi. -1-
 şāt-ı v. 12b/4
vākı‘ <Ar. Olan, olma, meydana gelme. -
 7-
 v. ola 16a/22
 v. olan 30b/9, 3b/3
 v. olduğu 20a/19, 41a/16
 v. olur 5b/4
 v. olsa ol 55a/18
vākı‘a <Ar. Vuku bulan. -1-
 v. 10b/4
vākıf <Ar. Bir işten haberli olan. -9-
 v. 31a/7
 v. olanlar 17b/2
 v. oldum ol 10b/23
 v. oldum 48b/2
 v. olmağla ol 51b/15
 v. olmak 27a/17, 29a/11
 v. olup bir 16b/12
 v. olup 31a/2
vakiyye <Ar. Okka, dört yüz dirhemlik tartı.
 -2-
 v. 49a/11
vakt <Ar. Vakit, zaman. -5-
 cevherī-i v. olan 28b/20
 v.-i hācetde 47a/19
 v.- i mezkūrede 7b/1
 v.+ idür 27a/2
 v.+ ini 27a/16
vālī <Ar. Bir vilayeti idare eden en
 büyük memur. -1-
 v.+ sinūj 54a/10

- vālide** <Ar. Doğuran, ana. -1-
v. 42a/3
- vallah** <Ar. Allah için. -1-
v. 51a/2
- vallahu'l-mūvaffaḥ** <Ar. Muhakkaki Allah
her şeye gücü yeter. -1-
v. 5a/18
- var** - Varmak, ulaşmak. -6-
v.- dı 53b/8
v.- duḡ 18a/20
v.- inca 2a/4, 32b/18
v.- incadur 26b/18
v.- up 53a/18
- var** Var, mevcut. -20-
v. 42a/12, 54a/22
v.+ dur 29b/7, 30a/20, 30b/23,
37b/9, 40b/7, 43b/5, 44a/7, 44b/23, 45b/13,
45b/3, 47b/22, 49a/5, 49a/7,
51b/23, 6a/13
v.+ dur ol 54b/21
v. idi 52b/22
v. ise 50a/17
- varıl**- Ulaşılmak. . -1-
v.- acaḡı 41b/23
- vārid** <Ar. Gelen, erişen. -1-
v. olmak 26b/2
- vaşf** <Ar. Nitelik, hal. -3-
v.-ı yetīm ol 25a/3
v. ettiğimiz 9a/6
v. olinmişdur 24b/15
- vāşıl** <Ar. Erişen, ulaşan. -4-
v. olan 55b/3
v. olmamışdur 55b/4
v. olup 26b/13, 40b/22
- vāsi'ş-şukbe** <Ar. Geniş delik. -1-
v. olan 28a/11
- vaṭan** <Ar. Yurt, vatan. -1-
v. olup 54b/7
- vaz'** <Ar. Koyma, konulma -10-
v. 7a/21
v.-ı ḡaml 48a/9
nişān-ı v. eder 34a/10
v. ederler 28a/10, 28a/12, 54a/7
v. edüp 7a/16
v. etmedin 35b/18
v.+ la 8b/20
'alāmet-i v. olinması 34a/12
- vazıfe** <Ar. İş, görev. -1-
v.-i eṭibbādan olmamaḡla 30a/6
- ve** <Ar. Ve. -1130-
v. 10a/13, 10a/14, 10a/22, 10a/23,
10b/11, 10b/12, 10b/15, 10b/2, 10b/21,
55a/9
10b/5, 10b/6, 10b/7, 10b/8, 11a/1,
11a/2, 11a/21, 11a/22, 11a/23, 11a/3,
11a/4, 11a/7, 11a/9, 11b/1, 11b/11,
11b/16, 11b/20, 11b/4, 11b/5, 11b/6,
12a/12, 12a/13, 12a/14, 12a/15,
12a/22, 12a/4, 12a/5, 12a/9, 12b/12, 12b/14,
12b/19, 12b/20, 12b/3, 12b/5,
12b/8, 13a/18, 13a/19, 13a/2, 13a/22,
13a/23,
13b/11, 13b/18, 13b/22, 13b/3,
13b/5, 13b/7, 13b/8, 14a/13, 14a/5, 14a/7,
14a/8, 14b/13, 14b/16, 14b/17,
14b/2, 14b/21, 14b/23, 14b/3, 14b/4, 14b/6,
14b/7, 15a/10, 15a/15, 15a/17,
15a/18, 15a/19, 15a/20, 15a/23, 15a/3,
15a/4,
15a/9, 15b/1, 15b/10, 15b/11,
15b/14, 15b/18, 15b/21, 15b/23, 16a/18,
16a/2,
16a/22, 16a/23, 16a/4, 16a/8, 16b/1,
16b/11, 16b/13, 16b/18, 16b/19, 16b/2,
16b/20, 16b/4, 16b/9, 17a/17,
17a/19, 17a/20, 17a/22, 17a/5, 17a/8,
17b/12,
17b/13, 17b/15, 17b/17, 17b/21,

17b/23, 18a/21, 18b/12, 19a/14, 19a/16,
19a/17,

19a/2, 19a/7, 19b/10, 19b/12,
19b/15, 19b/18, 19b/2, 19b/21, 19b/22,
19b/5,

19b/8, 1b/10, 1b/13, 1b/14, 1b/16,
1b/18, 20a/15, 20a/18, 20a/23, 20a/5,
20a/7, 20a/8, 20b/1, 20b/11,
20b/18, 20b/19, 20b/22, 20b/3, 20b/7,
21a/1,

21a/10, 21a/12, 21a/15, 21a/19,
21a/7, 21b/10, 21b/11, 21b/16, 21b/18,
21b/19,

21b/21, 21b/23, 21b/3, 21b/5,
21b/8, 22a/10, 22a/13, 22a/17, 22a/18,
22a/19,

22a/2, 22a/21, 22a/3, 22a/4, 22b/11,
22b/13, 22b/16, 22b/19, 22b/2, 22b/20,
22b/5, 22b/8, 23a/13, 23a/14,
23a/15, 23a/2, 23a/20, 23a/21, 23a/22,
23a/6,

23a/7, 23b/1, 23b/11, 23b/12,
23b/19, 23b/2, 23b/21, 23b/4, 23b/6, 23b/8,
24a/1, 24a/13, 24a/15, 24a/16,
24a/19, 24a/21, 24a/22, 24a/5, 24a/6, 24a/7,
24a/8, 24a/9, 24b/10, 24b/11,
24b/12, 24b/13, 24b/15, 24b/16, 24b/17,
24b/18,

24b/20, 24b/22, 24b/23, 24b/3,
24b/9, 25a/1, 25a/13, 25a/16, 25a/17,
25a/18,

25a/19, 25a/20, 25a/21, 25a/3,
25a/4, 25b/1, 25b/10, 25b/11, 25b/16,
25b/17,

25b/18, 25b/22, 25b/7, 25b/8,
25b/9, 26a/13, 26a/14, 26a/16, 26a/17,
26a/2,

26a/23, 26a/6, 26a/7, 26a/8, 26a/9,
26b/16, 26b/2, 26b/20, 26b/21, 26b/6,

27a/12, 27a/14, 27a/16, 27a/19,
27a/22, 27a/23, 27a/3, 27a/7, 27a/9, 27b/10,
27b/11, 27b/12, 27b/13, 27b/14,
27b/15, 27b/17, 27b/18, 27b/19, 27b/2,
27b/21,

27b/23, 27b/4, 27b/6, 27b/7,
28a/12, 28a/13, 28a/15, 28a/16, 28a/19,
28a/2,

28a/20, 28a/21, 28a/22, 28a/23,
28a/3, 28a/4, 28a/5, 28a/6, 28a/8, 28b/10,
28b/15, 28b/16, 28b/17, 28b/3,

28b/5, 28b/6, 29a/1, 29a/12, 29a/13, 29a/17,
29a/18, 29a/19, 29a/20, 29a/21,
29a/23, 29a/4, 29a/5, 29a/7, 29b/1, 29b/3,

29b/5, 29b/6, 29b/9, 2a/1, 2a/13,
2a/18, 2a/2, 2a/22, 2b/1, 2b/11,

2b/16, 2b/17, 2b/18, 2b/19, 2b/21,
2b/5, 2b/6, 2b/7, 2b/9, 30a/10,

30a/14, 30a/16, 30a/19, 30a/21,
30a/22, 30a/4, 30a/9, 30b/10, 30b/11,
30b/12,

30b/13, 30b/19, 30b/20, 30b/21,
30b/4, 30b/5, 30b/7, 30b/8, 30b/9, 31a/10,
31a/14, 31a/17, 31a/22, 31a/6,
31a/7, 31b/10, 31b/12, 31b/15, 31b/16,
31b/17,

31b/18, 31b/19, 31b/20, 31b/21,
31b/4, 31b/6, 31b/7, 32a/13, 32a/14,
32a/16,

32a/17, 32a/18, 32a/21, 32a/23,
32a/8, 32a/9, 32b/10, 32b/12, 32b/14,
32b/18,

32b/2, 32b/21, 32b/23, 32b/5,
32b/8, 32b/9, 33a/1, 33a/13, 33a/18, 33a/19,
33a/2, 33a/20, 33a/3, 33a/5, 33a/6,

33a/9, 33b/10, 33b/12, 33b/15, 33b/18,
33b/21, 33b/3, 33b/6, 33b/7, 33b/9,

34a/1, 34a/15, 34a/19, 34a/22, 34a/23,
34b/13, 34b/16, 34b/23, 34b/3,

34b/4, 34b/8, 35a/17, 35a/2, 35b/4, 35b/7,
 35b/9, 36a/19, 36a/2, 36a/5, 36b/10,
 36b/11, 36b/12, 36b/2, 36b/23, 36b/4,
 36b/5, 37a/1, 37a/12, 37a/14,
 37a/21, 37a/23, 37a/5, 37a/6, 37a/9, 37b/10,
 37b/11, 37b/13, 37b/18, 37b/19,
 37b/21, 37b/22, 37b/4, 37b/5, 37b/7, 37b/8,
 37b/9, 38a/21, 38a/5, 38b/1,
 38b/10, 38b/19, 38b/20, 38b/22, 38b/4,
 38b/8,
 39a/1, 39a/12, 39a/13, 39a/14,
 39a/20, 39a/23, 39a/6, 39b/1, 39b/13,
 39b/15,
 39b/16, 39b/18, 39b/19, 39b/23,
 39b/4, 39b/7, 39b/8, 39b/9, 3a/1, 3a/10,
 3a/11, 3a/12, 3a/13, 3a/14, 3a/15,
 3a/16, 3a/17, 3a/18, 3a/2, 3a/20,
 3a/21, 3a/22, 3a/23, 3a/4, 3a/6,
 3a/7, 3a/8, 3a/9, 3b/10, 3b/12,
 3b/13, 3b/14, 3b/16, 3b/17, 3b/21,
 3b/23, 3b/3, 3b/6, 3b/7, 3b/8,
 40a/1, 40a/11, 40a/17, 40a/20,
 40a/21, 40a/23, 40a/3, 40a/5, 40a/7, 40b/15,
 40b/17, 40b/3, 40b/7, 41a/10,
 41a/18, 41a/19, 41a/20, 41b/20, 41b/5,
 42a/14,
 42a/16, 42a/9, 42b/15, 42b/21,
 42b/3, 42b/4, 42b/6, 43a/1, 43a/11, 43a/16,
 43a/17, 43a/2, 43a/6, 43a/7, 43b/17,
 43b/2, 43b/20, 43b/5, 43b/8, 44a/15,
 44a/18, 44a/20, 44a/21, 44a/22,
 44a/5, 44a/6, 44a/7, 44a/9, 44b/10, 44b/11,
 44b/15, 44b/16, 44b/18, 44b/21,
 44b/3, 44b/4, 45a/1, 45a/13, 45a/15, 45a/19,
 45a/7, 45a/9, 45b/10, 45b/11,
 45b/12, 45b/14, 45b/16, 45b/17, 45b/19,
 45b/2,
 45b/21, 45b/3, 45b/8, 45b/9,
 46a/14, 46a/16, 46a/18, 46a/20, 46a/22,
 46a/23,
 46a/9, 46b/14, 46b/15, 46b/17,
 46b/19, 46b/21, 46b/22, 46b/23, 46b/3,
 46b/4,
 46b/6, 47a/1, 47a/11, 47a/12,
 47a/18, 47a/2, 47a/20, 47a/3, 47b/11,
 47b/13,
 47b/14, 47b/15, 47b/18, 47b/19,
 47b/20, 47b/4, 47b/9, 48a/12, 48a/22,
 48a/4,
 48a/7, 48b/10, 48b/12, 48b/14,
 48b/19, 49a/1, 49a/10, 49a/15, 49a/23,
 49a/5,
 49a/9, 49b/19, 49b/2, 49b/3, 4a/1,
 4a/10, 4a/12, 4a/15, 4a/16, 4a/17,
 4a/23, 4a/5, 4a/7, 4a/8, 4b/10,
 4b/12, 4b/18, 4b/19, 4b/23, 4b/4,
 4b/9, 50a/10, 50a/13, 50a/17, 50a/2,
 50a/4, 50a/7, 50b/15, 50b/16, 50b/18,
 50b/22, 50b/23, 50b/4, 50b/5,
 50b/8, 50b/9, 51a/10, 51a/11, 51a/12,
 51a/14,
 51a/16, 51a/17, 51a/22, 51a/5,
 51a/8, 51a/9, 51b/10, 51b/11, 51b/12,
 51b/18,
 51b/2, 51b/20, 51b/21, 51b/22,
 51b/23, 51b/3, 52a/15, 52a/17, 52a/19,
 52a/2,
 52a/20, 52a/5, 52a/9, 52b/1, 52b/15,
 52b/16, 52b/17, 52b/5, 52b/8, 52b/9,
 53a/11, 53a/12, 53a/13, 53a/14,
 53a/20, 53a/21, 53a/23, 53a/4, 53a/7, 53a/8,
 53b/19, 53b/21, 53b/3, 53b/6,
 54a/1, 54a/10, 54a/11, 54a/2, 54a/9, 54b/1,
 54b/14, 54b/15, 54b/16, 54b/2,
 54b/21, 54b/22, 54b/23, 54b/7, 55a/14,
 55a/15,
 55a/16, 55a/17, 55a/19, 55a/23,
 55a/4, 55a/8, 55b/3, 5a/11, 5a/14, 5a/16,

5a/18, 5a/2, 5a/20, 5a/21, 5a/22,
 5a/23, 5a/4, 5a/5, 5a/7, 5a/8,
 5a/9, 5b/1, 5b/12, 5b/13, 5b/2,
 5b/22, 5b/3, 5b/4, 5b/6, 5b/7,
 6a/10, 6a/11, 6a/18, 6a/19, 6a/21,
 6a/22, 6a/23, 6a/5, 6a/6, 6a/7,
 6a/9, 6b/1, 6b/10, 6b/11, 6b/12,
 6b/13, 6b/14, 6b/17, 6b/2, 6b/22,
 6b/4, 6b/5, 7a/1, 7a/10, 7a/11,
 7a/12, 7a/17, 7a/18, 7a/22, 7a/3,
 7a/4, 7a/8, 7a/9, 7b/13, 7b/18,
 7b/23, 7b/3, 7b/6, 8a/10, 8a/11,
 8a/20, 8a/22, 8a/23, 8a/4, 8b/11,
 8b/13, 8b/15, 8b/19, 8b/22, 8b/3,
 8b/4, 8b/5, 8b/9, 9a/12, 9a/13,
 9a/16, 9a/18, 9a/23, 9b/12, 9b/14,
 9b/17, 9b/2, 9b/20, 9b/22, 9b/6
 v. bir 11a/15, 14a/10, 14b/4,
 18a/15, 18a/5, 19a/16, 23a/10, 31a/16,
 34b/14,
 39b/17, 3b/14, 40a/18, 40a/7,
 42b/17, 42b/23, 44b/19, 47a/14, 52a/19,
 52b/14,
 54b/1, 54b/10, 55a/16, 55a/20, 5b/2
 v. ol 14b/11, 16b/5, 18a/18, 18b/3,
 19a/9, 22b/8, 25b/6, 32b/22, 35a/7,
 38a/22, 44a/14, 45b/11, 47a/15,
 51b/13, 52a/10, 52a/5, 55b/1
vebā <Ar. Veba hastalığı. -1-
 v.+ da 23b/4
veca' <Ar. Ağrı, sızı. -1-
 v.+ ından 16b/17
veca'-ı mi'de <Ar. Mide ağrısı. -1-
 v.+ye 33a/3
vech <Ar. 1. Yüz, suret 2. Sebep, vesile.
 -22-
 v. 33b/19
 v.-i teshīl 31a/10
 v.-i tesmiye 34a/4

v.-i tesmiyeleri 24b/17, 41b/11
 v.+ i 55b/9
 v.+ le 10b/14, 13b/11, 16a/8, 17a/7,
 42a/17, 47a/3, 50b/10, 53b/18, 5a/4
 āsān-ı v.+ le 3b/11, 42b/11, 47a/10,
 48a/11, 50a/4
 v.+ le olur 16a/10
 v.+ ler 19a/11
vech-gān (?) -3-
 v. 22a/8, 32a/22, 4b/18
vechin <Ar. bk. vech. -1-
 v. 15a/5
vecih <Ar. Uygun, münasip. -1-
 v.-i mezkūr 38b/3
vefā <Ar. Sözünde durma, sözünü yerine
 getirme. -1-
 v. eyleyüp 41a/1
vefādārlik <Ar.+Far.+Tr. Vefalı, sözünde,
 sevgisinde duran. -1-
 v. 41a/2
ve'l-elvān <Ar. Renklerde, renklerle. -1-
 v. 38b/9
ve'l-ernebū'l-bahrī <Ar. Derya tavşanı. -1-
 v. 38a/7
ve'l-evān <Ar. Çağda. -1-
 v. olan 23a/15
ve'l-ezkiyā <Ar. En temiz. -1-
 kıdvetü'l-ellebā-i v.-i şeyh dāvud
 9a/16
ve'l-ihrāc <Ar. Dışarı çıkarılması ile. -1-
 ba'de'l-istihrāc-ı v. 28a/3
ve'l-imtiḥān <Ar. Deneyde, deneyile. -1-
 v. 10b/4
ve'l-imtiḥān <Ar. bk. ve'l-imtiḥān. -1-
 v. 11b/18
ve'l-ḳadr-i celle ṣānahu <Ar. Allah'ın gücü,
 kuvvetiyle. -1-
 v. 52a/6
ve'l-mekit <Ar. ḥacerü'n-nesr. -1-

- v. 41a/20
ve'l-mücāhidīn <Ar. Allah yolunda savaşan.
 -1-
 v. 2a/10
ve'l-müşrikīn <Ar. Allaha şirk koşanlar. -
 1-
 v. 2a/10
velākīn <Ar. Amma, fakat. -1-
 v. 31a/21
vēr - Vermek. -56-
 izin v.- digümden 40b/11
 ağrı v.- digümüz 22b/23
 degin v.- digümüz 23a/2
 ihtilālını v.- diler 22b/17
 karar v.- diler 10b/1
 ıztırāb-ı tamm v.- dükdən 16a/7
 ihtitām v.- dükdən 35a/11
 v.- düm 23b/5
 dellāle v.- düm 10a/22
 tamladup v.- eler 23a/12
 icāzet v.- medükleri 10b/14
 şadā v.- mek 55a/15
 kuvvet v.- mekle 30b/22
 yemiş v.- meyen 43a/18
 elem v.- mez 43b/20
 zarar v.- mez 8a/23
 cevāb v.- miş 20a/18
 ihtitām v.- mişdür 55b/14
 intizām v.- mişki 10a/16
 cilā v.- üp 40a/21, 44a/18
 in'ikād v.- üp 9b/10
 bür-i tām v.- ür 7b/5
 cilā v.- ür 37a/20
 hiddet v.- ür 33a/5
 kuvvet v.- ür 22a/18, 23b/2, 30b/19,
 30b/5, 30b/8, 35b/9, 37b/11, 42b/21,
 44a/11,
 44a/8
 naķş v.- ür 13a/14
 nef v.- ür 11a/6, 21a/11, 23b/19,
 31b/21, 37a/9, 6b/9
 nemā v.- ür 17b/13
 rengini v.- ür 43b/8
 salābet v.- ür 38b/6
 şifā v.- ür 24a/11, 30b/11, 31b/5,
 33b/13, 46a/11, 47b/17
 şu'le v.- ür 43b/12
 zarar v.- ür 29a/20
 zarar v.- ür 48a/1
 incimād v.- ür ol 18a/1
 kuvvet v.- ür ol 11b/5
verd <Ar. Gül, çiçek. -3-
 v. 24b/5
 mā-i v. 23a/10, 23a/9
verem <Ar. Şişkinlik, şiş. Verem,
 tüberküloz. -3-
 v.+ de 8a/3
 v.+ lere 33b/12
 v.+ leri 30b/15
vêril - Verilmek. -14-
 v.- e 23a/7
 v.- ecek 23b/8
 v.- mesi 22b/14
 v.- mesini 22b/16, 22b/19
 v.- se 23b/3
 v.- se ol 49b/13
 v.- ür 22a/14, 22b/17, 23b/11,
 23b/13, 23b/16, 30a/23, 38a/11
vesāţat <Ar. Araya girme, vasıta olma. -4-
 v.+ ı 51b/19
 v.+ ıyla 54b/10
 v.+ ıyladur 52a/9, 53b/21
vesā'ir <Ar. Ve başkaları, ve bunun gibileri.
 -20-
 v. 10a/7, 15a/18, 19b/18, 28a/2,
 28b/4, 29a/2, 33a/14, 33a/2, 33b/10, 10b/9
 37b/2, 38a/5, 3a/22, 46b/16, 47a/9,
 47b/4, 50b/4, 51a/11, 55a/8, 6b/19

- vesvās** <Ar. Şeytan. -2-
v. 31b/15
def' -i v. 30a/22
- veyā** <Ar.+Far. Veya, yahut. -2-
v. 10a/13, 19a/22
- veyāḥud** <Ar.+Far. Veya, ya da, yahut. -3-
v. 28a/9, 33b/2, 43a/23
- vezin** <Ar. *bk vezn*. -4-
v. 28b/17, 5a/9
v.+ de bir 32a/20
v. olundukda 28a/19
- vezn** <Ar. Tartma, tartılma, ağırlık. -6-
v.+ i 28b/17, 5a/9, 14b/3, 31b/23,
43a/8, 49a/10
- vilāyet** <Ar. İl, şehir. -21-
v.+ de 11b/14, 6a/8
v.+ de olursa olsun 45b/23, 52a/14
v.+ den 37b/6, 42a/15
v.+ e 53b/5, 54a/22
v.+ i 20b/17
v.+ idür 39b/13
v.+ inde 11a/20, 14b/12, 41b/1
v.+ inden 11a/13, 5b/5
v.+ ine 52a/12
v.+ lerde 39b/19, 45b/20
v.+ lerinde 6a/10
v.+ lerinden 54a/20
- vildān** <Ar. Kullar. -1-
v. 29b/18
- vukū'** <Ar. Olma, oluş. -1-
v.+ na 55b/8
- vukūf** <Ar. Durma, duruş. -1-
v.-ı muḥaṣṣıl etmekle 54a/20
- vücūd-pezīr** <Ar.+Far. Vücut bulan,
olan, meydana gelen. -5-
v. olmasına 53a/23
v. olduğu 54a/13
v. olur 52a/15, 54a/3, 19b/1
- vücūd** <Ar. Bulunma, var olma. -7-
v.+ a 54b/11, 55a/12
v.+ ı 19a/7
v.+ ı olmamak 20a/20
v.+ ını 20b/6, 13a/1
v.+ unda 16b/4
- vü'il** <Ar. Dişi keçi. -5-
v. 12a/15, 12a/9, 8a/14, 5a/5
v.+ üñ 12b/3
- Y**
- ya** <Far. Ya, veya. -2-
y. 49a/2, 5b/21
- yā** <Ar. Ya harfî. -2-
y. 41a/18, 41b/3
- yabanī** <Far. Yabani. -1-
y. 35a/17, 12b/5
- yābis** <Ar. Kuru, kuru özelliğe sahip
nesne. -19-
y. 48a/7, 49a/23
y.+ dür 22a/3, 22a/4, 32a/23, 32b/2,
32b/5, 37a/6, 37b/8, 38b/19, 39a/1,
43a/23, 44b/21, 46b/19, 48a/8
bārid-i y.+ dür 30a/14
y. olduğunu 32b/8
y. olmağla 32b/23, 33b/17
- yād** <Far. Anma, hatırlama. -1-
y. edeler 3b/13
- yad cıyan** (?) Yada taşı. -1-
y. 53b/21
- yada** 1. Yağmur taşı. 2. Türklerde
geçmişte büyü yapımında kullanılan yeşim
taşı. -4-
y. 53b/21, 54b/9
seng-i y. 51a/14, 53b/20
- yağ** - Yağmak. -16-
y.- ar 51b/15
y.- dı 53a/11
y.- dığı 51a/5
y.- mağa 52a/4, 52a/5, 55a/5, 54a/9

y.- mak 43a/10, 4a/1, 51b/18,
52a/7, 54b/15, 55a/9

y.- mayup 51a/8

y.- up 51b/20

yağ Yağ. -4-

y. 29a/20

y.+ ı 44a/4

y.+ ıdur ol 38a/2

y.+ ıyla 30b/9

yağmur Yağmur. --12-

y. 45a/4, 4a/1, 51b/17, 51b/20,
51b/22, 52a/7, 53a/11, 53a/9, 54a/2,

55a/5, 55a/9

y.+ a 54a/5

yāhud <Far. Yahut, ya da. -38-

y. 13b/14, 14a/21, 14b/2, 14b/6,
16a/9, 17a/11zıkr, 17b/4, 21a/10, 21a/20,
6b/6, 9b/1

22a/2, 22a/22, 23b/17, 27b/17,
28a/7, 31a/19, 33b/3, 35b/18, 35b/20,
36a/1,

39a/4, 42b/11, 43b/13, 43b/15,
46a/1, 47a/15, 48b/18, 48b/21, 49a/2,
49b/15,

50a/3, 55a/3, 5a/10, 5a/9, 5b/21,
6b/9

y. bir 23a/11

yak - Yakmak. -7-

y.- ar 47a/11

y.- ar imiş 37a/15

y.- arlar 44a/4

y. -makda 37a/9

y.- maz 47a/11

y.- salar 48a/19

y.- up 39a/3

yakın Yakın. -2-

y. 50a/16

y.+ dur 42a/16

yākūt <Ar. Yakut taşı. -1-

y. 45b/5

yalnız Yalnız, yalnızca, tek başına. -6-

y. 14a/21, 44a/7, 47b/11, 49b/11,
10a/1

y. bir 52a/7

yan - Yanmak. -4-

y.- masa 45a/20

y.- maz 5b/11

y.- up 37a/14, 48a/16

yan 1. Yan, taraf. 2. Kalça kemiğinin
üst bölümü. -3-

y.+ ıña 40b/12

y.+ ında 34b/5

y.+ larında 34b/10

ya'nī <Ar. Yani. -64-

y. 10b/21, 11b/10, 11b/9, 12a/14,
13a/14, 14a/20, 15b/9, 16a/22, 27b/1,
27b/2, 27b/4, 27b/5, 27b/7, 30b/11, 30b/12,
31b/17, 32b/15, 33a/12, 33a/9, 33b/14,
35b/11, 35b/6, 36b/3, 38b/13, 38b/20,
39b/23, 39b/3, 42a/19, 43a/22, 44a/12,
44a/17, 45b/11, 45b/6, 47b/16, 4b/12,
51a/22, 51a/3, 5a/23, 5b/9, 16b/3, 17a/6,
17b/17, 20b/18, 20b/2, 22b/12, 23b/3,
24a/7, 26a/21, 26b/7, 45b/10, 6a/13,
6a/23, 6a/4, 7a/6, 9a/21, 9a/6, 9b/12,
17a/21, 52a/3, 9a/14, 9b/18, 19b/22, 2a/18

yap - 1. Yapmak. 2. Ortaya çıkarmak,
üretmek. -6-

yuva y.- ar 51b/5

altları y.- arlar 11a/3

kemerler y.- arlar ol 45b/19

ile y.- mayup 50a/22

fıtil y.- up 39a/8

paşdırma y.- up bir 18a/16

yapış - Yapışmak. -9-

y.- dığı 38a/22, 8b/22

y.- dığı bir 38a/22

- y. -mak 48a/1
y.- maz 8b/21
y.- mazsa 9a/3
y.- ur 38a/22, 8b/21
y.- ursa 49b/19
- yaprak** Yaprak. -11-
y.+ ı 33a/16, 34a/11, 34a/12, 34a/5,
34a/6, 34a/9, 34b/21, 38a/14, 45b/7, 5b/9
- yar** - Yarmak, açmak. -2-
y.- ar 20a/7
y.- dum 20a/15
- yara** Yara. -9-
y.+ lar 20b/5, 31b/19, 39a/14
y.+ lara 11b/4, 39a/8, 39b/10,
45a/16
y.+ larda 48a/13
y.+ ları 44a/20
- yarakān** <Ar. Sarılık hastalığı. -7-
y. 32b/15, 36a/17
y.-ı aşfere 36a/15
y.-ı marazı 36a/12
y.+ a 23a/22, 31b/17
hacer-i y.+ uş 36a/18
- yarakān taş** Sarılık hastalığının
tedavisinde kullanılan kırmızı bir tür taş. 1-
y. 36a/8
- yaramaz** Kötü, yaramaz. -2-
y. 11b/4, 33b/15
- yarar** Yarar, fayda. -1-
y.+ da 3b/1
- yarıl** - Yarılmak. -1-
y.- an 39a/4
- yarım** Yarım. -8-
y. 22b/1, 22b/19, 22b/7, 23a/1,
23a/16, 23a/6, 23b/16, 30b/1
- yaşdık** Yastık. -2-
y.+ ı 43b/15
y.+ inu 43b/13
- yaşsırak** Daha yassı bir şekilde olan. -2-
y. olur 36b/3, 19a/16
- yaşlan** – Yaşlanmak. -1-
y.- up 19a/22
- yaşlı** Yaşlı-1-
y. 14a/4
- yatak** Yatak. -1-
y.+ ını 42b/13
- yavru** Yavru. -1-
y.+ larınu 35b/14
- yavru** *bk. yavru*-1-
y.+ sını 36a/10
- yay** - Yaymak. -1-
y.- mış ola 39a/5
- yaz** - Yazmak. -25-
y.- arlar 12b/1, 17a/7, 32a/3
y.- dığı 47/6, 9b/4, 19b/12
y.- duıkları 24a/13
y.- mamışdur 12a/20
y.- mamışlar 47b/2
y.- mış iken 17a/12, 8b/6
y.- mışlar 11b/23, 19b/22, 20b/1,
21b/18, 29a/13, 35b/7, 36b/5, 38b/21,
50b/17,
9b/18
y.- mışlardır 10b/7, 15a/17, 37a/16
y.- mışlardır ol 38b/2
y.- up 36b/15
- yaz** Bahar mevsimi, ilkbahar. -6-
y. 37a/10, 51b/17, 51b/5, 52b/7,
53a/17, 55a/18
- yazı** Yazı. -1-
y.+ sını 39b/6
- yazıl** – Yazılmak. -6-
y.- dığı 43a/21, 48a/23
y.- mağla 43a/20
y.- mış 32b/14
y.- up 12b/11, 36b/22
- yazılı** Yazılı durumda olan. -1-
y. 39b/5

- yè -** Yemek. -10-
y.- diği 35a/5
y.- r 17b/11, 19a/22, 26a/6, 34a/15,
35a/2
y.- rler 16b/9, 25a/20, 29b/1
y.- yen 22b/12
- yebāb** <Far. Harap, yıkık, bozuk. -1-
y. 54a/10
- yed** <Ar. El. -1-
y.+ lerine 28b/19
- yèdi** Yedi sayısı. -1-
y. 53a/5
- yed-ṭūlā** <Ar. Güvenilir kimse. -3-
y.+ sı 44b/23, 49a/7
y.+ sı olan 11a/17
- yèdür** – Yedirmek. -2-
y.- miş olsalar 49b/6
y.- seler 18b/8
- yektā** <Far. Benzeri olmayan, eşsiz. -3-
cevher-i y. 29a/1
dürr-i y. 39b/14, 39b/15
- yelten-** Yeltenmek. -1-
y.- en 53a/22
- yemek** Yemek, aş. -1-
y.+ e 40b/13
- yemīn** <Ar. Yemin, ant. -1-
y. eyledi 40b/13
- yemiş** Yemiş, meyve. -3-
y. +i 33b/3
y.+ idür 41b/18
y. vermeyen 43a/17
- yengeç** Yengeç. -3-
y.+ i 36b/13
y.+ lerinden bir 36b/22
y.+ lerinüñ 36b/11
- yèr** Yer, bölge. -39-
y. 13a/5, 14a/14, 22a/6, 55b/7
y. +den 46b/11
y.+ e 17b/5, 21b/14, 29b/2, 35b/18,
37a/8, 51a/7, 52a/19, 53b/15, 55a/10,
7a/21
y.+ inde 36b/1, 44a/21
y.+ ine 12b/2
y.+ ini 18a/15
y.+ lerde 15b/13, 27b/14, 46a/1,
51b/14, 51b/4, 8b/8, 9b/8, 3b/3
y.+ lere 11a/7, 27a/5, 29a/21,
29a/22, 39a/5, 50a/2, 6b/11, 6b/13
y.+ lere ururlar 11b/2
y.+ lerinden 50a/18
- yerā ṭaşı** Buzağı taşı. -1-
y. 11b/14
- yeser-allāh** <Ar. Allah kolaylaştırsın. -1-
y. 2b/7
- yesīr** <Ar. Az şey. -1-
menfa‘at-ı y.+ e 11a/16
- yeşil** Yeşil. -17-
y. 11a/21, 14a/8, 14b/7, 21a/19,
21a/22, 38a/14, 44b/15, 44b/18, 45b/2,
45b/7, 5a/10, 5b/7, 6a/6
y. olan 5b/7
y. olanı 14b/8
y. oldığının 46a/4
y. olur 5a/23
- yeşīm** <Ar. Yeşb de denilen sert ve kıymetli taş. -2-
y.+ den 39b/20
- yetīm** <Ar. Eşsiz, tek, benzeri olmayan. -5-
y. 24b/22
dürr-i y. 24b/20, 26a/23, 28b/15
vaşf-ı y. ol 25a/3
- yetīme** <Ar. bk. yetīm -5-
y. 29a/4
dürre-i y. 29a/9
fakīre-i y. 29a/8
le‘ālī-i y. 28b/12

- y.-i girānbahā 28b/3
- yètmiş bin** Yetmiş bin sayısı. -1-
y. 28b/14
- yètmiş yedi** Yetmiş yedi sayısı. -1-
y. 10b/21
- yevākıt** <Ar. Yakutlar. -1-
envā'-i y. 1b/18
- yıka** - Yıkamak. -1-
y.- yup 49a/2
- yılan** Yılan. -48-
y. 12b/15, 12b/17, 12b/18, 12b/23,
13a/10, 13a/12, 13a/15, 14a/13, 15a/2,
15b/11, 15b/16, 16b/16, 16b/17,
16b/3, 16b/9, 17a/8, 17b/11, 19a/11,
19a/21,
19b/1, 20a/3, 20b/11, 20b/13,
20b/15, 20b/7, 22b/12
y.+ a 19a/9
y.+ da 12b/21, 13a/18, 19a/13,
19a/4, 19b/13
y.+ dan 18b/18
y.+ ı 52b/19
y.+ larda 18b/15
y.+ ları 19a/21
y.+ larında olur 20b/17
y.+ larından 20a/6
y.+ ları 19b/13, 6b/19
y.+ uñ 13a/4, 13a/7, 15b/12, 19b/2,
20a/13, 20a/15, 20a/22, 52b/21
- yılancı** Yılan besleyen veya yılan oynatan
kişi. -3-
y. 20a/10, 20a/6
y.+ lar 19a/15
- yıldız** Yıldız. -1-
y. 37a/11
- yıldız eli** Sivas ilinde bulunan Yıldız
Dağları ve buradaki ilçenin çevresi. -1-
y. 11b/13
- yigirmi altı** Yirmi altı sayısı. -1-
y. 27b/7
- yigirmi bir** Yirmi bir sayısı. -1-
y. 31a/19
- yigirmi dört** Yirmi dört sayısı. -1-
y. 27b/5
- yigirmi yedi** Yirmi yedi sayısı. -1-
y. 10b/22
- yine** Yine,tekrar. -12-
y. 16b/19, 26a/6, 49a/3, 53a/2,
53a/3, 53a/4, 6b/22, 7a/18, 7b/23,
8a/4, 9a/2
y. ol 53a/13
- yoğurt** Yoğurt. -2-
y. eder 21b/6
y. ederse 11b/9
- yohsa** Yoksa, aksi takdirde. -3-
y. 15a/12, 26b/22, 46b/7, 7a/21
- yok** Yok, mevcut değil. -6-
y. 18b/5, 42a/12
y.+ dur 13b/10, 20b/9, 26b/22,
45b/20, 6a/14
- yoklan-** Yoklanmak. -1-
y.- mağ 16a/18
- yol** - Yolmak. -1-
y.- mağa 40b/17
- yol** 1. İnsanların yürüdüğü yer, hat. 2.
Akacak yer. -2-
y. +lar 55a/6
y.+ larda 53a/19
- yöre** Mahalle,semt, vilayet. -1-
y.+ sinde 41b/5
- yufka** Kalınlığı az, ince. -4-
y. 14b/3
y. olan 51b/4
y. olsa 27b/15
y.+ sı 27b/18
- yukarı** Yukarı. -1-
y. 26b/9
- yumşak** Yumuşak. -12-

y. 7a/4, 7a/9, 6a/23, 39b/20
y.+ dur 11a/4, 45b/22, 6a/23
y. olur 11a/21, 14b/4, 19b/3,
32a/18, 39b/13
yumşaklık Yumuşaklık. -1-
y.+ ından 19b/8
yumurta Yumurta. -2-
y. 32a/15
y.+ sı 42a/8
yumurıla – Yumurtlamak. -2-
y.- duıda 41b/6
y.- ması 41b/9
yuva Yuva. -7-
y.+ sı 51b/6, 51b/7, 33b/14
y.+ sına 41b/8
y.+ sında 41b/10, 36a/9
y. yapar 51b/5
yuy - Yıkamak. -1-
y.- alar ol 31b/9
yübüset <Ar. Kuruluk. -2-
y.+ i 46b/17, 46b/19
yük Yük. -1-
y. 54b/22
yüklet – Yükletmek. -1-
y.- düklere 54b/22
yüksek Yüksek. -3-
y. 51a/7, 52a/19, 55a/10
yükseklik Yükseklik. -1-
y.+ i 52b/22
yün Yün, tüy. -1-
y.+ i 42b/18
yürek Yürek, kalp. -9-
y.+ e 13b/8
y.+ i 25a/18
y.+ inde 13b/11, 13b/3, 16b/20,
17a/18, 9a/15
y.+ inde olan 18b/9
y.+ lerinde 9b/2
yürü - Yürümek. -1-

y.- rler 55a/1
yüz Yüz, surat. -6-
y. 19b/1, 47a/23
y.+ de 33a/2
y.+ ine 33a/17, 40a/5
y.+ lerinde olan 31b/6
yüz dört Yüz dört sayısı-1-
y. 27b/4
yüzük Yüzük. -1-
y.+ ler 39b/19
yüz yetmiş Yüz yetmiş sayısı. -1-
y. 27b/1
yüz yigirmi bin Yüz yirmi bin sayısı. -1-
y. 28b/21

Z

zāc <Ar. Toprağın ve bitkilerin demir
eksiğinin giderilmesinde, topraktaki kirecin
çözülmesi ve topraktaki ph'nin
düşürülmesinde kullanılan kimyasal madde,
demir sülfat.-2-
rūh-ı z. 31a/22, 23a/12
za'f <Ar. Zaaf, zayıflık. -4-
z.-ı beşara 31b/20
z.-ı kalb 24a/5
z.+ ına 31b/16
zafer <Ar. Hedefi yakalama, başarma. -1-
z. 26b/4
za'ferān <Ar. Safran (*Crocus sativus*). -1-
z. 36a/10
zafer-yāb <Ar. Far. Üstün gelen, galip olan.
-3-
z. olduğum 3a/23
z. olmaduklarını 9a/10
z. olur imiş 40a/12
zāhib <Ar. Giden, gidici. -8-
z.+ lerdür 22b/14
z. olan 54b/13
z. olduğu 30a/17

- z. olmamışdır 55a/21
 z. olmuşlar ol 51a/13
 z. olmuşdur 33b/16
 z. olup bir 18a/11
 z. olup 46a/8
- zāhir** <Ar. Açık, görünür durumda. -8-
 z.-i mesāmmātdan 15b/20
 z. 12b/16, 12b/9, 36b/23
 z.+ de 21a/23
 z.+ dür 24b/17
 z. olmak 51b/18
 z. olur 55a/5
- zāhiri** <Ar. Zahirde olan, dıştan görünen. -1-
 z.+ sine 21b/3
- zaḥm-dār** <Far. Yaralı, vurgun, acılı-1-
 z. eylediği 11b/2
- zaḥmet** <Ar. Sıkıntı, eziyet, mihnet.-4-
 z. 41b/2, 41b/7
 ḡayr-ı z.+ e 40b/17
 z.+ inden 35a/3
- za‘īf** <Ar. Zayıf, güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz, kansız; gevşek; tembel. -2-
 z. olan 22a/20
 z. olur 48b/19
- za‘īfū’l-ḳalb** <Ar. Kalp zayıflığı. -1-
 z. olan 8a/6
- zamān** <Ar. Zaman. -20-
 z. 16a/23, 22b/21, 25a/16
 üstād-ı eṭibbā-i z. 23a/14
 z.-ı cihād 41b/21
 z.-ı ḳadīmde 29b/13
 z.-ı ḳadīmede 10a/7
 z.-ı şevket 13b/15
 z.+ da 18a/22
 z.+ ı 34a/11
 z.+ ında 22b/5
 z.+ larda 16b/22, 51a/5
 z.+ larında 20a/4
- z.+ umuzda 10a/17, 19a/7, 19b/17, 23a/4, 49a/20
- zāmin** <Ar. Kefil, yüklenen. -1-
 z. olursa 40b/9
- zāmīr** <Ar. İç, öz-1-
 ḡarabet-i z.+ e 53a/15
 z.+ lerinde 54a/14
- zamm** <Ar. Katma, ekleme. -2-
 z. edeler 47a/15
 z. edüp 47b/3
- zann** <Ar. Sanma, sanı, sezme. -2-
 kuvve-i z. ètdükleri 32a/11
 z. olunmuş 41a/14
- zarar** <Ar. Zarar, ziyan. -17-
 z. 22b/17, 4a/16
 dāfi‘-i z. 17b/8, 4b/9
 def‘-i z. 4a/15
 z.+ a 53a/22
 z. eder 47b/20
 z. etmez 47b/10
 z.+ ı 7a/6
 z.+ ından 7b/16
 z.+ ını 6b/14, 7b/5
 z.+ ları 4a/6
 z.+ larını 4b/19
 z. vèrmez 8a/23
 z. vèrür 48a/1, 29a/20
- zarf** <Ar. Kap, kılıf, mahfaza. -6-
 z. 19b/23, 34b/2, 8b/23
 z.+ a 31a/17, 45a/8, 45a/6
 z.+ dan bir 53a/5
- zarīf** <Ar. İnce, nazik, latif.-1-
 ḥarīf-i z. 20a/14
- zarūrī** <Ar. Zorunlu. -1-
 z. olmuşdur 1b/12
- zāviye** <Ar. Köşe, bucak, açı. -1-
 z.-i ḳā’ime 50b/8
- zā’il** <Ar. Sona eren, devamlı olmayan.-6-

- z. olmayup 41a/5
 z. olmuş 41a/10
 z. olur 29b/3, 43a/15, 48b/22,
 27a/12
zebān-zed <Far. Söylenen, söylenir olan,
 yayılmış söz. -1-
 z. 50b/19
zebedü'l-bahr <Ar. Deniz köpüğü. -1-
 z. 49a/10
zebḥ <Ar. Boğazlama, kesme. -3-
 z. êtdirüp ol 41a/7
 z. olındukda 17b/13
 z. olunur ol 35b/17
zeheb <Ar. Altın. -2-
 z. 1b/13
 mıkñāṭīs-ı z.+ üñ 49a/6
zehebî <Ar. Altına özgü, altınla ilgili. -3-
 z. 46b/23
 z. olandur 47a/2
 z.+ si 47a/1
zehirli <Ar.+Tr. Zehirli. -2-
 z. 6b/11, 6b/7
zehr <Ar. Zehir, ağı. -26-
 z. 11a/22, 13a/13, 23a/19, 4a/13,
 4a/21, 6a/9, 8a/20, 9a/2
 çeşide-i z. 2b/1
 dühne-i z.+ eye 46b/1
 z.-i ālūd 50a/1
 z.-i üyyel 18a/3
 z.+ den 15b/17
 z.+ i 13a/7, 21a/9, 5b/23, 6b/14,
 6b/5, 8b/22
 z.+ ine 7a/15
 z.+ ine bir 7a/16
 z.+ ini 7a/20
 z.+ lerini 11b/2
 z.+ lerün 4b/19
 z. olmak 4a/20
 z. olursa olsun 22a/21
zehrevî <Far. Ar. Koruyan, kol kanat geren.
 -1-
 z. 3a/11
zehrnāk <Far. Zehirli, acılı. -6-
 z. 11a/23, 17a/9, 20b/7, 21a/7,
 4b/20, 6b/2
zekīyyü'r-rāyiḥa <Ar. Baskın, yoğun koku.
 -1-
 z. olan 42b/9
zelāle <Ar. Bayalıgılık, horluk, alçaklık. -
 1-
 z. 15a/13
zemīn <Far. Yer, arz. -3-
 z.-i fārsīdedür 27b/8
 z.-i türkistānda 54b/20
 z.+ e 25b/3
zenābīr <Ar. Eşek arıları. -1-
 z. 6b/10
zeneb <Ar. Kuyruk, dünbale. -2-
 z.+ de 18a/10
 z.+ inde olan 18b/13
zenebü'l-üyyel <Ar. Dağ keçisinin kuyruğu.
 -1-
 z.+ dür 17b/19
zenen <Ar. İnsanın sümüklü olması,
 sümüklülük. -1-
 z.+ de olan 40a/7
zer <Far. Altın, altın renkli. -1-
 z.-i ḥālişe 45a/23
zerārīḥ <Far. Kuduz böceği, bambal kurdu.
 1-
 z. 6b/9
zerāvend <Ar. 1. Ziravend (*Aristolochia*
rotunda). 2. Boru elması (*Aristolochia*
longa). -1-
 z. 35a/14
zerr <Far. *bk. zer.* -2-
 mıkñāṭīs-ı z. 48b/14
 mıkñāṭīs-ı z. 48b/11

- zevāt** <Ar. Zatlar, kişiler. -1-
z.-ı sütüde-i şıfatdan 2b/22
- zevklen-** <Ar.+Tr. Zevklenmek. -2-
z.- dük 18a/19
z.+ üp 18b/3
- zeyneb** <Ar. Süslü, ziynetli. -1-
z. 1b/16
- zeytun** <Ar. *bk. zeytūn* -2-
z. 5a/11
mark-ı z. 10a/14
- zeytūn** <Ar. Zeytin (*Olea europea*). -1-
z. 14a/9
- zeytūnū's-şekl** <Ar. Zeytin şeklinde. -1-
z. +dür 14a/7
- zeyt-yagı** <Ar.+Tr. Zeytin yağı. -3-
z. 48a/18, 48b/22, 46a/22
- [z]e'be** (?) -1-
ecsād-ı z. 46b/16
- zıddeyn** <Ar. Karşıt iki taraf. -1-
cāmi'-i z. olup bir 18a/4
- zıddī** <Ar. Bir şeyin aksi, karşıtı, ters. -1-
z.+ dur 13b/22
- zırnıḥ** <Far. Zırnık, yaldızlı sıçan otu, arsenik. -1-
z.-i aḥmer 47b/7
- zıyyık** <Ar. Dar, pek dar. -1-
z.-ı nefese 23a/21
- zī** <Ar. Zü (sahip) sözünün esreli biçimi. -1-
z. 16b/2
- zīb** <Ar. Süs, bezek. -1-
ba's-ı z. 1b/16
- zībā** <Far. Süslü, işlemeli, ziynetli. -1-
z. 10a/22
- zıbaḳ** <Ar. Civa. -3-
z. 10a/1, 10a/5, 9b/9
- zift** <Ar. Çam ağacından, katrandan ve maden kömüründen çıkarılan siyah madde. -1-
z. 39a/5
- zī-hacm** <Ar. Hacimli, hacme sahip olan. -1-
z. 15a/16
- zī-hayāt** <Ar. Canlı, yaşar. -1-
z.+ a 38b/3
- zih-gir** <Far. Ok atanların parmaklarına geçirdikleri yüzük. -1-
z. 2b/8
- zīḳ** <Ar. Darlık. -1-
z.-i nefese 31b/18
- zī-kıymet** <Ar. Kıymetli, kıymete değer. -2-
z. olmağın 34a/18
z. olmağla 35a/13
- zıkr** <Ar. Anma, bahsetme, zikretme. -38-
z. 15a/3, 45a/15
z.-i aḥcār-ı ḥayvānāt 24a/17
z.-i pādzeḥr 12a/6, 5a/19
z.+ de 47b/13
z.+ de olan 44b/5
z. ettiği 7b/12, 8a/9
z. ettükleri 8b/8
z. etmişler 23b/8, 6a/18
z. eylediği 23b/7, 8a/14
z. eyleyüp 8b/11, 8b/17
z. olınan 50b/14, 52a/12
z. olındı 28b/3, 49a/15
z. olındığı 12a/8, 13a/20, 15a/8, 18b/16, 22a/15, 31b/3, 34b/6, 48b/11, 53b/23, 36a/22
z. olunmak 20b/22
z. olunmuş idi 20b/20, 39a/23
z. olınsa 24b/4
z. olunur 15b/11, 48b/4, 49a/21, 9b/23
- zincir** <Far. Birbirine geçirilmiş halkalar, zincir. -1-
z.+ e 34b/15

zīnet <Ar. Bezek,süs, zib. -1-
z. ederler 51b/10

zīnet-efzā <Ar. Far. Süs, bezek saçan
ve bununla dolu olan. -1-
z.-yı müsned 2b/4

zīrā <Far. Zira, çünkü. -33-
z. 12b/18, 12b/23, 12b/6, 13b/7,
15b/16, 19a/12, 19b/20, 19b/7, 20b/14,
22a/4, 24b/4, 26a/16, 29b/20,
29b/6, 30b/2, 30b/21, 35a/5, 35a/9, 38a/17,
38b/14, 39a/11, 3b/4, 46a/10,
47b/22, 4b/3, 4b/9, 52b/1, 5a/1
z. ol 16a/19, 20a/22, 27a/3, 34a/11,
41b/1

zīrā' <Ar. Uzunluk ölçüleri. -2-
z.+ dan 27b/19
z. 51b/6

zīrā'at <Ar. Ziraat, tarım işi. -1-
z.+ a 51a/5

zī-ruh <Ar. Canlı, diri. -2-
z. olduğunu 38b/15, 38b/18

zirve <Ar. En yukarı, nokta, tepe, uç. -1-
z.-i kemāle 27a/10

ziyāde <Ar. Artma, çoğalma; fazla. -18-
z. 11a/14, 18a/22, 22b/16, 25b/21,
32a/21, 34a/13, 35a/8, 35b/11, 41a/8,
44a/17, 26b/8, 32b/20
z.+ dür 37a/6
z. eder 44a/18, 45a/1
z. edür 40a/21
z. ola 41a/5

ziyāret <Ar. Birini görmeye, biriyle
görüşmeye gitme. -1-
z.+ ine 53a/18

ziynet <Ar. Süs, güzelleşme. -1-
z. 23a/13

zū-sıntāriyā <Gr. Dizanteri. -2-
z. 47b/17
z.+ yı 30b/12

zufra <Ar. Çukur yer. -1-
z.+ ya 37a/23

zū-fünūn <Ar. Uz elli, hüner sahibi. -1-
z.+ dür 8a/10

zuhūr <Ar. Görünme, meydana çıkma.-
12-

z. 52a/20
z.+ a 42b/10, 52b/11, 52b/5,
53b/22, 53b/7, 54a/23, 51b/19
z. eden 47b/14
z. eder 19a/23, 55a/19
z. edüp 51b/14
z.+ ına 53b/17
z.+ ını 29a/10
z.+ lar 31b/10
z.+ unda 34a/9

zuhūr-peẓīr <Ar. Far. Ortaya, çıkan,
görünen. -1-
z. olan 54b/10

zu'm <Ar. Batıl zan, sanı, kuruntu. -1-
z. ederler 45b/23

zübül <Ar. Sarııp solmak . -1-
z. 35a/8

zū'l-hāşşa <Ar. Özellikli, özelliği
olan. -6-

z. 52a/14
dārū-yı z. 2b/16
z. olan 9b/14
z. olanları 15a/20
z. olduğunu 22a/7
z. oldukları 3b/21

zūmrī <Ar. *bk. zūmrūd.* -1-
sebz-i z. 45b/9

zūmrūd <Ar. Çok kıymetli yeşil bir taş. -1-
z. 11a/9

zūmrūdd <Ar. *bk. zūmrūd.* -2-
z. 2a/1, 46b/21

5.2. Özel Adlar Dizini

A

‘abbāsiyye <Ar. Abbāsīlere mensup,
ait. -3-

hulefā-i ‘a. 28b/19,

hulefā-i ‘a. ol 29a/1

halef-i ‘a.+ den 40b/4

abdullah bin aḥmedü’l-memālikü’l-ma’rūf

bā bin el-bayṭār Asıl adı Ebû Muhammed
Ziyâüddîn Abdullâh b. Ahmed el-Aşşâb el-
Mâlekî’dir. Ortaçağ döneminde yaşamış
botanik alimi. (ö. 1248)- -1-

a. 5b/15

a‘cām <Ar. Acemler, Arap olmayan
kavimler, İranlılar. -2-

a.+ dan 54a/5

şikā-i a.+ dan bir 34b/7

‘acem <Ar. Arap olmayan kimse. -2-

‘a. 5a/7

‘a.+ üñ 14b/16

a‘cem <Ar. Arap olmayan kimse. -1-

a.+ den 10a/20

‘acemī <Ar. Aceme ait olan. -1-

pā-i ‘a.+ yle 4a/14

‘aden <Ar. Yemen diyarında bir şehrin
adıdır. -1-

‘a. 27b/10

ağa-yı ‘ālīşān (?)Ağa-yı ‘Alīşān. -1-

a.+ ı 3b/12

āhirü’l-‘ömr ḥāfız (?) Ömer Hafız. -1-

ā. 54b/9

aḥmed bin yūsuf Mısır’da 868 ile 884
yılları arasında hüküm sürmüş

kökenli devlet adamı. -2-

a. 7b/12

aḥmed bin yūsuf bin ṭolūn bk. aḥmed bin

yūsuf. -1-

a. 7b/6

alamut İran’da bir şehir. -1-

a.-ı nām 11a/20

‘alī bin ḥüseyn el-enşārī el-müştehir bi-ḥāc

zeynüddīnū’l-‘aṭṭarī İhtiyāt-ı bedī‘

adlı eserin yazarı. -1-

‘a. 14b/18

‘alī nijād Ali Nijad. -1-

‘ā. 2b/3

‘allāme-i zemaḥşerī 1075-1143 tarihleri

arasında yaşamış Arap dili ve edebiyatına
dair çalışmaları ile tanınan âlim. -

‘a.+ ye 29b/22

‘allāme -i rûm-ı kemāl paşa-zāde 15.

Yüzyıldaki büyük Osmanlı
şeyhülislamlarından ve çok yönlü ilim
adamlarından biri. -1-

‘a. 4b/15

‘allāme-i karşı Hekim adı.

‘a. 38b/17

anṭākī Antakyaya ait. -1-

a. olur 42a/14

‘arab <Ar. Arap, Arabistanlı. -3-

‘a. 14b/15

‘a. 5a/7

diyār-ı ‘a.+ dan 44b/17

‘arabī <Ar. Arapça, Arap dili. -12-

‘a. 12b/1, 4a/20

bā-i ‘a. 4b/3

kūhistān-ı ‘a. 45b/18

‘a.+ de 12b/12, 14a/13, 24b/2,

8a/14

lisān-ı ‘a.+ de 43b/23

lisān-ı efşāḥ-ı ‘a.+ de 5a/5

lisān-ı efşāḥ-ı ‘a.+ de 12a/9

Tolunoğulları devletinin kurucusu Türk

lisân-ı ‘a.+ de 12b/19

‘arabistân <Ar. Arap ülkesi. -2-

‘a.+ da 43a/7, 45b/16

aristo bk. Ariṭotālīs. -12-

a. 10a/9, 46a/3, 8b/13, 30a/16

a.+ dan 40a/6, 49a/23, 50a/14,

50b/20, 27a/7, 31a/1, 48a/8

a.+ nuṣ 31a/7

aristoṭālīs Yunanlı hekim ve filozof, Aristo.

-4-

a. 5b/22, 35b/23, 6b/20

a.+ den 5b/17

‘aṭā ḥazret ibrahīm aḡa Ata Hazret İbrahim

Aḡa. -1-

‘a. 2b/6

aydın Aydın. -1-

a. 15b/2

azerbaycân Azarbaycan.-1-

a. 33a/18

B

bādyā daḡandār ?Arabistan bölgesinde bir

vadinin adı. -1-

b. 44b/17

bahrü-l’maḡrib <Ar. Atlantik Okyanusu.-1-

b. 37b/17

buḡtîṣû Cibrâil b. Buḡtîṣû (ö. 213/828).

-4-

b. 40b/1, 40b/14, 40b/21, 41a/15

baṭlamyūs 108 yılı civarında doğduğu

tahmin edilen İslâm astronomisi üzerinde

önemi etkileri olan İskenderiyeli astronom,

matematikçi, coğrafyacı ve müzik bilgini.

-1-

b.+ uṣ 7b/7

benî-selīm Arabistan’da bir mağara adı. .

-1-

b. 45b/17

bustānū’l-etibbā İbnü’l-Mitrān’ın

Bustānū’l-Etibbā Ravdatū’l-Elibba adlı

eseri. -1-

b. 3a/1

C

cālīnūs İlk çağların İpokrat ile beraber en büyük Grek hekimi, Galen. -4-

c. 39a/15, 49a/22, 37b/14

c.+ dan 20b/6

cāmi’ü’l-müfredāt İbn-i Baytâr’ın

bitki, hayvan ve madenlerle ilgili tıp eseri. -

2-

c.-ı nām 5b/16

c.+ ında 36b/18

cāmi’ü’l-müfredāt li’l-ibnū’l-bayṭār bk.

cāmi’ü’l-müfredāt. -3-

c. 3a/16

cengiz sulṭān Cengiz Sultan. -1-

c.+ dan 53b/4

cevāhirmāme-i iṣḡaḡ-i kindi İshak-ı

Kindi’nin taşlarla ilgili eseri.

c. 3a/22

cezire-i ibn ‘ömrü Arabistan’da madenî

panzehrin kaynağı olan yerin adı. -1-

c. 10b/19

cezire-i ‘imrū bk. *cezire-i ibn ‘ömrü*. -1-

c. 8a/12

cezire-i kıbrıs Kıbrıs Adası. -1-

c.+ da olur 46b/20

cevāhirmāme-i manṣūrī Muhammed bin

Mansur Şirvânî’nin tıp ve ecza kitabının

adı.-1-

c. 3a/21

cevāhirmāme-i nizām Ebü’l Berekat

hekimin eseri. -2-

c. 19a/1, 3a/21

cezāyir ḡaliyāt <Ar. Dicle ve Fırat

havzaları arasındaki bölge, Mezopotamya.

-1-

c. +dan 27b/1

cidde Hicaz bölgesinde bir semt. -2-

c. 42b/20, 43a/3

Ç

çehrin seferi Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın 1678 yılında gerçekleştirdiği ve Çehrin Kale'sinin alınmasıyla sonuçlanan sefer. -1-

ç. 41b/22

çin Çin, ülke. -3-

ç. 5b/55, 1b/2, 53b/5

D

dağâyıku'l-hakâyık Kemâl Paşazâdenin eseri. -1-

d.-ı nâm 4b/16

deylem Bahr-ı Gilan'da bulunan bir topluluk adı. -1-

d. 5a/7

E

ebu reyhân Ebu Reyhan Muhammed bin Ahmed el-Birûnî, Fars kökenli Müslüman bilgin. -1-

e. 55b/5

ebü'l-'alâ ibnü'z-zehr edviyye-i müfrede

İshak bin Murad tarafından 1389-1390 ıllarında yazılmış tıp eseri. -1-

e. 30b/6

ebü'l-berekât 12. yüzyılda yaşamış filozof ve tabip. -1-

e. +a 29a/12

ebü'l-berekât bin hazāyen *bk. ebü'l-berekāt*

-1-

e. 51a/18

ebü'l-berekāt nīsābūrī *bk. ebü'l-berekāt.* -11-

e. 32a/20, 37a/1, 39b/11, 40a/23, 55b/2, 40a/3, 36a/18, 51a/10, 48b/4, 38a/4, 19a/3

ebü'l-'ilā ibnü'z-z-zeş -1- tansükname-i el-hāni

e. 43b/3

ebü'r-reyhān *bk. ebu reyhan.* -1-

e. 55a/21

ebu reyhân bīrūnī Ebu Reyhan Muhammed bin Ahmed el-Birûnî, Fars kökenli Müslüman bilgin. *bk. ebu reyhan.* -1-

e. 8a/13

edviye-i müfrede İshâk bin Murâd'ın eseridir. -2-

e. 30b/6, 7a/11

edviye-i kalbiyye İbn-i Sînâ'nın eseri. -1-

e. 30a/18

efrāsiyāb <Far. Alp Er Tunga, meşur Turan hükümdarı. -1-

e. 45b/15

efrenc <Ar. Frenk, Avrupalı. -5-

e. 45b/18

eṭibbā-i diyār-ı e. 5a/7

mühre-i eṭibbā-i e. 22b/20

lisān-ı e.+ de 14a/14

e.+ den 10b/6

emeviyye Emevi devleti, ilk İslam hükümeti. -1-

mülük-ı e.+ den 28b/13

endülüs Endülüs. -1-

ehlī-i e. 36b/16

ezhārū'l-efkār Tîfāşî'nin eseri. -4-

e.-ı tîfāşî 3a/22

e.+ ında 33a/11, 55b/8

e.+ ını 7a/23

F

fārisī <Far. Farsça, acemce, İran ile ilgili, İran'a ait. -8-

f.+ de 35a/16, 35b/1, 51a/4

lisān-ı azbū'l-beyān-ı f.+ de 4b/7

aḳşā-yı diyār-ı f.+ de olur 9b/6,

9a/23

f.+ dür 24b/2

f. olup 4a/13

fārs <Ar. İran. -2-

- intihā-i f. 15b/10
 diyār-ı f.+ da bir 51b/2
fārsī <Far. *bk. fārisī* -7-
 f.+ de 12a/23, 12b/12, 12b/20,
 19a/5, 33b/22
 lisān-ı f.+ de 12a/21
 zemīn-i f.+ dedür 27b/8
fārisīyye <Far. *bkz. fārisī* -1-
 lisān-ı f. 4b/1
firāgūzo (?) Hekim adı. -1-
 f. 23a/2
firdevsü'l-hikme Ali İbn Rabban El-
 Taberi'nin eseri. -1-
 f. 24a/3
firenk <Ar. Avrupa. -1-
 f. 14a/10
 f.+ de 45b/18
G
garbī <Ar. Batı ile ilgili. -1-
 ğ. 17b/21
ġāfikī İspanyalı Hekim Gafikī. 2-
 ğ.+ denn 32b/7
 ğ.+i nām 42a/13
ġayetü'l-beyān fī-tedbīr bedenü'l-insān
 Salih bin Nasrullah tarafından (1664-65)
 yazılmış eserdir. -1-
 f. 13b/19
ġāzī sultān muṣṭafa ḥān Gazi Sultan
 Mustafa Han. -1-
 ğ. 2a/14
ġāzī sultān muḥammed ḥānī Gazi Sultan
 Muhammed Hani. -1-
 ğ.+ de olan 13b/16
germān Alman-3-
 g. 34a/7, 44b/16, 45b/16
germāniyān Almanlara ait olan. -1-
 g. 5b/11
grek <Far. Eski Yunan. -1-
 g.+ de 45b/17

H

- ḥabeş** Habeş, Afrika'nın doğusunda,
 Yemen'in karşı kıyısında bulunan ve
 halkının çoğu Hristiyan olan Habeşistan
 kıtası. -1-
 ḥ. 45b/21
ḥācī paşa Asıl adı Celaleddin Hızır olan 15.
 Yüzyıl hekimidir. -2-
 ḥ. 30b/14, 16b/20
ḥafız yūsrah Hafız Yüsrah. -1-
 ḥ.+ uḡ 54a/16
ḥak (?) Türkistan'da bir şehir. -1-
 ḥ. 54b/21
ḥalef bin 'abbās zehrāwī Ortaçağ
 döneminde yaşamış hekim. (ö. 1013)
 ḥ. 3a/11
ḥanīn ishāk Dokuzuncu yüzyılın
 meşhur hekimlerinden Huneyn bin İshak
 Johannitius (809-873). -1-
 ḥ.+ uḡ 37b/14
ḥarezmeşāh <Ar. Harezmeşah. -1-
 ḥ. 53b/4
ḥāvī ibn zekerriyā-i rāzī Ebû Bekr
 Muhammed b. Zekeriyâ er-Râzî
 Ünlü hekim ve filozof. (ö. 313/925)-1-
 ḥ. 3a/10
ḥayātī-zāde Hayâtîzâde Mustafa Feyzî.
 Osmanlı tıp âlimi, hekimbaşı. (ö.1692) -3-
 ḥ. 10b/13, 22b/6, 42a/6
ḥayātü'l-hayevān Demîrî'nin (ö. 808/1405)
 hayvanlar ansiklopedisi mahiyetindeki
 eseri.-1-
 ḥ. 16b/15
ḥayātü'l-hayevān li'l-imāmü'd-demîrî *bk.*
ḥayātü'l-hayevān. 1-
 ḥ. 3a/15
ḥāzek (?) Bir ada adı. -1-
 ḥ. 27b/7
ḥekīm ebū'l-'abbās tūfāşī Asıl adı Ebū'l-
 Abbās Şihâbüddî Ahmed b. Yûsuf bin

Ahmed el-Kaysî el-Kafsî et-Tifâşî'dir.
Tunuslu kadı, bâhnâme yazarı, kıymetli taş
uzmanı. -1-

h. 7a/13

hekîm tîfâşî bk. *hekîm ebü'l-abbās*
tîfâşî. -18-

h. 16a/11, 18a/10, 31a/20, 45b/20,
46b/10, 51a/10, 55b/8, 7a/22, 10b/22,
24a/3, 33a/11, 35b/22, 35b/5, 46a/18,
49b/15, 50a/13, 50b/5, 38a/18

hıtā Yer adı. -1-

h. 13b/22

hızır bin 'alî binü'l-ḥaṭṭāb bk. *ḥācî paşa*.

-1-

h. 15b/1

hicāz <Ar. Arap yarımadasında Mekke ve
Medine'nin bulunduğu ülke. Hicaz bölgesi.
-3-

h. 27b/10, 42b/20, 50a/11

hind <Ar. Hindistan. -8-

h. 32a/10, 32a/6, 41b/18, 6a/10

h. +e 9b/8

aḳṣā-yı h. 9b/8

deryā-yı h. 44b/19

memālik-i h.+ de 45b/20

h.+ de olan 50b/6

hindî Hindli, Hintliler ile ilgili olan. -5-

h. 17b/21

tūtiyā-yı h. 46a/14

tūtiyā-i h.+ ye 37b/13

h.+ dūr 44b/19

h.+ ler 45b/22

hindistān <Ar. Hindistan. -2-

h. 50a/9, 50b/2

hiṣām bin 'abdu'l-melik Hişam bin
'abdu'l-melik. -1-

h. +ün 28b/14

ḥorāsān Horasan, İranın doğusunda bir
bölge. -6-

h. 14b/16, 14b/21, 15a/1, 39b/13

h.+ dan 6a/8, 54b/1

hoten <Far. Türkistan'da bir şehir. -1-

h.+ den 13b/22

hūlinç <Far. Türkistan'da bir şehir. -1-

h. 54b/21

I

'irāk <Ar. Irak. -1-

ahālî-i 'ı. 14b/15

'irākīyye <Ar. Iraklı olan, Irak ile ilgili. -1-
meşāhîr-i eṭibbā-ı 'ı.+ nden 25b/14

İ

İbn baytār Asıl adı Ebû Muhammed
Ziyâüddîn Abdullâh b. Ahmed el-Aşşâb el-
Mâlekî'dir. Ortaçağ döneminde yaşamış
botanik âlimi. (ö. 1248) -15-

i. 33b/13, 36b/17, 37a/9, 37b/2,

42a/12, 6b/22, 7b/23, 8a/4, 8b/1, 24a/13,
36b/7

i.+ uñ 8b/13, 8b/3, 32b/7, 7b/12,

8a/23

ibn cemi' İrşâd adlı eserin yazarı. -3-

i. 8a/9

i.+ den 10b/19

i.+ ün 8b/1

irşād-ı ibn cümei' 11. yüzyılda yaşamış
âlim. -1-

i. 3a/16

ibn ebu'l-bereḳāt 12. yüzyılda yaşamış
filozof ve tabip. -1-

i. 19b/12

ibnū'l-baytār Asıl adı Ebû Muhammed
Ziyâüddîn Abdullâh b. Ahmed el-Aşşâb el-
Mâlekî'dir. Ortaçağ döneminde yaşamış
botanik âlimi. (ö. 1248)--1-

i. 5b/22

ibnū'l-ceşşās Hekim adı. -1-

- i. 28b/21
ibn zekeriyyā rāzī Muhammed bin Zekeriyya el-Rāzī adıyla bilinen 854-932 tarihleri arasında yaşamış ünlü hekim. -1-
 i. 20a/2
ibokṛāt İlk Çağların en büyük Grek hekimlerinden biri. -1-
 i. olan 22b/6
iḥtilāfū'l-kitābe Mâ-lâ-yes' adlı eserin sahibinin bir başka eseri. -1-
 i. 32b/1
iḥtiyāt-ı bedī' Zeyniddinü'l- Attar'ın eseri.
 i. 14b/17
imām demîrî Kemaleddin-ed -Demîrî 14. yüzyılda yaşamış âlim. -1-
 i. 16b/15
'isā bin muḥammed bin aydın Aydınoğulları beylerinden İsa Bin Muhammed bin Aydın. -1-
 'İ. 15b/3
isfahānī İsfahan şehrine ait. -2-
 i.+ nüṣ 44a/2
 i. olandur 44a/1
iskender Makedonya kralı, İskender. -1-
 i.+ den 35b/23
iskender-i rūmī bk. *iskender* -1-
 i. 40a/9
iskenderiyye İskenderiye. -1-
 i.+ de 10a/18
K
kanūn ibnū sînā İbn-i Sînâ'nın Kanûn fi't-Tıb adlı eseri. -1-
 k. 3a/6
karnab Almanya'da bir şehir. -1-
 şehir-i k. +da 45b/16
kāvul (?) Yer adı. -1-
 k. 34a/19
kāmīlū'ş-şinā'a-i meliki Asıl adı Kâmil-üs-sinâat-ütü tıbbiye olan bu eser Ali bin

- Abbas bin el-Mecusî'nin eseri. -1-
 k. 3a/9
kîş Basra Körfezi. -3-
 k. 29a/7
 nevâhi-i k. 27b/8
 deryâ-yı k.+ de 27b/
kitābū'l-cevāhir fi-l-cevāhir Birûnî'nin eseri-1-
 k.-i nām 8a/13
kitābū'l-irşād lemaşāliḥū'l-enfes ve'l-ecsād İbn Cemî'nin eseri. -1-
 k.-i nām 8b/1
kitābū'ş-şemere Batlamyus'un astroloji alanında yazmış olduğu eser. -1-
 k.-i nām 7b/7
kūhistān İran yaylasında dağların çok olduğu bölge. -1-
 k.-i 'arabī 45b/18
ḳulzüm Deniz, Kızıldeniz. -2-
 deryâ-yı k. 37b/19
 deryâ-yı k.+ de 27b/11

L

- levniye** Yer adı. -1-
 l. 42a/14

M

- mağrib** <Ar. Kuzey Afrika ve İspanya-Portekiz. -4-
 m. 43a/7
 deryâ-yı m.+ de 40a/14, 50a/15
 deryâ-yı m.+ e 50a/23
mağribī <Ar.Kuzey Afrika'ya ve Endülüs'e ait. -1-
 m.+ den 18a/11
mā-lâ-yes' <Ar. Eski bir tıp kitabının adı. -10-
 m. 18b/19, 32b/1, 32b/21, 32b/9, 36b/4, 38a/13, 49b/14, 43a/2

- m.-i nām 8b/10
m.+ de 34a/5
manşūrī *bk. cevāhīrnāme-i manşūrī.* -2-
m. 51a/11
m.+ de 33a/8
- mar‘aş** Maraş.-2-
m. 16b/8
m. +a 16a/23
- mehr** Mehr şehri. -1-
diyār-i m.+ den 45b/17
- mısr** <Ar. Mısır, Afrika kıtasının kuzey doğusundaki ülke. -4-
m. 33a/17
m.+ a 54b/2
diyār-ı m.+ da 51b/9
mülük-ı m.+ dan 7b/6
- mısr** <Ar. *bk. mısır.* -2-
m. 51b/12
ahālī-i m. 41a/20
- mirātū’ş-şıḥḥat li-ğıyāşūd-dīn ısfahānī** Tıp eseri. -1-
m. 3a/13
- mir’ātū’ş-şifā** Tıp eseri. -1-
m. 3a/14
- mu‘ālecāt-ı ġarībe** Tıp eseri. -1-
m.-i nām 22b/20
- muḥammed bin ebū’l-berekāt nīsābūrī** 12. yüzyılda yaşamış filozof ve tabip. *bk. ebū’l-berekāt.* -1-
m. 19a/3
- muḥammed bin manşūr** Muhammed bin Mansur Şirvânî XV. yüzyıl Osmanlı hekimi. -2-
m. 19b/11
m.+ den 14a/22
- muḥammed bin zekeriyyā** Muhammed bin Zekeriyya el-Rāzī adıyla bilinen 854-932 tarihleri arasında yaşamış ünlü hekim. -2-
m. 20a/8
- m.+ ya 55a/13
muḥammed bin zekeriyyā rāzī Muhammed bin Zekeriyya el-Rāzī adıyla bilinen 854-932 tarihleri arasında yaşamış ünlü hekim. -5-
m. 41b/15, 20a/2, 7a/2
m.+ nūḡ 54b/18
- muḥīt** <Ar. Atlas Okyanusu. -1-
deryā-yı m.+ de olup 40a/4
- muḥtār-ı ibn-i hübel** Bağdatlı meşhur hekim. el-Muhtâr fî’t-Tıb adlı eseriyle tanınır. -1-
m. 3a/12
- muḥtarāt-ı bedī‘i** Hekim adı. -1-
m. 3a/13
- mulāḥḥaṣṣu’l-ḥac celāl tebrizī** Celaleddin Tebrizi.(ö. 642/1244 [?]). -1-
m. 3a/13
- mu‘temedü’l-küll kitābü’l-ḥavāş** Zekeriyyā rāzī’nün eseri. -1-
m. 54b/19
- muşul** Musul şehri.-2-
m. 10b/20, 8a/12
- mücerribātü’l-ḥekimā** Tıp eseri.-1-
m.-i nām 43b/4
- müfrādāt-ı kanūn** İbn-i Sînâ’nın eseri. -1-
m. +da 37a/16
- münhacü’l-beyân** İbn Cezele adlı hekimin Kitābu Takvîmi’l-Ebdân ile Minhâcü’l-Beyân fî mâ Yesta‘milühu’lİnsân’ın adlı eseri. -1-
m. 3a/14
- N**
- naşîr** Hoca Nasreddin-i Tûsî. İranlı âlim ve filozof (ö. 672/1274). -1-
n. 34b/20
- naşîr tûsî** Hoca Nasreddin-i Tûsî. İranlı âlim ve filozof (ö. 672/1274). -17-

n. 34b/17, 39b/2, 40a/23, 40a/3,
43b/10, 46b/1, 51a/21, 51a/3, 55a/12,
31b/2, 45a/16, 49b/17, 27a/1,
32b/15, 11a/17, 51a/10

n.+ nün 54b/17

nevb (?) Yer adı. -1-

diyâr-ı n.+ ede 45b/21

nüh efendi 17. Yüzyıl
hekimbaşlarındandır. Aslen Giritlidir. -1-
n. 23a/15

R

rûm <Ar. Rum. -5-

r. 32a/12

r.-ı öküzlerinde 32a/8

r.+ da 9b/2

diyâr-ı r.+ da 11b/11, 50a/12

rûmî <Ar.-Far. Arap illeri dışından olan
yerlere ait, Anadolu'ya ait.-2-

r. 17b/21

lisân-ı r.+ dür 48b/5

rûmîyân Rumlara ait olanlar. -1-

lisân-ı r.+ da 37b/16

S

şâlih efendi Salih bin Nasrullah olarak da
bilinen İbni Sellum el-Halebî, 17. yüzyıl
hekimbaşlarındandır. -3-

ş. 13b/18, 22b/3, 23b/23

selsetre (?) Yer adı. -1-

s.-i nâm 41b/23

semerkand Şehir, semerkand. -2-

s. 54a/5

arzû-yı s. eyler 54b/5

şen'â-yı yemen Yemen şehri. -1-

ş. 50a/10

serendîb Hind Okyanus üzerinde bulunan
bir ada, Seylan, Sri Lanka. -3-

deryâ-yı s.+ de 27b/10

deryâ-yı s.+ dür 27a/21

s.+ e 9b/8

seyf bin kılıc arslân Seyf bin Kılıç

Arslan. -1-

s.+ dan 16b/1

sıtraṭūs Erasistratos (M.Ö. ~304-250) -1-

s. 10b/6

sibistân Sibistan. -1-

s. 36a/19

sivâs Sivas şehri. -1-

s.+ da 50a/13

sultân gerân baha Sultan Geran Baha. -1-

s. 20a/8

sultân ḥalîl bin hasan bahadır ḥân Sultan

Halil bin Hasan Bahadır Han. -1-

s. 14a/23

sultân muḥammed ḥân gâzi Sultan

Muhammed Han Gazi. -1-

s.+ de 41b/22

sultân muḥammed ḥarezmi Sultan

Muhammed Harezmi. -1-

s. 52b/4

Ş

şâm Şam şehri. -1-

diyâr-ı ş.+ da 39b/16

şebânkâr İran'da bir vilayet. -2-

ş. 14b/23

şîrâz-ı ş. +e 14b/12

şerḥ-i 'allâme-i şîrâzî Necmüddîn

Mahmûd bin İlyâs eş-Şîrâzî'nin (ö. 1330) -

2-

ş. 14b/23, 3a/6

şerḥ-i fâhr râzî 13. yüzyılda yaşamış

kelâm, felsefe, tefsir ve usûl-i fıkıh
alanındaki çalışmalarıyla tanınan Eş'arî
âlimi. -1-

ş. 3a/7

şerḥ-i imâm kureşî 11. yüzyılda

yaşamış mutasavvıf, kelâm, tefsir ve hadis

âlimi. (ö. 465/1072) -1-

ş. 3a/7

şerh necmüddîn ahmed nahcıvân 13.

yüzyılda Anadolu'da yaşamış bilim adamı.

-1-

ş.+ 1 3a/8

şeyh dâvud Tezkire-i Dâvud diye tanınan hekim, âlim ve şair (ö. 1008/1599). -15-

ş. 32b/4, 43a/20, 7b/14, 10a/9,

23a/17, 17a/10, 31b/13, 32a/3

kıdvetü'l-ellebâ-i ve'l-ezkiyâ-i ş.

9a/17

tezkire-i ş. 3a/16

ş.+ a 30b/16

d.+ dan 32b/21

ş.+ ü 10a/2, 32b/8, 4a/18

şeyh re'îs İbn-i Sînâ, İslâm Meşşâi okulunun en büyük sistemci filozofu, Ortaçağ tıbbının önde gelen temsilcisi. (MS. 980-1037) -10-

ş. 13a/8, 38b/14, 39a/11, 47b/21,

37a/16, 38a/8, 47a/22

ş.+ den 34b/18

ş.-i edviyye-i kalbiyye 30a/18

ş.+ ü 47a/10

şeyhü'l-küll İbn-i Sina. *bk. şeyh re'îs*. -1-

ş. 42a/17

şeyhü'l-küll ebü 'alî hüseyin bin 'abdullah bin sînâ İbn-i Sînâ. *bk. şeyh re'îs* -1-

ş. 8b/4

şifâ-i hacı paşa Asıl adı Hızır bin Ali bin Hattab'tır. 15. Yüzyıl hekimidir. (ö. 1424 [?]) -1-

ş. 3a/17

şifâü'l-eskâm Hacı Paşa'nın Şifâü'l-Eskâm ve Devâü'l-Âlâm adlı eseri. -1-

ş.-ı nâm 15b/4

şifâ'iyye Şâbân Şifâi'nin eseri. -1-

ş. 3b/15

şîlâf Bir kişi adı. (?) -1-

ş. 29a/7

şîrâz İran'da Fars eyaletinin yönetim merkezi. -1-

ş. 14b/11

şurûh-ı mesâ'il ibn huneyn Asıl adı İshak nin Huneyn'dir. Nestûrî mütercim ve hekim. (809,873). -1-

i. 3a/17

şurûh-ı muciz-i kanûn Bir tıp eseri. -1-
m. 3a/17

T

taberiyye İsrail'de bir göl. -1-
baḥîre-i t. 37b/19

tansûknâme-i ilhâni Hoca nesreddin Tûsî'nin tıpla ilgili eseri.. -2-
e. 3a/20 , 11a/17

telviḥ-i hucendi Matematik ve astronomi bilgini. (ö. 390/1000 [?]) -1-
h. 3a/11

türkistân <Tr.+Far. Türkistan. -7-
t. 45b/4, 52a/12, 55a/14, 55a/8
t.+ da 45b/15
zemîn-i t.+ da 54b/20
ḥudûd-ı t.+ dur ol 39b/18

tansûknâme Nasûr tûsî'nin eseri. -13-
t.-i elḥâni 3a/20
t.-i enelḥânî-i nâm 11a/17
t.-i naṣîre 29a/11
t.+ de 31b/3, 32a/6, 32b/15, 43b/10,
45a/16, 39b/2, 55a/12
t.+ de bir 27a/1
t.+ de ol 51a/3
t.+ sinde 34b/17

taşrîḥ-i lutfu'l-allâh tebrîzi Tebrizi. -1-
t. 3a/12

tezkire-i şeyh dâvud *bk. şeyh dâvud*. -1-
t. 3a/16, 30b/16

tîfâşî bk. *hekîm ebü'l-‘abbâs tîfâşî* .-5-
t. 16a/22, 47a/9, 52a/22, 53b/3,
7b/13

tiryākāt-ı mürekkebe Kitâb fî'l-Edviyeti'l-
Mürekkebe adlı eser.
t. +den 7a/11

tûşî Hoca Nasreddin-i Tûsî. İranlı âlim
ve filozof (ö. 672/1274) .-1-
t. 52a/13

U

‘ûtârid bin muḥammed ḥāsib Menâfi’u’l-
ahcâr ve’l-hazer ve havâşşü’l-hurûf adlı
eserin sahibi. -1-
û.+ den 8b/17

‘uṭârid bin muḥammedü’l-ḥāsib bk. *‘ûtârid
bin muḥammed ḥāsib*. -1-
‘u. 8a/1

Y

ya‘kûb bin ishâk kindî başrî 9. yüzyılda
yaşamış Arap bir hekim, filozof, taşlarla
ilgili kitap yazarı. -1-
y. ol 25b/15

yemânî <Ar. Yemene ait. -1-
şeb-i y. 7a/9

yemen Yemen ülkesi. -2-

y. 50a/11

şen‘â-yı y. 50a/10

yemenî Yemen ülkesine ait olan. -1-
y. 42a/14

yeñi dünyâ Amerika kıtası. -1-
y.+ dan 13b/22

yûnân Yunan. -1-
lisân-ı y.+ da 41a/22

yūsuf Yakup peygamberin oğlu Yusuf
Peygamber. -1-
ḥazret-i y. 55b/12

yūsuf bin ilyās cerîni Yusuf bin İlyas
cerini. -1-
y. 8b/9

Z

zahîre- Eski bir tıp kitabı. -1-
z. -i seyyid ismâ‘il curcânî 3a/9

seyyid ismâ‘il curcânî Hekim adı. -1-
zahîre-i s. 3a/10

zekûte Hekim adı. -1-
z. 22b/20

zevûlistân Yer adı. -2-
z. 36a/19, 50a/10

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ

Çalışmamızın konusu, 17. yüzyılda Şâbân Şifâî tarafından kaleme alınan Şifâiyye-i Fi't-Tıb, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemi eserlerindendir. Eserin imlâsına, ses ve şekil özelliklerine bakıldığında, Eski Anadolu Türkçesi döneminin özelliklerini görmekle birlikte dönemden farklılık gösteren kullanımlar mevcuttur. Metinde dikkat çeken özellikler şöyle sıralanabilir:

Metnin imlası incelendiğinde, aynı kelimelerin farklı yazım şekillerinin olduğu görülmüştür. Bu duruma örnek olarak şu kelimeler verilebilir:

suda (34a/21) (سوده) *şuda*(25a/17)(صوده) *pıçak* (45b/19) (بيچاق)
bıçak (11a/2) (بيچاق)
üç (24b/19) (اوچ) *üç* (3b/14) (اوچ)

Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi metnimizde Türkçe kelimelerde önlük-artlık uyumunun tam olduğu, dudak uyumunun ise olmadığı görülmektedir. *sürilüp* (37a/23), *görinür* (45b/14). Metnimizde genel temayülden ayrı düşen ek kullanım örnekleri de mevcuttur. İsimden isim yapma eki -IU Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü şekliyle kullanılırken metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleri kullanılmıştır. *meşelli* (21a/13), *meşellü* (20b/7). 3. Teklik şahıs emir eki -sUn eki metnimizde de yuvarlak ünlülü kullanımı yaygındır.

Eski Anadolu Türkçesinde *-(I)I* ve *-(I)n* fiilden fiil yapma ekinin metnimizde de düz ünlülü örnekleri mevcuttur. *-(I)I* ve *-(I)n* eklerinin kullanıldığı kelimelerin bazılarında yardımcı ünlüler gösterilmemiştir. Bu eklerin kullanıldığı kelimeleri,

yardımcı ünlüleri gösterilenleri göz önünde bulundurarak düz ünlülü şekliyle transkribe ettik. *işidilür* (41b/14), *çekinmek* (44a/11).

Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş özelliği olarak düzleşme örnekleri de metinde dikkat çekicidir: *incü* (46a/14)>*inci*, *karşu* (8a/2)>*karşı*.

Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görüldüğü gibi metnimizde de damak n'si kullanımı yaygındır. *deriñ* (27a/5), *deñiz* (39b/4), *benzer* (39b/17).

Zamir kökenli teklik birinci şahıs eki (-vAn), (-In) ve birinci çokluk eki -vUz Eski Anadolu Türkçesinde sık kullanılmasına rağmen metnimizde kullanılmamıştır. Ayrıca zamir kökenli şahıs eklerinden II. Çokluk şahıs eki (-sIz) , iyelik kökenli şahıs eklerinden II. Teklik şahıs eki (-ñ) kullanılmamıştır. Zamir kökenli şahıs ekleri; II. Teklik şahıs eki (-sIn) (*édersin* (40b/8)), III. Teklik şahıs eki eksiz (*gele* (52b/12)), III. Çokluk şahıs (-lAr) (*véreler* (23a/12)) şeklinde kullanılmıştır. İyelik kökenli şahıs ekleri; I. Teklik şahıs (-m) (*gördüm* (51a/20)), I. çokluk şahıs eki (-k) (*görmedük* (9a/14)), II. Çokluk şahıs eki (-ñUz) (*idiñüz* (20a/14)), III. Çokluk şahıs eki (-lAr) (*yédürseler* (18b/8)) şeklinde kullanılmıştır.

Teklik ve çokluk 3. şahıs iyelik ekleri ET'de ve EAT'de olduğu gibi metnimizde de *{+(s)I}* düz ünlülüdür. *eyüsi* (5b/5), *bir bāzūsı kıllı* (40b/19).

Metnimizde tamlayan ekinin *{+Uñ}*, *{nUñ}* yardımcı ünlüsü gösterilmemiştir. Dönem özelliklerini göz önünde bulundurarak Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi yuvarlak şekilli transkribe ettik. *ol taşuñ hāşşası* (41b/1), *yaşdıñuñ altına* (43b/13).

Eski Anadolu Türkçesinin en çok kullanılan zarf-fiil eklerinden -UbAn ekinin metnimizde hiç örneği yoktur.

Eski Anadolu Türkçesinde umumiyetle kullanılan gelecek zaman eki -IsAr metinde hiç kullanılmamıştır. Gelecek zaman eki olarak -AcAk eki kullanılmıştır.

Duyulan geçmiş zaman sıfat-fiil eki EAT’de olduğu gibi metnimizde de sadece {-mİş} düz ünlülüdür. *bulındığını görmüş ola (9a/15), oturmuş idüm (10a/20)*.

Emir çokluk 1. şahıs eki ET’ de ve EAT’de olduğu gibi metnimizde de {AIUm} yuvarlak ünlülü şekliyle görülmüştür. *bir miḳdār uyuyalum (18a/20)*.

Metnimizde kapalı ê’li olarak gösterdiğimiz kelimelerde müstensih kapalı ê’yi bazen *ye (ى)* ile göstermiş bazen de göstermemiştir. Kelime başındaki kapalı ê’leri her zaman *elif-ye (ى ’)* ile gösterirken kelime kökünde bulunan kapalı ê’leri bazı kelimelerde göstermemiştir. Emine Yılmaz, Esi Türkçe metinlerde bel, yer gibi kimi kelimelerde ünlünün bazen yazılıp bazen yazılmamasını, kapalı / é / ünlüsünün varlığına işaret olarak görür (Yılmaz 1991). Metnimizde bu durum oldukça yaygındır. *yérlerde (8b/8), érişdirüp (51a/6)*.

Metnimizde çift kullanımı yaygın bir şekilde görülmektedir. “o” işaret zamirinin yanında “ol” şekli de sıklıkla kullanılmıştır. “kendi” dönüşlülük zamirinin hem düz ünlülü hali (*kendi (3b/11)*) hem de yuvarlak ünlülü (*kendüsini (18b/8)*) şekli kullanılmıştır.

Metnimizde “bu” işaret zamirinin “m”li şekli bir kez kullanılmıştır. Müstensih hatası olup olmadığını tespit etmek için yardımcı kaynak olarak kullandığımız Süleymaniye Kütüphanesi’nde 621 numarada kayıtlı nüshayı da inceledik. Kullanım ana nüshada yazıldığı şekildedir. *mundan (11b/1) (موندن)*

Metnimizde “ne”, “için” ve “sonra” kelimelerinin farklı imlaları vardır. “İçin” kelimesi “anun” kelimesiyle daima bitişik yazılmış, diğer kelimelerle kullanımında ayrı yazıldığı, “soḡra” kelimesi “andan” kelimesiyle kullanımında birkaç örnek dışında bitişik yazıldığı görülmektedir. “ne” kelimesi kendinden sonraki “vech” ve “mikdar” kelimeleriyle hem bitişik hem de ayrı yazılmış şekilleri mevcuttur.

Metne söz varlığı açısından baktığımızda Arapça ve Farsça kelimelerin sıkça kullanılmasının yanında Grekçe, Yunanca, Rumca kelimelerinin varlığı da görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesi tıp metinlerinde hastalık, bitki, organ isimlerinin

kullanımı Türkçe kelimelerin yanı sıra Arapça, Farsça, Grekçe, Rumca, Yunanca, Latince, Sanskritçe'den alıntılanan kelimelerin kullanıldığı görülmektedir.

Metnimizde, toplam madde başı, özel adlar dışında, 3124 adet kelime bulunmaktadır. Bu kelimelerin % 63,7'sini Arapça, %21,5'ini Türkçe, %11,8'ini Farsça, %0,25'ini Grekçe, %0'16'sını Yunanca, %0,064'ünü Rumca ve %0,76'sını diğerleri oluşturmaktadır. Yüzdeliklere bakıldığında metnin genelinde alıntı kelime kullanım oranının Türkçe kelimelere oranla fazla olduğu görülür. Dönemin tıp dili ve tıp metinlerinin içeriği göz önünde bulundurulduğunda bu durumun anormal olmadığı söylenebilir.

KAYNAKLAR

Adıvar, Adnan (1991). *Osmanlı Türklerinde İlim*. İstanbul: Remzi yayınları.

Ahterî Mustafa Efendi (2009). *Ahterî-i Kebir*. Ankara: TDK yayınları.

Argunşah, Mustafa (2010). *Harezmi Dönemi Metinlerinde e/i Sorunu*. s. 6: 47-60.
Ankara: Dil Araştırmaları

Argunşah, Mustafa (1999). *Muhammed b. Mahmûd-ı Şîrvânî Tuhfe-i Murâdî, İnceleme Metin-Dizin*. Ankara: TDK yayınları.

Bayat, Ali Haydar (2016). *Tıp Tarihi*. İstanbul: Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği.

Bayat, Ali Haydar (1999). *Osmanlı Devleti'nde Hekimbaşılık Kurumu ve Hekimbaşılar*.
Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Buran, Ahmet (1989). *Fırat Havzasında Yağmur Duası ve Yada Taşı*. Fırat Havzası II. Folklor ve Etnografya Sempozyumu. Elazığ, s. 63-71

Canpolat Mustafa, Zafer Önler (2007). *İshâk bin Murâd, Edviye-i Müfredde*. Ankara: TDK yayınları.

Develi, Hayati (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*. Ankara: TDK yayınları.

Devellioğlu, Ferit (1995). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*. Ankara: Aydın yayınları.

Dilçin, Cem (2013). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK yayınları.

- Doğan, Şaban (2012). *Ebulfeyz Mustafa Efendi, Risâle-i Feyziyye fî Lûgâti'l Müfredâtî't-Tıbbiyye*. İstanbul: Değişim yayınları.
- Doğan, Şaban (2009). *Terceme-i Akrebâdîn, Sabuncuoğlu Şerefeddin (Giriş-İnceleme Metin Dizinler)* Birinci cilt. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Şaban (2011). "XIV.-XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinde Halk Hekimliği İzleri." *Millî Folklor* 89: 120-132.
- Duman, Musa (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. yüzyılda Ses Değişimleri*. Ankara: TDK yayınları.
- Eliacık, Muhittin (2012(a)) "Şifâ'yye Adlı Esere Göre Dağ Keçisi ve Yılanda Panzehir Özellikli Taşlar" *İdil Dergisi* s. 8-31
- Eliacık, Muhittin (2012(b)) "Şaban Efendi'nin Şifâ'yye Risalesinde İnci Üzerine Açıklamalar" *The Journal of Academic Social Science Syudies*: s.189-2002
- Ercilasun, Ahmet Bican (2016) *Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Ergin, Muharrem (1993) *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak yayınları.
- Gülsevin Gürer, Erdoğan Boz (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gülsevin Gürer (2007). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. TDK yayınları.
- Gülsevin Gürer (2004). "Türkçede "Sıra Dışı Ekler" ve eklerin Tasnif-Tanımlanma Sorunu Üzerine." V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I.s. 1267-1284. Ankara: TDK yayınları.
- İslam Ansiklopedisi (1994). *Dâvûd-i Antâkî maddesi*. cilt:9, sayfa: 26-27 İstanbul: Türk Diyanet Vakfı yayınları.

İslam Ansiklopedisi (1996) *Hacı Pala maddesi*. cilt:14, s:492-496. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı yayınları.

İslam Ansiklopedisi (1998) *Hucendî, Hâmid b. Hıdır maddesi*. cilt:18, s:273-275. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı yayınları.

İslam Ansiklopedisi (1999) *İbn Sînâ maddesi*. cilt: 20, s: 319-322. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı yayınları.

İslam Ansiklopedisi (2009), *Sâlih b. Nasrullah maddesi*. cilt: 36, s:41-43. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı yayınları.

İslam Ansiklopedisi (2010) *Şâbân-ı Şifâî maddesi* .cilt: 38, s.207,208. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı yayınları.

İslam Ansiklopedisi (2012) *Tûsî, Nasîrüddin maddesi*. cilt: 41, s.437-442. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı yayınları.

İşler Emrullah, İbrahim Özay (2012). *Türkçe-Arapça Kapsamlı Sözlük*. Ankara: FCR yayınları.

Karaağaç, Günay (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ yayınları.

Karaağaç, Günay (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*. İstanbul: Kesit yayınları.

Kartallıoğlu, Yavuz (2011). *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*. Ankara: TDK yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK yayınları.

Küçüker, Paki (2010). *Mücerreb-nâme, Şerefeddin Sabuncuoğlu*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları

Küçüker, Paki (1994). *Yadigar-ı İbn-i Şerif, Giriş-Metin-Dizin*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Meninski, Franciscus á Mesgnien (2000). *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae Lexicon Turcico, Arabico, Persicum I,II,III,IV,V*. İstanbul: Simurg yayınları

Mütercim Âsım Efendi (2009). *Burhân-ı Katı (Haz. M. Öztürk, D. Örs)*. İstanbul: TDK yayınları

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat (1981). (Haz. A. Yeğin, A. Badıllı, H. İsmail, İ. Çalım). İstanbul: Türdav yayınları.

Osmanlı Tıbbi Bilimler Literatürü Tarihi I-IV. (2008). (Haz. E. İhsanoğlu, R. Şeşen,

M. S. Bekar, G. Gündüz, V. Bulut). İstanbul: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi.

Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü (2004). (Haz. E.K. Unat, E. İhsanoğlu, S. Ural). Ankara: TTK

Önler, Zafer (1999). *Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ II Sözlük*. İstanbul: Simurg yayınları.

Özkan, Mustafa (2009). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Redhouse Sözlüğü Türkçe/Osmanlıca-İngilizce (1999). Sir James W. İstanbul: Sev yayınları.

Salan, Erkan (2015) “{-mAGIn} Zarf-Fiil Eki Üzerine” A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi: s.71-84.

Sarı, Mevlüt (1984). *El-Mevârid, Arapça Türkçe Lügât*. İstanbul: İpek yayınları.

Steingass, F (2005). *Persian-English Dictionary. Including The Arabic Words And Phrases To Be Met with in Persian Literature*. İstanbul: Çağrı yayınları.

Şahin, Hatice (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ yayınları.

Şemseddin Sami (2006). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı yayınları.

TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK yayınları.

Timurtaş, Faruk Kadri (2011). *Osmanlı Türkçesi Grameri III*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Tulum, Mertol (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: TDK yayınları.

Tulum, Mertol (1991). *Alfabe ve Alfabemiz Üzerine, Dil ve Alfabe Üzerine Görüşler*. Ankara. 23-27

Türk Vahit, Şaban Doğan, Yasin Şerifoğlu (2013). *Eski Anadolu Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Kesit yayınları.

Türk, Vahit (2006). “İsimden Fiil Yapan –al-/ -el-; -l- ve –ar- / -er-; -r- Eklerin Kökeni” İlmi Araştırmalar: s. 183,191.

Yavuz, Serdar (2013). *Cerrâh-nâme*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Yılmaz, Emine (1991) “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü”. Türk Dili Araştırmaları: s.151-165.

EK 1. Kullanılan transkripsiyon işaretleri.

ا	a, e, ı, i, ā	س	S	م	M
ب	b, p	ش	Ş	ن	N
پ	P	ص	Ṣ	و	v, o, ö, ō, u, ü, ū
ت	T	ض	Ẓ	ه	h, e
ث	Ṭ	ط	Ṭ	ی	y, ı, i, ī, ā, è
ج	C	ظ	Ẓ	ء	,
چ	Ç	ع	‘		
ح	Ḥ	غ	Ġ		
خ	Ḥ	ف	F		
د	D	ق	Q		
ذ	Z	ك	k, g, ŋ		
ر	R	كش	Ḍ		
ز	Z	ل	L		